БРОЗНА ВРЕМЕНА
(Први и Други део, без трећег - ЂИДОГЕЦИОВАНИЈЕ)

ОД ИСТОГ ПИСЦА

ПЕСМЕ ИВИЦЕ ПОНОРА, Запис, Београд, 1979. г.

ДУШЕ ГРАДОВА - прозно-поетске мапе (са 15 црно-белих илустрација Милића од Мачве), Књижевне новине, Београд 1988. г. (прво издање) - Просвета, Ниш, 1998. г. (друго издање, Милићеве илустрације у боји)

КЊИГА О ПРАЗНОМ - излучена из духа Ивице Понора (са црно-белим илустрацијама Тодора Стевановића), Графос, Београд, 1990. г.

ЗАВРШНА РЕЧ - Увод у доба словесности, Париз 1990. г. (прво издање) - Сфаирос, Земун, 1995. г. (друго издање, са "Хронологијом" Небојше Ковачевића и црно-белим илустрацијама Рајка Ковачевића)

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА, Епархија "Нова Грачаница", Чикаго, 1990. г.

СРПСКА ДУША ТОРОНТА - душе градова Канаде и Америке, Багдала (Крушевац) - Октоих (Подгорица) - Сфаирос (Земун) - Град писаца (Херцег Нови), 1993. и 1994. г. (два издања)

МОРАМ ДА ВИДИМ ОСТРВА (избор песама, приредила Весна Башић), Источник (Нови Сад) - Плави змај (Сремски Карловци), 1995. г.

ЕВРОПИЈА - и друге глогољубиве песме (са црно-белим илустрацијама Љубомира Миљковића), Сфаирос, Земун, 1995. г.

ЗЕМАЉСКИ ШАР (избор песама, приредио Криле Белић-Јастребић), Глас српски (Бања Лука) - Апостроф (Београд), 1998. г.

ОЛГИЈАНСКИ ПУТ - ка српском опстанку, Калеком, Београд 1999. г.

Милан Младеновић

КРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА

КЊИГА ПРВА

МЕФИСТОФЕЛОВСКИ ЗАГРЉАЈ ЗАПАДА

Приредио и белешке сачинио
др Антоније Тезић

СФАИРОС
Конзервативна странка
Београд, 2001

СФАИРОС
Нови Миланијум

Уредник
Зоран Р. Ковачевић

Књигу препоручује
др Милан Петровић

Корице
Александар Хаџи-Манић

САДРЖАЈ ПРВЕ КЊИГЕ

др Антоније Тезић
ПЕСНИК И ФИЛОСОФ У ПОЛИТИЦИ
- Предговор приређивача - 13

СРБИЈА ИЗМЕЂУ СЛОБРОЗАНИЈЕ
И ЂИДО-ГЕЦОВАНИЈЕ
- Увод - 21

БРОЗНА ВРЕМЕНА

УОЧИ МАРТОВСКИХ ИДА
или
КАКО ЈЕ САХРАЊЕН ИВО АНДРИЋ
- Први запис из “Опсенариума” - 37

МАЛОУМНИЦИ ПУЦАЈУ НА ЉУДЕ И ЖИВОТИЊЕ
(Пуцњи у капиталисту Фејсала и капиталца Медведа)
- Запис из “Опсенариума” - 41

ШТА КАД СЕ ДИКТАТОР СКРЉА?
- запис из “Опсенариума” -.....42

КО НАДВИСУЈЕ ВЕКОВЕ
- Предавање у $IV/_1$ Прве београдске гимназије, поводом смрти Јосипа Броза Тита, 5. маја 1980. г. -.....43

ДЕСАНЧЕЊЕ ДРВАРА
или
ТЕТКА ДЕСА И ЧИКА ТИТО.....50

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА 1981 - 1982

ЦЕНА СЛОБОДЕ
- Реч приређивача уз ово поглавље -.....63

КОМУНИСТИ СЕ СРДЕ НА БОГА
(Фронтални напад на религију).....65

ПРЕТЕРАНЕ МИСЛИ ИЗ ПАРИЗА
или
СПОМЕН О СЛОБОДНОЈ ЗЕМЉИ 69

СЛОБОДА И ХРИШЋАНСТВО
(према „ТЕОРИЈИ“, часопису Философског друштва Србије).....71

In memoriam
МИЛАН КАШАНИН - ВЕЛИКАН СРПСКОГ ОДОЛЕВАЊА ..73

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА
или
СОЛУНЦИ ПОНОВО МЕЂУ СРБИМА 76

ТАЈАЦ ПРЕД ТАЈАНСТВОМ БИЋА
- Говор на IV европском фестивалу поезије у Лувену 1982. г. - 87

МЕФИСТОФЕЛОВСКИ ЗАГРЉАЈ ЗАПАДА 91

СРБИЈА ИЗА РЕШЕТАКА
1984 - 1985

5. ОКТОБАР - ШЕСНАЕСТ ГОДИНА РАНИЈЕ
- Реч приређивача уз ово поглавље -.....99

ПЕСНИК - НЕПРИЈАТЕЉ НАРОДА!
- Оптужница заменика јавног тужиоца Милана Бајића -.....101

КО ЈЕ ПРАВИ НЕПРИЈАТЕЉ НАРОДА
- Уводна реч на Главном претресу -.....107

ЗАВРШНА РЕЧ - Увод у Доба Словесности
- Завршна реч на Главном претресу -.....117

УЧЕСТВОВАЊЕ У НЕПРИЈАТЕЉСКОЈ ДЕЛАТНОСТИ ПРЕВАЗИЛАЗИ БИЋЕ ТОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА (!)
- Жалба заменика јавног тужиоца Милана Бајића на "одлуку о казни" -.....153

КРЧАГ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА
или
ПРОИЗВОДЊА НАРОДНИХ НЕПРИЈАТЕЉА
- Одговор на жалбу заступника јавне тужбе -.....157

ОЗАКОЊЕНО БЕСПРАВЉЕ У ПОЛИЦИЈСКОЈ ДРЖАВИ
- Жалба Савезном суду Југославије -.....178

ФРАНЦУСКА 7
1985 - 1989

ДВОЛИЧНО СЛОБОДОУМЉЕ ПИСАЦА
- Реч приређивача уз ово поглавље -.....189

СИЛОМ ИЛ' ПРЕВАРОМ НА БЛИЖЊЕГ
- Писмо Скупштини УКС из затвора -.....191

САМООЗЛЕДА „КЊИЖЕВНИХ НОВИНА"
- Председништву Удружења књижевника Србије -.....196

О „ПОЗИТИВНОЈ САРАДЊИ" МИОДРАГА БУЛАТОВИЋА
- Уредништву „Књижевних новина" -.....203

СЛИКЕ ЖАЛОСНИХ ДОГАЂАЈА - *Три писма Наде Младеновић*
(Миодраг Булатовић ми је претио
морално-политичком неподобношћу).....205

МИОДРАГА БУЛАТОВИЋА
И *КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ* НА СУД ЧАСТИ
- Скупштини Савеза књижевника Југославије -.....208

КАКО ОСЛОБОДИТИ ДНЕВНИКЕ
- писмо СРПСКОМ ПЕН ЦЕНТРУ -.....211

ОБУСТАВИТИ ПРОГОН, ЗАПЛЕНУ И УТАМНИЧЕЊЕ
НЕОБЈАВЉЕНИХ РУКОПИСА
- Захтев Међународних ПЕН центара Окружном суду Србије -...212

ЕЛИМИНИСАТИ ДИСКРЕЦИОНО ПРАВО ПОЛИЦИЈЕ
- Писмо Српског ПЕН центра СУП-у СР Србије -.....214

ДНЕВНИЦИ СЕ НЕ МОГУ ВРАТИТИ
ДО ПРАВОСНАЖНОСТИ ПРЕСУДЕ
- Одговор Окружног суда у Београду Српском ПЕН центру -....215

ПЕЧАТ ПОДРУМСКЕ ПОЛУТАМЕ
(Дневнички запис).....216

НЕЛАГОДАН СЛУЧАЈ
У СТВАРАЛАЧКОЈ ПРАКСИ НАШИХ ПИСАЦА
- писмо Удружења књижевника Србије
СУП-у Србије, поводом (не)враћања пасоша -.....218

СУМРАК У СВИТАЊЕ
1989 - 1990

И ЂАВОЛОВО ДОБА ПРОЋИ ЋЕ УСКОРО
- Реч приређивача уз ово поглавље -.....223

МАНДАТ ЗА ВЕШТОГ ИСЛЕДНИКА
- Говор на Ванредној скупштини УКС 3. марта 1989. г.-.....225

ШТА ЋЕ ОСТАТИ ОД СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
- Говор на Скупштини УКС, 21. 12. 1989. г. -.....229

"ПРАВОСЛАВНА ДАЛМАЦИЈА" ИСПРЕД ОЛОВНЕ ЗАВЕСЕ
или
ЛАТИНСКИ ЦРВ У СЛОВЕНСКОЈ ДУШИ.....233

СУМРАК У СВИТАЊЕ
(Авети папских нунција на Далматинском Косову).....236

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИСИ СА ДВА КОСОВА
БОЖУРНА ЕПОПЕЈА - ЈЕМАЦ ПРЕЖИВЉАВАЊА.....239

ПАТРИЈАРХ ВИДОВДАНСКЕ ЕТИКЕ
- Уреднички предговор за „Мемоаре патријарха српског Гаврила", Сфаирос 1990. г. -.....240

НИ ПОМИРЕЊЕ НИ РЕВАНШИЗАМ
- поводом мирења Вука Драшковића са комунистима -.....246

УДБАЦИВАЊЕ И ПАСОШКА КОНТРОЛА ДУШЕ
- Запис о људима-одашиљачима, протераним гласовима, дечјим играма УДБЕ, спољној и унутрашњој емиграцији и лакмус-интелектуалцима -.....250

СТАРО У НОВОМ - НОВО У СТАРОМ СВЕТУ.....255

ПУТОКАЗ

СИТАН ДОБОШ (ДОБУЈЕ)
(ПОЗИВ У САБОРНУ СФЕРУ).....261

ПЕСНИК И ФИЛОСОФ У ПОЛИТИЦИ

- Предговор приређивача -

Приређивачу ове књиге једва је пошло за руком да од аутора отме последњу верзију њеног рукописа и коначно је преда јавности. Да у томе није успео, на књигу би се чекало неистраживо дуго, у најмању руку толико, колико би њеним јунацима било довољно да без њеног живог утицаја на свест и самосвест живог нараштаја српског народа - па самим тим и на смер предстојећих догађаја - "крај брозног времена" преметну у "бескрај брозног времена" - како се, уосталом, злослути у последњем поглављу ове књиге, као и знаком питања преко њеног наслова.

Из ове почетне опаске није тешко закључити да приређивач са аутором дели уверење да "брозна времена" са 5. октобром 2000. г. ни изблиза нису окончана.

Напротив.

Него да је на сцену главне представе српског народног позоришта само ступила нова/стара глумачка постава.

Аутор је, по нашем суду, располагао увидима и чињеницама да бојазан од те опасности предочи као живу извесност нашег данас и нашег сутра.

Лако је приређивати књиге аутора који нису више међу живима. Тада располажете коначном грађом и евентуално откривате непознате или затурене списе које је писац у расејаном стању оставио за собом. Али шта да радите када је аутор не само жив и здрав, него вам се још и непрекидно меша у посао и незасито дописује нове странице?

У тренутку "отимања" овог рукописа, његов аутор је сматрао да није одмакао даље од почетка, јер је тек у тај час увидео да му предстоји рад на претварању овог штива у роман!

Можда ће то једном и бити тако - нека се за то побрине сам аутор. Тада ће, међутим, личности и збивања који се *сага*

тичу судбине и опстанка Србије углавном припадати историји, као што је већ, уосталом, случај са мноштвом догађаја и њихових учесника који су предмет разматрања у овој књизи. Сада је, међутим, реч о томе да се ова грађа предочи не као *литература* него као *политика*. И да се аутор, који у себи обједињује песника и философа (дванаест објављених књига, докторирао философију на Сорбони), класичног филолога и лингвисту, књижевног теоретичара и критичара, историософа и теософа (упустио се у "олгијанско" претумачивање смисла целокупне владајуће приче о људској прошлости, теоријски и практично редефинисао *софијанство* као синтетичку религију будућности), политичара и говорника(обнављач Народне радикалне странке, оснивач и председник Конзервативне странке, двоструки кандидат за председника Србије), композитора ("Химна препорода Србије"), шахисту (мајсторски кандидат, против олимпијских репрезентативаца резултат 4:0), страсног путника и путописца (путовао по Европи, Северној Америци и Азији до Индије), зналца многих старих и савремених језика и народа, преводиоца капиталних философских, песничких, тео-мистичких и антрополошких списа (Платон, Лајбниц, Хелдерлин, Сведенборг, Тилак...), пионира приватног издаваштва (оснивач, власник и главни уредник Издавачке куће "Сфаирос"), вишеструког "јавног делатника" на подручју културе (инспиратор књижевно-философских окупљања, оснивач књижевних клубова, листова, часописа и трибина, потпредседник Свесловенског савеза, Друштва за обнову манастира Светих Арханђела код Призрена и Српског фонда словенске писмености, генерални секретар Друштва за књижевност и културу Југославија - Канада, старешина Братства лужичких и балканских Срба, итд.), најзад (и не на последњем месту) оца пет кћери - да тог последњих година са јавне сцене повученог страдалника под комунистичком - "брозном", "слоброзанском" и "ђидо-гецованском" - диктатуром (тринаест месеци робијања, "грађанска смрт" у смислу дугогодишње забране објављивања књига, чак и песничких, потом медијска маргинализација, онемогућавање професуре на Универзитету, итд.) примора да

још непосредније и делотворније дејствује *ту и сада*, и да енергичније узме учешћа у збивањима пресудним за будућност његовог народа.

*

Поделом расположиве грађе у две књиге (1. *Мефистофеловски загрљај Запада* и 2. *Рађање и пад Слоброзаније*), приређивач је желео да истакне хронолошку и садржинску подударност у развоју основне политичке идеје, па онда и конкретног политичког деловања, овог аутора. Подела на поглавља прати редослед ауторове замисли да јединственом едицијом НОВИ МИЛАНИЈУМ обухвати све своје разнородне списе почев од 1980. године (природно је да списима пре те године припада заједнички назив СТАРИ МИЛАНИЈУМ).

Нисмо склони да у овим називима видимо јавно испољавање нескромности, још мање надобудности: До те језичке играрије дошло је на најприроднији начин, у складу са маштовитим обрасцима којима је овај песник изумео за српски језик на стотине, ако ли не и на хиљаде, нових речи које се савршено уклапају у говор свакодневице (та ће се бројка установити тек увидом у његове преводе, и нарочито дневнике, у којима важи начело да се нигде не употреби страна реч). Уосталом, и синтагма из назива овог дела, "брозно време" (у преводу на енглески "the brozible time", на француски "le temps brozible", на немачком можда "die brauzame Zeit"! - такође ауторови неологизми у овим језицима), која прегнантније него томови књига изражава суштину српског комунистичког ропства, производ је те "језичке маштаонице": "Чак се и *грозота* ослободила *брозоте*", каже се у *Post festum-у* за ову књигу поводом величанственог народног устанка 5. октобра. "Нови Миланијум" је произишао из просте подударности његовог српског имена са француским изразом "mil an" што значи "хиљаду година", коју су подударност сви песникови пријатељи у Паризу користили као основ да га ословљавају на специфичан начин, са акцентовањем на последњем слогу,

саобразно француском изговору, преводећи његово име у титулу "Хиљадугодишњи".

Строго узевши, облик у којем се читалац сусреће са овом књигом, тек упола одговара његовој целовитој замисли. Та замисао неминовно се наметнула из увида у несагледиво разнородан опус и привидно тешко повезива поља делатности "Пра Милана, кнеза од Лужице" (по Милошу Петровићу и Градимиру Московљевићу), "Змаја од Гледића" (по Миомиру Радовановићу), "Његове Сферичности" (по Радомиру Уљаревићу), и како већ све нису титулисали овог "Хиљадугодишњег", "Белог Јастреба" (јер *milan* на француцуском и немачком значи *бели јастреб*), "инокосног и узноситог песника" (Драшко Ређеп), "чарца и језичког бајаоца" (Драгиња Урошевић), "мага језичког памћења" (Предраг Бјелошевић), "моста међу народима" (Ежен Гилвик), "Адама Мицкијевича српског европског идентитета" (Мишел Деги). Приређивач је одлучио да из грађе за поједине књиге издвоји најзначајније текстове, местимично и сведочанства, и највећма по хронолошком редоследу настајања сврста их у поглавља каква налазимо у делу које читалац има у рукама. У том погледу, у "Крај брозног времена" би као засебно поглавље без двоумљења спадао и извод из претходно објављене ауторове књиге "Олгијански пут", као и делови грађе за преостале предвиђене књиге "Новог Миланијума" ("Рђ-веда", "Муке по Сфаиросу", "Од Канарских до Курилских острва", "Фото-Миланијум"), укључујући ту и песничке и дневничко-путописне текстове који из неочекиваних углова сведоче о истом времену и истоветном напору да се најпре открије, а потом и оделотвори смисао дуговековног српског бивствовања. Како сада ствари стоје, сви су изгледи да се већ током ове године приреди и објави трећи том "Краја брозног времена" са набројаним садржајима, вероватно паралелно са "Србијом иза решетака" и "Радикалским живим блатом" који су близу целовите реализације.

Тешкоћу при комбиновању хронолошког и садржинског критеријума представљала је истовременост настајања неких текстова, као и преклапање њихових порука. На пример,

“Радикалско живо блато” излива се из тока који прати поглавље “Сумрак у свитање”, а улива се у “Повратак Брозосауруса”. Говор на Скупштини Удружења књижевника Србије “Да ли је Француска 7 притајена испостава власти” природно спада у поглавље “Француска 7”, па ипак је сврстан у “Повратак Брозосауруса” јер сведочи о спрези национал-демократа “ђидогеџованци”) и национал-комуниста (“троброзанци”) у њиховом коалиционом спровођењу “прљаве стратегије” при тобожњем “прелазном периоду” према демократији. За узврат, говори на Скупштинама Удружења књижевника од 3. марта и 21. децембра 1989. године, у књизи под називима “Мандат за вештог иследника” и “Шта ће остати од Социјалистичке Федеративне Републике Југославије”, по своме политичком садржају искорачују из “Француске 7”, али су сврстани на крај тог поглавља са циљем да осликају континуитет у преношењу борбе њиховог аутора са сужене књижевничке позорнице на најширу политичку сцену Србије. Говор пред владом Републике Српске “Косовски и равногорски завет у судбини Радована Караџића” из хронолошких разлога се није нашао у првој књизи иако је написан са циљем да “затвори” унутрашње токове “Мефистофеловског загрљаја Запада”, у време када је аутор намеравао да тим насловом обухвати целину ове књиге. Итд.

При највећем колебању био је приређивач у погледу неких текстова који су објављени у ранијим ауторовим књигама (има их пет), од којих “Завршна реч” чак и у два посебна издања. И поред снажне сугестије угледног рецензента (др Милан Петровић), који притом нема личног афинитета према том затворском делу цеђеном из четрдесетодневног добровољног гладовања, да се “Увод у доба словесности” изостави, приређивач је остао веран својој концепцији да свако поглавље ове књиге предочи најважније текстове, без обзира на њихово раније објављивање.

И поред очигледне позамашности ове књиге, приређивач жали за неким текстовима до којих из разних разлога није могао доћи. Примера ради, поменућемо ауторов говор на Европском фестивалу поезије у Лувену, недељу дана пред хапшење, на сусрету најугледнијих европских и афричких писаца, када је у

срцу Европске заједнице обелоданио суштину мефистофеловске стратегије Запада, и то на начин који је у једнакој мери одушевио и Европљане и Африканце; или говор на Великој свеземаљској скупштини Народне радикалне странке о "радикалском живом блату", 23. фебруара 1991. г. у Крагујевцу, на дуго припреманом скупу који је узурпацијом претворен у Оснивачку скупштину Српске радикалне странке, када је једини од лидера НРС успео да до краја говора остане за говорницом јер се маскирани Милошевићеви "четници" у служби "Воје Војводе", па ни "црвени војвода" сам, нису усудили да са њим поступе као са претходницима које су напросто однели са говорнице.

Али ти, и неки други, овде непоменути документи, можда ће се једнога дана и наћи. Другачије пак, безнадежно, стоји ствар са списима који су изгорели "на ништитељској ватри светског и српског комунизма", како се поводом спаљивања својих париских дневника, преписке, архиве, изразио сам аутор на почетку Увода за ову књигу. Њихов недостатак не може се више ничим надокнадити. Држимо да ће се размере тог још увек некажњеног и са несхвативим нехајем културне и политичке јавности пропраћеног јавног злочина моћи да сагледају већ и кроз ову књигу. Али те размере биће сагледиве тек када се јавност ускоро буде упознала са "Опсенариумом", дневником-романом писаним !975-78. године, чији су "Париски дневници" били директни продужетак.

Извесну недоумицу код читалаца несумњиво ће изазвати појам "Рђ-веда" који се местимично уткива у ово штиво. Очигледно је да је реч о својеврсној језичкој (али и значењској) реплици на славну "Рг-веду" - најстарији познати спис људске писмености и културе. Као што смо већ напоменули, поглавље са таквим насловом предвиђено је за трећи том ове књиге, као извод из истоимене књиге у чији садржај имамо увид и која, према речима аутора, "има за циљ да открије облике у којима се рђа хвата на људску душу и да прикаже поступке и умећа за њено уклањање, ради повратка праизворној чистоти". Овде је, наравно, изостављен философски аспект те стратегије чији је циљ да наспрам хришћанске теодикеје, која за постојање зла у свету оправдава Бога а окривљује човека, успостави

једну *антиподикеју*, са замењеним улогама. Рђ-веде су у овој књизи дате као осведочења и опримерења зла које се дохватило целокупног српског народа у време комунизма. Оне су углавном писане као коментари придодати уз текстове и најчешће нису као такве именоване. Приређивач их је у својим белешкама и фус-нотама усвојио као технички термин и делимично следио ауторов поступак и циљ. Иначе би се могло рећи да у овој књизи готово и нема текста који нема карактер рђ-веде, чак до те мере да се аутор дуго носио мишљу да тај духовит а убитачан неологизам стави у главни наслов свога дела.

Посебан проблем представљали су приређивачу релевантни текстови и документи настали у периоду после 1992. године, понајвише зато што се у њима разгранавају теме и ставови заокружени и углавном обелодањени у претходном згуснутом раздобљу. Зато је срећна била идеја да се у завршном поглављу ("БЕСКРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА") њихов избор изврши тако, да се свака од претходних целина доврхуни својим епилогом који сведочи о доследности ауторових ставова и његовог држања у смутном и тешко одгонетивом времену у којем су многи залутали. Осим тога, тим поступком ће се, надамо се, показати да се привидна разнородност ауторових ангажмана сабира у јединствено прегнуће коме тек предстоји јавна дејственост, саобразна целокупном животу песника, философа и (надајмо се) државника, посвећеном највишем добру свога народа. "Он политичар у свакодневном смислу речи можда и није, али државник свакако јесте", написао је др Едуард Дајч.

Препустимо времену да покаже колико је ова оцена била тачна.

др Антоније Тезић

СРБИЈА ИЗМЕЂУ СЛОБРОЗАНИЈЕ И ЂИДОГЕЦОВАНИЈЕ

- Увод -

11-21.. ѓроздобер (сеѓтембар) 2000. ѓ.

Ова је књига већ одавно могла бити међу читаоцима. То што је њен аутор одлучио (а тачније би било рећи: Наканио се) да је коначно преда јавности није ствар неке дубоке промишљености или бирања тренутка када ће се њен садржај суштински подударити са пресудним захтевом времена и могућношћу најдејственијег утицања на ток његовог повесног згодовања: У том погледу "Крај брозног времена" дели и судбину и удес осталих списа (књижевних, философских, политичких...) произашлих из истог пера, како оних објављених, сразмерно малобројних, тако и оних многобројнијих, годинама и десетлећима уфијочених, сељаканих, срећиваних па растураних, знатним обимом губљених и незнатним поново налажених, крадених, чак и спаљиваних на ништитељској ватри светског и српског комунизма. Али то не значи да је писац у улози јавног делатника сасвим лишен осећаја унутарње нужности коме спољашње препреке служе као вередостојан и оправдавајући изговор да се дело не појави у жељеном тренутку, јер за његов излазак у свет, по том мистичком обрасцу, још није куцнуо прави час.

Грађа за ову књигу нашла се у приближно истоветном облику на радном столу аутора на дан 24. марта 1999. године ујутру, под радним називом "Мефистофеловски загрљај Запада". Чврста воља да те вечери, писањем *Увода*, започне њено коначно уобличавање, утопила се у хук авиона Западне алијансе и прасак бомби по српској престоници, чиме је Мефисто на њен садржај ставио свој лични потпис и печат свог

пакленог господара. Ко се, додуше, у тај час не би сетио Хегела, Јене 1807. године, Наполеонових топова и славопобедног исписивања последњих страница "Феноменологије духа"? Зар највећи немачки мислилац није тада славио победнички наступ Светског Духа и збацивање окова диктатуре без обзира на војни пораз своје отаџбине и њено падање у туђинско ропство?

Али тог 24. марта, писац ових редова видео је, и чуо, церекање Светског Злодуха коме су добродошлицу приредили Мефистови подрепаши Азазел и Аспида - исти они на које се тобож обрушила његова бехемотска солдатеска, и то управо зато да их учврсти на месту са којег су му притворно широм отварали балканска врата према Истоку и Југу. Зато је једини избор у подметнутом Тамном Вилајету био - ћутати. Тако је чврсто уверење у исправност властитих, усамљеничких, двадесет година раније обнародованих и скупо плаћених, схватања о суштини западњачког пира која су се - ето на који начин - прелила у самосвест целог српског народа, добило не може бити веродостојније осведочење. Уместо да буде разлог за лични тријумф и пропусница за јавно ликовање, печат на том сведочанству био је умочен у најгорчи пелин који је укочио и руку и дух и повукао их далеко уназад, да у спољашњој обамрлости зађу у грозничаво трагање за дубоким узроцима и најделотворнијим исходиштима стално обнављајуће косовске, и косовско-заветне, српске драме.

Тако се догодило да се "Мефистофеловски загрљај Запада" и мефистофелски загрљај Запада не сусретну на истој тачки простора и у истом тренутку времена.

Да ли се у том погледу "Крај брозног времена" одиста појављује у прави час?

Да ли је доиста *брозно време* на своме истеку?

Пре нешто више од једног десетлећа, на дан 4. маја 1990. године, тачно у 15h 05', пред Народном скупштном Југославије у Београду, у транспарент са поруком из наслова ове књиге утопио се звук сирена које су обележавале десету годишњицу општенародне жалости за "највећим сином наших народа и народности". Три сата раније, у уредништву своје издавачке

куће "Сфаирос" (Шајкашка 15), полазећи на истоветан протестни народни скуп у Јагодини, ту поруку издиктирао је омладинцима обновљене Народне радикалне странке тек изабрани председник њеног Извршног одбора, писац ових редова, коме су околности пружиле прилику да своје вишегодишње (опасно) језичко шегачење са *Ђуброзијом, брозовлуком*, *Брозосаурусима* и њиховим *брозотама*, бр(о)зојавном поштом пошаље право на адресу Историје.

КРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА!

ДОЛЕ БРОЗОСАУРУСИ!

- виорило се на транспарентима испред Скупштине Југославије, док је у исто време творац тих слогана, у Јагодини, изазвао незапамћени метеж, назвавши Дражу Михаиловића и Милана Недића "(не)заборављеним херојима српског народа" (*видети тај говор и реаговање штампе у поглављу "Радикалско живо блато"*).

Мало је ко тада могао претпоставити да ће се крај брозног времена претворити у почетак *слоброзанске ере*. Ко је могао поверовати да ће се омиљени комунистички слоган посттитовских година *И после Тита Тито* тако дословно и толико цинично оделотворити, с том разликом што ће нови Тито, у лику Слободана Милошевића, бити Србин, и што ће овај други само спровести што је први замислио?

Па ипак, управо је писац ове књиге био у повлашћеном положају да појаву Слободана Милошевића на политичком небу Србије и Југославије распозна као чин остварења тог дуго и пазиво припреманог сценарија. Читалац ће се у то лако уверити увидом у чланке *Следећи рат Драже Михаиловића* и *Мефистофеловски загрљај Запада* написане и објављене у Паризу, у којима се аутор оштро супротставио замисли дела српске емиграције, да комунистима (и то, наравно, *српским*) треба препустити прелазни период ка демократији, јер се, тобож, прљава посла која у том раздобљу треба обавити не налазе на списку демократских метода. *Прљава посла* која су

потом у неизмерним количинама и обављана била су зато овом сведоку одмах распознатива, очигледно наручена и дата у налог пуким извршиоцима, и то управо са места које се клело у демократију. Ти људи су морали знати да од обављања прљавих послова остају прљаве руке које се никада не могу опрати. Тако се и догодило да се оштрица мача намењена другима зарила право у срце српског народа.

Зашто су се српски "демократски" стратези у такозваном *Слободном свету* ставили у службу продужетка *брозног времена*? Зашто су они, уз штедру помоћ западних демократија, произвели Слободана - *Слоброзана* - Милошевића? Која су то прљава посла која нису на репертоару демократије а која је он у њихово име морао да обави?

Одговор на та питања долази сам од себе има ли се у виду друго откриће саопштено у поменутим текстовима. Сами српски комунисти, вођени очигледно нагоном самоодржања, заиграће на српску карту! А то ће учинити тако што ће у име Срба и Српства - *они!* - решавати српско питање, односно исправљати понижавајући положај Србије у Југославији, када за то буде куцнуо час!

"Не може то!" - узвикнуо је на крају *Следећег рата...* "Слободан Вучитрн".

Али лицемерни лондонски демократи чији су шаптачи били исти они "савезници" који су младог краља Петра II приморали да се тобож у интересу монархије одрекне ђенерала Михаиловића и призна његовог и свог најкрвнијег непријатеља Тита, били су далековидији: Као што су применом себи својствених метода умели да током и после Другог светског рата ојаде Србе и Србију, комунисти ће сада тим истим методама - рачунали су - у црно завити и српске непријатеље, пре свега Шиптаре на Косову! Рачунали су ваљда да мајстори убијања нису заборавили други свој ништа мање усавршен занат - занат *лажи*, те да ће његовом применом обманути и ућуткати светску јавност као у време када су српске градове претварали у мртвачнице и када су судили и убили Дражу Михаиловића. Али су сметнули с ума с ким су се у коло ухватили, да тикве саде! Њихова је рачуница испустила из вида

да Мефисто неће затворити очи када Срби - макар и с пуним оправдањем - стану да намирују своје рачуне са својим непријатељима као што је то увек чинио када су се ови код њих "задуживали".

И заиста, без истинских патриотских осећања која су угушена и испрана пролетерским интернационализмом њихове безбожничке религије, Милошевићеви ће комунисти навући српску маску на лице и само на себи својствен начин - на горко разочарање наивних српских демократских рачунџија, а тачно по пророчанству "претераних мисли из Париза" - претворити најпре у гротеску, потом у срамоту и трагедију, највеће српске светиње!

То пророчанство вредело је овом аутору у оно време (1984-85) четрнаест месеци затвора и заплене забрањених књига и париске књижевне архиве, укључујући ту и шест књижевних дневника који су били страствени продужетак "Опсенариума", дневничке књиге писане 1975-1978. године; а вредело би сигурно и више да тај случај (као и истовремно вођени процес шесторици дисидената) није послужио као повод за наступ либералније струје унутар Комунистичке партије. Али још горе од тога: На упозорења која су тим пророчанством више него благовремено била саопштена нико се није чак ни осврнуо! Књижевна и философска јавност немушто се и бојазиво бавила *спољашњом* страном политичког суђења писцу *Следећег рата Драже Михаиловића,* захтевајући углавном поштовање његових људских права (одбрана са слободе, право на слободно мишљење, враћање одузетих дневника и сл.), а да се никада нико, ни тада, ни до данас, није запитао *зашто* је до кривичног прогона и потоњег робијања уопште дошло. Догодило се, штавише, и то да је најпознатији међу комунистичким дисидентима - онај у кога су највише веровале демократске наивчине - лишио свог младог колегу по перу и политичког неистомишљеника заштите Amnesty international, изневши као разлог горенаведени наслов који би, по њему, упућивао на залагање за насилне методе! А да је тај касно пробуђени Србин прочитао шта се иза тог наслова крије, не би имао образа да својом црвеном бојом префарба српски тробојни

барјак у тренутку када ће се он завиорити управо против *његове* једнобојне идеологије. Или је, напротив, тај и друге написе у париском "Савременику" врло пазиво прочитао, те на време предузео кораке да осујети организовање истинских националних снага које му не би дозволиле да са фабрикованим лакмус-интелектуалцима произведе систем који ће са печатом АВНОЈ-а и крвавим легитимитетом "ћораве кутије" потпуно изиграти и демократију и лаковерни народ са његовим великим очекивањима.

Можда је по неком из нараштаја рођеног после Другог светског рата и било познато зашто су и како Србија и Југославија пале у комунистичке руке, али то знање ниуколико није било власништво тог нараштаја. Мучно пробијање ка скупо плаћеној самосвести - ка тачки гледишта која из српског положаја обједињује индивидуално, (на)родно и општечовечанско - читалац ће моћи да прати кроз обимно штиво "Опсенариум Ивице Понора" када та књига ускоро изађе из штампе. Зато је сазнање да нам комунизам нису натурили Руси него Енглези, и да Тита није послао Стаљин него Черчил, на писца *Мефистофеловског загрљаја Запада* деловало као гром из ведра неба. Од тог тренутка - прошлост будући расветљена - отворио се и видик ка будућности. Постало је јасно да ствари у светској политици стоје управо обрнуто од предочене очигледности, те да и српска ствар стоји много теже него што је то на први поглед могло изгледати.

Тачно по предвиђању "претераних мисли из Париза", комунисти су се на наше очи престројавали у демократске и националне редове. Оснивање политичких странака подстакнуто је из самог врха комунистичке олигархије, а својих пет минута дочекали су и "младомарксисти" познати као "праксисовци" (*видети у књизи текст "Брза спорост praxis еволуције"*) који су се привидно раслојили и пружили "теоријску" подлогу нечувеној подвали којом су се нови чланови тајног Централног комитета КПЈ распоредили на радна места шефова "опозиционих" странака.

Ни најдаровитији хумориста не би могао тако вешто трагедију преметнути у водвиљ какав је била Оснивачка скупштина Демократске странке: Другови Ђидо и Геџа (а да су преживели своје национално буђење, били би ту зацело и њихове

џелатске колеге другови Крцун и Марко) седе у првом реду и благослове кетмановске чинодејственике обнављања управо оне странке чијем су крвавом комунистичком затирању баш њих двојица били идеолошки инспиратори (права штета што су недостајала њихова два горепоменута "прерано преминула" полицијска извршиоца)! Лаковерни емигранти који су се понадали да је куцнуо час на који су чекали читавог живота, те после пола столећа потегли преко Океана у Београд, нису могли да поверују својим очима. "Ми или они" - захтевали су, на правди Бога. И вратили се тамо одакле су дошли, неки од њих да се никад више не врате у рођену земљу у којој се рог продаје за свећу.

Ускоро је и најнеукији посматрач могао запазити да се на чело било које значајније странке није могао подићи нико ко није одрадио замашан стаж у Комунистичкој партији (не дај Боже да је био анти-комуниста!), нити се на било који утицајан положај у "опозицији" могао пробити ико родом из "уже Србије" (примера ради, најтрадиционалнија српска странка - Радикална странка - цинично је као штафета предавана у руке личностима "које немају презимењака у Србији", а за већину својих презимењака имају Хрвате; а за то време, у првом разреду воза Социјалистичке странке, чији је машиновођа био пожаревачки домазет из Црне Горе, тискали су се тешко свариви ликови са успутних станица Јужне пруге). А како се потписник ових редова провео у Народној радикалној странци, у чије је обнављање уложио сав свој национални, духовни и материјални капацитет, путујући о свом трошку три пута у Париз и једном у Америку и Канаду, ставивши на располагање Странци просторије, особље и капитал свога "Сфаирос-а", дочекавши најзад

а) да му "удбачени" сарадници иза леђа буквално растуре и до просјачког штапа доведу ту тада моћну издавачку кућу док је он са "главом у торби" подизао народ по Србији, и

б) да радикалску ствар, чији је он био идејни утемељитељ, бруталном преваром и узурпацијом располуте између два крила својих "потурица" (у смислу *потурених* - видети о тој превари рђ-веду уз наслов *"Ко су јунаци српске прошлости"*) - нека читалац испрати у поглављу "Радикалско живо блато" које је заправо само

извод из обимне истоимене књиге у припреми, какав је, уосталом, случај и са већином поглавља у овој књизи.

*

Тренутак је да писац ове књиге замоли читаоца за извињење због уграђивања личних момената у покушај објективне анализе и тумачења смисла историјског тренутка који дели са својим сународницима. То је зато што је ово превасходно *политичка*, а тек местимично и имплицитно теоријска књига. Као песник и философ, аутор се упустио у политичку борбу из горко стеченог сазнања да су велике идеје (а са њима и њихов заговорник) осуђене не само на пропаст, него и на подсмех, ако иза њих не стоји, и у њихово се оделотворење целокупним својим апаратом, не уложи онај врхунски инструмент субјективитета једног народа који се зове Држава. Али цена таквог сазнања увек је веома скупа. Јер створити прилику да се на челнике свога народа (и то народа који очигледно својим постојањем проноси неко недовољно расветљено а по цену највећих жртава тврдоглаво заступано и чувано општељудско, можда и богочовечанско, посланство и завештање) утиче у правцу испуњења највиших захтева националног Ума, значи изложити се ризику властите пропасти. Увид у тај лични опит, у спремност да се тај ризик поднесе и истрпе последице, поплочани је улаз у ову књигу.

Осим тога, специфичност јавног и теоријског делања овог аутора потиче изравно из песничке и прекобивствене (метафизичке) навике да се ствари живота не мере прирочностима (категоријама, предикаментима) Времена, Времена са великим В, још мање, наравно, привременим и непостојаним мерилима кратке деонице која нам је дата да је претрчимо док траје наш скучени век. А то у највећој мери важи за однос према делима властитог стварања, посебно када је реч о Поезији, Поезији са великим П. Истински Песник нема кад да гради свој јавни уметнички лик, он се не рве са критичарима и удељивачима јавних признања него са духовима

Понора који смисао опстанка Човека и Бића непрекидно довлаче на ивицу, управо од њега изискујући да од градива властите душе изумева тварцу за спасоносни мост. Нити истинска Поезија настаје ради било какве дневне или употребиве сврсисходности. Ко има осећај да му стваралачки чин придолази са неотклоњивом унутарњом нужношћу, он се избацује из Времена и урања у Вечност која потом ставља свој распознативи печат на његово Дело. Шта онда мари тренутак у коме ће оно постати јавна чињеница? Истинском уметничком ставу не приличи да се обазире на критичарско или друштвено признање, а награде и почасти су готово и увредиви облик неравноправног и зато кријумчарског надметања Времена са Вечношћу.

Што је, међутим, оправдано и разумиво за Поезију и Уметност, сасвим је непримерено за Политику. Не постоје међу људским делатностима друге две које су од ових начелно *супротније* једна другој (обратимо пажњу на наглашену реч, јер није речено *противуречније* - супротност не почива на словесном, тј. логичком, правилу искључења трећег). Док је мерило Уметности у непролазности - узмимо да на њу указује реч Вечност - и у ванвремено устројеној лествици вредности, дотле се Политика сва исцрпљује у тренут(ач)ности, у (право)временост, дакле у Времену. Док уметнички чин сав произлази из Једности ствараоца, дотле политички подразумева Другост као суштословно (онтолошки) равноправну и ступа у дејственост као узвраћај, слично потезу у шаховској партији који увек мора водити рачуна о томе шта је одиграо противник, па самим тим и најлепшу замисао суновраћује ако не узме у обзир његов одговор.

Синтезу уметничког и политичког става испоручује, међутим, *философија*. Тежња ка мудром делању и опхођењу јесте левак кроз који се мерила Вечности претачу у Време. Философи су у свим временима настојали да утичу на владарску склоност ка заборављању високих мерила човечности. Многе је то племенито настојање коштало главе. Као песник и философ, писац ове књиге зарекао се у својим младим годинама да ни по коју цену неће одустати од тежње да

своју визију велике мисије властитог народа претвори у стварност живог српског нараштаја. Природно је (и ласкаво) да га је судар са комунистичким злом отерао у затвор, и то баш у тренутку када је своју личну борбу крунисао силовитим урастањем његове "сербијске идеје" у слух Европе и света (*видети о томе у поглављу "Србија иза решетака", као и текст "Тајац пред тајанством бића"*). Али тек та невоља била је разлог више и пресудан подстицај да се у потоњим драматичним годинама песник и философ у њему подреде политичару који настоји да своју визију преливену у идеје спроведе у дело. Из сличног разлога није чудо да се на челу новог, актуелног таласа српских политичара нашао један изузетно даровит философ, личност великог формата, ауторов политички ученик али и философски неистомишљеник - Зоран Ђинђић (*видети о томе текст при крају другог тома "Титола за маршал-бравара или Политички почетак Зорана Ђинђића"*).

*

Управо је, дакле, "опозиција" добила задатак да осујети сваки покушај повезивања националног и демократског (грађанског) начела у једној јакој странци - два темељна начела која је поништио комунизам. За тај посао одабрани су кроз филтер "морално-политичке подобности" добро процеђени познати интелектуалци - махом писци и професори Универзитета - из редова комунистичких дисидената (јер другачији ни у једној области нису ни могли да добију било какав проход ка јавности, па самим тим ни да изграде јавни идентитет), међу којима су предњачиле гротескне личности које су неуко и невешто, крајње прозирно, до карикатуре екстремизовале и раздвајале те две неопходне компоненте обнове и препорода. А оне снаге које су наступале "синтетички", заобилазиле су веродостојне заступнике тих идеја које су желеле да оличавају и стављале их у руке личностима са осведочено непримереним биографијама.

Тако је уприличено да је

а) екстреман национални став *Српске радикалне странке* искључивао тековине које обележавају најнационалнију суштину радикализма - монархизам везан за краљевску кућу Карађорђевића, југословенство, Православље и међунационалну толеранцију,

б) равногорски монархизам *Српског покрета обнове* налазио упориште у анационалним "грађанским", сепаратистичким и дезертерским идејама и личностима, а

в) дисидентска демократија "*надстраначке братије*", под позадинском диригентском палицом "друга Геце" и истуреном прагматијском Ђиласовог кума, у исто време насамарила честите емигранте блиске краљевском дому, приграбивши у своје руке и ставивши под своју контролу новооснована крунска тела (*видети у књизи саопштење чланова Крунског савета из емиграције под називом "Ко је странац у Србији..."*), и уместо краља, довела у земљу политички комедијантску личност Милана Панића.

Добронамерном човеку је тешко да поверује до ког је степена била режирана та циркуска представа на политичкој позорници Србије и Југославије. Најгоре је од свега то, што је народ за себе веровао да је он у њој главни глумац ("догодио се народ") коме следи највећи хонорар, и своју улогу одиста херојски играо, да би са неверицом, од представе до представе, увиђао да му је, уствари, намењена улога кловна, за коју ће част, уз то, још морати и да скупо плати.

Притом је најважније било да се анти-комунистички представници националне и демократске обнове, Српска радикална странка и Српски покрет обнове, око чијих су се водећих гротескних личности завађали чак и чланови најуже породице по домовима широм Србије, НИКАДА и НИ ПО КОЈУ ЦЕНУ не удруже, иако је било очигледно да би њихов савез и на изборима и у Скупштини ОДМАХ срушио комунизам, АВНОЈ и њихове "социјалистичке", левичарске тековине и следбенике. И слеп би из те очигледности лако закључио да лажно завађени кумови крче "средњи пут" правом шефу њихових партија, "Слоброзану". Али разможђена и ослепљена Србија поделила се и веровала што Вуку Драшковићу, што Војиславу Шешељу, што Слободану Милошевићу, не желећи да чује упозорење које је писац ове књиге обелоданио још 1992. године, да јој је потурено

једно биће са три главе, троглаво чудовиште *Троброзан*, које се упоједињује као Слоброзан Титошевић, Слоброзан Миловук и Слоброзан Милошешељ (*видети у књизи текст "Троброзан и царска небесковача"*), нити да ће, самим тим, "одсецање" било које од ове три главе истовремено значити крај и за преостале две ("Један без другог нисте ни један ни други", писао је аутор свом пријатељу Вуку Драшковићу још 1991. г.). Зато није тешко погодити да ће у догађајима који следе (да ли одмах на предстојећим изборима 24. септембра или непосредно после њих) издахнути троброзански Левијатан, јер су Зоран Ђинђић, Велимир Илић, Владан Батић и Војислав Коштуница пронашли начин да из опозиционе коалиције одстране "демократског" (надајмо се нехотичног) џокера режима, Вука Драшковића.

Посебно (и главно) поглавље у десетогодишњем српском ропцу који је наступио после безмало полувековне самртне обамрлости представљају фаворити нимало невидивог позадинског Режисера који је *брозна времена* преточио у *слоброзанску еру*. Нема икакве сумње да је Велики Координатор за своје главне глумце предвидео две привидно супротстављене гарнитуре политичких послушника (или бар савезника) - већ описане *"троброзанске" комунисте* преобучене у национално рухо уз које се могу сврстати и такозвани "надстраначки интелектуалци", "најраскошнији сунцокрети у комунистичкој ботаничкој башти" (*видети у књизи текст "Камелеонски штаб - запис о надстраначкој братији..."*), и *леве демократе* без јасних националних обележја који су, штавише, својим грађанским анационализмом и често отвореним антисрпством непосредно преузели некадашњу улогу Комунистичке партије.

Први су ("Троброзанци") употребљени да изиграју српске националне идеале (распарчавањем Југославије и потом Србије, губитком вековних српских територија саучесништвујући у насилном протеривању српског становништва, итд.) и својом циничном рогобатношћу облате их пред целим светом, уз додатно осиромашење, заостајање и криминализовање Србије. Други пак (грађанске демократе) да их за то оптуже и осуде, преузевши власт када "прљав посао" буде завршен и куцне час да се његове последице установе као "fait accompli" и као тачка новог почетка.

Питање је само погодног тренутка за преношење власти са првих на друге, а "погодност" ће се састојати у процени, када ће постављени циљ делотворније почети да се остварује заменом диктатуре демократијом.

"Ако ствари доиста тако стоје, онда није без сваке памети помисао, да ће југословенски властодршци морати да врате кључеве свог комунистичког царства онога тренутка када им их назад затраже њихови западни тутори. (...) Наша господа у Лондону, ипак, верују да ће се кључеви Југославије наћи у демократским рукама. Гајећи такве наде треба да знају, да се из мефистофеловског загрљаја Запада мало ко извукао."

Дословце тим речима упозоравао је писац ових редова припаднике дела српске политичке емиграције још далеке 1982. године. На жалост, то упозорење није допирало до слуха поборника "прљаве стратегије". Они сами сигурно нису желели, нити њихови политички фаворити "на терену" веровали, да ће доћи до тако погубног исхода. Када су се освестили, било је касно.

Зато није тешко погодити да ће се српски национални интерес наћи у још незавиднијем, штавише драматичном, положају по паду Слоброзаније, јер је готово незамисливо да ће стратези "Новог светског поретка" одустати од својих очигледних намера. Није на одмет да се будући кормилари српског брода - уосталом и овога пута већим делом дугогодишњи пријатељи писца ове књиге, неки чак и политички ученици (Ђинђић) - бар сада са озбиљношћу позабаве указивањима, предсказањима и опоменама овог свог сапутника, како би тај велики брод испловио из плићака са подводним стенама у који се насукао, а на пучини која му припада избегао бродолом, одолевши олујном невремену које на свим морима и океанима планете Земље изазива Западни ветар.

Зарад тога - да се нови навигатори Великог Српског Брода по паду Слоброзаније не *уоброзе* и да се "Крај брозног времена" одиста сусретне са крајем брозног времена - ова ће књига (ваљда) коначно угледати светлост дана.

БРОЗНА ВРЕМЕНА

УОЧИ МАРТОВСКИХ ИДА
или
КАКО ЈЕ САХРАЊЕН ИВО АНДРИЋ

- Први дневнички запис у “Опсенариуму”[1] -

ноћ, 14.-15. марта 1975. године
Београд

Коме је данас ветар скидао вео са лица? Коме маску? Није сасвим случајно та мисао одзвањала београдским улицама док сам од Скупштине града корачао ка гробљу. И није сасвим случајно ова свеска доспела под ово перо управо ноћас, после седам и по година ишчекивања.

Коме се толико журило да сахрани Иву Андрића? Или: Коме је било до тога да се вест о његовој смрти крије читавих недељу дана?

Довољно је упоредити насловне стране „Политике” од 8. марта и 14. истог ове године, па пљунути на гадове и гадости које управљају овом земљом.

Прошлог петка: Одржавао се у мом бившем стану, где сада станују Бата Милановић (са женом) и Драгиња Урошевић, први „књижевни петак” - нека врста салона чији је циљ да се окупљају млади писци ради међусобног подстицања, утицања и бољег упознавања. Многи су дошли са вешћу да је умро Вељко Влаховић, политичар, идеолог, комунистичка институција. Рекох: Не треба жалити, он је умро још 1968. године код подвожњака, сахранио га је Влада Мијановић. Касније се појави Зубановић и саопшти да је умро Иво Андрић. Сви се осетише некако нелагодно: Та се вест одавно очекивала и никако није могла деловати као шок који изазива истинску потресеност. Разлог нелагодности било је место и прилика у којој је новост саопштена. Изузетно велики број младих писаца, међу којима можда седи неки нови, можда будући

Андрић. Затим ведра атмосфера и захуктала дискусија - како изненада испунити свест сазнањем да треба одати пошту великом човеку? Не напуштати мисао да је неукусно наставити са ћеретањем и ведрим осмехивањем?

Неколицина превуче своје прве изјаве сенком туге, али се ја успротивих: „Не треба туговати кад умире велики човек, особито када је вероватно да је заокружио своје дело. Напротив, смрти таквог човека се треба радовати; јер он заправо не умире, његов живот само преузима нови облик. Али зато треба искрено жалити за нестанком малог, ситног човека, промашене и неуспеле егзистенције. Питати се о смислу његовог живота и саосећати са притајеним осећањем ништавности које је пратило његов живот." Да ли због ових речи или нечег другог, сви прихватише на тренутак напуштени ведри тон: Читање песама, праћено лепим разговорима, било је ваљда најдостојнији опроштај младих литерата од свог великог учитеља.

Те ноћи спавао сам врло мало; ујутру, пробуђен звоном телефона, не успех да се поново приклоним сну, гоњен нестрпљењем и радозналошћу, помало и рђавом слутњом; отрчах, дакле, по новине, и гле чуда: Преко читаве прве стране растегао се Влаховић, тако и на другој, тако на трећој, на четвртој. Андрића нигде! Једна пронађох ситну вест: Саопштење лекарског конзилијума о погоршању здравља и критичној ситуацији.

Док је читава земља неколико дана ронила сузе за Влаховићем, пристигоше вести од којих је следећа најупечатљивија. Како је вест о Влаховићевој смрти дошла у поподневним часовима, када су прве стране сутрашњих новина већ биле готово сасвим припремљене, прионуше новинари на преуређивање. При крају тог посла, улете главни уредник „Политике" у редакцију, усплахирен, са речима: „Мењај поново, умро је Андрић". Који минут затим зачу се телефон из његове канцеларије. Вративши се из које: „Извините, забуна", рече, „остаје све како јесте". Догађај је сасвим аутентичан, из прве руке, а сазнало се да је слично било и у свим другим редакцијама.

Најзад, после „дуге борбе за живот" (а како сви говоре: После дугог хлађења у фрижидеру), умро је велики писац. И

гле чуда! То се догодило у четири часа ујутру, таман на време да ни једне новине не објаве тужну вест. А сутрадан, када се јавност придигла из кревета и натенане доспела до штампе, имала је таман толико времена да стигне трком на гробље, запрепашћена журбом са којом власти испраћају свог највећег сина.

Ушао сам у подне мање десет у нову редакцију „Књижевне речи" са намером да у друштву кренемо на гробље, када ми Пера Цветковић рече да су сви већ отишли. Ту се дочепах „Политике": За оно што сам угледао слаба је реч скандал, за оно што сам осетио још слабија пренеражење. Збијен у леви горњи угао, достојанствено и замишљено спуштеног погледа, Андрић се „гурао" са неизбежним харизматским вођом чији је повратак у Београд био бар једнако важан као књижевников одлазак у вечност. Ево најпре наслова који су увеличали нашу националну тугу: „Председник Тито вратио се у Београд" (наднаслов: „После посете НП Пољској", поднаслов: „Југословенског председника на аеродрому у Батајници поздравили високи југословенски руководиоци"). Текст се протегао на три ступца. Даље: „Разговори ће учврстити односе између Југославије и Пољске" (поднаслов: „Изјавио је председник Тито пред полазак из Жешова"). Затим: „Улоф Палме долази 16. марта у Југославију" (поднаслов: „На позив Џемала Биједића"). И на крају: „Амбасадор Папић код министра Амина". Испод другонаведеног наслова налази се слика: Да скаредности! Четири „висока руководиоца" (а провирује и пети) са дивљењем и снисходивошћу осмехују се свом богу. Изрази лица! Сетих се одмах фарсе у римском Сенату по Августовој смрти. А он! Умни профил са цвикером осматра! Ко се најлепше осмехнуо? Иза његовог уздржаног полуосмеха крије се велика, недокучива мисао! То је строгост која разголићује свачију душу! Само што није проговорио: „Јесте, ти си из Травника, али имам ја свој Кумровец. Јесте, вршњаци смо, али видиш: И тебе сам надживјео! Дабоме, ти долазиш на прву страну кад добијеш Нобелову награду и кад умреш, али ни онда не можеш да ме мимоиђеш. Џаба ти твоје 'велико књижевно

дјело којим си задужио наше народе и народности' кад ја имам своју социјалистичку револуцију којом сам спасао читаву нашу будућност. А имам и своје вјерне слуге које специјално подјешавају израз лица да би приликом своје смрти заслужили ч и т а в у прву страну. Ко ти је крив што ми се ниси више осмјехивао."

Видевши да је Андрићево тело (тј. „посмртни остаци", како се дивно изражавају новинари-стилисти) изложено у Градској Скупштини до подне (дакле, само четири сата), полетех разгневљен из редакције. У Пионирском парку сукобих се са кордоном полицајаца. Не схватајући сврховитост њиховог присуства покушах да прићем гомили људи који су се налазили тек на десетак метара од мене, када ме један млади пајкан најпре покретом, а затим стиском руке за мишицу, заустави: „Одби", рече. У трену осетих на себи сву гадост целе те прљаве игре око смрти бесмртника. Грубо опсовах збуњеног насилника снажно се отргнувши и рекох са мржњом: „Не дотичи ме!"

Ипак сам морао да направим мали полукруг како бих се приближио улазу у Скупштину, али стигох кад су износили ковчег: Када је Андрић кретао на свој последњи пут. Затим се пешке кретох ка гробљу.

Ветар је тако немилосрдно шибао да ме двапут зауставио у ходу. Грдно је неко погрешио када је рекао: Ветар не зна читати.

1 "*Опсенариум"* је назив дневника који је аутор водио 1975-1978. године, а који ове године излази из штампе у издању "Гласа српског" из Бања Луке.

МАЛОУМНИЦИ ПУЦАЈУ НА ЉУДЕ И ЖИВОТИЊЕ

(Пуцњи у капиталисту Фејсала и капиталца Медведа)

- Запис из “Опсенариума” -

28. 3. 1975. г. Петак, Београд

’’Људи будућности мислите и на ме
Живех кад су краљеви тонули у таме” -

писао је Аполинер. А прекјуче (или још раније) потонуо је један краљ, саудијски краљ Фејсал, убијен хицем малоумног рођака. Прича за малоумну децу. Луди Арапи на све стране проглашавају двонедељну жалост. Ја се, напротив, увек обрадујем кад одлети неки краљ. Нема их данас превише да би човек умакао усхићењу. А ево шта је јуче радио један други краљ:

ПРЕДСЕДНИК ТИТО У ЛОВУ КОД БУГОЈНА

Бугојно, 27. марта (Танјуг)

Председник Републике Јосип Броз Тито, који већ неколико дана борави у СР Босни и Херцеговини, у току синоћњег лова одстрелио је још један примерак медведа капиталца у Прињанима на планини Стожер.

Медвед капиталац био је јунак дана: На све стране по Београду прослављан је врхунац његове каријере. Неко се досетио да је његовом смрћу наша заједница много изгубила јер је то био једини медвед који је читао ’’Капитал’’.

Било како било, он се придружио свом недавно одстрељеном пријатељу, бизону тонашу, неуловљивом бимбаши пољских шума.

ШТА КАД СЕ ДИКТАТОР СКРЉА?

- Запис из “Опсенариума” -

18. 11. 1975. Уторак

Каудиљо Франко умире већ скоро месец дана, и умреће ваљда кад последњег новинара стрпају иза браве.

Преостаје још један Диктатор, све их је надживео. Струји глас да је још једну смрт преживео, у Сиску, на мосту, паклена машина није предвидела његово претходно задржавање. Отуда се сада води хајка на ИБ-овце.

Питање: Шта када се он најзад и већ једном скрља? Како дочекати тај тренутак? Многи су за њега већ савршено припремљени, власт пре свега. Осећа се у ваздуху близина тог пресудног часа.

КО НАДВИСУЈЕ ВЕКОВЕ

- Предавање у IV/$_1$ Прве београдске гимназије,
поводом смрти Јосипа Броза Тита,
5. мај 1980. г. -

- Неко је ових дана прекорачио границу Живота и прешао на страну Смрти, неко веома значајан, неко ко је својом горостасном појавом надвисивао векове. Кад умиру велики људи, свако се и нехотице нађе и пред питањем о смислу властитог постојања. Зато је ред је да се такав тренутак обележи на часу филозофије, јер филозофија управо томе и служи, да пронађе смисао чак и тамо где га на први поглед нема.

- А у смрти га очигледно нема баш никаквог - убацује се са пуним убеђењем изазовно лепа Драгана Ашанин.

- Мисао о неминовности властите смрти без икакве је сумње највећи терет у свачијем животу. Има ли онда смисла живети? - питао се засигурно, бар једном, свако од вас. Каквог смисла има ићи у школу, заљубити се, оженити или удати, изродити децу, запослити се, борити за иметак, признања, власт, када једном свега тога *за тебе* нестане? Додуше, једно време те памте, трајеш у сећању потомака, зато настојиш да останеш у што бољој успомени, али и то прође, све прекрије заборав, све се суноврати у Ништа...

- Али зато велики људи остављају за собом неизбрисив траг - добацује из прве клупе живахни Бојан Лукић.

- Тачно, и то је управо наш данашњи предмет: Да ли постоје дела која надилазе Смрт? Невоља, међутим, настаје са питањем: Шта ако не постоје? Шта ако потопи, земљотреси, вулкани, пожари, козмичке катастрофе, најзад збришу све што је човек вековима стварао? Каква је онда разлика између великог и малог човека, између смрти највећег злочинца и

председника неке државе, у случају да се та двојица не стекну у једној те истој личности?

- Надам се да се то што сте сада рекли не односи на нашег друга Тита - рече на то омладински партијски активиста Ведран Месић.

- *Чији* је друг Тито питање је за неки други разговор - на те речи по разреду се изукршташе преплашени погледи, јер деца која су обожавала свог професора филозофије схватише да му се после овог часа не пише ништа добро. - Наше је питање да појму смрти приступимо на начин на који смо приступили "истини", "лажи", "бићу", "суштини", "случају"... Који је то начин? Цакићу!

- Питаћемо Језик шта нам он може рећи о Смрти! - испали као из пушке младић лепог и интелигентног лица Ђорђе Цакић.

- Који језик?

- Српски, али и Језик уопште. Питаћемо, заправо, реч "Смрт" шта нам она може рећи о своме значењу.

- Тако је. Као што смо то на примеру речи "случај" већ показали, глас "с" на почетку речи никада не припада корену, такозваном лексемском минимуму. Као глас који обележава чисту духовност, он коренском значењу придодаје дејствену вољу Духа да својом суштином прожме тварни облик коме се придружује. Зато ћемо на почетку оставити "с" по страни и обратити пажњу на лексемски минимум Смрти, а то је, Бобићу?

- То је очигледно **мрт̄*! - одговори најпажљивији и најудубљенији међу ђацима Драган Бобић.

- И у овом случају заиста очигледно, јер и на примеру "смрти" присуствујемо испољавању величанствене надмоћи српског језика, да коренове речи даје и у чистом праизворном облику, без потоњег апофонијског, што ће рећи шта? Вићићу!

- Без потоњег "цепања језгра" до кога долази када сугласничку густину коренског минимума језичком фисијом разбију самогласници и размноже првобитно основно значење - извергла блистав физички ум Милоша Вићића који је већ ковертирао свој "нобеловски пројект".

- Изврсно. У нашем случају имамо оба осведочења, "мртав" и "мрети". Латинско "mors, mortis", француско "la mort", итд. испољавају појам у апофонијском, разбијеном, фисијном облику, како рече Милош. Да видимо сада шта ће нам рећи "мртвац" када применимо коренословни приступ и питамо га о стању у коме се налази.

- Питаћемо га да ли га "С" може оживети - рече кроз смех, не губећи на својој индијској смирености, Зоран Грба, и тек тада цео разред, који се већ закикотао на помен "пропитиваног мртваца", прсну у разгаљени смех.

- Није тренутак за смех - надјача жагор уврежени глас Ведрана Месића, толико супротан његовом имену. - Ако наставите овако, ја ћу напустити час. Ми смо данас овде да ожалимо нашег неумрлог друга Тита.

- Ако није умро, што би смо га онда жалили? - добацише у исти глас савршени логичар Милош Вићић и дежурно спадало Драган Вујић, али и један и други у тај час увидеше да се отишло предалеко, па пригушише смех и разред се са зебњом утиша.

- Већ сам ти, Ведране, скренуо пажњу да питање о томе *чији* је он спада у сасвим другу тему. У нашим условима, то би нас разматрање могло прескупо коштати, па се ја од њега данас уздржавам, иако користим прилику да те подсетим да нас највиши циљ философије, утврђивање и саопштавање *истине*, обавезује да ње ради платимо и најскупљу цену. То утолико пре што наш проблем није чији је он *био*, него чији је он *сада*. А питање о "сада" пребацује предмет упитности из Времена у Вечност, јер као што смо то већ раније утврдили, израз "садашње време" је *contradictio in adjecto*, што се јасно види из грчке (παρουσια) и латинске (praesentia) ознаке за "садашњост", што смо ми већ на српски језик превели као *присуствености*. При-суствовати значи бити при Суштини, а у Суштом нема временовања, а то значи да нема ни *пролазности* осим у виду окамењене *прошлости*, ни *долазности* сем као усадашњене *дошлости*. У каквом се, дакле, стању *сада* налази мртав човек? Шта је истина његовог стања, шта је његова суштина? Да ли ће нам Језик, који је на

питање о истини одговорио упућивањем на сугласничку групу “СТ” која у неразориву основу јестања здружује ознаку Духа “С” и ознаку Твари “Т”, на једнако убедив начин одговорити и на то питање? И којим поступком? Тебе питам, Месићу!

- Не желим да одговарам на таква питања. Ви нам овде филозофирате о смрти док је цео народ у најдубљој жалости, завијен у црно због смрти највећег сина наших народа и народности!

- Највећи син наших народа и народности заиста је народ завио у црно, али свакако не својом смрћу. А што се тиче “филозофирања”, скрећем ти пажњу на пропозиције око добијања оцена на крају године. Свако ће сам себи одредити оцену осим оних који са ових часова не изађу са неким најосновнијим знањима. Прво међу њима је да “филозофија”, како је ти називаш, значи “љубав према мраку”, јер “зофос” на старогрчком значи “мрак”, а “философија” значи “љубав према мудрости”, зар не, Софија?

- Јер “σοφια” значи “мудрост” - убаци као по партитури љупка девојка Драгана Бобића Софија Милунић.

- А ту “љубав према мраку” ти испољаваш и злоупотребом философије када је обезвређујеш тим непромишљеним народским изразом “филозофирати”, као да је покушај промишљенијег говора нешто најнеугодније за слух, нешто чега се треба клонити и што треба осудити. Па ако на тај начин и можеш поступати на улици, на пијаци или у кафани, не приличи да “философирање” осуђујеш на часу философије.

- Није ово час философије, ово је у свим разредима, не само у нашој школи, него и у целој земљи, час одавања поште нашем председнику.

- Па ипак је ово час философије, јер о Смрти су најпозванији да говоре управо философи, чак у већој мери него свештеници. Ако не сматраш да ти се баш данас посрећило да о њој сазнаш више и суштинскије но што би то био случај у неким мање драматичним приликама, слободно изађи из учионице, ти знаш да ја не уписујем изостанке, а двојка ти је обезбеђена све и да се до краја године ниједном не појавиш на часу.

- Остаћу, јер Ви знате да сам ја и болестан долазио на Ваше часове, кријӯћи се од других професора, да не бих пропустио ниједан од наших незаборавних разговора.

- Онда заборави на своје идеолошке пристрасности и дозволи да се вратимо на питање о Смрти. Питање до кога смо стигли гласи: Шта нам о Смрти казује коренски минимум те речи **мрт*? Вукадиновићу!

- Ви знате да је мени Ваш претходник, мој презимењак, професор Пеца, забранио да на часовима филозофије носим његово презиме и да ме је прекрстио у "Магарашевић" - рече високи и стасити момак по имену Милош Вукадиновић, син легендарног спортског новинара Љубише Вукадиновића. - Када би ме пустили да тог... мртваца... фотографишем, то би Вам био мој одговор на Ваше питање, али у том случају ја сада и не бих био овде, иако се и ја, као и Ведран, шуњам на Ваше часове и кад на цео дан побегнем из школе. Али да Вам кажем шта мртвац може о себи рећи, то боље питајте Биљану која се за те ствари интересује, а Ви јој нисте забранили да носи Ваше презиме.

- Па добро, кад више волиш да будеш Магарашевић. Нека те замени Биљана!

- Да ли је потребно да се присетимо шта које слово означава у граматици? - упита снебивљиво Биљана Младеновић.

- Да.

- Онда "м" означава прво, а "т" треће лице једнине!

- Тачно. А шта је са "р"?

- Употребили сте поводом "р" један израз који нисам најбоље рзумела. Питала сам Јелицу, она ми је нешто објашњавала, па нека то сада каже и Вама.

- Мени је, у ствари, јасно значење - прикопча се одмах Јелица ....., најбољи ђак у разреду - али тај израз, "одузимајући лог", изазива ми одређене недоумице. Чини ми се, међутим, да је сада битно рећи да глас "р" одузима својство сугласнику који му претходи.

- Савршено тачно, и то нас објашњење лишава потребе да се сада удубљујемо у значење "лога", које смо, међутим

истанчавали када је било речи о "логос-у" и "логици". Ако "м" дејством "р" остаје без свога својства уграђеног у прво лице једнине, зар нам "т" на крају корена не указује на последицу тога дејства, а то је да човек у тренутку смрти прелази у треће лице једнине? Субјект више за себе не може рећи "Ја", о њему се од тог тренутка може рећи само "Он". Како би смо онда најкраће дефинисали Смрт? Васиљевићу, од тебе данас не чујем ни гласа?

- Смрт је прелазак из првог у треће лице једнине - рече Ђорђе Васиљевић, иначе најактивнији саговорник у претресању коренословних питања.

- Одлично. Притом је битно да се смрћу телесни вид живота своди на пуку твар, шта остаје од човека, земља, кости и месо, прах?

- Али с духовне и душевне тачке гледишта живот се сигурно на неки начин продужава - рече с негодовањем Викторија Драгојевић - Ја сам сигурна да смрти нема и да душа наставља живот када изађе из тела.

- У то су били убеђени сви стари народи, а знамо да су веровали и у метенпсихозу, сеобу душа, и у њихово поновно утеловљивање. Највећи мудраци су чак знали где ће се и кад поново родити, о својим прошлим животима да и не говоримо. Тибетански духовни поглавар Далај Лама увек је једна те иста личност јер пре телесне смрти означи место и време где ће га као новорођенче наћи. А оснивач антропософије Рудолф Штајнер најавио је да ће се поново родити у Русији крајем овог века и тачно предвидео шта ће у том новом животу радити. Али наш циљ је, зар не, да добро ослушнемо реч "смрт", не би смо ли од ње добили одговор на питање о значењу појаве и појма који она означава. Преостало је још да видимо шта од живота преостаје осим његовог телесног остатка на који се односи коренски минимум "мрт".

- Већ сте на почетку рекли да "с" коренском значењу придодаје духовни смисао - први пут се огласи и Јовица Павловић. - Да ли то значи да, самим тим, већ и сама реч "смрт" у неку руку упућује на бесмртност?

- Управо тако. Колико је мени познато, једино српски језик омогућује тако дубоко проницање кроз Језик, ка суштини Бића. И пошто Духу припада снажнија воља у односу на нашу, пошто он на неистражив начин одлучује о смислу догађаја, поступака, па и о исходишту свачијег живота, јасно је да он у себе преузима трајне доприносе појединаца и преноси их што у потоње нараштаје, што у више светове који сигурно имају некакву рачуницу са нашим постојањем. А то значи да смрт великог човека значи за Дух велики посао, јер он мора докучити шта је у његовом делу уистину велико. Можемо ли ми распознати мерила којима он пресуђује о томе шта ће бити сачувано за вечност? Дивећи се великим људима, можемо ли знати, одајући им пошту на самртном одру, јесу ли заиста чинили добро или зло своме народу, човечанству? И хоће ли од њиховог живота остати више од прашине која ће се ускоро измешати са мајком Земљом?

Дошао је сада тренутак да се сетимо почетка овог разговора. Рекао сам тада да је ових дана умро један велики човек. Разумели смо да величину људског доприноса одмерава Дух, узвисујући једне међу анђеле, суновраћујући друге у понор ништавства. Тај човек је, међутим, у свом ограниченом људском веку живео у свим епохама, довикујући се са великанима давнине, довикујући великанима будућности. Дошао је тренутак да ми кажете како се звао тај бесмртни човек.

- Тај човек звао се Јосип Броз Тито - устаде и чврстим свечаним гласом рече Александра Брајковић.

- Не, тај човек се звао Жан Пол Сартр.

ДЕСАНЧЕЊЕ ДРВАРА
или
ТЕТКА ДЕСА И ЧИКА ТИТО

Када јој указах на могућност побољшања неког њеног стиха, Слађана ми Стојановић узврати:

- Лепо је то, али нећу да ми после неко каже: То је Десанка већ *издесанчила*!

- Шта рече, живота ти! *Издесанчила*? Тако ли се то каже: *Десанчење* стихова?

- Десант на Дрвар! - продужава моја песничка ученица, очигледно погађајући шта ми се у тај час заврте у глави.

Како да *удесанчим* Дрвар? Види ти ње! Како јој само ради клиша!

Готово у исти час изговоримсо:

- Десанчење на Дрвар!

Е сад ће она да чује на шта је набасала!

- Одведе ме код Десанке Максимовић, 1989. године, у пролеће, Љиљана Шоп - започех казивање - да јој дарујем свеже објављене „Душе градова“ (био је с нама и Десанкин љубимац Војкан ли Миленковић, Љиљанин колега из “Књижевних новина”). Поседасмо у салон, задиванисмо, Десанка одложи послужење везавши га за долазак своје братанице Мире Максимовић, коју је, рече, нама у част позвала да нас што боље угости, кад у један час велим ја:

- Сећате ли се ви, тетка Десо...

Већ ту заусти она да нешто каже, наоштри се, лице јој се смрачи, тек сам касније сазнао зашто, али је надирући талас мога питања спречи да својој љутњи одмах да маха.

- ... Сећате ли се јуна шездестосме, када Вас је неко, у име побуњених студената, звао телефоном из Удружења књижевника да подржите демонстрације и...

- И да дођем у двориште Филозофског факултета...

- ... у које Вас је потом, уз овације хиљада студената, и довео исти онај студент који Вас је из Удружења и позвао?

- Ко се не би сећао тог величанственог тренутка!

- Е тај назови студент - јер он је тада заправо био пред матуром у Првој београдској гимназији, тај Ваш Хермес који Вас је довео у вреву Капетан Мишиног здања, то сам био главом и брадом (додуше без садашње браде) ја!

- Ви! - она ме враголасто осмотри (љутитог израза намах нестаде) лако искосивши поглед израчен из ситних жмиркавих очију којима дубока старост и смежурано лице нису ни мало одузели жар. - Па и *тебе* је онда неко морао да уведе у Двориште? - снажно нагласивши реч *тебе*, загледа се у *Душе градова* које држаше у рукама, протресе књигу горе-доле као да јој одмерава тежину те отвори последњу страницу где јој пажњу привуче биографија аутора исписана испод портрета оперваженог летећим деблима Милића од Мачве. - Гле. гле!

- Довео ме је, заправо увео, наш песнички пријатељ Милан Лалић - погледах саучеснички у Љиљу Шоп.

- Знате га Ви - одобри климањем главе уредница „Књижевних новина“, издавач „Душа градова“ - то је онај новинар „Вечерњих новости“, за културу...

- Одлично га познајем, красан млад човек, прави поета. Имам ту негде једну његову књигу, беше ли неки пас у наслову?

- *Црни* пас - потврдих наглашавајући боју доброћудне животиње која је сачекивала мог пријатеља пред вратима његове куће у Бежанији - онај из Гетеовог *Фауста* који се претвара у Мефиста. Лалић је мој школски друг из Девете гимназије, две године старији, први је приступио опсесионизму када сам идејом опсесије заразио цео наш књижевни круг и клуб...

- Заразио? - прену се Десанка из прелиставања „Душа градова“. - Шта ли то рече? Чиме си их то заразио?

- Опсесионизмом. Опсесивност је заједничко обележје сваког уметничког и уопште стваралачког чина. Она лежи у основи преокрета модерне уметности, а њој у основи налази се опседнутост Празним, празнином у срцу бића којом оно увек изнова препорађа свет.

- Види, види!

- Тако је и наша - условно говорећи наша - Западна цивилизација опседнута Празним, тј. властитом смрћу у којој се у душама најбољих њених изданака силовито језгри нагон за опстанком, за новим почетком, за препорађањем које ће уствари бити превазилажење, очување стеченог у једном новом, племенитијем облику. Ти најбољи јесу уметници, и зато они иду испред, често, уствари готово по правилу, несхваћени, у судару са трулежним силама опстанка у смрти које неумољиво воде одумирању, самоукидању.

- Види, види!

- Једнога дана ће цела светска побуна омладине из шездесетосме бити стављена под ту ознаку. А код нас више него сигурно. Ми тада. додуше, нисмо знали шта се у позадини збива, да су прави изазивачи побуне студената били тврђи комунисти од оних на које су насрнули, и да су наше антикомунистичко осећање искористили за рестаурацију изворних начела марксизма-лењинизма. Није ли већ тада, можда и у Вашем присуству, Мићун, Драгољуб Мићуновић, тада наш професор, касније избачен са Факултета као један од осморице праксисоваца, јавно преименовао Београдски универзитет у Црвени универзитет Карл Маркс? И то је била званична одлука Главног одбора демонстрација! Праву природу те побуне имали смо да сазнамо већ... - заустих да поменем Козарачко коло које се на моје и Лалићево згражање играло 9. јуна у дворишту Капетан Мишиног здања после преварантског Титовог говора, када је тобож дао за право студентима, али се угризох за усну, можда је и Десанка играла у том колу? - сазнали смо то много касније, када смо схватили, односно када смо могли ваљано да разлучимо и одвагамо, да су се наши професори шездесетосмаши као прави изворни марксисти побунили против такозваних привредних реформи које воде у рестаурацију капитализма. Сад могу да кажем да су те реформе, осим што су разједале бољшевичку економију и уопште ту наказну идеологију која је силовала људску природу, биле веома корисне за Србију. То се врло брзо показало кроз реакцију Хрвата који су са својим „Пролећем" устали не

против комунизма, него против српског капитала који је освајао и потчињавао Хрватску. Па ако су у свом екстремном политичком наступу и сломљени (већ онда, почетком седемдесетих, они су хтели да поново помлате и истерају Србе и да се отцепљују), ипак су посредно изазвали затирање српске либералне струје у политици и економији, што је непосредно довело до Устава из 1974. године који је Србију свео на вазала својих Покрајина, а послужиће у будућности као основ за растурање Југославије, и што је још горе, Србије.

- Видим да се добро разумеш у те политичке уједурме, ја се у то не петљам. - Рекавши то, Десанка се тобож прекорно, старатељски, обрецну: - Боље би било да се и ти држиш подаље, пиши ове лепе песме, овако ћеш негде да забрљаш!

- Не брините Ви за њега, Десанка - то са дубоким уздахом изговори Мира Максимовић која се у међувремену неопажено ушуњала у стан - он је већ дебело забрљао, и ту брљотину поштено отплатио, четрнаест месеци у затвору. Писао је против Тита у Француској, одузели су му на Суду књижевне дневнике писане у Паризу, и то трајно, Удружење књижевника је тим поводом више пута негодовало.

- А и тај си ти! - узвикну Десанка - Мира ми је, Алечковић - а ти, Миро, дела пристави кафу и види шта је са оним колачима - Мира ми је причала о теби. Нису ли она и Драгиша Витошевић писали Суду ради сведочења, а Суд то није уважио? Замислите, Миру да одбију! - На то ме љубопитиво погледа, некако искоса. - Каже да си бриљантан... Бејасте ли заједно негде у Белгији, и Матевски ми је причао, на неком светском фестивалу? Лијеж? Сад бар да знам с ким имам посла.

- После робије основао је издавачку кућу „Сфаирос“, чули сте за њу, ја сам Вам већ донела Сведенборга, „Небо и пакао“ - убаци Љиљана Шоп, тражећи прилику да Десанки на пригодан начин, у виду поклона, уручи своју омиљену књигу, „Креманску ружу“ Славена Радовановића. - Ово је сада ново издање „Сфаироса“, Павић је ту књигу у рукопису две године држао у „Просвети“, а онда се појавио „Хазарски речник“...

- Ти си, дакле тај који ме је онда довео на Филозофски факултет - прекиде је Десанка, очигледно мењајући нелагодну тему, и само јој овлаш добаци - Хвала ти на књизи, прочитаћу, причала си ми већ о томе.

- Како сам био радостан када сте одмах пристали да дођете! Пре Вас, Андрић је достојанствено одбио, није, вели, то на њему да пресуђује, његово време је прошло. А Михаило Лалић се изговарао да је болестан! Глас му је дрхтао, од страха засигурно? Или је био против, сада бих то могао и да разумем, под условом да је притајено био антикомуниста или српски патриота па разумевао оно што ми тада, у своме неразлученом жару, нисмо поимали. Али за њега је то тешко поверовати. Напросто, препао се.

- И не чуди ме, кад је он у питању.

- Што се мене тиче, ускочио сам у демонстрације такорећи од првог тренутка, право из кревета, у чарапама које једва натукох, у поноћ између 2. и 3. јуна, јер су студенти, кренувши из Студентског града, пролазили испод мог прозора, замислите улицом Париске комуне! Утекао сам родитељима који хтедоше да ме спрече. После ме је отац тражио по бојишту, надомак чувеног Подвожњака испод пруге Београд - Загреб који је, као што знате, био једини пролаз према Извршном већу и уопште прма граду, па су студенти туда морали да прођу. Тражио ме је и међу рањеницима - то је била истинска пуцњава, људи су око мене падали - које су преносили у зграду новобеоградске Општине, док сам ја у Студентском граду, где се бејасмо повукли, иако још гимназијалац, матурант, састављао и лично у машину укуцавао побуњеничко саопштење које ће бити прочитано по оправци демолиране радио-станице. У свитање, пре но што ће то саопштење бити прочитано, сетих се родитеља и њихове бриге те кроз Предео жеге похитах према кући - Предео жеге је Нови Београд из мог детињства и дечаштва, назив мог будућег романа о времену када је жега избијала што из песка којим су затрпаване вековне мочваре у међуречју Саве и Дунава, што из наших ушију. Скоро да не памтим тренутак већег усхићења од тог часа када у уличици која сечимице, из Народних хероја, иза леђа

Фонтане, избија на Париске комуне и на моју зграду, у 5h ујутру, уз цвркут тек пробуђених птица и лаку разданицу, угледах своје брижне родитеље шћућурене на прозору нашег стана на осмом спрату улаза бр. 8! Иза леђа зграда Зорана Зеца, десно Бранка Алексића, и још више у дубини „Три сестре“ Илије Поповића и изабранице мог срца Слободанке Цицмил - Венке Свилокос из *Предела жеђе*, којој сам колико те ноћи победнички махао, при повлачењу са Подвожњака, десно Фонтана у којој цвета наш Књижевни клуб и пред којом је, на митингу поезије 4. априла, у част двадесете годишњице почетка изградње Новог Београда, започело моје доживотно пријатељство са Миланом Лалићем, и на чијем је углу према улици Отона Жупанчича своје мудре савете случајно наишавшим ученицима и познаницима делио Пјеркегор - мој млади професор филозофије Петар Живадиновић - све се то случиваше у изненада искрслу самосвест да се управо у тај час догађа сливање свих животних токова у неразлучиву пуноћу која свеколику будућност сагледава из свеколике прошлости, и да такво једно *сада* никада нећу заборавити. Онда ме је, три сата потом, поново пробудило клицање демонстраната, онда сам поново, из кревета, протутњао кроз решето родитељских руку, онда опет Подвожњак, овога пута кроз шпалир полицајаца, онда Пјеркегор у маси кроз коју се пробијасмо ка првим редовима испред којих стајаше камион и на њему, међу осталима, Роко Андрић и Милан Лалић...

- *Радомир* Андрић - убаци Љиљана Шоп значајно, не прекидајући ток приповедања.

- ... један уз другог, онда Вељко Влаховић и дугоруки Влада Мијановић, Влада Револуција чији су поклици „Не слушајте га, ми морамо проћи!“ изазвали ритмички слоган масе „Тито би нас пустио, Тито би нас пустио!“, онда Пјеркегоров шапат у моје ухо „Тито би нам спустио“ који се претвори у наше заједничко скандирање које прихвати маса...

- Баш сте били ђаволи - добаци уз ситни кикот Десанка, тобож срамежљиво и љутито погледавајући по присутнима.

- ... онда изненадна команда „Удри“! у тренутку када се Пјеркегор и ја управо пробисмо у први ред који се тискаше са

бедемом полицајаца који нагло одступивши пореметише равнотежу притиска и отпора те ми по закону инерције (тромости!) попадасмо - први ред за напредовање, али последњи за бежање, онда извлачење са дна гомиле, тучњава пендрецима, Милош Минић, тај џелат Драже Михаиловића, и његов самозаборавни поклич „*Туците мене, то су наша деца!*“ - што послушни момци са палицама, “умној патњи несвикнути”, како рече Брана Петровић...

- Ах, већ Брана! - оте се Десанки.

- ... што ти жестоки момци радо и учинише, онда плавокоса девојка коју у слаломском трку угледах иза себе како је бесвесно лежећу премлаћују зверови, те обрнувши смер трчања, улетех међу њих и зграбих беживотно тело вилински лепог лица са којим се у наручју упустих потом у шекуларски слалом кроз одбрану Титовог тима...

- Какав слалом?

- *Шекуларски*, чули сте ваљда за Шекуларца, фудбалера, таквога мајка никада више неће родити. Његови дриблинзи и варке тела бацали су противничке бекове - тако сада и преда мном падаху ови Титови - на супротну страну, а центар-халфови иза леђа распаљиваху пендрецима по глави не само мене, него и онесвешћену девојку, све док се два бека зверски искежених лица неотклоњиво не испречише и ударци ми смрскаше наочаре и одузеше свест, онда светлуцаво буђење под пендречењем и шутирањем, заборав свега и гола снага опстанка, скок, нокаутирах једног, па другог, трк и прикључивање бежанији, и тек ми се тада врати у свест сирота девојка, али је било касно за повратак, онда моја улица, народ начичкан на прозорима, па и на мом, машем и продужавам према Студентском граду, а у усијаном уму сами се слажу стихови:

Доста је било гнева
Нећу више да претим
Досад сам био гневан
А сад ћу да се светим,

онда поново Студентски град, све ври, превијање рана - сав сам изубијан, гле! ту је сада и Марко, мој отац, Ваш комшија - напомињем Десанки - пробија се у Главни штаб, јер ту му је, као професору Правног факултета, и место, затим се заједно враћамо кући - јесмо ли се коначно, први пут у животу, усагласили? - кад оно, пополдне, а врата закључана, ни за живу главу на митинг у Студентски град! онда петогодишњи мој брат, мали Кокан, који се са својом мајком, најмлађом мојом тетком Радом, баш у тај дан затекао у кући - сада је он дика Електротехничког факултета - „видео сам где је сакрила кључ“, рече и заиста ми показа и даде у руке кључ излаза у Слободу, онда на вратима моја мајка, оличење исправности и најтврдокорнији баштиник антикомунистичког устројства целе моје породице - још добро памтеће жртве комунистичког терора, „*ти на врата, ја кроз прозор*“, завапила је, али ја сам ипак протутњао кроз врата, онда митинг, ватрени говори против режима, кад ево поново Марка, са својим студентом Слободаном Милошевићем, честим посетиоцем наше куће, јер његова девојка Мира Марковић становаше у нашој згради, у Париске комуне 8 (а становала је и у бившој, у павиљону 20 Предела жеге, код своје тетке) - један је секретар КП на Правном за професоре, други за студенте, али сада изненада неистомишљеници, јер овај последњи, на моје отворено негодовање а очево пређуткивање, сваки час понављаше, „*да сам ја власт, све бих ја њих побио*“, онда сутрадан ујутру пробијање према новоустановљеном средишту побуне, Филозофском факултету, полицијске и студентске страже, да се најзад, када ми се цео огроман гимназијски напор да продрем у студентско светилиште учинио узалудним, на последњем бедему, у улици Вука Караџића, на улазу у Двориште под липама које су тада, наравно, у јуну, у липњу, тако раскошно, тако предачки, тако словенски, опојно, мирисале, да се баш на томе месту као главни редар нађе управо мој опсесионистички садруг Милан Лалић, са црвеном траком на левом рукаву...

- Хеј, младићу - прекиде ме Десанка која је цео овај говор слушала готово нетремице - па ти си прави занесењак! Па ти си и мене уградио у ту твоју, како рече? опсесионистичку причу!

Ево стижу кафа, сок, колачићи! Где си била, Миро, да чујеш како су ме ова деца користила за своје идеје, а ја сам само хтела да подржим њихов оправдани захтев да се отклоне неправилности у друштву.

- Чула сам све из кухиње - рече лепа стасита жена размештајући послужење по столу - Лалић је диван песник и често ме посећује у Матици исељеника. Знам ја и друге опсесионисте, Драгињу Урошевић, Бату Милановића, Душка Новаковића...

- Кажу за Драгињу да ће бити моја наследница. Ма шта мени дају толики значај! Чујем да Драгиња није најбоље са здрављем?

- Дешава се то. али ће бити у реду - рече Љиљана Шоп. - Ко зна шта ће та криза после даровати поезији...

- И ја сам кроз то пролазила. Поздравите је и охрабрите с моје стране.

- Има ту нешто друго - узвратих, не желећи да испустим повољну прилику за шкакљив искорак од кога бих се иначе обзирно уздржао да ми је сама Десанка који час раније није подастрла - Камо среће да смо вас ми стварно користили бар делић, најситнији делић - и ту чврсто притиснух палац уз кажипрст и протресох шаку, не би ли видела колико је тај делић био велики - бар делић онога колико су Вас користили Тито и његова банда. И у моју сте школу долазили о празницима који су величали њихову бомбашку багру и србоубице, који су за време рата бежали од Немаца и изазивали братоубилачки рат, а после рата ојадили, обезглавили Србију побивши цео грађански слој и све што није утекло у иностранство а имало нешто памети и богатства.

- И ти ћеш *мени* о томе приповедати којој су на очи стрељали зета, и на очи Раде и Бране, деце његове, чим су ушли у Београд, само зато што је био официр и редовно обављао своју дужност у Недићевој Србији...

- Утолико пре *баш* Вама! Шта је преостало нашој генерацији када су и Вас, који сте од њих толико претрпели, подвргли својој сврси? Нисмо ли се нашли у процепу? Драгињи је тешко пало оно што сте Ви некако прегурали, и прилагодили

се. Она је у једном тренутку прихватила владајући начин мишљења и понашања, али се сломила када је требало истрпети практичне последице таквог егзистенцијалног опредељења до којег је дошло из нужности преживљавања. Када је било критично, напросто није могла да изда своју душу. Лалић то издржава у „Новостима“, стална цензура која се онда претвара у нешто најпогубније, у аутоцензуру. О другима да Вам и не говорим. Што се мене тиче, ја нисам пристао и зато сам морао да платим... А што се тиче Вас, ја схватам да сте Ви били пред тешким избором, сем ретких појединаца, цела се Ваша генерација приклонила, савила кичму. То је урадило толико других часних и вредних људи не губећи своје достојанство, урадио је то и мој отац, ујак... Ми данас нећемо да их осудимо, посебно када су своју „откупнину“ платили тако штедро као Ви, тетка Десо, у дворишту Филозофског факултета.

- Шта Ви ту мени „тетка Десо“ - одбруси изненада, брже од мисли, Десанка, не опазивши да ми се поново обратила са „Ви“, и онај срдити израз с почетка разговора врати јој се на лице. - Каква тетка Деса? Немојте ме звати Тетка Деса, зовите ме Десанка или г-ђа Десанка!

Обузе ме нелагода, шта да јој кажем? Заиста сам претерао у интимизацији, али сви је већ годинама, из милоште, тако зову, та превалила је деведесету! Извиних се, дакле, баш тако и објасних, Ви сте, кажем, некако најуваженији и најмилији члан наше песничке породице, па ја тако... Али у тај час дође ми на ум једно присећање, и осетих да ми, уз сву нелагодност, навире из утробе неодољив смех који је, дабоме, по сваку цену ваљало суздржати.

Сетих се Дивљака.

Бејаше то на Вису, у касарни, у првим данима војног ми рока. Седели смо једног поподнева, у хладу пред кантином, уз пиво, четни другари, јунска класа. Један младић, црномањаст, снажан а некако раштркан, можда Ром, прожет поверивом душевношћу која обузима здружене у невољи, представи се:

- Ја сам из Панчева. У цивилизацији ме зову Дивљак, а ви ме овде зовите Бане!

Јадни Дивљак! Ко га је терао да се „цивилизацијски" легитимише? Већ сутрадан био је најпознатији "јунац" у касарни. Ко да не уочи, и не запамти, Дивљака?

Али ме из пријатног присећања на доброћудно и безазлено дивље створење трже глас г-ђа Десанке која му додаде повишену волтажу:

- Шта мислите, на шта би то личило да одете код Тита и кажете му: Чика Тито!

*

- А ту смо! - кажем Слађи. - Ето где зец излете из грма! Ето где су се ковале све лажљиве Кадињаче, Неретве, Сутјеске и Дрвари, сви србождерни четврти-и-седми-јулови, двадесет-девети-новемброви, осми-мартови, двадесет-други-децемброви по школама...

- И двадесет-пети-мајеви - додаје Слађа.

- ... по којима је тетка Деса деценијама сведочила за чика Тита...

- *Десенијама* - придода уз смех моја виспрена песничка ученица.

- Замисли то - кажем јој - замисли да после свега што сам јој испричао, после готово нежне симпатије за тачку наступа новог, њој следствујушчег, нараштаја, она све пренебрегне и ошамари ме својим титопоклоништвом које смо ми, по својим школама, с одвратношћу гутали као рибље уље које нам се гадило, али су нас претходно убедили да нам нема другог избора и да је оно корисно за здравље.

- *А тако* - рекох у себи и одлучих: *Од сада ћемо мало другачије разговарати.*

СЛЕДЕЋИ РАТ
ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА

1981 - 1982

ЦЕНА СЛОБОДЕ

- Реч приређивача уз ово поглавље -

*Сви текстови из овог поглавља објављени су под псеудонимима у париском "Савременику" г. Бошка Врачаревића у чијем је уређивању аутор учествовао у горе назначеном раздобљу, током прве половине својих докторских студија у Паризу. Нису изостављени овде припадајући текстови "Милан Кашанин - великан српског одолевања", "Тврди оклопници Драгослава Драгутиновића" и "Тајац пред тајанством бића" иако су објављени и у ауторовој књизи "Олгијански пут" (*издавач Калеком, 1999. г. Београд*). Приређивач је сматрао да је штета од њиховог поновног објављивања мања од оне која би настала лишавањем читаоца целовитог увида у ауторов свестран политички и национални ангажман оваплоћен у овим текстовима. Исти је случај и са још два текста из "Олгијанског пута", уврштена у наредна два поглавља - "Завршна реч - Увод у доба словесности" и "Старо у новом - Ново у старом свету" - без којих би и "Мефистофеловски загрљај Запада" и цео опус "Краја брозног времена" остали недоречени.*

У наредном поглављу видеће се која је и колика била цена слободе да се у време врхунца комунистичке осионости обзнане ставови о наступајућем краху марксизма-лењинизма, о камелеонским намерама српских комуниста и о неминовној победи српске националне идеје.

КОМУНИСТИ СЕ СРДЕ НА БОГА[1]

(Фронтални напад на религију)

Последњих месеци (а нарочито у месецу октобру 1981. г.) примећен је у званичној југословенској штампи велики број написа који су се, било теоријски, било непосредно, обрачунавали са религијом, односно Црквом и њеним представницима. Као мало када у досадашњој пракси комунистичке Југославије, полиција и судство вршили су надзор, прогоне и кажњавања, и то не само легално, на територији своје компетенције - него и илегално, у средини наше емиграције, на свим континентима и свим државама где она постоји и активна је.

Начелне разлоге ове појаве не треба никоме посебно износити, јер је свакоме јасно у којој су мери вера, религија, Црква, па онда и верници, до саме сржи свога бића, неспојиви и непомириви са владавином безбожништва и терора. Конкретни разлози наводе нас, међутим, на парадоксалан закључак, да се својом акцијом против Цркве (тј. Цркава) и свештенства комунистички диктатори налазе у дефанзиви. Закључак парадоксалан утолико, што за четрдесет година своје владавине они нису престали да свим средствима, посебно кроз школску пропаганду, обезвређују религиозне, па онда и националне светиње посебно српског, па онда и осталих југословенских народа, што једино није случај са исламом, јер је он у Босни послужио као најефикасније средство за сузбијање српске етничке и културне хегемоније. Тренутак је, међутим, очигледно такав, да се широко народно незадовољство у Југославији најлакше може регистровати у средини која је по природи ствари најближа треперењу народног живота. Зато су репресивне мере против Цркава, свештенства и верских заједница одговор комунистичке власти на започете делатности клера, нарочито са циљем да се благовременим застрашивањем предупреде нови, опаснији изливи незадовољства.

Ево једног кратког осврта и оцене досадашњих збивања на релацији Држава - Црква.

1. Политичка офанзива Католичке цркве. Уочиве су три „ударне тачке“ ове офанзиве:

- Званичне декларације:

а) Друга изјава Бискупске конференције Југославије од 8.X. (прва је дата 30. IV). Поента изјаве: Држава злоупотребљава монопол на образовање, мас-медија, итд. у идеолошке сврхе, а Цркву спречава да ступи у нормалан контакт са јавношћу. Одговара новинар Шегвић у Вјеснику под карактеристичним насловом: „Марксизам није религија која проповиједа атеизам“.

б) Писмо београдског надбискупа Турка Верској комисији. Садржај сличан Бискупској изјави (посебно се залаже за одвајање социјализма и атеизма у школским програмима, те за плурализам политичких ставова). Контекст је, међутим, лукавије смишљен, па је ово писмо у штампи добило благонаклоне оцене: Турк наиме не штеди речи да се нахвали Титове личности и улоге, што је у Југославији улазница са којом се улази на сва врата.

в) Декларација мостарског бискупа - она се супротставља кампањи против „појаве Богородице“ у Међугорју. - У тону ових декларација осећа се одјек исте оне стратегије коју Католичка црква примењује у Пољској. Утолико се може предвидети заоштравање сукоба у најскоријој будућности.

- Крупни стратешки захвати за опијање и таласање маса, под видом тобож појединачних, тобож локалних иницијатива (појава Богородице у Међугорју, покушај рехабилитације Степинца и Мерца преко освећења Цркве у Стражеманима код Славонске Пожеге);

- Појединачни случајеви, тј. догађаји у којима се поједини свештеници жртвују за правду и слободу - будући пророци и хероји (активност двојице свештеника - фрањеваца из самостана у Дувну, везана за њихов лист „Наша огњишта“ и за везу са екстремном“ емиграцијом, Ферда Влашића и Јоза Крижића, и њихова осуда на осам, односно пет и по година

затвора; проповеди свештеника Јоза Зовка у цркви у Међугорју 11. и 25. јула, у којима је нападао 40-годишњицу „устанка“ и „социјалистичке револуције“, рекавши да је доста 40 година робовања, мрака и таме, „доћи ће светлост која ће отерати таму, треба сужње пустити на слободу“. „Чувајте се кривих наука и лажних пророка“, узвикнуо је верницима, и зато осуђен на три и по године строгог затвора од стране комуниста, које је назвао вуковима.

2. Потпуно политичко неприсуство Српске православне цркве. Неспретно вођени процеси против српских свештеника, и неодмерено високе казне, ради „паритета“ са католицима, јер су осуђени највећим делом политички потпуно безазлени. Мучко озлоглашавање светог владике Николаја Велимировића такође је предузето ради уравнотежења са „случајем Степинца“ (О прогону српских свештеника у Босни види Савременик бр.13, стр.47).

3. Појачана активност комунистичке анти-религиозне и анти-црквене пропаганде и судско-полицијског апарата више је реакција на широко замишљену католичку стратегију, и израз страха од непредвидивог српског верско-националног хероизма;

- Власти су сковале етикете „клерикализам“ и нарочито „клеронационализам“ као дисквалификативе за брзо и лако денунцирање непријатеља;

- Штампа врви од погромашких наслова: „Реакционари коло воде, „Политика испод мантије, „Црне проповједи, „Попови нас свађају“, „Емигранти под мантијом“; одржавају се научни скупови (!) и округли столови на тему клеронационализма, а о политичким иступањима и да не говоримо; анкетирање „широких“ маса - типичан стаљинистичко-ждановистичко-титоистичи маневар: Разгневљени грађани осуђују махинације подлих клеронационалиста и траже њихове главе (видети београдске „Вечерње новости“ од 28. септембра); новине се пуне романтичним причама о поповима-партизанима, уз обавезне хвале које они изричу Титу и Компартији;

- По познатом редукционистичком рецепту, стрпани су у исту врећу демократске декларације и националистички испади - стара стратегија која онемогућује било какво нијансирање, тако да се у свести народа оправдани захтеви Цркве и Свештенства потиру са њеним олаким идентификовањем са усташким покретом (чаробни штапић комунистичке пропаганде: Веза са екстремном емиграцијом, захваљујући чему нормалан грађанин данашње Југославије у својој свести нема никакав појам о постојању демократске анти-комунистичке емиграције).

Судећи по свему што се у Југославији и у свету догађа, изгледа да ће чаробни штапић ускоро изгубити своју чаробну моћ.

САВРЕМЕНИК, бр. 14, стр. 25-27, Париз, март 1982. г.
Псеудоним: ЂУРА ВРБАВАЦ

ПРЕТЕРАНЕ МИСЛИ ИЗ ПАРИЗА

или

СПОМЕН О СЛОБОДНОЈ ЗЕМЉИ

Француски министар иностраних послова Клод Шејсон напустио је Београд у предвечерје 21. новембра 1982. године, спреман да у крилу европске Десеторице буде ватрени адвокат југословенских интереса. Не би ли своме високом госту што пре показали да су га постигнутим споразумом повукли за нос, љубазни домаћини нису имали стрпљења да сачекају ни слетање његовог авиона у Париз, него се исте вечери дадоше на акцију, само њима својствену по дрскости и безобзирности.

Жртва те политичко-полицијске прљавштине био је француски новинар југословенског порекла Коста Христић, кога је полиција у ноћи између 21. и 22. новембра протерала (а по начину извршења није претерано рећи: истерала) из Југославије, иако је био снабдевен уредним акредитивима југословенског Министарства за иностране послове, и имао намеру да се у Београду задржи до уторка, 24. новембра (види: Le Monde, 24. 11. 1981, стр. 3).

Христић је о министровој посети извештавао француски лист Le Point. Француски новинар ухапшен је у глуво доба ноћи на улици, у тренутку када је излазио из куће пријатеља, коме је био на слави (Св.Арханђел Михаил); затим је одведен у своју хотелску собу, која је подвргнута претресу, да би одатле одмах био пребачен на аеродром, где је остатак ноћи провео у очекивању првог авиона, којим је прогнан у Француску.

Званичан Париз одмах је реаговао оштрим протестом против овог истеривања. Уследио је протест Међународног удружења дипломатске штампе. Сваки би частан човек од ове бруке поцрвенео. Али људи црвених образа не знају за стид.

Један од најподмуклијих њихових обмањивачких изума јесте јавно згражање над појавама неслободе, злоупотребе власти, безакоња у другим режимима, нарочито у нашем предратном, и ранијим, краљевским, у Србији. Кобајаги, у „нашем социјализму“ такве су појаве незамисливе!

Тако се десило да је, такорећи у предвечерје Христићевог протеривања, београдска Политика објавила чланак „Бранко Радичевић протеран из Београда“ (*Недеља, 15. новембар, стр. 17*). Ево тог текста, из којега југословенски читалац сазнаје, каква су страшна времена прошла, када су велике песнике прогонили, и треба да извуче поуку, да му ваља бити захвалан комунистима, који су нас за свагда ослободили таквог мрачњаштва:

БРАНКО РАДИЧЕВИЋ ПРОТЕРАН ИЗ ЗЕМЉЕ

Песник „Бачког растанка“ Бранко Радичевић (1824-1853) студирао је у Бечу и отуда је у три маха долазио у Београд, трећи и последњи пут крајем 1848. године, за време познате мађарске револуције. Београдске власти су због тог догађаја с подозрењем гледале на све оне који долазе „из прека“, па им је Бранко био сумњив. Песника је саслушао полицијски истражник и чамцем га је насилно претерао у Земун.

У писму свом побратиму Ђури Даничићу, познатом филологу и писцу језичке расправе „Рат за српски језик и правопис“, Бранко је описао овај догађај. „Ево ти како прођо у Београду. Донесе ми друг отворено писмо. У писму овако стајаше: Неки Бранко да одма у полицију дође. Дођем пред Николчета. Он поче савијати и превијати док најпосле не рече:

-Ви што из Париза и Беча долазите доносите којекакве претеране мисли. Ви сте овде наше ђаке побунили. Знате л' шта? Ви одма данас да преко идете.

Ја се на то осмехнем и заиштем да ми ту пресуду на хартији да. Он не теде и запита ме што би с њом. А ја сам му одговорио: да имам спомен кад сам у слободној земљи био.

Протеривање Косте Христића показује да „којекакве претеране мисли“ и даље долазе из Париза на умерени Балкан!

САВРЕМЕНИК, бр. 14, стр. 28-29, Париз, март 1982. г.
Псеудоним: МИРОСЛАВ СРБИНОВИЋ

СЛОБОДА И ХРИШЋАНСТВО (ПРЕМА „ТЕОРИЈИ“, ЧАСОПИСУ

ФИЛОСОФСКОГ ДРУШТВА СРБИЈЕ)

Први пут у послератној Југославији странице „световног“ часописа отвориле су се не само за расправу о теолошким питањима, него и за саме личности истакнутих теолога свих вероисповести на тлу Југославије.[1]

Фебруарско-мартовски број београдског филозофског часописа „Теорија“, наследника 1974. године укинуте „Филозофије“ и од недавна уређиваног од групе млађих филозофа, објавио је позамашну анкету на тему „Филозофија и теолошко мишљење“, у оквиру које су своје погледе изнели и неки од најистакнутијих југословенских теолога.

Отворено изјашњавање за неопходност богомислија у земљи која већ готово четрдесет година суштину свога васпитања и образовања нових генерација заснива на најбезочнијем безбожништву, најречитије говори о стању духова у Југославији.

Дискусија о часопису, огранизована у београдском „Дому омладине“ (у којем је, иначе, до пресуде, био запослен осуђени песник Гојко Ђого), изазвала је огромно интересовање. Пред препуном биоскопском салом (преко 1200 седишта) праве овације доживео је декан Теолошког факултета у Београду, отац Атанасије Јевтић. Исте ове овације у истој тој сали доживео је пре две године и отац Амфилохије Радовић, јавивши се из публике за реч, у дискусији насталој после разговора о хришћанству. Према извештајима из Београда, примери јавних иступа посебно др-а А. Јевтића и др-а А. Радовића, све су чешћи, а изрази јавног одобравања и одушевљења њиховим ставовима од стране младе генерације показују да се вера дедова, напуштена од очева, није загубила у срцима синова...

Отварање филозофског гласила у Србији за питања богословља и вере само је *крајњи чин* једне дуге духовне припреме, којом није руководио нико, и једног дубоког врења, које не може зауставити ништа.

Године 1962, тада млади југословенски марксисти, на такозваном *Бледском савет̄овању*, обрачунали су се са теоријом одраза, философским „одразом“ тоталитарне стаљинистичке праксе.

Двадесет година касније, њихови ученици обрачунали су се са чворном тачком свеколиког марксизма, и философског, и социолошког, и етатистичког, и идеолошког: Са атеизмом, фанатичном мржњом на све што мирише на Бога.

Шта ће се десити кроз следећих двадесет година?

Смемо ли се надати да ће генерација, која ће тада бити на снази, памтити само као ружан сан времена, у којима се владало у име мржње?

САВРЕМЕНИК, број 15, стр. 11, Париз 1982. г.
Псеудоним: СЛОБОДАН ВУЧИТРН

1 Ови продори били су видиви учинак невидивог деловања илегалне *Ст̄ранке Правоґа Слова*, коју је аутор са пријатељима основао 1978. г. у Сремским Карловцима (видети о томе горе у тексту “С њима у понор, с њима из понора”).

In memoriam

МИЛАН КАШАНИН - ВЕЛИКАН СРПСКОГ ОДОЛЕВАЊА

У новембру месецу стигла је вест да је у Београду, у својој 87. години, умро Милан Кашанин, велики српски писац и историчар књижевности и ликовних уметности, један од највећих стилиста, које је српска књижевност икада имала.

Његовом смрћу нестао је можда и последњи представник читавог једног нараштаја писаца, који су припадали „старом“ свету и његовим вредностима, и који су се у комунистичкој Југославији нашли у немилости, и у принудној повучености из јавног живота.

Живот Милана Кашанина на особит начин сажима судбину српских заноса, узвинућа и суноврата током овог за Србију погубног столећа. Рођен у Војводини (Бели Манастир у Барањи, 1895. г.), његово је дечаштво протекло у заносу ослобођења од турског јарма, погледа упртог, преко војвођанских равни, према југу, у чијим се даљинама матица српског народа борила за коначно уједињење свих Срба; уместо плодова прве младићке зрелости, окусио је ужас рата и Голготу свога народа, али и опијеност Уједињења; после завршених студија естетике и историје уметности у Паризу, на Сорбони (Париз је био једна од највећих његових љубави, којој се увек враћао, и Француска такорећи друга отаџбина, те је био носилац француске Легије части), радио је у Министарству просвете, био кустос Музеја савремене уметности и директор Музеја кнеза Павла; после Другог светског рата био је, извесно време, директор Галерије фресака у Београду.

То послератно раздобље од посебног је значаја како за спољашњу судбину, тако и за унутрашњи Кашининов развој: Видевши своју отаџбину не само поробљену, него и понижену, и њене највише вредности до највеће могуће мере угрожене у своме опстанку, он се дао на одгртање затираних темеља српске образовне баштине, и на сликање „судбина и људи“ из читаве, а

нарочито ближе српске књижевности и уметничке прошлости. У својој најдубљој основи, његове књижевно-историјске студије супротстављају се чврсто укорењеној предрасуди, коју је „догматизовао“ Скерлић, а потом наметнули као једино могуће, „научно“ тумачење, непријатељи српског народа: да, наиме, историја српске књижевности почиње у осамнаестом веку, да је тек са Радичевићем и Караџићем она почела да добија европске размере, а да је све наше средњевековно књижевно и уметничко благо несамосвојно, неисторијско, неупотребљиво, безвредно. Године 1956. објавио је Кашанин у Летопису Матице српске свој чувени оглед „Између орла и вука“, у којем је изнео став, да је такозвана Вукова реформа представљала прекид у континуитету српске културне историје. Тај оглед изазвао је невиђено гневне нападе званичне комунистичке критике, и од тада се Кашаниново име спомиње као симбол назадњаштва, опасног за „здраве социјалистичке снаге“. Потом је уследио оглед о самом Скерлићу, у коме је Кашанин, уз све дивљење за личност овог великог човека, расветлио дубоке разлоге његовог катастрофалног неразумевања српског средњовековног наслеђа, којим се тако вешто послужила комунистичка пропаганда. Кроз целу књигу сјајних огледа „Судбине и људи“ (1968. г.) проткан је пишчев наум, да наше велике нововековне ствараоце ујезгри у ток нашег многовековног последовања. Заједно са следећом („Сусрети и писма“, 1974.), ова књига је показала да је српска књижевност најзад добила личност, кроз чије се судове обелоданила до тада несагледана димензија у толико наших писаца, управо она димензија, којом једна књижевност, не престајући да буде национална, почиње да бива и светска.

Јер у Кашанина се бејаху стекли велико, широко образовање (није он узалуд, у детињству, ширио поглед бескрајним војвођанским пољима!), ништа мања способност доношења изоштрених, истанчаних судова и оцена (не тек узалуд, прва његова љубав, и први студиј, била је философија!), и не само несвакидашњи, него и сасвим неупоредиви дар самосвојног ствараоца и засењујућег приповедача. Таквом човеку пало је у део да својом књигом „Српска књижевност у

Средњем веку“ (1975.г.) једном за увек докаже, да је српском народу од животне важности свест о суштинском јединству свих раздобља његове историје. Није претерано рећи да је појава те књиге значила један од најкрупнијих књижевних догађаја у овом столећу. Када се једнога дана буде говорило о поновном откривању, о такорећи поновној изградњи изгубљеног темеља српске културе, име Милана Кашанина наћиће се на најпочаснијем месту.

Зато је потребно да оно у свом времену буде далеко од ока и уха народног, без широког одјека, без признања, без приступа у званичне школске програме и јавна предавања, без утицаја на широку публику, јер се, изгледа, снажан глас мора у своме времену сапињати да би касније још снажније одјекнуо. Скромно, повучено, али упорно водио је Милан Кашанин свој разговор са великанима наше прошлости, да би у последњим годинама, када се рачуни своде, повео и разговор са својим властитим животом. Плод тог разговора јесу његова „Случајна открића“ књига аутобиографске прозе, у којој је српски језик доживео најраскошнији тренутак свога цветања.

Целом својом личношћу, и читавим својим делом, Милан Кашанин је припадао, и служио, своме Роду, налазећи у томе припадању највећу своју обавезу, а у томе служењу највећу своју радост. Са горчином сазнања о трагедији свога народа, али и са ширином човека који сагледава дубље, и дуже, токове народног живота, он је одолевао времену које је мање од свега трпело неподмитивост у супротстављању, и постојаност у неподмитивости.

Ми ћемо се једном потоњом приликом свестраније позаба-вити и другим видовима његовог стваралаштва (ликовна историја, проза), и продубити ове споменуте, сада нека буде довољно то, да се ода пошта једном од највећих синова које је српски народ у овом веку имао.

(САВРЕМЕНИК, бр. 14, стр. 57-59, Париз 1982.
Псеудоним: ЂУРА ВРБАВАЦ)

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА[1]
или
СОЛУНЦИ ПОНОВО МЕЂУ СРБИМА

Од половине марта поново сам у Београду, овога пута са осећајем да сам дошао у прошлост, од које сам се већ био опростио.

Живећу ту!

Они ће ме сада годинама гледати, и никоме неће пасти на памет да тај мирни грађанин умножава своје постојање кроз псеудониме у емигрантским листовима. Док пишем, ослушкујем: Са околних столова допиру жучне расправе, о фудбалу, о Звезди, и пљуште опкладе о томе колико ће Андерлехт попити у Београду и хоће ли Пижон у Шпанију или Енглеску...

По томе најбоље знам, да сам опет ту.

Дошао сам у Србију која вриje, и која поново почиње да открива своју величину: Кроз државност, и кроз сузе.

Јер комунисти сада стварају снажну српску државу. Чине оно што је пропустио да учини неукротиви Александар, Сандро, Карађорђевић онда, када је српска војска била најјача у Европи, и када је могла српску границу поставити тамо, где јој је била воља.

Сада се, међутим, Србија буди, јер од очаја, у којег су је бацили комунистички диктатори, не постоји већи, и зато јер је „други пад Косова“ свима обелоданио учинак, и суштину, комунистичког зла.

Тако да и саме главешине данашње српске политике немају другог излаза, него да бране Србију од потпуног расцепљења.

Стамболић, Марковић, Влашкалић и Видић решили су да буду: Народни јунаци! А Љубичић хоће да буде председник Србије!

Него рекох да Србија и *кроз сузе* открива своју величину.

Јер Солунци су, поново, почели да говоре, и плачу.

И народ, на представи, плаче са њима.

Плакао сам и ја.

То се већ од пре два месеца догађа на сцени Народног позоришта. Представу „Солунци говоре“ поставио је Антоније Ђурић на основу изворних сведочанстава. Ни једна изведба не прође без присуства неког од старих бораца, који се обавезно дижу у знак поздрава, када се на позорници појави српска застава - ПРАВА СРПСКА ЗАСТАВА НА СРЕД БЕОГРАДА окупираног од комуниста!

Тако ми и рече господин Ђорђевић[2], јуче, телефоном:

- Иди, сине, и види шта је то, да ли нас ко прави лудим, или се окренуо наопако свет!

Заиста, и на почетку, и на крају представе, КАДИО ЈЕ ПОП НА БИНИ, и на чистом српско-словенском богослужио!

Заиста, уз реске звуке „Марша на Дрину“, достојанственим маршевим кораком, изнео је кршни младић на позорницу српску заставу, а аутентично униформисани српски војници скакаху и заузимаху укрућени став да је поздраве.

Устадоше и Солунци, прави, правцати, у првом реду.

Скочим и ја.

Подиже се пола сале.

Друга половина је јецала.

Нико нам се не руга, господине Ђорђевићу, него се припремају времена одсудна!

Помислите, француска коњица није могла достићи српску пешадију, када се ова сручила, за војводом Бојовићем, у Србију!

Таквој, и толикој, величини дедова ускоро ће хтети да буду равни унуци.

Истина је, ми Срби, не дижемо се често, али кад кренемо...!

Као у мало чијој историји, дух правичности умевао је да прожме душу целога народа.

Па иако смо се дичили својим осветничким ратовима, ипак смо ми, у безмерној трпељивости, као у вечери Великог Поста, падајући ничице, својим непријатељима праштали, и та велика љубав је сатирала слабу вољу душмана: Јер слаба је воља душманска...

А на телевизији, опет, приказали су филм: „Хватање Драже Михаиловића“.

Још у Прекоморју видех, у нашим новинама, најаву, и жуч ми се горко разли по крви.

Сада сам, међутим, имао чему да се изненадим!

Дражa је био издан!

Издао га је Калабић, ваљевски геометар.

Дражa, чијим су нам именом, кроз цело школовање, објашњавали појам издаје, није био издајник!

Дражa је био издан!

Тај неочекивани обрт дешава се сада у младим душама.

У Растковој[3] гимназији, по клупама, по таблама, остају написи: Уа Калабић! Доле Калабић!

Дечаци се, у маси, ословљавају са: Брате, чак су и Растку, у дворишту, и после, при уласку у учионицу, довикивали: Где си, брате Растко!

А Растко се само загонетно смешкао.

И у кафани се, између столова, довикиваху тако: Брате Љубо, брате Нећо, попи, бре, једну, брате Пајо!

Тај брат Паја носио је „милицијску“ униформу, а у кафану је ушао са председником општине у С.[4]

И власти су се, у Србији, *побратимиле*.

А Дражa (изванредно га је, кажу, играо Пузић, који ми је остао у сећању по карактерним улогама), Дражa је, значајно наглашавајући речи, у лице целом народу, казао: *Није ово наш рат! Није! Али следећи... Следећи! Сле-де-ћи!*

Приказан је баш као што је био, баш као што, уосталом, треба: Доброћудан!

Србија ће га ускоро славити, раме уз раме са Обилићем.

Ја осећам, у ваздуху, да ће се Србија, ускоро, дићи.

Србија се, уствари, већ дигла!

Дигла се кроз оног Јована, сина комунистичког „народног хероја“, који ми јуче, у Коларцу, рече:

- Доста је четрдесет година: ЈЕДНИ ТЕ ИСТИ, ЈЕДНО ТЕ ИСТО!

Дигла се кроз младог обилића Милоша[5], и кроз тек нешто старијег Србенде Арсенија[6], који ми, пре неки дан, у колима, саопштише,

- да смо ми, Срби, 1918. године, држали батину, којом смо могли поставити своје границе, где смо хтели, а ми смо, уместо тога, од те батине истесали свиралу, не бисмо ли њоме, као Орфеј, укротили и припитомили дивље звери, и

- да је сада дошло време да од свирале поново правимо батину.[7]

Е, мој Милоше, хиљадили се такви јунаци!

Тако ли ваљда рече онај делија, Тадија Пејовић, у „Солунцима".

А баш о томе се сада у Србији ради: Да се нахиљаде неустрашиви синови рода, младићи, које ће дубоко прожети величина душе, којом су умели страдати њихови дедови.

Посматрајући лица људи на улицама, у кафанама, видим да се на њих урезао један посебан унутрашњи облик, одлучност је то, кажем Србенди и Обилићу, сазорили су!

Не рече ли исти онај Јован, кад до нечег дође, ми пушку па у гору, не као Пољаци, затворени у рудник...

Јесте, кад до нечег дође...

А док не дође, може ли ко објаснити, како се догодило то, да се један народ ратника и јунака, неустрашив пред ужасом смртног разарања, могао покорити и до те мере понизити пред страховладом наредника Јосипа Броза, названог Тито?

Може ли ко објаснити, да после свега, постоји један део наше политичке емиграције, који већ неколико година живи у „прелазном периоду", наивно верујући да ће се Комунистичка странка добровољно одрећи своје диктаторске власти и управу над југословенском државом препустити демократским елементима, изабраним од народа?[8]

Уосталом, догађаји су непосредно пред нама и одговори ће се сами дати.

Пружиће их српски народ, коме је сада догорело.

Зато што осећају то, комунисти, којима је једино до власти, и сада би хтели да буду на челу!

Не може то!

САВРЕМЕНИК, број 15, стр. 24-27, Париз 1982. г.
Псеудоним: СЛОБОДАН ВУЧИТРН

1 Делом свога обима овај се текст подудара са дневничким записом од 3. марта 1982. године, што је полицији послужило као основ за дешифровање псеудонима СЛОБОДАН ВУЧИТРН. Приповедачки субјект представља овде себе као мирног грађанина који се вратио из Америке (то се у тексту сугерише просторном одредницом "Прекоморје") да живи у својој земљи, пишући потајно у емигрантским часописима, што је све (сем овог последњег) у супротности са тадашњим животним приликама и карактером писца.

Та приповедачка дистанца даје овом запису карактер уметничке творевине, што ће бити предмет значајне начелне расправе на Суду. Не само да ће се Суд оглушити о уметничку природу инкриминисаног текста, и о неприкосновеност личних дневника у истражном и доказном поступку, него ће шест свезака дневника са око 1500 страна исписаног рукописа трајно одузети писцу као ПРЕДМЕТ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА ПРОТИВ НАРОДА И ДРЖАВЕ и затим их, непуних десет година касније, СПАЛИТИ!

Иначе, наслов овога текста послужио је левичарским дисидентима титоизма (поименце Добрици Ћосићу) да дисквалификују аутора пред међународним институцијама за заштиту људских права, објаснивши им да се ту ради о ТЕРОРИСТИЧКИМ ИДЕЈАМА, будући да се у тексту проповеда рат! А о каквом је рату реч, нека читалац просуди сам, промишљањем садашњег положаја српског народа, чија је судбина овим текстом увелико предсказана, укључујући ту и одређивање крајњег смисла и исхода текућег рата (одн. бомбардовања - *ова забелешка начињена је крајем марта 1999. г.*).

2 Под именом „господина Ђорђевића" крије се др Хаџи Велимир Симић, пра Вела (1925-1995), легендарни јунак будуће књиге "Velirium tremens", највећи анти-комуниста свога доба, ауторов кум и отац његовог тада најбољег пријатеља, историчара уметности и музичара Петра Симића, потоњи потпредседник Конзервативне странке, чија је тазбинска кућа газда Милосава Дачића („вила Драгослава") у улици Грује Мишковића 14 на Бановом Брду годинама била стециште окупљања и „едуковања" (његов омиљени израз) антикомунистичких интелектуалаца. Колико је ауторов извештај о представи одушевио пра Велу може се видети из податка да је ускоро цео позоришни ансамбл са "Солунцима" гостовао у вили "Драгослави"!

3 „Брат Растко“ је ауторов рођени брат, др Ненад Младеновић, у то време професор математике у Деветој (ново)београдској гимназији.

4 Реч је о Сремским Карловцима.

5 „Млади обилић Милош“ („обилић“ је намерно написано малим словом јер овде треба да представља појам јунаштва) односи се на мр Милоша Вићића, физичара, у овом тренутку (1998) асистента-докторанда на Природно-математичком факултету у Београду, ауторов ученик из Прве београдске гимназије, у то време студент друге године физике. - *После ове белешке, Милош Вићић је докторирао 1999. г. и прешао на Универзитет у Сент Луису. (прим. уредника)*

6 Под именом „Арсеније“ крије се проф. др Александар Лома, данас шеф катедре на одељењу за класичну филологију Филозофског факултета у Београду, у оно време млади асистент на тој Катедри. Криптоним је изабран у славу његовог славног претка, првог вође Другог српског устанка, Арсенија Ломе.

7 Овај Argumentum ad baculum (чији је творац мр Милош Вићић) избио је у јавност дан уочи завршног претреса на суђењу аутору у Окружном суду у Београду. Уводничар „Експрес политике“ са презименом Милачић насловио је свој уводник „УМЕТНИК И БАТИНА“, претећи аутору народном пословицом која помиње други крај батине. Овај му је одговорио у својој „Завршној речи“, указавши да се батина у песниковим рукама зове РЕЧ, а да ће њен други крај, кад дође време, погодити баш оне („словострашиве истиноплашце“) који се њом служе уместо законом.

8 О ком је делу наше политичке емиграције реч, видети у објашњењу уз текст „Мефистофеловски загрљај Запада“.

ТВРДИ ОКЛОПНИЦИ ДРАГОСЛАВА ДРАГУТИНОВИЋА

Г. Драгослав Драгутиновић спада у оне песнике који своју песничку позваност нису открили у доба прве људске зрелости, и зато његов књижевни пут није морао трпети лутања и странпутице, једанпут се дохвативши свог чврстог смера.

Можда лира г. Драгутиновића никада не би ни заструнила, да није било трагедије српског народа у Другом светском ратум, и да тој трагедији лична судбина г. Драгутиновића није додала своју меру. Са толиким бројем својих сународника г. Драгутиновић је ратне године провео у немачком заробљеништву, а са још већим бројем дочекао ослобођење у пренераженост издајом од стране Савезника, у болном сазнању да ће даљи живот имати да води у изгнанству, далеко од вољене Србије.

И управо то сазнање јесте родно место Драгутиновића - песника.

Има у томе буђењу нешто од судбине самог песништва. Јер шта је влакно песничке пређе ако не језик? Ко чувар језика ако не народ? Шта је колевка народа? Земља, родно тле, завичај. Ко је сачинио ту колевку? Преци. Шта је преносилац предачког завета? Слово, реч. Ко је тумач тога слова? Песник.

Оно што певање песника у својој основи треба да буде, јесте опевање Земље. Кроз то опевање треба да из највеће своје дубине пева Језик као сећање на Искон, на Завичај, на Завет праотаца.

Зато у песничком буђењу г. Драгутиновића има нечег судбоносног за судбину самог песништва. Оно само, неиселиво из Језика, подиже најтврђе храмове онда, када се најљући непријатељи узјагме да га сатру. Најљући непријатељ његов јесте: Одроћивање. Шта остаје човеку одвојеном од рода, од родне груде? Језик. Шта пак остаје од човека када му одузмете језик?

Више но и једна друга, та претња угрожава саму срж човекова бића. Тамо где је угроженост највећа, подижу се, дакле, најтврђе тврђаве. Песништво г. Драгутиновића настало је из такве угрожености. Зато је г. Драгутиновић могао да се роди као песник тек у доба своје пуне људске зрелости. Зато је и сав набој његова певања одређен Изгубљеним Завичајем.

С друге стране, г. Драгутиновић припада једном нараштају који је мање но и један заслужио да га стекне судбина која га је снашла. Генерација дечака у време балканских ратова, голобрадих младића у доба албанске Голготе, дочекала је своје прве године зрелости у несамеривом расцепу од одушевљења до очајања: У одушевљењу победом, ослобођењем, уједињењем Срба, стварањем нове државе, у очајању због жалости за јуначки изгинулим очевима. То поколење ушло је у живот са дубоком оданошћу завету којега су ти тврди очеви, гинући, давали Отаџбини, а остављали Синовима. И то поколење, у коме се била пробудила сва вековима тајена величина српске душе, надоживевши се све тамних разочарања од стране готово свете Династије, имало је да дочека да, најзад, буде протерано са тла вољене Отаџбине, управо у тренутку када је било време да започне јесење доба живота, доба жетве, доба убирања плодова.

Природно је да су ти родољуби, гледајући их даљине како само оваплоћено Зло махнита Отаџбином, морали трајно бити обележени идеалом своје младости.

И из тог, дакле, угла, из посебног угла своје генерације, г. Драгутиновић био је предодређен да, једном пробудивши Певача у себи, постане верни тумач најдубљих осећања душе свога народа, елегични проповедник његовог неупоредивог јуначког и духовног наслеђа, али и ватрени проповедник обнове светих народних вредности и коначне победе Добра над силама Таме.

Књига „Мириси прошлости“, која је пред нама, десета је књига, а пета песничка, коју је у своме странствовању објавио Драгослав Драгутиновић. То је једна позна књига, књига сабирања, један дугачак поглед унатраг, једно готово сентиментално чепркање по затуреним рукописима. Можда би

песник боље учинио да се доброг дела тако прикупљених песама опростио. Али он би зацело учинио рђаво да се посла уопште није латио... Јер у „Мирисима прошлости“ заиста су замирисале и песме, које спадају у ред најбољег што је песник створио. И што је од посебне важности, местимичним одсуством селективности јасније истакавши недостатке свога певања, он је учинио да се неодољивом силом оцртају и његове највеће вредности.

И ти недостаци, и те вредности, и они, и ове, вуку заједнички корен из горе описане личне судбине г. Драгутиновића у трагичној завихорености народног страдања.

Тешко је уз реч „недостатак“ везати такозвано „одсуство модерности“, које су Драгутиновићу, судећи по његовим жаокама, упућеним критичарима, зацело пребацивали. Кад се у својим програмским песмама опредељује за „класичну музу“, и сам песник пада у исту замку. Једна реч је довољна да нас лиши узалудне расправе око лажног спора: Песма је модерна ако је добра. Истим поступком, из исте душе, г. Драгутиновић је написао добрих и рђавих песама. Ко може пореħи „модерност“ следећих стихова, из песме „*За балканску заједницу*“:

Хајде да се у свему сложимо
и један дом срећним свијемо
зашто да се вечито гложимо
и да се за туђи ћар бијемо.

А тек када из по које песме опоро зазвучи јамб (нпр. цела песма „*6. априла 1945.*“ - артистички најуспелија у целој књизи, или *„Пред хајком“, „Под ропским игом“, „Српски пркоси“*), читалац мора зажалити што песник чешће не потеже за својим најјачим оружјем.

Није, дакле, недостатак у немодерности, него у неразноврсности песничких средстава, у честој нејезгровитости песничке слике, у сувише наглашеној декларативности, у често непрочишћеној сентименталности.

Ти недостаци тичу се, дабоме, оних песама које нису успевале. Рекосмо већ да би г. Драгутиновић боље учинио да

према њима није био сентименталан. Али они су делимично присутни и у већини оних типичних, „драгутиновићевских“ песама.

Но зар је било могуће другачије?

Сви ти људи, Срби, који су, друзи у странствовању, били једина публика песникова, јесу ли шта друго могли прихватити, какав други песнички израз?

Сам г. Драгутиновић, одвојен од живе матице говорног језика, који се непрекидно пресаображава у прожимању народне душе и родног тла, је ли могао другојачије говорити?

Зато је несумњива песничка надареност, и неоспорива позваност г. Драгутиновића морала да нађе свога израза У ПРЕОБРТАЊУ СВОГА НЕДОСТАТКА У СВОЈУ ПРЕДНОСТ.

На оној ивици, на којој приповедачка намера прети да песми одузме њено својство песме, пронашао је г. Драгутиновић најсвојственији облик, и израз, свога певања; сажету стиховану биографију неког од заслужника српске прошлости, или „брзопотезни“ опис каквог драматичног, или заробљеничког збитија. Ограничивши се на готово суво набрајање заслуга, врлина и дела, нпр. у песми „*Душан*“:

Леп, стасит, пун снаге, вршан енергије,
Умом предодређен за велика дела,
створи поштовање имену Србије
и царска му круна заблиста врх чела,

или на сам скелет описаног догађаја, нпр. *„6. априла 1945.“:*

Најзад ишчезе сужањска тама
и кључ зашкрипа у старој брави,
пренуше жице, нестаде тама
и лик робова светлост обави,

песник у таквим приликама постиже оно што највише поезија треба да учини: Он преображава судбине владалаца, ликове својих савременика, дела која су и једни и други починили,

вредности за које изгарали - у надвремене, непролазне узоре. Што је приказана личност знаменитија, што многобројнијим делима одличнија, расте и сигурност песничке руке. Што грађа бременитија, то оштрији рељефи. Добар сликар г. Драгутиновић не би био, али би смо се његовим пластикама зацело дивили.

Нарочито вреди истаћи један убедљив изум песников у овој врсти песама: Једно свесно понављајуће „и“ на почетку стиха, које осим наративности, служи и свечаном превођењу трошних људских дела из поретка пропадивог у поредак трајног:

Сузби јеретике и цркве умножи
И са сином Савом Хиландар подиже
и молитвом душу још више обожи
и са ореолом међу свеце стиже.

(„Немања“)

Читајући такве песме г. Драгутиновића, неминовно се стављамо пред огроман песнички и драматски садржај наше историје.

Из положаја највеће своје угрожености, српски народ је кроз песничку реч Драгослава Драгутиновића призвао у живу присутност „тврде оклопнике“ своје прошлости, оне најтврђе.

Остаје сада да они из песама нађу пут у живот новог нараштаја, за сада недоступног и речи г. Драгутиновића, и речи истине.

Надајмо се, не за дуго!

(САВРЕМЕНИК, бр. 16 стр. 99-102 Париз 1982.
Псеудоним: СЛОБОДАН ВУЧИТРН)

ТАЈАЦ ПРЕД ТАЈАНСТВОМ БИЋА

- Говор на IV европском фестивалу поезије у Лувену 1982. г. -

Постоје бар два разлога из којих желим да Вам се, поштовани пријатељи из свих крајева Европе, најпре обратим на свом матерњем, српском језику, на страну то што ћу на тај начин изразити и своје поштовање за основно начело нашег *Фестӣвала*, да се пред европско Слушалиште са пуном равноправношћу изнесу сви европски језици.

Први од тих разлога везан је за саму природу језика којим ћу за који тренутак почети да Вам говорим. На безбројним примерима могао бих Вам показати, да српски језик, у свим слојевима своје данашње појавности (мислим на граматичке слојеве) чува изненађујуће живу успомену на нашу заједничку индоевропску прошлост, језичке облике чија изворност досеже чак до ведских времена, и чија прозирност према именованом у Бићу има неупоредиво обелодањујућу моћ. Сјај, који допире нама из коренова данашњег српског језика, јесте језичко сећање на Искон. Кренути онамо, куда нас води тај сјај, ослушнути скривену, у језичке коренове згуснуту, поруку далеких праотаца, могло би бити путоказно у нашим обеспуђеним, обестемељеним временима.

Зато, дакле, хоћу да Вам говорим тај језик. Зато хоћу да Вашој најбуднијој позорности препоручим књижевност, која у крилу европског заједништва цвета од пре готово два столећа, а свој необичан, између Истока и Запада, и између многобоштва и хришћанства, уклештени пут просеца још од времена пре крсташког заузећа Цариграда.

Наше присуство данас, овде, значи, да српски језик, српска књижевност, српска култура, припадају заједничкој судбини европских народа.

Зато овде треба да се може чути и тај језик.
Па чујмо!

Почињући сада да Вам се обраћам на своме матерњем језику, прелазим у исти мах и на други разлог који утемељује један такав чин. Тај разлог долази са стране самог језика. И он нас непосредно везује за предмет разговора којег овде водимо, за *Тајну*, за оно Тајанствено света што открива свој лик - или га управо тиме скрива - утискујући сваковрсне облике у безлично твориво Природе и Бића.

Али пре него што пустим да изађе на видело оно што нам заповедно налаже језик, држим до тога да Вам испричам један Догађај, једну Успомену са Путовања, чији власници можете постати и Ви, ако кренете једном у правцу винородног Бордоа, и пронађете место на којем се сусрећу Гарона и Дордоња, и на којем, из тога сусрета, „као море широка исходи река“, како се у песми *Сп̄омен* о Жиронди био изразио усхићени Фридрих Хелдерлин.

На томе месту, на страни Дордоње, на брежуљку са којега се у безмерној тишини може осматрати ово правремено венчање вода, налази се замак, чије је име: *Тауас -Тајац*. Путујући уз Дордоњу, приметио сам ту реч, путоказ према замку *Тауас*, која на француском не значи ништа, а на српском језику означава ону потпуну, гробну тишину за коју обично кажемо да се у њој чак и лет муве може чути. Ни мало изненађен - јер већ одавно, свуда по Европи, наилазим на таква необјашњена (иако не и необјашњива) именовања, чист израз језичког памћења, узмите за пример Ваш белгијски Belgrade - имао сам се изненадити тек када досегох место којем сам ишао на поклоњење, и када угледах - шта природније од тога? - да се *Тајац* налази управо на њему.

За предмет нашег разговора од пресудног је значаја податак да та реч, *Тајац*, у чије ћемо се значење за који час удубити, *п̄от̄ун̄а т̄ишина*, долази нама из истог корена из којега и реч: *Тајна*, Mystère. *Тајац* и *Тајна*, два разложена вида једног те истог чуда које је присуство Човека у свету, *Тајац* на страни Човека, *Тајна* на страни Света. *Тајна* на српском језику

значи *оно што је скривено*, оно што зацело *јесте*, али „воли да се скрива“ (Хераклит), оно што *ћути* у стварима, што се притајава, што *таји* суштину свога бића. Пођете ли трагом те речи, налазите да она вуче свој сок из истог корена из којега и француски глагол *се таире*. *Ћутати, тиховати* није само својство човека, него сваког бића - свега што може говорити. И Природа је Биће. И Природа има свој Језик. Природа сама и није друго него језик Бића. Слова тога језика јесу природне стихије, ватра, ваздух, вода, земља, а реченице мује, ветрови, планине и реке. Биће говори нама језиком Природе: Творевина говори о Творцу. И зато што говори, она једнако може и да ћути. И она, као и ми, може да ћути. Може да се скрива.

На место сусрета те две огромне Тишине сместио се замак *Тајац*. Заједно са брежуљцима који скакућу уз Дордоњу, заједно са винобременитим виноградима, притајио се он, и занемео, пред невидивом и тајновитом силом која је створила и покренула воде, и њиховом кружењу и пресаображавању ставила у део, да сачини узбудиву приповест о судбини Бића, чији смо сада јунаци ми, људи. Шта може друго да учини душа, суочена са том изненадном пројавом Тајанства, него да светом обамрлошћу, сатрепетном тишином, урођавајућом ћутњом одговори скровитој дубини из које јој говори утишана Природа, и из које допире наталожено несамериво време Бића? Тајац душе пред Тајанством Природе јесте созерцавајући сусрет две сатрепетне дубине, кроз који Природа и Душа саопштавају једна другој да су кћери истих родитеља, и да иста Велика Тишина прожима сву твар.

Тиме сам Вам, поштовани пријатељи, обележио онај други разлог из којега Вам сада говорим својим језиком, онај за којега рекох да заповедно долази од стране самог језика. Ослушните још једном речи: *Тајац, Тајна*. Осим прозирности према значењу, које дају уму, те речи: *Тајац, Тајна* и својим звуком јесу самооткривање најскровитије дубине Бића, која се најбелоданије открива нама кроз Језик, само ако хоћемо да слушамо шта нам он казује. Дух, који говори све језике, наумио је сада да нам кроз српски осветли нашом заборавношћу наталожене тмине своје повести, које још никада ни кроз други један језик није изнео на видело.

Доликује, ипак, да погледамо и ту нашу међународну, опште усвојену реч: *Mystère*, која је у посед савремених народа дошла из времена, када је Дух истину Бића откривао на грчком језику. Са изненађењем налазимо да грчки глагол *мйеин* значи: *Затворити се у себе, заклопити очи*, а „најновија истраживања“ показују, да је он првобитно морао значити: *Држати уста затворена*. У прилог томе нека послужи француска реч истог индо-европског корена *muet*, и српска реч *мутав*, које означавају баш то: *Ћутати, не моћи говорити*. *Ο μυστεσ* био је онај који је увођен у Тајну, затворених очију, затворених уста, обневидео, занемео пред објавом оностраног Светла.

Таква је, уосталом, и судбина уметничког чина. Реч, Песма долазе тек после, као Сећање на објављену дубину, као Одјек велике Тишине којом најречитије говори Свет.

И овај говор није ништа друго него такво једно сећање на Тајац душе пред величанственом објавом Тајанства Природе, такав један одјек, који препричава Неизрециво.

Јер људски Глас и није друго него *ткиво*, материја коју одева на себе Тајна, да се, кад дође време, може објавити Човеку.

САВРЕМЕНИК, бр. 17. стр. 63-65, Париз, 1983. г.

(*Једини текст који је у САВРЕМЕНИКУ објављен под пуним именом писца. Приликом његовог саопштавања у Лувену, без концепта („из главе“), аутор је уводни део изговорио на француском, главни део на српском (једина два српска уха припадала су Вјери и покојном Драгиши Витошевићу) и потом превео на француски. На захтев учесника, организатор је тражио од аутора да своје саопштење достави у писменом облику што је он убрзо, по сећању, и учинио, на француском. Текст је потом објављен у часопису* Центра за европску поезију „π“. *Преведен на српски, објављен је у „Књижевним новинама“ јануара 1993. године.*

Присећајући се тог догађаја, Вјера Витошевић је на промоцији ауторове књиге “Олгијански пут” у београдском Дому омладине 16. марта 2000. године саопштила да је током читавог говора над главом младог српског песника лебдео позлаћени нимбус, сличан оном на српским и византијским фрескама)

МЕФИСТОФЕЛОВСКИ ЗАГРЉАЈ ЗАПАДА

У српској емиграцији има људи који су, у Лондону, обелоданили своје програмско тумачење пост-титовске ере. Према тим нашим *социјалистима*[1], раздобље кроз које управо у овом часу пролази Југославија јесте „прелазни период“ који треба да се заврши мирним силаском Комунистичке партије Југославије с власти и преузимањем управе над југословенском државом од стране демократских елемената, како оних, још неразлучених, у земљи, тако и оних који се за тај тренутак припремају у Слободном свету већ скоро 40 година.

Првенствено обележје „прелазног периода“ према томе, јесте: Постепена демократизација. Друго: Водећа улога Комунистичке партије.

Логика ове концепције парадоксална је. Комунистичка партија држала је током четрдесет година диктаторску власт у својим рукама, створивши тиме једно ненормално стање засновано на *страховлади*; и из тога ненормалног стања народи Југославије треба да буду изведени истом оном руком, која их је у њему за живота целе једне генерације држала!

Када су током последње деценије бивале, у неколико наврата, лансиране Кардељеве идеје „о појачаној улози Социјалистичког Савеза“, што ће рећи „свих позитивних друштвених снага које (на папиру) не припадају КП“, писац ових редова није био једини који се заносио следећом замишљу: Да би се КП могла надати искупљењу и опроштају за сва своја злодела, ако би добровољно сишла са власти уз образложење, да је „прелазни период“, у којем је њена диктатура била

„неопходна“, прошао, и да је „народ“ сада „зрео“ да заснује истинску демократију!

За поменути део наше политичке емиграције тај тренутак прелаза управо је, дакле, на снази!

Додуше, зрело посматрање драматичних политичких догађаја из друге половине Другог светског рата, не може а да не обелодани јасан континуитет преношења управљачког легитимитета, са монархије, оличене у младом краљу Петру II, на комунистичку партију Југославије, оличену у Јосипу Брозу. Међународни гарант Брозовог легитимитета, краљевска влада Велике Британије, и преко ње сав демократски Запад, имала је тренутак тријумфа своје стратегије 1948. године, када је изашла на видело Брозова издаја комунистичке ствари, која је била откупнина за савезничку, па онда и Краљеву, издају ђенерала Драже Михаиловића. И ако су народи Југославије имали да трпе ужас комунистичког терора, то није више (ако је икада) било зато, да би се међународна комунистичка завера проширила и на простор Балкана, него зато да би се, под контролом Запада, однеговало семе раздора у самом крилу совјетске сфере утицаја, и да би се у исти мах новим народима, који су излазили на сцену историје, пружио један другачији модел друштвеног уређења, знатно привлачнији од совјетског.

Ако ствари доиста тако стоје, онда није без сваке памети помисао, да ће југословенски властодршци морати да врате кључеве свог комунистичког царства онога тренутка када им их назад затраже њихови западни тутори. Питање је само, хоће ли ови то учинити зато да би их на располагање ставили опасном совјетском противнику, када буде дошло до нове трговине „малим“ народима и до распродаје туђих територија зарад обезбеђивања властитих граница.

Наша господа у Лондону, ипак, верују да ће се кључеви Југославије наћи у демократским рукама. Гајећи такве наде треба да знају, да се из мефистофеловског загрљаја Запада мало ко извукао.

Јер „мефистофеловско“ у томе „загрљају“ управо се састоји у томе, да су угодности западне демократије само шарена лажа, која служи прикривању једне подмукле, дубље утемељене и троструко обележене подјармљености:

1. Подјармљености *политичког* реда, јер је суверенитет југословенске државе, испод лаже „несврстаности“, и „независности“, чврсто у рукама туђинаца, и то оних који демократију спроводе у својој кући, а другима извозе најсуровије и најкрвавије тираниде, који покрећу и воде велике међународне кампање за права човека, а постављају и својом помоћу одржавају системе који их најбезобзирније крше; јер је, у основи, политичка подјармљеност чврсто у спрези са

2. подјармљеношћу *економског* реда, која, уосталом, и јесте чаробни штапић „западне“ преовладе (колонијализам, империјализам). Презадуженост југословенске државе јесте суштински исказатељ економског ропства Западу, а она је произашла из једног неутаживог потрошачког апетита, којега очајно вођена економија није могла заситити властитим средствима. Огромни, пак, кредити, на парадоксалан начин, стварали су култ западног хедонизма, проповедајући потрошачко јеванђеље, и у исти мах спасавали власт љутих *идеолошких* непријатеља Запада, комунистичких марионета у Београду, заправо прерушених извођача њихове властите мефистофеловске стратегије. А као неизбежан пратилац економској, уследила је, дабоме, и

3. подјармљеност *културног* реда, која, уосталом, своје дубоке корене пружа и у предратну Југославију, па и у Србију деветнаестог века - о западњачкој оријентацији хрватског и словеначког народа већ да и не говоримо. Тренутак је, додуше, да кажемо и следеће: Определење за западне вредности није само по себи нити рђаво, нити готова несрећа (јер те вредности, саме по себи, не да нису рђаве, него их је немогуће било избећи); али је и рђаво, и неизбежна несрећа, било примати туђе, а одбацивати своје обрасце, дивити се увезеним новотаријама, а презрети исконске древне корене народне обичајности, који су наш род одржали од незапамћених времена. Ту је била наша несрећа, и ту корен нашег данашњег одрођивања, у том

себенапуштајућем западопоклонству, које нас је довело до губљења властитог културног ослонца, до утапања у једну поистовећујућу и одређујућу материјалистичку цивилизацију, до једног свестраног самопотцењивања и омаловажавања наших самосвојних културних вредности.

Учинак ове троструке подјармљености јесте данашње беспуће на коме се налази како српски народ, тако и југословенска држава. Тло обрађено после првог светског рата, нађубрено комунистичким терором и безобзирном интернационалистичком пропагандом, проклијало је у новим нараштајима једном национално неосетљивом свешћу, којој су ближи сви симболи постварујуће западне цивилизације, него жива и делотворна обележја нашег вековног традиционалног живота. Таква једна свест јесте свој властити поробљивач. Такав и јесте улог Мефистове игре.

Најтрагичнији од свих наших самозаборава - а он ће нас и најскупље коштати, и кроз ту цену сагледаће западни стратези успех своје политике - јесте губитак свести о братству са осталим словенским народима. Први рат је послужио нашим непријатељима да нас трајно позаваде са Бугарима, Други - са Хрватима, а период „самоуправне“ комунистичке диктатуре послужио је боље него било која демократска антисовјетска пропаганда, да се у целом српском народу развије страховита мржња према Русији, бојазан од руског народа, не, дакле, само од бољшевичке диктатуре којој је и он подвргнут.

Кроз целу историју, сва страдања великог словенског рода - и ових живих народа, и оних које је прогутало германско море - почивала су на тој завађености, коју су западне „демократије“ више него вешто умеле изазивати и користити.

Ако узроке те завађености на време не увидимо, и већ добро познате ужасе њених последица не спречимо,

- уклањањем туђинских намесника са кормила нашег народног живота,

- и ослањањем своје судбине на своја властита историјска, политичка, привредна и културна изворишта,

десиће нам се ускоро што и увек у прошлости: Нашу реч изговараће у наше име туђинци, и према томе, *наша реч* биће *туђа* реч[2].

САВРЕМЕНИК, бр. 17, стр. 38-41, Париз, 1983. г.
Псеудоним: СЛОБОДАН ВУЧИТРН

1 У време ауторовог боравка у Паризу (1980-1984), у српској емиграцији покренута је ткзв. *Нова демократска алтернатива* чије је седиште било у Лондону, а челни људи Ване Ивановић (право презиме Краус), Десимир Тошић (са својим гласилом „Наша реч“) и његов зет Алекса Ђилас. Скуповима ове групације присуствовао је и њен неистомишљеник и критичар г. Влада Владисављевић, некадашњи ђенералштабни официр, током рата разочаран у Династију и у монархизам уопште, послератни оснивач Републиканске странке у Паризу, иначе ауторов послодавац у Паризу. Аутор се самим тим могао укључити у активности НДА и чак у њима играти запажену улогу, али је уместо тога овим текстом изразио оштро супротстављање њеној основној идеји, „прелазном периоду“ ка демократији под вођством Комунистичке партије. Упркос томе, он је судском пресудом Окружног суда у Београду осуђен на осамнаест месеци робије као заговорник и члан *Нове демократске алтернативе*!

Занимљиво је да се ове „демократе“ нису ни осврнуле на робијање свог набеђеног члана, чак ни на његово четрдесетодневно штрајковање глађу, иако су подигле светску халабуку око суђења шесторици левичарских дисидената које се истовремено одржавало у Београду, у истом суду (пресуде изречене у исти дан!). Да ли зато што је аутор прозрео социјалистичког вука у њиховој демократској јагњећој кожи?

2 Алузија на назив гласила *Нове демократске алтернативе*.. Нека читалац просуди у коликој се мери ова процена показала тачном.

СРБИЈА ИЗА РЕШЕТАКА

1984 - 1985

5. ОКТОБАР
ШЕСНАЕСТ ГОДИНА РАНИЈЕ

- Реч приређивача уз ово поглавље -

Због текстова писаних у париском "Савременику" који су сабрани у претходном поглављу ове књиге, и због дружења са припадницима српске политичке емиграције, аутор је ухапшен 5. октобра 1984. г, а 4. фебруара 1985. г. осуђен на осамнаест месеци затвора. После жалбе браниоца, г. Венијамина Пејовића, и властитог жестоког "Одговора на жалбу јавног тужиоца" (и жалба и одговор дати су у овом поглављу), та казна му је смањена на 14 месеци.

Ово поглавље представља сасвим сужени избор текстова и докумената из истоимене књиге која ће ускоро изаћи из штампе. Приређивач се није сагласио са предлогом рецензента да се из овог избора изостави "Завршна реч" зато што је (због свог философско-поетског приступа и исходишта) уврштена у ауторову претходну књигу "Олгијански пут" ("Калеком", Београд 1999. г.*), а ускоро се појављује као засебна књига у свом трећем издању (прво 1990. г. у Паризу, друго 1994. у Београду). Без тога штива, ово би поглавље (ако не и цела књига) промашило своју главну поенту.*

ПЕСНИК - НЕПРИЈАТЕЉ НАРОДА!

- Оптужница
заменика јавног тужиоца Милана Бајића -

На основу чл. 45 ст. 2. тач. 3, а у вези чл. 261 и 262 ЗКП пред тим Судом подижем

ОПТУЖНИЦУ

- против -

МИЛАНА МЛАДЕНОВИЋА, професора филозофије без запослења, из Београда - са станом у Ул. Париске комуне бр. 8/53 - Нови Београд, рођен 21. 11. 1949. године у Титовом Ужицу од оца Марка и мајке Насте р. Симић, Србин - држ. СФРЈ, ожењен, отац једног малолетног детета, завршио Филозофски факултет, војску служио, води се у ВЕ СО Нови Београд, без сталних прихода, неосуђиван, налази се у притвору од 6. 10. 1984. године.

ШТО ЈЕ:

У временском периоду од 1981. године до друге половине 1984. године, као грађанин СФРЈ у намери обављања непријатељске делатности против своје земље, ступио у везу са групом особа помажући их у непријатељској делатности, јер је доласком у Париз повезао се са емигрантском групом "Нове демократске алтернативе" која непријатељски делује против СФРЈ, тесно сарађујући са њеним члановима Владисављевић Владом, Врачаревић Бошком, Олгом Луковић-Пјановић, Пуретић Живком и другима, за које је редиговао и куцао текстове са непријатељском садржином, ангажовао се о упућивању и растурању ових рукописа у Југославију, те истовремено непријатељском листу "Савременик" у Паризу који је по

опредељењу антијугословенски и у коме је објављивао своје текстове и то:

- *"Комунисти се срде на бога"*, у коме тексту поред осталог износи да последњих месеци (а нарочито у месецу октобру 1981. године) примећено је у званичној југословенској штампи велики број написа који су се обрачунавали са религијом односно црквом и њеним представницима, и да је као мало када у досадашњој пракси комунистичке Југославије полиција и судство вршила надзор, прогоне и кажњава и то не само легално на територији своје компетенције, него и илегално у средини емиграције на свим континентима и у свим државама где она постоји и активна је...

- *"Претеране мисли из Париза или спомен о слободној земљи"*, у коме тексту коментаришући протеривање једног страног новинара из Југославије, поред осталог наводи да је једна од најподмуклијих обмањивачких изума југословенског друштва то што се јавно згражава над појавама неслободе, злоупотребе власти, безакоња у другим режимима, нарочито у нашем предратном, и ранијим, краљевским у Србији, мада такве исте појаве постоје и сада...

- "*Слобода и хришћанство*", у коме тексту се окривљени Младеновић пита шта ће бити кроз следећих 20 година у Југославији и да ли се смемо надати да ће генерација која ће тада бити на снази, памтити ово време као ружан сан, у коме се владало у име мржње...

- *"Следећи рат Драже Михаиловића или солунци поново међу Србима"*, у коме тексту, између осталог пише да су комунистички диктатори бацили Србију у највећи очај... да Дража Михаиловић није био издајник већ издан, да ће Дражу Михаиловића Србија ускоро славити раме уз раме са Милошем Обилићем, да ће се Србија ускоро дићи... да је дошло време да од свирале поново правимо батину... питајући се на крају текста да ли је могуће да се један народ ратника и јунака могао покорити и до те мере понизити пред страховладом наредника Јосипа Броза, званог Тито...

- *"Тврди оклопници Драгослава Драгутиновића"* у коме тексту величајући песника Драгутиновића, политичког

емигранта, наводи да су његове најбоље песме проистекле као одговор на угроженост која долази из Југославије...

- *''Мефисофелски загрљај Запада''* у коме тексту наводи да је комунистичка партија држала током 40 година диктаторску власт у својим рукама, створивши једно ненормално стање засновано на страховлади...

- чиме је извршено кривично дело учествовања у непријатељској делатности из чл. 131 КЗ СФРЈ.

П Р Е Д Л А Ж Е М

Да се пред тим Судом закаже и одржи главни јавни претрес, на који позвати:

1. Окружног јавног тужиоца у Београду,

2. Окр. Милана Младеновића, преко управе Окружног затвора привести.

3. Сведоке: Радмилу Савић из Београда - Качанска бр. 10 (Дом пензионера), Симић Петра из Београда, Ул. Грује Мишковића бр. 14, Петровић Милана из Ниша, Ул. Светолика Ранковића бр. 17, Кадијевић Ђорђа из Београда - Пожешка бр. 160.

Да се у доказаном поступку прочитају изводи из дневника окривљеног Милана Младеновића који су приложени у фото-копији од 05. 03. 1982. године, 21. 04. 1982. године, 02. 05. 1982. године, 29-30. 05. 1982. године, 13. 07. 1982. године, 21. 09. 1982. године, 27. 07. 1982. године и 01. 09. 1982. године, фото-копија из дневника окр. Милана Младеновића од 24. 11. 1983. године, фото-копија петиције упућене Председништву СФРЈ од јуна 1984. године, записник од 04. 10. 1984. године састављен од стране станице милиције у Сежани, записник о претресању стана од 05. 10. 1984. године, фото-копија нацтра за демократску алтернативу од 22. 02. 1982. године, допис републичког секретаријата за унутрашње послове СР Србије од 10. 10. 1984. године, као и да се изврши увид у књигу ''Од монархије на републику'' од Владе Владисављевића.

Предлажем да се према окривљеном Милану Младеновићу продужи притвор по основу чл. 191 ст. 2 тач. 4 ЗКП имајући у виду да се за конкретно крив. дело по закону може изрећи казна затвора преко 10 година,а да начин извршења дела односно да је окривљени у дужем времнском оериоду од неколико година континуирано у намери вршења непријатељске делатности против своје земље ступио у везу и сарађивао са емигрантском групом у Паризу, те би пуштањем окривљеног на слободу могао довести до таквог узнемиравања грађана да је ради даљег несметаног вођења и окончања кривичног поступка неопходно његово даље задржавање у притвору.

О б р а з л о ж е њ е

Чињенично стање из изреке оптужнице утврђује се примањем релевантних чињеница од стране окривљеног Милана Младеновића, као и приложеним доказима.

Саслушан на записнику код истражног судије окривљени Милан Младеновић признаје чињенице да након доласка у Париз, пошто му је истекла стипендија француске владе да је желео да остане још неко време ради припреме докторске дисертације, међутим, да није имао средстава за живот, па су га упутили на Владу Владисављевића и на Бошка Врачаревића ради добијања неког запослења. Код Владе Владисављевића добио је једногодишњи уговор за рад у његовој канцеларији. У то време сазнао је да је Влада Владисављевић политички емигрант, да има политичких активности, као и да је члан емигрантске групе ”Нове демократске алтернативе”. Радећи код њега Владисављевић га је ангажовао на редакцији и на куцању текстова за његову књигу ”Од монархије на републику”, а када је књига завршена да је за Владисављевића прикупљао адресе лица из Југославије, којима је слао ове књиге, било на адресе лица које је Владисављевић дао окривљеном Младеновићу као и по списку које је Младеновић саставио на основу адреса својих пријатеља. Такође је признао

чињенице да је након познанства са Бошком Врачаревићем, стекао утисак да је то био пријатан саговорник и паметан човек, па се због тога ближе са њим упознао. Из пријатељских побуда према Врачаревићу радио је на коректури ревије "Савременик" коју је издавао Бошко Врачаревић, односно исправљао је текстове јер су исти били "неписмени". Поред тога на тражење Врачаревића писао је за исту ревију низ чланака, који су побројани и у изреци оптужнице, с тим што су неки од његових чланака штампани касније када је и престао да контактира са Врачаревићем.

Такође је признао чињеницу да се у току боравка у Паризу упознао и са Олгом Луковић-Тијановић (*треба: Пјановић, прим. прир.*) која је такође политички емигрант и познаница Владисављевића и Врачаревића, те да му је познато да је она објављивала текстове у ревији "Савременик". У овим својим текстовима она је задирала и у политику. Са њом је путовао у Дортмунт, те га је она сместила на конак код Живка Пулетића (*треба: Пуретића, прим. прир.*), такође политичког емигранта.

Брани се, да му је жао што је написао текстове побројане у изреци оптужнице, да ствари које је у овим текстовима изнео није у ствари тако мислио и да је брзо схватио да је тај књижевни експеримент далеко га одвео и врло брзо је прекинуо не само са радом, већ и сваки контакт са Врачаревићем.

Признање окривљеног Младеновића у односу на предње чињенице поткрепљује се приложеним доказима и то када се ради о његовим контактима са Владисављевићем, Врачаревићем и Олгом Луковић-Тијановић (*поново!, прим. прир.*), увидом у фото-копију извода из дневника који је водио у то време окривљени Младеновић Милан, затим из исказа предложених сведока и то Радмиле Савић, Симић Петра, Петровић Милана и Кадијевић Ђорђа. Садржина писама окривљеног Младеновић Милана у ревији "Савременик" утврђује се увидом у фото-копије ових чланака, док се

активност, емигрантске групе ”Нове демократске алтернативе” утврђују увидом у фото-копију ”Нацрт демократске алтернативе”.

Имајући у виду напред изложено, а посебно садржину текстова које је писао окривљени Младеновић Милан за ревију ”Савременик” као и садржај књиге Владе Владисављевића ”Од монархије на републику”, несумњиво се утврђује да је оваква делатност окривљеног Младеновић Милана била непријатељска и усмерена према СФРЈ, те како се ради о емигрантској групи са којом се повезао, то је несумњиво да у радњама окривљеног Младеновић Милана стоје обележја крив. дела учествовања у непријатељској делатности из чл. 131 КЗ СФРЈ.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА,
Милан Бајић

КО ЈЕ ПРАВИ НЕПРИЈАТЕЉ НАРОДА[1]

- Уводна реч на Главном претресу -

Председниче и чланови Већа,

Немојте бити склони да из неких оштријих речи које ћу употребити закључите да пред Вама стоји нарочито љут и гневан човек. Та ја сам пред Вас и доспео зато што сам у свим развојним фазама свог духовног и животног усавршавања имао сувишак разумевања за све људе са којима сам долазио у додир, настојећи да их схватим из угла њихових властитих непоновљивих животних ситуација и из светлости њихових јединствених судбина, без обзира на постојеће разлике у философским, уметничким и политичким погледима, без обзира на боју коже, националну или религиозну припадност. Тај сувишак разумевања ја сам испољио и према људима који су ме пред Вас довели, чак и у тренуцима када су га они обилато злоупотребљавали, јер они су, на крају крајева, као *појединци*, само обављали свој посао, као што је случај са веома љубазним командиром који ме је довде спровео, који ми је ланце на руке сасвим нерадо ставио. Извесни оштри нагласци којима ћу се послужити долазе отуда, што је мени током последња три месеца била наметнута шаховска партија у којој су моји противници мењали правила игре како се то њима свиђало, и што су ме, осим тога, приморали да ту партију још играм и на слепо. Пошто је њен нерегуларан ток сада дошао на Ваш увиђај, молим Вас да ми допустите и нека објашњења која ће Вам се, можда, на први поглед учинити донекле удаљеним од непосредних навода оптужнице, али ће више него јасно показати да они, који су ми ту партију наметнули, заслужују контумацију.

Мене су, дакле, у ланцима, пред Вас довели људи који ме оптужују да сам радио против свог народа. Да би ме таквом

клеветом пред тим истим народом облатили, да би народ убедили да у једном песнику треба да види свог непријатеља, они су страћили грдне народне паре и небројено пута злоупотребили и прекорачили ионако превелика овлашћења која им је народ дао. Одмах желим да вам кажем да је то улагање у мене било промашено, да сам ја промашена инвестиција наше полиције и наших јавних служби. И да онај ко трећи народне паре, треба пред народом и да одговара. Осим тога, желим да Вам на самом почетку своје одбране изразим бојазан, да један писац и песник који дубоко и одговорно схвата смисао свог позива, не може радити против свога народа, него да против народа раде они који писце и песнике бацају у ланце и изводе пред Суд.

Ти људи су у обављању свога посла испољили беспримеран цинизам, који су хранили уверењем да у овој земљи они ником не полажу рачуне, а њима их полажу сви. Они се руководе презиром према свим облицима јавне проверивости њиховог рада, као да не делују у правно уређеној држави која је потписник свих међународних конвенција о поштовању људских права. И Ви то знате, сви ми то знамо. А њима се то. председниче и чланови Већа, допушта!

Они хапсе и јавно блате људе и понашају се са њима као са кривцима пре него што је њихова кривица доказана. Они те људе пребијају до несвести да би изнудили признање, избијају бубреге, шибају по табанима, везују за столицу, иживљавају се свим незамисливим средствима у тренутку када Југославија потписује конвенцију Уједињених нација о забрани мучења. (Морам да кажем да са мном ништа од тога нису радили). И у *овом* тренутку они то раде широм наших градова. И Ви то знате, сви ми то знамо, а њима се то. Председниче и чланови Већа, допушта!

Они се служе свим врстама застрашивања и претњи, обмањују јавност путем безочне контроле штампе и информација и тако стварају мњење које притиска на Суд, а Јавно Тужилаштво приморавају на галиматијасе у виду неумерених оптужница које слабо маре за резултате истраге. Они бесконачно држе људе у притвору и када за то нема

никаквог основа, позивајући се на смешну и за разум понижавајућу одредбу о „узнемирењу грађана“, управо њеном применом узнемирујући грађане и стварајући у јавности илузију да је окривљени и без суђења крив и да је суђење само пука формалност. (Морам да кажем да су све то са мном радили). Да је то тако, и Ви знате, сви ми то знамо, а њима се то, председниче и чланови Већа, допушта!

Ти су ме, дакле, и такви људи довели пред Вас, до савршенства спровевши у дело своје нечувено умеће. И ти људи тврде да сам *ја* радио против свога народа! Боље би *за себе* учинили да су се тога на време оканули, како сам их саветовао по хапшењу: послали су у тамницу сведока који ће будућим покољењима оставити сведочанство ко су и шта били они.

Ти људи су ме на понижавајући начин скинули са воза у Сежани, сутрадан у Београду извршили целодневни претрес мога стана и после обмањујућег „позива на разговор“ и петнаесточасовног испитивања ухапсили. Ухапсили су ме у тренутку када сам се враћао са брачног путовања, непуних месец дана по венчању,

- у тренутку када сам се враћао са Фестивала европске поезије у Лувену, Белгија, где сам по трећи пут представљао Југославију, овога пута и Европу, на сусрету афричких и европских писаца,

- у тренутку када сам се са свим својим стварима, после четворогодишњег боравка у Паризу, враћао у своју земљу, убеђен у историјски значај позитивних друштвених токова који се одвијају у њој.

О цинизму такве добродошлице, Председниче и чланови Већа, не вреди даље трошити речи.

Они су прекопали моје књиге и књижевне архиве као да су истраживали минско поље. Запленили су сваки папирић који је за њихов њух мирисао. Одузели су моје личне дневнике из којих су потом штрпкали оне одломке, који би, тако издвојени из свог контекста, могли да створе илузију о мојој виности. Усудили су се да читају моје интимне записе и да их сада нуде као такорећи једини доказни материјал против мене,

изоставивши, наравно, све оне безбројне странице које обелодањују праву природу мога деловања и мојих намера. Приликом споменутог „позива на разговор“, који нисам прихватио, они су ме одвели насилно, са обећањем да ће ме исте вечери пустити, али су ме пустили тек сутрадан поподне после нељудског петнаесточасовног исцрпљивања, и то не кући, него у Централни затвор, у мемљиву и мрачну самицу са отвореним француским нужником, где ме је њихов духовни сабрат-тамничар тукао пендреком нашавши ме заспалог на голој дасци, избезумљеног после готово четвородневног неспавања.

О високом дометима њиховог морала, Председниче и чланови Већа, не вреди даље трошити речи.

Ти су ме људи затим више од три месеца држали у затвору да се јавност мојим изласком не би случајно узнемирила и увредила. Три прва дана безобзирно су користили своје несхвативо право да окривљеног седамдесет и два часа држе без икаквих права, потпуно изолованог од света, без контакта са породицом, без права на браниоца, без познавања своје ситуације. Па и то им није било довољно, него су после, када сам већ навелико био у надлештву Суда, бесправно дошли у Централни затвор и покушали да ме на себи својствен начин испитају о патрљцима из мојих дневника, што наравно нису успели, јер ја сам тада знао да на то без дозволе Суда и присуства браниоца више немају право. Затим су тражили да целу истрагу преузму на себе, али су захваљујући честитости и одлучности истражног судије успели да добију само испитивање сведока и испитивање окривљеног по њиховим исказима. И тада су ту истрагу спровели на себи својствен начин, доводећи сведоке у Централни затвор, оглушујући се на захтев браниоца да и окривљени буде присутан, где су им, користећи се њиховом застрашеношћу, наметали у записник своје полицијске формулације. Они су тиме злоупотребили свој службени положај, заборавивши да су ту били у функцији истражног судије.

О њиховим заборавностима, Председниче и чланови Већа, не вреди даље трошити речи.

Затим су ме читавих месец дана лишили права на посету породице и браниоца, у тренутку када је моја супруга преживљавала најтежи период трудноће и морала да узме неограничено боловање. Цела два месеца нису дозвољавали да ми се достави ни једна књига најбезазленијег садржаја (чак ни шаховска). До дана данашњег нису вратили ни једну од књига из петнаест картонских кутија одузетих на граници, које нису инкриминисане при потоњем прекопавању у полицији, о другим књигама и безбројним папирима који нису приложени као доказни материјал да и не говорим. Онда су ми после месец дана дозволили посету, управо на дан мог рођендана, али ти посетиоци нису били чланови моје породице, него главом и брадом ОНИ, који су ми тог истог дана честитали рођендан и преко „Политике“, лажном информацијом о мом хапшењу, према којој чак и неистинити наводи Оптужнице изгледају као наивна шала. Они су и те како знали да изаберу тренутак за то, требало је обманути јавност како би се извршио притисак на Врховни суд Србије, који је управо имао да решава моју жалбу на продужење притвора и престрашили чланове Удружења књижевника и Филозофског друштва Србије који су били на путу да јавно осуде поступак који се против мене води. Па и то им није било довољно, него су Председнику Удружења књижевника најпре дали лажну информацију „да се ради о тешком кривичном делу које је окривљени признао“, а затим су му противзаконито ставили на располагање део истражног материјала, наиме моје текстове објављене под псеудонимима, у намери да га застраше и цео случај заташкају и скрију од очију јавности.

О свим средствима која су они у стању да примене, Председниче и чланови суда, заиста не вреди даље трошити речи.

Они се једино нису досетили, да би *за себе* боље били учинили, да су на време одустали од демонстрације свога умећа, јер су своју представу играли пред сведоком који ће будућим поколењима оставити сведочанство о томе ко су и шта били они.

После свега реченог, мени је више него лако да се одбраним од свих навода Оптужнице. Биће ми то још лакше на крају доказног поступка (који ће Вас, сигуран сам, уверити да за ово суђење није постојала никаква потреба), када у својој Завршној речи будем расветлио прави смисао и прави континуитет догађаја које Тужба инкриминише. Сада ћу се у неколико лаких потеза осврнути на наводе Оптужнице и дати њихово исто тако лако оповргавање.

1) Оптужница утврђује мој идентитет ознаком „професор философије без запослења“. Треба да стоји „Професор философије и књижевник са статусом слободног уметника“. Разлика између ове две ознаке упућује на присутну тенденцију да се деградира друштвени положај окривљеног и *ūприкрије* основно подручје његове делатности. Исту тенденцију показује и одредница „без сталних прихода“.

2) Оптужница инкриминише читаво раздобље мог боравка у Паризу, дакле време од 1981. до 1984. године и за моје тобожње „непријатељско деловање“ тврди да је обављано „у дужем временском периоду“ и „континуирано“. Сваки мој физички додир са људима чија имена потом наводи оптужница престају почетком 1983. год., на страну то што ни ти „додири“ из ранијег периода не могу бити предмет инкриминације. Према томе, не може уопште бити говора о 1983. и 1984. години. О тим годинама може бити речи само као о раздобљу у којем је читава моја делатност осветлила ПРАВИ смисао претходних догађаја, за шта ће се током суђења чути безброј доказа.

3) Оптужница тврди постојање *намере* обављања непријатељске делатности. Мој однос са људима из емиграције које Оптужница наводи, био је искључиво *књижевне* природе и везан за моје далекосежне али и непосредне, истраживачке и списатељске намере, а у једном случају за професионални уговор о раду у једној филијали америчке фирме ITT, који ми је омогућио карту боравка и социјална права у Паризу. Известан однос наклоности који сам у једном кратком тренутку од неколико месеци гајио за те остареле људе произашао је из већ споменутог трајног устројства моје природе, да људе разумем

из ситуације њиховог властитог живота. Од тих људи много сам чуо и много сазнао о људима који су ишчезли. Ја се са њима у многим питањима нисам слагао, чак сам покушао и да их убедим да о Југославији имају погрешну слику и да би њихов повратак у земљу, уз извесна обострана попуштања, био и могућ и драгоцен. Њихова тврдокорност у тој, и у неким другим питањима, у једној прилици ме је довела и до очајања, а била је један од узрока нашег разлаза. Јер ја сам и као човек и као писац, био везан за њихове *животне судбине*, не за њихове идеје, које они, уосталом, ни између себе ни из далека нису делили. Према томе, моје познанство с тим људима нипошто не повлачи за собом и „непријатељске намере", штавише их искључује.

На непостојање тих намера у писању тих текстова указаћу када се будем осврнуо на те текстове.

4) Најсмелија, најопаснија, али и најлакше оборива инсинуација Тужбе односи се на моје тобожње „ступање у везу са групом особа" и „повезивање са емигрантском групом „Нове демократске алтернативе". Добар део горе датих објашњења важи и овде: Ја сам се упознао са појединцима који су међусобно имали слаб или никакав контакт, чија ми је евентуална политичка припадност била потпуно непозната нити ме је занимала и чији су политички погледи били потпуно различити. Да не бих трошио речи убеђујући Вас у то, молим Вас да се у то и сами уверите једним летимичним погледом на допис Републичког секретаријата за унутрашње послове упућен Вашем Суду, који је предложен и као доказни материјал. Према том допису, Врачаревић припада Савезу „Ослобођење" у Лондону, Владисављевић не припада нигде, Луковић-Пјановић припада огранизацији „Свети Сава", Мане Пешут (човек кога уопште не познајем нити му се сећам имена, осим ако то није неко са ким сам се без своје воље, срео на мање од пет минута) припада „Српској народној одбрани", а човек по имену Живко Пуретић који ми се представио као југословенски грађанин, са којим сам у току једног дана на парчиће разговарао о оправци мојих кола која су доживела удес и принудно ме задржала у Дортмунду, главни је уредник листа „Бели орао"! За оптужницу су сви они чланови групе „Нове демократске алтернативе" која

се у допису уопште не спомиње! У једној својој Жалби написао сам да је логичка структура оваквог закључивања истоветна закључку, да су јелени, препелице и носорози сви од реда припадници класе птица.

Сматрам да је свака дискусија о овом наводу Оптужнице даље излишна.

5) „*Редиговање и кућање текстова са непријатељским садржајем*“, како стоји у Оптужници, није у исти мах и саглашавање са њиховом садржином. Обзиром на својеврсне околности, везане за моје пословне обавезе према Владисављевићу, тај чин не може бити предмет инкриминације.

6) „Ангажовао се у *упућивању и растурању* ових рукописа у Југославију“. Основ за овакво тешко огрешење о истину Тужба налази у мојој изјави пред Истражним судијом, да сам Владисављевићу дао и на његов налог прикупио нешто адреса лица из Југославије, ради одашиљања његове књиге „Од монархије на републику“. Само давање адреса није инкриминишући чин. Осим тога, тужилац у свом образложењу, вероватно омашком, потпуно нетачно наводи мој исказ. Позивајући се на мој исказ, он каже да сам те књиге *ја* слао. У моме исказу, међутим, дословце стоји: „Да ли им је Владисављевић послао ову своју књигу или не и коме је све послао... није ми познато.“ Дакле, никаквог „упућивања“ није било. Што се тиче „растурања“, дословце сам рекао: „Иначе, ја лично нисам никоме дао ни једну од књига са овим насловом. Један примерак ове књиге имао сам у својој личној библиотеци у Паризу а коју сам библиотеку пренео по повратку у Југославију, тако да се међу књигама нашао и примерак ‘Од монархије на републику’“. Према томе, ни о растурању некаквих „рукописа“ не може уопште бити речи.

7) Тврдња о „непријатељском деловању према Југославији обављањем послова коректуре у листу “Савременик’“ делује у најмању руку гротескно, а њен високопарни стилизован други део („*обављање* послова коректуре“) инсинуира на неку трајну делатност. У основи, радило се о неколико слабо писмених текстова религиозног садржаја које сам „описменио“. Верујем да је и овде по среди

била омашка и да ће тужилац и сам одустати од ове квалификације.

8) О текстовима које сам објавио у „Савременику“ говорићу опсежније у својој Завршној речи, а сада желим да кажем следеће:

Оптужница потпуно пређуткује битну чињеницу да су они написани *под псеудонимима*. Та чињеница у потпуности мења карактер тих текстова и однос писца према њима. Сваки стручњак за питања књижевности зна да је један од најважнијих, ако не и најважнији разлог писања под псеудонимом жеља писца да се на известан начин дистанцира од садржаја текста, јер ставови изнесени у таквом тексту нису истоветни са целовитим становиштем писца. Такав текст може подразумевати испитивање једног од могућих видова расправљаног питања, или изражавати извесно претпостављено становиште, или извесно тренутно расположење чије је тренутачности писац свестан те га пушта у свет не украшавајући га својим именом. И што је најважније, писац, који по дефиницији свога посла мора узимати разна обличја и саживљавати се са свим могућим тачкама гледишта, философ-дијалектичар који из методолошких разлога, по самој природи свога метода, мора испитивати и становиште анти-тезе ради његовог превладавања, и један и други користе се псеудонимом када желе да објаве садржаје који не изражавају њихово ауторско мишљење, било да писац представља ток мисли неког од својих будућих ликова из романа, било да философ свесно искушава став анти-тезе. На несрећу, они су се обојица стекли у мени.

Према томе, неизношење података о псеудонимима води Оптужницу на погрешан пут, да ставове изнесене у наведеним текстовима поистовети са мојим стварним ауторским ставовима. Ја сам до сада своје целовите погледе небројено пута јавно исказао и објавио под својим пуним именом и презименом, што се може проверити у материјалу који је мој бранилац поднео Суду. Моје признање да сам те текстове написао не значи и признање да сам у њима изразио *своју* тачку гледишта.

Утолико ни у овом случају не може нипошто бити речи о „намери вршења непријатељске делатности“. Моје праве побуде и намере далеко су од видног поља Оптужнице, па и од видног поља свих људи који не спадају у најужи круг моје породице и мојих пријатеља. Ја о њима никада и никоме не бих говорио, него бих пустио да се оне сагледају из књига које сам објавио, написао или наумио да напишем. Али обзиром на темељност овог напада који до саме сржи доводи у питање мој људски и књижевни интегритет и оспорава моје право да као *ја* будем могућ међу људима, бићу принуђен да о тим намерама на исто тако темељан начин говорим у својој Завршној речи.

Па нека онда Суд процени колико су оне биле непријатељске.

ЗАВРШНА РЕЧ
Увод у Доба Словесности

- Завршна реч на Главном претресу -

Председнице и чланови Већа

Стигли смо до тачке у којој је већ речено све што је требало, што није требало, и што је било допуштено да буде речено, Тужба је изнела своје оптужбе, Одбрана се од њих бранила, Суд је судио изношеним чињеницама, сведоци о њима сведочили, докази их доказивали. Пред Вашим очима отворио се један исечак прошлих догађаја, и сада је на Вама да својом одлуком пресудите о њиховом исходишту, оним толико пута чутим: *Крив је - Није крив*. На Вама је сада да својом пресудом одлучите о њиховом смислу, да из оног клупка збивања, како су се она у Вашем виђењу случила, разлучите истину од домишљања и добре намере од зле воље, јер добре намере саме не убеђују злу вољу. Јер *одлучивати* и не значи друго до *разлучивати* у оном *слученом*. Човек и јесте човек зато што, мимо свих других нама познатих створова, располаже том способношћу одлучивања о смислу збића. Реч *смисао* сама нам казује своје значење: Бити у складу *с мишљу*. Одлучивати о смислу отуда значи: У случености збића разлучивати мисаоно од немисаоног. То бива тако што сама наша мисао открива у поретку збитија оно што је саобразно њеној лучи. Луч мишљења која случује, разлучује и одлучује назива се: *Моћ суђења*. *Судити*, дакле, значи, одлучивати о смислу. *Пресудити* значи ударити печат смисаоности на мишљу успостављен поредак збивања.

Ваљда зато није ван сваког разума то што се у науци о словесном мишљењу смисаона веза између појмова, и у правној науци установа која одлучује о смисаоној вези међу збивањима, називају истим именом: *Суд*. У првом случају, чин суђења

повезује несводиве састојке мишљења, *појмове*, у другом несводиве састојке живота, *догађаје*. Суд као исход суђења у првом случају може бити истинит, али и лажан, као што у другом пресуда као његов исход може бити правична, али и неправична. Неистинити суд је и даље суд, неправична пресуда и даље пресуда. Њихова *словесност*, односно смисленост, није угрожена неистином и неправдом. Зато је у повести мишљења исто толико неистинитих судова, колико у повести правосуђа неправичних пресуда. Мало је шта лакше схватити од тога: И у мишљењу и у правосуђу ради се о томе, да се одговори на оно најстарије и најтеже од свих питања: *Шта је истина*?

Ви се, дакле, сада налазите суочени са таквим једним питањем. Предочена Вам је личност оптуженог, исечак догађаја из исечка његовог живота, предложена су Вам два опречна тумачења њиховог смисла. Ви сада треба да одлучите које је од тих тумачења истинито. И да том одлуком пресудите о њиховом смислу, оним толико пута чутим: *Крив је - Није крив*! На Вама је сада да Истину заштитите од неправде и Правду од неистине.

Јер сва тешкоћа питања о Истини састоји се у томе, што она воли да истовремено станује у различитим крилима свог властитог Дворца: Истовремени гости бивају у том Дворцу у исти час и дочекани. И свако добија од ње оно, и онолико, шта је, и колико, тражио. Има ли, међутим, таквог госта међу нама смртницима, који у један мах може кренути и стићи до свих одаја Истине?

Тако у једном крилу овога Дворца пребива и Ваша, *Правна Истина*. Њено лице је строго али правично. У једној руци држи теразије и упоређује тежину тасова које приведени гости на њих стављају. Сигурност њених покрета има вишеструке разлоге. Јер у другој руци она држи мач којим приморава на поштовање њених одлука, дајући тиме до знања да се у циљу достизања *Правде* руководи начелом *одмазде и казне*. А одмах до њених одаја станују чувари који те одлуке и

одмазду спроводе у дело. На столу испред ње стоји књига у коју она завирује пре и после сваког мерења. На корицама те Књиге стоји само једна реч: *Закон*. Њен смисао је следећи: Колико год била *бесконачна* разноврсност људског збивања, ипак постоји *коначан* број прописа под које се она може подвести. И даље: Ти прописи, додуше, ограничавају бесконачност човеку дате *слободе*, али то чине зато да би је заштитили од бесконачности других слобода, осујетивши тако њихово међусобно уништење. Закон је истовремено оваплоћење покушаја да се уконачи и беспуће ван нас у које смо бачени, да усред застрашујуће бесконачности подигнемо себи конак. Он означава људско опредељење за коначност, *за Кон*, опредељење човека разапетог између непознатог *Искона* и неизвесног *Конца*, залуталог у очајање *Бескона*. У ту, дакле Књигу завирује Истина у лику Правде као у основну јединицу мере. Али ту јединицу одређују и чуваре постављају становници виших спратова овог крила Дворца, на које она ретко наврађа. Зато они повремено силазе и уписују у Књигу нове прописе или мењају старе, и то нарочито онда када са њима не могу да остану на власти, а када се становници тих спратова промене, мења се и Књига. И тада Истина-Правда завирује у ту нову Књигу, када пред њене теразије и под њен мач дођу бивши сустанари.

На другом крилу Дворца госте дочекује Истина чије лице је умиљато, али некако одсутно. То је лице *Уметничке Истине*. Ко боље погледа, лако увиђа да је та одсутност колико стварна, толико и привидна. Јер највећу тајновитост љупком осмеху дају крупне сребрнасте очи, у којима посетилац загледањем уочава *два огледала* неупоредиво танане моћи одсликавања, тако да уметничка Истина, и при највећој одлуталости у своје просторе санарија, непогрешиво бележи све што се у људском свету збива. У рукама држи лиру и дуге прозрачне прсте превлачи преко струна, а гласом необичне топлине опева људску судбину. Лакоћом својих покрета она очарава посетиоца, тако да он више не може разлучити, извиру ли звуци из њених прстију, или то прсти и она сама исхитавају

из треперења жица. Ко год има ухо да чује те струногласе, бива захваћен омамљујућим лахором који му одузима тежину и уноси га у одаје Дворца онолико далеко и високо, колико је дуго он у стању да се одржи без тежине, и то у било ком од бесконачних праваца који његова воља или склоност одабере. А оног ко такво ухо нема, вихор супротног смера одбацује далеко упоље. Зидови свих просторија у овом крилу Дворца покривени су наспрамним огледалима између којих уметници свих врста раде у најсваковрснијој *твари*, и то тако што са једне стране добијају са огледала савршено јасну и разговетну слику, боју или звук свега што се у људском свету збива а они пожеле да чују, осете или виде, а с друге стране допире до њихових чула неупоредиво већи број догађаја, осећања и мисли из прошлости и будућности који су на овај или на онај начин у вези са збивањима на супротном огледалу, чинећи тако сплетове узрочно последичних повезаности у које су судеоници животног самокрета уткани и без свога знања. Незвани гост препознао би се овде и по томе, што он не би био у стању да прими утиске са овог другог огледала; највише што би он могао видети била би одражена слика са оног првог. Тај одраз видљив је, дабоме, и оку истинског уметника, али уметник на свом челу носи и *треће, невидљиво, око* којим прониче испод површине и изнад видљиве границе тога одраза. А осим тога, то своје треће око подиже он често према *трећем огледалу* - јер све таванице у крилу Уметничке Истине прекривене су овим најсавршенијим огледалима каква ћемо наћи и у одајама *Хваломудрености* - и у том огледалу созерцава вечне и непролазне узоре свих постојећих и могућих ликова стварности који дају божанску меру и служе као непокретни покретач делатности његове маште. Из сусрета ове *три стварности* његовог *вида* - прву назовимо *искуственом стварношћу* или стварношћу *при-вида*, другу *збиљском стварношћу* или стварношћу *про-вида*, а трећу *узорном стварношћу* или стварношћу *у-вида* - из тог сусрета ова три вида стварности случује се у уметниковом духу једно посебно, његова властита видеја о виђеном, а скуп тих видеја сачињава *четврту врсту стварности* - *уметничку стварност* или

стварност *маште*. Такве видеје случују се, дабоме, и у духу других људи, али за разлику од њих, уметник уз своје треће око располаже са *још две способности* које су залога његовог умећа, због чега су сами уметници далеко малобројнији од уживалаца њихових дела. Прва од те две способности јесте уметникова *моћ уживљавања* у све најразличитије видове живљеног и доживљеног, *моћ саображавања* са најразноврснијим образима привиђеног, провиђеног и увиђеног. А да би, најпре, могао да се уживи у толике животе, нарави и судбине, он мора да улази у оно прво своје огледало и да на својој властитој кожи проживи, и уз то још преживи, све оно што проживљава и може проживети човек; и да би, затим, могао да се саобрази свим *образима Бића*, он мора да на себи својствен начин *изобрази* свој дух тако да овај свим спољашњим садржајима и унутарњим искуствима која му пристижу делатношћу чула и душе, разума и ума, може утиснути своју *сврховиту вољу* и своје чврсто извајане *облике*, због чега често мора да залази и у она друга два огледала, не напуштајући притом саму матицу живота у којој борави, тражећи у тим огледалима њена дубља изворишта, најудаљенија ушћа и исходишна мора која дају смисао њеном протицању. А због те вишеструке истовремене присутности, он у тој матици често бива изложен понорној сили опасних вирова, у које га гурају како његов нехај за усавршавање пливачке вештине, тако и завидни или неувиђавни сапливачи. Отуда он, не би ли се спасао дављења, бива принуђен да изађе из свих својих огледала, и тада спас доиста долази тако што ће их он у одајама Уметничке Истине угледати сва три заједно, излучивши из њих свој вид стварности без чијег ваздуха не би могао дисати. На тај начин, дакле, долази уметник до свог образовања. На тај начин, спасавајући од људи своје право на опстанак међу људима, изображава он свој дух пуштајући га да слободно производи до тада још невиђене облике по угледу на виђене, односно видејне узоре, који ће му облици - бесконачни по броју - служити потом као *обрасци* за приказивање и тумачење исто тако бесконачног разнобиља стварности. До образовања тих делатних творилачких образаца не стижу,

дакле, сви људи, не стижу чак ни многи међу онима који се одликују изузетно раскошном видејом сва три описана вида стварности. А они који те обрасце стварају, они, дакле, који се уметничког обликовања прихватају неодложношћу унутарњег устројства властитих бића, и сами се међу собом разликују по јасноћи и чврстини ових облика, баш као што се и на подручју виђења разликују по замашности и дубини својих видеја. Али оно што је, мимо тих разлика, свима њима заједничко, јесте сада и она *друга способност*, коју они, додуше, деле са зналцима многих *заната*, но без које зацело не би могли бити уметници, као што то нису ни занатлије, будући без властитих творилачких образаца. Та друга способност скопчана је са уметниковим *умећем* да ове уобличене обрасце свога виђења утисне у неку од обликовању подложних твари чија каквоћа и ступањ отпорности одређују природу одговарајућег умећа, пружајући и мерило за ступњевање и именовање различитих уметности. У најчвршћој и најприступачнијој твари раде *вајарска* и *грађевинарска* уметност, у најнеопипљивијој и најнедокучивој *глазбена*. Сасвим пак посебно место међу њима припада *песничкој* уметности, јер твар коју она обделава и коју узима за грађу својих дела - *твар језика, реч*, осим што је човеку најсвојственије средство испољавања његове људскости, и што је и сама већ уобличена многовековном радиношћу небројених запамћених и незапамћених нараштаја, носи уз то на себи и по нешто од изражајних моћи оруђа свих других уметности. Али, свима њима, да би биле уметности, заједничка је она уметникова вештина да обделавану твар потчини облику и садржају својих духовних образаца. Тако потчињена и обликована твар назива се *уметничким делом*, а сијање које из њега допире до нас ми препознајемо *као Лепоту*. Из њега зрачи исти онај сјај који је уметник добио из бесконачних и несамеривих дубина Бића, по којима је плутао његов привидно осдутни поглед, и ту несагориву ватру, преузету од Небесника, пренео људима, утиснувши је у коначну и самериву земаљску твар, чија ће трошност потом одолевати силама времена и заборава. - Тако захваљујући уметнику ми сада још једном присуствујемо *уконачењу*

бескона. Али док се правним поретком штитимо од његових понора непробојном опном Закона, и принудом ограничавамо сувишак слободе који би нас у њега суновратио, ми у уметниковој машти добијамо поузданог водича, који нам омогућује да из своје принудне ограничености, и то својим коначним средствима, изађемо у неограничено отворен простор *Могућег*, у бесконачно подручје *Слободе*. Први пут, ми смо законом протерали бесконачно из људског света, други пут смо га обликом, сликом, речју или звуком приволели да се у њега врати. Јер уметничко дело, кроз свој коначни лик, пропушта да у нас струје, и сусретну се у нашем духу, бесконачна разноврсност људске стварности и бесконачно обиље Могућег. Закони Лепоте прописани су сусретом и међусобним припитомљавањем ове две бесконачности у једном коначном лику. Они се у име овековечења људске судбине користе стваралачком муком и животним страдањем уметника да би се обелоданили свету, трошећи његов дух и машту као гориво, не би ли се из свог бесконачног пребивалишта у огледалу Узорне стварности преселили у уконачено време Уметности које ми називамо *Вечност*. Зато је уметничко дело једини *конак* уметничке Истине, а уметник његов једини чувар. Зато и има онолико уметничких Истина колико има и уметника и уметничких дела. *У Уметности нема неистине и лажи*. Уметнички је лажно оно што је нескладно и ружно, што дакле не припада Уметности. До привида уметничке неистине долази пак зато што постоје људи који у уметничко крило Дворца Истине умеју да се увуку и без слушања оних струнoгласа, добро проучивши правце ветрова-избацивача. Они налазе себи сличне, удружују се и чак успевају да повремено протерају Истину у лику Лепоте и на њено место поставе какву ругобу кратких прстију и крештава гласа. Уместо на оном лахору, тада се у крило Уметности улази што је могуће јачим тандркањем. Неки од њих се повезују са људима из виших спратова наспрамног крила, чија је намера да своју јединицу мере наметну свим деловима Дворца Истине. И тада једни другима чине сваковрсне услуге, први клешу другима споменике и испевавају оде, стварајући општи привид

о њиховој бесмртности и незамењивости, други обезбеђују првима савршено угодан живот и општи привид њихове славе. Срећом, ни једни ни други не остају предуго у својим узапћеним одајама, и једни и други бивају одувани ветровима *долазности* који нису у њиховој власти, а то бива онда када време долазности постане време *дошлости*. Разлог њиховог слома у крилу Уметности није тешко погодити. Мерила која они привремено намећу, па онда и дела која стварају, трају онолико дуго колико и њихова овоземаљска моћ. Она брзо бивају заборављена, а у храму памћења остају сачувана управо она друга, чији су настанак они хтели да осујете, домашај да скрате, а значај да омаловаже. Та дела остају пред будућношћу као непролазни споменици свога времена, сведочећи о њему и обасјавајући га утолико јасније, уколико су их жешће, и са више страха, стављали на ломачу. А њихови творци бацају у дубоку сенку моћнике који су их за живота прогањали.

Ви се, дакле, Председниче и чланови Већа, сада налазите у прилици да одлучите, могу ли се на Ваша теразија, на теразија Истине у лику Правде, стављати тасови који припадају Уметничкој Истини, Истини у лику Лепоте. Има ли ту заједничке јединице мере? Смеју ли чувари Вашег крила Дворца вршљати по одајама уметничког крила, кречећи огледала и зачепљујући уметницима њихово треће око? И затим их доводити под мач Правде, захтевајући од Вас одмазду? На Вама је да одлучите имају ли икакву правну ваљаност докази које су они препадом прибавили из округа у који ни под каквим околностима не би требало да имају приступ? И даље, могу ли и такви докази поткрепити иједан од заумних навода оптужнице који сви од реда кривотворе смисао чињеница уметничког реда њиховим насилним и злоупотребним изношењем на теразија Правде? Вас хоће да убеде да је уметниково улажење у огледало живота непријатељски чин усмерен против његовог властитог народа, као да је неко позванији од уметника да народу одређује пријатеље и непријатеље; јер народ у свом сећању чува оно што су њему и о њему створили и оставили уметници, а чувари

поретка и сами још за свога живота заборављају на оне напуштене прописе којима су народ од његових уметника штитили, ако већ не доживе да их народ заједно са њиховим прописима замени другима. Још вас убеђују да су у стању да проникну у праве уметникове намере, тражећи од Вас сагласност за оцену да су те намере биле непријатељске. Као јемство за такву сагласност Вама се не нуди ништа друго до лични дневнички записи уметника који је био зашао у своје огледало и потом се из њега вратио. Те записе Вама предлажу за сведоке против њиховог писца, још кажу да такви записи доказују његове непријатељске намере! А уствари Вам предлажу да оптуженог узмете као јединог сведока у његовој властитој ствари! На страну то што ће се и Вашем словесном мишљењу поставити очигледно питање, има ли уопште у тим сведочанствима оне чињеничне грађе која би пред-ставовима могла обезбедити оне истиносне вредности неопходне за извођење онолико несловесних закључака Тужбе. На страну, дакле, то питање, јер се писац ових дневника-доказа већ више пута изјаснио против било каквог јавног осврtања на њихов садржај. Зато нека, за узврат, у жижу Ваше расудне пажње буде поново враћено питање непријатељских намера једног Вашег сустанара у Дворцу Истине, који је, будући у том Дворцу рођен, и то у средњим спратовима Вашег, правничког, крила, читаво своје детињство и сав потоњи живот провео у откривању његових најскровитијих одаја, надахњујући све своје намере тајанственом измаглицом која га је мамила из оних неоткривених, још скровитијих. Оно што је видео, и увидео, у правничком и уметничком крилу Дворца, Ви сте већ сазнали, као што Вам јамачно није непознато да је од својих најмлађих дана редовно посећивао одаје Песничке Истине; али Ви ћете бити у немогућности да одлучите о пуном смислу његових правих намера ако не закорачите у још једно крило Дворца Истине, у којем је Ваш сустанар, почев од једног одређеног тренутка, боравио бар једнако колико и у оном уметничком. Уствари, овде се не може говорити о „крилу“, јер Дворац Истине између два своја описана бочна крака садржи дугачак средишњи део који их повезује, тако да цела

грађевина, гледана одозго, има изглед знатно раширеног слова П. Овај део Дворца диже се на *три спрата* ослоњена на високо *приземље*, при чему се онај трећи, највиши, споља само наслућује јер на њему нема прозора и веранди према свету; за њега сазнају само ретки међу онима који се испну до првог или другог, а тек по који од њих успева да пронађе тајне степенице које воде у његове одаје. У приземљу овог средишњег дела грађевине госте дочекује *Научна Истина*, док се на првом и другом спрату смењују *Богословна Истина* и *Истина Хваломудрености*, било да у појединим раздобљима једна другој уступају виши спрат, било да у најнеизвеснијим временима узајамно распоређују превласт над одређеним деловима оба спрата, будући да имају много чега заједничког, а њихови различити циљеви и приступи показују се прилагодљивијим потребама појединих раздобља, као што је неким другим најпримереније њихово обострано сустанарство. У нашем времену Истина Хваломудрености изборила се за тај виши спрат, и то не зато што је у претходном раздобљу њена супарница упорно настојала да је истисне чак и са оног нижег, него зато што решења ове последње нису више могла да задовоље потребу новог доба за духовним отварањем према Тајни. Али ваља рећи да све више долази до оне договорене размене појединих одаја и читавих делова односних спратова, тако да можда и није далеко дан када ће ове две Истине поново приступити потпуној замени својих обитавалишта. А ко дочекује ретке пењаче уз оне тајне степенице, то овом сведоку није познато, али је нешто наслутио из казивања других, на спрату Богословља, као што је штошта могао претпоставити из нејасних одраза на огледалима Узорне Стварности, у одајама Уметности и Хваломудрености. Једино што о томе у овом тренутку може да каже, јесте да најпозванији верују да у тим одајама живи сам Господар Дворца кога нико никада није видео; а осим тога и то, да су тог Господара Истине песници, хвалитељи мудрости, свештеници и проповедници називали разним именима, не додуше увек са довољно великим опрезом, али увек уз највеће могуће поштовање. Кажу, међутим, да су се

најмудрији међу њима уздржавали од сваког изјашњавања. Учинимо и ми тако.

Кроз приземље средишњег дела Дворца проћи ћемо брзо, јер је оно на путу према Истини Хваломудрености успутна станица. *Научна Истина*, Истина у лику Знања, чије су црте лица правилне али безизражајне тако да су подложне брзој и лакој промени, не поставља тешке услове за пријем у своје одаје, али одабирање најповлашћенијих својих сустанара врши потом са великом брижљивошћу и стрпљењем и путем многих провера. Њени посетиоци јесу људи обузети страшћу за упознавањем и откривањем Закона Природе и Бића. Они се у своме трагању ослањају на сведочанства *чула*, на повезујућу моћ *Разума* и на расположива оруђа обраде и провере. Природни и друштвени закони које они тако установљавају и износе пред Научну Истину, носе на себи печат ограничености и несавршенства људских моћи, али у исти мах представљају и најделотворније путање за човеково сналажење и опстанак у свету. Ти Закони су, дакле, поред правних, други суштински вид уконачења Бескона. Проширивањем људских моћи и усавршавањем оруђа проширује се и наше познавање ових Закона, али се утолико више отварају и нова питања, нове недоумице и нови изазови. Разлоге за ово ставимо сада на страну. Споменимо само оне које посетиоца приморавају да, у потрази за Истином, крене на више спратове. Јер непрекидним ходом ка усавршавању отварају се утолико више нови простори Тајне и незнања и увећава свест о немоћи човека да обузда и потчини силе које је сам из Природе или себе самог ослободио. Самим тим сазрева и уверење о неспособности Разума да се без помоћи виших способности људског духа ухвати у коштац са крајњим питањима опстанка и смисла човека и Бића, која се питања са увишестручено снагом обнављају сваки пут када се сруши неки чврсто укорењен и општепримењиван састав знања. Зато и сама Научна Истина упућује најумније заступнике својих многобројних струка на спрат Богословља и Хваломудрености, да тамо потраже

одговоре које им она не може пружити, а остале посетиоце који су се тамо упутили, пропушта и без проверавања.

Нудећи управо такве одговоре на питања која почињу на месту где престају границе науке, примају у своје одаје како Богословна, тако и Истина Хваломудрености. По самој природи ствари било би словесније да пут кроз ове друге води према оним првим, будући да би Истина која за себе тврди да тек *хвали* Мудрост требало да буде потчињена оној која вели да ту исту Мудрост приповеда на њеном властитом језику. Тако и бива у временима у којима обеспуђено људско стадо препозна у проповедима и обредима Богословне Истине онај спасоносни и живодајни огањ који му ради опстанка бива упућен из виших светова. Тада се Истина Хваломудрености у својој скромности и сама повлачи на нижи спрат, препуштајући свештеницима своје супарнице одржавање светог пламена који представља заједнички језик између људи и Богова. Али у нашем времену, као и у неким славним претходним, Истина Хваломудрености је до те мере успела да осветли људске духове, да су ови, том светлошћу силно унапредивши своја знања о себи, Природи и Бићу, далеко померили ону границу са које наука поставља питања како њој самој, тако и Богословљу. Будући да ово последње није умело да пружи нове одговоре него се тврдоглавило у понављању и прилагођавању старих, као да се цела божанска мудрост једном за увек била излила у духове неколицине његових светитеља, стесниви се тако у смешне размере људског поимања времена и божанских сврха, његова стада су се распршила а пастири своје одаје препустили поклоницима Истине Хваломудрености, јер су они широм отворили до тада дуго затворене путеве према Тајни човековог бића и смисла његовог постојања у свету. То је, дакле, разлог што је и овај сведок, у потрази за таквим путевима, без осврtања прошао кроз први спрат Дворца, непривучен спољашњим обележјима Богословне Истине. Али касније, он се на тај спрат враћао, било онда када би на горњем спрату наилазио на просторије које су припадале Богословљу или су их две Истине делиле, било у тренуцима када би га на то

приволела сама Истина Хваломудрености. Он је чак при последњем од тих повратака пао у искушење да се одрекне своје заштитнице, приклонивши се у свом боготражењу покровитељству Истине у лику *Вере*; али је брзо увидео да се облик веровања и верности који она од својих верника очекује, по својој суштини ниучему не разликује од оног који од својих захтевају безбожници, иако им је садржај и смисао управо супротан и неспојив. Захтев за дословним прихватањем правила Вере и божанске Тајне објављене кроз чуда, тек ради пуког доказивања човекове сићушности и Божје свемоћи, вређа достојанство људског разума, унижавајући га утолико више што даље ка немогућем помера границу његове попустивости; јер ако зна шта сам не може, разум зна шта уопште не може бити, и у томе нема никакве уобразености и таштине. Будући да Богословна Истина на сва његова питања одговара олако прибегавајући чуду и неистраживости божанске промисли, и уместо природној светлости Ума обраћа се човековом очајању, рачунајући на дубоко укорењену људску потребу за веровањем и надом, њему не преостаје друго него да све облике обредног богослужења схвати као једну од најсавршенијих смишљевина за овладавање душама. Само по себи то не само да није рђаво, него је у повесном смислу речи и пожељно; а с обзиром на високу сврху укључивања људске судбине у јединствен божански наум, и на дејствене последице и на покретачку снагу вере у бесмртни живот, то овладавање је у извесним временима и нужно; јер шта више може годити човековом достојанству него сазнање да у себи носи део бесмртне божанске душе која у њему преживљава патње овоземаљског живота, и да ће смрћу доћи до избављења и заслужене награде у окриљу вечности?

Шта може бити прихватљивије разуму од видеје да је људска душа, будући истовремени учесник овоземаљског и божанског живота, најповлашћенији посредни члан између Творевине и њеног Творца? Између Твари и Духа? Између Бића и Суштаства? Његово достојанство не угрожавају ни наднаравне приповести о начину изливања божанске Љубави и Доброте према човеку, приповести о првобитном греху,

безгрешном зачећу, Васкрсењу, јер су те приповести добиле своју праву људску меру, колико њима надахнутим најнепролазнијим делима Маште, толико и обилатим побуђивањем племените врлине којим су образовале и васпитавале толике појединце и народе. Али његово достојанство угрожава тврдокорно настојање завађених кћери Богословне Истине да своје виђење огледала Божанске Стварности прикажу као једино ваљано и богонадахнуто, а сва друга припишу нечастивом утицају од Бога отпалог, злохотног Господара Таме. И онда није чудо да су у име Љубави распламсаване толике мржње, у име спајања изазиване толике поделе, у име Истине ширене толике лажи, што су у име Врлине благосиљани толики пороци, а у име Девичанства проливена толика недужна људска крв. А осим тога, те самозаљубљене кћери хоће да понизе и људски Ум, свето оружје Истине Хваломудрености, тврдећи најпре да су се они изливи Божје Љубави и бриге за човека догодили управо онако како сведоче њихове приповести, и да је свака сумња и у најмању потанкост управо *тако̄в* згодовања најчистији пример богохуљења, иако је тај Ум разоткрио и обелоданио силну вољу уложену у прекрајање и прилагођавање тих каза, и при том још, једном за увек, поставио границу преко које полагање права на изговарање неразлучиве Истине о Божјем бићу и његовој суштини прелази у тлапњу. А осим тога, ништа мање понижавајуће за Ум и за Истину саму није њихово заслепљено наметање колико год надахнутог, толико и круто прописивачког слова Светих Списа као јединих извора Истине, као да толики потоњи нараштаји нису имали и неће имати да доживе и сазнају што већ једном није било доживљено и сазнато. Зато је овај сведок брзо увидео да се разлози за ту непопустиву охолост, и за све лицемерје оних који су прибавили право посредовања између човека и Бога, налазе на другој страни, наиме у вољи старешина овог иначе неопходног сталежа да по сваку цену задрже стечене повластице и коришћењем најрањивијих људских осећања постигну сасвим различите циљеве од оних које су верницима обзнанили. Али то откриће овоземаљских накана у одежди небеских циљева

није му послужило као разлог да одбаци велика откровења Истине Богословља. Сасвим супротно томе, он је схватио да истинска светост превазилази ограничења појединих вероисповести и надахњује појединце и народе да, не излазећи из оквира својих веровања, развију осећај топлине и попустивости према веровањима других. Неколицину таквих људи срео је не само на том спрату, него и у одајама Хваломудрености, и разумео да су они прокоп кроз који човечанство пролази према Тајни. За њих се мисли да долазе са оног трећег, највишег спрата Дворца, да на њему бораве за време својих привремених одсустава, и да се тамо после смрти зацело враћају, да заузму своје високо место, недалеко од престола Божанске Мудрости. А срео је и многе тихе и скромне боготражитеље разних вероисповести од чије се смерности уплашио, те сагледавши властиту неспособност да крене Богу најугоднијим путевима, побегао назад, у крило Уметничке Истине, прокопавши у њему тајни пролаз који води на спрат Хваломудрености, како се више не би излагао искушењима Боготражења. Али то не значи да на овом спрату у огледалима Божанске стварности није наставио да созерцава ликове који узвисују према највишим круговима Бића, посебно од тренутка када је угледао старе словенске Богове на путу величанственог повратка. Али, о њиховом повратку, за који час, када обиђемо други спрат средишњег дела Дворца Истине, на који смо и кренули.

Ти ретки ходочасници који крену, и стигну, пред *Истину Хваломудрености* бивају изненађени једноставношћу њених црта и природношћу њеног држања, утолико пре и утолико више што, једном крочивши на њен праг, морају да уложе велики труд и много постојанствене воље да би код ње били примљени. Иначе њих дочекују и угошћују њене многобројне кћери, све довољно мудре и заводљиве да и најотпорније међу њима скрену у споредне ходнике и одаје Храма Мудрости на чијим се огледалима Узорна Стварност још увек бледо оцртава, где их препушта својим раније заведеним поклоницима. Најчешће бива тако да се највећи број задржава

већ у предњим одајама јер их у њих намамљују најзаводљивије међу кћерима Истине. Неки од њих успевају да се временом отргну своје слатке зависности, а то бива онда када им се, било при нехотичним сусретима, било услед незадовољства или засићености својим дотадашњим заштитницама, појави скривена лепота оних других сестара које одводе у дубље одаје Храма. Али већина не остаје чак ни у оним пријемним просторијама, јер их лакомисленост или каква друга накана повуче у друге делове Дворца, а често и некуда ван његових зидина. Ретки, дакле, успевају да се настане у близини саме Истине Хваломудрености, иако она многима повремено упућује *позив* да дуже или краће време проведу у њеним одајама, а појединим својим изабраницима и сама одлази у посету или их *пресреће на путу* у тренуцима када им је њена помоћ најпотребнија. Али постоје и такви које она никада не позива, као што има и надобудника који се на њене позиве не одазивају. Не позива оне који за неку од њених кћери поверују да је она сама, или се поведу за неком завидљивицом која их увери да права Истина уопште не постоји. Највећи пак број припадника овог соја налази се међу оним уметницима који су од проповедања Истине Хваломудрености начинили своје занимање и уносан посао, иако су од Истине видели само онолико колико она допушта да се одблесне кроз лица њених кћери и колико се може видети на *Огледалу Мудрости* у свим просторијама Храма; али такви и у огледало ретко загледају, иначе би зацело били бар једном позвани, јер Истина Хваломудрености, макар и воли да се скрива, није неблагодарна према онима који заиста трагају за њом. А када људи овога соја, будући приграбили право на тумачење и поучавање Истине, стану да у великом степену штете њеном угледу, она им тада упућује позив на суочавање на који се они редовно не одазивају, било зато што знају да би том приликом добили опозив, било услед таштог уображења да о Истини знају више и од саме Истине. Али треба рећи да међу тим *Учитељима Мудрости* има и оних који су чести гости своје покровитељице, од којих тек по неки успевају да трајно остану уз њу. А и они први, који у име Истине увијају своје плитке али

надобудне мисли у плашт самољубиве велеумности, избрбљавајући их неким и самој Истини неразумљивим језиком, бољи су од оних које би на њихово место, у појединим временима, поставили властодршци, јер у најмању руку својим постојањем спречавају ове последње да остваре свој вечити наум укидања како Истине, тако и саме Хваломудрености. Јер у таквим временима они привремени становници горњих спратова правно-управљачког крила Дворца нарочито држе до тога да овладају спратом Хваломудрености и у све његове одаје поставе своје жбире како би њихово *блебетање* представили као једину Истину достојну да се у њено име влада, а друге Истине забрањују. Али и то они чине нерадо, јер би њима, када таква времена дођу, највише одговарало да владају без икакве Истине, будући да услед потпуне несагласности између високих циљева чију су покретачку моћ за своју корист приграбили, и стварних друштвених односа који тобож ка остварењу тих циљева воде, бивају приморани да Истину често мењају, тако да долазе у опасност да најзад буде схваћено, да су њихова позивања на високе циљеве само изговор да би се могло остати на власти. У дубље одаје Хваломудрености они, међутим, не могу продрети, јер се у њима зна, да се на Истину не позива, него је Истина та која позива. Зато њихов сан о укидању Истине Хваломудрености никада не може бити остварен, стога у поменутим временима и немају другог решења него да, подржани силом, представљају своје шупљословне говоре као реч Истине саме, као да, тобож, ни Истина ни Хваломудреност немају узвишенијег циља него да саме себе укидају. Отуда њима и јесу по вољи они надобудни велеумници који их, додуше, до извесне границе оспоравају, али у основи обављају њихов посао, јер младеж не примамљују даље од оних својих предњих одаја у којима се и сами тискају са жбирима, а најчешће је од Хваломудрености и одбијају. А усуди ли се неко од њих да ту границу пређе, они га брзо, себи својственим средствима, одстрањују, или га, уколико су препреденији, застрашивањем приморавају да навуче своју стару кожу. Било би, међутим, неправично не споменути, да међу управљачима у свим временима има и таквих који би

Истини најрадије допустили да слободно исијава своју луч, али их у томе спречавају они који су се докопали највећих повластица, будући прожети извесношћу, да у име Истине они не би могли владати. Срећом, и овде, као и у уметничком крилу Дворца, ветрови долазности јесу једра на којима у својој барци, одлучивши да напусти своје скровито пребивалиште, спокојно допловљава по свој рачун Истина у лику Мудрости, баш као што је и тамо, у уметничко крило, допловила у лику Лепоте. Док се приближава луци, људи је у неверици, кришом, осматрају са обале, страхујући да је какав изненадни ветар не размрска о хриди; па и када бродовље из њене претходнице већ баци сидро и његови се морнари размиле по градским крчмама а глас о повратку Истине стане да се шири од уха до уха и од града до града, ни тада људи, свикнути на неповерљивост, не ускачу у своје чамце да јој изађу у сусрет, иако по страху до тада непопустивих управљача јасно увиђају да она заиста долази, а они знају да она не долази кад јој није време; све док једног дана не дође и тај дуго чекани час искрцавања, и тада људи усхићено силазе у луку да виде лице Истине, чији једноставни осмех благости и свепраштања још дуго потом препознају на лицима својих суграђана. А тада се и у свим деловима Дворца Истине, са невиђеним полетом, брзо успостављају и оплемењују стари, већ готово заборављени односи. Ветрови избацивачи узорно обављају свој одабирачки посао, скида се креч са огледала Стварности, мења се књига на столу Правде, а станари горњих спратова њеног крила, који се још нису разбежали, настоје да се додворе новим управљачима, како су то већ чинили код старих. Истина Хваломудрености наставља са својим позивима, а сада се често може видети и у јавности. - Један од оних у њене одаје каткад позиваних, а каткад на својим трагањима пресретаних, бивао је и сведок који Вам сада приповеда шта је тамо и тада видео и чуо. Он је био повлашћен да се нашао међу оним срећницима који се рано намере на неки од добрих путева који су, иако многобројни, ипак неупоредиво ређи од странпутица, јер воде кроз најнепроходније пределе, и тада им ови неочекивани позиви служе као нека врста путоказа и охрабрења да од путовања не

одустану. Зато су, после тих краткотрајних просветлења, ти путници по повратку прожети жудњом да једном поново достигну блажено одморište, и та жудња, и сећање на лице Истине, помаже им да се са обавезних странпутица врате и заслуже нов позив. Он је, зацело, као и сви други којима пође за руком да ма и на тренутак угледају једноставно лице Истине, желео да се трајно настани у њеној близини, али му је она, још при првом сусрету, наговестила да му ваља дуго путовати, и он се први пут отиснуо на *Лутајуће Путовање*, напустивши све, суздржавајући у грлу очајање због немогућности Љубави. На том Путовању, које је било *Бекство у Ништа*, у Празнину, указала се овом одметнику слика тмуре шуме осветљене једино крвожедним сјајем из очију зверова, а кроз ту шуму морао је да прође јер га је на њеном крају чекао усамљени *Гневни Жал*, сав од треперења Вечности, са којег се, према бесконачно отвореној пучини, блиставо пружао *Велики Сунчани Пут* измирења Ватре и Воде. Поневши са тог путовања слику Гневног Жала са којег се усамљеници свих векова отискују низ Велики Сунчани Пут, вратио се на спрат Хваломудрености и ускоро добио нов позив Истине. Будући под њено окриље стигао из одаја Песничке Уметности, упутила га је на заједничко оружје Песништва и Хваломудрености: *Језик, Реч*. А уочивши у њему склоност ка брзом и лаком одушевљавању и претераној поверивости, који су га још већом брзином бацили у очајање и безнађе, дала му је тајанствено путоводно начело: *Истину Хваломудрености покреће Љубав, а обликује Сумња*, чији је смисао имао да схвати сваки пут када је после великих усхита морао да се суновраћује у поноре којима је тешко било наслутити дно. И управо тамо, *у Бездану, у Празнини*, када су, дакле, сви тражени путеви били бесповратно изгубљени, добијао је неочекивани позив у доње одаје Хваломудрене Истине која би га тада поучавала *путу Повратка* и вазда наново упућивала на Реч. И он се враћао, хвалећи и опевајући мудрост своје недокучиве заштитнице, умивајући озледе, које је успут задобијао, благим водама њеног покровитељства. Али би поново залутао, поново још дубље потонувши, док му најзад,

једном, када више није ни очекивао спасоносну руку, сачекавши га на самом дну понора лепша и откривенија него икад, није саопштила ништа мање тајанствену изреку: *Дно је тачка сусрета Дубине и Висине*, а он је одмах схватио да му сада нема повратка, јер доиста мора човек да доспе у најдубљу таму да би могао угледати спасоносну светлост; али је бар знао да ће се Истина поново појавити, показавши му пут, којим ће се потом и без повратка пењати. И она се доиста појавила са новим упутом: *Многи путују ка мени, али онај ко стигне, нема сапутника*, и он је тада поново угледао Гневни Жал. Стајао је на *Суниону*, надомак порушеног Храма, загледан у блиставу траку Великог Сунчаног Пута измирења свих стихија Природе, видео је трошност и узалудност свих дела људске радиности, и поражен узвишеношћу човекове судбине, осуђене на непрекидно обнављање порушених коначишта, поново напустивши све, без сапутника тумарајући по самом дну Бездана, из досегнуте Празнине коју је раније опевао у својим стиховима, започео лагани успон у Дубину, одредивши себи пет година људског времена да издржи своју смрт и све страхоте Царства Мртвих кроз које ће имати да прође пре но што изласком на другу страну Понора не пронађе начин да уопште буде могућ међу људима, да живи помирен са светом, док једном не узмогне рећи: Та шта је друго досуђено човеку него *Бити, Преживети, Дисати*! У оном најтежем часу, када су се Биће и Небиће отимали о трошни дах самртника, објавила се његова Доброчинитељка на своду Доњег Неба и показала, да се Сунце после двадесет осам описаних Земљиних кругова први пут вратило у исту тачку у којој се спрам осталих звезда налазило при његовом рођењу, и да тај повратак означава *Прву Смрт* у животу човековом. И тада је схватио шта нису могли да преживе неки његови велики песнички узори, чије је душе потом по *Царству Мртвих* тражио а оне му приповедале о тој студени, и о тој ватри, и о тој студеној ватри коју нису могле да отрпе и која их је покосила. Једни су подигли руку на себе, други пронашли излаз у лудилу или болести, трећи у испосништву, четврти неповратно отпутовали све до самог заборава. Док је, дакле, стајао на тој раскрсници, објавила се

Истина Хваломудрености са својим звездама и оним спасоносним: *Дисати*! и томе тајанствено додала: *Провири кроз Језик*! и он је, провиривши, одједном схватио пуни смисао оног првобитног упута о Љубави и Сумњи, увидевши да су сва његова дотадашња знања, у којима се са својим сапутницима копрцао, била колико тесна и недовољна, толико погрешна, и да су сви они који нису одмакли даље од предњих одаја на спрату Хваломудрености, сви они други који су неповратно лутали по својим странпутицама, остајали у равнодушности или у очајању зато што нису имали уха да чују то непрекидно дозивање Истине са најотворенијег од свих путева који ка њој воде, оног у који се кад-тад уливају сви путеви, *Пута Језика.* То откровење означавало је тренутак новог рођења, отварање *Другог Сунчевог Круга*, и зато је сада ваљало све почети изнова, у сажетом облику још једном проживети сав пређашњи живот, поново кренути у школу и домоћи се свега онога што непотпуно и рђаво образовање иначе ускраћују човековој истинољубивости. Али пре почетка тог петогодишњег школовања, овај је сведок, који Вам сада казује део онога што је у Доњем Царству видео, потражио оне друге своје песничке узоре који су умели да преживе своју смрт, а ови му онда приповедали како ће сада, додуше, морати да се врати међу људе, али да ће се Понор од сада још неко време вући за њим, а он кротити и припитомљавати његове зверове. Још су говорили о *Тишини* која га чека, ако се, ронећи у дубину Речи, буде успео на *дно Висине.* И управо у тај час, када је, дакле, био спреман за повратак, наоружан сигурношћу да ће га широко отворени Пут Језика одвести тамо где мора да стигне онај, ко тврдо верује у свој *Удес*, али не видећи још шта ће се десити и како су смерови тог Пута удешени, куда ће га повести бесконачна усамљеност коју је стрпао у бисаге као једини пртљаг, још једном се појавила Истина Хваломудрености са новим, не може бити чудноватијим путоказом путнику који тек што бејаше напустио породицу: *Ослонити се на Род*! И та реч: *Народ*, одједном му отвори неочекивани подземни простор у којем се указа несагледив предео прошлости кроз који му ваља путовати, а он је одмах схватио да се нашао пред својом

властитом земљом у недоглед насељеном душама његових предака. У први мах се престраши кад виде да реком, која му се створи пред босим ногама, уместо воде тече крв, али док стиже да схвати да та иста крв утиче у његове жиле, већ се нађе у непознатој одаји на спрату Хваломудрености, у чијем огледалу Искуствене Стварности угледа себе на питомом брежуљку над усталасаним звонцима *Сремских Карловаца*, док се на супротној страни, у огледалу Збиљске Стварности, одраз тог призора утапаше у слику исте оне *Предачке реке* чији је вијугави ток сада стизао до његових ногу из врло удаљених брдовитих предела увијених у плавичасту маглу, и он је видео себе како улази у узани чун од неизглачаног липовог дрвета, којим је буковим штапом узводно завеслао седобради старац раздрљених маљавих груди под огртачем од вучје коже. А за то време, из огледала Узорне Стварности, допирало је тихо појање чије су једва чујне речи исијавале видљиве облике ствари и појмова које су одевале у своје звучно рухо, тако да се чинило као да је спољашњи омотач тих облика само танка опна која суздржава тај свепрожимајући брујда се из њихове утробе сав излије и све претвори у себе. И тада овај сведок осети да се са дна његовог ума подиже овај исти брујиа лагано дохвата зорнога струја његовог трећег ока, које затим излучи из себе поглед до тада непознате јасноће, и он на целој површини и свој дубини огледала не виде ништа друго до крхотине разобличених речи свог језика како се претварају у *прозирне љуске* на којима се зор његовог ума сусреташе са бледим досијавањем *суштаственеСветлости* какву још никада није видео, чији се *лучезарни извор* само наслућивао негде у дну бесконачног видика. Затим се првобитни неред ових речи-љуски стаде неочекивано сврставати у савршене распореде, док се најзад не указа величанствени поредак свемирских кругова са свим Небесницима који су их окретали, чији се вечни недогледни простор, тамо према извору *Лучи*, додуше тако слабо назирао, али је зато јаснија облика и распореда на самим љускама испуњавала душу таквим непојамним удивљењем и таквом љубављу за свечујни брујскладопојиве Целине, да је проматрајућем Уму намах постало

очигледно, да се на прозирним љускама речи заправо сусрећу и грле незавадиви љубавници - *Људска Душа* и свепрожимајући *Дух Васељене*. И поглед гледача у *вечни Распоред утиснут у Језик* докучи у том часу и да на оним љускама созерцава ништа друго до обелодањени облик властите душе, истоветан са обликом душе њеног небеског љубавника, и да сам Језик није ништа друго до ложница, лог савршено прилагођен њиховом сложном, сло́жном сливању. И он схвати да су стари Грци знали шта су говорили кад су Језик, Говор, Реч, па онда и Ум, Поредак, Закон, називали речју *Ло̄гос*, јер је њима кроз ту реч било прозирно да она означава слогу, слагање, сливање, ложницу, *Ло̄г*. А и да је онај духоосветљени Богослов са Патмоса знао зашто је том речју означио са́му Божанску Љубав која се излива у душу човекову и слива се са њом. Схвати најзад и то да су његови преци и сами знали зашто су ту реч, Логос, „превели“ нашом речју *с-ло̄г-во, Слово*, јер то заправо није био превод, него потпуно иста реч која се мало дотерала не би ли будућем кратковидом нараштају својом наочитошћу повратила вид. И тада гледач у огледало Узорне Стварности виде како се све оне љуске, задржавши исти облик и распоред, повезаше тананим предивом на тај начин, да целина те величанствене слике одједном доби изглед и лик саме окрилатиле Истине Хваломудрености из чијег је сваког делића тела струјао исти онај свепрожимајући брујкоји се подизао и из његове дубине, и он препознаде у њој душу свог властитог, словенског, народа изливену у тај певајући *језик Љубави*. И би му природно да Истина из тог брујане издвоји ни једну разговетну реч, али он је схватио да му је она открила, зашто је оном народу који носи име *Слова-Љубави* намењено да се у своје време појави као носилац *Словесности*. Јер кроз озарено лице Истине Хваломудрености он је умозорио просијавање саме *Лучи Неразлучиве Мудрости* која је језиком овог божанског лица саопштавала да Истина јесте Истина зато што случује у себе оно *Исто* људске Душе и Душе Света, саму *Луч Неразлучивог* у њеном двоструком сливајућем, самосусретајућем зрачењу. И тада је у њему сазорило да доиста *јесте* оно што је *Исто*, јер Истање и Јестање јесу заправо једна

те иста реч, а да то Исто јесте сама Душа када за себе каже: *Ја Јесам*, јер она заправо тиме казује да *Ја*, тј. она сама, *јесте*, да *јеста*, да *иста*, и да *истинује* у Језику. Она тиме казује своје име и презиме. Њено име је *Ја*, њено презиме оно Исто, *Језик*. Својим именом, дакле, својим *Ја*, она је издвојена личност саме Лучи Неразлучивог која жуди за сливањем са својим небеским љубавником, а своје презиме добија када до тога сливања дође, када се споји са својом суштином. И тада она доиста *јесте*. Она *није* када не пребива у својој Истости, у Језику. Ван тога пребивалишта она тумара по *Другости*, по *Не-Истини*, по *Не-Ја*. -Добивши овакву благовест од своје непојамне покровитељице, схвативши да је она сада узела облик његове властите душе, а ова скривено обличје језика његовог народа, овај сведок не уобрази да је стигао до самог дна одаја Хваломудрености, него појми да се тек нашао на почетку једног новог, непрохођеног пута, те врати свој новорођени поглед на друга два огледала у чијим се најдубљим равнима, у међувремену, учврстише оне две слике - плес торњева над Сремским Карловцима на првом, и пловидба реком Памћења на другом, али видевши како се сад у њиховој предњој равни, пред оном непроменљивом позадином, стадоше смењивати призори садашњости и прошлости српског народа, и нарочито како се призори са првог огледала огледају у оном другом, њему изненада пуче пред очима у каквом је страшном слепилу пролазио поред највидљивијих знакова древности и величине свог народа, у каквом глувилу слушао речи језика на којем је дозивала, на којем запомагала, Истина, али није било ни једног уха да је чује, јер је једно заблудело поколење више волело да у оним дивотним знамењима своје прошлости, и у овим очајничким запомагањима свога Језика, види само додатне разлоге за стид и самопрезир, понизивши својим туђинопоклонством чак и успомену на оне небројене наштаје који су од незапамћених времена, кроз онолика страдања, провлачили танку нит свога опстанка чувајући своје име, своје обичаје и свој језик све до нашег недостојног памћења. Видео је, дакле, свој народ потпуно несвестан древности и величине свога памћења како понижен и

бесловестан хрли према ивици Понора на коју се он сам тек бејаше испео умакавши зјапећем гротлу, виде оне огњене зверове како својим пламеним језицима лижу душе челника обезглављене гомиле а ови их благосиљају и тим пожарним дахом ужагрују суве и жедне очи свог стада, али ти понорни зверови бејаху сада они исти који се још у давна времена населише у душу европског Запада који је, додуше, умео да их кроти, али тако, што је њихову огњену слуз својим властитим устима бљувао ван својих граница, премошћујући зев свога Понора грађом од мостова које је другде рушио. А онда виде како са репа ове гомиле појединци измичу ватреним језицима бежећи на Источну страну, али, гле! и тамо угледа оне исте понорне зверове, и схвати да је његов народ сав био окружен Понором. И тада у огледалу Збиљске Стварности, путујући у прошлост са својим смркнутим водичем, виде ужасавајуће слике клања и помора међу браћом, над којима се церило од сладострашћа изобличено лице *Лажноѓ Изасланика* који је махнито, благосиљајући, витлао крстом, а браћа не видеше *ко* издубљује корита за реке њихове крви, иако им на то указиваху блажени смиреноумници повучени у храмове *Правоѓа Слова*, виде затим како се низ ток времена исти призори пометње, збегова, сеоба и свеколиког страдања небројено умножавају, чак и онда када се чинило да над главама ових мученика неуздрмано стоји *зелени ѿолумесец*, али се уствари над њима церило оно исто лице, виде, међутим, и толике лучоноше духовне светлости који му се повремено придруживаху у чуну, виде толике *ѓусларе* који на толиким се́лима, или у предаху између две битке, опеваху толике јунаке и подвиге, али изнад свега виде бескрајну *ѿрпељивосѿ* душе свога народа која на чудесан начин преживљаваше, кроз сабор, славу, мобу и друге обичаје чувајући предачко Слово и своје име, док се у једном тренутку чун Памћења не нађе у тачки у којој се придолазећа матица рачвала у *ѿри крака*, и то тако што је чун долазио из оног средишњег који је продужавао правац реке, а она друга два, оштро скренувши у страну, убрзо исправљала ток и узимала упоредни смер према будућности. И путник тад први пут упитно погледа свог ћутљивог водича, а овај буковим

веслом невољно показа на своју десну страну, и он на улазу у леви рукавац угледа лађу на чијем се заповедничком мосту оцртаваху бркови Вука Караџића, и одмах схвативши да је то било место на коме се поцепао српски језик, брзим окретом главе пронађе на улазу у десни другу лађу чији се заповедник није видео, али је њене путнике одавао јарбол у облику крста. А на питање о смислу овог средишњег тока, до тада равнодушни старац први пут откри непојамно плав поглед свог доброћудног ока, толико неочекиван за његово зачупавело лице, и рекавши кратко: *То је пут којим ће се вратити Богови, и сви ће се краци ујединити*, објави се запањеном гледачу у огледало Збиљске Стварности као словенски *Бог Стрибор* који ће га одвести у постојбину његових предака. - Тако је, дакле, и тим путевима започело петогодишње школовање на *Ивици Понора*. Гледач је боравио у сва три огледала истовремено, налазећи у оном првом пролазе који су водили у све друге делове Дворца, где се одавао многостраним истраживањима, путујући кроз многе градове, земље и народе, учио њихове језике и упијао облике њиховог памћења, бирајући садржаје и сапутнике тако да би одблесак тих збитија у наспрамном огледалу могао пратити и помагати оно залажење у све дубљу прошлост, а сви се ти путеви и сапутници, открића и сазнања, отварали и случивали потајним деловањем нити лучених и услучајених из врхунаравних облика у огледалу Узорне Стварности који су, и сами придобијени тим свестраним походом у Ширину и Дубину, све више кроз своје љуске пропуштали умозор трећег ока у утробу Вечног Распореда. Док су се, дакле, у најдубљој равни искуственог огледала смењивали Сремски Карловци, Цариград, Персија, Авганистан, Индија, па опет Сремски Карловци, Немачка, Грчка, Италија, Енглеска, Француска, да се на крају учврсти слика Париза, док се за то време у огледалу Збиљске Стварности откривао благочестиви свет српског средњевековља, са својим величанственим, касније одбаченим, духовним језиком од чијих су именовања подрхтавале оне љуске у огледалу Узорне Стварности, и постајало јасно да је тај језик, у односу на пучки, био само друга матица у истом

току Памћења, она која се затим одвојила на десну страну од пута Повратка богова, дотле се на оном трећем огледалу, Речи, већ разобличене у коренове Пра-Језика као носиоце пра-појмовних, заборављених значења, стадоше и даље разобличавати на сугласничке скупине, потом и на слова као носиоце још изворнијих, пред-појмовних, нама немисливих садржаја, који чине саму основу мишљења и јесу невидиви, али у име слоге у сложенијим спојевима саможртвовани састојци њихових значења. Све док једном не угледа себе како на грудима онако крилате, од прозирних љуски Језика саздане Истине Хваломудрености, лети у бесконачни свемир уз и низ струју Лучи Неразлучивог, према оној Тишини испод Речи која са дна Висине опкољава Целину. А тада у огледалу Искуствене Стварности, са Паризом у позадини, виде себе на спрату Богословне Истине и помисли да га то његова заштитница предаје у руке своје богомудре супарнице и хтеде да се са њом опрости, али тај привид не потраја дуго,јер се у наспрамном огледалу, после дуге пловидбе узбурканим и вировитим струјама, Предачка река поново развлачила у два крака и Стрибор управи прамац уз ток оног за који рече да допире из *старе постојбине српског народа и његових Богова* која се зове *Србистан*, и додаде да је његово име од сада *Србинда*. И путник схвати да напушта струју *слатког Православља* која је у главну матицу реке дотицала из оног другог крака и укрштајући се са њим неколико векова, део својих најчистијих вода извукла у онај десни крак на месту потоњег рачвања. И тада почеше да се смењују најчуднији призори чија су спољашња обележја била препознатива на основу пређашњих гледачевих знања, али се њихов смисао до те мере мењао, да је овај сведок ускоро схватио да је све досадашње приповедање о далекој, па онда и блиској прошлости, не само лажно него и свесно подешено да оправда повластице дуговековних, па и садашњих, господара света. Са запрепашћењем је гледао како се, према извору, Предачка Река све више шири, а многобројни токови, изливајући се и вазда привлачећи нове притоке, постају моћнији, али и заборавнији од ње. И тада схвати да је онај најмоћнији од свих токова, што привукавши себи, што

приморавши друге да се у њега слију, успео да наметне своје, додуше дуго, али и недовољно дубоко, памћење као саму сушту успомену на Извор, и да је на подржавање те лажи уложио силну вољу, прекрајајући повест о збиљском згодовању, мењајући имена народа да би њихови потомци што пре заборавили ко су, затирући трагове који су упућивали на прави Извор, пунећи предачку Реку крвљу и пепелом оних који нису хтели да заборављају. Али га је збунило сазнање да у жилама тих заборавних народа тече она иста предачка крв која памти, да у речима њихових заборавних језика обитавају исти они коренови, скупине и слова која памте, да у њиховим заборавним душама лепршају иста она крила Истине Хваломудрености која памте. И тада у огледалу Искуствене Стварности виде како се смењују народи којима је ишао у походе, они народи који су страдали зато што су у главном току својих предачких река хтели да сачувају ону матицу која дотицаше са Извора, виде Баскију, Фландрију, Бретању, Ирску, Лужичку Србију, све оне народе који су са свога крста, не допуштајући одроћивање и преливање у Заборав, гледали у далеки видик изгубљеног братства у чијим су дубинама сви људи говорили један језик. И док се те слике утапаху у величанствене призоре ишчезлих уљудби и почитовања, где је гледач у сенци Паладијума, у и под зидинама Троје, на сенарским-вавилонским обалама Тигра и Еуфрата, сред поклоника Зороастрових светилишта, међу осталима, видео и своје претке, и своју јужнословенску браћу, којима су потом мењали име и затирали траг, схватио је да је раздобље петогодишњег школовања завршено и да се сада ваља вратити међу људе. Али они зверови блъували су сада још жешће и са Истока и са Запада, и он је, видевши народе, њиховим огњем тек пробуђене из дуговековног сна, како срљају према разјапљеним чељустима Понора, схватио да је дошло време да се све оне разливене матице Предачке реке поново слију у исти ток чије ће воде изнад Понора потећи преко моста сплетеног од свих до сада покиданих нити *Братства* међу људима. И у тим тренуцима припреме за Повратак, док је овај сведок на зрачним крилима своје заштитнице пловио кроз блистави шар

свемирских складопева, док је у исти час Србинда провлачио чун кроз кланце Хиндукуша и пуцала пред очима бескрајна пространства некадашњег Србистана, објави се Истина Хваломудрености као *Нада*, да ће Кон и овога пута издржати искушење Бескона и да ће човечанство преживети. *Тим објављивањем Истине-Наде започиње Доба Словесности које значи дуг и стрпљив рад на премошћењу Понора.* А та вест о Нади и Братству мора бити зачета, и потом порођена, у оном народу који је због свог *сећања на Искон* највише страдао. А с вешћу о домашивости Искона као заједничког језика људи и Богова путем довођења на престо свих завађених бића саме Божанске Мудрости у слученом јединству Истине, Правде, Знања, Вере, Љубави, Лепоте и Наде, с том вешћу долази и свест *позваног народа* о неопходности повезивања свих раздвојених токова његовог памћења, о *ословешћивању* властитог духа ради извршћења високог посланства које му је досуђено.

На путу тог Повратка, Председниче и чланови Већа, њега су чувари Вашег крила Дворца Истине, тачно на данашњи дан, пре четири месеца, и тачно у час почетка овог претреса, сачекали на граници свог пашалука и потом стрпали у тамницу. Учинили су то у тренутку када је Ваш сустанар, након што је после свог петогодишњег школовања, завршавао ново двогодишње раздобље унапред одређено за *уконачавање*, за подизање *конака* који тек што беше подигао, оно раздобље између 33. и 35. године живота у којем је поново видео звездани отисак на себи додељеном људском времену, јер година смрти и Васкрсења Господа (33) мора сваком смртнику бити унутарњи знак личнога преображења, а година коју је онај божанствени песник обележио као половину живота (35) светлуцала је у његовим очима као светионик који означава улазак у мирне воде сабирања после свих бродоломних непогода, излазак из оне тмуре шуме на блиставо треперећи *Гневни Жал* са којег ће се отиснути на глатку ватрену пругу *Великог Сунчаног Пута*. Али, када је, ношен крилима *Истине у лику Наде*, са том светлошћу у очима, у тренутку повратка у

своју земљу допао тамнице, и када му на онај толико очекивани дан половине живота - управо на тај дан - стиже од Ваших чувара честитка преко новина, у чијем је лажном извештавању јавности видео саму оваплоћену злохот, тек тада је могао да схвати пуни смисао оних пророчанских стихова великог Фирентинца:

Кад нит живота би нам до пола свита
Стече се свуд око мене шума тмура
. . . . . .
Страхом од које и сад да ми душа тетура,

стихова, дакле, са којима је овај творац италијанског језика, и сам гоњен и прогоњен од оновремених заштитника народа, започео свој ход према висинама Божанске Мудрости. Обревши се сред те тмуре шуме, знајући, међутим, да Истина Хваломудрености и не рачуна на оне, чије очи нису свикнуте на таму, тог истог дана коначно је угледао пред собом толико сневани Гневни Жал, видео је да се, кроз мрачну шуму, пробијао ка овој сјајној вечности и његов народ, који ће сада изаћи на *Велики Сунчани Пут Измирења и Братства између човека и свих стихија Природе*. И тада се на зидовима тамнице појавише сва три огледала Стварности, и он у провиду оног које му до тада откриваше само Прошлост, угледа средишни крак Предачке реке претворен у Велики Сунчани Пут, угледа на његовој блиставој траци старе Словенске Богове на путу величанственог повратка, а иста таква слика појави се сада и у огледалу Садашњости и два одраза први пут се у једноме трену у потпуности поклопише, али већ у следећем, Збиљска Стварност стаде да открива Долазност чија је *Будућност* још била у Прошлости, угледа, дакле, Душе предака, како се, заборављајући на све своје размирице, придружују оној величанственој поворци бродова окићених маслиновим гранчицама, са обележјима свих вероисповести и са спуштеним ратничким заставама, угледа на челу поворке лађу изливену од блиставе пене Великог Сунчаног Пута и на њој, једног уз другог, *Светог Саву* и самог врховног Бога *Сварога*, праћене свим свецима и свим Боговима, међу којима, уз Перуна, који се братимише са св. Илијом, уз Свјатовида у друштву св. Вида, уз

Дажбога са св. Николом, Живу са св. Петком, угледа и Србинду Стрибора, виде душе становника са обала она два рукавца Предачке реке како ужурбано прокопавају корита према *матици уједињења*, виде сред тога усхићујућег славља себе како пред Судом, на том сливеном језику Љубави, објављује *улазак у Доба Словесности* и открива да су *Љубав, Лиебе и Слобода, Либерте́* једна те иста реч, једна те иста мисао, једна те иста стварност, којој никаква сила више неће моћи да стане на пут, виде оне становнике виших спратова Вашег крила Дворца како престрашено слушају то *Слово истине* чија се лађа, гле, приближава београдској луци, јер се на огледалу Долазности у затамниченој одаји Истине Хваломудрености она три поново сливена крака Предачке реке, уз силовит шум, пробише из скривености у дан, а то бејаше *водопад Савице* чији је ток потом следило бродовље предака и Богова у претходници Истине, и њему се придруживали озарени Словенци, Хрвати, Срби и Бошњаци, угледавши на истом броду кнеза Борута, краља Томислава, Стевана Немању, и краља Твртка, и затим на другом, уз бок Краљевићу Марку и измиреним Обилићу и Бранковићу, Гупца, пашу Соколовића, Вука Мандушића, Карпоша, Карађорђа, па затим Венцловића, са Крижанићем, Гундулићем и Копитаром, Гаја са Вуком, Вразом, Штросмајером и Стратимировићем, Прешерна са Радичевићем, Његошем, Крањчевићем и Рацином, Митриновића са Супилом, Мештровићем и владиком Николајем, сви ти, дакле, потомци ових јуначних мужева збациваху са себе кринке које су им вековима навлачиле на лице завађене кћери Богословне Истине, виде, дакле, цео слив *Саве* која му се својим именом објави као сама *словенска богиња Мудрости* како се у том сливајућем слављу, под Београдом улива у *Дунав*, чији се сада величанствени слив и сам указа у огледалу Збиљске Стварности на тамничком зиду како саму изливену душу Запада носи у загрљај жуђеној даљини Истока, и гледач *у будућност Долазности* виде како се на *вест о повратку Богова* врати сећање у памет оних заборавних народа, те ови опремише своје лађе, и сјативши се из свих притока, запловише из оба смера низ и уз ту реку своје

душе која их под зидинама Београда, мешајући своје воде са матицом Предачке реке, измеша са душама предака и поново пронађеном браћом. Затим виде како се у тај празнични дан сва ова сила збратимљеног народа распореди са својим бродовљем у коло око *Великоѓ Ратноѓ Острва*, које ће се убудуће звати *Велико Острво Измирења*, на којем се ускоро даде на подизање *Дворца Истине у лику Слободе-Љубави*, узимајући за грађу саму блиставу тварцу Великог Сунчаног Пута, светилиште предачким Боговима и *Храм Памћења* у којем ће бити сачувано све што су народи створили за вечност, и тада се први пут подударише слике у огледалу Збиљске и Узорне Стварности, јер се оне прозирне љуске речи, које сачињаваху крилато тело Истине Хваломудрености у лету према свеокружујућем дну Висине, сада изненада стадоше ширити у свим правцима, и један њихов део доби изглед самог Дворца Истине, док се други изви у коначни распоред који је имао облик савршено заобљене, блиставо светлуцајуће, *Кругље-Целине* описане око Дворца, која се, дакле, обртала на Великом Острву Измирења, и коју гледач у зид своје тамнице осматраше *и споља и изнутра*, зато што су у исти мах били *и он у њој и она у њему*.

Са том уконаченом сликом Дворца Истине, изведен је Ваш сустанар, Председниче и чланови Већа, пред теразија Правде, под Ваш мач. Имајући међутим подршку саме Истине Хваломудрености, која је родитељка Правди, он вас је обавестио о безочном начину на који су га пред Вас довели, онако, дакле, како су они на то навикли, како су им становници виших спратова допустили и наложили, мислећи да ће и даље некажњено моћи да намећу своју јединицу мере закопчавањем Истине и Правде у војнички шињел са којег, међутим, само што није отпало и последње дугме. Они су, по своме обичају, застрашивањем и злоупотребом средстава јавног извештавања, која држе под строгим надзором, најпре покушали да прикрију случај од очију јавности, како би се, као толико пута до сада, безобзирно обрачунали са својом жртвом, а затим, кад им то није пошло за руком, по још уходанијој

навици, учинили две да код јавности изазову утисак, да је оптужени и пре суђења осуђен, да је и без доказане кривице крив, извршивши тиме и посредан притисак на Вас, да би, најзад, дочекали да један од тих њихових новинарских удворица, омашком, изрекне своју истиниту мисао и пуну истину о њима, написавши, наиме, да „срећом, у овој земљи постоји закон, једнак за све, који се примењује ТЕК ОНДА када неком буде доказана кривица“, чиме је хтео да каже да *пре* „доказивања кривице“ у овој земљи влада *безакоње*, да су они који „доказују кривицу“ *изван* Закона, или да је управо њихово безакоње у примени Закона једнако за све, а не “уметникова батина направљена од свирале“, како закључује овај новинарски устарабар. Шта, дакле, не влада у време безакоња? Не влада *свирала Уметничке Истине* претворена у батину, закључује умни новинар. Али, каква је то батина коју од своје свирале може истесати Песник? Иста она чији „други крај“ у време безакоња удара по глави самога песника зато што се усуђује да је исуче против страховладе и упркос њој, а та батина у песниковој руци зове се *Реч*, иста она за коју највећи од свих, онај полудели немачки песник рече, да је *оружје које својим звекетом буди Природу* да, законачила у Човеку, кроз његову јаву оствари свој *бесконачни сан о Лепоти*, а тај звекет, који, побуђен песниковим оружјем, буди Природу, зове се ИСТИНА, чија ће дакле, батина, својом правом страном, кад прође време безакоња и докаже се кривица правих криваца, ударити по глави управо оне који су, тумачећи немачког песника, у оном звекету видели *стварно* оружје, а ударић и њихове следбенике који су, у овој судници, *личне дневнике писца упоређивали са пушком*. Вас су ти *словострашиви истинополашци* ставили, дакле, у стицај да позивањем на свету установу Закона, чините највеће светогрђе, судећи у име Истине и Правде песнику који је у трагању за Истином и Правдом прошао кроз људски пакао, једва извукавши живу главу на раменима. Зато је он учинио надљудски напор да, празне утробе и исцеђена срца, овом за све нас срамотном стицају, од којег једино не црвене они, чији су образи иначе црвени од страха пред *дошлошћу Истине*,

удахне ваздух *Јавног Достојанства Ума*. Он вам је предочио своје виђење Дворца Истине, не би ли оном неозбиљном тумачењу, иначе крајње озбиљном у својој неозбиљности, да су, ниме, песникове намере биле непријатељске, усмерене против добробити његовог народа, супротставио друго, *право животно* тумачење једног исцрпљујућег Путовања, посвећеног Уметности и Хваломудрености. И ако је вама пало у део да се сада одлучујете за једно од та два тумачења, да својом одлуком ставите трајан или привремени печат на смисао тумачених збитија, сада сте бар у прилици да сагледате тешкоћу у коју вас је ставило питање о Истини. Јер пред Вама стоји књига која Вам је дозволила да свог сустанара *без икаквог разлога* држите у тамници, пред Вама стоји књига која Вам дозвољава и да му *ни за шта* судите, пред Вама стоји Књига која Вам дозвољава да *сваког за све, или ни за шта*, и осудите. А то је зато, што су станари виших спратова Вашег крила Дворца Истине уписали у њу каткад дрске, каткад препредене одредбе које им омогућују да се отарасе сваког ко се на овај или онај начин нађе на путу њиховог самовлашћа. Они ће те одредбе у најскорије време морати да избришу, ако кане да се још мало задрже у својим одајама, Али будући да они то још нису учинили, Ви сте у невољи да примењујете један Закон који није у вољи Правде. Јер ако грађани оснивају *Државу* и заснивају *Право* зато да би кроз њих *одржавали* поредак и спроводили *Правд*у, ако су се тиме обавезали на *уздржавање* од *неоправдане* употребе своје Слободе, они као оснивачи и заснивачи нису дужни да *подржавају* и *издржавају самодржје властодржаца* који их стављају у положај *обесправљених*. И ако се одржавање поретка и спровођење Правде врши посредством Закона, који пак са своје стране изражавају вољу за уконачавањем двоструке бесконачности, оне у човеку и оне у његовом свету, онда је постојање таквог Закона који стоји пред Вама најчистије изигравање видеје законитости, јер *обесконачује* моћ законодаваца, па и самог Закона, јер ови унутар њега немају никаквих ограничења. А онда и својим чуварима дају иста таква, бесконачна овлашћења, тако да су грађани, у пред-закону сви једнаки у

бесконачној слободи, сада сви једнако обесконачени у неслободи. Под таквим условима, Председниче и чланови Већа, и Ви који судите, и онај коме сада судите, једнако су неслободни. А такав положај је и за једну и за другу страну једнако понижавајући, јер ми смо видели да је Слобода као највиши ступањ Истине Хваломудрености у исти мах и највиши облик човековог испољавања његове људскости. Видели смо и да суштину Слободе чини *Љубав*, а Љубав јесте двострука Воља: *Волети и бити вољен*. Онај ко истински воли, њему ће вољење бити узвраћено, и то је онда Љубав, то је опкољавање целокупне унутарње бесконачности уконченог Бића, слобода *од* сваке спољашњости, слобода *за* бесконачно уљуђивање људског коначишта. Зато Слобода-Љубав јесте *искон и конац* Истине Хваломудрености, онај тражени извор Предачке реке и њено исходишно ушће, она сливајућа ложница у коју сложно лежу љубавници, *Људска Душа и Божански Дух* свеокружујуће Лучи Неразлучивог, излежући у томе Логу оно *Исто* опстанка. Зато човек *јесте* и *истинује* када волећи бива вољен, када његов Конак није тесан за сву укроћену и оплемењену бесконачност Слободе. Зато и прелив овог *Истог* Истине Хваломудрености сија на лицима њених најмилијих кћери: *Лепота* исијава *људскост* Љубави, *Знање* њену *многоликост* и *неистрошивост*, на *Вери* се прелива *смерност* Љубави, на *Доброти* њена *благост* и *племенитост*, *Нада* излива *постојаност* Љубави, а *Правда* њену *строгост* и *непоткупивост*, док сама *Љубав* као *Душа* Истине Хваломудрености јесте у њој уконачена *Божанска Мудрост* која у свом даљем исијавању носи још два имена, зависно од тога који део двоструког посла на уконачавању људског Бескона обавља. Једно од тих имена је *Слобода*, друго име је *Нужност*. На послу стварања Лепоте она више *ослобађа*, али и принуђује, На послу спровођења Правде она више *принуђује*, али и ослобађа. Али ако принуда у спровођењу Правде не представља излив Љубави из душе Истине Хваломудрености, онда су зидови људског Конака претесни за ону унутарњу бесконачност Слободе, и кроз њихове напрслине куља у њега *Мржња*, и дохвативши се људских душа, чини да се конак

сруши. Пред Вама се, Председниче и чланови Већа, налази, дакле, Књига, која је наш заједнички Конак; али њени творци нису у њу излили вољу према Истини Хваломудрености и зато им Истина вољење неће ни узвратити, иако ће их упутити својој кћери Доброти да им својом попустивошћу опрости. Они су, штавише, *нас* најпре претворивши у себе, од мржње према њиховим непријатељима које су тако прогласили за наше, а сад, ево, и нас саме претварају у њих, изградили зидове нашег Конака, који су, међутим, сада сасвим напрсли. И зато смо сви ми, и Ви који судите, и онај коме судите, једнако понижени у својој неслободи, јер у нашој заједничкој кући нема Љубави, јер смо сви ми лишени наше људске суштине. А зато што се та Суштина састоји у оном: *Јесмати, Истати, Истиновати*, ми сви заједно НИСМО, ми НИШТАМО, ми смо ПОНИШТЕНИ. Али, срећом, преостало је још Љубави у нама, оне по којој ЈЕСМО, и по којој ћемо БИТИ, и само нас још она одржава у Конаку који само што нас није суновратио у Бескон. И та Љубав подсећала је данас Правду, на њиховом заједничком језику *без иједне стране, њој непознате речи, на четрдесет страна и на четрдесету годишњицу уговора на Јалти, на дан уласка у Доба Словесности*, да је њихова заједничка родитељка Истина позива да јој узврати Вољу коју јој је подарила. Сада је, дакле, на Вама да Истину заштитите од неправде и Правду од неистине.

Уосталом, и таква каква је, Књига по којој судите не даје довољно основа да овог гледача у Огледала Стварности, који се брани од оптужбе да је радио против свога народа, и осудите. Будући да је у својој властитој ствари до сада био једини сведок, и то на двострук начин, он Вам сад предлаже још једног сведока који би Вам боље од икога посведочио какве су биле његове намере, а тај сведок није нико други до *сама Истина Хваломудрености* која ће, чак и ако не дозволите да она буде саслушана, а Тужилац оспори и њен потпис, ипак случити Вашу одлуку тако, да ће овај сведок препознати у њој сам израз Словесности, и у потпуном миру дочекати једну од оне две, толико пута чуте, речи: *Крив је - Није крив!*

УЧЕСТВОВАЊЕ У НЕПРИЈАТЕЉСКОЈ ДЕЛАТНОСТИ ПРЕВАЗИЛАЗИ БИЋЕ ТОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА (!)

- Жалба заменика јавног тужиоца Милана Бајића на “одлуку о казни” -

ОКРУЖНОМ СУДУ У БЕОГРАДУ
ЗА
ВРХОВНИ СУД СР СРБИЈЕ

Б е о г р а д

У кривичном предмету окривљеног Миладеновић Милана због крив. дела учествовања у непријатељској делатности из чл. 131 КЗ СФРЈ, Окружни јавни тужилац у Београду на основу чл. 360 ст. 3 ЗКП подносим Врховном судду Србије у благовременом року:

Ж А Л Б У

против пресуде Окружног суда у Београду К-645/84 ок 4. 02. 1985. године:

због одлуке о казни - чл. 367 ст. 1 ЗКП.

О б р а з л о ж е њ е

Првостепеном пресудом Окружног суда у Београду К-645/84 од 4. 02. 1985. године, окривљени Милан Младеновић оглашен је кривим због кривичног дела учествовања у непријатељској делатности оз чл. 131 КЗ СФРЈ, па му је изрекао казну затвора

у трајању од једне године и шест месеци, с тим што му се урачунава време проведено у притвору почев од 6. 10. 1984. године па на даље, а истовремено га је обавезао да на име трошкова кривичног поступка исплати суду износ од 1.600,00.- динара, а на име паушале износ од 400,00.- динара.

У конкретном случају сматрам да је првостепени суд преблаго изрекао казну а из следећих разлога:

Дајући образложење у односу на казну, првостепени суд је од олакшавајућих околности код окривљеног Младеновића узео у обзир његов ранији живот, односно да није осуђиван, затим његово коректно држање пред судом, његове породичне прилике, обзиром да је ожењен, да је отац једног малолетног детета, а да очекује рођење и другог детета, док првостепени суд такође налази да нема посебно отежавајуће околности на страни окр. Младеновића.

Стоји чињеница да је требало окр. Младеновићу од олакшавајуће околносто узети у обзир ранији живот обзиром да није осуђиван, затим чињеницу да је породичан човек односно да је ожењен и да је отац једног малолетног детета, док очекује рађање другог детета, међутим, првостепени суд није могао као олакшавајућу околност да узме коректно држање окривљеног Младеновића пред судом. Наиме, током целокупног првостепеног кривичног поступка, окривљени Младеновић својим држањем допринео је да током целокупног главног претреса лебди наелектрисана атмосфера, понашајући се провокативно како у односу на суд, тако и у односу на заступника јавне оптужбе, а такође и у односу на органе унутрашњих послова. Без обзира што је то одбрана окривљеног Младеновића, не може се сматрати толерантним његово понашање када током суђења инсистира да је целокупан овај кривични поступак намештаљка, како од стране органа унутрашњих послова, тако исто и од стране тужилаштва, па је наводио да ће првостепени суд требати да смогне храбрости, да би се ослободио притисака и правило

пресудио, ослобађајући окривљеног од одговорности. С друге стране, понашање окривљеног Младеновића када он током суђења одбија да узима храну, ствара вештачки публицитет иступајући са позиције да се у конкретном случају суди његовом стваралачком делу, а не поступцима против основа социјалистичког самоуправног друштвеног уређења и безбедности СФРЈ, не може се оценити као његово "коректно држање пред судом", већ би се пре могло рећи да је на овај начин вршен притисак на првостепени суд да се бави и оним питањима која нису уобичајена за нормални ток пресуђења.

Током главног претреса првостепени суд је утврдио чињеницу да је окр. Милан Младеновић крајем 1980. године отпутовао за Париз као стипендиста Републичког завода за међународну, научну, културну и техничку сарадњу СР Србије, међутим, првостепени суд је пропустио да ову чињеницу цени у склопу испољених активности окривљеног Милана Младеновића за време боравка у Паризу, односно да је он злоупотребио поверење које му је указано када је одређен за стипендисту, пошто је свој боравак у иностранству користио у друге сврхе, повезујући се са најекстремнијим делом непријатељске емиграције на који начин је грубо изиграо поверење које му је указано.

Приликом одмеравања казне, првостепени суд очигледно није ценио ни упорност окривљеног приликом извршења кривичног дела, обзиром на временски период у коме је окривљени деловао, што све указује на изузетну упорност окривљеног Младеновића у извршењу овог кривичног дела. Такође првостепени суд није ценио ни начин извршења кривичног дела обзиром да окривљени који одговара за кривично дело учестовања у непријатељској делатности из чл. 131 КЗ СФРЈ, радњама описаним у изреци пресуде далеко је превазишло биће овог кривичног дела, јер јер за време боравка у Паризу деловао као гласно-говорник екстремне емигрантске организације, дајући себи много већи значај него што би му припадала (sic! - *прим прир.*) као лицу које учествује у

непријатељској делатности а ступањем у везу са емигрантском организацијом или групом лица, те самим тим да се кроз текстове које је писао у листу ”Савременик” посебно исказује друштвена опасност окривљеног, која је очигледно у знатно већем степену него што му придаје првостепени суд.

Код овако изнетих околности сматрам да је првостепени суд окривљеном изрекао преблагу казну, па самим тим

П Р Е Д Л А Ж Е М

Да Врховни суд Србије преиначи првостепену пресуду Окружног суда у Београду К-број: 645/84 од 4. 02. 1985. године у погледу одлуке о казни, те да окривљеном изрекне казну затвора у дужем трајању.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА
Милан Бајић

КРЧАГ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА
или
ПРОИЗВОДЊА НАРОДНИХ НЕПРИЈАТЕЉА

- Одговор на жалбу заступника јавне тужбе -

К-645/84
ОКРУЖНОМ СУДУ У БЕОГРАДУ
- за Врховни суд Србије -

Примивши жалбу окружног јавног тужиоца на Пресуду Окружног суда у Београду бр. к - 645/84 од 04.02.1985, на основу чл.369 ЗКП подносим овај

ОДГОВОР НА ЖАЛБУ

у ком Одговору оспоравам захтев жалиоца да ми се повећа казна и сам поново износим захтев да се Пресуда првостепеног суда укине.

Поштовани Председниче и чланови Већа Врховног суда Србије,

Ја ћу у овом *Одговору* на појединим местима бити веома оштар према жалиоцу и посебно према начину његовог излагања и образлагања. Осим што то, будући мој начин виђења и процене предметне ствари, спада у моје законско право на одбрану, желим ипак да Вас унапред замолим да ту оштрину саобразите њеним разлозима. Мене су ухапсили, оптужили и судили као народног непријатеља. Све до изласка пред Судско веће судије Душана Радошевића са мном су и поступали као са непријатељем. После свих страшних

понижења које сам преживео, именовани судија био је први човек који ми је вратио осећај људског достојанства, и ја нисам пропустио да му се на томе и писмено и јавно захвалим. Друга је ствар што сматрам (и не само да сматрам, него и знам) да је он како самом Пресудом, тако и у многим њеним процесима, погрешио: Он на то, дабоме, као и сваки други човек добре воље, као и сваки други судија, има неотуђиво људско право, као што је и моје неотуђиво право да верујем у супротно. Али када је реч о заступнику јавне тужбе, на чију је жалбу ово одговор, ствар стоји другачије. Он се својом Оптужницом, својим држањем на Главном претресу, а овом жалбом понајвише, декларисао као човек *зле воље*. Наравно не тиме што ме је оптужио као народног непријатеља, јер његов је посао да оптужује, можда чак ни зато што се тада према мени и понашао као према непријатељу, без минимума обзира којег налаже уљудност. Него се он као такав декларисао *начином* на који је сачинио Оптужницу, *начином* на који ме је током Главног претреса вређао, најзад и *начином* на који је у својој жалби предочио њене разлоге. Јер ако га је друштво овластило да гони починиоца кривичног дела, оно га није овластило да сам чини кривична дела у вршењу своје дужности, није га овластило ни да вуче за нос чињенице, разум, истину и здраву људску памет. Кривична дела која је тај заштитник народа починио у истражном поступку саставни су део његове уобичајене праксе која се толерише; неистине које је свесно изнео у Оптужници да би ми „натоварио“ члан који му омогућава да ме бесконачно држи у затвору „помиловала“ је Пресуда, иако их је добрим делом обелоданила; ниске увреде којима ме је неизазван почастио на Главном претресу изазвале су опште згражавање међу присутнима, али су „прошле“; али зато постоји она народна: „Крчаг иде на воду...“

Он је, дакле, сада свој крчаг донео на Вашу воду. Разлог за споменуту оштрину, која Вам овим уводом изражава молбу да јој у начелности нађете и оправдање, лежи у мом уверењу да је тај крчаг најзад стигао на место - и то у право време - на којем му је досуђено да се разбије.

Јер у својој жалби заступник јавне тужбе на запрепашћујући начин излучује све драгоцене састојке своје зле воље. Не само да ме у њој држи за непријатеља, и то за оног најмрскијег, најопаснијег, најупорнијег, него још од Суда тражи да ми за „отежавајућу околност“[1] узме то, што се сам не осећам таквим! Поводом тога желим да кажем следеће: Будући да припадам заједници људи добре воље, никада се нисам осећао, нити се сада осећам, ичијим непријатељем, па чак ни тужиочевим. Моји једини „непријатељи“ били су они који су сами то желели, који су ме за *свог* изабрали. Људи зле воље, напротив, *желе* да имају непријатеље, и ако ових нигде нема, онда их они сами производе. У том „производном процесу“ послужили су се мноме као „сировином“, рачунајући да ако то већ нисам, непријатељем ћу зацело постати у „финалном производу“. Али су се у рачуну грдно преварили, сметнувши с ума да тамо где се засади орах не расте мушмула и да ће се њихови зуби, колико год наоштрени, скршити на плоду те воћке чудноватe. Сметнули су с ума да претварањем песника у народне непријатеље врше недопустиву и кажњиву алхемијску радњу, јер ко је још видео да се „pierre philosophale“ претвара у блато? Кажњива зато и тако, што они на тај најдрагоценији и најтврђи камен не умеју ударити другачије него топузом, а

Коме закон лежи у топузу
Трагови му смрде нечовјештвом,

и онда сав народ по том мирису зна ко је узео да га штити од његових песника, све док једном, тим трагом вођена, не наиђе сама Човечност, на коју они без оклевања завитлају топузином, али их она својом нерањивошћу разоружа и остави насамо са њиховом људском бедом.

Кажем, дакле, да сам дубоко уверен да је тај крчаг-топуз, дошавши у *овом* часу на Вашу воду, поштовани Председниче и чланови Већа, стигао и до оног неизбежног места и трена свога разбијања. Бар Вас не треба да подсећам на то шта је последњих месеци, док сам ја тамновао, постало саставним делом наше националне свести, да наиме постоје „снаге“ које коче, успоравају и компромитују наш развој и које су одговорне за тешко стање у којем

се земља налази, да су то „снаге“ које су изван и изнад друштва иако делују у њему и заклањају се за његове интересе и циљеве, да на све стране крше законе, узурпирају повластице, присвајају моћ одлучивања, гуше основне уставне и стваралачке слободе, итд. Не треба да Вас подсећам, јер је Врховни суд Србије један од барјактара борбе за поштовање законитости и за демократизацију закона самих.

Са своје стране могу да кажем да сам у последње време, у иностранству, на многим местима, о разним поводима и на више језика, био у прилици да тумачим специфичност југословенског положаја и да изразим веру у здраву демократску основу југословенског друштва. Последњи пут имао сам ту прилику неколико дана пре хапшења, и то бар у два наврата, током Фестивала европске поезије у Лувену, Белгија, где сам на сусрету европских и афричких писаца представљао Југославију. У првом наврату разбијао сам заблуде високих функционера Европске економске заједнице, који су без имало зазора трпали Југославију у „источни пакет“; у другом, дајући интервју за славну париску радио-станицу France-Culture, оповргавао сам изречену тврдњу да у Југославији нема никаквих слобода јер се суди песницима, рекавши да је та пракса превазиђена и да су код нас преовладала друга мерила, за која се изборила не само културна јавност, него и демократски настројене организоване снаге друштва - стотине хиљада, ако не и милиони француских слушалаца могу то потврдити. А да не говорим о свом излагању на том Фестивалу, у којем сам говорио о историјској мисији Југославије, да као европска земља, смештена на распутици западних и источних, северних и јужних култура, религија и језика посредује у премошћавању вековних јазова и утре пут епохалном срастању „старог“ и „новог“ света, прошлости и будућности, чиме сам посебно међу афричким писцима стекао велики број пријатеља и за Југославију придобио многе поштоваоце међу највећим духовима. Помислите сада колико су они први ликовали, колико они силни слушаоци, који песницима верују ако већ не верују политичарима, били збуњени, колико ови последњи ојађени

када су неколико дана доцније сазнали да сам на повратку са тог Фестивала ухапшен као народни непријатељ! И колико сам свима заједно морао изгледати смешан у свом оптимизму и одушевљењу! А за сваки степен за који је моје иначе урођено одушевљење изгледало смешније, тачно у толикој мери је срамота за Југославију бивала већа. Но када би „заштитницима југословенске безбедности“, који су ме ухапсили, оптужили и извели пред Суд, пошло за руком да ми изазову осећај да сам био наивчина, они би свој циљ зацело били постигли; него им то није пошло за руком, нити ће им икада поћи, јер што сам заступао онда, заступам и сада, иза решетака, без обзира на то што се у међувремену на мојој кожи показало да још није сасвим сузбијен простор за деловање њихове замрачене свести. Осим што су, дакле, уочене и јавно проказане, те „снаге“ још нису именоване, али је сасвим близу дан када ће и то бити учињено. Нема никакве сумње да ће се стручњаци за производњу непријатеља и гажење људског достојанства наћи на том списку. Захваљујући „крчагу“ заменика јавног тужиоца Милана Бајића, који Вам је у добар час стигао, Ви сада имате шансу да јасно идентификујете један од приштева на друштвеном организму. И да увидите *чију* је и *какву* оптужницу морао да подржи частан човек и судија Душан Радошевић.

Допустите ми сада да пређем на саму жалбу.

Заступник јавне тужбе напада висину изречене казне и тражи већу по чл. 367, ст.1 ЗКП, оспоравајући једну „олакшавајућу“ околност коју је првостепени Суд узео у обзир, и истичући три „отежавајуће“ које он није ценио.

І Суд је, по мишљењу јавне тужбе, моје држање пред Судом, неоправдано оценио као коректно. Напротив, сматра заменик јавног тужиоца, то је држање било провокативно „у односу на Суд, на заступника јавне оптужбе, а такође и у односу на органе унутрашњих послова“. То држање, даље, није било толерантно, стварало је наелектрисану атмосферу и вештачки публицитет и тиме вршило притисак на првостепени Суд „да се бави и оним питањима која нису уобичајена за нормални ток пресуђивања“.

II „Отежавајуће“ околности које Суд, по мишљењу јавне тужбе, није ценио, следеће су:

1. Као стипендиста Републичког Завода за међународну (...) сарадњу СР Србије, ја сам тобож „злоупотребио поверење које ми је указано“, пошто сам „свој боравак у иностранству користио у друге сврхе, повезујући се са *најекстремнијим делом* непријатељске емиграције“.

2. Приликом „извршења кривичног дела“, а „*обзиром на временски период*“ у којем сам „деловао“, показао сам, по мишљењу јавне тужбе, „изузетну упорност“.

3. Најзад, Суд по мишљењу тужбе није ценио ни „начин извршења кривичног дела обзиром да окривљени ... далеко је *превазишао биће овог кривичног дела*, јер је за време боравка у Паризу деловао као *гласно-говорник екстремне емигрантске организације*“, итд.

После ових навода из тужиочеве жалбе, погледајмо како ствари уистину стоје.

I Што се тиче „коректног“ (односно „некоректног“) држања пред Судом, ваља пре свега поставити неколико питања. С којим правом заступник јавне тужбе узурпира прерогативе Суда у оцењивању (не)коректности, (не)толеранције, провокативности и притисака *у односу на Суд*? Ако само Веће, којег се то искључиво тицало, ничем од свега тога нигде није нашло места, ако се само ничим није осећало погођеним, него је напротив цело моје држање означило као коректно и узело га за „олакшавајућу“ околност, с којим сад правом тужба од Врховног суда тражи да оцењује, да ли је оно требало или није требало да се осећа погођеним? А ако је заступник тужбе већ уочио све те видове „некоректног држања“, зашто током Главног претреса није на њих Већу скренуо пажњу, зашто није изнео икакву примедбу те врсте?

Одговор на та питања лежи у оном што се у психологији назива *механизмом пројекције*. По том веома распрострањеном одбрамбеном механизму другом се несвесно приписују властите особине. Другим речима, заступник јавне тужбе био је тај који је провоцирао и на својеврстан начин вршио притисак на Суд. Одмах ћу навести конкретне примере

тих провокација и притисака. Сада само да закључим да су моје одмерене реакције на те провокације (од стране Суда оцењене као коректне) у жалби тужиоца проглашене за провокације саме! У логици се то зове *замена теза*. Али добро би било за тужиочеву част када би све остало на психологији и логици. Јер сви су изгледи да он своју работу обавља крајње контролисано и свесно.

Погледајмо то на два примера.

Заменик јавног тужиоца вели да се моје понашање на Суду не може сматрати толерантним, када током суђења „инсинуирам" да је „целокупан овај кривични поступак намештаљка, како од стране органа унутрашњих послова, тако и од стране Тужилаштва". На страну реч „намештаљка", која се не налази у мом речнику, а коју је заступник тужбе вероватно употребио у складу са својим васпитањем и властитим познавањем ствари, ја на претресу ништа слично нисам рекао, поготову не на адресу Тужилаштва. Ја сам само обзнанио шта су са мном радили од хапшења до суђења, где су све кршили закон и унижавали моје људско достојанство, *изричито* наглашавајући да се ништа од тога не односи ни на Тужилаштво ни на Суд. Што се тужилац препознао и идентификовао у изнесеним радњама, то је његова ствар, а рекло би се и својеврсно признање властитог учешћа у њима, о чему нас сада обавештава. Ја сам те радње делом изложио у својим ранијим жалбама које је Врховни Суд већ разматрао, а делом је њихов опис ушао у записник са Главног претреса, па нема потребе да их сада понављам. Ограничићу се на дословно навођење три различите оцене мог тобожњег „повезивања са групом" из чега ће се јасно видети ко је кога „провоцирао" и ко је на какав начин вршио притисак на Суд.

Прва оцена. Прво (и једино) обавештење у штампи између хапшења и суђења о поступку против мене, изашло у „Политици" на дан 21. 11. 1984, садржи и следећу реченицу: „Како се сазнаје, Младеновић је после краће специјализације остао у Паризу, где је одржавао сталне везе *са руководством четничке емиграције*".

Друга оцена. У Оптужници се то „повезивање са групом“ изриче на следећи начин: „У временском периоду од 1981. године до друге половине 1984. године (...) ступио је у везу *са групом особа* (...) јер је доласком у Париз повезао се *са емигрантском групом* ‘*Нова демократска алтернатива*’, (...) тесно сарађујући са њеним члановима...“ (следе имена четири тобожња члана те групе, уз напомену „и (са) другима“).

Трећа оцена. У Пресуди се пак иста ствар описује следећим речима: „У временском периоду од 1981. до почетка 1983. (...) повезао се *са емигрантима Владом Владисављевићем и Бошком Врачаревићем, а преко њих и са групом лица која је своју активност развила у покрет и програм под називом ‚Нова демократска алтернатива*’, ком покрету су и ова двојица припадала и *били његови заговорници*“.

Не улазећи на овом месту у расправу о /не/истинитости исказа саме Пресуде, желим да укажем на јасну разлику између ова три приказа исте ствари. Упоредимо најпре текст Оптужнице и Пресуде. Ова последња „смањује“ инкриминисано раздобље безмало за две године, ограничавајући га искључиво на период моје запослености код Владисављевића, што се подудара са мојим исказом (наравно, уз разлику да по мени ни у том раздобљу нема основа за инкриминацију). Затим, Пресуда јасно показује да „Демократска алтернатива“ није група него „програм и покрет“, да два од четири наведена лица немају никакве везе са тим „покретом“, а да преостала два нису чланови него „заговорници“, без обзира на то што се доносилац Пресуде упиње да ове очигледности забашури, манипулишући појмом „група лица“.

Упоредимо сада и један и други приказ са реченицом из „Политикиног“ обавештења (датог из неименованог извора, „јуче је саопштено“, каже се), наиме: „(...) одржавао је сталне везе са *руководством четничке емиграције*“. Ко је могао дати толико лажну информацију, срачунату да се обмане и застраши јавност и створи такво мњење које не може а да не притиска на Суд? Да ли Суд сам? Али у новинском тексту се

каже да „извор“ саопштава да је Суд подигао оптужницу, итд. Дакле није Суд. Ко онда? Да ли исти онај ко је Председнику Удружења књижевника Србије у току истраге противзаконито ставио на располагање део судских списа, наиме моје текстове написане под псеудонимима, за које није постојао доказ (а не постоји ни сада) да сам их ја заиста писао? Да ли исти онај ко је истом Председнику саопштио ноторну неистину да се ради „о веома тешком кривичном делу које је, у истрази, оптужени признао“ (*НИН, 30. децембра 1984. г.*)? Та питања, уз друге чињенице, изнео сам на Главном претресу, нигде их не везујући за јавну тужбу, и то је био део моје одбране. И таква одбрана проглашава се сад провокативном и нетолерантном! Најпре вас пред јавношћу неистинама облате, сами вршећи кривично дело (чл. 174, ст.(1) и (2) и чл.183, ст.(1) у вези са ст.(4) КЗ), затим вас месецима држе изолованог од јавности, предупредивши сваку могућност да се пред њом браните или да вас бране, а када ту могућност најзад добијете, траже од вас да будете толерантни! Да прећутите њихове прљавштине! И ако то нећете, онда захтевају да вам се то узме за „отежавајућу околност“! То је врхунац цинизма, безобзирности и нечасности.

А да после свега не би остала никаква сумња у то ко се налази на извору наведених обмањујућих информација, погледајмо сад шта о истом предмету каже заступник јавне тужбе у жалби на коју је ово одговор.

Четврта оцена. Он, наиме, вели да сам се за време боравка у Паризу повезао „са *најекстремнијим делом* непријатељске емиграције“, да сам „деловао као гласноговорник“ (!) *екстремне непријатељске организације*“! Не само да „Демократска алтернатива“ више није „покрет“ што је утврдила Пресуда, а што је тужилац дужан да прихвати обзиром да на то није ставио никакав приговор, него више није ни „група“, што је била у Оптужници! Сада је постала „организација“! И то екстремна! И то најекстремнији део емиграције! Само је још пола корака дели од „руководства четничке емиграције“! Ако је тај „покрет“, који заступа парламентарне методе, „најекстремнији део емиграције“, шта су онда бомбаши који подмећу експлозив? Човек који је у

стању да изрекне такве неодмерености и још смогне образ да их упути Врховном суду једне државе жалећи се на пресуду која је помиловала његова доказана огрешења о истину и част, шта ли је у стању да учини када дела знајући да над њим нема никаква надзора и да ником неће полагати рачуне? Има ли такав човек икакво морално и људско право да „у име народа“ прогони *било кога*? Дода ли се свему и његова слаба писменост, молим Врховни Суд да се заједно са мном запита, ко таквом човеку дозвољава да уопште подиже тужбу против једног писца (писменији за то ваљда и не би имао образа). А у прилог закључку ко је кога провоцирао током Главног претреса, наводим следеће две реченице које је заступник тужбе изговорио у својој Завршној речи: „У почетној фази истраге нисам знао да је Младеновић писац“ - тежак апсурд, јер сви списи, па и записник изјаве код истражног судије, којој је изјави тужилац присуствовао, упућују на то; а ако је то истина, још горе по тужбу, јер би то био најбољи доказ да ти људи не знају шта раде. „Током овог претреса Младеновић ме ничим није уверио да је писац кога треба запамтити“ - њега! - друга је његова изјава. Колико дрског изазивања! Током читавог претреса није му за то био пружен ни најситнији повод, него је одбрана са пуним уважавањем како саме установе Суда и конкретних судских одлука, тако и свих учесника у претресу, једнако уважавање протегла и на личност заступника јавне тужбе.

Други пример ни за длаку не заостаје за првим и односи се на тужиочево тумачење мог „добровољног неузимања хране“. Као што тамо тражи да ми се за „отежавајућу околност” узме чињеница да сам у својој одбрани изнео шта су са мном радили у истрази, тако сада хоће да ми се као „отежавајућа околност“ цени то што се нисам сагласио са његовим оптужбама! Он вели да неузимањем хране „иступам са позиција да се у конкретном случају суди његовом (тј. мом) стваралачком делу, а не поступцима против основа социјалистичког самоуправног друштвеног уређења и безбедности СФРЈ“. Другим речима, „отежавајућа околност“ је то, што се осећам као писац а не као непријатељ! Затим каже

да тиме стварам „*вештачки* публицитет“. Тај исказ подразумева да је све што су са мном чинили и на шта сам неузимањем хране реаговао било *природно*: спречавање припремања одбране у притвору незаконитим одузимањем списа при сусрету са браниоцем (што је био непосредан повод ступања у штрајк), понижавајуће свлачење до голе коже пред мноштвом људи ради претреса и завиривања тамо где је срамота и помислити (опет приликом спровођења на сусрет са браниоцем), шамарање и вређање од стране стражара после недопуштеног наређења срачунатог на гажење достојанства (последица: Разбијене наочаре), итд. Једино што човеку у тим тренуцима згажености преостаје јесте право на располагање властитим животом. И када му он прибегне, онда је то „стварање вештачког публицитета“! Ти људи не бирају средства да вас сломе, да вас униште као људско биће, а кад им укажете где и како поступају противзаконито, тада вам један од управника затвора каже:

“Шта ћете, ово је затвор, ОВДЕ ЗАКОН НЕ ВАЖИ“!

Затим вам прете, застрашују, вређају и после свега стану да вас насилно хране протурањем сонде кроз нос са образложењем: „Ми смо хумано друштво, не можемо дозволити да нам човек умре у затвору“. Онда вас из тог људског пакла у ланцима одведу на Суд, где вас после више од двадесет дана гладовања и истрајавања у поносу који вам је преостао као једини одговор на потпуну пониженост, дочека јавни тужилац Милан Бајић са својом Завршном речи у којој каже:

„Оптужени изгледа добро, он дакле потајно узима храну“! Само што не каже: *Жив је, дакле једе*!

И тај човек без минималног људског образа после каже да сам ја провоцирао! Каже у својој жалби да сам ја „на овај начин вршио притисак на првостепени суд да се бави и оним питањима која нису уобичајена за нормални ток пресуђења“. А ствари стоје овако: У списима мора постојати писмо које сам Председнику Већа упутио неколико дана по почетку неузимања хране. У том писму обавестио сам га о разлозима свога чина, посебно нагласивши да он није узрокован ниједном

судском одлуком, нити представља икакав облик притиска на Суд, чију високу мисију дубоко поштујем већ и због чињенице да потичем из правничке породице и да ми је отац био судија. Напротив, уверавајући Председника Већа у своје добро здравствено стање и велику издржљивост, замолио сам га да у даљем поступку чињеницу мог неузимања хране уопште не узима као било какву одредишну тачку, и да судске одлуке, макар се са њима и не слажући, поштујем и поштоваћу. Доследно томе, на првом претресу по ступању у штрајк, ни једном једином речју ту чињеницу нисам споменуо. Нисам је споменуо ни до пред крај наредног, када је сам *тужилац* почео њом да манипулише. Из хуманих (!) разлога је захтевао да се Главни претрес што пре оконча, те да ме Суд *у мом* интересу лиши права да прегледам своје дневнике и предложим Суду делове који оповргавају наводе Тужбе! *Тек* тада сам био принуђен да саопштим да моје неузимање хране није никакав притисак на Суд, него протест против саме *могућности* да се Суд нађе у стицају да уметнику суди због његовог рада, јер у његов рад спада и сав његов живот, заснован на мучној борби са својим властитим, и са противуречностима света којег жели и мора да појми и искуси у свим његовим разноликостима да би га целовито приказао, и да би уопште у њему, као такав, опстао.

Дакле, „питања неуобичајена за нормални ток пресуђења“ покренуо је својим провоцирањем, злоупотребом и цинизмом главом и брадом онај који то сад приписује мени. А он је тај који је таквим понашањем стварао и „наелектрисану атмосферу“ у судници, очигледно несвикнут на то да се неко усуди да на достојанствен начин искористи своје законско и демократско право на одбрану. Првостепеном Суду служи, дакле, на част што је умео да цени поштовање које сам му указивао од првог до последњег тренутка Главног претреса, чак и у тренуцима када је доносио одлуке које су по мом мишљењу биле погрешне.

II Истим методама служи се заступник јавне тужбе када истиче „отежавајуће околности“ које првостепено Веће није ценило.

1. Он најпре вели да сам као стипендиста „злоупотребио поверење“, пошто сам свој боравак у иностранству „користио у друге сврхе“. Ствари, међутим, стоје овако: Стипендију од поменутог Завода добио сам на четири месеца, а друга четири добио сам од француске стране. Постигавши одличне резултате на првој години двогодишњег студија за добијање доктората Трећег степена, тражио сам од нашег Завода продужетак стипендије како бих довршио докторат. Одбијен сам и поред најласкавијих оцена и препорука најзнаменитијих француских личности. Тражећи могућност да уопште задржим право на останак и опстанак у Француској, нашао сам посао код Владисављевића, чиме сам обезбедио карту боравка и социјална права, од којих сам и живео две године по истеку уговора о раду и престанка радног односа. То се, дакле, догађало годину дана по истеку југословенске стипендије. Ко онда сме да се усуди да говори о „злоупотреби поверења“? Ко сме да говори о „ступању у везу (...) са *намером* обављања непријатељске делатности“? Утолико пре што сам и после друге успешне године стекао изузетно и ретко право и част да уместо доктората Трећег степена могу *одмах* писати Државни докторат, који је највиши ступањ академског признања и у Француској и у свету. А да је онај ко говори о „другим сврхама“ (нажалост, морам рећи да се то исто односи и на првостепени Суд) хтео да види истину која се наметала из чињеница предочених на Главном претресу, морао би закључити да сам током свог боравка у Француској, рвући се са тешкоћама голог опстанка, својим идејама, намерама и јавним иступањима стекао велики број поштовалаца и пријатеља међу писцима са свих континената, упорно настојећи да их заинтересујем за својеврсност наше културе и бескрајну изражајну моћ нашег језика, те да их уверим да је дошао тренутак за широко отварање врата за нашу досадашњу књижевност јер је она основ златног века који тек долази, ако већ није почео. Морао би да види да сам у том циљу са више језика преводио и код нас објављивао песме и огледе тих великих писаца нашег времена, да сам их доводио на Октобарске сусрете писаца и новембарске преводилаца, да сам и сам, између осталог, три пута био

позиван на Фестивал европске поезије у Лувену, где сам са одушевљењем говорио о многоликости историјских и културних претпоставки које су услов да се у Југославији оствари велика духовна синтеза која је већ на путу, па ми је четири дана пре хапшења на лицу места предложено да кроз две године припремим фестивал који ће представити савремену књижевност Централне Европе, у сврху културног зближавања са Западом. Морао би видети да сам за француске и белгијске издаваче припремао антологију савремене српске поезије, а за наше антологију целокупне белгијске, да сам од самог почетка свог боравка у Паризу на више страна тражио могућност за покретање књижевног часописа „*Словесш*“ који би двојезично излазио у Паризу и Београду у циљу достојног представљања највиших вредности наше књижевности светској културној јавности (што је и био основни садржај мог „односа“ са Врачаревићем и извор међусобног неразумевања), да сам у том циљу, после свих покушаја, намеравао да своје замисли и стечено искуство ставим у дело настојећи да постанем главни уредник часописа „*Relations*“ којег на страним језицима издаје Удружење књижевника Србије (које је настојање осујећено мојим хапшењем - опсежан нацрт мојих уређивачких погледа налази се у судским списима, као што је осујећен и мој одлазак на Светски конгрес писаца у Мароку, на који сам био позван); морао би после свега видети да сва та голема активност јасно доказује да пред истражним судијом нисам изговарао празне речи када сам истакао да она боље од ичег осветљава моје намере и циљеве у раздобљу које је инкриминисано.

2. Од свега тога, и у свему томе, заступник јавне тужбе види само „изузетну упорност у извршењу овог кривичног дела, обзиром на временски период у коме је окривљени деловао“! Ако већ из пристојности не желим да кажем да је јавни тужилац лакрдијаш високог степена, ипак не могу а да не кажем да свака здрава људска памет мора у оваквом „расуђивању“ препознати недопустиво лакрдијашење са крајње озбиљним стварима, пошто је добронамерност спречава да у њему види дрско изазивање.

3. А такав је исти случај кад заступник тужбе тражи да ми се за „отежавајућу околност“ узме што сам „радњама описаним у изреци пресуде *далеко превазишао биће овог кривичног дела*“! Шта тиме хоће да каже? Да ли да је тиме сам повредио ЗКП када ме није оптужио по тежем члану, например по чл.125 КЗ (о тероризму), што не би било далеко од памети, јер је на главном претресу моје дневнике упоређивао са пушком, моје „дело“ са убиством, а мене самог са убицом? Или од заслепљености злобом и мржњом ни сам више није знао шта говори? Како иначе објаснити онај параноичан поклич о „гласно-говорнику“ екстремне емигрантске организације“, поклич који призива аветиње из мрачних сталињистичких времена? Како објаснити целу ту последњу реченицу у којој и иначе слабо писмени жалилац доводи до пароксизма кошмар од непријатељских утвара које му смућују памет, да човек не може а да после свега не осети и сажаљење према тој болести од чијих последица, додуше, трпи углед читаве земље, но од које зацело мора још у већој мери страдати сам болесник.

У тој реченици, достојној једне антологије сталињистичких галиматијаса, заштитник народних интереса још вели да сам ја, делајући као „гласно-говорник екстремне емигрантске организације“, „давао себи много већи значај него што би ми припадала (?!) као лицу које учествује у непријатељској делатности“! Има ли ту минималне споне са чињеницама, и са разумом? Чиме сам ја то себи давао значај? Текстове у „Савременику“ написао сам под другим именом и *нико* под капом небеском није знао ко је њихов писац. Не постоји човек који може посведочити да су моје изјаве, делатности и нарочито намере биле „непријатељске“. Напротив, многи угледни људи били су и још су спремни да посведоче супротно, двоје од најугледнијих чак се писменим путем и понудило Суду, уз то још и очевици мог држања у Француској, али је Суд њихово сведочење одбио. Упркос свему томе, ја сам за тужиоца био гласноговорник који је себи давао већи значај него што га један озлоглашени непријатељ може имати! А уствари, већи значај него што га заслужује дао сам ја

самом тужиоцу када сам у својој Завршној речи његове мрачне параноје из Оптужнице уздигао до ступња „једног од могућих *тумачења* чињеница“, а оне су, уствари, са „тумачењем“ имале исто онолико везе колико су имале и са чињеницама.

Претпоставимо, међутим, да остане та реч: Тумачење; претпоставимо за тренутак да наводи из Оптужнице и ставови у тужиочевој жалби заслужују ту реч. Погледајмо какве последице излазе из тога за целокупно југословенско правосуђе и за целу југословенску државу (наравно, ако остане на снази Пресуда која је то „тумачење“ у суштини потпуно подржала). Упоредимо са тим претпостављеним тумачењем оно друго, које сам првостепеном Суду предложио целом својом одбраном и нарочито Завршном речи, ограничивши се само на онај најбитнији вид тог поређења. С једне стране имамо заслепљену, једносмерну, редуктивну свест коју предодређује тренутни (чији?) дневни интерес по цену прибегавања најнечаснијим радњама, сили, обмани и застрашивању, калемљењу, конструисању и етикетирању, примитивном вређању, уза све то једну писменост које би се застидео и школарац. С друге стране имамо хиљаде написаних стихова што на нашем, што на страним језицима, хиљаде страница књижевних и филозофских огледа и критика, хиљаде преведених страница, о хиљадама страница личних дневника, које су својеврсно сведочанство о тешким жртвама поднетим једној широкој отвореној критичкој и самокритичкој свести и непрекидној вољи за разумевањем других и самоусавршавањем да и не говорим.

Однос између два „тумачења“ стоји, дакле, у тим размерама, и он *јесте* такав, а када јесте, онда „чињенично стање“ које првостепени Суд „савесно, брижљиво и правно анализирајући утврђује“ (Пресуда, стр. 9) није никакво чињенично стање него интелигентнији начин (интелигентнији од оног у Оптужници) да се оно што није и чега нема прикаже као да јесте и да га има, да се *прикрије* не само оно што чињенице чини чињеницама, разлоге разлозима, а намере намерама, него и сам мој идентитет песника, писца, филозофа, преводиоца, једном речју ствараоца.

Али од кога да се прикрије? И колико дуго?

Јер једно такво прикривање може трајати само док траје моћ оне силе која у његово спровођење ставља читаву државну машинерију, или та сила уображава себи да може нешто сакрити, уз шта иде још и она толико пута осведочена истина, да што се више духа сабије у боцу и она чвршће зачепи, то прскање и разорно дејство, кад му дође време, бива силовитије.

Хоће ли та сила трајати вечно? Позајмимо од времена нешто мало крилатости и погледајмо шта ће се десити кроз неколико година, или неколико деценија, свеједно. Моји заплењени дневници биће објављени (ако Ви не дозволите да их ставе на ломачу они који су их узаптили) и људи ће учинити оно што сада можете учинити и Ви: Прочитаће цео контекст оних десетак реченица истргнутих из хиљаду страница текста. И шта ћа закључити? Исто оно што су закључили сви присутни у судници када су ти шири изводи читани, што није могао не видети и сам доносилац Пресуде (само што је он то из њему знаних разлога у Пресуди прећутао без икаквог осврtања), а што је у наслову свога извештаја новинар „Експрес Политике“, у ранијим написима иначе крајње оштар према мени, сажео речима: ДНЕВНИЦИ (НЕ) ОПТУЖУЈУ. И шта ће се онда ти будући читаоци питати? Зацело: Ко су били ти људи који су мимо све очигледности неистину могли да огласе за истину? Јесу ли имали савести? Или је над њиховим савестима владала нека јача сила?

Али останимо још мало при оној крилатости и допустимо још једну претпоставку везану уз проток времена. Узмимо на ум хиљаде стихова и страница које сам до сада написао, па им још додајмо оне десетине хиљада које ћу тек написати, за које је све досадашње раздобље мога живота било припрема и нека врста школовања. О оним до сада написаним критика још није рекла своју праву реч, нити је шира јавност са њима у довољној мери упозната, што је и природно за неког ко се у мојим годинама није бавио публицитетом него својим усавршавањем. Претпоставимо, дакле, да се после изјашњења критике и шире рецепције мојих књига покаже да је реч о врло значајном делу и да је писац ових редова веома значајан писац.

Одмах молим да ми се овакво претпостављање не упиште у нескромност, јер говорим о пукој логичкој могућности, која, додуше, греје стваралачку вољу писца, али се на овом месту тиче искључиво Вас, будући да би се њено остварење у будућности и те како тицало свих оних који су имали одговорности да суде у садашњости. Са овом задршком још један корак напред па претпоставимо да се догоди да они спевови, драме и филозофске расправе које сам замислио и на којима радим чак и превазиђу оне и иначе више него ласкаве оцене.

Упоредимо сада то претпостављено будуће стање, са којим би Суд као логичком могућношћу морао да рачуна уколико би извршавао своју законску обавезу да у својим проценама полази од *личности* окривљеног, упоредимо, велим, то стање са садашњим омаловажавањем и злостављањем које преживљавам и са прикривањем од јавности истине о мом стваралачком идентитету. Коме на срамоту ће се истина обелоданити? Да ли на срамоту тужиочеву? Сигурно не, јер су Мелети свих времена захтевали окове за слободан дух, једино кроз мрз и злохот, прерушене у тобожњу народну вољу, налазећи пут ка памћењу поколења, хранећи успомену на себе дугачком сенком својих жртава. Него ће лъага пасти (као што је већ пала, а Ви је можете спрати) на друштво које је дозволило да га од песника штите и одређују му меру ти повампирени подметачи херостратске ватре по новим Ефесима и новим духовним светилиштима.

Тако да после свега излази да би како за само друштво, тако и за Суд који штити његове и општељудске трајне вредности, било и боље, и часније, и целисходније, да се ставови из Оптужнице и тужиочеве жалбе не подижу на високо постоље „тумачења“, јер су последице тада неупоредиво погубније по њега него када им се одреди њихово право место у оној споменутој антологији; а сходно томе, да се Пресуда, Вашом одлуком укинута, схвати као једно „несрећно поглавље“, у којем је доносилац Пресуде, сапет у рашље једне тешке казуистичке ситуације, у име спашавања образа свих других учесника у мом хапшењу, злостављању и оптуживању (ако ли не и достојанства и самоодређености целе државе пред

притисцима слободољубиве домаће и светске јавности) морао да жртвује своје лично убеђење и да образлаже и оправдава што се образложити и оправдати не може.

У име тог убеђења одлучио сам да Вам не доставим своју жалбу на Пресуду, у којој сам на простору двоструко већем од оног који запрема овај Одговор, свестрано претресао све њене видове, од правног, преко психолошког до логичког. Одлучио сам да се задовољим оним што је на беспрекоран начин написао мој бранилац г. Венијамин Пејовић, као и са оних шест сажетих разлога које сам упутио у законском року најавивши шире образложење. Молим да ту одлуку схватите најпре као исход једне дубоке збуњености чињеницом да је један човек осведочене разложности, компетенције и високе моралности могао написати ствари које и својом целином и највећим делом појединости противурече свакој од наведених врлина; затим као израз разумевања за муке на којима се доносилац Пресуде, по моме виђењу ствари, налазио пред нуждом да образлаже необразложиво, утолико пре што сам у тој непослатој жалби логичком и психолошком анализом самих ставова Пресуде необориво доказао да је лично убеђење њеног потписника управо опречно оном које је по дужности изнео; најзад молим да то неупућивање жалбе схватите и као израз жеље да њен садржај уопште никад не обелодањујем, и то из осећања дубоког поштовања према Председнику Већа првостепеног Суда, што би било последица горе изреченог уверења да је та Пресуда једно „несрећно поглавље“ које ћете Ви, судије Врховног суда Србије, умети правилно и правично да оцените и без моје „тешке артиљерије“, учинивши излишним њено потезање по ванредним правним лековима.

Поштовани Председниче и чланови Већа,

После свега што сам изложио верујем да сам Вам учинио схватливим разлоге своје повећане оштрине према човеку и уопште људима који су ме довели пред Суд као „народног непријатеља“. Нека ми за „олакшавајућу околност“ буде узето, што су још оштрије од мене говорили о истом друштвеном злу моје колеге књижевници на недавно одржаном Конгресу писаца Југославије (*Cogito, ergo SUP*, рекао

је један од њих, што ће рећи: Ако имаш главу, и ако је употребљаваш, ето ти полиције за вратом!), а бар исто толико оштро, само другим речником, говоре сад свакодневно са многих друштвених и политичких трибина демократски настројени људи широм земље. Ако је истина да то зло постоји, и да је распрострањено, а у томе се како изгледа, сада сви слажу, онда нема никакве сумње да сам ја његова жртва и живи сведок начина његовог деловања. А да ће се „на његовој страни туђи“ многи носиоци узапћених повластица показује свежи пример једног по таквим испадима већ обајателог функционера, познатог по томе што му је својевремено већ било допуштено да упропасти средње образовање, а у последње време по позамашној књизи-регистру дежурних непријатеља међу писцима, који је на вест о духу новосадског Конгреса писаца саопштио да би за све писце заједно била довољно једна обична чета војника, и затим приступио лицитацији са својим пријатељима, у смислу да би популарније и „самоуправније“ било да их „среде“ јединице територијалне одбране (према НИН-у од 28. 4. 1985. г.). Па ако вредност коју ту топузоносци штите нема боље заштитнике од њих, онда и она није достојна да буде штићена. Али ми знамо да су многе вредности за које се они заклањају и те како достојне да буду штићене, као што знамо и то да они са тим вредностима, сем у циничном празнословљу и бестидној мимикрији, немају никакве везе. Срећом, велики демократски талас којег су нахранили ветром широки пустињски простори народне душе и на којем сада плове најнапредније организоване снаге друштва, избациће их ускоро на обалу, и ту ће имати да положе све рачуне које кроз дуго време никоме нису полагали.

Морам на крају да кажем да сам читав овај Одговор сачињавао под сенком упозорења мени најближих људи, да својој отвореношћу и оштрином ризикујем да против себе окренем Вашу судијску непристрасност. Заступник јавне тужбе, предочено ми је, зацело разгневљен истином коју ће о себи прочитати, потегнуће за свим средствима која му стоје на располагању како би успео у своме захтеву. Зато је боље, саветовано ми је, бити мудар, прећутати, прогутати и ићи на

дуге стазе: Истина ће се већ сама од себе показати, помоћиће јој нарочито моје књиге...

Али мудри су данас преплашени. И још више од тога, изгубили су веру у људе, и у Правду. Што се мене тиче, да сам ту веру изгубио, зацело Вам ништа од свега овога не бих био писао, ћутао бих, гутао; а да сам био мудар и престрашен, зацело ме не би жбири уходили по свету и не би сачекали на граници свога пашалука да моју отвореност, одушевљење и веру у људе стрпају у затвор. Зато бих ја био неко други, измењен, сломљен ли? да сам брижне и мудре савете послушао. Па ако треба да се Ваша непристрасност окрене против мене зато што се не бојим да кажем истину и да је, кад сам у њу тврдо уверен, потпишем *својим* именом и презименом, ако у својој земљи треба да будем осуђен зато што сам *такав и такав* и *то што јесам*, нека! онда изволите, осудите ме, огласите ме непријатељем свог народа, окружите ме са још десет кругова решетки, осудићете ме на десет пута већу слободу од оне у којој с друге стране решетки подрхтавају и стрепе ћутиви, мудри. Али мене греје сасвим друго једно веровање, ја никада нећу престати да верујем у природан човеков осећај за правду, којега зацело није лишен ни један људски створ, па чак ни наш јавни тужилац, јер допустимо, најзад, да и он у својој људској души осећа и мисли другачије но што чини, ухваћен у пипке страшног полипа који на јавној позорници гњечи оно људско у човеку и оно природно слама у души.

Па ако је тако, ако непоколебиво верујем у изворну доброту и могућност искупљења чак и оних који ми снују зло и који су своју зловољу јавно осведочили, зашто бих ту веру ускратио Вама, који сте је највише достојни, јер сте неговању и васпитавању тог природног осећаја посветили сав свој живот, додавши му још и онај сјај којег Природа дугује Образовању?

1 Где год да се у тексту појављују „отежавајуће“ и „олакшавајуће“ околности, стајаће наводнице, јер тамо где нема „дела“, нема ни таквих околности. - Такође, при цитирању, сва подвлачења су моја.

ОЗАКОЊЕНО БЕСПРАВЉЕ У ПОЛИЦИЈСКОЈ ДРЖАВИ

- Жалба Савезном суду Југославије -

САВЕЗНИ СУД ЈУГОСЛАВИЈЕ
Београд

Овим изјављујем

ЖАЛБУ

против пресуде Врховног Суда Србије КЖ.I 637/85 од 5. септембра 1985. године, којом се преиначује пресуда Окружног суда у Београду к. 645/84 од 4. фебруара 1985. године, и то

I због битних повреда ЗКП

II због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања

III због повреде КЗ

и предлажем да се речена Пресуда и изречена казна укину, те да у потпуности будем ослобођен сваке кривичне одговорности.

Разлози

I Повреде ЗКП

1) У *начелном* смислу, образложење пресуде ВСС редовно пренебрегава разлоге које одбрана износи као поткрепу жалбених навода. Готово у свим тачкама, Пресуда се позива на ожалбене изреке и разлоге првостепене пресуде, узимајући их као меродавне у побијању жалбених навода, иако ти наводи управо њих побијају. Врховни суд напросто изражава своју сагласност са разлозима првостепеног суда, или још

простије, дословце наводи одредбе Кривичног закона, уместо да на исцрпан и дистинктиван начин покаже зашто жалбени разлози не стоје, што му је дужност по ЗКП.

2) *"Основна лаж"*. Реч „лаж" овде треба схватити као „повреду ЗКП", иначе је израз позајмљен из логике (аристотеловске). Προτον πσευδοσ обе пресуде (и првостепене и другостепене), као и читавог претходног поступка, из које произилазе све остале, јесте најпре *одузимање* мојих личних дневника од стране органа гоњења, затим њихово *преузимање* у истражном поступку, најзад *узимање* тих дневника као доказа на којима се заснива пресуда. Одбрана је у жалбеном поступку против коришћења дневника као доказног средства изнела две врсте разлога: *Позитивно-правне* и *моралне*, при чему се ови други имају схватити у *природно-правном смислу* који захтева да се легалитет свагда преиспитује са тачке гледишта хуманитета, те да се отуда опсег позитивних правних норми одмерава пажљивим уодношавањем са највишим вредностима човековог природног бивствовања.

Ни о позитивно-правним ни о природно-правним разлозима жалбе пресуда другостепеног суда није пружила задовољавајуће побијање.

а) у позитивно-правном смислу, другостепена пресуда, понављајући разлог првостепене, сасвим штуро каже да „прописи ЗКП-а, а посебно одредба чл. 83, на коју се жалба позива, не дају основа за закључак да се дневници оптуженог не би могли користити као доказ". И то је, дословце, све.

Али тиме Врховни суд Србије, следећи пример београдског Окружног суда, у потпуности ПРЕНЕБРЕГАВА И ПРЕЋУТКУЈЕ ПРАВИ АРГУМЕНТ ОДБРАНЕ. Одбрана је, наиме, захтевала да се „случај дневника" *уподоби* одредби чл. 83.ст.1. ЗКП *по аналогији*, јер је очигледно да лични дневник представља својеврсно сведочење оптуженог у својој властитој ствари, штавише, неку врсту *изнуђеног сведочења*, будући да оно није дато својевољно.

Наведени необразложени став другостепене пресуде, као и таутолошко објашњење првостепене (на стр. 20, да наиме, случај дневника *није изричито наведен* у чл.83) *не*

оповргавају став одбране да се ради о аналогном случају, него га напросто заобилазе. У питању је *велика правна грешка*, јер без доказивања супротног, стоји да се „случај дневника " има уподобити члану 83. ЗКП и сматрати за аналоган, те дневници следствено бити искључени из „предметних доказа". Уместо, дакле, да то супротно докажу, и једна и друга пресуда proprio auctoritate прећуткују *argumentum* одбране, понашајући се као да га нема!

Првостепена пресуда покушава, додуше, да на заобилазан начин оправда коришћење дневника као судских доказа. Дословце наводећи одговарајућу одредбу ЗКП, она на стр. 19. тврди да *"извор доказа у кривичном праву може бити све"*, итд...

Овакав исказ, макар и преписан из текста Закона, неистинит је на одлучит начин.

У позитивно-правном смислу, њега оповргава само постојање чл. 83, које ограничава доказна правила, показујући тиме да доказно средство и извор доказа *не може бити све*. Ако би, наиме, изрека Закона (овде разлог пресуде) била тачна, онда би и изнуђени искази, изјаве органима гоњења, присилна сведочења блиских рођака, итд. били легитиман „извор доказа". А управо њих искључује чл. 83. ЗКП!

Ова очигледна противуречност у самом Закону на најбољи могући начин показује вољу законодавца, да обесконачи (обезграничи) моћ својих извршних органа, дајући им у руке један Закон који је својим властитим одредбама и сам обесконачен. Таквом вољом, и таквим законом, изиграва се сама *идеја* установљења Закона и успостављања законитости. Суштина идеје Закона састоји се у вољи да се *уконаче* (тј. ограниче) воље свих субјеката на које се закон односи, на шта упућује и сама реч *закон* која значи: Бити за коначност, за *Кон*, за уконачење. А то ограничење важи, дабоме, за све, па онда и за доносиоце, спроводиоце и чуваре закона. Ако пак они једном *позитивном* одредбом обесконачују (обезграничавају) изворе доказа у кривичном поступку иако су их другом одредбом истог закона бар делом уконачили, они широм отварају врата свакој врсти злоупотребе и претварању *правне*

у полицијску државу, јер је субјект *права* изложен озакоњеном *безправљу* (односно обезакоњеном праву). А у таквом стању свакоме се може судити за све, јер се у обесконачености средстава свакоме може све и доказати.

Таквог је, дакле, реда позитивно-правна аргументација са којом се лични дневници проглашавају за легитимно доказно средство. Њеним рашчлањавањем већ смо дотакли и

б) *морални*, односно *природно-правни* смисао коришћења личних дневника као судских доказа. Одбрана је у жалбеним наводима моралне разлоге придодала правним истичући да лични дневници припадају најинтимнијој сфери човековог живота коју мора поштовати свако, па и оно најозлогашеније друштво, преко чије границе разлози морала ни у једном времену нису допуштали продор легитимитета. Ту врсту разлога другостепена пресуда одбацује „због тога што се нико, како то правилно закључује првостепени суд, не може користити било каквим слободама па ни слободама уметничког стварања ради угрожавања односно нарушавања друштвено-политичког уређења". И то је, дословце, све.

Последице оваквог разлоговања су поражавајуће.

Сем што поново у потпуности пренебрегава разлоге жалбених навода, пресуда овде на крајње неочекиван начин писање личних дневника најпре доводи у каузалну везу са *слободама уметничког стварања*, а затим и са угрожавањем, односно нарушавањем друштвено-политичког уређења! Било би крајње немудро давати икакав коментар овако сочном галиматијасу. Застрашујуће је, међутим, што се он, ево, појављује као жива и делатна стварност нашег правосуђа, и наше свакодневнице. Неки футуриста закукао би сада над будућношћу државе коју угрожавају интимни дневнички записи њених поданика. Са истим правом, какав реалиста завапио би над судбином писмених у тој држави.

Али ни ови „морални разлози" нису без свог правног утемељења, бар што се тиче осврта на један пример из праксе Врховног суда Србије.

Тај суд се у једном потпуно аналогном и чак мање драстичном „случају" не тако давно званично изјаснио у

прилог стављања начела „социјалистичког хуманизма“ *изнад* начела дословног придржавања „круте законске норме“. Реч је о „случају магнетофонских трака“ као доказног средства у кривичном поступку. Иако те траке нису именоване у члану 83. ЗКП, Врховни суд Србије је нашао да се њихов „случај“ „ИЗ МОРАЛНИХ РАЗЛОГА“ може уподобити том члану, те да се оне убудуће имају сматрати неважећим средством у доказном поступку.

О таквом начелном ставу овог Суда обавештена је најшира јавност, и то преко најтиражнијих дневних и недељних гласила.

Да парадокс буде већи, то обавештење догодило се у време када су се жалбе одбране на првостепену пресуду, засновану на личним дневницима као доказима, већ налазиле у Врховном суду!

А да буде још већи (и највећи од свих), таквом ставу овога Суда придружио се у јавним гласилима нико други до главом и брадом сам заменик окружног јавног тужиоца Милан Бајић, дакле, исти човек који је тек неки месец раније у судници личне дневнике писца упоређивао са пушком, а causa criminalis своје оптужбе са убиством!

Свакако да се намеће питање, постоји ли са моралне тачке гледишта начелна разлика између судске употребе магнетофонских трака и личних дневника. Ако и постоји, она сигурно иде на штету магнетофонских трака. У најмању руку и првостепени и другостепени суд били су ДУЖНИ ДА СЕ О ТОМ ПИТАЊУ ИЗЈАСНЕ, не само зато што их је на то обавезао жалбени навод, него и EX OFFICIO, будући да једном начињен судски изузетак *има важити као прејудикат у аналогним случајевима*.

Врховни суд Србије није, дакле, морао имати посебне моралне осетљивости за начелно питање судске (и полицијске) недодиривости личних дневника: in hoc casu он је *ex jure* био дужан да примени властиту прејудикативну, дакле законски обавезујућу аналогну одлуку.

Уместо свега тога, Врховни суд Србије закључује да писање личних дневника угрожава друштвено-политичко уређење!

Из тога се најбоље види на какве је позитивно-правне и моралне (односно природно-правне) основе постављена ова *προτον πσευδοσ* целокупног кривичног поступка против мене. А исто је толико јасно да би и њено укидање обеснажило потребу за свим даљим оспоравањима разлога било које од ове две пресуде нижестепених судова. Њено присуство као темељне премисе на *субрептиван* начин обележава сва даља разлоговања ових судова као *утају* и *подвалу*.

Ја ћу се на њих ипак осврнути, стално пак држећи на уму да за тим *ex tempore* престаје свака потреба када се мојим личним дневницима одузме својство доказног средства.

3) Следећа повреда ЗКП од стране првостепеног суда, коју другостепени суд подржава, састоји се у *разлици између оптужења и изреке пресуде*. Правно је недопустиво образложење другостепене пресуде да „те разлике не мењају суштину дела из оптужбе“ и да „модификовани чињенични опис дела остаје у границама исте правне квалификације“.

Правно је недопустиво „модификовати“, другим речима *поправљати* оптужницу и то у њеној главној тачки, тамо где су њени наводи оборени и показују се као лажни! Формулација Врховног суда Србије излази на то да је за суд важно да задржи *praesumptio juridica* без обзира на то што је разлози оптужнице не оправдавају! Посао Суда није да домишља *своје* разлоге него да цени оне које износи тужба. In hoc casu Суд се понашао *пристрасно*, узевши за циљ да *спасе квалификацију дела* коју пак наводи тужбе нису оправдали. Слаб је изговор да је „овом изменом првостепени суд поред осталог и сузио време инкриминисаног деловања оптуженог у односу на време из оптужнице, што је очигледно у прилог оптуженог“ - изговор који у оправдање свог става наводи Врховни суд Србије, јер је ствар у томе да НИКАКВОГ ТАКВОГ ДЕЛОВАЊА НИЈЕ БИЛО НИ У ЈЕДНОМ ВРЕМЕНУ. Првостепени суд је самим „модификовањем чињеничног описа“ признао да оптужба износи чисте неистине (што је лако утврдити *provocando ad acta*). „Остајање при истој квалификацији“ изражава вољу (или пре самовољу) да се нађу *нови* разлози којих у оптужби нема. То је очигледан пример *прекорачења оптужбе*.

С тим у вези је и начин кривично-правног третирања појма групе, што другостепена пресуда сврстава под „утврђивање чињеничног стања“, иако му је место овде. Истина је, додуше, да то „утврђивање“ треба да послужи као премиса за извођење закључка да је некаква „група“ постојала; али *начелно* опредељење оба нижестепена суда за третирање групе на предметни начин биће у будућим временима школски пример не само огрешења о правне и законске ригорозности, него и напада на здраву људску памет, коју су хтели да посоле безобзирним домишљањем. То пак домишљање има исту гореописану *субрептивну* структуру јер почива на првобитној подвали, односно „утаји“, да оптужба као чланове групе именује *пет лица*, која, међутим, сам кључни доказ тужбе - извештај Републичког СУП-а о политичкој припадности тих лица - све од реда искључује из било какве групно-огранизационе везе, како међусобне, тако и са „групом“ „Нове демократске алтернативе“. „Групу“ од две особе формира, дакле, првостепена пресуда и тиме поново ПРЕКОРАЧУЈЕ ОПТУЖБУ, што Врховни суд санкционише, и даља домишљања, увредљива за разум, прихвата као „основана и уверљива“.

II Пошто разлози другостепене пресуде, који се тичу жалбених навода о *погрешно и непотпуно утврђеном чињеничном стању*, само изражавају сагласност са разлозима првостепене пресуде или се позивају на законске одредбе, остају на снази ови приговори које је одбрана изнела у жалбеном поступку, па их не вреди понављати. Ограничићу се на неколико опаски, и на један начелни закључак.

Разлози првостепене пресуде, које другостепена подржава, врве од оваквих расуђивања: Група није група него „покрет“, а ипак је група. Чланови нису чланови него „заговорници“, а ипак су чланови. Два члана-заговорника те групе-покрета са којима сам „ступио у везу“ нису међу потписницима оснивачке декларације. Један од њих, републиканац и југословенски (федеративно) опредељен, у својој књизи жестоко напада две водеће личности међу тим потписницима; други, монархиста и „великосрпски“

опредељен, из броја у број свога часописа из пера својих сарадника, и из свог властитог, напада на исте те потписнике и на њихово гласило, а ми у пресуди сазнајемо да је сам тај часопис, на којем редовно стоји „Независна ревија“, *орган* наше групе-покрета!

Докази „чврсте повезаности“ два члана групе: *Први доказ*: Владисављевић објављује код Врачаревића; али објављује и на десетине других. *Други доказ*: У дневнику тобож пише да Врачаревић штампа „Савременик“ код Владисављевића; е то у дневнику не пише, нити може писати, јер на часопису пише где му је штампарија; у дневнику се каже да се врата Владисављевића затварају за „Савременик“; али се не каже да су икада била отворена (као што и нису). *Трећи доказ*: У дневнику пише да су се ова два својеглава старца негде међусобно оговарала, а после се види да нису. *Четврти доказ*: На Владисављевићевој дописници се налази једна порука за Врачаревића, коју му он, ваљда услед групне конспирације, не саопштава телефоном. И то су докази чврсте повезаности!

Смисао који је фрагментима из дневника дала тужба, одбрана је уверљиво оповргла на *сваком појединачном примеру*. Пошто тај смисао, услед потпуног одсуства других релевантних доказа и чињеница, остаје *in suspenso*, суд је дужан да га по начелу *in dubio pro reo* определи у корист оптуженог. Не само да то није учинио, него је пропустио да се о том делу жалбених навода уопште изјасни!

Питање значења псеудонима уопште није ван компетенције суда: за то постоје *вештаци* које је Суд пропустио да консултује.

Смисао наведеног цитата из дневника потпуно је неопако протумачен: Подаци које о себи даје приповедачки субјект тога написа уопште се не подударају са чињеницама из живота самог писца, што је лако утврдити увидом у његово кретање (које суду није непознато). У питању је, дакле, приповедачка дистанца која уз псеудониме још једном писца одваја од истомишљеништва са изнетим ставовима.

Начелно гледано, из неутврђеног чињеничног стања следи:

In dubiis reus ist est absolvendus.

III Из свега следи да повреда кривичног закона није само у томе што је „дело“ уподобљено чл. 131. КЗ, него што је уопште уподобљавано било каквом кривичном поступку.

Зато предлажем Савезном суду да другостепену одлуку укине и ослободи ме сваке одговорности, без обзира на то што сам казну већ издржао, јер *adhuc sub judice lis est*.

18. децембар 1985. г.
Чачак

ФРАНЦУСКА 7

1985 - 1989

ДВОЛИЧНО СЛОБОДОУМЉЕ ПИСАЦА

- Реч приређивача уз ово поглавље -

У строгом смислу речи, ово поглавље по садржају припада готово у целини претходном. И аутор се у овом тренутку колеба да ли да из обимне грађе за књигу "Србија иза решетака" која је у припреми издвоји ово поглавље у засебно дело, посебно од тренутка када су се после 5. октобра 2000. г. писци на драматичан начин поделили.

Пошто се, међутим, позорница збивања из тамничких ћелија и судских дворана преселила у културне просторије Удружења књижевника Србије, приређивач је, уз сагласност аутора, надовезивањем ова два поглавља једно на друго, желео да оштро укаже на ауторово напоредно сучељавање са два поларизована симбола "брозних времена" од којих је једно оличено у отворено робијском Правосуђу, друго пак отеловљено у прикривено дволичном слободоумљу писаца.

СИЛОМ ИЛ' ПРЕВАРОМ НА БЛИЖЊЕГ

- Писмо Скупштини УКС из затвора -

Свакој је злости што се грешно роди
неправда циљ, а тко тај циљ имаде
тај ближњем силом ил' преваром шкоди
.....
Насиљем ближњи ил' убијен гине
ил' рањен страда, док иметку пријети
ништење, палеж или пљачке ине.

Данте, *Пакао*

Поштоване колеге - делегати,

Обраћам Вам се први пут за ових осам месеци од како се налазим у затвору, иако је за то имало много повода и раније. Овај садашњи, међутим, толико превазилази све што је против мене до сада учињено, и до те мере узима начелне размере, да бих се огрешио и о своју савест и о дужност члана Удружења писаца и Српског философског друштва уколико Вас о њему не бих обавестио.

Свима је Вама познато да се Суд у поступку против мене као „доказном грађом" служио мојим личним дневницима. Многи од Вас, међутим, вероватно не знају да су ти дневници, уз моје иначе рђаво и тенденциозно интерпретиране исказе у истражном поступку, били *једини* и *искључиви* извор грађе за поткрепљивање главне тачке Оптужнице и Пресуде. А свако ко је присуствовао суђењу могао се лако уверити да чак ни у дневницима нема ничег што би моју делатност у Паризу могло обележити као „непријатељску". Напротив, управо су ти дневници били

најбољи и очигледан доказ да су наводи Оптужнице били лажни и злонамерни. То је увидео чак и новинар *Експрес-Политике*, који ми је иначе у својим ранијим написима био крајње ненаклоњен, насловивши свој извештај са суђења речима: ДНЕВНИЦИ (НЕ) ОПТУЖУЈУ.

Све то (уз толико других чињеница које сам на суђењу и у својим жалбама изнео) није било довољно Председништву нашег Удружења да против тако нападног огрешења о морал и истину изговори једну једину јавну реч. Све то није му било довољно да на новосадском Конгресу узме у заштиту начело неповредивости не само књижевникове, него и било чије интиме (поразно је за Председништво и за наше делегате на Конгресу да је та реч, макар и на увијен начин, чута из уста тек једног писца, и то из друге Републике, док ме је Председник нашег удружења са говорнице без устезања сврставао међу „непријатеље“). Све то није било довољно истом том Председнику да се окане своје подривачке работе, којом је од самог почетка мога тамновања настојао да истину заташка и да је чак кривотвори, служећи се средствима незамисливим за једног писца, осим тога и против-законитим, од којих ћу сада навести само застрашивање чланова Председништва цитатима из текстова за које није постојао, нити сада постоји, релевантан правни доказ да су заиста моји (будући објављени под псеудонимима), који су пак текстови припадали тајним судским списима недоступним за јавност; а навешћу и претњу мојој супрузи да јој се може догодити да услед морално-политичке неподобности преко ноћи остане без посла уколико не престане да се залаже за моје ослобођење, не нашавши после свега за сходно да се један једини пут појави на суђењу и ту на лицу места провери истинитост онога што су му дошаптавали његови полицијски доушници (или наредбодавци).

Шта се друго, после таквог држања Председништва и нарочито његовог Председника, могло очекивати, ако ли не оно што се управо догодило, а због чега Вам, као делегатима Скупштине Удружења, и упућујем ово писмо? Судско веће Окружног суда у Београду донело је у мају месецу накнадну одлуку, којом ми се, осим дела заплењених књига, ОДУЗИМА

И ШЕСТ СВЕЗАКА ДНЕВНИКА, написаних у раздобљу између 1979. и 1984. године. На страну то што је три од тих шест свезака написано пре и после раздобља које Пресуда инкриминише; на страну и то што истргнути наводи из дневника (десетак реченица на преко хиљаду страна) нису били, јер нису ни могли бити, предмет инкриминације, него тек средство (и то једино) за доказивање мога познанства са појединим личностима; већ је тај најнеморалнији од свих чинова извршен на основу законског члана који одузимање предмета правда моралним разлозима! А осим тога, опет позивањем на исти члан, образложен је „интересима опште безбедности“ (!), ваљда зато што је, после скандалозних лажи којима сам био јавно облаћен, сада у интересу „опште безбедности“ да се истини затре траг, јер су ти дневници, као што рекох, и у својој целини, и на свакој појединој страни, најбољи доказ да сам оптужен, суђен и осуђен лажно, да је у основи суђено неколиким реченицама истргнутим из мојих текстова објављеним под псеудонимима, за које пак текстове не постоји нико ко може сведочити о идентитету њиховог писца.

Због тих неколико реченица и због њихове актуелне политичке конјунктуре, испредена је цела мрачна прича о мом тобожњем повезивању са „непријатељском емигрантском групом“ *преко* познанства са неколицином њених чланова. На суђењу се, међутим, показало, да та „група“ није група него „покрет“, да тобожњи „чланови“ нису чланови него „Заговорници“, и то само *двојица* из назови-групе, да моји односи са том двојицом „заговорника“ ни у својој „намери“, нити својим исходиштем, нису били ни политичке ни „непријатељске“ природе. Па ипак је Пресуда подржала ону „мрачну причу“ која је на очиглед целе светске јавности била оповргнута, осудивши ме по оном законском члану који је њеним ткачима омогућио да ме и пре и после неправоснажне Пресуде, дакле већ више од осам месеци, држе у затвору, на основу оне за јавно достојанство ума срамотне одредбе о „узнемирењу грађана“. Без тога члана не би било читаве лакрдије са дневницама, не би дошло до њиховог садашњег одузимања, не бих морао да се исцрпљујем четрдесетодневним

гладовањем и да трпим сва понижења која сам преживео у затвору. Те реченице пале би под удар оног озлоглашеног, и сада јавно проказаног, члана о „непријатељској пропаганди“. Вас бар не треба да убеђујем у колико је он пак мери погубан по слободу стваралаштва и колико противуречи загарантованим уставним слободама.

Поштоване колеге!

Желим да вас упозорим да одлука о одузимању мојих заплењених књига и личних дневника још увек није правоснажна. На ту одлуку, као и на саму Пресуду, жалио сам се Врховном суду Србије, те још увек има изгледа да здрав разум надвлада над злохотном заслепљеношћу. У тим жалбама изразио сам своје поверење у Врховни суд Србије, назвавши га барјактаром борбе за заштиту законитости и за демократизацију самих закона, а он је то поверење још и подгрејао, изјаснивши се на страницама претпоследњег броја НИН-а против прислушкивања и магнетофонских трака као доказног судског средства, изричито стављајући начело „социјалистичког хуманизма“ изнад начела „материјалне истине“. Али без обзира на то поверење (јер како објаснити да се у истом тексту и о истом поводу за исто то начело залаже и исти онај јавни тужилац који је моје дневнике изнео пред Суд?), с пуним убеђењем сматрам да је Ваша јавна интервенција више него неопходна, не само зато да се од уништења сачува она половина живота коју сам уложио у писање својих дневника, него и зато да оно што је мене задесило данас, сутра не снађе било ког од Вас.

Оно пак на шта желим посебно да Вам скренем пажњу јесте чињеница да је одлука о одузимању мојих књига и личних дневника донета непуних месец дана по завршетку новосадског Конгреса, чији је демократски смер поздравило читаво друштво (осим оног топузоносца који је раније писцима претио бело-црном књигом, а сада је прешао на „групу војника“ и „јединице територијалне одбране“). Не представља ли таква одлука Окружног суда у Београду изругавање напорима и опредељењу читаве демократске јавности? Не претвара ли она учеснике новосадског Конгреса у пајаце, којима је било

допуштено да на јавној сцени искале свој гнев, како би и они сами и васколики свет доживели илузију избављења од још увек присутних стаљинистичких авети? Ако тај утисак вара, како онда објаснити ту чињеницу, да се иза леђа јавног одушевљења за пробој демократских снага обавља један неупоредиво мрачан, незапамћен чин?

У својој жалби Врховном суду Србије написао сам да је такав чин заправо зло-чин против основних вредности цивилизованог човечанства, и да се њиме безочност неколицине људи претвара у јавно дивљаштво, које баца љагу на све нас, претећи да у очима свих слободољубивих људи и пред старијим братом правосуђа - Временом - обележи читаву државу и читаву једну епоху.

Наводим Вам те речи не бих ли и пред Вас изнео сву тежину одговорности коју на себе преузимамо уколико останемо глуви, и нарочито неми, пред дивљањем једног великог друштвеног зла које нам, како видимо, још гамиже по недрима. Посебно држим до тога да Вас уверим да то не чиним ни из каквих личних побуда, и да цео случај одузимања мојих дневника не бих ни износио пред Вас, да његова начелност није толико очигледна. Да те начелности нема, наставио бих да се, као и до сада, руководим уверењем, да ћу од напада мрачне силе која ме је дограбила, умети да се одбраним властитим средствима, имајући на својој страни, најпоузданијег од свих сведока - саму Истину. Па ако сам ово писмо започео са Дантеом и *Паклом*, да са њиме и завршим:

(...) Ал' нек вам је знано
док савест ми је чиста, ма што снево
удес, ја примам што ми буде дано.

С надом да ћете на достојанствен начин умети да се супротставите злу које нас све једнако угрожава, онако како смо то у прошлости сви заједно чинили када се на нас обрушавало, најсрдачније Вас поздрављам и желим храбар и успешан рад.

16. децембар, 1985. г.

САМООЗЛЕДА „КЊИЖЕВНИХ НОВИНА“

- Председништву Удружења књижевника Србије -

Поштоване колеге,

Достављам Вам два своја писма уредништву „Књижевних новина“, као и писмо своје супруге истом листу, сва написана као одговор на нетачне, увредиве и недоличне исказе које је Миодраг Булатовић на мој рачун изнео у свом напису „Самоозледа професора Николе Милошевића“, објављеном у „Књижевним новинама“ од 15. марта 1986. године.

Ниједно од тих писама „Књижевне новине“ нису објавиле. Иако су оне на тај начин оставиле неоповргнутом најбезочнију јавну лажну денунцијацију, показао сам највиши ступањ стрпивости и уздржавања, оставивши Уредништву по два броја за свако писмо и не искористивши могућност да их објавим тамо где би она била радо дочекана.

И ово писмо, које Вам сада упућујем, схватам као последњу меру стрпиивости, побуђену поверењем у снагу нашег Удружења да заштити своје чланове од јавне клевете и узурпаторске приватизације права на јавну реч, макар клеветник био и сам Председник Удружења, а узурпатор гласило свих писаца Србије.

Са тим поверењем очекујем да ћете затражити:

- од „Књижевних новина“ да у првом следећем броју испуне своју законску обавезу и објаве писмо моје супруге и бар једно од мојих писама,

- од Миодрага Булатовића да јавно оповргне клеветничке наводе и уручи ми јавно извињење.

Уколико до таквог исхода не дође, сматраћу исцрпљеним сва средства да до задовољења дођем како редовним демократским путем, тако и у оквиру наших републичких граница.

Друга ствар коју, уочи Конгреса писаца Југославије, желим да предочим Вашој пажњи тиче се мојих личних дневника који су ми заплењени пре више од годину и по дана. Већ пуних шест месеци они се налазе у Врховном суду Србије, где се решава моја жалба на пресуду Окружног суда у Београду којом су ми одузети. Ви сте пре више месеци

донели одлуку и јавно је обзнанили, да Окружном суду упутите писмо и затражите образложење једне такве одлуке без преседана (лични дневници проглашени су, наиме, предметом извршења кривичног дела), на шта Вас је обавезала Делегатска скупштина УКС.

Слободан сам да Вас тим поводом замолим за одговор на следећа питања:

- Да ли је та одлука и спроведена, тј. да ли је писмо Окружном суду и упућено;

- ако јесте, да ли је Окружни суд на њега одговорио; ако није, ко је за то одговоран;

- ако је писмо упућено, а одговор није стигао, да ли сте као Председништво тим поводом нешто предузели;

- ако нисте, имате ли намеру да пре конгреса у Марибору поново затражите да ми се четири свеске заплењених дневника врате;

- ако ми оне до тада не буду враћене, хоћете ли наше делегате овластити да на Конгресу говоре о том најгрубљем облику кршења личних слобода (што су прошлогодишњи, на новосадском Конгресу, иначе пропустили да учине)?

Молим Вас да ме најкасније до 24. маја ове године известите о своме ставу по обе тачке овога писма.

С поштовањем,

Милан Младеновић од Лужице

22. 03. 1986. год.
Београд

САМООЗЛЕДА „КЊИЖЕВНИХ НОВИНА“

- Председништву Удружења књижевника Србије -

Поштоване колеге,

Молим вас да по Закону о штампи (уколико је потребно спомињати га) објавите овај одговор на неистине које је Миодраг Булатовић о мени изрекао у свом недоличном напису под још недоличнијим називом (којег ме је стид и преписати), објављеном у последњем броју „Књижевних новина“.

Кандидат за Председника Савеза књижевника Југославије жели да одломком који је у свом напису мени посветио илуструје своју тврдњу да је он, Миодраг Булатовић, жртва клеветничке завере („без преседана“, вели он) коју је против њега сковао проф. Никола Милошевић. Најављује читав један нови полемички круг, он за сада само жели да именује и одмах оповргне две главне „клеветничке“ оптужбе те увери читаоце „Књижевних новина“ у своју председничку беспрекорност, грађанску послушност и поданичку оданост, које је све од реда испољио у јесен и зиму 1984. год. када су се против мене истовремено водили кривични судски поступак и добро позната кампања обмањивања и застрашивања јавности. Али он се не зауставља на томе, него онако успут користи прилику и да уручи две срдачне честитке, и то најпре

- Суду, зато што ме је из затвора пустио „пре истека казне“ (!), а затим и

- мени лично, зато што сам то пуштање заслужио „добрим држањем“ и „позитивном сарадњом“ са полицијом, тужиоцем и судијом!

Пре но што се вратим на ову последњу „честитку“ (чији ће смисао Миодраг Булатовић имати прилике да подробније објасни и на Суду), желим да се осврнем на прву од оне две „оптужбе“ којима је двогодишњи Председник УКС „оклеветан“.

Прва од те две оптужбе (другу остављам за крај) јесте да он, Миодраг Булатовић, није помогао „ухапшеном песнику Милану Младеновићу“, да је, штавише, „помогао Суду“. За такву оптужбу кандидат за Председника Савеза књижевника Југославије вели да је „ван сваке памети“. Љуто би се сада преварио онај ко би поверовао да Миодраг Булатовић жели да се подичи „одмагањем“ Суду а „помагањем“ једном члану свог Удружења (на страну неуко супротстављање оптуженог и Суда увредљиво за Суд, јер посао Суда није да гони него да пресуђује између Тужбе и Одбране): сасвим супротно томе, за њега је „ван сваке памети“ то што се у датом случају уопште захтевала помоћ за „ухапшеног песника“! Тај став, додуше, није изричито наведен, али он недвосмислено следи из друге премисе којом овај силогистичар закључује свој ентимем: „Младеновић је на Суду, чули смо, признао да је у једном српском емигрантском листу радио и писао под четири псеудонима“.

Да не би остала и најмања сумња у „конклузивност“ горе изведеног прећутаног закључка (чије су импликације од огромног и расветљавајућег значаја за целокупно држање Миодрага Булатовића од тренутка мога хапшења до дана данашњег, па и шире), изложићу целокупно Булатовићево „оповргавање“ прве „клевете без преседана“ на формалан начин, у структури првог модуса („Барбара“) прве силогистичке фигуре:

Прва премиса: Сви ухапшени песници који на Суду признају да су у било ком емигрантском часопису објављивали под псеудонимима не само да не заслужују да им Председници њихових Удружења притекну у помоћ, него је и ван сваке памети оптужиати те Председнике што помажу Суду (читај: огранима гоњења);

Друга премиса: Милан Младеновић је ухапшени песник који је на Суду признао да је у једном српском емигрантском листу објављивао под четири псеудонима;

Према томе, (следи прећутани закључак):

Милан Младеновић не само да не заслужује да му Председник његовог Удружења притекне у помоћ, него је ван сваке памети оптуживати тог Председника што помаже Суду (читај: органима гоњења).

Има ли се сад на уму ово додуше забашурено, али тиме ништа мање одрешито признање, постаје јасније за какву то

„клевету без преседана“ кандидат за Председника Савеза књижевника Југославије оптужује професора Николу Милошевића. Миодраг Булатовић се, наиме, сматра оклеветаним тиме што му се оспорава „право и дужност“ да у истражном поступку против једног члана Удружења чији је он председник активно и отворено помаже „Суд“ (читај: органе гоњења)!

Али ако је некоме остала макар и трунка сумње да Миодраг Булатовић у свом, рецимо, елиптичном изражавању можда и није помишљао на тако крупне последице које је строго логичко „сецирање“ изнело на пуну светлост дана, тај ће добро учинити да своје сумње провери увидом у ону честитку коју ми је писац „Хероја на магарцу“ уручио на крају свог претећег наговештавања „другог круга“ аргументације. Ту ми овај спектакуларни борац „противу етикетирања, клевета, ступидних оптужница и општенападнутих привођења и суђења“ (речи самог М. Булатовића из истог текста) честита на „добром држању“ и на „позитивној сарадњи“ са полицијом, тужиоцем и судијом! Никоме не треба преводити шта та „позитивна сарадња“ значи. Свако пак ко зна какво је било моје стварно држање и у истрази и на суду и на издржавању казне, неминовно би себи морао поставити питање: Како је Миодраг Булатовић уопште дошао на помисао да ми спочитава „добро држање“ у смислу „позитивне сарадње“, да се овај својим лакоумљем није сам избрбљао и унапред пружио одговор сваком таквом ишчуђавању: Та он уствари такво држање у дословном смислу сматра и пожељним и препоручивим! У својој „честитци“ он безазорно сопствено понашање и властити систем вредности приписује мени (што се у психологији назива одбрамбеним механизмом пројекције), мислећи ваљда да из примера свог личног „откупљивања“ путем „позитивне сарадње“ може закључити на све друге (у његовој машти сличне) случајеве (што се, опет, у логици узима за онај драстични облик непотпуне индукције познат као „закључивање индуктивног магарца“), макар и чињенице недвосмислено уверавале у супротно и макар се радило о особама сасвим другачијег карактера.

Будући да сада о преференцијама Миодрага Булатовића нема више икакве двојбе, читаоцу ће бити лако да просуди вредност његовог аргумента противу оне друге „клевете без преседана“ којом је професор Никола Милошевић довео у питање част и поштење овог „позитивног сарадника доброг држања“. Ту оптужбу, више пута понављану на Скупштина УКС, а потом и у штампи, да је, наиме, Председник српских писаца претио мојој супрузи да држи језик за зубима уколико не жели да преко ноћи изгуби морално-политичку подобност за обављање професорског позива, Миодраг Булатовић сада први пут оповргава следећим речима: „Младеновићевој супрузи се није претило, а и што би?“ И то је дословце све! Ово „А и што би“ треба да увери читаоце да он, Миодраг Булатовић, није имао икаква разлога да прети мојој супрузи. Ствар, међутим, стоји друкчије: ИМАО ЈЕ! Нека се читалац у то увери увидом у писмо које је она упутила „Политици“ као одговор двема новинаркама на њихово беспримерно арбитрирање у питањима истинитости исказа професора Николе Милошевића. Наравно, уколико уредништво „Књижевних новина“ нађе за сходно да га објави када то „Политика“, упркос законске обавезе, није учинила.

Преварио би се пак онај ко би поверовао да се са том претњом завршава списак Булатовићевих огрешења о људске и законске нормативе, уосталом сасвим схватљивих и очекиваних са становишта његових горе наведених преференција и опредељења. Можда ће их се он сам дотаћи у најављеном „другом кругу“? Можда ће најзад рећи ко му је ставио на располагање делове истражног материјала са статусом судске тајне (наиме моје инкриминисане текстове под псеудонимима) и зашто их је он противзаконито читао члановима Председништва? Можда је рад открити прави извор лажне информације коју је протурао, да је, наиме, у процесу против мене реч „о тешком кривичном делу које је у истрази оптужени признао“ (НИН, 30. XII 1984.)? Даље, зашто је протурао лажну вест да је мој отац (проф.др. Марко Младеновић) ухапшен? Најзад - бут нот леаст - шта га је спречавало да се у последњих годину дана заложи против полицијске и судске злоупотребе мојих личних дневника, који

су не само послужили као једини постојећи (макар и недовољни) сведоци против мене, него су ми потом још и одузети, будући проглашени за предмет извршења „кривичног дела“? Шта га је, напротив, побудило да до дана данашњег систематски ради на заташкавању овог најфлагранттнијег угрожавања људског (не, дакле, само уметничког) права на лични живот?

У очекивању да се одговори на ова отворена питања можда појаве, остаје ми да сваком непристрасном просуђивачу укажем на чудан раскорак између досадашњег спектакуларног слободарства и сада јавно признатог „позитивног сарадништва“ у понашању овог књижевног трибуна, који је своме трибунству сада придодао мирис личног откупљивања за ко зна када и ко зна које почињене грехе.

У томе колу ја са Миодрагом Булатовићем нећу играти.

21. април 1986. г.
Београд

(Уредништво „Књижевних новина“ на челу са Миодрагом Перишићем и Милорадом Вучелићем није објавило овај допис. Он се сада појављује први пут.

Аутор је одустао од најављене тужбе јер је одлучио да до пада комунизма тужбе подноси искључиво против саме државе)

О „ПОЗИТИВНОЈ САРАДЊИ МИОДРАГА БУЛАТОВИЋА“ (још једном)

- Уредништу „Књижевних новина“ -

У броју 706 (15. март 1986.) Вашег листа Миодраг Булатовић је у свом полемичком напису „Самоозледа професора Николе Милошевића“ изнео грубе и увредљиве неистине о мојој тобожњој „позитивној сарадњи“ са „истражним огранима, тужиоцем и Судом“ за време мог боравка у затвору, која ми је „позитивна сарадња“, према Булатовићевој неразумној инсинуацији, вредела ранијег пуштања из затвора!

С обзиром на ступањ дрскости ове лажне јавне денунцијације, одговорио сам писмом које је анализом самих Булатовићевих исказа показало са којим је побудама председник УКС изнео ове неистине. То писмо, које сам Вам доставио, позвавши се на Закон о штампи, Ви и поред своје законске обавезе нисте објавили. На исти начин поступили сте и са писмом моје супруге, која је пружила доказе за то да је Миодраг Булатовић имао „чему“ да јој запрети губљењем „морално-политичке подобности“ за обављање професорског позива.

Ваш поступак изненадио ме је утолико више што је сам Миодраг Булатовић управо у Вашој редакцији, у мом присуству а пред готово половином Ваших уредника, пружио више него недвосмислене доказе за произвољност својих тврдњи, па и више од тога! Он је, наиме, „мислио“ да ми је било додељено три године затвора, а првобитна пресуда гласила је, уствари, тачно на годину и по. А није му било познато ни то да је Врховни суд Србије ту пресуду, на моју жалбу, смањио на четрнаест месеци!

Да је пак Миодраг Булатовић склон претњама и застрашивању, могли су се уверити уредници „Књижевних

новина“, када ми је он пред њима припретио да свако јавно спомињање мога „случаја“ директно води у обнову процеса!

Нема шта, председник УКС пружио је овим својим иступом јаке разлоге истражним огранима и Јавном тужилаштву да се њиме поносе. А тиме је на најбољи начин доказао истинитост основног става мога писма, да је он, наиме, познатим одбрамбеним механизмом пројекције, своје „позитивно сарадништво“ приписао мени.

Суочен са Вашом неспремношћу да заштитите колико истину, толико и моју част, а имајући у исти мах и разумевања за могуће разлоге који су Вас на то навели, одлучио сам се за стрпљење, одолевши искушењу да поменута два писма објавим на другом месту, а заштиту својих права потражим судским путем. Како се међутим мој одговор није појавио ни у другом наредном броју Вашег листа, очекујем да сада објавите бар ово писмо, које Миодрагу Булатовићу пружа прилику за јавно извињење, а Вама да ме не приморате на судско истеривање правде са листом са којим непрекидно сарађујем већ пуних петнаест година.

С поштовањем,

Милан Младеновић

22. марта 1986. г.
Београд

(Ни овај допис Миодрага Перишића и дружина нису објавили. Њихов пример следила је и остала тадашња штампа, тако да се и овај и претходни текст сада објављују први пут. Као и у другим сличним случајевима, аутор није прибегао тужби, држећи се доследно свога става да никога не изводи пред комунистички суд)

СЛИКЕ ЖАЛОСНИХ ДОГАЂАЈА
(МИОДРАГ БУЛАТОВИЋ МИ ЈЕ ПРЕТИО МОРАЛНО-ПОЛИТИЧКОМ НЕПОДОБНОШЋУ)

- Три писма Наде Младеновић -

I Уреднишшву „Књижевних новина“

Поштовани Главни уреднице,

У последњем броју „Књижевних новина“, у свом полемичком тексту против професора Николе Милошевића, Миодраг Булатовић је у два навраша изнео шврдње које идеју лажи повезују са једним мојим исказом. У први мах он шо чини позивајући се на „две новинарке“ које су у „Политици“ од 17. II 1986. год. уштврдиле да више пута поновљена лаж најзад постаје истина. Сада и сам Миодраг Булатовић оповргава ту „лаж“ следећим речима: „Младеновићевој супрузи се није претило, а и што би“.

Истинољубивим новинаркама сам одговорила писмом које показује о каквој је „лажи“ реч. Како „Политика“ није објавила то писмо, молим Вас да Ви то учините како би једном за увек постало јасно да се „Младеновићевој супрузи“ ј е с т е претило и да је било разлога за то.

Прилажем и писмо око чијег је читања на састанку Председништва и на Делегатској скупштини дошло до сукоба између Булатовића и мене.

С поштовањем,

Нада Младеновић

22. III 1986. г.
Београд

II Председништву Удружења књижевника Србије

У једном од издања београдске „Политике“ саопштено је да ће делегати Скупштине Удружења књижевника Србије на својој седници 22. XII 1984. г. расправљати и о „деликатном случају“ мог супруга Милана Младеновића.

Милан је ухапшен 5. X 1984. г. (неколико сати по повратку из Лувена, где је на Фестивалу европске поезије по трећи пут узастопно био представник Југославије), о чему је јавност обавештена 21. XI 1984.г. Информација у којој се, између осталог, говори о Милановој наводно вишегодишњој континуираној сарадњи са руководствима четничких организација и уредништвима емигрантских листова, произвољна је и срамна, дата у време трајања истраге. „Извор" јој је још увек непознат. Суд и истражни судија такве податке нису саопштили новинарима. Тиме је на веома груб начин унижено Миланово достојанство човека и писца, а умањене су и могућности за равноправну одбрану.

Ништа мање недопустивим сматрам и протурање истргнутих цитата из Миланових текстова или наводних материјала из истраге. Подаци истражних органа представљају службену тајну која у време трајања истражног поступка није доступна ни члановима породице ни браниоцима. Саопштавање тих података другим лицима представља кривично дело. Нарочито је недопустиво позивање на неке „приватне материјале" чији прави узрок није познат, чак и ако су они добијени на „највишем месту".

Захтевам да се ово писмо прочита делегатима Скупштине Удружења књижевника, уколико на дневном реду састанка буде „случај" Милана Младеновића.

Нада Младеновић

15. XII 1984. г.
Београд

III Писмо „Политици"

У „Политици" од 17. II 1986. год. објављено је писмо професора Николе Милошевића и одговор који су му упутили новинари „Политике". Једна од „лажи" која се приписује професору Милошевићу везана је за догађај који се десио половином децембра 1984. године, а чији су актери били Миодраг Булатовић, председник УКС и, на жалост, ја.

Повод за наш сусрет било је најблаже речено некоректно понашање Председника УКС према мом супругу Милану Младеновићу, члану УКС, који је у то време био у истражном затвору. У време трајања истраге сви материјали, списи и подаци везани за њу доступни су искључиво службеним лицима (радницима Суда и СУП-а) који воде истражни поступак. У овом случају неко их

је ставио на располагање и Миодрагу Булатовићу. Он је поједине реченице истргнуте из текстова које је писао Милан Младеновић читао члановима Председништва УКС и пре него што је суђење и почело- прогласио га кривим, очекујући да се и УКС придружи тој осуди.

Због таквог недопустивог понашања обратила сам се писмом Председништву УКС. Писмо сам однела у Француску улицу бр.7, где сам се срела са Миодрагом Булатовићем. Веома љубазно ме је позвао на разговор. Рекао ми је да он неће дозволити читање било каквих приватних писама на састанку Председништва. Међутим, када је прочитао писмо, рекао је да га може прихватити и да ће чланове Председништва са његовим садржајем - уколико изоставим његов други део, управо онај који се тицао понашања Председника. Предлог нисам прихватила, а писмо није стигло до чланова Председништва. Тада сам од Миодрага Булатовића чула да ће се „ствар минимизирати" уколико се буде ћутало, а да је за мене боље да се држим по страни „јер се преко ноћи може изгубити морално-политичка подобност за обављање професорског позива".

На мој поновљени захтев да престане са читањем делова текстова-истражног материјала, Председник УКС ми је одговорио: „Могу да Вам обећам све што хоћете, разговарамо у четири ока".

Тако се завршио наш разговор. После тога, Миодраг Булатовић је и даље читао делове текстова, а на Скупштини УКС отишао је и даље, рекавши да је Милан Младеновић ухапшен због тешког кривичног дела „које је у истрази признао".

Испричала сам своју причу, која ће, највероватније, бити проглашена за лаж. Веома ми је жао што сам са Миодрагом Булатовићем, кога сам поштовала као писца, морала да будем учесник у „сликама жалосних догађаја".

Нада Младеновић

18. II 1986. г.
Београд

(Ни ова писма „Књижевне новине" нису објавиле)

ПРИМЕДБА УРЕДНИКА: *Приређивач је очигледно пропустио да у напомени означи и "Политику" као лист који се огласио о њему упућени текст.*

МИОДРАГА БУЛАТОВИЋА И *КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ* НА СУД ЧАСТИ

- Скупштини Савеза књижевника Југославије -

Поштоване колеге писци,

Молим Вас да у рад Скупштине Савеза књижевника Југославије укључите и читање и разматрање овога писма које Вас обавештава о судбини мојих личних дневника који се од октобра 1984. године налазе у рукама најпре полицијских, а затим судских власти СР Србије. Уз писмо прилажем и два „додатка“, које такође предлажем за разматрање на Скупштини, од којих први, у духу новосадског Конгреса, предлаже Ваше (и уопште узев наше заједничко књижевничко залагање) за измену, допуну или брисање неких чланова у Закону о кривичном поступку (ЗКП), а други у основи подржава и обнавља предлог Миодрага Булатовића да се при Савезу књижевника Југославије оснује Суд части, и то тако што Скупштини као оснивачу тог Суда подноси две пријаве, једну против самог Миодрага Булатовића, другу против уредништва „Књижевних новина“ из Београда.

Одмах желим да напоменем да прву од ове две пријаве, ону против Миодрага Булатовића, подносим са извесном нелагодношћу, јер не бих желео да њоме утичем на гласање за његов избор за Председника Савеза. Случајна је подударност да се тај избор врши на Скупштини од чије заштите и подршке очекујем да умањи бар део моралне и људске штете коју је Миодраг Булатовић својим поступцима нанео мени и мојој породици.

Сада Вас молим да обратите пажњу на основни разлог овога писма.

Шест свезака мојих личних дневника (преко 1000 руком писаних страна) служили су Јавној тужби и Суду током судског

процеса против мене као извор информација о мом личном животу и као такорећи искључиво *доказно средство* за тобожње непријатељске радње на којем се после засновала и пресуда. Ауторство мојих чланака писаних под псеудонимима „дешифровано“ је преко података нађених у дневницима, без икаквих других доказа и сведочанстава. Осим јасних *правних* разлога за то да лични дневници не могу важити као судски доказ, које смо бранилац и ја изнели, указали смо и на *моралне* разлоге које не може и не сме пренебрегнути ни један, чак ни онај најтиранскији, легалитет. Али, Окружном суду у Београду не само да нису били довољни недвосмислени правни и необориви морални разлози против (зло)употребе личних дневника као судских доказа, него је тај Суд накнадном одлуком, свих шест дневничких свезака још и трајно одузео! На моју веома оштру жалбу, Врховни суд Србије вратио је предмет првостепеном суду на поновно разматрање, а овај ми тада одузео *четири свеске* са образложењем да су управо оне биле „*предмет извршења кривичног дела*“! На ту пресуду (донету још у децембру 1985. године) поново сам се жалио Врховном суду Србије, али до дана данашњег нема никаквог решења.

Делегатске скупштине Удружења књижевника Србије у два наврата разматрале су моја писма (прво из затвора, друго по изласку на слободу) везана за питање дневника и оба пута врло одлучно захтевале да ми се дневници врате а пракса полицијске и судске узурпације личних записа осуди и укине. Одбор за заштиту уметничке слободе при Београдској секцији УКС издао је у том смислу и два саопштења. По налогу Делегатске скупштине УКС одржане у децембру месецу прошле године, Председништво УКС одлучило је да упути писмо Окружном суду у Београду и затражи образложење пресуде у којој се лични дневници именују „предметом извршења кривичног дела“. У своме писму од 16. маја о.г. тражио сам од Председништва УКС да ми пре мариборске Скупштине пружи уверавања да је по том питању нешто предузело, и да ће за саму Скупштину Савеза књижевника Југославије, овластити наше делегате да говоре о том

најгрубљем облику кршења људских слобода“. Одговор на то писмо, и поред изричитог захтева, нисам добио. Иако ће делегати српског Удружења можда ипак о томе говорити, ради сваке сигурности (јер на новосадском Конгресу нису прословили ни реч) обраћам Вам се лично са молбом да целокупну књижевну и демократску јавност известите о беспримерном поступању са мојим дневницима, а од Врховног суда Србије захтевате да ми они буду враћени.

Молим Вас, на крају, да обратите пажњу и на два прилога која додајем уз ово писмо, која ради веће прегледности нисам у њега уврстио.

Желећи вам плодан и успешан рад, најсрдачније Вас поздрављам.

29. V 1986. г. Београд

КАКО ОСЛОБОДИТИ ДНЕВНИКЕ

- писмо СРПСКОМ ПЕН ЦЕНТРУ -

Поштоване колеге,

Желим најпре да Вам се захвалим на подршци коју сте ми пружили још док сам боравио у затвору, када сте од судских власти између осталог захтевали да ми врате личне дневнике који су злоупотребљени у судском поступку.

Обавештавам Вас да Ваше залагање, као и вишеструко настојање Удружења књижевника Србије и Српског Философског друштва, чији сам члан, нису били довољни да Врховни суд Србије приволи на доношење било какве одлуке још од 23. децембра 1985. године, када сам упутио жалбу на првостепену пресуду. Зато Вас молим да на предстојећим скуповима ПЕН центара на Бледу и Лугану изнесете на разматрање тај предмет и предложите југословенским и међународним ПЕН центрима да се за враћање мојих дневника заузму пред целокупном демократском јавношћу.

Ради поптуне информације, достављам Вам фотокопију писма које је Извршни одбор Философског друштва Србије упутио Председништву СР Србије и Врховном суду Србије, у којем се могу наћи сви релевантни подаци. Посебно наглашавам да је поменута првостепена пресуда за законски основ одузимања дневника узела став да су ти дневници били ”предмет извршеног кривичног дела против народа и државе”.

Са уверењем да би успех Вашег залагања убудуће обезбедио већу правну сигурност не само писаца, него и свих грађана Југославије, најсрдачније Вас поздрављам.

5. мај 1987. год.
Београд

ОБУСТАВИТИ ПРОГОН, ЗАПЛЕНУ И УТАМНИЧЕЊЕ НЕОБЈАВЉЕНИХ РУКОПИСА

- Захтев Међународних ПЕН центара Окружном суду Србије -

Драги колега Младеновићу,

У прилогу Вам шаљем фотокопију писма које сам данас упутио Окружном суду у Београду на основу Вашег захтева изложеног у писму од 5. маја ове године. Из тог текста видећете да је Заједница југословенских ПЕН центара подржала Ваше захтеве у вези с одузетим дневницима и рукописима; одлучено је, такође, да се у овом случају затражи и подршка Међународног ПЕН-а.

Срдачно Вас поздравља,

Председник Српског ПЕН центра
др Предраг Палавестра

12. мај 1987. г.

ОКРУЖНОМ СУДУ У БЕОГРАДУ

На састанку Координационог одбора, одржаном на Бледу 8. маја 1987, југословенски ПЕН центри упознали су се са захтевом књижевника Милана Младеновића из Београда, коме су судске власти решењем Кв. 854/85, у поступку вођеном против њега још пре две године, запленили и до данас задржале извесне рукописе, личне забелешке и дневнике. Такав поступак у супротности је са начелима слободног мишљења и књижевног стварања, за које се залаже Међународни ПЕН, јер прети онемогућавањем духовног и интелектуалног живота. Српски, хрватски, словеначки и македонски ПЕН центри подржавају

захтев Милана Младеновића да му се врате одузети рукописи и апелују на надлежне српске власти да обуставе прогон, заплену и утамничење необјављених радова.

У име Заједнице југословенских ПЕН центара
Председник Српског ПЕН центра
др Предраг Палавестра

12. мај 1987. г.

ЕЛИМИНИСАТИ ДИСКРЕЦИОНО ПРАВО ПОЛИЦИЈЕ

- Писмо ПЕН центра Србије Републичком секретаријату за унутрашње послове СР Србије -

Поштовани другови,

У писму од 28. децембра 1987. године Милан Младеновић, књижевник из Београда, обавестио је наш Центар да му је Градски секретаријат за унутрашње послове одбио захтев за добијање путне исправе. Младеновић нам се истовремено обратио са молбом да подржимо његову жалбу упућену вашем Секретаријату.

Управни одбор Српског ПЕН-центра, на седници одржаној 12. јануара 1988. године, разматрао је овај случај и донео одлуку да вам се обрати са Повељом Међународног ПЕН-а, чији је потписник и Српски ПЕН-центар. Управни одбор је такође закључио да позитивно разрешење овог случаја, као и свих других сличних захтева, уз елиминисање дискреционог права о неиздавању путне исправе без навођења конкретног разлога, може само допринети стварању угледа Југославије као земље у којој се поштовању основних грађанских права и слобода у сваком тренутку придаје адекватан значај.

Очекујући да ћете позитивно одговорити на захтев књижевика Милана Младеновића, другарски вас поздрављамо.

Душан Величковић
секретар

Бгд. 1. 02. 1988. г.

ДНЕВНИЦИ СЕ НЕ МОГУ ВРАТИТИ ДО ПРАВОСНАЖНОСТИ ПРЕСУДЕ

- Одговор Окружног суда у Београду Српском ПЕН центру -

ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ
К-645/84
10. 6. 1987. године
Б е о г р а д

СРПСКИ П.Е.Н. ЦЕНТАР
Б Е О Г Р А Д
Француска бр. 7.

Обавештавамо вас да решење Окружног суда у Београду КВ-769/87 од 30. 5. 1987. године, којим су од окривљеног МИЛАНА МЛАДЕНОВИЋА одузети часописи, књиге и текстови, није правоснажно, па нисмо у могућности да удовољимо вашем захтеву од 17. маја 1987. године.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА

ПЕЧАТ ПОДРУМСКЕ ПОЛУТАМЕ

(Дневнички запис)

02. 07. 1988. г. Субота
пред поноћ, с погледом на Теразије
и на (невидиви) Храм

Као никада у последње време, ево вечери када ми није ни до каква рада, и ни до кога.

Мрачне протуве још увек се вуцарају по подрумима кућа чије смо прозоре отворили широм.

Из таквог једног подрума стиже ми јутрос писмо: Задесих се, после много дана, ујутру, код Младеновића, у 27, Генерала Жданова.

Нада и деца, јуче по подне, изненада отпутоваше: За Чачак.

По ко зна који пут ишчуђавах се томе дану, првом јулу. И иначе он доноси: Пуну свест о лету. Али јуче, она ме сасвим изненади, до пренеражења. Као да осетих неки други простор у који нам ваља ући. И видим: Како у њега улазе толики. Или он неосетно улази у њих, преткива их у своју невидиву тварцу, и ми знамо да су они ту, али на њих, док његово траје, не можемо рачунати.

Са тим осећајем, јуче, потроших поподне најпре у Удружењу, затим на Бајлонијевој пијаци, у Шарану*. У првом се затекох са: Вукајлом, Батом Петровићем и Цијем, у часу кад се из оног подрума подигоше двојица, да донесу забрану „Књ. новина". На другој, без Ција, а са Зубановићем, уз рибљу чорбу и гирице, честитах себи, и чудијах се, на снази којом одолех изазову Пусте Ловине. Јер умало, то поподне, са Мајом Херман и Николом Баровићем, не отпутовах: У Суботицу.*

После свих послова које, као Господар Сфаироса, обављах ове године, присећам се да сам некада и песме умео писати.

Да се недавно, после девет месеци чекања, у „Књижевној речи“, није појавио „Земаљски шар“, ни тога се, можда, не бих досетио.

Овако се, са оном свешћу, која тренутно неразумевање властитих побуда објашњава накнадном сврховитошћу, поуздах у сутрашње догађаје, уз које ће доћи оно: Аха! зато је то било тако! и с тим поуздањем ноћ преспавах код Младеновића, ујутру коначно пронађох Тику Павловића ради прометања Сфаиросових књига у Продајину сферу, договоривши с њим кратко путовање у Шабац, а онда стиже - баш у тај час! - оно подрумском полутамом запечаћено писмо, разлог овоме туђиновању и овом страсном повратку у “Овостранство”.[1]

Кратко речено, то писмо ван мога домашаја за увек ставља „Париске дневнике“.

Јер „по оцени овог суда“, у „лични дневник“ је „највише на десетак места уписивано нешто што има политички карактер, па и дневник као лична ствар који се води само за себе, који се употребљава или је намењен за извршење кривичног дела, може бити предмет одузимања“.

03. 07. 1988. г. Недеља

Све до јуче веровао сам да ће ми “Дневнике“ у неки тихи час, летњи, без бруке, вратити. Нехај са којим се Удружење *према том скандалозном чину односило, пуштао сам. Мислећи, да не подижем прашину кад ће и онако вратити.*

Али неће.

Сада ћемо морати да приступимо: Приморавању.

Питам се као и у она затворска времена, јесу ли ме опет потценили, или опет рачунају на мене? Да ће, наиме, преко мене „истерати вука“?

Време је, међутим, сазрело: За истеривање.

1 Односи се на назив дневничке свеске *“Живот у Овостранству“* коју је аутор исписивао од 1987. до 1994. г.

НЕЛАГОДАН СЛУЧАЈ У СТВАРАЛАЧКОЈ ПРАКСИ НАШИХ ПИСАЦА

- писмо Удружења књижевника Србије СУП-у Србије, поводом (не)враћања пасоша -

Поштовани другови,

Наш колега, књижевник Милан Младеновић, недавно се обратио Управи Удружења књижевника Србије с молбом да размотримо проблем који има у вези са његовим захтевом за додељивање путне исправе - пасоша, који му није позитивно решен, одлуком ГСУП-а Београд од 18. 11. 1987. Ова одлука се заснива на члану 43. ст. 1. тачка 6, Закона о путним исправама држављана СФРЈ, који подразумева дискрециono право о неиздавању путне исправе без навођења конкретног разлога.

Књижевник Милан Младеновић је, како смо од њега лично обавештени, благовремено уложио жалбу Републичком СУП-у.

Управа нашег Удружења, разматрајући основне мотиве и потребе за путовање у иностранство нашег члана /израда двеју антологија: белгијске савремене поезије и српске поезије/, донела је одлуку да подржи ову жалбу и да, са своје стране, такође упути молбу за позитивно разрешење овог проблема. Напомињемо да је и раније било готово идентичних проблема са издавањем путних исправа појединим нашим члановима, али је то позитивно разрешавано, што је наилазило на захвалне последице и давало је корисне резултате како у раду поменутих књижевника, тако и у ширем друштвеном контексту. Не треба, разуме се, ни поминьати колико је то, на интернационалном плану, имало захвалног одјека у понашању наших иностраних колега према нама као књижевничкој организацији и према представљању основних грађанских права и слобода у нашој земљи.

Молимо вас да. и овога пута, имате у виду све ове елементе приликом разматрања жалбе књижевника Милана Младеновића.

Посебни моменти којима се Управа нашег Удружења руководи у овом случају, о чему се можете осведочити из фотокопије писма нашег колеге од 16. 12. 1987. године, представљају

његову пријаву на конкурсу Удружења књижевника Србије за студијске боравке у иностранству /поступак је у току/ и чињеница да би се негативно разрешење жалбе Милана Младеновића могло појмати и као још један нелагодан случај у стваралачкој пракси наших чланова, што обично има за последицу и упућивање на расправу у нашем Одбору за заштиту уметничке слободе.

Сматрамо да су поменути разлози којима се руководимо у овом обраћању вама довољни за позитивно разрешење насталог проблема и надамо се да ћете у том смислу и донети нову одлуку.

Захваљујемо вам се на разумевању, с другарским поздравом,

Адам Пуслојић, секретар
Управе Удружења књижевника
Србије

27. август 1988. г.
Београд

(Тек што им је ово писмо стигло, политички и полицијски органи СР Србије су се потрудили да на њега одговоре позитивно. Настала је потрага за аутором, не би ли му се пасош уручио по хитном поступку, тако да је буквално из Љермонтовљеве улице (какав цинизам да се центар комунистичке полиције налази у улици са именом једног великог песника!), са свеже издатим пасошем у руци, одјурио на авион за Брисел.

Разлог за ту журбу била је велика међународна "прашина" која се подигла око његовог учествовања на "Бијеналу светске поезије" у Лијежу, на којем је, по одлуци Савеза књижевника Југославије, са Матејом Матевским, Миром Алечковић и Јоаном Флором, представљао Југославију. Тема Бијенала "Poète et Univers" ("Песник и свемир") савршено је погодовала метафизичком песнику да се са својим излагањем на француском под називом "L'Univers en tant que le Vers Uni" (дословно значење: "Свемир као Сједињени Стих", с тим што се реч "Свемир" или "Васељена" у контексту наслова и целог излагања етимолошки на француском јасно разазнаје у значењу "Свестих" или "Свестихија"), после четири године принудног одсуства, тријумфално врати међу своје песничке пријатеље из Белгије, Европе и света.

Нико тада није могао предвидети да ће се већ пет месеци касније створити услови да се тек враћени пасош поново одузме!)

СУМРАК У СВИТАЊЕ

1989 - 1990

И ЂАВОЛОВО ДОБА ПРОЋИ ЋЕ УСКОРО

- Реч приређивача уз ово поглавље -

Ово се поглавље првим својим делом временски уклапа у кратко раздобље између две Скупштине Удружења књижевника Србије (од 3. марта до 21. децембра 1989. г.), односно између два запажена говора којима започиње ово поглавље и којима је аутор узбуркао не само књижевну, него и целокупну јавност, и то у тренутку када је у "духу времена" сазрело осећање да се приближавају крупне промене. Другим пак делом залази оно у ауторов "радикалски период" са којим започиње други том ове књиге, сажимајући у себи искуство његовог првог путовања у Америку и Канаду.

Прво раздобље обележено је снажном активношћу ауторове издавачке куће "Сфаирос", као и делима философа, писаца, уметника, публициста, историчара и других научника окупљених око ње (осим многобројних, до тада незамисливих, књига суштинског националног садржаја објављених у едицијама "Словесна сфера", "Повесна сфера", "Табу сфера", итд, ваља споменути покушај обнављања "Друштва српске словесности" у уреднишиву "Сфаироса", Шајкашка 15, и потом у "Кули на седам ветрова" Милића од Мачве, уз присуство тридесетак врхунских уметника и научника из разних духовних области).

Текстови из другог раздобља нису могли проћи без печата горких искустава "радикалског живог блата", али и постепеног увиђања поптуне режимске контроле опозиционог простора. На њих ће се у другом тому директно надовезати поглавље "Камелеонски штаб или Повратак Брозосауруса". Они се, међутим, својим садржајем не само надовезују на идеје због којих је аутор одлежао своју робију, и на његову борбу

предочену у претходна три поглавља, него и у потпуности затварају тематски круг "Мефистофеловског загрљаја Запада". Приређивач је као најлепши поклон дочекао реченицу са краја текста "Удбацивање и пасошка контрола душе" која гласи: "И Ђаволово доба проћи ће ускоро". Има ли јасније, самосвесније и подстицајније заокружења приповести о западњачком шенлучењу са чистом душом српског богоносног народа? Па ипак, приређивач је у "Олгијанском путу" пронашао текст заснован на дневничком запису са другог ауторовог путовања у Америку и Канаду - "Старо у Новом - Ново у Старом свету" - и без устезања га поновио на крају овог поглавља, јер он посвеопштава Зло које се из душе Запада раширило планетом Земљом.

Приређивач жали што аутора није успео приволети да уобличи у текст своје забелешке о Филомену и Баукиди - несрећном дуговечном пару из хеленске митологије који је пострадао на крају другог дела Гетеовог "Фауста", оличавајући смрт Старог света под ударцима бездушних (и бесловесних) мефистофеловских новотарија монетарно-технолошке цивилизације. Филомен и Баукида - читај Србистан као земна, Србија као небеска постојбина сорабског или сварожанског пра-народа - васкрснуће, међутим, у замисли нашег аутора кроз бригу *која ће Фаусту одузети земаљски, али повратити небески вид. А то и јесте судбина тог народа - да боголико васкрсава у име великог завештања које су у нашим генима незаборављени старинци преузели од Богова и пренели на чување свим потоњим српским нараштајима.*

МАНДАТ ЗА ВЕШТОГ ИСЛЕДНИКА

- препис писаног (а полицијски узапћеног) говора на Ванредној скупштини УКС 3. марта 1989. г. -

Нема ниједнога међу нама коме је непозната она извесна, архетипска, ситуација из криминалистичких сторија: Убица се враћа на место злочина.

Омађијан местом које је његову савест заувек здружило са неспокојем, а његово право на постојање подвргло под идеју одмазде, он се на то место враћа да уклони трагове, и управо зато пада у шаке вештог иследника који зна да се он ту мора појавити.

Тренутак је да се каже да је Србија читаву једну половину столећа била место на којем се вршио организовани злочин против народа који је своје највише вредности ставио више у службу других наго у своју властиту. И ти други, које су Срби (...)[1] и егзистенцијалном суштином, схватили су жртву Србије као позив на даље обредно, геноцидно, затирање, овога пута не њених појединих житеља, него самог нењог бића и права на постојање. Њихови пустоловни вођи циљали су право у срце Србије. Место њиховог злочина распростртo је, али је деликт откривен баш тамо у срцу, на Косову.

Сценарио свих догађаја који су се збили током непуне две последње године заснован је на стратегији вештог иследника. Када се он појавио, он ништа друго није чинио, него је, једног по једног, сачекивао починиоце злочина, и слао их под мач правде, који се до пре два дана налазио готово искључиво на гласним жицама српске јавности. Када је сценарио добро замишљен а ислеђивање мудро вођено, догађаји ће се расплитати сами од себе, а саучесници злочина излазити из своје сенке, и то по редоследу своје важности. Сада је дошао ред на јуришнике из Цанкарјевог дома, а није далеко дан када ће иследник, наоружан глоговим колцем, сачекати и главног коловођу, који му је, додуше, и дао основни траг и

крунски доказ, тиме што је његово присуство у свим србофобним догађајима било лако утврдити, а лако је и данас, јер он је са зидова свих завереничких ковачница надзирао ливење свих ђавољих сокоћала, чију је тварцу немењену српским удовима доносио директно из пакла.

Зато предлажем да се одавде, са места злочина, свуда где је то потребно, упути захтев, да се са свих јавних места у Југославији и из првих редова наших сабора уклоне слике врховног надзорника, или бар да се онима, којима је још до надзора, остави слобода да их и даље гледају.

У исти мах предлажем да главном истражном судији упутимо захтев, да по ограђивању „куће цвећа“ глоговим прућем, затвори истражни досије, не допустивши властољубивим сатрапима да инерцију истраге продуже и преусмере је према оном народу који му за то није дао мандат.

Народ му је дао мандат да истрагу заврши окончањем грађанског рата за чије се изазивање лажни цар Јосип Броз послужио ратним страдањем српског народа, те да прогласи општу амнестију за све Србе, расуте по белом свету.

Тачност преписа оверава:
Истражни судија,
Драгослав Ракић

1 Тачност преписа је непотпуна, јер недостаје део текста означен са (...), у реченици „И ти други...“

Из чињенице да је овај говор дат према препису потписаног истражног судије да се закључити да је изворни текст полицијски одузет. Десило се то сутрадан по Скупштини УКС. Осим предметног текста, полицајци су при претресу аутору одузели и пасош (који му је био враћен тек три месеца раније, одузет приликом хапшења у октобру 1984. г.). Уследила је кривична пријава због вређања председника Републике! Да ли се та увреда односила на Тита или на Милошевића? Било како му драго, овај последњи се нашао погођеним.

Чиме?

Чини се да га је коснуло то што је био “прочитан”: Упозорен је да се од њега очекује да оконча Титов грађански рат управо у тренутку када се он спремао да започне свој.

Посебно поглавље представља понашање Удружења књижевника Србије. На иницијативу Николе Милошевића, скочила је на ноге Управа (Матија Бећковић, Михиз, Брана Црнчевић, Гојко Ђого...), написано је и објављено саопштење, запрећено конфернцијом за новинаре и протестним вечерима.

Ево, уосталом, тог писма Управе УКС упућеног Републичком секретаријату за унутрашње послове, на име Радмила Богдановића, објављеног у "Књижевним новинама" 15. априла 1989. године:

Поштовани друже Богдановићу,

Органи Републичког СУП-а СР Србије одузели су пасош књижевнику Милану Младеновићу, као и текст његовог излагања на ванредној Скупштини УКС са образложењем да се у поменутом излагању критички осврнуо на политичку делатност Јосипа Броза Тита.

Најенергичније протестујемо због овог грубог кршења елементарних грађанских права и захтевамо да се Младеновићу одузети пасош и текст у најскоријем року врате.

Уколико овај наш захтев не буде прихваћен, бићемо присиљени да сазовемо конференцију за штампу, као и да организујемо протестне вечери у просторијама Удружења књижевника.

Напомињемо да Републички СУП већ више од четири године није вратио дневнике Милану Младеновићу и захтевамо да му се одузети дневници што пре врате.

За Управу Удружења
Матија Бећковић, председник
Душан Вукајловић, секретар

И одједном - преокрет! СУП је одговорио да је предмет прешао у надлежност Суда, Управа са одушевљењем тај одговор поздравила (*"То је први пут од рата да нам уопште одговарају"* - Ђого), Суду је написано млако писмо, а на конференцији за новинаре ствар није ни поменута!

Десило се да је баш у тај час, на тој конференцији, поменуто језгро управе УКС покренуло иницијативу за увођење вишепартијског система у Југославији. Тренутак историје! Зар да се неко бави таквим тричаријама као што су одузети пасош и кривични прогон због јавно изговорене речи, макар то било и на скупштини Удружења?

- Како имаш образа да свој лични проблем стављаш изнад интереса целог народа! - урлао је Црнчевић у Француској 7, и у име општенародног интереса ускоро најпре постао одборник у комунистичкој Градској скупштини, а потом и челни човек уносног посла у Матици исељеника.

Да ствар буде црња, ускоро је и председник Удружења, четнички син, али и кум ратног злочинца против свог народа Милована Ђиласа, добио (и примио!) Седмојулску награду за књижевност!

Тако су кожом једног колеге и образом српских писаца купљене скупе акције на слоброзанској берзи, и то у тренутку када је на њој почело да понестаје свеже брозне валуте.

Тако то бива када се господа (у међувремену) договарају са друговима.

Пасош је власнику враћен тек у фебруару наредне године, пошто су Драшковић и Шешељ (опет у међувремену) послати да обману и опљачкају српску Расељену (а у том погледу ни Црнчевић није седео скрштених руку).

Отприлике у исто време обустављен је и кривични прогон.

Не липши магарче до зелене траве!

Већ је био монтиран други, овога пута у сфери тобожњег привредног криминала (афера са чековима без покрића - али нека се читалац о томе подробније обавести у књизи "Радикалско живо блато" кад она ускоро изађе из штампе), са циљем да се дискредитује идејни вођа обновљене Народне радикалне странке и тиме спречи да дође на њено чело.

ШТА ЋЕ ОСТАТИ ОД СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Говор на Скупштини Удружења књижевника Србије, 21.XII 1989. г. -

Колегинице и колеге, драги пријатељи

Дата нам је посебна историјска повластица да живимо у тренутку када се на наше очи руши комунистички систем кога су његови узурпаторски протагонисти прогласили за непролазан и вечан. Падају зидови и диктатори и нема те силе која ће спречити да се безмало половина човечанства отараси једне од највећих пошасти које је изопачени ум Запада могао да створи.

Цео наш народ у напетом је ишчекивању да се и код нас оконча црвена тиранија, те да од власти одступе домаћи извршиоци туђинских поробљивачких налога. Да ли ће, и када, осванути тај дан слободе?

Да би он освануо, да би освануо *нама*, тј. да би смо у сред помрчине знали колики је комад ноћи још остао пред нама, ваља нам поднети рачун о суштинским одређењима државе у којој живимо и којој треба да смркне да би нама свануло.

Узмимо да се њена суштина обелодањује кроз име, кроз назив *Социјалистичка Федеративна Република Југославија*.

Ми живимо у држави која се тако зове, а свако од одређења садржаних у њеном имену до те мере је проблематично да нама нема сванућа док се једног јутра не пробудимо и не кажемо: Нема социјализма, нема федеративности, нема Републике, нема ни Југославије!

(Громогласан смех у публици и аплауз)

Зашто је то тако?

Пођимо редом.

Социјалистички префикс у називу државе јасно указује на њен идеолошки карактер. На шта би то личило да либерали, радикали, конзервативци почну да називе својих странака стављају у име државе сваки пут кад победе на изборима? Ствар и јесте у томе што комунистима нису потребни избори за долазак на власт, штавише нема тих избора на којима би они победили слободно израженом вољом народа. (*Громогласан аплауз, узвици: Тако је!*). Они до власти, саобразно својој идеологији, долазе на силу, у крви, и онда у својој безочности својатају велику социјалистичку идеју, са којом се човек не мора слагати да би је поштовао. Па ни истински социјалисти широм света и не помишљају да у називе својих држава уграђују идеју свога покрета.

Свануће, дакле, дан када наша држава неће бити социјалистичка. И то ће бити дан када ће и нама сванути.

(Јак и дуготрајан аплауз у публици)

Даље, *федеративно* одређење у називу државе у којој живимо облик је кроз који су српски непријатељи спроводили понижавање народа који их је ослободио и пружио им братску руку, и то у држави коју је он створио ради остварења својих вековних циљева. Шта је друго Устав из 1974. г. него одело које су његови кројачи припремили за парање по шавовима када куцне час за рашивање Југославије? Главни кројач будућег рашивања био је, наравно, Јосип Броз, звани Тито, а његове калфе били су ко други него српске комунистичке удворице. Другачије је јужнословенско заједништво замишљао и спроводио блаженопочивши краљ Александар. Али баш зато су тобожњи српски савезници најпре потурили, потом натурили лажнога црвеног цара, да обави посао растурања државе коју су Срби, држећи се упута Гарашаниновог *Начертанија*, ткали од неподеривог свесловенског сукна. То су исти они савезници који су и Лењина - тог Распислава Беспутина - оклопним возом послали у Русију, да у позадини фронта растроји и раслови победнички руски, словенски, ум коме је било суђено да ословести душу Бого- и човекохулног Запада. То су исти они савезници који су нас нахушкали да 27.

марта својим поносом, а 6. априла својом крвљу, плаћамо њихове расипничке рачуне, и да за награду, осим 6. априла, Крагујевца и Јасеновца, добијемо и Кумровец, и Јајце, и Сремски фронт, и Зидани Мост.

Свануће, дакле, дан када наша држава неће више бити федеративна.

А шта да кажем о *републиканском* одређењу у њеном називу? Свако ко је чуо за историју и право, свако коме из сећања нису избледели Шубашић, Черчил и ћорава кутија, зна да је династија Карађорђевића, и са њом српски народ, лишена своје легитимне власти.

То значи да је Република ступила у фактицитет узурпацијом, да њој не припада ни легалност ни легитимност. Док се не врати наша династија, нама неће осванути.

А пошто је сасвим сигурно да ће се комунистичка ноћ окончати, свануће дан када наша држава неће више бити Република.

Најзад, шта ће бити од оног најважнијег одређења у називу државе у којој још увек живимо? Шта ће бити са *Југославијом?* Има ли икога међу нама ко би оспорио тежњу историјских народа да живе заједно у истој држави? Има ли икога међу Словенима ко не би са одушевљењем клицао уједињавању свих Словена, без обзира на тренутне верске и језичке разлике, оном уједињавању којем су сви словенски народи посветили своје најлепше тренутке и личности током 19. века, током романтичарског похода *ка изворима*? Па ипак, када су Срби пре и током Првог светског рата везали своју судбину за државу Јужних Словена, нису могли ни сањати да ће Распислав Беспућин, убиством и затирањем лозе Романових, обезглавити Русију и тако овоме веку одузети његову суштину, навешћену пророцима, суштину обележену управо уједињавањем Словена и прожимањем западњачког картезијанског ума словенском словесном душом. Зато је Југославија настала као мртворођенче. Зато су Југославију Срби веома скупо платили.

Зато ће сванути дан када се наша држава неће више звати Југославија.

Када тај дан сване, ми ћемо се пробудити у држави која ће се звати Краљевина Србија.

(*Овације*)

А сада, драге колеге, дозволите ми да овај говор пред вама јавно поцепам (*аутор цепа текст*), јер пре девет месеци, на овом истом месту, одржао сам говор који ми је Слободан Милошевић сутрадан, помоћу своје полиције, заједно са пасошем, узаптио и повео кривични поступак због вређања Председника Републике.

Нека му овим чином буде ускраћен материјални доказ.

(Самим тим, овај говор је реконструисан по сећању аутора, али и увидом у писање штампе која је претходне исказе пропраћала и са по три знака чуђења)

“ПРАВОСЛАВНА ДАЛМАЦИЈА“ ИСПРЕД ОЛОВНЕ ЗАВЕСЕ
или
ЛАТИНСКИ ЦРВ У СЛОВЕНСКОЈ ДУШИ

Да су „ћириличне књиге“ нерадо виђене у књижарама Хрватске (о Словенији да и не говоримо), није никаква тајна. О томе могу сведочити сви издавачи у Србији, који се најчешће одлучују за латинични слог, не би ли сачували хрватско и словеначко тржиште. Није мали број случајева да књижаре врате наручене књиге, по увиду у писмо којим су тискане, али је још чешће оно профилактичко питање: „Ћирилица или латиница?“ којим наши северозападни књижарски цензори унапред спречавају инфилтрацију ћирилице на „графички чисто“ подручје.

Знајући за ту латинску „оловну“ завесу, српски издавачи упадају у замку, коју је вешто смислио „ђаво латинизације“. Сами се добровољно одричу ћирилице! Тако „оловни план“ западних стратега добија своје савезнике и извршиоце управо у онима против којих је уперен. Исто оно олово, које се у анти-српском рату излива у метке, у миру се обликује у слог латиничког писма.

Постоје, међутим, књиге чије би штампање у латиничном слогу било директно супротно њиховом садржају, и њиховом смислу. Једна од таквих је и „Православна Далмација“ епископа далматинског Никодима Милаша, књига која приповеда историју страдања словенског, и нарочито српског народа у Далмацији, кроз векове хришћанске цивилизације, изложеног геноцидној, антисловенској, антисрпској, антићириличној стратегији Римске курије. Штампање такве књиге латиничним писмом значило би (бар за Србе) обезвређивање читавог њеног смисла. То би било признање узалудности оноликих жртава које су српски народ у целини и његови најистакнутији представници посебно

подносили у борби за очување ћирилице као једног од најзначајнијих обележја свог националног идентитета, а које у „Православној Далмацији“ за вечно памћење описује Никодим Милаш, и сам једна од тих жртава.

Када се, дакле, издавач одлучи да високе духовне и моралне разлоге стави изнад тржишних (а тако је у случају „Православне Далмације“ поступио београдски „Сфаирос“), он унапред мора да рачуна са присуством „оловне завесе“ у Хрватској и Словенији. А та књига, написана крајем прошлог столећа и објављена 1901. г. у Новоме Саду, управо је својим садржајем и намењена читаоцима са оне стране завесе! Историографско дело беспрекорне научне методологије и необориве фактографије и аргументације, „Православна Далмација“ јесте кључ за разумевање геноцидних догађаја у овом столећу. Она широм отвара сазнање да су се у свим вековима, кроз одсловењивање, унијаћење, покатоличавање, похрваћивање, латинизацију, спроводили увек исти методи са увек истим циљем. Та књига ће истинољубивом читаоцу показати и да је хрватски народ још у 10. веку подлегао ватиканском терору, везавши своју потоњу судбину за католичанство, а свој идентитет за латинског црва у својој словенској души. Шта онда друго очекивати него да једна таква књига - на страну сад и ћирилица - на означеном чистом „графичком“ и пројектованом (асимилаторском) етничком подручју буде дочекана као трн у оку?

(Текст објављен у ДУГИ крајем 1989. г.. под псеудонимом СЛОБОДАН ВУЧИТРН.

Жалосно је да на овај ваљај нико није одговорио. Ни један српски лист нити часопис (ако се изузме овај напис) није објавио ни једну једину реч о „Православној Далмацији“, и то у јеку кампање за права Срба у Хрватској!

Још је жалоснији однос Српске православне Цркве према првом објављивању овог капиталног дела у Србији, одн. дела свештенства српске Цркве, поимените тадашњег владике крчког Николаја. И поред тога што је обиман предговор написао Предраг Драгић Кијук, један од Цркви и Вери најприврженијих српских

интелектуалаца који се уз то и лично заложио да поменути владика благослови објављивање ове књиге чија су ауторска права била слободна, а сав трошак штампе падао искључиво на издавача, овај великодостојник на тако одговорном месту у толико пресудном тренутку за српски опстанак из неразумљивих разлога не само да није дао благослов, него је и изазвао многобројне непријатности и тешкоће, упркос доброј вољи и израженој намери издавача да Цркви без надокнаде уступи знатан део тиража.

Додуше, зли језици кажу да је владика у подрумима манастира Крка држао у Хрватској давно забрањено издање исте књиге, па се плашио да га услед конкуренције на тржишту неће моћи да прода. Ову чаршијску инсинуацију треба одбацити, јер како би се иначе објаснила чињеница да је владика одбио бесплатно понуђене књиге?

Пре ће бити да је он био свестан значаја Православне Далмације*, па није смео дозволити да се слава њеног објављивања одузме Цркви и препусти мирјанима. Зли језици опет кажу да је владика ту славу хтео да приграби и веже за своје име, али и то говоркање треба одбацити. Та зар владичина таштина не би била намирена објављивањем његовог благослова?*

На овом месту, међутим, тешко је избећи сведочанство о понашању дела православних великодостојника при објављивању, или необјављивању, значајних дела "Светотајинске сфере". Иако је "Сфаирос" у тој едицији, после четврт века, први објавио "Лествицу" Јована Лествичника и предочио јавности значајно философско дело прожето православном духовношћу "Огледи о духовном искуству" Жарка Видовића - о "Православној Далмацији" да и не говоримо, неке владике ускраћивале су благослов младим преводиоцима да се њихови преводи појаве под заштитним знаком ове издавачке куће.

Зашто?

Одговор треба тражити у дословној изјави једног угледног владике, поводом објављивања Сведенборговог "Неба и пакла" и Штајнерових антропозофских списа код истог издавача:

"Зашто ти, брате Милане, поред питке воде Православља, трујеш нашу омладину тим западњачким отровом?"

Срећом, било је и учених епископа који су давали супротан пример, па су неки од њих узели учешћа у јавним промедбама ових значајних дела светске духовности, до тада вапијуће недостајућих нашој културној средини.)

СУМРАК У СВИТАЊЕ
(Авети папских нунција на Далматинском Косову)

Потписник ових редова путовао је на прославу Шестоте годишњице Косовског боја, у Книнску крајину, носећи са собом прве примерке тек објављеног, поновљеног, издања славне књиге епископа Никодима Милаша „Православна Далмација“, иначе пре десетак година званично забрањене у Хрватској. Приближавајући се Книну, савладавајући врлетне босанске планине, осећао се по мало као професор Абронциус у филму Романа Поланског „Бал вампира“, који је доносио „зло“ у Трансилванију.

„Зло“ је, дабоме, у овом случају заслужило знаке навода, јер није ли истина зла када, обелодањена, стане да квари миран сан својих прогонилаца?

Показало се, међутим, да народу Книнске крајине није недостајала дубока истина „Православне Далмације“: На његовој кожи већ су добро били испекли свој занат савремени наследници Милашевих „јунака“ из прошлог миленијума, протагонисти католичког прозелитског и геноцидног фундаментализма, антисловенства, унијаћења, латинизације, праваштва, франковлука, поглавништва и србофобије. Они су за последња четири и по десетлећа, на територији Хрватске, укинули сва српска друштва и гласила, проскрибовали српски језик и његово име, дочекавши тренутак да почну сневати и о избацивању имена самог српског народа из хрватског Устава.

Природно је, онда, да је прослава тако крупне годишњице најславније битке у нашој, па можда и свеколикој европској повести, била више него пожељан повод да се широј јавности скрене пажња на положај српског народа у хрватској држави. Сви Срби који су се са разних страна Југославије, и света, запутили тог 9. јула у манастир Крку (односно сутрадан у Далматинско Косово, и у њену цркву Лазарицу) осећали су да се у ваздуху нешто спрема.

То што се спремало, и што је најзад спремљено, била је оснивачка Скупштина српског културног друштва „Зора“. Од укидања „Просвјете“ пре десетак година, ово ће бити први покушај било каквог националног окупљања Срба у Хрватској. И шта се друго могло очекивати него да власти у Кистању (место уз манастир Крку) не одобре никакав простор за одржавање Скупштине? Ова последња је ипак одржана, на локалном стадиону! На жеги од преко 30^0 целзиуса!

Човек се није могао отети осећању горчине: После толико векова крварења, после толико страдања за очување свога имена и слободе, српски се народ поново нашао на почетку! Без крова над главом!

Свечано и кићено било је пред манастиром Крка. Узаврело, усталасано, сутрадан у Далматинском Косову. Више од стотину хиљада душа напајало се на светлом извору свог епског памћења. Песме су певане, братске руке из разних крајева стискале се у поздрав и загрљај, рески слогани излетали су из узрујаних грла, народне ношње и шајкаче красиле осокољену младеж, света литургија крепила до скора обезнађене душе.

Али у читавом том усхићујућем слављу, ни власт није седела скрштених руку. Она је спречила да свој говор одржи велики научник и ум, проф. Јован Рашковић, канда да не би пораспирио националне страсти (мржњу!). Он! Али је зато та иста власт наметнула организатору, српској далматинској епархији, један „културно - уметнички“ програм на крајњој граници сваког укуса, а преко граница скандала. Зато није било изненађење када је тек изабрани председник српског удружења „Зора“, Јован Опачић, са неколицином сарадника, прекинуо извођење песме „Ево банке, Цигане мој“ и од народа затражио да одржи говор. Тај говор, коме је било ускраћено озвучење, изнео је основе програма поменутог друштва у предстојећој борби српског народа у Хрватској за очување, спасавање свог културног, језичког и верског идентитета. Тај говор није одисао мржњом. Напротив, Опачић се најлепше изразио о хрватском народу. Хрватску је назвао својом домовином, Србију, пак, својом отаџбином. Али је зато, као

заједничког тлачитеља и обесправитеља оба народа, именовао помахниталу хрватску национратију, којој је комунистички предзнак само изговор за продужетак вековне унијатске, латинске, хегемонизације, и хомогенизације. Говорник није никога поштедео, али зато нису поштедели ни њега. Већ сутрадан је ухапшен и осуђен као распиривач националне мржње! Док ово пишемо, Јован Опачић већ пети дан у затвору штрајкује глађу.

Одмах после книнске представе, сав хрватски (и словеначки) тисак упрегао се да суштину догађаја сведе на „инцидентно" деловање „екстремистичких", „националистичких" група. Брзина са којом су власти похапсиле и осудиле чланове Организационог одбора за оснивање друштва „Зора" изазива сумњу да је сценарио свестране инкриминације книнске прославе био унапред припремљен. Сценаристи те незапамћене кампање видели су на српским шајкачима кокарде којих није било, чули су стихове песама које нису певане, у члановима српског културног друштва „Сава" из Нове Пазове препознали су „злодухе" прошлости који су, заправо, били они сами.

Писац ових редова, живи сведок свега што се у Книну догађало, јемац за људску, националну и политичку величику Јована Опачића, имао је намеру да тек основаном друштву „Зора" предложи промовисање напред поменуте књиге „Православна Далмација" у Книну. Авај! Пре но што је до наумљеног договора и дошло, друштву „Зора", које тек беше свануло, већ је пао политички сумрак.

И када се, после свега, професор Абронциус, без иједног примерка разграбљене Милашеве књиге, враћао из книнске Трансилваније, није се могао отети утиску да је присуствовао својеврсном балу вампира. Јер у позадини чистог излива народне душе, плесале су авети папских нунција и прелата, које су под новом заставом продужавале свој вековни dance macabre над главама, и над вратовима, српског пробуђеног народа.

(*Текст је на енглеском језику објављен 1990. г. у часопису „Завичај" под псеудонимом СЛОБОДАН ВУЧИТРН*)

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИСИ СА ДВА КОСОВА

БОЖУРНА ЕПОПЕЈА

Заиста сам, на Гази-Местану, осетио Милошево сечиво: Хладно, дубокоутробно, и звало се Време.

Заиста сам доживео оно очекивано, и зато највећма изненађујуће: Да се баш ту, баш ту, одвијала битка, ту да је Милош јездио према Мурatовом турбету, ту да је, у неколико јутарњих часова, крвљу Југовићком, и Косанчићком, и Лазаревом, у вечност уписала се: Божурна епопеја.

А у Грачаници, тек у храму досетих се, да ће ме однекуд гледати мртве очи Симонидине. Заиста, гледале су ме. И опет у њима исто оно сечиво. Равнодушност му је име.

Зналац ме поучаваше о местима и казама: У Српском Бабушу нема више Срба. Ко их је завео за Голеш-планину? Под Језерске планине утекло Језеро. Јесу ли са њим потонули Гаванови двори?

А Шар-планина беласаше се, снеговима, на суницу, Сфер-планина. И опет она звер угризе ме хладно.

Ћићевац, 15. цветањ 1989. г.

ЈЕМАЦ ПРЕЖИВЉАВАЊА

Тренутак, када је у Грачаницу, у два по поноћи, ушло сто педесет подгоричких таксиста, и затим онај, када је, са железничке станице у Книну кретао воз крцат Косовљанима, песмом и ратничким поклицима, а оба пута стешњавала се душа у грло, цедећи сузву која се десетлећима натапала једом и јадом, и онда се низ образе сливала она текућина, чији долазак на свет здружује Чежњу и Гнев, Безнађе са Погибељном Снагом, били су исти тренутак препорода, јемац да ће Србија преживети.

10. србањ 1989. г.
Мацуре, Кистање, Крка, Далм. Косово, Книн, Ђеврске, Карин

ПАТРИЈАРХ ВИДОВДАНСКЕ ЕТИКЕ

- Уреднички предговор
за „Мемоаре патријарха српског Гаврила Дожића“,
Сфаирос 1990. г. -

Стицајем посебних околности, издавач ове књиге нашао се у ситуацији: Да прво представљање *Мемоара Пе̄тријарха Гаврила Дожића* не пропрати одговарајућим стручним и опсежним предговором, какав заслужује и личност Патријарха и ово његово дело. Не улазећи у те околности, издавач сматра да је у овом тренутку најважније да се књига што пре појави у нашој јавности, јер ће она бити кадра да собом самом, дакле својим садржајем, најбоље посведочи и о своме писцу, и о времену у којем је он живео.

Ипак, нешто биографских података и уводних запажања чини се неопходним, посебно с обзиром на то да наши читаоци, за све поратно време, нису имали прилику да се упознају са горостасном појавом патријарха Дожића. Лишени знања о његовој великој патриотској мисији и мучeништву били су сви послератни нараштаји ђака, којима се и дан-данас кроз школске програме убризгава у свест лажна слика о догађајима и личностима предратне и ратне историје на југословенском, и посебно српском тлу. Зашто је то било тако? За илустрацију само нека послужи један пример, онај о „крађи“ 27. марта. Десетлећима се кроз школске уџбенике провлачи она чувена измишљотина о народу који је „на позив и под вођством Комунистичке партије изашао на улице...“, иако у ред историјских чињеница спада податак да су комунисти, у време избијања пуча, као Коминтернина испостава, заправо били савезници Немаца, с обзиром на мировни уговор између Совјетске државе и Трећег Рајха. А у тим уџбеницима ни речи о томе да је прави духовни творац 27. марта био упараво патријарх Гаврило Дожић, који је тог дана у свом говору са балкона Патријаршије подигао народну вољу на ступањ

вечитог српског опредељења за царство небеско, то јест „царство Божје истине и правде, народне слоге и слободе“, и да је он због тог свог говора и целокупног родољубивог држања био проглашен за непријатеља број један Трећег Рајха, провевши читав рат у интернацији, доспевши са владиком Николајем Велимировићем и у злогласни Дахау.

За српског патријарха Гаврило Дожић је изабран 1938. године, управо на исходу своје успешне борбе против Конкордата са Римокатоличком црквом, а по још недовољно расветљеној смрти патријарха Варнаве. Рођен 1881. године у немањићкој Морачи, теолошке студије завршио је у Атини где је са темом *Хришћанство код Срба XVIII века* докторирао 1909. године. Затим је постављен за секретара манастира Хиландара, на којем месту је остао до 1911. године, када је изабран за митрополита рашко-призренског. Од 1913. до 1920. године био је митрополит у Пећи, учествујући у време Првог светског рата (као и претходно у Балканским ратовима) у ратним операцијама у штабу сердара Јанка Вукотића, што му је донело одликовање, Карађорђеву звезду с мачевима. Одиграо је главну улогу у два велика догађаја, везана за политичку и црквену историју Србије: Изабран за председника свих Црногораца на Великој Народној Скупштини у Подгорици, донео је у Београд одлуку те Скупштине о уједињењу Црне Горе са Србијом, а 1920. године био је на челу делегације српске Цркве која је са Васељенским патријархом у Цариграду успешно обавила преговоре о обнављању Српске патријаршије. Те исте године изабран је за митрополита Црногорско-приморског, на којем је месту остао све до избора за патријарха. Шта је све учинио на престолу владике Данила, св. Петра и владике Рада, читаоци ће се обавестити у овој књизи (поменимо само да је осујетио намеру краља Александра да на месту Његошеве капеле на Ловћену подигне Мештровићев маузолеј, а од великих подухвата на положају српског патријарха, осим поменутог храброг држања у духу Косовског завета и Видовданске етике, немогуће је не истаћи његову замисао о подизању храма св. Саве на Врачару, чије је темеље освештао 10. маја 1939. године). По изласку из

заробљеништва, а пре повратка у земљу, у Италији је одбио да прими понуђену помоћ римског папе, осудивши га за толерисање усташког геноцида над Србима, тврдећи чак „да се Павелић и данас крије иза папиног скута.“ Дубоко разочаран догађајима у земљи после завршетка рата, свети мученик Патријарх умро је у ноћи између 6. и 7. маја 1950. године.

Тешко да постоји личност која својим животом у већој мери оличава свеколику судбину српског народа него што је то личност патријарха Гаврила Дожића. Велике повесне личности и јесу велике, што успевају да у кратком року себи досуђеног живота искушају, и облагороде, све суштинске одлике свога рода. Кроз њих, као да се на проверу ставља једном досегнута, и освојена, духовна висина и морална чврстина народне душе. Кроз њих, као да повест тражи прилику да стави у погон свој омиљени изум, додуше позајмљен од природе, који се зове *понављање*. Кроз њих, као да само биће спроводи налог Божанске Мудрости, о надмоћи Добра, и о неопходности да се одржава Исто, које се зове Опстанак.

Зато што постоје такве личности, народи успевају да стекну, и одрже, одговарајуће место на лествици идеја, за које везују смисао свог постојања. И обрнуто, сав многолики дамар народног живота нема вишега циља, него да из себе изнедри истинске величине Духа, чији ће ум и врлину тиме оспособити за крманоше властите судбине.

Патријарх Гаврило Дожић нашао се на челу српске Цркве, а тиме и на челу српског народа, у времену повлашћеном за велике духове, пресудне одлуке и велика дела. Пало му је у део да својом личном судбином премости векове, и судбину свога народа уједгри у оном свевременом и свевечном Истом његовог опстанка - Лазаревом Косовском завету. Па ако се са прагматичне тачке гледишта и може поставити питање о сврсисходности таквог и толиког жртвовања, за које се српски народ опредељује увек када ваља спасавати душу, не може се бар спорити да духовни отац народа мора бити на оној страни на којој је и његов народ. А српски народ био је листом за чист и светао образ. Зато у оном

што зовемо „личном судбином“ патријарха Дожића, његовом двадесетседмомартовском, косовскозаветном судбином, понајмање може бити доиста личног, јер како сам Патријарх рече у разговору са Недићевим комесаром Унутрашњих послова Миланом Аћимовићем, „моју личност оставите по страни, јер то уопште није битно; српски народ и његово мучеништво претежније је хиљаду и хиљаду пута него живот једнога човека, који без народа не претставља никакву вредност“. Но у томе и јесте истинска величина истински великих људи, да кроз своју појединачност изрaче општи дух. „Моја је дужност истина као и мојих претходника, који су са народом делили добро и зло, а нарочито у оваквим тренуцима“, вели истом приликом Патријарх. Доиста, када се случе „овакви тренуци“, време је за наступ бесмртника. Две судбине сливају се у једну, тако да она општа, народна, изналази у појединачној најсуштинскије уобличење за своје властито узорно трајање у памћењу.

Деоба „добра и зла“ са својим народом није мимоишла патријарха Гаврила ни у његовој посмртној судбини. Као што је страдалнички народ продужио са својим страдањем под комунистичком влашћу, тако је пострадала и успомена на овог великог човека: Нигде помена његовог имена! Нигде ни трага од спомињања његовог јунаштва и мучеништва! Но шта друго очекивати од оних, којима није било довољно да од присвајања туђег стекну и историју и иметак, него су праве власнике, својим ђавољим умећем, претварали у издајнике? Још је патријарх Гаврило, са њима, и добро прошао!

Дугачак је списак знаменитих људи које ће читалац ове књиге, можда по први пут, сагледати у сасвим другачијем светлу од оног које су на њих бацили кривотворци новије повести. Готово да нема иоле значајније личности из предратног раздобља са којом или о којој патријарх Дожић није на страницама ове књиге разговарао, од краља Александра, преко Слободана Јовановића, до Милана Недића. А они које Патријарх на своме путу не среће, искрсавају пред нашим очима кроз жива сведочења поузданих саговорника. Пратећи од странице до странице одвијање драматичних збивања, у којима се преламала судбина

нашег народа, читалац се не може отети утиску да тек предстоји посао истинитог вредновања личности, чије су дубоко родољубље ратни победници, са себи својственим цинизмом, преокренули у издају! Кога, чега? Народа за који су се жртвовали и чијем су спасу посветили свој живот? Слободан Јовановић издајник? Владика Николај Велимировић ратни злочинац? Два највећа српска духа овога столећа издајници свога народа? Него је прави јунак и ослободилац српског народа аустроугарски војник Јосип Броз, најурен са Цера? Шта онда рећи о другима? Милан Недић издајник? Милан Недић, спасилац стотина хиљада српских, словеначких и других душа, коме у манастиру Раковица, у интернацији са владиком Николајем, каже Патријарх: „Погнули сте главу пред непријатељем и понизили сте се, али то је баш оно што доказује вашу жртву и вашу патриотску оданост према српском народу... Ви сте примили тешко бреме да га носите пред народом и пред Немцима, у очувању свега што се могло спасити. Вас ће ваша дела да бране и цео српски народ, за кога сте ви потурили не само ваша леђа, него и вашу част, што је највиши доказ свега овога одрицања самога себе у корист отаџбине. Будите сигурни да ће суд историје бити у свему онакав какав сте га ви с правом и заслужили“. Димитрије Љотић издајник? Димитрије Љотић о коме краљ Александар говори Патријарху са највећим уважавањем, а тако исто и све политичке личности које дефилују кроз ову књигу. Дражa Михаиловић издајник? Дражa Михаиловић, први побуњеник Европе, коме су ратни победници приписали све што су сами радили? Онај исти који је у комбинаторици обрнутих перспектива, као и српски народ, испао жртва савезника, посебно Черчила? „На предлог Енглеза, савезници су одлучили да помажу Тита“, вели Патријарх. „Совјетски Савез још се није за овога заузимао, и све би се могло регулисати, да није било Черчила који је био донео одлуку да свим средствима помогне покрет Тита и његових комуниста. То се у потпуности и остварило.“ Шта је то морало да се деси па де се српском народу, као тумачи његових „стварних“ интереса, наметну туђинци? И да се у свест читавог потоњег нараштаја улива тако очигледан апсурд, да је оно најбоље што је тај народ из себе изнедрио подведено под појам издаје? А да је истински

народни спасилац изасланик Коминтерне, убачен да изазове национални раздор изазивањем грађанског рата, машинбравар Јосип Броз Тито?

Због свих ових појава *Мемоари патријарха Дожића* биће један од најзначајнијих подстицаја за стицање праве слике и пуне свести о неопходности превредновања наметнуте слике о нашој блиској прошлости. Колико се истина тешко пробијала нека послужи податак да је ова књига три године стајала код једног познатог издавача који се није усуђивао да је објави због поглавља о Милану Недићу.

Ако сведочанство једног патријарха Српске Православне Цркве није било довољан залог за веродостојност суда о личности Милана Недића, шта рећи о оним безбројним сведоцима народне патње и страдања који још увек чекају да кажу своју реч? Нека и у том погледу свети мученик патријарх Гаврило испредњачи испред свога народа.

Мај 1990. г.
Београд

(Ни објављивање "Мемоара патријарха Дожића" није могло проћи без јавног скандала који изискује ову рђ-веду и који је аутора у својству издавача веома скупо коштао. У намери да објави ову драгоцену књигу, он је ступио у везу са г. Митром Цаковићем из Париза који је као некадашњи патријархов секретар чувао део његове заоставштине. Показало се, међутим, да су законити носиоци ауторских права Дожићеви наследници, као и да је Цаковић у изворни текст уметао властите забелешке којима је противно чињеницама увећавао своју улогу и значај неких чланова своје породице у догађајима важним за патријархов живот. У спор се на страни Цаковића укључио аутоpов пријатељ Антоније Ђурић у име издавачке куће "Књижевне новине" која је најзад одустала од намере да оспори "Сфаиросу" право на објављивање већ припремљене скупе књиге, али нису одустали Цаковић и Ђурић који су на тржиште пласирали париско - двоструко јевтиније - издање са Цаковићевим примесама. Осим тога, преко својих црквених веза подстакли су неке великодостојнике да анатемишу књигу коју је уредио аутор, уложивши у њено штампање читаво богатство)

НИ ПОМИРЕЊЕ НИ РЕВАНШИЗАМ

- поводом мирења Вука Драшковића са комунистима -

Овај чланак написан је у јеку опште, и моје личне, борбе за победу демократије у Србији; у сред предизборне грознице која у једнакој мери потреса и властодршце, непомирене са одбројаношћу својих дана, и народ у стању свикавања на неминовност промена.

Повратак страначког духа донео је на јавну сцену шаренило политичких партија, покрета и програма. И поред крајње опречних определења по неким кључним питањима (Србија - Југославија, федерација - конфедерација, монархија - република), све ово мноштво странака јединствено је у заступању скупа демократских начела и идеја, на којима почивају политика и економија савремених западних демократија.

Изненађује, међутим, заједнички нехај готово свих политичких странака за суштинско решавање питања српске политичке емиграције. Нисам запазио да се емиграција било где помиње другачије до у сврху „привлачења" исељеничког капитала.

Потпуно је занемарена чињеница да је питање емиграције пре свега и битно политичко питање.

Па ако и има истине у општеприхваћеном ставу да ће се крупна политичка питања решити променом економских односа, једнако је истинито да се економско укључивање емиграције у живот земље решава превасходно у сфери политике.

У политички простор одавно је пуштена крилатица о националном помирењу. Оно је сада добило свога заступника у једној брзо нараслој политичкој странци. Став о националном помирењу окићен је хришћанским знамењима и уместо

оружјем звечи прапорцима који најављују светлу будућност у миру и слози. Тај став рачуна са увреженим веровањем у опростивост српске душе. Тако и српска политичка емиграција треба да заврши са изгнанством опростивши својим дојучерашњим прогонитељима!

Више је но очигледно да став о националном помирењу крије у себи крупну подвалу.

Пре свега, истим тим прапорцима мира и слоге свечарио је Јосип Броз Тито са својим јамарима над стотинама тисућа српских костију.

Друго, са опростивошћу српске душе одувек су рачунали они, који су му већ копали нове раке.

Далеко од тога да су протагонисти става о националном помирењу свесни ових страшних поређења.

Пре ће бити да је добар њихов део несвестан, на начин људи који не могу другачије мислити.

Из њих избија подсвест оптерећена истим оним категоријалним структурама које су владале њиховом свешћу док их нису одбацили као што се одбацује похабани капут.

Обукавши се у туђе рухо, и то управо у одело оних које су до голе коже прогањали, они сада хоће да се мире! И то у име својих дојучерашњих жртава!

Ставом о националном помирењу, они се то заправо мире са собом самима.

Са мном се на тај начин неће помирити.

Нити ће у моје име, дакле, у име онога ко је читавог свог живота, у комунистичкој страховлади, био унутрашњи емигрант, опраштати ратним злочинцима и протагонистима полувековног грађанског рата.

Став о националном помирењу чиста је негација начела правне државе које напоредо заступају наши измиритељи. Не постоји декрет који може суспендовати време прошло и изузети из накнадне расподеле правде оне који су у томе времену укинули право.

Декрет о националном помирењу окреће се поново против оних, који су пола столећа живели без права на

отаџбину, било да су живели изван ње, протерани као звери горске, било да су у њој живели у грађанској смрти.

Њима се сада поново прети законом о вербалном деликту! Најстроже ће бити кажњен онај ко у некога упери прстом и каже: Овај господин био је некада друг који је у име народне власти, послао у смрт, или затвор, мога оца! А мене приморао на изгнанство!

Опет ће истим људима одузимати пасоше, или тим пасошима уцењивати исте оне којима су Слобода, Правда и Истина и раније били пречи од било чије воље да под маском закона спроводи своје самовлашће.

Наши национални измиритељи сада ту исту вољу обећавају као начело јаче од владавине права.

Није се чудити: Најтеже је ослободити се старих навика.

За чуђење је то, што текући српски социјалистички камелеони не увиђају своју шансу и брже-боље не препусте власт националним измиритељима који им обећавају заштиту од разгневљеног народа. Јер народ који је прогледао на једно око, прогледаће ускоро и на друго.

Неки од нас који никада нису жмурили, него су широм гледали и оним трећим, непоткупивим оком истинољубља, немају право да прећуте оно што виде, уз сву наклоност за личну борбу појединих водећих „измиритеља" за очишћење властите савести.

Њихов став о националном помирењу, само је виши, и утолико опаснији облик камелеонства од оног коме су прибегли савремени узурпатори власти у Србији.

Они немају право да говоре у име бар два милиона Срба у расејању, лишених отаџбине издајничком делатношћу оних које сада желе да амнестирају.

Они немају право да говоре у моје име, у име онога, ко је још 1982. године („Савременик" бр.17, Париз 1982. чланак „Мефистофелски загрљај Запада", под псеудонимом Слободан Вучитрн, види такође књигу „Следећи рат Драже Михаиловића" Чикаго 1990. г.) предвидео да ће последњи корак у самоспасавању комунизма бити прерушавање комуниста у кожу њихових непријатеља.

Тај су занат комунисти испекли још за време последњег рата!

Све то, међутим, не значи да ће се полувековни грађански рат у Србији, непролазно дело Јосипа Броза и српских комуниста, завршити осветом и крвопролићем.

Ако је до помирења и до праштања, они ће се догодити само у оквиру победе српских националних симбола, у које су нераздруживо уткане идеје слободе, истине и правде.

Њихов чувар била је српска политичка емиграција, чији повратак неће бити обележен помирењем са издајницима, него победом.

Вара се, међутим, свако ко верује да та победа значи отварање простора за освету и реваншизам.

Јер осветољубивост не приличи победничком духу српског народа.

САМОУПРАВА, децембар 1990. г.

УДБАЦИВАЊЕ И ПАСОШКА КОНТРОЛА ДУШЕ

(Запис о људима-одашиљачима,
протераним гласовима, дечјим играма УДБЕ,
спољној и унутрашњој емиграцији
и лакмус-интелектуалцима)

„Победа" комуниста на првим послератним „слободним" изборима у Србији и Црној Гори завршни је параграф у уводном поглављу нове агоније српског народа.

На страну сви други разлози за нерегуларност ових избора, па тиме и за даљу нелегитимност комунистичке власти, осврнућу се овде само на чињеницу непризнавања изборног права српској политичкој и економској емиграцији.

Од комуниста се друго и није могло очекивати, него да жртве својих прогона искључе из гласачког тела. Они и нису друго чинили него из земље, или у земљу, протеривали гласове који би их, једнога дана, надвикали. Зато сву одговорност за изборну срамоту српску сносе они страначки вођи, који су пристајањем на такве изборе још једном протерали своју прогнану браћу у коју су се, иначе, клели.

Ја сам се, на тим изборима, кандидовао за председника Србије не бих ли се нашао у прилици да између осталог и ту ствар, народу, кажем.

Зато и доликује да данашње охоле победнике, и нарочито њихове „опозиционе" помагаче, подсетимо на судбину оних, који ће још извесно време морати да чекају на повратак у ослобођену отаџбину.

Тог подсећања ради, ево најпре једног дневничког записа, сачињеног овога лета у Либертвилу (што ће бити доказ органима гоњења да ме трајним одузимањем шест томова дневника приликом хапшења пре шест година нису одучили од бележења истине, али и искушење за јавног тужиоца Милана Бајића да посегне и за овим томом):

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИС
Гробље у Либертвилу, 14. 08. 1990. г.

На месту где у вечном миру почивају Јован Дучић и Владика Николај, на месту где клеветницима, високо изливен у памћење, пркоси ђенерал Дража Михаиловић, бележим песму коју на хумки, од зликовачке руке невино пострадалој девојчици Иванки Милошевић (6. 8. 1967 - 19. 6. 1977), остави у спомен песник Ђорђе Николић:

Помени Господе Своја младеница Иванку
Коју смо учили Пресветом Имену Твом
Молим Ти се, помени нашу највећу радованку
Међу анђелима у Царству небеском

Ми смо је, Свети Саво, учили Светосављу
Па Ти се молим узми је за ученика
Од ње не беше безазленијег бића у Православљу
Нити је Србија имала невинијег мученика

(Ђорђе Николић, из „Молитве за Иванку“)

А девојчица је погинула заједно са јуначином Драгишом Кашиковићем. Била је ученица Латинске школе у Чикагу.

Мученичка смрт деветогодишње девојчице Иванке Милошевић, у седишту Српске народне одбране у Чикагу, заједно са великим националним борцем Драгишом Кашиковићем, врхунац је злочиначке делатности комунистичких званичника против српског народа. Педесет шест убода ножем у тело недужног детета (зато што је дете видело и препознало убицу Драгише Кашиковића) зарило се у душу Србије онолико дубоко и онолико погубно, колико то ниједан други пример не може симболизовати.

Стојећи, потресен и ужаснут пред хумком мале Иванке, и стиховима њеног ујака на српском гробљу у Либертвилу, сетих се осионих речи иследника Државне безбедности Зорана

Мијатовића који ми се у зору 6. октобра 1984. године, после хапшења а усред шеснаесточасовног мрцварења у просторијама антисрпског полицијског пакла, неопрезно, не знајући каквог сведока има пред собом, претећи обратио следећим речима:

- Ми се с њима играмо као са малом децом.

Они, то су, наравно, припадници српске политичке емиграције.

Видели смо каква је то врста игре.

Видели смо да се српска комунистичка полиција те игре играла и са правом малом децом.

Живећи у Паризу од 1980. до 1984. године, боравећи у различитим српским и југословенским срединама, сретао сам и распознавао облике *удбацивања* тих играча са судбином људи.

Безбројни су начини њиховог прерушавања.

Најлакше се распознају по томе, што не бирају прилику да хуле на комунизам, и на Тита.

Многи од њих су под уценом. Они можда говоре што искрено мисле, али њима је то наређено! Њихов је задатак да регрутују све нове и нове непријатеље! Да колебљивије истешу у праве, делатне антикомунисте! који ће потом добијати задатке, најчешће уношење пропагандног материјала у земљу, где их, међутим, по њиховим варошицама и селима спремно чекају инспектори УДБЕ и трпају у затвор као народне непријатеље.

Онда УДБА, после извесног времена, и извесне обраде, шаље ове грешнике назад. На задатак. Они се враћају у своје средине са ореолом антикомунистичких мученика. Не пада им на памет да се враћају тамо, где се за најмању ситницу пада у затвор, или остаје без пасоша. Тиме стичу неприкосновеност. Но и против своје воље, морају да откуцавају и да производе нове непријатеље! Ако ли одбију послушност, или обуставе рад, прогутаће их помрчина.

Таквих уцењених било је, на моме врату, много, припадали су свим слојевима, све до врхунских интелектуалаца.

Мудри и разумни тада стискају своје црвене пасоше и држе језик за зубима. Не одлазе у цркву где вршљају људи-одашиљачи. Избегавају своје сународнике. Гледају своја посла! Никад не знаш у коме чучи ђаво!

Други начин распознавања ових уговарача са ђаволом води нас у интелектуалне кругове. Ту срећемо читаву плејаду лакмус-интелектуалаца који у додиру са комунистичком базом мењају боју тако да постају нераспознативи за безазлен свет. Они су под уцену пали некаквим својим ранијим грехом који ће сада доживотно откупљивати привилегованим правом на критику својих уцењивача! - учинак такве мимикрије могао је да изрежира једино Мефисто: Простодушан свет везиваће своју наду у пропаст омраженог режима управо за оне који ће у кључном тренутку издати, не увиђајући да је та издаја извршена унапред! При томе ови људи-лакмуси имаће за главни задатак да потисну и маргинализују праве комунистичке непријатеље, које ће систематски претварати у *унутрашње емигранте*, оне који у својој властитој земљи живе у грађанској смрти. Ова најмилија чеда режима биће повремено изложена оштрој званичној критици за књиге које ће увек висити на ивици забране, али никад неће бити забрањене, него ће том техником добити баснословне тираже. То је начин да се окупира јавни простор и да се производе лажни идоли, чија ће се прикривена колаборација са режимом маскирати све новим и новим доказима нарученог - наградног! - опозиционарства. Па ако су и они покашто „принуђени“ на колаборацију онда је то доказ да другог пута заправо и нема!

Сада су, међутим, маске пале!

Дојучерашња господа изненада постадоше другови.

Било је, наиме, дошло време да се плати дуг за уживање свих овоземаљских блага!

Ђаво је био дошао по своје!

По душу!

Управо одјек и утицај ових интелектуалних мешетара изазива највећу смутњу у српској политичкој емиграцији.

Од њихових приказа увеличаних на колосалном пропагандном платну, честити српски родољуби нису видели

истинске антикомунистичке борце, своју унутрашњу емигрантску сабрању.

А тој господи-друговима није никада ни на крај памети пало да се у својим родољубивим проповедима спомену жртава комунистичког терора расејаних по свету.

Мала Иванка Милошевић узалудно је чекала на њих.

Уместо да њен гроб пренесу на место на којем Београд, и Србију, још увек ружи такозвана Кућа цвећа, они су на својим плећима изнели „легализацију“ титоистичких узурпатора.

Али сад је бар јасно ко је ко.

И ђаволово доба проћи ће ускоро!

САМОУПРАВА, јануар 1991. г.

СТАРО У НОВОМ
- НОВО У СТАРОМ СВЕТУ

- Уводни говор
на Викенду Друштва за књижевност и културу
Југославија - Канада, Херцег-Нови, мај 1993. г. -

"Исток је правац кретања Земље."
"Путујући на Исток, стижеш на Запад са западне стране."
Гањантараге

Када сам пре, више од две године, први пут предложио да се овогодишњи Викенд канадске књижевности одржи на тему СТАРО У НОВОМ - НОВО У СТАРОМ СВЕТУ, имао сам у виду редак повод - обележавање петстоте годишњице Колумбовог открића Америке.

Ко је тада могао помислити да ће у години сећања на проналазак Новог Света председник водеће земље тога света одлучити да објави улазак у нову епоху коју ће, преузевши добро познати стари израз, означити именом НОВИ СВЕТСКИ ПОРЕДАК.

Ко би пожелео срећније подударање повесног згодовања са садржајем толико пророчански замишљене теме? Па ипак, не верујем да се ико од нас осећа поносним због те видовитости, јер ми јасно видимо да ће та новост задесити понајпре нас, понајпре, дакле, исте оне којима трпљење и издржавање светских новотарија не представља ништа ново.

Шта је то, дакле, ново у Новом светском поретку?

Крчење пута ка одговору на ово питање води нас, корак по корак, до неочекиваног трежњења, до драматичног обртања у смеру који поприма Време кад свој дуг Кругу стане да отплаћује валутом Враћања и Понављања. Суочавање са Новим у Новом Врлом Свету готово да изазива тежак

мамурлук, раван ноћној мори која се не да одагнати: Нови светски поредак није заправо ништа друго него стари, нама веома добро познати светски поредак!

Шта је то, дакле, старо у Новом светском поретку?

Шта је то Старо-Ново а Ново-Старо што нам из Новог света долази у Стари као Нови-Стари светски поредак?

Шта нам то са Запада враћа на Исток Колумбо петсто година касније?

Можда је нама, који смо баш исто толико година провели под Турцима, лакше да разумемо то изненадно братство Старог и Новог, ту вечну чежњу вазда сумрачећег Запада за подмлађујућим сјајем Источне бакље? Лакше зато, што је тај еликсир справљен управо за нас, па нам се после толике опијености и мамурлука ваља коначно оразумити?

Ко је до јуче могао и помислити да ће се Турска икада вратити на Балкан? Ко би се уопште досетио да толика међународна војска само привидно долази на линију раздвајања Срба и Хрвата, а у ствари поставља будућу (и бившу) границу између Турске и Аустро-Угарске? Ко би поверовао да ће се Либан преселити у двориште Европе, у Босну, да ће поново пуцати невесињска и Гаврилова пушка, ко је могао сањати да ће се баш нама дешавати оно, за шта смо веровали да је искључиво власништво прећашњих, јуначких, нараштаја?

Ето шта је то Старо у Новом Светском Поретку! Ето шта нам Запад враћа у част петстоте годишњице свога ступања у „историјско време“, и то можда баш на оној лађи коју сам угледао надомак Монтреала, у Кахнаваки на Сент Лоренсу, на индијанском панађуру.

Јер Нови свет са својим прастарим становницима изашао ми је тада, на обали Гањантараге (индијанско име за Сент Лоренс) на видело као суморно предсказање оне судбине која се нама, у Староме свету, кроји у кројачницама Новог Поретка.

„Улазим у Земљу Мохавка, остатка затртог народа, који се, на небу, придружио Сабињанима, Љутицама и Бодрицама, безазленим чедима Природе, подвргнутим васпитању римског, ватиканског, тевтонског огња и мача.“

Бележећи у свој путујући дневник ове речи дубоке ганутости (као да је та ганутост изашла из индијанског имена Сент Лоренса) неочекивано се сетих Ракића, „Добра земљо моја, лажу!“, није нас захватила западњачка река, Гањантараге познаје правац кретања Земље! (и опет ми та индијанска реч зазвуча некако домаћински, присно, Гоњена река! изгнана из Великих Језера, као што и нас гањају, и изгоне, из права на постојање!)

„Док уз звуке прастаре, бубњевима и крицима оперважене, гласбе, уокруг играју, накинђурени, безопасном ратном опремом натоварени, синови и кћери Манитуа, неосетно, низ Сент Лоренс, клизи прекоокеанска лађа на путу за Монтреал, и даље за Квебек и Океан, носећи у својим бурадима последње остатке старе, са тихим одумирањем помирене, крви.“

У тај, дакле, час десило се да туда прође холандска лађа, као кулиса у вечно понављајућем игроказу Старог и Новог. У том страшном, наизглед равнодушном трену, видех како крај мене протиче Западна лађа која мој народ, наоружан миленијумским памћењем, мни да, у бурадима крви, пошаље у заборав повести, и то низ реку која, као и Дунав, као и Земља, сву своју душу окреће на Исто! Чудног ли стицаја да је првобитно седиште Уједињених Народа, мозак Запада, требало да буде баш на месту где, украшен хиљадуострвним Кингстоном, Сент Лоренс из Великих Језера креће на свој источни пут. А то да је, онда, седиште Запада премештено у Њујорк, на Ист Ривер! на Источну Реку! већ је ствар која се не може растумачити без горког осмеха и без понирања у дубљу логику случивања у тајинској сфери.

И гле! Док се жалосни примерци индијанских ратника и даље обртаху као неповесно време вечног понављања, видех на палуби промичуће лађе капетана Колумба са креманском ружом Славена Радовановића на реверу (да ли се то повампирује Венецијанац Гонзаго?) који се враћа у постојбину својих дедова! Хоће ли његов повратак донети на обале Дрине, Мораве, Дунава и Саве звук бубњева са индијанског панађура? Хоће ли стега Новог Старог Поретка напунити преосталу бурад у потпалубљу Гонзагове лађе?

Неће! Никада раније не осетих толику сигурност у словесну будућност свога народа.

Јер и он ће умети да чује, и да у своју судбину претвори, оно што ми, када лађа оде, довикну Гањантараге: Путујући на Исток, стижеш на Запад са западне стране!

мај 1993. г.
Земун

ПУТОКАЗ

СИТАН ДОБОШ (ДОБУЈЕ)
(ПОЗИВ У *САБОРНУ СФЕРУ*)

- Програмски текст библиотеке “Саборна сфера” у издавачкој кући “Сфаирос” -

Драги познати и непознати пријатељи!

Када је у прошлом столећу велики песник и мислилац српског језика Лаза Костић допао робије и чамио у пештанском затвору, народ је спевао бритку крилатицу, саобразну духу ухапшеног народног челника:

Ситан добош добује
Лаза Костић робује.

Стотину година касније, стекла су се времена да песнике поново трпају у тамнице. У најдубљој тами комунистичког ропства, један потомак Лазе Костића досетио се, заточен, Лазиног добоша, и ево где се његов јек поново разлеже Србијом:

Ситан пак добош (добује)
Ко не дође... (дабогда му...)[1]

САБОРНА СФЕРА настоји да отвори простор у којем ће јек овог потајног дамара народне душе значити позив на Сабор, позив на Збор, на *збориште*, на оно дакле место које се савременим латинизмом зове *Парламент* (parlare = зборити, говорити), што је, као и толико тога код Латина, преузето од Грка, којима је идеја трга (αγορα) била скопчана са окупљањем ради зборења и зборовања (γορε□ν=зборити). У овом времену, у којем целом српском народу у земљи и расејању недостаје говорница за громко одашиљање најумнијих гласова, а већ нам у вечном дослуху стежу омчу око гласних жица исти они, прастари, раскладници и расловници,

неодложно је да се прикупе, слију, сложе, саберу Најпозванији и Најсабранији.

САБОРНОСТ као одлика заједничког живота народа истоветна је САБРАНОСТИ у животу појединца. Народном судбином могу управљати само људи сабрани, збрађени, ословешћени. Име и судбина Србије скривају у себи дубоко утиснуту заповест, да се тај најдревнији, предачки, завет увек изнова открива негде на самом дну Понора.

САБОРНА СФЕРА, покличом Лазиног добоша, позива најсвесније и најсловесније синове Рода, широм земнога шара, да саберу своје погледе, говоре, чланке, међу корице једне књиге и доставе их на САБОРИШТЕ, на ЗБОРИШТЕ са којег ће, макар и међусобно опречни, па и сасвим несагласни, зазвучати у складопеву оне праисконске МУЗИКЕ СФЕРА, чије је досегнуто савршенство за своје руководно начело узела издавачка кућа СФАИРОС.

Јер САБОРНОСТ као суштo обележје српскога рода није њему бивала *дата* као имовина или дар, њему је та круна духовне сабраности *задата* у самом његовом бићу. Он је ту задатост сабрања истакао у своје најсветије обележје:

Само СЛОГА *Србина спасава*!

- управо је то захтев за *слагањем, сливањем* у виши облик заједништва, за *сабрањем*, дакле за САБОРНОШЋУ.

САБОРНОСТ се налази управо на супротном полу од ЈЕДНОВЛАЂА. Само њом можемо се ослободити владавине *безумља* (погрешно је рећи *једноумља*, јер камо среће да је то што смо преживели имало везе са умом!) зато што САБОРНОСТ признаје право на Разлуку у Истом, зато што је она потврда и живи облик Слободе и Љубави наспрам Принуде и Мржње у име којих су нас држали у ропству они који су сами себе називали *презрени на свету*.

Мноштво књига које жели да објави СФАИРОС у САБОРНОЈ СФЕРИ треба да пружи одговоре на крупна питања смисла и опстанка која се пред српски народ редовно постављају, у сваком столећу по неколико пута. Сада се та питања, међутим, постављају на истеку целог једног поразног

столећа, на истеку читавог једног падоузлетног тисућлећа, на истеку два хиљадија индо-германске, јудео-хришћанске ере. Свест о значају ове распутице наваљује на плећа живога нараштаја тежину судбинске одговорности.

Да ли ће Срби умети да у нови миленијум ступе наоружани својим најјачим оружјем, којега се нису одрицали ни по цену живота, *памћењем*? Да ли ће умети да очувају своје СЛОВЕНСКО, дакле сложно, сливајуће, словесно биће? Да ли ће умети да сачувају своје СВЕТОСАВНО, дакле светославно и светословно истиновање у Бићу? Да ли ће, најзад, умети да очувају, и том чуварношћу одуже дуг прецима од Србистана у Индији до Вандеје на Атлантику, своју ДРЖАВУ и своју ДРЖАВОТВОРНОСТ, који су били, јесу и биће највиши облик испољавања сабраности у животу свих народа? Да ли ће узмоћи да просеку уску стазу између нагонског грча за САМОБИТНОШЋУ и силовите воље за њеним поништењем?

САБОРНА СФЕРА отвара широки простор за одговоре на ова судбинска питања. Њени покретачи, збраћени брат и брат, осиновљени отац и поочени син, верују да ће нова ера бити *индо-словенска*, обележена оним чега највише има зато што га највише нема у српској стварности, слогом, сабрањем. Позивајући најумније Србе (и не само њих) из целога света у САБОРНУ СФЕРУ, они се надају да ће под васељенским знамењима српског истоветовања, Круном, Орловима и Оцилима, цео род бити облагорођен МУДРОШЋУ коју је у словесну душу људскога рода утиснула Велика Мајка Богова и Људи, Звездана Софија, Она рад Чијег је спасења Господ овога света послао међу нас Свога Јединороднога Сина, на спасење свега Створеног.

Позивари у САБОРНУ СФЕРУ, који су за њен белег узели јек Лазиног добоша опламењен Лазаревом косовско-заветном клетвом, очекују сада ОДАЗИВ свих српских домаћина којима на срцу леже *Боже Правде* и Бог Правде, а на уснама лебди победоносни поклич свих претходних нараштаја:

С вером у Бо̄га, за Краља и О̄тацбину!

КРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА

КЊИГА ДРУГА

РАЂАЊЕ И ПАД СЛОБРОЗАНИЈЕ

СФАИРОС
Сфера НОВИ МИЛАНИЈУМ, 2/ИИ

Уредник
Зоран Р. Ковачевић

Књигу препоручују
др Милан Петровић
др Бранислав Павловић

Корице
Александар Хаџи-Манић

Издавач се најсрдачније захваљује следећим предузећима која су својим прилогом омогућила објављивање овог издања књиге:

ЈПРБ "КОЛУБАРА" - Лазаревац
ИНФОРМАТИКА - Београд,
највећа информатичка кућа у земљи
ЕРБА ЛАУТЕХ - Ивањица
МУНИС ТУРС - Београд, ЛАЗАРО - Котор
ДОО "АЛЕКСАНДАР" - вл. Р. Саватијевић - Лазаревац
ДОО "ЛАКЕТА" - Лазаревац
ДОО "РАД" - Уб
РЕПРЕК - СТОВАРИШТЕ - Земун
СОРАК - Београд

И овом приликом, као и у свим претходним, више година уназад, аутора је искрено и несебично подржао др Радослав Лале Секулић.
Упркос његовом захтеву да му се име и допринос не истичу, аутор не може а да му на овај начи не изрази посебну личну захвалност.

МИЛАН МЛАДЕНОВИЋ

КРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА

КЊИГА ДРУГА

РАЂАЊЕ И ПАД СЛОБРОЗАНИЈЕ

Приредио и белешке сачинио
др Антоније Тезић

СФАИРОС
Београд, 2001

ОД ИСТОГ ПИСЦА

ПЕСМЕ ИВИЦЕ ПОНОРА, Запис, Београд, 1979. г.

ДУШЕ ГРАДОВА - прозно-поетске мапе (са 15 црно-белих илустрација Милића од Мачве), Књижевне новине, Београд 1988. г. (прво издање) - Просвета, Ниш, 1998. г. (друго издање, Милићеве илустрације у боји)

КЊИГА О ПРАЗНОМ - излучена из духа Ивице Понора (са црно-белим илустрацијама Тодора Стевановића), Графос, Београд, 1990. г.

ЗАВРШНА РЕЧ - Увод у доба словесности, Париз 1990. г. (прво издање) - Сфаирос, Земун, 1995. г. (друго издање, са "Хронологијом" Небојше Ковачевића и црно-белим илустрацијама Рајка Ковачевића)

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА, Епархија "Нова Грачаница", Чикаго, 1990. г.

СРПСКА ДУША ТОРОНТА - душе градова Канаде и Америке, Багдала (Крушевац) - Октоих (Подгорица) - Сфаирос (Земун) - Град писаца (Херцег Нови), 1993. и 1994. г. (два издања)

МОРАМ ДА ВИДИМ ОСТРВА (избор песама, приредила Весна Башић), Источник (Нови Сад) - Плави змај (Сремски Карловци), 1995. г.

ЕВРОПИЈА - и друге глогољубиве песме (са црно-белим илустрацијама Љубомира Миљковића), Сфаирос, Земун, 1995. г.

ЗЕМАЉСКИ ШАР (избор песама, приредио Криле Белић-Јастребић), Глас српски (Бања Лука) - Апостроф (Београд), 1998. г.

ОЛГИЈАНСКИ ПУТ - ка српском опстанку, Калеком, Београд 1999. г.

МОТИВ НА КОРИЦИ: Скидање слике Јосипа Броза Тита у Дому инжењера и техничара у Београду, 15. марта 1990. године, на првом скупу Удружене опозиције. На захтев из публике да се са зида уклони "највећи злотвор српског народа" (Љиљана Пећанац), скидању слике први је приступио аутор, чији се лик једино разазнаје на фотографији Ђорђа Вукоја, а придружили су му се Војислав Шешељ (први с лева), Вук Драшковић (други) и Александар Стефановић (десно). Овај догађај описан је на страни 41 ове књиге.

САДРЖАЈ
КЊИГЕ ДРУГЕ

5. ОКТОБАР ШЕСНАЕСТ ГОДИНА КАСНИЈЕ
- ПРЕДГОВОР ПРИРЕЂИВАЧА ЗА КЊИГУ ДРУГУ - 19

ПАД СЛОБРОЗАНИЈЕ
- Увод у Књигу другу - 25

ГЕОСТРАТЕШКА МРЕЖА У СРПСКОМ ЗАЛИВУ ЕВРОПСКОГ ПОЛИТИЧКОГ МОРА
- Геополитичка укрштеница Србије и Европе - 31

ПРЕДСКАЗАЊЕ

ШТА ЋЕ ОСТАТИ ОД СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
- Говор на Скупштини
Удружења књижевника Србије, 21. децембра 1989. г. - 39

РАДИКАЛСКО ЖИВО БЛАТО (1989 - 1991)

ОД ТРИЈУМФАЛНОГ ПОХОДА ДО СРАМНОГ ПОТОНУЋА
- РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА УЗ ОВО ПОГЛАВЉЕ - 45

ИДЕЈЕ ЗА ПРОГРАМ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ 47

О ПОБУДАМА И ЦИЉЕВИМА ОБНОВЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ 52
- Проглас југословенској јавности -

РАДИКАЛИ ЧЕКАЈУ ИЗБОРЕ
ЗА УСТАВОТВОРНУ СКУПШТИНУ
- Интервју сарајевском "Ослобођењу",
19. јануар 1990. г. - 55

ПРСТ СЛОБОДАНА ХАФНЕР-МИЛОШЕВИЋА
- Изговорено на оснивачком скупу Окружног одбора
Народне радикалне странке у Чачку, 13. маја 1990. г. - 58

КО СУ ЈУНАЦИ СРПСКЕ ПРОШЛОСТИ
- Говор у Јагодини 4. маја 1990. г. - 61

УЛИЦА МУЧЕНИКА
- Дневнички запис из "Упоредног житописа",
објављен у "Српској души Торонта" - 64

КАД КОМУНИСТИ МЕЊАЈУ ДЛАКУ
- Говор у америчком Конгресу, 22. јула 1990. г. - 65

ТЕМЕЉИ СРПСКОГ ИДЕНТИТЕТА
- Говор у Вашингтону, на Симпозијуму у оквиру "Српско-америчких дана"
у америчком Конгресу (јул 1990. г.) - 69

ОСВЕТА ПЕСНИКА
- представљање на Радио-Београду
у оквиру изборне кампање за председника Србије 1990. г. - 71

ПРАВО СРБИЈЕ НА СВОЈЕ ГРАНИЦЕ
- Координационом одбору
Народне радикалне странке - 83

КАКО ИЗБЕЋИ ЛАКРДИЈУ
- Координационом одбору
Народне радикалне странке - 85

ОЛУПИНА ПРЕКООКЕАНСКОГ БРОДА
(Погибија Оливера Новаковића)
- писмо Николи Пашићу (Торонто) - 87

РАДИКАЛСКО ЖИВО БЛАТО
- писмо Миленку Ђуровићу (Торонто) - 94

ПИПЦИ УНУТРАШЊИХ ПИЈАВИЦА
- писмо Иси Орловићу (Њујорк) - 96

КАМЕЛЕОНСКИ ШТАБ

НИ ПОМИРЕЊЕ НИ РЕВАНШИЗАМ
- Поводом мирења Вука Драшковића са комунистима - 103

БРЗА СПОРОСТ ПРАЋИС ЕВОЛУЦИЈЕ
(Чему се радује Света Стојановић?) 107

АРГУМЕНТ О ЦРНОМ ЂАВОЛУ
(Ко с ђаволом тикве сади...) 114

УДБАЦИВАЊЕ И ПАСОШКА КОНТРОЛА ДУШЕ
- Запис о људима-одашиљачима, протераним гласовима,
дечјим играма УДБЕ, спољној и унутрашњој емиграцији
и лакмус-интелектуалцима -..... 115

СУНЦОКРЕТИ У КОМУНИСТИЧКОЈ
БОТАНИЧКОЈ БАШТИ
или
КАМЕЛЕОНСКИ ШТАБ
- запис о Надстраначкој братији
или о најбољој комунистичкој партији - 120

С ЊИМА У ПОНОР, С ЊИМА ИЗ ПОНОРА
- Интервју Славици Лазић, "Српска реч", пролеће 1991. г. - 121

СЛИКЕ БУДУЋЕГ ПАМЋЕЊА,
ИЗМЕЂУ "ЛОНДОНА" И "МОСКВЕ" **(Дневнички записи)**
1. СЛОБОДАНЧА УШЕСКУ
2. ТАКОВСКИ И ТЕМИШВАРСКИ МИРИС
ТЕНКОВСКЕ АРГУМЕНТАЦИЈЕ
3. И ТВОЈ ДОМ ЖАЛЕ, АЛЕКСАНДРЕ КАРАЂОРЂЕВИЋУ 130

КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА ЗА КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ (1991 - 1992)

НАШ ПРОГРАМ ЈЕ РЕСТАУРАЦИЈА МОНАРХИЈЕ
- Интервју париском ЉУОТИДИЕН-у од 22. марта 1991. г. - 137

ПРОГРАМ КОНЗЕРВАТИВНЕ СТРАНКЕ
- Саопштење Иницијативног одбора о оснивању Конзервативне странке - 140

Саопштење Главне упра ве Конзервативне странке
ТИТА ИЗМЕСТИТИ ИЗ СРБИЈЕ НА ЦИВИЛИЗОВАН НАЧИН
- Конзервативна странка се придружујеужичком народу - 142

ГЛОГОВ КОЛАЦ ЗА СТАНОВНИКА КУЋЕ ЦВЕЋА
- Отворено писмо Војиславу Шешељу - 143

ХРВАТСКА ЈЕ У РАТУ ПРОТИВ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
- Отворено писмо председницима дванаест хрватских опозиционих странака - 145

ТУЂИ КОНАЦ ЗА КРПЉЕЊЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
- Писма Немањи Марчетићу, главном уреднику "Соутх Слав Јоурнал" у Лондону - 148

ЛИКОН - САВЕЗ ЛИБЕРАЛА И КОНЗЕРВАТИВАЦА
- Писмо Српској либералној странци - .....

КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА НЕ ИДЕ НА САВЕЗНЕ ИЗБОРЕ
- Саопштење председника Странке - .....

ЦИНИЧНО ЛАКРДИЈАШТВО СРПСКИХ КОМУНИСТА или ПОНИШТАВАЊЕ ДВОВЕКОВНИХ ТЕКОВИНА СРПСКЕ БОРБЕ
- Саопштење председника Конзервативне странке - .....

МУЗИКА ТАНКЕ ЖИЦЕ КОМУНИСТИЧКЕ
- говор у Чикагу, 13. јуна 1992,
на Конгресу *Српског културног клуба "Свети Сава"* - .....

ВАЖНА УЛОГА КРУНСКИХ ТЕЛА
- Именовање у Политички савет Круне - .....

НАЦРТ ПРОГРАМА СРПСКЕ КОНЗЕРВАТИВНЕ СТРАНКЕ (1992) .....

ИЗБОРНИ ПРОГРАМ ПОКРЕТА ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ (1992) .....

КО ЈЕ СТРАНАЦ У СРБИЈИ
или
"ВЕЛИКИ СРПСКИ ПИСАЦ" ДОСТОЈАН НАЈГОРИХ КОМУНИСТИЧКИХ ТРАДИЦИЈА
- Изјава чланова Крунског савета и Крунског већа
поводом интервјуа Добрице Ћосића "Вечерњим новостима" - .....

ДОМАЋИН ЈУГОСЛАВИЈЕ
- Писмо Његовом краљевском височанству
престолонаследнику Александру Карађорђевићу - .....

НИЈАГАРСКИ СТАВОВИ О СРБИЈИ И ЈУГОСЛАВИЈИ
- упућени престолонаследнику Александру Карађорђевићу,
поводом Конференције о Југославији у Лондону - .....

КАКО ДРУГАЧИЈЕ ДА СЕ БУДИМ
- Дневнички запис - .....

ГОДИНА ПОВРАТКА ДИНАСТИЈЕ
- Писмо др Срђану Трифковићу,
секретару Краљевске канцеларије у Лондону - .....

ЖИВО БЛАТО СРБОКОМУНИЗМА
- Интервју др Петру Павловићу за "Погледе" - .....

ПОКРЕТ ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ
- Разговор у "Политици" по повратку са путовања
по Америци и Канади -

КОМУНИСТИ МАШУ ШАРЕНОМ ЛАЖОМ
- интервју Милану Милинковићу,
СЕДМИЦА (Шабац), 21. октобар 1992. г. - .....

ПРОТИВ ТРОБРОЗАНИЈЕ
(1991 - 1992)

САМОВОЉА И БЕЗНАЧЕЛНОСТ ВУКА ДРАШКОВИЋА
- Писмо Вуку Драшковићу -

КОНЗЕРВАТИВЦИ НИСУ МРАЧЊАЦИ
- Јавни апел Слободану Милошевићу, поводом његове навике
да осуђује „МРАЧНЕ КОНЗЕРВАТИВНЕ СНАГЕ" -

СКАНДАЛЧИЋ ИСПРАЗНОГ МИСЛИОЦА
- Отворено писмо Бернар-Анри Левију - 135

ДА ЛИ ЈЕ ФРАНЦУСКА 7
ПРИТАЈЕНА ИСПОСТАВА ВЛАСТИ?
- Говор на Годишњој скупштини УКС, децембар 1991. г. -

МИЛАН НЕДИЋ ЈЕ ПОДНЕО
НАЈВЕЋУ ЖРТВУ ЗА СРПСКИ НАРОД
- Реаговање на текст Миливоја Глишића
„Горка власт Француске 7", НИН, 20. децембар 1991. г. -

ШЕШЕЉ ЛУДА НА ДВОРУ КАРАЂОРЂЕВИЋА
- Апел престолонаследнику Александру -

УОБРОЖЕЊЕ ОПОЗИЦИЈЕ
или
ТРОБРОЗАН И ЦАРСКА НЕБЕСКОВАЧА
- говор на скупу Удружене ванпарламентарне опозиције, на тему "Јединство опозиције" -

КЊИГЕ НА ЛОМАЧИ
Како је књижевнику Милану Младеновићу пре тринаест година уништено шест свезака дневника употребљених као доказни материјал у судском спору
- напис Зорана Радисављевића у "Политици" -

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ СУ СЕ ИЗМЕНИЛЕ
- Упутство судије Милована Перовића (према "Политици" од 4. новембра 1992. г.) -

ЕПИЛОЗИ
или
ПОВРАТАК БРОЗОСАУРУСА

ПОВРАТАК БРОЗОСАУРУСА
- Писмо Одбору Конзервативне странке за Канаду -

СИМБОЛ ЦАРСКЕ ДРЖАВНОСТИ
- Писмо Српском Националном Одбору у Чикагу -

БРОЗОСАУРА
или
ДА ЛИ ЈЕ КОЛУБАРА ПЛОВНА ЗА "КАДИЊАЧУ"?
(Захвалност Мирјани Марковић)
- Писмо уредништву "Дуге" -

АНТИСЕМИТИЗАМ РАСПИРУЈУ ЗАШТИТНИЦИ ЕКСТРЕМНЕ МАСОНЕРИЈЕ
- позив на конференцију за новинаре "СФАИРОСА" и Конзервативне странке -

МИРИС ПАЉЕВИНЕ
СИОНСКИХ ПРОТОКОЛА
- Писмо Савезу јеврејских општина Југославије
и Јеврејској општини Београд -

СПАЉИВАЊЕ НЕПОЖЕЉНИХ КЊИГА
НЕ КРШИ ДЕМОКРАТСКА НАЧЕЛА
- Одговор Савеза јеврејских општина Југославије -

КО ДРУКЧИЈЕ КАЖЕ...

САВЕЗ РАДИКАЛНИХ ДЕМОКРАТА
БИО ЈЕ ПРВИ
- реаговање на напис "Либерали су били први"
Предрага М. Вулетића у "Политици"

ГРАЂАНСКИ ПРОТЕСТ БЕЗ НАЦИОНАЛНИХ ЛИДЕРА
- писмо СВЕСРПСКОМ КОНГРЕСУ (Чикаго) -

ПРОГРАМ ПРЕПОРОДА СРБИЈЕ

РАВНОГОРСКИ ЖРТВЕНИ ТЕГ
- уредничка белешка уз књигу др Драгоја Тодоровића
„Равногорске песме" (Сфаирос, 1997. г.) -

КОСОВСКИ И РАВНОГОРСКИ ЗАВЕТ
У СУДБИНИ РАДОВАНА КАРАЏИЋА
(поводом Декларације за заштиту Радована Караџића)
- говор пред владом Републике Српске на Палама -

ТЕКСТ КОЈИ ЈЕ РУШИО ДРЖАВУ

О "ЗАКОНСКОМ" ФИЛОТОМИЗМУ
Шта спречава судску рехабилитацију српских писаца?

ЧЕМУ (И КОМЕ) СЛУЖИ ПЕН
- Скупштини ПЕН-центра Србије -

КО ЗАБАШУРУЈЕ ЗЛОЧИН
- Писмо Удружењу књижевника Србије -

МИРНО АЛИ ОДЛУЧНО КА ПРОМЕНАМА
- говор на Скупштини Удружења књижевника Србије 18. новембра 2000. г. -

АПСУРДНО СЛАВЉЕЊЕ ЂОРАВЕ КУТИЈЕ
Дисконтинуитет на међународном, континуитет на унутрашњем плану

- Саопштење поводом слављења 29. новембра -

ДОКТОРСКА ТИТОЛА ЗА МАРШАЛ-БРАВАРА
или
ПОЛИТИЧКИ ПОЧЕТАК ЗОРАНА ЂИНЂИЋА
- реаговање на разговор са Зораном Ђинђићем на БК Телевизији 21. децембра 2000. г. -

ПОСТ ФЕСТУМ

РЂ-ВЕДА О ЂИДОГЕЏОВАНЦИМА

5. ОКТОБАР
ШЕСНАЕСТ ГОДИНА КАСНИЈЕ
- ПРЕДГОВОР ПРИРЕЂИВАЧА ЗА КЊИГУ ДРУГУ -

Писац ове књиге ухапшен је 5. октобра 1984. године због сукоба са комунистичком идеологијом и њеним намесницима у Србији и Југославији.

У исти тај дан, шеснаест година касније, 5. октобра 2000. године, народ Србије заузео је своју престоницу, сачувао изборну победу извојевану на изборима 24. септембра и збацио диктаторски национал-комунистички режим Слободана Милошевића и правог творца јуланферске идеологије, његове супруге Мире Марковић..

Читаоцу првог тома овог дела сигурно није промакла очигледна подударност ауторових тадашњих ставова и пророчанстава са разлозима који су горели у души народа здруженог у (не)вољи да једном за увек учини крај срамном пропадању Србије под комунистичким одродима. Њихове сукцесивне државне творевине, маштовитом песничком језикотворивошћу, он је са гротескном прецизношћу именовао по следећем редоследу:

1. *Ђуброзија ("Брозна времена"),*
2. *Ђидо-Геџованија (замишљен "прелазни период" ка демократији),*
3. *Слоброзанија (остварење те замисли),*
4. *Троброзанија (њено "јуланферско" изигравање), и*
5. *Брозосаурија (тренутни исход уоброжавања Србије).*

Али авај! Већ прве вечери у дану великог славља, и сутрадан, писац "Краја брозног времена" добио је прилику за осведочење да он сам и народ, на једној страни, немају исто очекивање од тог историјског догађаја нити исте намере као већина лидера Демократске опозиције Србије, на другој.

Чисти безоброзлук*! - да употребимо овај* лужицизам *(појам који је сковао уредник ове књиге Зоран Р. Ковачевић за означавање неологизама Милана од Лужице).*

Нека се читалац о томе обавести у ауторовом "Уводу за Књигу другу". За нас је, међутим, то осведочење - а могли бисмо рећи, још једно испуњено пророчанство - значајно због расподеле грађе другог тома. Између осталог, ауторов коментар ("рђ-веда") уз текст "Брза спорост праџис еволуције" преобликован је после 5. октобра у засебну целину која има тежину завршног акорда у целој књизи и зато је смештен на сам њен крај под називом "Рђ-веда о ђидо-гецованцима".

Али пре указивања на решења којима је приређивач излазио на крај са својом невољом, нека се читалац упозна и са недаћама које је морао да савладава сам аутор.

*

У тренутку када је рад на књизи био у завршној фази и бројали се дани до њене последње тачке, коју је аутор намењо првим данима новог века и новог миленијума ("Миланијума"), (не)познати лопови провалили су у новогодишњој ("новомиланијумској") ноћи у његов радни простор у Земуну и однели целокупну компјутерску опрему, укључујући ту и хард-диск са хиљадама страница годинама искуцаваних текстова, међу којима се налазила и неисцрпна грађа за ову књигу.

Неко из круга најближих "сарадника" ("професионалац", по блиставом лику Душка Ковачевића) благовремено је, неопажено, изнутра отшкринуо ниски прозор приземне просторије у дворишту и "лоповима" је преостало само да се под заштитом "најлуђе ноћи" ушетају у књижевно светилиште и опустоше га.

За сваки случај, ставили су поред улазних врата велики кухињски нож, ако би се песник, на зов трећих петлова, тих "фанфара за најаву Трећег миланијума", неочекивано вратио кући.

Приређивач је наредне ноћи имао несрећу да присуствује ауторовом суочавању са ужасном сликом својих разровашених и изгажених списа и зјапећом празнином стола на којем није више било компјутера, штампача, монитора, телевизора...

Обухватио је просторију једним погледом, и одмах оштро окренуо главу на другу страну, покретом који је снажно одударао од хладног, готово равнодушног израза на лицу. Потом је лаганим, одсутним кораком отишао некуд у ноћ. Када се након пола часа вратио, спокојним гласом, као де се ништа није догодило, саопштио је:

- И година, и век, и миланијум, морају од данас да крену испочетка! Ево и ја!

Била је то последња у низу пљачки и личних хаварија којима је овај потомак Прометеја и Сизифа ("мутант" сачињен од ова два митска хероја, како сам за себе каже у писму др Милану Петровићу у завршном тексту књиге) бивао изложен током читавог свог живота, а реприза сличне провале непуне три године раније, када су, осим компјутерске опреме и комплетне архиве дискета, украдена и кола, скупоцене слике и ретке, аутору драгоцене књиге (нпр. староегипатски и санскритски речник, осам томова Академијиног речника српског језика). А да су у питању исти "лопови" - управо тим чином осведочени као "недодириви" - показује цинична чињеница да су овога пута употпунили колекцију одневши преосталих седам томова поменутог Академијиног речника, придодавши и чувен и редак четворотомни "Етимолошки речник српског или хрватског језика" Петра Скока, најдрагоценију руду у неисцрпном окну овог рудара из најдубљих јама српског језичког копа.

Као и у претходном случају, полиција не само да није пронашла лопове, не само да није ни показала намеру да их пронађе, него је, супротно томе, јасно показала намеру да их уопште не нађе. *Увиђај је обављен траљаво, непријатељски ("Морате да им се правдате што сте покрадени, неће да узму ни јасне отиске прстију на које им указујете!" - сведочи аутор), истрага која претходни пут није ни вођена, сада је, под претњом тужбе, отаљана, а један инспектор се, уз добру капљицу, отворио, указујући да тог посла нико не сме да се прихвати, "*јер људи имају малу децу*"!*

Како да хапсе колеге са "јачом" полицијском легитимацијом од њихове!

Читаоца смо у предговору за први том, написаном пре ове добро темпиране "честитке за нови век", поштедели те врсте информација, али оне се сада саме од себе намећу јер су у великој

*мери отежале и закомпликовале приређивачки рад, а осим тога боље него ишта друго сведоче шта је све од "ђуброзијанаца" морао истрпети свако ко им се отворено супротстављао, "*кроз шта све човек мора проћи ако главу држи горе а кичму право", *како се каже у писму пријатељу из Париза и Њујорка Иси Орловићу (*в. текст "Пипци унутрашњих пијавица"*). И што је најважније, описана пљачка догодила се три месеца после 5. октобра!*

Главнина ове књиге ипак је спасена захваљујући дискети случајно снимљеној неколико дана уочи похаре!

На страну губитак мноштва оригиналних "рукописа" писаних директно у мислионар *(још један лужицизам), хиљаде прекуцаних текстова и гигантскадокументација и књижевна грађа по властитом методу систематизована у "фолдере", "фајлове" и "подфајлове", на страну целокупна е-маил преписка, адресе широм света, на страну непроцењива штета за "Сфаирос" и за толико његових аутора - "најстрашније је од свега сазнање да те не остављају на миру, да тамо неко у ДБ-у зарађује плату и храни породицу смишљајући како да ти смрси конце, да те уходи, компромитује, врбује и у најближе пословно, уметничко или страначко, па чак и породично окружење, жудбацује' увек нови лик не би ли те, стекавши поверење, поставши користан или чак неопходан, што ефикасније уништио када за то падне команда." Пример "Јабуке" из Париза (в. текстове "*Рђ-веда о Одбору за клевете и висококвалификованим удбашама*" и* "Удбацивање и пасошка контрола душе"*) који се суморно и отужно понављао сваки пут када би аутор, дижући се са дна понора, са неупоредивом енергијом финансијски или организационо кретао напред., потврђује претходну ауторову исповест:*

"И онда одједном, на врхунцу успешног јавног резултата, с правилношћу смене дана и ноћи, плиме и осеке, годишњих доба или месечевих мена, долази крах!" - објашњава нам тај понављајући циклус аутор - "Унутрашњи распад система! Крађе, пљачке, преваре, подвале, утаје, клевете, уцене, застрашивање чланова породице, дискредитовање и завађање лојалних сарадника, заплењивање тиража књига - ко све то да издржи а остане читав? И притом знам *да је неко од најближих* удбаша, *чак одмах знам и ко је, чак му то дискретно и дам на знање, а бивало је и да му пријатељски директно кажем (жАко си при некој принуди, при обавезаности, слободно ми реци, олакшај душу, помоћи ћу ти да се из тога извучешж), јер, најзад,*

хоћу да останем здрав, да се тиме не оптеретим, не можеш човека тек тако да жигошеш. Онда, када те срозају, када те смрве, опљачкају, потопе брод и са њега утекну као прави пацови, онда иду около и жале се, озлоглашују те, теби припусују оно што су управо они теби радили и у шта су те увалили."

Један од новијих ауторових пријатеља, стекавши увид у сву силесију његових цикличних пострадања у дугом низу година, рекао је током разговора са којм се читалац може упознати на крају књиге у тексту под називом "Локеријада":

"После свега што си радио, чудо је да си уопште жив, а ако жив, да си како-тако читав!"

*

Посебан проблем представљали су приређивачу релевантни текстови и документи настали у периоду после 1992. године, понајвише зато што се у њима разгранавају теме и ставови заокружени и углавном обелодањени у претходном згуснутом раздобљу.

Зато је срећна била идеја да се у завршном поглављу ("Епилози") њихов избор изврши тако, да се свака од претходних целина ненаметиво доврхуни својим епилогом који сведочи о доследности ауторових ставова и његовог држања у смутном и тешко одгонетивом времену у којем су многи залутали. Осим тога, тим поступком ће се, надамо се, показати да се привидна разнородност ауторових ангажмана сабира у јединствено прегнуће коме тек предстоји јавна дејственост, саобразна целокупном животу песника, филозофа и (надајмо се) државника, посвећеном највишем добру свога народа.

"Он политичар у свакодневном смислу речи можда и није, али државник свакако јесте", написао је песник, преводилац и лекар др Едуард Дајч.

Препустимо читаоцу и времену да провере колико је ова оцена била тачна.

ПАД СЛОБРОЗАНИЈЕ

- Увод у Књигу другу -

О Св. Атанасију 2001. г.

(У)десило се тако (јер *дешавање*, када је судбинско, поприма облик *удеса*) да су се завршни редови *Увода* за први том ове књиге, исхитрени у журби - не би ли се она садржајем и тренутком појављивања подударила са својим властитим историјским осведочењем - уистину слили са вољом српског народа да стави тачку на преобимно слоброзанско штиво брозног времена.

Књига се, међутим, ни тада, када јој је био удес, није појавила! Лични метафизички импулс ка ослушкивању међусобног дошаптавања Духа и Историје, згодовања и његове повести, па према томе и ка одмеравању властитог уплитања у матицу текућега збића, нашао се на суштинској преломници у ноћи између 24. и 25. гроздобера (септембра) у 02x и 30', испред палате "Албанија" на београдским Теразијама и на теразијама за вагање неверице и одушевљења, када овај ударач у гонг, наречени означитељ краја последње рунде у мечу између Србије и Комунизма, није могао веровати својим ушима док су му Зоран Петровић Пироћанац и Љубивоје Тадић саопштавали да је *све готово* и да је већ објављено да је Демократска опозиција Србије добила изборе!

Слоброзан Милошевић није више председник! Нови председник Војислав Коштуница! Ђинђић ухватио у своју паукову мрежу *велику зунзару*! Троброзанија је пала! Србија није више комунистичка!

Заиста се догађа крај брозног времена!

Ко да у то поверује после толико година живота проведеног са комунистичком Службом државне безбедности за петама! И за вратом!

Сама помисао да ће свањивати дани у којима се на први тренутак буђења неће сваљивати тучано присећање на њихово

грозно постојање, да ће се чак и *грозота* ослободити *брозоте*, отварала је у уму, а потом и у души, један до тада потпуно непознати, незамислив простор, нешто сасвим ново, неупоредиво, бескрајно, усхићујуће! Нешто као тунел који се из врха лобање изненада, мућевито, пробија надоле, према дну утробе, и кроз њега се сручује бујица у једном једином трену отопљеног леденог брега којим су биле окована све мождане вијуге! По целом телу се потом разлива нека до тада недоживљена лакоћа - лахор ли сам, птица ли, шта ли сам? Можда се само осећај при изласку из затвора може упоредити са овим изненадним пропадањем у бездан Слободе (а можда и тренутак изласка душе из тела?).

Но оно раније доживљено властито искуство, затварање тамничких врата иза леђа и широко отворени простор Слободе испред себе, било је тада праћено горком свешћу да из једног затвора само прелазим у други.

Сада је, међутим, изгледало сасвим равнодушним хоће ли "Крај брозног времена" изаћи у јавност одмах или било када! Не мора никад ни да изађе! Шта мари што је писац те књиге не само у име више, не само, дакле, поетске, него и у име *правде уопште*, требало да буде међу челницима демократске победе, шта мари што тамо, на трибини, нема и мене, него неки други људи, махом дојучерашњи комунисти и левичари, ватрено обећавају спровођење у дело, а неки по свему судећи и користољубиво злоупотребљавају, *моје* идеје и преотимају власт са којом су, у брозним временима, већ били *свој на своме*!

Важно је било однеговати у себи тај новостечени простор Слободе и бити једно са својим ослобођеним народом! Књиге које вреде читаће се и када њихових писаца не буде више! Бар то сам осећање уткивао у сваки стих "Књиге о Празном", "Душа градова", "Земаљског шара", у сваки редак који сам икада написао! Сада је најважније очувати победу и без наруженог крвопролића спровести у дело вољу народа да се ослободи безобзирних угњетача и врати нормалном животу!

А када је та воља експлодирала 5. октобра, нашао сам се у чуду: Зашто је Виша Воља Случења изабрала управо *тај* датум? Зашто је Скривени Национални Ум избавио Србе из комунистичког ропства *тачно у исти дан* када је писац "Следећег рата Драже Михаиловића", шеснаест

година раније, пао у то исто ропство? Зар је могуће да се на очиглед целе планете градови Србије, на челу са родним ми Ужицем и тазбинским Чачком у који се бејах повукао по изласку из затвора, незадрживо сручују у своју престоницу и стижу, гле!

(*сада*) тачно око пола једанаест ујутру, у исти час - небеса! - када се

(*онда*) 5. октобра 1984. године на вратима стана бр. 53 на осмом спрату зграде у улици Париске комуне бр. 8 - стана који је читавом књижевном и философском нараштају био познат под именом "Сфаирос" и који је претходних четврт века натапао своје зидове слободарским заносом одважних синова непокорене Србије, у којем се, уосталом, још 1978. године зачела илегална "Странка Правога Слова" - зар је могуће, дакле, да

(*сада*) Србија стиже у Београд у исти час када је

(*онда*) шеснаест година раније у то светилиште слободног духа хрупило шест-седам полицајаца и потом читав дан преметало по књигама и списима, пленећи све што им је "антидржавно" мирисало! И зар је могуће да се

(*сада*) цео дводневни ток одлучног збацивања комунистичког јарма одвија по принципу *обрнутог сценарија* у односу на онај од пре шеснаест година:

онда - после дванаест сати преметачине, око пола једанаест увече одводе ме у зграду Државне безбедности,

сада - после дванаест сати борбе на улицама Београда, око пола једанаест увече објављује се победа;

онда - целу ноћ и сутрадан, 6. октобра, до пола три поподне непрекидно мучно испитивање, са приликом да избегнем затвор ако пристанем на "позитивну сарадњу" (*термин из личног искуства Миодрага Булатовића - видети у књизи текст "Херој на индуктивном магарцу"*),

сада - читава ноћ и сутрадан до пола три поподне усхићење победом, народ не напушта улице, али и зебња да грогирани противник последњим трзајем изненада не узврати смртоносним ударцем;

онда - у три сата поподне уводе ме у Централни затвор, реска музика гвоздене тамничке капије и катанаца на безбројним вратима по бескрајним затворским ходницима, *сада* - у три сата

пополдне, пред опустошеном Народном Скупштином, почиње победничко славље са говорима челника Демократске опозиције, трешти музика и до неба се дижу песме Бајаге и Чорбе које са овим разбијачима комунистичких катанаца раздрагано пева милион људи;

онда - у пет пополдне писца "Мефистофеловског загрљаја Запада" бацају у ђаволову чељуст, у гротло мрачне самице,

сада - у пет пополдне, пред храмом Светог Саве, патријарх српски започиње молебан за божји благослов ослобођеној Србији;

онда - између десет и једанаест увече затворски стражар упада ми у ћелију и "васпитном палицом" премлаћује аутора "зашиљене" песме "Глог добављај, Бели Граде!", после чега ми се, у очајничкој безнадежности, током читаве ноћи, са тамничних зидова цере приказе пакленских створова, а из непознате висине, из врха лобање, или са горњих спратова казамата, допире пригушен брујопела са гласних жица невидивих анђела, све до свитања, када ће ме поново одвести на бесконачна саслушања,

сада - између десет и једанаест увече *услоброжени* вампир Треће Југославије излази пред ТВ камере и објављује да му је "добављени глог" заривен у срце, да у Србији свањава и да вампири одлазе, на коју вест долази до неописиве провале радости и славља на улицама и трговима свих српских градова током читаве светле ноћи, све до стварног свитања, које је свима објавило да су вампири стварно отишли.

*

Ко би у том тренутку могао поверовати да ће отрежњење доћи још током исте ноћи?

Можда радосни а безазлени гледаоци ослобођеног "Студија Б" нису имали разлога да помуте своје расположење када се на екрану појавио председник Управног одбора херојског "Радио Индекса" проф. др Светозар Стојановић, утолико пре што су се у његовом друштву први пут и ликом упризорили јунаци медијског отпора "троброзанској" диктатури, које је јавност месецима распознавала само по гласу.

Али свако ко је равно десет година раније читао у "Борби" интервју истог професора под називом "Време радости", морао би се бар зачудити пред питањем: Када се Света Стојановић

више радовао, пре десет година, када је са својим "посткомунистима" доводио Милошевића на власт, или сада, када га са те власти, "еволутивном нужношћу", руши?

Онај пак ко је, уназад десетлеће, јавно изразио згранутост због те непримерене радости, тек сада се нашао запрепашћен цинизмом ђидо-гецованских режисера српског кошмара. Зар своје оргијање по души Србије нису могли извести без *дежурног радосника* Свете Стојановића?

Већ тада ми је било јасно да ће се толико дуго чекане и припремане политичке промене свести у оквир отрцане метафоре о *превртнутом лицу једне те исте медаље*.

Зато ми није било никакво изненађење када сутрадан, у три наврата, нисам успео да се појавим пред гледсоцима са екрана истог "Студија Б", управо у оном малочас описаном дану који ми је можда више него иком другом припадао. Још мање сам био изненађен када ми је дугогодишњи пријатељ, култни новинар "Студија Б", Марко Јанковић, саопштио да би *моје* појављивање угрозило *његову* водећу позицију у овој слободарској и изнова демократизованој информативној кући! А понајмање су, самим тим, као изненађење зазвучали понесени говори лидера победничке демократске коалиције на милионском скупу пред Народном Скупштином, који су сви од реда клицали својој победи у *десетогодишњој борби против Милошевићеве диктатуре*, листом заборављајући (сем једног) да су се обраћали народу који је славио *своју* победу над полувековним комунистичким, *брозним*, поробљивачима.

У подножју велике бине, уздржавајући се да се без питања и дозволе организатора, будући да је изостајао позив дугогодишњих пријатеља који су се смењивали за говорницом, докопа микрофона и обрати народу, овај сневач истинске српске слободе и величине са жаљењем је увиђао да ће његова лична борба морати и даље да траје, и да ће бродовље Предака и Богова, са уздигнутим знамењем Истине Хваломудрености, тек имати да уплови у београдску луку.

То, међутим, не значи да сам и једног тренутка посумњао у неупоредив историјски значај догађаја коме сам имао срећу да будем савременик и учесник. Још мање да се међу челницима народне победе налазе личности способне да преокрену смер

српске политике у правцу прилагођавања неминовностима новог доба. И наравно, Новог светског поретка, макар и његов крајњи циљ изазивао бојазан од повратка на Стари светски поредак за који смо дуго и неуко веровали да је једном за увек укинут.

На том прилагођавању почива нада да ће се и за Србију наћи достојанствено место у заједници народа који су нас у раздобљу нашег посртања далеко претекли.

Али то сада зависи од одговора на питање: Који је то постављени циљ "Новог светског поретка" и ко га је и зашто поставио? Да ли све чланице Атлантског савеза имају истоветне интересе на Балкану, у Србији и Југославији, са Косовом? Да ли је њихов циљ неминовно противан правом српском интересу? И који је то интерес? Ако није, ради чега је Србију требало преко педесет година држати у *брозним, ђидогеџованским* и *сложозанским* клештима?

Одговор на та питања води ка великим и пресудним геополитичким и геостратешким разматрањима која су местимично дотицана у овој књизи (*видети нарочито интервју за шабачку "Седмицу" под називом "Комунисти машу шареном лажом"*). Место је да се она овде у кратким потезима повежу, а њихов значај изискује да се сврстају под посебан наслов.

ГЕОСТРАТЕШКА МРЕЖА У СРПСКОМ ЗАЛИВУ ЕВРОПСКОГ ПОЛИТИЧКОГ МОРА

- Геополитичка укрштеница Србије и Европе -

30. март - 1. април 2001. г

За правилно тумачење балканских, па тиме и српских, политичких (не)прилика, основно је разумети изукрштаност међусобних односа и интереса водећих европских и светских нација. Најснажније светло на смисао европских збивања последњих векова бацају следеће трајне (традиционалне) етно-гео-политичке одреднице (према редоследу важности):

1. *Национализам* у ЏВИИИ и ЏИЏ веку створених европских држава чије је образовање омогућила

а) притајена вековна десловенизација ("расловљавање"), принудна асимилација пра-словенског живља на целокупном евро-азијском, блиско-источном и северно-афричком простору (најзнатнији део те асимилације упућује на следеће њене облике: Германизација, британизација, латино-романизација, фино-хунгаризација, хеленизација, албанизација и исламизација), и

б) изграђивање политичких, религиозних, лингвистичких и културолошких техника, обједињених у два велика духовна покрета - *просветитељству* (Велика Британија, Француска) и *романтизму* (Немачка и Италија), за стварање великих националних држава и асимилацију крупних етно-лингвистичких групација (Ирци, Шкоти и Велшани у Британији, Бретонци, Вандејци, Баски... у Француској, ови последњи и у Шпанији, Лужички Срби у Немачкој, итд.);

2. Осујећивање пансловенског уједињења које би Русију начинило европским и светским хегемоном,

а) подизањем преградних етно-лингвистичких, религиозних и политичких зидова уздуж и попреко Европе између, око или унутар

већих словенских групација (примери: Аустрија, Мађарска и Румунија као језички спруд усред словенског мора, "Зелена трансверзала" као верски зид између истојезичних и истоверних Јужних Словена);

б) покатоличењем (латинизацијом), унијаћењем или евангелизацијом словенских народа;

в) стварањем вештачких држава или цртањем неприродних граница ради етно-гео-политичке изолације "опасних" народа;

3. Ванконтиненталан географски положај Велике Британије, Русије и Турске (а у ЏЏ веку и Сједињених Америчких Држава);

4. Анти-словенско и анти-немачко усмерење британске политике и британска контрола Медитерана, нарочито свих мореуза, као последица британске поморске надмоћи и основ њене колонијалне доминације;

5. Стешњен али и централан континентални положај Немачке, без искрених савезника у Европи, али са истоветним интересима са Русијом (а против Енглеске) на Балкану и Медитерану;

6. Сложен али повољан гео-стратешки положај Француске: Природно савезништво са Британијом и Русијом против Немачке, са Русијом у Средњој Европи, са Британијом на Балкану и на мореузима;

7. Истоветан гео-стратешки међуположај Балкана, Апенина и Иберије у медитеранском "затвору", између европске и исламске цивилизације, на централној међуконтиненталној раскрсници "колонијалних" путева, те отуд

а) пресудан значај медитеранског базена и мореуза, па самим тим и

б) контрола али и инструментализација исламског експанзионизма, уз његово периодично подстицање и сузбијање;

8. Посебан значај балканске раскрснице, нарочито Македоније и Косова са Метохијом, као мостобрана за контролу Босфора и Дарданела, а у ЏЏ веку Суеца, због чега се Балкан намерно одржава као буре барута, за почетно и завршно одмеравање снага;

9. Централан и доминантан положај Срба на Балкану, који изискује читав низ сложених техника за осујећивање њиховог овладавања главним гео-стратешким одредиштима.

Из увида у ову геополитичку укрштеницу, посебно с тачке гледишта њеног последњег става, произлазе две константе вековног српског положаја, које следствено не може занемарити ниједна

српска влада, ниједна политичка гарнитура која жели да ради на добро Србије.

Сузбијање српске доминације на најважнијем европском стратешком простору одвијало се и одвија кроз

1) спречавање стварања јединствене државе српског народа у његовим етничким границама, и то наизменичним подстицањем

а) јужнословенске глобализације (али без Бугарске!) са "слабом Србијом" која националним мањинама признаје право на широку аутономију са државним обележјима које се Србима у другим федеративним јединицама не признаје, и

б) њеног антипода, "балканизације" (расцепканости) српског простора претапањем српског живља у друге новостворене националне ентитете (Македонци, Муслимани, Црногорци, Санџаклије, Војвођани, итд.) или стварањем малих државица које ће постепено губити српски идентитет, при чему се матична српска држава своди на Београдски пашалук ("Шумадија");

2) затварање српском народу природног изласка на море ("Срби су ухапшен народ" - Јован Цвијић) затварањем моравско-вардарске и дримске долине, долина Бојане, Требишњице, Неретве, Цетине и Зрмање, па се тако Солун нашао у Грчкој, Скадар и Драч у Албанији, Надбискупија у Бару, Бокељска морнарица у Котору, Превлака, Дубровник, Плоче, Сплит, Шибеник, Задар и сва дивотна острва у Хрватској ("Хрватска змија" проденута дуж јадранске обале, слично одсецању Бугарске од Егејског мора), услед чега су постављене циновске реторте у којима се врши

а) македонизација и бугаризација Јужне Србије и вековна хеленизација јужне Македоније ("северна опасност" као константа грчке спољнополитичке доктрине),

б) вештачко стварање албанског језика, народа и државе (почев од XИ века) са првобитном шиптаризацијом српског живља и његовом потоњом наизменичном католицизацијом и исламизацијом,

в) хрватизација Срба у целом јадранском приобаљу (римокатолицизам је на Балкану левак за претакање Срба у Хрвате и Словена у Латине).

Погледајмо сада какав нам улов нуди овако исплетена мрежа када се баци у српски залив европског политичког мора.

Државне творевине које су "у пакету" столећима савршено збрињавале све три набројане константе британске "европске" политике (*тачка 4 Укрштенице*) биле су две империје, Аустро-Угарска и Турска, прва истовремено сузбијајући немачки "поход на југ и исток" и руски ка "словенској браћи", друга контролишући јужне словенске границе и стратешки пресудан простор медитеранског базена. Издвојен острвски положај без копнених граница омогућавао је Великој Британији да се користи "усендвиченим" положајем континенталних народа и њиховим међусобним размирицама и нетрпељивостима, столећима подстичући заваде истоплемених државица на просторима Француске, Италије и Немачке.

Када су се, међутим, на таласу просветитељства Французи, а на таласу романтизма Италијани и Немци, ујединили и створили моћне националне државе, а Русија са свесловенском идејом запретила да израсте у водећу светску силу која ће прогутати и Аустро-Угарску и (бар) европску Турску (да питање колонија и Азије за ову прилику оставимо по страни), било је јасно да је дошао крај вишевековној британској идили и да Велика Британија нигде на земаљској кугли није могла пронаћи опаснијег непријатеља за своје укупне стратешке интересе од обновљене српске државе чији је народ вековима угњетаван под потпорним стубовима британске доминације, енглеским миљеницима Аустро-Угарском и Турском, а увек се подизао на ноге када су Немачка или Русија биле јаке.

Ако је тако, зашто је онда Србија у оба Светска рата ратовала против Немаца на британској страни?

Очигледно је да је Србија у оба своја противприродна војевања била увучена позадинским деловањем тајних служби и суптилном комбинаториком великих европских сила. По питању Другог светског рата, та ствар је више него очигледна и вишеструко доказана. Пуч од 27. марта режирала је британска агентура преко својих официрских, политичких (Демократска странка) и културних испостава (на жалост, ове последње оличавали су, што свесно, што несвесно, челни људи Српског културног клуба). Његов циљ је био да се Југославија гурне у рат са Албанијом и тако изазове отварање "јужног фронта" који ће одвући знатан део немачких трупа од опсаде Велике Британије. Жестока немачка реакција 6. априла може се схватити само као енергичан корак ка спречавању отварања тога

фронта уништењем југословенске армије, иако за то можда није било потребе јер су двадесетседмомартовци већ сутрадан исказали своју лојалност Хитлеру, настојећи да избегну главну обавезу према својим налогодавцима (због чега их је емигрантски писац Влада Владисављевић назвао "двадесетосмомартовци"). Али тај стратешки изнуђен немачки потез није рачунао на снагу самониклог народног отпора коме ће се на чело ставити један елитни официр формата Драже Михаиловића, као што ни Енглези нису рачунали да ће тај отпор бити пре свега у служби *српског* интереса, због чега ће убрзо својски подржати привидно совјетског, а у ствари свог, двоструког агента Јосипа Броза Тита, у његовом изазивању грађанског рата у сред општенародне борбе за слободу.

Много сложеније ствар стоји са Првим светским ратом. Главну реч на Балкану водиле су тада Русија и Француска, настојећи да уз подршку Велике Британије створе Балкански савез за борбу против Сила осовине. Британски рачун је, међутим, као и увек, био двострук: Ако је већ Немачка придобила Турску и тако држала под контролом Босфор и Дарданеле, то и није било тако лоше с обзиром на историјски сазрео тренутак да ту жилу куцавицу свог вековног геополитичког интереса запоседне Русија. Зато је војно дејство Балканског савеза требало преусмерити на север, против Аустро-Угарске, а Бугарску оставити Немачкој, да не би сувише брзо поклекла на мореузима, са којих се моћни савезник Русија никада више не би могао отерати! На жалост, француски интерес се по том питању потпуно подударио са британским, и зато није никакво изненађење да се Србија дуги низ година, почев од краљеубиства 1903, преко анексионе кризе до убиства Фердинанда, хушкала на рат против Аустрије и Немаца уместо да доврши маестрално вођени посао досезања граница Душановог царства.

Одговор на горе постављено питање почива, дакле, на увиду да је непрекидно увлачење Србије у рат против Немаца завршавало најкрупнији британски (а често и француски) посао против Русије и њеног панславизма. Обелодањујуће светло на ту притајену стратегију понајвише баца чињеница да су победнички руски наступ у Првом светском рату, подметањем бољшевичког кошмара и убиством царске породице, осујетили управо Англосаксонци, не Немци. У исту раван иде и податак да је Црна рука (углавном

узглобљена у француско раме) за изазивачко убиство изабрала руског фаворита Фердинанда који се спремао да образује трећу, словенску "јединицу" унутар аустроугарске Империје. Па ако су обезглављеној Русији украдени савезничким уговорима загарантовани мореузи и остављени пораженој Турској, којој је омогућено да кварним зубима и даље гризе најсочнију кришку Балкана, а потом још и сасушене руке натопи јерменском крвљу, ко је могао поверовати да ће руска чизма већ четврт века доцније прегазити Немачку и заузети Берлин? И да ће, на ужас савезника, уместо у Цариград, умарширати у Беч?

Откупнину за царски град платили смо добрим делом и ми. Тито је био валута коју су размењивали Черчил и Стаљин у трговини Берлином и Бечом.

Ако су, дакле, Британци (и Французи) умели да створе Југославију као изразито антинемачку и антируску творевину и Србе затворе у тај кавез, није ли природно да потегну хајку на лава који је изашао на слободу када су са њега пали катанци?

Зато је черечење Југославије и садашње черупање Србије заједничко (не)дело Америке и свих европских сила, сваке из својих побуда, за које је смишљен омамљујући назив: Нови светски поредак. Права је вештина била свакој понаособ испоручити ваљане разлоге да се на том послу уједине. Мађионичари вични тој алхемији били су српски комунисти. Њихов ништитељски рецепт био је, међутим, посве једноставан: *Истурити версајска права Србије и онда их бранити џебаном из авнојевске пушке!*

Ова књига је сведочанство о неуспелом покушају да се трагичне последице злоума против Србије избегну правовременим усклађивањем оружја и муниције. Можда ће њена поука послужити томе, да се у наступајућем времену ствар уради како треба.

ПРЕДСКАЗАЊЕ

(1989)

ШТА ЋЕ ОСТАТИ ОД СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Говор на Скупштини Удружења књижевника Србије, 20. децембра 1989. г. -

Колегинице и колеге, драги пријатељи!

Дата нам је посебна историјска повластица да живимо у тренутку када се на наше очи руши комунистички систем кога су његови узурпаторски протагонисти прогласили за непролазан и вечан. Падају зидови и диктатори и нема те силе која ће спречити да се безмало половина човечанства отараси једне од највећих пошасти које је изопачени ум Запада могао да створи.

Цео наш народ у напетом је ишчекивању да се и код нас оконча црвена тиранија, те да од власти одступе домаћи извршиоци туђинских поробљивачких налога. Да ли ће, и када, осванути тај дан слободе?

Да би он освануо, да би освануо *нама*, тј. да би смо у сред помрчине знали колики је комад ноћи још остао пред нама, ваља нам поднети рачун о суштинским одређењима државе у којој живимо и којој треба да смркне да би нама свануло.

Узмимо да се њена суштина обелодањује кроз име, кроз назив: *Социјалистичка Федеративна Република Југославија*.

Ми живимо у држави која се тако зове, а свако од одређења садржаних у њеном имену до те мере је проблематично да нама нема сванућа док се једног јутра не пробудимо и не кажемо: Нема социјализма, нема федеративности, нема Републике, нема ни Југославије!

(Громогласан смех у публици и аплауз)

Зашто је то тако?

Пођимо редом.

Социјалистички префикс у називу државе јасно указује на њен идеолошки карактер. На шта би то личило да либерали, радикали, конзервативци почну да називе својих странака стављају у име државе сваки пут кад победе на изборима? Ствар и јесте у томе што комунистима нису потребни избори за долазак на власт, штавише нема тих избора на којима би они победили слободно израженом вољом народа. (*Громогласан аплауз, узвици: Тако је!*). Они до власти, саобразно својој идеологији, долазе на силу, у крви, и онда у својој безочности својатају велику социјалистичку идеју, са којом се човек не мора слагати да би је поштовао. Па ни истински социјалисти широм света и не помишљају да у називе својих држава уграђују идеју свога покрета.

Свануће, дакле, дан када наша држава неће бити социјалистичка. И то ће бити дан када ће и нама сванути.

(Јак и дуготрајан аплауз у публици)

Даље, *федеративно* одређење у називу државе у којој живимо облик је кроз који су српски непријатељи спроводили понижавање народа који их је ослободио и пружио им братску руку, и то у држави коју је он створио ради остварења својих вековних циљева. Шта је друго Устав из 1974. г. него одело које су његови кројачи припремили за парање по шавовима када куцне час за рашивање Југославије? Главни кројач будућег рашивања био је, наравно, Јосип Броз, звани Тито, а његове калфе били су ко други него српске комунистичке удворице. Другачије је јужнословенско заједништво замишљао и спроводио блаженопочивши краљ Александар. Али баш зато су тобожњи српски савезници најпре потурили, потом натурили лажнога црвеног цара, да обави посао растурања државе коју су Срби, држећи се упута Гарашаниновог *Начертанија*, ткали од неподеривог свесловенског сукна. То су исти они савезници који су и Лењина - тог Распислава Беспутина - оклопним возом послали у Русију, да у позадини фронта растроји и раслови победнички руски, словенски, ум коме је било суђено да ословести душу Бого- и човекохулног Запада. То су исти они савезници који су нас нахушкали да 27. марта својим поносом, а 6. априла својом крвљу, плаћамо њихове расипничке рачуне,

и да за награду, осим 6. априла, Крагујевца и Јасеновца, добијемо и Кумровец, и Јајце, и Сремски фронт, и Зидани Мост.

Свануће, дакле, дан када наша држава неће више бити федеративна.

А шта да кажем о *републиканском* одређењу у њеном називу? Свако ко је чуо за историју и право, свако коме из сећања нису избледели Шубашић, Черчил и ћорава кутија, зна да је династија Карађорђевића, и са њом српски народ, лишена своје легитимне власти.

То значи да је Република ступила у фактицитет узурпацијом, да њој не припада ни легалност ни легитимност. Док се не врати наша династија, нама неће осванути.

А пошто је сасвим сигурно да ће се комунистичка ноћ окончати, свануће дан када наша држава неће више бити Република.

Најзад, шта ће бити од оног најважнијег одређења у називу државе у којој још увек живимо? Шта ће бити са *Југославијом?* Има ли иког међу нама ко би оспорио тежњу историјских народа да живе заједно у истој држави? Има ли икога међу Словенима ко не би са одушевљењем клицао уједињавању свих Словена, без обзира на тренутне верске и језичке разлике, оном уједињавању којем су сви словенски народи посветили своје најлепше тренутке и личности током 19. века, током романтичарског похода *ка изворима*? Па ипак, када су Срби пре и током Првог светског рата везали своју судбину за државу Јужних Словена, нису могли ни сањати да ће Распислав Беспућин, убиством и затирањем лозе Романових, обезглавити Русију и тако овоме веку одузети његову суштину, навешћену пророцима, суштину обележену управо уједињавањем Словена и прожимањем западњачког картезијанског ума словенском словесном душом. Зато је Југославија настала као мртворођенче. Зато су Југославију Срби веома скупо платили.

Зато ће сванути дан када се наша држава неће више звати Југославија.

Када тај дан сване, ми ћемо се пробудити у држави која ће се звати Краљевина Србија.

(*Овације*)

А сада, драге колеге, дозволите ми да овај говор пред вама јавно поцепам (*аутор цепа текст*), јер пре девет месеци, на овом истом месту, одржао сам говор који ми је Слободан Милошевић сутрадан, помоћу своје полиције, заједно са пасошем, узаптио и повео кривични поступак због вређања Председника Републике.

Нека му овим чином буде ускраћен материјални доказ.

(Самим тим, овај говор је реконструисан по сећању аутора, али и увидом у писање штампе која је претходне исказе пропраћала и са више знакова чуђења.

Ево, уосталом, одломка из осврта "Вечерњих новости" на ову Скупштину под називом "Први падеж - слобода", који се тиче ауторовог говора:

"Милан Младеновић је отишао још даље (*у односу на Шешеља, прим. уредника*), предлажући да се из назива наше државе избаци оно СОЦИЈАЛИСТИЧКА, упозоравајући да су и одреднице ФЕДЕРАТИВНА И РЕПУБЛИКА такође спорне(**?!**). Уз то је предложио промену грба, с избацивањем свега што фаворизује поистовећење државе и партије(!!).

Младеновић је потом јавно исцепао текст свог говора, стављајући тако до знања Служби државне безбедности да га не могу злоупотребити, као после прошле Скупштине, када су му, како је рекао, због излагања одузели пасош."

Новинар је једино пропустио да обавести јавност о тој ситници да је говорник оспорио и име "Југославија".)

РАДИКАЛСКО ЖИВО БЛАТО

ОД ТРИЈУМФАЛНОГ ПОХОДА ДО СРАМНОГ ПОСРНУЋА

- РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА УЗ ОВО ПОГЛАВЉЕ -

Текстови сакупљени у овом поглављу представљају избор из обимне грађе за књигу "Радикалско живо блато" која је у припреми. Они су комбинација што написаних, што изговорених програмских ставова с једне, и информација о успону и паду Народне радикалне странке у кратком раздобљу од годину и по дана, с друге стране.

Најславнија српска политичка странка помпезно је обновљена на Богојављење 1990. г. у хотелу "Касина", а кренула у тријумфални поход по Србији недељу дана потом, на Св. Саву, из Пожаревца. До свог потонућа 23. фебруара 1991. г. у Крагујевцу, када је радикализам узурпацијом предат на милост и немилост веома способног Војислава Шешеља, а она сама преваром у руке веома неспособног Јанка Дучића (додуше веома оспособљеног да је упропасти), НРС је побудила највеће наде, па самим тим изазвала и највеће разочарање. У том је периоду настала и већина текстова из овог поглавља.

На почетку су дата два необјављена програмска текста настала у првим пионирским данима, када је аутор дао "идеолошке" основе за обнову Странке, а на крају његова писма пријатељима у Америци и Канади, написана непосредно пре и после краха, ради живописнијег предочавања догађаја који су довели до његовог напуштања Странке чијем је обнављању дао велики лични допринос.

ИДЕЈЕ ЗА ПРОГРАМ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ[1]

1. Разлози за обнову НРС

а) Ни једна друга странка у историји Србије није одиграла тако крупну и пресудну улогу у конституисању српске државности. Исто тако, ни једна друга странка није више допринела остварењу вековног сна Срба у расејању да се уједине под заједничким кровом. У ситуацији поновне раздвојености српског етноса, или бар претње да се он поново нађе подељен, у различитим државама, радикалски програм добија на својој актуелности.

б) НРС заправо никада није ни престала да постоји, и то на два начина: Прво, она је 1945. г. регистрована код власти и никада није била укинута било каквим званичним актом; друго, у српској демократској емиграцији Радикална странка је наставила са својом политичком активношћу све до дана данашњег. Из оба ова разлога, оснивање НРС у овом тренутку заправо је обнова и продужетак једног политичког програма који је насилним путем био прекинут, односно потиснут ван граница земље.

2. Као странка српскога народа, НРС никада није била ускогруда и непријатељски расположена према демократским и патриотским тежњама других народа, па неће бити ни сада. У кључним тренуцима ослобађања српског народа од вековног ропства и стварања властите државности, а затим и у тренуцима удруживања са другим јужнословенским народима, НРС је заступала и бранила висока цивилизацијска начела слободе, демократије и толеранције, јединствена за све народе света, али их је везивала и за посебан облик историјског опстанка српског народа: Опредељење за косовски завет, за спремност да се у име највиших моралних и патриотских осећања поднесу највеће жртве. У том распону, од познања властите индивидуалности до опште прихваћене мере човечности кретала се политика НРС у раздобљу стварања најпре српске, а затим и југословенске државе. Нема разлога да тако не буде и сада.

3. Страначка опредељења морају разликовати стратешке циљеве од тактичких корака ка њиховом остварењу. Стратешки гледано, циљ НРС јесте конституисање српске нације на целом њеном етничком простору, било то у оквиру југословенске федерације, конфедерације или изван садашње југословенске заједнице. Ни једно од ових решења не сме бити искључено садашњим програмом странке. Тактички гледано, у првој фази, која се закључује доношењем новог Устава Југославије, НРС се залаже за федеративно уређење Југославије, засновано на слободно израженој вољи свих здружених народа. Уколико та воља код неких народа изостане, НРС мора бити спремна на прихватање конфедерације, уколико друге конфедералне јединице пруже чврсто јемство за равноправност и пуну политичку, културну и цивилизацијску самобитност српске етничке групације унутар њих. Уколико тог јемства нема, или се оно у било ком потоњем тренутку изигра, НРС мора захтевати примену радикалних метода за одбрану права те групације.

4. НРС захтева да се из Устава Југославије елиминишу све одредбе које повлашћују не само владајућу Комунистичку партију него и начин мишљења који је она у Устав инкорпорисала. Морају се избацити све идеолошке премисе, и то не само из Устава, него и из назива земље, њене заставе и грба. Уз то, српска држава треба да одреди своју химну, да елиминише празнике везане за Комунистичку партију и њену историју; морају се променити имена градова, улица, школа и предузећа која су везана за име, живот и дело Јосипа Броза и његових политичких сарадника и истомишљеника. Нови празници се морају везати за истински велике догађаје у српској историји, а називи улица и установа за њене истинске великане.

5. НРС треба да захтева признавање истог права и другим југословенским народима. Она за саговорнике у југословенској заједници жели народе учвршћене у свом политичком, културном и историјском идентитету, слободно израженом вољом пристале уз заједничку државну идеју. Зато назив нове државе треба да буде Савез Југословенских Држава. У том контексту, треба признати Македонце и Муслимане (променити име у *Бошњаци* - ?), али захтевати укидање аутокефалности Македонске цркве, због њеног ослањања на Ватикан

и кршења основних канонических начела јединствене саборне и апостолске цркве.

6. НРС беспризивно захтева неприкосновеност права на приватно власништво, као и на неограниченост власништва; за укидање појма „друштвена својина" (тј. за укидање те врсте својине) и његову замену појмом „државна својина"; за укидање земљишног максимума уз обавезу обрађивања; за прогресивно опорезивање *добити*, а не *промета*; за денационализацију узурпираних поседа и имовине, као и за национализацију злоупотребно стечених добара („народна добра" и лична имовина) некретнине и покретнине; за повраћај црквених имања.

7. НРС захтева потпуну измену образовно-школског система, од увођења приватних школа, до високостручних субвенционисаних државних факултета за стварање наставничког кадра, са обавезном потоњом државном службом за период од 10 година. Из школских програма хитно избацити све облике идеолошке индоктринације и фалсификате историјских чињеница. Искључити марксизам као предмт.

8. НРС захтева равноправност свих политичких чинилаца у јавној промоцији њихових политичких програма и идеја, и хитно укидање свих облика повлашћености владајуће странке у медијима.

9. У спољној политици, НРС захтева напуштање политичке несврстаности и сврставање у европске и светске интеграционе токове, као и за поштовање међународног права и међународних уговора, чија обавезност стоји изнад свих унутрашњих конституција. На унутрашњем плану, захтева једнако право на аутономију за све веће етничке групације на целој државној територији.

10. Слободни синдикати и независне асоцијације, које искључују трансмисионе организације Комунистичке партије, као што су ССРН, ССО, итд.

11. НРС се залаже за модерну државу у којој постоји равнотежа између пољопривредног и индустријског развоја, са хитним оживљавањем пољопривреде и подизањем села. Уз такав заокрет иде и посебно подстицање ПОРАСТА НАТАЛИТЕТА, нарочито на селу, кроз мере планирања породице, социјалне заштите, мере социјалне, здравствене и образовне политике.

12. Решење *косовско-метохијског питања*[2] кључно је за установљење правне државе. Демократске методе којима се оно мора спровести не искључују примену извесних репресивних мера према емигрантима из Албаније који су злоупотребили гостопримство. Треба припремити услове за њихов повратак у матичну земљу, тиме што ће се подржати евентуални демократски токови у Албанији и укидање сталинистичке диктатуре у тој земљи, како би се омогућио миграциони ток Албанаца супротан од досадашњег.

То решење за нужну претпоставку има: а) уважавање неодвојивости Косова и Метохије од српске државе; б) успостављање етничке равнотеже враћањем Срба на Космет.

13. НРС се залаже за проглашење опште амнестије за све грађане који су из идеолошких разлога били протерани из Отаџбине или се у њу из истих разлога нису добровољно вратили, чиме би се завршио грађански рат започет 1941. г.

14. Тежња за хармоничним животом у друштву неодвојива је од човековог складног живота са природом. Негативни учинци индустријске и технолошке цивилизације до те мере угрожавају људски опстанак, да је неопходно коренито преобразити како технолошке процесе, тако и опште друштвени однос према питањима заштите човекове околине. НРС ће образовати посебан одбор за еколошка питања, а поздравиће и стварање једне посебне странке са елаборацијом универзалног „зеленог програма".

21. децембар 1989. г.
Земун

1 Ово "начертаније" написано је сутрадан по ауторовом "поцепаном говору" на Скупштини Удружења књижевника Србије, датог одмах испред овог поглавља, под називом "Шта ће остати од Социјалистичке Федеративне Републике Југославије", а одмах по обављеној петочасовној консултацији са адвокатом Вељком Губерином, која је окончана одлуком да се крене у обнову НРС.

2 Ово решење изазвало је две различите реакције у политичким круговима: Иницијативни одбор НРС га је одушевљено прихватио (доајен старих радикала адвокат Милорад Стевановић га је назвао "пашићевским") и уградио у потоњи програм Странке, док су против његове тобожње млакости громогласно негодовали "вуковци" и

"шешељевци" када га је 15. марта 1990. г. у име НРС аутор изложио и образложио у Дому инжењера и техничара, на првом заједничком скупу до тада основаних странака. Ваљало би да се тога сете сада, када су њихови ратнички поклици довели до губитка Косова и Метохије.

Тај скуп је, иначе, у двоструком смислу имао историјски значај:

а) Први пут од почетка комунистичке владавине на једном јавном скупу скинута је Титова слика (учинио је то аутор, потпомогнут Вуком Драшковићем, Војиславом Шешељем и Александром Стефановићем, на више пута поновљени захтев Љиљане Пећанац - тај ритуални чин пренела је у року од пола сата милионском гледалишту државна телевизија у главном *Дневнику*, а забележен је и на фотографији Ђорђа Вукоја која се налази на корицама ове књиге);

б) Обнародована је одлука четири странке да оснују Српски покрет обнове, пошто је претходно председник Српске народне обнове Мирко Јовић шокирао присутне саопштивши одлуку да се Вук Драшковић избаци из те странке.

На жалост, ни режим Слободана Милошевића, ни водеће "опозиционе" странке, нису искористили шансу да крену путем који је за решење косовско-метохијског питања трасирао аутор. Колико је његово решење било визионарско, и колики је капиталан био промашај целокупне безглаве српске политике, види се из чињенице да је управо ова аргументација употребљена *против* Срба, када су се у међувремену обрнули предзнаци те Албанија постала демократска а Србија диктаторска земља!

О ПОБУДАМА И ЦИЉЕВИМА ОБНОВЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ[1]

- Проглас југословенској јавности -

Болест која деценијама разара организам југословенског друштва, а сада га је довела до руба пропасти, последица је, пре свега, ауторитарног облика владавине Комунистичке партије Југославије, која је монопол у управљању земљом искористила за укидање правне државе, гушење политичких и грађанских слобода, те за неконтролисану власт и неумерено богаћење својих челника. Та странка створила је један феудално-бирократски систем управе са свим обележјима олигархије, користећи се политичком репресијом, злоупотребама, корупцијом и привилегијама као методама за одржавање свога самовлашћа. Она је програмски обећала остварење све самих највиших идеала човечанства, а у стварности водила сасвим супротну политику и тежила сасвим другим циљевима. Садашње стање у Југославији (раздробљена и презадужена, а скупа држава, завађени народи, пропала економија, затрта пољопривреда, драстична разлика у стандарду појединих делова земље, геноцидни процеси и ситуације, итд.) учинак је једне манипулаторске идеологије, чији су ововековни протагонисти, свесно пренапрежући могућности људске природе, свуда, па и код нас, довели до потпуног политичког, економског, културног и моралног краха држава којима су управљали.

Зато је данас немогуће допустити да програм свестраног оздрављења државног и привредног организма ствара, спроводи и надзире иста она странка која је искључиво одговорна за његову болест. У најмању руку, тај и такав програм не само да нема више ничег заједничког са прокламованим општељудским начелима, него им је и директно супротан, па је зато сасвим неумесно да га спроводи Комунистичка странка. Крајњи је час да она сиђе са политичке сцене и уступи простор демократским снагама, које је

управо она спречавала да кроз правну државу, вишестранички живот, парламентаризам и тржишну економију одрже, односно врате Југославију у цивилизацијске токове европског друштва.

Сасвим супротно катастрофалном полувековном учинку Комунистичке партије Југославије, странка коју овим Прогласом и потоњим Програмом обнављамо, Народна радикална странка, најзаслужнија је за стварање управо оних великих цивилизацијских и националних вредности које су од рата наовамо систематски уништаване, а сада су на путу потпуног разарања. Градећи своју политичку и друштвену филозофију на изворима народне мудрости и древне обичајности, ова странка је у исти мах доследно спроводила политику демократизације српског друштва и његовог политичког, економског и културног укључивања у ред равноправних и поштованих чланова међународне заједнице. Водећи Србију у најславнијем и најуспешнијем раздобљу њене новије историје у времену од 1903. до 1918. године, Народна радикална странка је морално, психолошки и материјално припремала и припремила Србију за велике историјске подухвате: За коначно ослобођење земље од страних господара и за улогу Пијемонта у уједињењу југословенских народа.

У тим данима невиђеног родољубивог полета и стваралачког заноса, Народна радикална странка је заступала и бранила висока цивилизацијска начела слободе, демократије и толеранције, јединствена за све народе света, али их је везивала и за посебан облик историјског опстанка српског народа: Определење за косовски завет, за спремност да се у име највиших моралних и патриотских осећања поднесу и највеће жртве. У том распону, од познања властите индивидуалности до општеприхваћене мере човечности, кретаће се и будућа политика Народне радикалне странке, која за саговорнике у југословенској заједници жели народе учвршћене у њиховом политичком, културном и историјском идентитету, слободно израженом вољом пристале уз заједничку државну идеју.

Обнављање Народне радикалне странке на њеним изворним начелима из времена када је тако успешно водила Србију, са циљем да се спречи даљи распад Југославије и губитак

њеног суверенитета, заправо је *продужетак* њеног рада. Она је 1945. г. на основу свог новог Програма и Статута добила дозволу за рад и никада није била укинута никаквим званичним актом.

Са убеђењем да је успостављење истинске демократије и правог парламентарног живота основна претпоставка за спровођење насушних радикалних реформи које ће оснажити Југославију и оспособити је за поновно укључење у савремену Европу, позивамо све родољубиве грађане сличних уверења да нам се придруже.

1 Текст овог Прогласа аутор је саставио на основу дискусија у најужем језгру обнављача НРС, али он у том облику није усвојен јер су га касније укључени адвокати (пре свега Мирољуб Павловић) сматрали преоштрим и опасним! Осим аутора и Вељка Губерине, у његовом припремању су учествовали и проф. др Јелена Даниловић, др Слободан Турлаков, др Велимир Абрамовић (који се убрзо сасвим повукао) и ауторов пријатељ, велики писац Славен Радовановић (из Ваљева).

РАДИКАЛИ ЧЕКАЈУ ИЗБОРЕ ЗА УСТАВОТВОРНУ СКУПШТИНУ

- Интервју сарајевском "Ослобођењу", 19. јануар 1990. г. -

Народна радикална странка блиска концепту словеначке политичке матице. Ставити ван снаге све споразуме, одлуке и прописе који су нарушили етничку равнотежу на Косову.

БЕОГРАД, 19. јануара. - Међу многобројним политичким странкама које се оглашавају на све стране, ових дана је у Београду објављен и наставак рада једне врло звучног и познатог имена - Народне радикалне странке, прве странке која је основана у Србији (1881. године), владајуће у Србији у најславнијем и најуспјешнијем периоду њене историје, у периоду од 1903. до 1918. године, када је земља коначно ослобођена од страних господара и уједињена.

Оно што ову странку разликује од осталих, које се мање или више сличним програмима појављују посљедњих мјесеци, по ријечима Милана Младеновића, једног од чланова иницијативног одбора НРС, јесте што она, бар када је ријеч о Србији, фактички једина већ постоји. „Све остале су у фази оснивања, каже он. Народна радикална странка практично никада није престала да постоји. 1945. године је добила одобрење за рад и та дозвола никада није оспорена, она је из познатих разлога практично само угушена када су престали услови за развијање плуралистичког живота" - каже Младеновић.

„Тако се и иницијативни одбор Народне радикалне странке изричито ослања на традицију и на људе који су били чланови Главног одбора ове странке 1945. године и који су сада чланови странке". Младеновић истиче да се ова странка разликује од великог дијела оних које се формирају у земљи првенствено по својој недвојбено југословенској оријентацији.

"Иако је настала у Србији, Радикална странка је увијек била југословенски оријентисана и није непознато да је управо она најзаслужнија за стварање Југославије, да је у свом програму имала југословенски концепт који је резултирао стварањем југословенске државе", каже Младеновић.

ОСЛОБОЂЕЊЕ: Странка нема национални предзнак, али у њеном програму је јасно постављено и национално питање, као и однос према Косову?

МЛАДЕНОВИЋ: Југословенско заједништво може да се оствари на два начина. Један смо упознали и он се распао и као идеја и као пракса. Постоји други, за који се ми залажемо - да је југословенску заједницу једино могуће одржати само уз слободну изражену вољу свих народа, уз слободно приступање том заједништву, што је донекле блиско концепту данашње словеначке политичке матице. Због тога мислим и да ће се из целе ове прашине која настаје у агонији СКЈ показати да Југославија почива на здравим основама и да ће сви желети да остану у њој на основу слободно изражене воље народа, односно када нестану сва идеолошка ограничења и када нестане свих оних зазора који долазе са једнопартијским монополом.

ОСЛОБОЂЕЊЕ: Кажете да је концепт ваше странке близак неким словеначким политичким гледањима. Међутим, програм Народне радикалне странке инсистира на принципу један човјек, један глас, што баш није блиско словеначком погледу на демократско одлучивање у оквиру југословенске федерације?

МЛАДЕНОВИЋ: Постоје и предвиђени регулативи који би на известан начин ограничили ту врсту изборне процедуре. Ми и нисмо странка која би на бази просте мајоризације хтела да одбије предност, односно власт, и да другима наметне своју вољу. Чињеница је, међутим, и то да је тешко заступати демократију и бити демократа, а до краја не заступати начело један човек, један глас, што опет не значи да ту нису потребни неки корективи. Јесу, ван сваке сумње.

ОСЛОБОЂЕЊЕ: У програму Народне радикалне странке занимљиво је и опредјељење да се што прије мора извршити денационализација приватне и црквене имовине, задужбина и фондова, те да ће се странка залагати за преиспитивање узурпиране имовине, као и за рационализацију злоупотребом стечених добара. Мислите да је то могуће?

МЛАДЕНОВИЋ: Па, тај наш захтев је такође специфичан у односу на друге политичке странке. Он је и политичке, а рекао бих и више логичке природе као и наш предлог за решавање косовског проблема, у коме инсистирамо на спровођењу начела правне државе, чији је први задатак да подвргне ревизији и стави

ван снаге све споразуме, одлуке и прописе који су за време окупације и у послератном раздобљу нарушили етничку равнотежу на Косову и Метохији и тиме изазвали трагичне последице и за српски и за албански народ.

Рецимо, ако се повуку логичне консеквенце из определења за правну државу, онда се мора ићи до краја. Хоћу да кажем, ако држава која се сада на наше очи распада није почивала на владавини права, односно ако је 45 година на власти био један систем чији протагонисти и сами сада признају какав је то систем био, онда је јасно да се морају преиспитати одлуке које нису биле засноване на израженој вољи народних представника.

ОСЛОБОЂЕЊЕ: Које од програмских циљева ваше странке сматрате реално остваривим у догледно вријеме?

МЛАДЕНОВИЋ: Мислим да је реално да се реализују слободни избори за Уставотворну скупштину. Наиме, никако се не би смело дозволити доношење новог Устава из садашње констелације власти, односно без учешћа свих демократских снага које су своје присуство показале убрзаним формирањем странака. Наиме, Уставотворна скупштина мора бити та која ће донети нови Устав. Мислим да ће већ на пролеће доћи до избора за Уставотворну скупштину. Реално је да се то догоди и у свим републикама и, наравно, у Србији, чије ми досадашње изборе сматрамо нелегитимним, јер ни наше странке као ни остале нису на њима учествовале.

ОСЛОБОЂЕЊЕ: Нису ли то мало преоптимистична очекивања? Коју то другу политичку снагу у земљи видите која би могла да учини крупније промјене?

МЛАДЕНОВИЋ: Ја ту снагу видим унутар демократизованог чланства Савеза комуниста, које је само дошло до сазнања да је једнопартијски систем довео ову државу до колапса и које се на свом Конгресу већинским делом већ определило за демократске промене. Уосталом, сви смо сведоци да програм који је Комунистичка партија на свом Конгресу донела уопште и није комунистички програм.

Разговор водила: Ј. КОСАНОВИЋ

ПРСТ СЛОБОДАНА ХАФНЕР-МИЛОШЕВИЋА[1]

- Изговорено на оснивачком скупу
Окружног одбора Народне радикалне странке
у Чачку, 13. маја 1990. г. -

Драге Чачанке и драги Чачани!
Браћо и сестре, радикали, Срби, Југословени!

Сви се сећате како је један прст био уперен према једном Србину. Сви се сећате да је тај прст припадао руци која је припадала човеку по имену Хафнер. Сви се сећате да се човек према коме је био уперен тај прст, звао и још увек се зове, Слободан Милошевић. Сви се ви сећате да сте тада заједно са њим уздрхтали и да је заједно са њим уздрхтала цела Србија. У међувремену десило се да се прст са Хафнерове руке преселио на руку Слободана Милошевића. Слободан Милошевић је пре неколико дана запретио тим пресађеним прстом српским странкама које су се после четрдесет пет година поново појавиле на политичкој сцени да спасу Србију и Југославију од распада до кога су довели комунисти.

У име кога и у чије име је тај прст запретио српским странкама? Да ли је Слободан Милошевић тим прстом запретио као председник српске државе, или је запретио као шеф Комунистичке партије? Прошлога септембра Слободан Милошевић изабран је за председника српске државе и његова је дужност да се понаша као председник те државе. Запретивши српским странкама у улози председника српске државе, он је прекорачио овлашћења за која га је народ изабрао. Међутим, тај прст на његовој руци којим је запретио српским странкама очито да је припадао руци која је припадала човеку који припада Комунистичкој партији. Он као председник државе, у тој

магистратури, мора заборавити којој партији припада и заступати интересе целог српског народа. Он себи није смео дозволити да каже „тобожње странке". Народна радикална странка спада у те странке којима је он запретио. Комунистичка идеја тек је била у повојима у време када је настала Народна радикална странка. Комунистичка партија Југославије и Србије није ни постојала у време када је Народна радикална странка већ водила Србију и довела је до великих европских и светских висина. У чије име и с којим правом је Слободан Милошевић уперио прст и тим прстом запретио Народној радикалној странци назвавши је „тобожњом странком"?

Ми не можемо означити као издајнике словеначке и хрватске комунисте, који спадају међу највеће синове својих народа, јер су у оквиру Југославије успели да постигну много за те народе, али они које можемо и смемо и морамо назвати издајницима, то су српски комунисти којима историја, а ни ми, ни наши потомци, никада не смемо опростити недела која су починили.

Зато Слободана Милошевића позивам, а верујем да га могу позвати и у ваше име, да повуче своју реч коју је рекао о странкама. У политици је могуће и извињење или објашњење. Ово што је пре неколико дана рекао, увредљиво је за читав српски народ. Он не може са једном српском иконографијом, којом проплиће своје говоре, преварити било кога. Тиме што ради, он води српски народ и Србију пред кривицу за распад Југославије. Има их довољно који раде на томе, а ми као југословенска странка наступамо са јасном, искреном, југословенском идејом, и нама радикалима, који смо се вратили да спасавамо Југославију, нико не може у име нашег народа говорити да ће Србија бити јача уколико нема Југославије, а нико нас не може убедити да ће светска јавност прихватити Србију без Југославије.

1 Од мноштва говора које је аутор у зиму и пролеће 1990. г. одржао широм Србије, почев од оног у Пожаревцу на Св. Саву па до јагодинског 4. маја (од којих већина није сачувана јер су редовно саопштавани "из главе"), за ову књигу изабрани су овај и наредни јер најбоље осликавају атмосферу "буђења Србије", па и ризик који су

"будиоци" преузимали у првим данима отворене борбе против комунизма.

Ко год је тог дана било где у Србији и Црној Гори критиковао Слободана Милошевића, био је избачен са говорнице! Чачани су пак овај говор пропратили овацијама. Аутор је и у другим приликама предњачио слободом да искаже истине од којих су се други говорници устезали и зато непрекидно био при осећају да носи "главу у торби". Али у овој прилици није занемариво да је говор одржан управо у Чачку који је очигледно од самог почетка био на челу слободоумног националног и демократског покрета.

КО СУ ЈУНАЦИ СРПСКЕ ПРОШЛОСТИ

- Говор у Јагодини 4. 5. 1990. г. -

Сестре и браћо, даме и господо!
Драги пробуђени народе Србије!

Несрећа је моја и срамота што сам рођен у Ужицу које је три месеца после мог рођења добило присвојни придев, а детињство провео у Јагодини, граду који је такође неправедно променио име.

Друга истина, коју ми данас треба да кажемо, то је да ми, осим свих оних великих јунака своје даље прошлости, имамо и друге јунаке своје ближе прошлости, који су проглашени за народне издајнике, а прави су наследници Милоша Обилића. Ја ћу вам рећи ко су ти људи и ко данас треба да буде на уснама целог српског народа: Ми не смемо да се одрекнемо ђенерала Драже Михаиловића који је проглашен за издајника. Ми не смемо да се одрекнемо ђенерала Милана Недића захваљујући коме је цео српски народ преживео, и не само српски народ у Србији, него и народи изван граница Србије који су уточиште и спас тражили овде у Србији...

А ови хушкачи овде који покушавају да ме ометају у говору већ су се преселили у ропотарницу историје и њима више није место у Србији.

ОДЈЕЦИ У ШТАМПИ

Политика (Београд)

„Истина“ Милана Младеновића

Светозарево, 4. маја 1990. г.

Да није било завршног дела излагања председника Извршног одбора Народне радикалне странке Милана Младеновића у коме је он покушао да велича Дражу Михаиловића, први страначки митинг у центру Светозарева организован данас у петнаест сати и пет минута, тачно после сирена које су огласиле годишњицу смрти Јосипа Броза Тита, протекао би сасвим мирно и врло ораганизовано. Младеновић, истина, није успео детаљније да елаборира своје ставове, јер је веома енергично и бучно реаговала група грађана већ на први помен имена Драже Михаиловића и Милана Недића. На њихово емотивно реаговање и повике да се Младеновић скине са говорнице реаговала је милиција захтевајући да се митинг прекине јер се одступа од раније пријављеног програма. Но, тежи инцидент је избегнут пошто је Младеновић ускоро завршио свој говор, чиме је завршен и митинг.

Тако ће данашњи дан остати забележен као дан када је први пут после рата одржан вишестраначки митинг у Светозареву, на коме се окупило више хиљада људи....

Нови пут (Јагодина)

„Друга истина коју ми данас треба да кажемо то је да ми осим свих оних великих јунака своје прошлости имамо и друге јунаке своје ближе прошлости који су проглашени за народне издајнике а прави су ликови и наследници Милоша Обилића. Ја ћу данас рећи ко су ти људи и ко од данас треба да буде на уснама целог српског народа: ми не смемо да се одрекнемо генерала Драже Михаиловића који је проглашен за издајника. (*Узвик узнемирења и негодовања међу окупљеним људима*). Ми не смемо да се одрекнемо генерала Милана Недића захваљујући коме је цео српски народ преживео, и не само српски народ у Србији него и народи изван граница Србије који су уточиште и спас тражили овде у Србији“.

У међувремену је расло огорчење. Људи су узвикивали своја мишљења: “*Лаже, лаже”*, и “*Доле, доле*“. Неколико припадника странке

уз саму бину повицима: "*Милане, Милане*" бодрили су Младеновића да заврши започети говор пошто је због галаме и негодовања био принуђен да застане. Искористио је први могући тренутак и са још реченицом-две завршио: "А ови хушкачи овде који покушавају да ме ометају у говору већ су се преселили у ропотарницу историје и њима више није место у Србији" - опет гласно негодовање и спремност неких да крену у физички обрачун са Младеновићем, због чега је био принуђен да раније него што је изгледа хтео заврши свој провокативни говор.

Публика је реаговала захтевима да напусти говорницу, па је чак била спремна да насрне на њега.

Милан Младеновић је био последњи говорник. Милиција је испровоцирана провокативним изјавама кренула према говорници, у дилеми да ли да интервенише. Међутим, у тренутку када је група људи кренула у очигледан обрачун са Младеновићем, милиционери су окружили импровизовану позорницу, па је испало да су заштитили говорника. Говорника, а не месао!

"Погледи" (Крагујевац), 29. јун 1990. г.

На фотографији опозиције обележени су појединци, а на фотографијама владајуће странке, претпостављамо, заокружен је народ.

Овај скуп грађана остаће упамћен и забележен не само у Светозареву већ и у Србији. Зато што је на њему неко први пут после рата јавно назвао Дражу Михаиловића и Милана Недића заборављеним херојима српског народа. Био је то поклич Милана Младеновића, председника Извршног одбора Радикалне странке, дочекан и одобравањем и протестима, уједно.

РЂ-ВЕДА О РАДИКАЛСКИМ (И ДРУГИМ) СУМЊИВЦИМА, КОЛЕБЉИВЦИМА И КУКАВИЦАМА

Пет дана пре јагодинског "Митинга истине" (који је организовао његов стриц Слободан Младеновић, у то време председник НРС за Јагодину) и говора који је узбуркао Србију, аутор је на Великој свеземаљској скупштини Народне радикалне странке у београдском Дому синдиката (29. априла), одбивши претходно кандидатуру за председника Странке, изабран за председника њеног Извршног одбора, и то убедивом већином гласова у односу на адвоката Мирољуба Павловића (од кандидатуре одустао адвокат Јанко Дучић, свестан ништавности својих изгледа).

Одмах по овом избору и проглашењу аутора за председника ИО, Дучић, који је у то време био одборник комунистичке Градске скупштине Београда и који је свој ауторитет стицао лажно се представљајући као потомак Јована Дучића, започео је са групом адвоката праву харангу против аутора са циљем да онемогући образовање Извршног одбора, не би ли сам дошао на његово чело (што ће му најзад и поћи за руком).

После јагодинског говора, повео је поступак на Главном одбору да се аутор избаци из Странке због величања Драже Михаиловића*! Заборавио човек да то више није његова Комунистичка партија! А у тој незамисливој работи ни из близа није био усамљен! Из наредног текста који предочава* Записник *са једне од седница Извршног одбора може се закључити да су јунаци националне и демократске обнове у Србији највећим делом заправо били колебљивци и кукавице.*

Напустивши тај састанак са новосадским адвокатом Оливером Новаковићем, од Свеземаљске скупштине потпредседником Странке, аутор се у друштву овог вишеструко образованог човека својим колима упутио у Сремске Карловце, где

је први јавни скуп Друштва за обнову тог запуштеног средишта српске духовности започињао читањем његове "Карловачке баладе" и одавањем признања за допринос таквом циљу у времену љуте комунистичке страховладе.

На изласку из Београда, надомак Земун Поља, радикалски прваци су у последњи час спречили ширење подметнутог пожара у мотору и тако избегли експлозију. Иронијом судбине, тачно пет месеци касније (13. октобра) на приближно истом месту погинуће у нерасветљеном саобраћајном удесу Оливер Новаковић са супругом, уз још један брачни пар радикалских активиста (Божидар Иванчевић, председник Месног одбора "Ветерник" у Новом Саду), дан пошто је на Главном одбору подржао захтев аутора да се поведе поступак за смењивање Вељка Губерине са места председника НРС.

*Кад је реч о Јанку Дучићу, њему је било мало да клеветом и харангом узурпира место председника ИО, него је наредне године преваром постао ништа мање него председник странке (*о томе видети текст "Радикалско живо блато"*) и као такав ушао у Крунски политички савет!*

А није му сметало ни да се убрзо потом појави на Равној Гори, којом је приликом аутор одбио да се са њим рукује, пропративши тај гест следећим речима:

- Како те није срамота да се појављујеш овде, да се Чичи кости преврћу у гробу!

А присутним радикалским првацима је додао:

- А ни ви немате шта овде да тражите, и ви сте ме заједно са овим инспектором избацивали из Странке због величања Драже!

Кратко речено, харанга Јанка Дучића и једног броја његових викача (у својој књизи "Сумрак радикализма у Србији" Драгослав Николић Мицки указује на адвоката Душана Димитријевића као на шефа харанге, потпуно занемарујући водећу улогу Јанка Дучића) одузели су полет моћном наступу НРС и лишили је преимућства које је у пролеће 1990. г. имала не само у односу на друге опозиционе странке, него и у односу на комунисте који су још тражили формулу своје камелеонске трансформације.

За то време режим је вешто припремао своју *опозицију - управо је била у току режија расцепа у СПО и завада између*

Драшковића и Шешеља, што због прекида представе "Свети Сава" у Југословенском драмском позоришту, што због новца који су у џаковима донели из Америке, опљачкавши српску лаковерну емиграцију.

Тако су се већ 13. јуна те године на београдском Тргу Републике, на првом јавном митингу Удружене опозиције, десиле две апсурдне ствари:

Прва: Док је један чврсто држао узде кнез-Михаиловог коња (Драшковић), други је (Шешељ) из публике, са својим одметнутим крилом СПО, правио такву заглушујућу халабуку да се ниједан од говорника није могао чути.

А друга: Међу тим говорницима није било онога, коме је по свему што је до тада учинио за националну и демократску ствар, припадало да говори први (НРС су представљали адвокати Вељко Губерина и Милош Пешић).

Аутор је ускоро увидео да је адвокатско језгро НРС чврсто приграбило "власт" у Странци и да ни по коју цену неће дозволити да се она измакне режимској контроли. У тим преломним данима издала су га два најповеривија сарадника које је увео у врхове НРС, Ненад Стефановић *и* Драгослав Николић Мицки*.*

Првога је са места свог секретара у "Сфаирос"-у поставио на место председника Радикалске омладине, а другога као пријатеља свога оца др Марка Младеновића у Главни одбор и на место главног уредника "Радикалске речи".

Пре но што се у најкритичнијем тренутку сукоба "за мале паре продао" мутној личности Перише Ковачевића који је тобож финансирао Губерину, а уствари уновчавао просперитет Странке, млађани Стефановић се побринуо да вештим махинацијама разори језгро "Сфаирос"-а (из чијих је просторија иначе дејствовала Радикалска омладина) и аутору поткопа не само основ финансијске независности, него и егзистенције.

Времешни Мицки је пак своје оправдано незадовољство доброг и амбициозног, а у комунизму запостављаног и недовољно признатог писца, испољио неукусним удвориштвом Губерини, а свој карактер ће неколико година касније осведочити у књизи "Сумрак радикализма у Србији" (којем је сумраку, на жалост, дао свој непроцењиви допринос), када ће на списку чланова Иницијативног одбора за обнављање НРС једино уз име Милана

*Младеновића ставити злураду и наравно лажну одредницу "*потиче из комунистичке породице*".*

Колико се та одредница тиче самог клеветника лако је погодити из чињеница:

а) да је управо Милан Младеновић међу свим члановима Иницијативног одбора био јавно најосведоченији антикомуниста кога је тиме требало дискредитовати, и

б) да је њена оштрица била уперена на адресу Мицкијевог кућног пријатеља, ауторовог оца, др Марка Младеновића, коме је посредно дуговао захвалност да се уопште нашао међу иницијаторима обнове радикализма, човека који је у целокупној својој огромној породици био ЈЕДАН ЈЕДИНИ члан Комунистичке партије из чијих је редова изашао још 1984. године, реагујући управо на "комунистичко ропство" свога сина.

У својој поменутој књизи, Мицки је и на другим местима испољио чудну злурадост према свом млађем пријатељу и колеги, дозволивши себи да најпре инсинуације фабриковане у "одбору за клевете" узме као чињенице и самим тим дође до погрешних закључака, и да се потом ишчуђава када се "стварност не подудари са теоријом". Дајемо за то два примера.

*Да би учинио схватливим "*избор господина Милана Младеновића за председника ИО*" на Конгресу странке 29. априла 1990. г. писац књиге на стр. 21 и 22 сматра потребним "*начинити малу дигресију*" која ће читаоца уверити да је М. М. склон махинацијама и недемократском понашању. Кренимо и ми тим редоследом.*

*"Мала дигресија" се односи на први оснивачки скуп Радикалске омладине, на коме су се, према Мицком, "*сакупили веома зрели, паметни и интелигентни млади људи, *којима су неки демократски процеси били јасни* (*подвукао приређивач*), попут господе Булајића, Васиљевића и младог адвоката Боре Јовановића Џарила*", а "*привремени Главни одбор је на заказани скуп делегирао господина Милана Младеновића*".*

Ево како хроничар "радикалског сумрака" описује тај скуп:

"Укратко: господин Милан Младеновић је на поменутом скупу наступио веома ауторитативно, скоро као неприкосновен и овлашћеник ГО, и предложио господина Ненада Стефановића за

председника (господин Стефановић је иначе био уредник у приватном издавачком предузећу жСфаирос' господина Милана Младеновића). Овакво ауторитативно наметање председника није одговарало многим младим људима, који су били веома самосвесни на повреду свог интегритета. Скуп је пропао, председник није изабран а у несрећној радикалској омладини је већ дошло до расцепа, и пре него што је конституисана"

У овим наводима има више нетачности но што има речи. Једино што је у њима тачно јесте чињеница да је М. М. био "неприкосновен и овлашћеник ГО", што на жалост г. Мицки не узима као врлину него каоману! Све остало је несувисла конфабулација.

Да видимо шта се, уствари, дешавало на том скупу.

*Он се одиграо у приватном стану, у вечерњим часовима, и најављен више као омладинска забава ("журка") него као политички састанак. Припремљено је мезе, пиће, свирала је музика. Политички део био је резервисан за договор о начину образовања омладинског "крила" Странке. Сазивачи скупа били су "*веома зрели, паметни и интелигентни млади људи*" Васиљевић и Булајић. И да би се осведочили као они "којима су неки демократски процеси били јасни", они су у сред такве атмосфере најављену журку прогласили за оснивачки скуп Радикалске омладине и себе предложили за две руководеће функције! Затечени тим преокретом, томе су се енергично супротставили поменути "млади адвокат" Бора Јовановић Џарил и секретар главног уредника "Сфаирос"-а (а не уредник у тој издавачкој кући) г. Ненад Стефановић, захтевајући да се оснивачки скуп том приликом закаже на одговарајућем месту, да се предложе кандидати, те да се изборна процедура спроведе на демократски начин.*

Ко би други пресудио у насталом спору него онај ко је управо због тога и био делегиран из Главног одбора? За коју би се од понуђених алтернатива определио ако ли не за ону која доследно заступа демократска начела? И на који други начин него на ауторитативан с обзиром на ауторитет који му је и положајем у Странци, и задатком који је извршавао, и годинама старости међу младим људима и припадао?

Уместо да се приклоне добронамерним и топлим, бираним саветодавним речима којима је изасланик Главног одбора поучио нестрпиве самопроизведене омладинске функционере, ти су "веома самосвесни млади људи осетљиви на повреду сопственог интегритета" реаговали једним недоличним дописом чија сочност у блаћењу њиховог политичког учитеља упућује на позадинске дебеовске мајсторе ружења и клеветања. А уместо да тај документ пронађе и објави, демаскирајући прву организовану харангу против политички најопаснијег противника режима у редовима НРС, наш хроничар замењује тезе и улоге и тиме припрема терен да са ове "мале дигресије" пређе на главну "махинацију", "ујдурму" око избора за председника Извршног одбора.

Не тек узгред буди речено, ни Стефановић се - иначе сјајан писац коме је аутор и после троструке издаје о свом трошку у "Сфаирос"-у објавио роман "Присуство Бога" (чак и кумујући наслову) - није показао боље у погледу своје списатељске части. У својој потоњој књизи "Крштење петокраке" (претходно објављиваној као фељтон у "Дуги"), у којој је преузео основну ауторову тезу о "прљавој стратегији" и о сложозанској маски на ђидогеџованском лицу, написао је да је његов књижевни и политички ментор "играо маргиналну улогу у Народној радикалној странци"! Да је реч о намери *да се та улога маргинализује најбоље показује податак да је Стефановић, описујући "пред-страначке активности", конкретно скуп о Косову у позоришту "Душко Радовић" у јесен 1989. године, у организацији панчевачке "Солидарности", набрајајући истакнуте личности међу присутнима, прећутао аутора, иако га је он лично позвао и дове(за)о на тај скуп!*

Реагујући на такво писање, као специјалиста за философију историје, аутор је у више личних и јавних прилика овако "испрашио" Стефановића:

- Када ти као савременик, очевидац и учесник, уз живо присуство толико сведока, до те мере кривотвориш чињенице, шта да са истином раде историчари у наредним вековима, затрпани сведочанствима лажљиваца и покварењака какви сте ти и теби слични!

Суочен са издајом, организованом харангом (Дучић је урлајући улетео на састанак Извршног одбора Странке у Краља Милутина 7 и само што није извадио пиштољ - видети о томе наредни

текст - *седнице Главног одбора више су личиле на бојно поље него на скуп цивилизованих људи, камо ли на заједницу обновитеља демократских и националних идеала!) и са осипањем неких својих најзначајнијих људи који су разочарано напуштали Странку (новосадски прваци Илија Кончаревић, др Војислав Девић, мр Александар М. Петровић јавно су изразили неповерење у Губерину и својим одласком реаговали на ауторово неприхватање председничке кандидатуре на Скупштини) или бивали грубо из ње избачени, аутор је решио да отпутује у Америку и тамо затражи подршку од баштиника предратног српског радикализма.*

Пре одласка, посетио је председника НРС Вељка Губерину 1. јула 1990. године и оштро га укорио што је са Дучићем изневерио програм Странке када је дан раније у Јагодини ударио нож у леђа опозицији, подржавши Слободана Милошевића у његовој намери да нови Устав донесе пре *избора за Уставотворну скупштину. Упозорио га је да ће при следећој таквој грешци остати без икакве подршке и да ће морати да поднесе оставку.*

То упозерење одиграће кључну улогу три месеца касније, када ће аутор, по повратку из Америке, подржан Оливером Новаковићем, од Губерине затражити оставку.

ДРАЖУ И МЛАДЕНОВИЋА (ПА И ПАШИЋА) У МИРОВАЊЕ!

- ЗАПИСНИК са седнице ИО НРС у оснивању, 17. 5. 1990. г. у ул. Краља Милутина 7 у Београду -

Седници присутни:

Младеновић Милан, председник ИО, Филиповић Мића, Кончаревић Илија, Којичић Драгољуб, Милосављевић Иван,. Петровић Александар, Живковић Живан, Младеновић Слободан, Павловић Радослав -Браца, Гајић Александар. Касније долази Дучић Јанко.

Милосављевић Иван: (*Поводом Миланових излагања у Светозареву и раније у Ивањици у вези четника и Драже Михаиловића, иста осуђује и наговештава да ако се тако настави, ваљевски Месни одбор НРС ће престати да ради*) Нећемо ни Дражу, ни Љотића, ни Драшковића, па ни Пашића, искористимо традицију НРС и докажимо се са програмом за 21. век. Видите како ови прете - побиће нас преко ноћи.

Павловић Радослав: Има крајева где је Дражино име легенда, а активности Недића и Љотића су биле усмерене на очување есенције српског народа. Ако се нису компромитовали ХДЗ и Рачан када су прихватили усташе, мора се преиспитати и заузети став према Дражи, Недићу и Љотићу. По Ивановој логици треба одбацити и Милоша Обреновића.

Милосављевић Иван: За бољшевичке људождере није ништа да нас тенковима побију. Треба се држати изреке: "Гују

глади, испод ње се вади". У једном селу поред Ваљева Калабић је наредио да се убију отац и три сина. Ако наставимо са величањем четника у том крају, нећемо добити ни један глас.

Младеновић Милан: (*Наводи ставове Програма НРС у вези преиспитивања и откривања историјских истина, сматрајући да их он својим говорима спроводи кад тражи аутоматску рехабилитацију Драже, Недића и др.*)

Петровић Александар: Величањем четника сводимо се на Драшковића.

Кончаревић Илија: (*Слаже се са ставом Иве Милосављевића и предлаже да се та питања оставе историји и науци да их расветле у потпуности*)

Којичић Драгољуб: Они који су за Драшковића, већ су се определили, па велики број неопредељених нећемо привући четницима, већ нечим другим из Програма. Сачекајмо па ћемо са позиције власти бити радикалнији према прошлости.

Павловић Радослав: Био сам са четницима по Босни. Иако сам интимно везан за Дражу, не могу да умањим његову одговорност за Калабића. Иначе, у Србији је током рата страдало 110.000 Срба, а сви остали ван Србије, тамо је вршен покољ Срба, а спасавање српских глава у Србији је заслуга Недића.

Дучић Јанко (*улазећи, урла*): Милане, ниси овлашћен да држиш састанке, обећао си у Чачку да ћеш се повући, чуо си извештај изборне комисије са Конгреса да ниси добио већину.[1] Одмах се јави председнику Већку.

Живојиновић Живан: Стали смо на становиште да Милана не може да смењује неколико чланова Главног одбора, већ цео Главни одбор. Ако тако наставите, разбићете Странку - Сењак је спреман да угаси свој Месни одбор..

Милосављевић Иван: Свака оптужница није истовремено и осуда. Нисте требали да га стављате на листу кандидата ако сте већ знали за истрагу.

Дучић Јанко: Ја сам Милану на Конгресу рекао - одустани, а он ми је одговорио да су га хтели и за председника НРС, али да није пристао јер не може против Вељка. Зато ово нећу никако да пропустим, рекао је.

Који је то МО Србобран и колико чланова имате? (*обраћа се Александру Петровићу*) То ћемо тек утврдити.

Младеновић Милан: Дучићу, у политици се праве грешке - оне су каткад неопростиве, а ти сада ту грешку правиш. Председнику ћу се јавити када ја одлучим.

Дучић Јанко: Не можеш ићи преко Председника, он мора знати за састанак, ја сам само у пролазу и само сам свратио да ти то јавим. Зашто нисам и ја позван?

Младеновић Милан: Теби се јављао Ристо Комад, звали смо те на кућу, али те нисмо нашли. Јављао сам и Председнику, али он за мене никада није ту.

Младеновић поново објашњава свој случај. Дучић на то додаје и извештај "Политике" из Светозарева о глорификацији Драже од стране председника ИО НРС. Иво на то додаје да, ако се тако настави, ваљевски ће се МО повући из даљег рада.

Младеновић Слободан: (*Износи свој случај у коме је оптужен за клевету, па пита Дучића да ли треба, обзиром да је неки кривични поступак против њега у току, да се повуче са места Председника МО Светозарево*)

Дучић Јанко: Разликују се кривична дела - једно је клевета или увреда, а друго, теже је издавање барираног чека без покрића.

Павловић Радослав: Кад год политичка странка крене са активним радом, инсистира се и води се рачуна о моралној чистоти часника, поготово ако су у опозицији. Трагедија је када у те странке уђу морално посрнули људи. Морате пре него што неко дође до функције у странци да извршите проверу. Трагедија Демократске странке је бивше чланство њених часника у СК.

У НРС тога нема, али ако се Жика Миновић дочепа случаја Младеновић...

Младеновић Милан: Камо среће да до тога дође, јер би се онда пред целом јавношћу показало да је то намештаљка у режији "Одбора за клевете". Али нису они луди, неће да ми дају публицитет. Онда би морали да кажу зашто сам био на робији. (*На документу којим располажемо, цела ова реплика исписана је ауторовом руком, уз сугестију записничару:* "Допунити записник" - *Прим. приређивача*)

Петровић Александар: Зашто нико не демантује написе о Губерини у "НИН"-у и "Данас"-у?

Павловић Радослав: Вељко није крив за те натписе. Дошао је у Београд са мајком, био је на робији, све што је постигао, постигао је са својих десет прстију.

Ствар је у томе што у свим алтернативним покретима седи бар 30% инфилтрираних комуниста. Унутар партије не сме бити напада, према себи и другима морамо бити отворени.

Петровић Александар: Ако треба утврдити подобност, онда да се сваком изда уверење.

Кончаревић Илија: Ставимо Миланов случај у мировање.

Павловић Радослав: (*метафорично*) Док ти ред гледаш, а ја гроб свог сина, мира немам.

(*Дучић Јанко одлази са састанка*)

Тече разговор о листу за Београд "Мале радикалне новине" на којем би радили Павловић, Којичић и Живојиновић, јер је Мицки раније изјавио да 1. број "Радикалске речи" може да се очекује тек око краја јула месеца.

Павловић сматра да више листова не може да штети, наводећи да су радикали увек имали више гласила.

Потом је текао разговор о акцији за 25. 05. 1990. г.

Милосављевић Иван: У вези митинга треба да нам је јасно да српски политичари стравично прете. Правимо митинг када будемо ИН ЈУРЕ, сада може само да нам штети. Они ће туђи учеснике митинга.

У вези Закона о странкама не треба да се петљамо када нас већ не прихватају. Дајте да тим Законом сад заживимо. Видите да су комунисти сада спремни да оспоре изборе у Словенији и Хрватској као неуставне.

Кончаревић Илија: Митинг треба мирно одржати.

Којичић Драгољуб: Комунисти су у деклинацији, они ће пасти с власти, зато је питање наше репутације да ли да сад стављамо децу у прве редове.

Младеновић Слободан: (*Објашњава ток митинга и примљеност у Светозареву*) Нападнут је и Тито и Милошевић, а била су само два провокатора које је милиција спасила од масе. Новине су наопако пренеле. Углед НРС је нагло порастао у Светозареву и околини после митинга.

Павловић Радослав: Најгоре је када партија мирује.

Младеновић Слободан: Дражине жртве у Јагодини су 14 мушкараца и неколико жена које су се одале неморалном животу са Немцима. После 1945. г. комунисти су побили неколико хиљада људи на Липару и у Јаругама.

Србија тражи паре за Зајам од људи из инострансва, а истовремено им не дозвољава да свој новац упуте Странци за коју се опредељују.

Живојиновић Живојин: Треба да видимо шта нам у политичком маркетингу значи ако изађемо и на митинг, а шта ако не изађемо.

Младеновић Милан: Огромна је жеља младих да се то уради и да ове године буде последњи пут како се 25. мај помиње као Дан младости.

Гајић Александар: Хајде да пријавимо митинг, они ће га највероватније одбити, због погоршане политичко-безбедносне ситуације у земљи, а ми смо ипак постигли нешто.

Милосављевић Иван: Можда би било паметно рећи им да због те ситуације одустајемо од планираног митинга.

Младеновић Милан: (Говори о свом случају када је био у затвору и закључује да им треба показати зубе.)

Павловић Радослав: Пијаде је рекао Драгољубу Јовановићу да се лампа комунистичког терора никада не гаси. Пламичак се само утули, а по потреби разгори. Поред идеологије морате изградити и методологију.

За главни одбор припремити на разматрање:

1. Канцеларија странке (закуп 4 просторије за председника, генералног секретара, председника ИО и једно професионално лице, као и набавка неопходних канцеларијских средстава. Лица овлашћена за располагање новцем. (*Последња реченица дописана руком председника Извршног одбора као сугестија за допуну Закључака.* - Прим. приређивача);

2. У вези жиро-рачуна, до 1. јуна запослити стручно лице - шефа рачуноводства;

3. Главни уредник "Радикалске речи" да окупи и саопшти састав Редакције до 30. маја, и да та Редакција почне да ради;

4. Проглас омладини.

Седница завршена у 20,15 сати.

Записничар
Гајић Александар

Београд 17. 5. 1990. г.

1 Поводом ове и наредних Дучићевих инсинуација, као и о дискусијама Радослава-Браце Павловића, видети наредни текст.

РЂ-ВЕДА О ОДБОРУ ЗА КЛЕВЕТЕ И ВИСОКОКВАЛИФИКОВАНИМ УДБАШАМА

*Целокупно покриће за Дучићеву харангу која је започела управо овим "револверашким" упадом на седницу Извршног одбора НРС, налази се у реченици из њеног Записника: "*Обећао си у Чачку да ћеш се повући, чуо си извештај изборне комисије са Конгреса да ниси добио већину".

Погледајмо сада шта се иза тих речи крије.

1. Најпре, "обећање о повлачењу" је измишљено (јер рећи: "Увек сам спреман да се повучем ако је то у интересу Странке" није исто што и "обећати повлачење" последњем који може просуђивати шта је њен стварни интерес), а разлог за изнуђивање "повлачења" налази се у надувавању "афере са бариранim чековима без покрића" коју су као аферу, роварећи по Четвртом општинском суду, произвели управо адвокати-удбаше из Иницијативног одбора НРС, чланови "Одбора за клевете", очигледно услед налога да љутом антикомунисти супериорне политичке биографије "ишчачкају" неки основ за дискредитацију.

У томе су, уз Дучића, предњачили адвокати Душан Димитријевић, Михаило-Микица Младеновић и Мирољуб Павловић.

Овај последњи је на седницама Главног одбора усплахиреним гласом говорио о "великој проневери", помињући цифре од којих се вртело у глави, иако је била реч о незнатном износу последње од четири рате за штампање другог издања књиге др Марка Младеновића "Буђење српског народа" која је "Сфаирос"-у доспела на аутоматско плаћање баш у дан када је рачун случајно био празан. Било је то у данима када се аутор потпуно посветио страначком раду, преневши пословна овлашћења на два сарадника, 1) Ненада Стефановића, свог секретара, кога ће тек два месеца потом довести у НРС, на место председника Радикалске омладине, и 2) Бранку Јанић, изванредно способног али тада још недовољно искусног комерцијалисту, која је и том приликом, као и неблаговременим исплаћивањем Шешељевог

хонорара два месеца раније, нехотице натоварила аутору крупне политичке невоље. Десило се, дакле, доспеће те финансијске обавезе, коју је аутор са шабачком штампаријом "Драган Срнић" уговорио још претходног октобра, током Сајма књига, исписавши четири барирана чека са датумима 27. октобар, 27. новембар, 27. децембар, 27. јануар. Заломило се да овај последњи датум буде субота, нерадни дан, када је тешко набавити новац ако га нема довољно на рачуну, нити се пословни партнер може пронаћи да се чек анулира и одложи. Да иронија буде већа, било је то на дан Светог Саве, када је аутор држао говор у Пожаревцу, на првом јавном скупу Народне радикалне странке!

Невоља са барираним чековима је у томе што се у случају немогућности наплате у тачно одређени дан, по сили закона покреће кривични поступак против одговорног лица. Све пресуде, сем драстичних изузетака, своде се најчешће на новчане или условне казне, а када су у питању мање суме, или посебно оправдавајуће околности (што је и једно и друго овде био случај), често се доноси ослобађајућа пресуда.

Ето због какве се проневере месецима тресла Народна радикална странка!

Адвокатски клеветнички штаб из НРС више је него добро знао за описано стање ствари. Па уместо да све своје умеће употребе у одбрану свога страначког колеге, што пред судом, што евентуално пред јавношћу ("ако би се којим случајем Жика Миновић докопао случаја Младеновић..."), ти су опаки људи своје судске везе користили најпре зато да се рочишта отегну, јер би се ствар под нормалним околностима на првом претресу завршила ослобађајућом пресудом, а затим и да та пресуда буде донета са апсурдном условном казном која ће, наравно, после жалбе пасти, али онда када слоброзанска локомотива ђидогеџованске композиције већ протутњи кроз изборе и душа Србије буде удбијена.

Шта притом човек да мисли о сада покојном Радославу-Браци Павловићу који је на горе предоченом састанку Извршног одбора НРС држао високопарну тираду о "моралној чистоти часника"? Његова мисао упињала се да састави у једно Недића, Љотића и чича Дражу, тачно према упутству владике Николаја у говору на Љотићевој сахрани, а испољавао је отворено неповерење, чак и подозрење,

према безмало тридесет година млађем истомишљенику који је од те идеје начинио стратегију своје издавачке куће. Да ствар буде још чудније, у тренутку када је изговарао своју увредиву беседу о "моралу страначких часника", он се можда лактовима ослањао на књигу "Мемоари патријарха Дожића" која је управо тих дана изашла из штампе, за коју је аутор написао предговор, одважним и надахнутим речима возносећи управо тројицу поменутих мученика у највише регије Небеске Србије.

Ако у случају Браце Павловића до данас лебди у ваздуху питање без јасног одговора "Зашто", случај малочас поменутог Димитријевића не оставља икакву сумњу.

Тај неприкосновени шеф "Одбора за клевете" у НРС витлао је бројем кривичног предмета у Четвртом општинском суду на кључној седници Главног одбора уочи Велике свеземаљске скупштине у београдском Дому синдиката 29. априла, и урлајући захтевао да се аутору забрани кандидовање за било коју функцију у Странци, камо ли за председника (што је здружено захтевало седамнаест војвођанских одбора), све док му није позлило, па је седница морала бити привремено прекинута. А да је тај бивши робијаш употребио свој затвор за стицање дипломе висококвалификованог удбаше, *потврдило се наредне године, на прослави Три јерарха, радикалске славе, у Падинској Скели (!), када је у припитом стању изазивао аутора осведоченом ДБ-илском подметачином да овај своју робију није одлежао ту, у Падињаку, него на Брионима! И да је, уствари,* он, писац "Завршне речи", *пророк пропасти комунистичког Армагедона, био* "Јабука"*!*

"Јабука"!

Та реч, стављена под знаке навода, упућује на необичну личност Милана Радуловића, сина значајног предратног песника Јована Радуловића, коме је управо аутор у Паризу био наденуо тај надимак због облих румених образа и навике да свакоме препоручује јабуке као најздравију храну. Пошто је на њега пала сумња да је аутору, приликом паковања, подметнуо у пртљаг забрањене књиге и париску архиву, чиме ће га отерати у затвор, појам "Јабука" је чак и у полицијским круговима постао синоним за лице које УДБА убацује (удбацује!) у "непријатељске редове", да ту позавршава читав пакет "корисних" послова, од класичне шпијунаже до "завођења за Голеш планину", "навлачења",

"навођења"...За такву појаву и ту врсту полицијског надзора наш аутор је сковао речи "удбацивање" и "удбаша".

Е када је Димитријевић на радикалској слави изговорио баш ту реч, "Јабука", дара је превршила меру, и аутор му је мирним гласом одговорио:

- Ти *си Јабука у Радикалној странци, само иструлела и убуђала, и још само за помије вредиш, да те баце свињама!*

И после тих речи са гађењем устао од стола кренувши по капут, али није одмакао далеко, јер га је тај "утовљени крмак" сустигао столицом која га је ударила у леђа и оборила, за длаку промашивши потиљак.

Не треба сметнути с ума да је славска столица у Падинској Скели погодила у леђа српског песника, философа и националног занесењака само десет (или тачније равно једанаест) дана пре но што ће се у та иста леђа у Крагујевцу зарити издајнички нож Мизе Ђорђевића, Душана Јанића и адвоката Стојковића, који ће ови радикалски прваци ставити у руке још једног издајника - Војислава Шешеља.

*2. Други део Дучићеве "револверашке" реченице ("*Чуо си извештај верификационе комисије са Конгреса да ниси добио већину") *односи се на на већ описани избор аутора за председника Извршног одбора НРС на поменутој Свеземаљској скупштини.*

До спорне ситуације око гласања дошло је услед 1. непостојања имена кандидата за председника Извршног одбора на одштампаним гласачким листићима (одлука да председника ИО бира Скупштина а не на Главни одбор претходно је једногласно изгласана), па је делегатима сугерисано да сами упишу предложене кандидате и заокруже свој избор, и 2. поништавања стотинак гласачких листића на којима су делегати уписали "Младеновић" уместо "Милан Младеновић". Тобож, није било јасно да ли се тај глас додељује аутору или Михаилу Младеновићу који је био кандидован за заменика председника Странке! Апсурд над апсурдима! Михаило Марковић је већ добио своја 84 гласа и изгубио против Милоша Пешића (121 глас). Зашто би неко ко је већ заокружио Михаила био у дилеми за ког Младеновића гласа при избору за председника Извршног одбора?

УЛИЦА МУЧЕНИКА

- Дневнички запис из "Упоредног житописа", објављен у "Српској души Торонта" -

Париз, 17. жежени (јул) 1990. г.

Као у прастара своја, париска времена, посветих ноћ бдењу, и дочека ме весело јутро Монмартра, Клишија и Пигала.

Рue Лепиц! Моулин де ла Галлетте!

Враћајући се, пешке, у трећу четврт, реших да саставим сва своја раније станишта.

Изненада, прво од њих у редоследу овог ходослављa, последње у збиљском времеходу мога париског избивања, Рue дес Мартирес!

Улица мученика пресели ме у давно једно, мученичко, пре постања, јутро, које пре четрдесетичетири године није дочекало заповедника васељенске српске војске, ђенерала Михаиловића, првог ратног побуњеника поробљене Европе.

Ето у који дан крећем, и са којег места, тамо, где, у Либертвилу, споменик српскоме Чичи чека да у Ивањици, у Чачку, у Београду, да у Подгорици, на Равној Гори, да у Јагодини и у Ужицу, у Сремским Карловцима, да у свим српским градовима, добије своје стрпљиве потомке.

Никада, као у ово јутро, не сагледах Париз тако: Као место сусрета неизмериве Величине и застрашујуће Лепоте.

Можда и није могло раније да се, у душу, уjезгри то сагледање, пре но што јој се, широм, не отвори лет у Колумбову земљу, за сусрет са оном дивовском ваљаоницом душа која се зове: Њујорк.

КАД КОМУНИСТИ МЕЊАЈУ ДЛАКУ[1]

- Говор у америчком Конгресу, 22. јула 1990. г. -

Драги пријатељи, сестре и браћо,

Узбуђен сам да вам могу говорити под сводовима овога здања које је свима нама, у земљи, за дуге године комунистичке тираније, изгледало као светионик у тами, и од кога смо очекивали да из његовог правца дође, једнога дана, спасоносна светлост.

Мени се сад први пут пружила прилика да дођем у Америку, пошто сам, после издржаног затвора, четири године био без пасоша. То ме је спречило да међу вас дођем у време када сам можда могао и више допринети да ситуацију у Југославији боље упознате, да се уверите да и у Србији постоје људи који никада нису имали ништа заједничко са Комунистичком партијом, и који су успели да се одрже, који су успели да се не сломе, јер комунистичка тиранија за ових пола столећа - а слободно могу рећи пола столећа, јер у те године убрајам и пет година рата, када су комунисти изазвали грађански рат у Србији, када су изазвали крвопролиће у Србији - (*буран аплауз*) дакле, за ових пола столећа многи људи су покушали да се одупру тој великој сили која се острвила на српски народ. Многи од њих су сада овде, међу вама, али мало је оних који су тамо опстали успевши да се одрже и опстану и на јавној сцени. Зато кажем да би мој долазак био целисходнији да се догодио пре неколико година, када су овамо, до вас, почеле да стижу вести о томе да се Србија буди, да почиње да се буди. Али пошто је буђење, на крају крајева, започело, то сте и ви сведоци свог властитог буђења, буђења наде да ћете се вратити као слободни људи, каквим сте овде постали, у слободну земљу, каква још није постала. (*Аплауз и повици одобравања*)

Ја могу имати много личног разумевања за господина Прљу. Многи од вас су запазили да сам синоћ, током банкета, са

њим водио опсежан разговор, с обзиром да смо били приморани да седимо један поред другог, за вечером (*смех у дворани*), и том приликом сам се уверио да он лично искрено верује у оно што је овде свима нама данас рекао. Међутим, сама ситуација у којој се он налази - не знам да ли је он овде, изгледа да је отишао, волео бих да он то може чути - сама та ситуација превазилази и његове личне моћи и моћи Комунистичке партије, да сви они заједно ништа боље не би могли да учине за српски народ уколико су заиста српски родољуби каквима се рекламирају, него да моментално сиђу са власти (*овације*) и препусте демократским снагама да реше најпре питање Косова и Метохије, а затим и сва друга питања.

Ми смо ове зиме и овога пролећа ишли у многе градове Србије. Основали смо до овог тренутка преко 80 месних одбора, и свуда где смо ишли, свуда смо говорили исту ствар: Да је за нас, за српски народ, у овом тренутку најважније то - не само због унутрашње ситуације у земљи, него и због читавог демократског света - да се комунисти скину са власти, да би све одлуке, нови Устав који има да се донесе, добили поверење читавог света. Они можда могу донети Устав који ћемо сви прихватити, али у овом тренутку није толико битно шта у том Уставу пише - сви ћемо данас у Србији написати приближно исти Устав - него је битно *ко* тај Устав доноси и *ко* ће тај Устав спроводити. (*Овације и усклици одобравања*)

Сва та упозорења, међутим, Комунистичка партија није слушала. Она је прибегла једном врховном - допустите да кажем ту реч - марифетлуку са мењањем имена и длаке, а ми знамо шта наш народ каже о длаци и вуку. (*Више гласова у сали довикује: "Вук длаку мења а ћуд никако!"*)

Ја никако не бих желео да се издајем за неког ко унапред зна такву истину, ипак подсећам да смо се ми као народ уверили да комунистима није веровати, нарочито кад мењају длаку. (*„Тако је!" и аплауз*)

Зато држим до тога да вам сад кажем да су сви наши напори усмерени ка томе, да се без изазивања великих унутрашњих сукоба у Србији и у Југославији, ипак изврши притисак на комунистичку, сада већ „социјалистичку" партију, да

демократски парламент донесе нови Устав. Они који на то не пристану, који одбијају да тоураде, ризикују да преузму одговорност за наставак комунистичке политике коју је Комунистичка партија Југославије започела још 1919. године, када се у тренутку стварања нове државе организовала да ту државу уништи. (*Аплауз*)

Слободан Милошевић данас ризикује да буде довршилац Титове политике. Слободан Милошевић данас својом политиком ризикује да садашњу гарнитуру српских комуниста стави на оптуженичку клупу историје, да су у одлучујућим тренуцима за слободу српског народа поступили као његови највећи издајници. (*Громогласно: "Тако је, тако је", уз буран аплауз*)

О томе бих имао доста да вам кажем, али нећу одузимати другим говорницима време. Зато ћу свој говор завршити једним веселим запажањем.

Видите, комунисти су сада своје име претворили у „Социјалистичка партија"; међутим, многи од вас знају да је Социјалистичка партија постојала пре рата, и да постоји и данас. Социјалистичка партија је данас легитиман члан Социјалистичке интернационале. А од тога је још занимљивија једна друга ствар. Председник Социјалистичке партије био је, све до своје смрти, Живко Топаловић. Живко Топаловић је на Светога Саву 1944. године, председавао Конгресу у селу Ба. Ако то имамо на уму, да ли то сада значи да Комунистичка партија Србије, под именом Социјалистичке партије, сада преузима на себе одлуке четничког Конгреса у селу Ба? (*Смех и повици одушевљења*)

Пошто никако другачије не може бити ако желе да буду примљени у поменуту Интернационалу, онда не видим зашто је данас господин Прља овде изразио резерву према ђенералу и неумрлом сину српскога народа Дражи Михаиловићу (*аплауз уз громогласно одобравање*) - зашто се у Србији и даље сматра да спомињање имена Драже Михаиловића треба да буде разлог да људи имају непријатности. Напротив, мислим да је дошло крајње време, а то је и тачка са којом ће се наша емиграција интегрисати у нормалан живот земље, да се каже ко су велики синови српскога народа, који су људи били велике жртве комунистичке завере против Србије, и да се тим људима да место у животу нашег народа, да им се да место на трговима који ће се по њима звати,

на улицама које ће се по њима звати, школама које ће се по њима звати, и да се у нашој земљи народу пруже обавештења о вашем животу у емиграцији, о вашој борби да не умре српско име и српско памћење. Ја вам морам одати признање и овде, и на свим крајевима планете где су били Срби, да није било вас, можда би се српство угасило. *(Буран и дуготрајан аплауз)*

Очекујући да се ускоро сретнемо у коначно ослобођеном Београду, најсрдачније вас поздрављам и молим вас да урадите све, да се што пре вратите.

(„Живео!" из десетине грла. При стишавању дуготрајног и громогласног аплауза, глас сада већ покојног председника Српског културног клуба „Свети Сава" Александра Обрадовића: "Браво Младеновићу!" Други гласови: „Живео Младеновићу!", „Браво, Милане, најбољи си!")

САМОУПРАВА, новембар 1990. г. Нови Сад
Са траке скинуо и коментаре додао Синиша Николић

1 Овај говор одржан је током "Српско-америчких дана" у Вашингтону. Уследили су позиви са свих страна. У наредна два месеца аутор је одржао двадесетак предавања у више градова Канаде и Америке. Са Драгољубом Мићуновићем примљен је код председника америчког Конгреса, а са тадашњим председником Демократске странке и заједничко предавање у Милвокију.

РЂ-ВЕДА
О СРПСКОЈ ПОЛИТИЧКОЈ ЕМИГРАЦИЈИ

Претходни говор широм је отворио аутору врата Америке.

Председник Извршног одбора НРС је са картом коју му је послао негдашњи париски пријатељ Исо Орловић, у међувремену са породицом пресељен у Њујорк, стигао на Еаст Ривер 17. јула из Париза у којем је тог пролећа боравио три пута, оснивајући одатле по Европи одборе Народне радикалне странке.

Током боравка у Паризу, чекајући на америчку визу, успео је да, захваљујући залагању славног сликара Даде Ђурића и финансијској помоћи париских пријатеља, одштампа и понесе са собом преко Океана своју "Завршну реч", изговорену пред Београдским окружним судом на крају суђења 1985. г. У српској цркви на Сймплон-у одржао је предавање "О српском националном идентитету", а непосредно пред полетање, у "расколничкој" цркви на Боул-Мицх-у говор у славу ђенерала Драже Михаиловића, поводом годишњице његовог погубљења.

На "Српско-америчке дане" у америчком Конгресу стигао је под покровитељством г. Аце Обрадовића, председника Српског културног клуба "Свети Сава", који ће, на жалост, десетак дана касније преминути, и то усред предавања Драгољуба Мићуновића у Украјинској цркви у Њујорку (коју су користили Срби - "расколници"), на истом месту на којем је недељу дана раније своје предавање одржао аутор!

Изванредан пријем на који је у Вашингтону код водећих личности српске политичке емиграције наишао његов харизматски говор - мало је ко недостајао на "Српским данима"! - био је још и појачан рђавим утиском који је својим крештавим гласом, несувислим (по правилу недовршеним) реченицама и уобичајено неконтролисаним млатарањем рукама произвео Вељко Губерина. Песник је морао да адвокатише адвокату, непрекидно сусретан са питањем: "Зар да такав *човек води*

велику Народну радикалну странку?" Никаква убеђивања нису вредела: Људи су видели што су видели и чули што су чули.

На Новом континенту аутор је остао све до почетка октобра излажући програм Странке, држећи предавања и представљајући своју "Завршну реч" у двадесетак градова Америке и Канаде. Срео се са свим најзначајнијим представницима Српске политичке емиграције, непрекидно наглашавајући да је куцнуо час да се емиграција организовано врати у земљу и помогне новоствореној опозицији да на изборима сврге прерушене комунистичке "националисте" Слободана Милошевића.

На жалост, тај захтев углавном није уродио плодом.

У Сан Франциску, као гост Мајкла Ђорђевића, узалудно је у то убеђивао руководство његовог управо основаног Сербиан Унитй Цонгресс-а који је већ претрпео утицај Ћосићевих и Милошевићевих изасланика Бране Црнчевића и Миодрага Перишића.

У Чикагу је епископ Иринеј Ковачевић штампао ауторову књигу "Следећи рат Драже Михаиловића" у издању своје Новограчаничке епархије, али му то није сметало да осујети захтев најугледнијих међу педесет хиљада присутних Срба на прослави Лабоур-дай-а 3. септембра да аутор одржи говор. Разлог је био тај, да он оштро критикује Слободана Милошевића, чиме се цепа национално јединство!

Сличну ствар доживео је аутор и на имању "Српске братске (!) помоћи" крај Чикага, где је разлог за ускраћивање говора био његов "црвени пасош"!

Штампар "Следећег рата", г. Влада Бјелопетровић, и истински покровитељ књиге, његова супруга Беба, председница Кола српских сестара у Чикагу, изненада ће се претворити у главне помагаче Милошевићевих ратничких акција, све из жестоког патриотизма! И то уистину најискренијег!

Таквој патриотској опсени није одолео чак ни доајен српске антикомунистичке емиграције Миомир Радовановић, идејни вођа групе која је 1962. године у Њујорку организовала демонстрације против посете Јосипа Броза Америци, спровевши тродневну блокаду хотела Валдоф Асторија у којем је диктатор за то време био

заробљен, исте оне групе која је потом организовала бомбашке нападе на југословенске конзулате и којој су припадали и Бошко Радоњић и Никола Кавања. Чак и тај чувени власник славног Миомир'с Сербиан Цлуб-а у Чикагу, песник и уредник многих емигрантских листова и часописа који је постао велики ауторов пријатељ, у наредним годинама није избијао из канцеларије Матице исељеника под командом Бране Црнчевића сваки пут када би допратио Бебу Бјелопетровић и "хуманитарну помоћ" коју би Коло српских сестара и Српска црква прикупили у Америци!

А као врхунац свега, главни ауторов домаћин у Чикагу, угледни лекар и власник познате клинике, Чачанин Слободан Вучићевић, који је са кругом најугледнијих и најбогатијих Срба у Чикагу обећао не само материјалну, него и "логистичку" помоћ Народној радикалној странци под условом да се са њеног чела уклони Вељко Губерина, доћи ће ускоро у земљу и новчано помоћи Милошевићеве "тигрове"!

Највећу (духовну) подршку аутору пружиће председник Српске националне академије у Торонту, г. Никола Пашић, унук славног радикала и државника, али је он - да би иронија судбине још једном исказала свој цинизам - као некадашњи члан прогоњене Демократске омладине и потоњи припадник лондонске групе Десимира Тошића, већ навелико помагао Демократску странку!

У ауторово песничко усхићење откривањем европеизоване древности Северноамеричког континента непрекидно су се, међутим, уплитала горка сазнања о инфилтрацији комунистичког режима у живот српске емиграције, и што је још горе, о њеном несналажењу пред разноврсним облицима мимикрије протагониста посткомунизма. Почев од свог првог дана у Вашингтону, када је у сали за предавања српске цркве Свети Сава угледао како се предавач, марксиста, па самим тим и атеиста, Драгољуб Мићуновић крсти *(на страну то што је Мићуновић дивна и топла и с правом омиљена личност), преко сазнања ко и на који начин финансира водеће "опозиционе" странке у Србији, па до открића да његов домаћин у Санта Моники, иначе организатор "Српских дана" у Америчком конгресу, Благоје-Мајк Раденковић, одржава тајне везе са службом Државне безбедности у Београду, аутор је увиђао да је српска национална ствар чврсто ухваћена у мрежу не-српских интереса.*

На његове очи, водећи људи међу америчким Србима стављали су се у службу Милошевићеве политике.

У исти мах, глас "Одбора за клевете" у Народној радикалној странци далеко се чуо. Стигао је не само на Западну обалу Америке, него и у Аустралију, у којој је аутор имао заказану серију предавања, тако да је путовање на најмлађи континент осујећено директним подривањем из врха НРС.

Тако се аутор вратио у земљу пун лепих обећања која се никад неће испунити.

За утеху, три године касније, када се он навелико вратио са свог другог, "конзервативног", путовања у Америку и Канаду, изаћи ће из штампе (у два издања) високо оцењени прозно-поетски записи са првог, "радикалског", путешествија по Новом свету под називом "Српска душа Торонта - душе градова Канаде и Америке"*. На жалост, они до данас још нису објављени тамо где су настали. Исти такви, још обимнији, записи са другог путовања чекају да им аутор посвети пажњу.*

Неправично би, међутим, било не истаћи мноштво примера пожртвовања и несебичности које су испољили небројени Срби и Српкиње широм Америке и Канаде, утркујући се у доброј вољи и свакој врсти предусретивости према веснику демократских промена у Отаџбини.Али пошто је ово превасходно политичка књига, њен писац ће свакако искористити неку другу прилику да им свима појединачно изрази своју захвалност обелоданивши своје забелешке о сусретима са њима.

А тај писац не би био тај *писац нити писац* ове *књиге, нити би се овај запис красио именом рђ-веде, да нам он није дао овлашћење да овде споменемо и његова огрешења о честите и добронамерне људе, од којих је некима остао морални, некима пак материјални дужник, тражећи да се у том погледу спомену имена г. Вељка Бојића, сјајног песника и романсијера из Лос Анђелеса, и г. Радета Ребића, скромног биографа Драже Михаиловића, дубоко и предано замишљеног над судбином боголике жртве овог спасиоца небеског образа Србије.*

Приређивач не може одолети искушењу да на основу расположивих података не исприпо(рђ)веда причу о та два "огрешења", јер она боље од сваког начелног заузимања става осликава метастазу оболелих ткива Матице и Расељене.

ТЕМЕЉИ СРПСКОГ ИДЕНТИТЕТА

- Говор у Вашингтону, на Симпозијуму у оквиру "Српско-америчких дана" у америчком Конгресу (јул 1990. г.) -

Основно питање на које сви народи треба да дају одговор јесте питање њиховог националног идентитета. Шта су они као народи? Шта је то што их чини народима? Које су основне заједничке вредности које групу појединаца, породица, братстава и племена чине националном групом?

За сваки народ, питање националног идентитета постаје посебно важно у време када сплет околности доведе у питање само његово постојање као народа. Претња уништења за националну групу настаје сваки пут када је било која од вредности темељних за њену националну препознативост доведена у питање.

Дуга историја човечанства видела је небројене народе који нису знали да одбране своје вредности и који су зато нестали. Свој су идентитет претварали у нешто друго. Међутим, они народи који су знали да га заштите чак и по цену многих живота, успевали су и да га одбране, и њихова имена су исписана крупним словима у аналима историје и цивилизације.

Нема сумње да су Срби један од тих народа. То је зато што је њихов историјски дан веома дуг. Само својом чудесном истрајношћу одржали су се у одбрани високих вредности, које су усвојили или стекли у прошлости.

Да видимо који су то темељи српског индетитета.

Први је посвећеност *косовском и раногорском Завету* који почивају на заштити највећих људских вредности: Слободе, части и предачке обичајности.

Други јесте очување *словенског* обележја српског народа.

Трећи је одржавање његовог *светосавског* индетитета сатканог од индоевропске матрице срасле са историјски

усвојеним православним хришћанством, чему је магистрално осведочење обичај светковања *крсне славе*.

Четврти је очување српског *језика и (ћириличног) писма*.

Најзад, пети је темељ очување српског смисла за *државну организацију*.

Неке од ових вредности су веома скупе и захтевају највишу жртву. Овај свет није створен за оне који нису спремни да поднесу жртву. Српски народ је поднео највеће жртве и из тог разлога и овај је свет његов свет. Али да парадокс буде чак и већи, жртвовање за највишу вредност повлачи са собом спас душе и задобијање бесмртности. Опредељење косовских јунака за "царство небеско" прешло је у народно памћење, поставши делатни принцип свих потоњих нараштаја. Истрајавање у земаљском постојању имало је своје крајње надахнуће у небеском завештању косовских јунака. А сада се то понавља са албанско/солунским јунацима у Првом, и равногорским у Другом светском рату.

Дрво српског опстанка расте у супротном смеру: Његови корени налазе се у небу.

Време је да набројане вредности постану део свести и самосвести не само српског, него и народа који су заборавили да је сав људски живот чврсто улогорен у бесконачној божјој егзистенцији. Срби су својом судбином ту поуку неизмеран број пута поклонили својим европским суседима.

Стицање самосвести је неопходан услов да Срби изграде средства за избегавање драматичних ситуација у којима ће право на опстанак стицати проливањем своје крви. Истина је, додуше, да су у таквим тренуцима они успевали да испоље највишу врлину, али је куцнуо час да је они у истој мери изразе и стрпивом изградњом своје будућности. То је утолико важније откада су они изложени систематском угрожавању голог опстанка током полувековног раздобља комунистичке тираније.

Време је да се дрво српског опстанка укорени у тлу.

У састављању текста на енглеском сарађивао: Дане Орловић
С енглеског превела: Тања Прокопљевић

НЕПОВЕРЕЊЕ У ПРЕДСЕДНИКА

После тврдње Вељка Губерине, председника НРС-а, да ће његова странка изаћи на изборе, више месних одбора најавило одвајање од странке. Омладина радикла затражила гласање о поверењу председнику, а први човек Извршног одбора НРС-а целу ствар назвао "издајом".

Београд - Народна радикална странка ће изаћи на изборе, најавио је пре неколико дана у Крагујевцу њен председник Вељко Гуерина и изазвао праву буру. Месни одбори НРС-а из Ниша, Суботице, Крагујевца, Лознице најавили су, како сазнајемо, одвајање од Странке, јуче ујутру огласила се и омладина НРС-а и затражила да се сви месни и Главни одбор изјасне о поверењу господину Губерини, а као врхунац свега бележимо јучерашњи долазак господина Милана Младеновића, председника Извршног одбора Народне радикалне странке у редакцију "Борбе" и бујицу оптужби која је том приликом уследила на рачун доскора неприкосновено првог човека Странке.

- Губерина је у свом крагујевачком говору, који је иначе, баш као и његово својевремено поздрављење референдума у Јагодини, моментално пренела ТВ Београд, у име НРС грубо издао потписани договор опозиционих странака, и што је још горе, миниманизовао је НРС на три посланичка места, другим речима осудио на смрт најславнију странку у историји Србије.

Младеновић, од којег сазнајемо да је за јуче у 18 часова заказан састанак Председништва странке (у Губериниом стану, што је по Младеновићу још један доказ приватизације НРС-а од стране чувеног адвоката), тврди да говор у Крагујевцу никако није случајан, нити је последица тренутног несналажења председника НРС- а, већ

наставак "свесног и систематског рада на сатирању имена и угледа НРС-а".

- Чињеница, да су се на малом скупу појавиле камере режимске телевизије говори о чистој режији. Ауторитет Народне радикалне странке требало је употребити за сврхе проотивне заједничкој ствари опозиције а у корист такозване Социјалистичке партије Србије којој је таква "опозиција" добро дошла ради јавне промоције властитог легитимитета.

По Младеновићу, овакво пристајање уз скуте владајуће партије није једини Губеринин грех. Председник Извршног одбора Странке оптужује га и за својевремени расцеп радикала на Стару и Народну радикалну странку. Каже да се највреднији људи које је Странка имала основали сопствену радикалну странку (Стару) само због Губеринине личности и непристајања на његове поступке.

Младеновић каже да ће, уколико у садашњем окршају између председника и његових неистомишљеника, победе неистомишљеници ("а сигурно хоће"), њихов први задатак бити поновно спајање две радикалске фракције у јединствену партију.

- Ја сам последњих неколико недеља провео у Америци, али сам пре свог одласка упозорио Губерину да ће уколико настави са својим приватизовањем Странке и недемократским понашањем, остати без икакве подршке. Међутим, уместо да ме послуша, он је само појачао харангу прогив мене и поставио на моје место другог човека иако на то нема никакво право, јер ме је изабрала Скупштина. Због свега тога догодило се да му сада, нарочито после ове друге издаје опозиционих ствари, главне полуге у Странци (омладинци и четири потпредседника) окрену леђа.

После разговора са Младеновићем покушали смо и да се чујемо са самим Вељком Губерином, али у томе нисмо успели. У разговору са неким добро обавештеним изворима, сазнали смо да је рад у Странци напустио и њен већ чувени генерални секретар адвокат Миленко Радић, као и да су и многи други чланови изразили неслагање са политиком паредседника Странке и незадовољство радом прилично "остарелог" Главног одбора. У сваком случају, очекује се да ће се цео случај расплести већ у следећих неколико дана, што је по мишљењу упућених у српске опозиционе "ствари" сасвим довољно, за евентуално мењање става НРС-а (у ствари Вељка Губерине) поводом избора.

Омладина против Губерине

Главни одбор Омладине НРС издао је јуче саопштење у коме истиче да је "племенито и часно име радикала недавно тешко злоупотребљено иступањем председника Странке Вељка Губерине". Радикалска омладина, каже се даље у саопштењу, не даје подршку ломљењу јединства српске опозиције, јер је господин Губерина, иступом у Крагујевцу, "учинио значајну услугу вођи прерушених бољшевика Милошевићу".

Зато омладина тражи да се сви месни одбори и Главни одбор изјасне о поверењу председнику Странке.

Како сазнајемо из поузданих извора, Омладина НРС основаће "Радикални савез" (РАС) који би требало да окупи све "чисте" људе из Старе и Народне радиклане странке.

"БОРБА" 13-14 октобар 1990. г.

ОСВЕТА ПЕСНИКА

- Изборна кампања за председника Србије, представљање на Радио-Београду (децембар 1990) -

ПИТАЊЕ: Чули смо минулих минута неке основне, рекао бих најважније елементе из биографије господина Милана Младеновића, једног од кандидата за председника Републике Србије на изборима који су заказани 9. децембра. Господине Младеновићу, можете ли, јесте ли вољни, штогод додати овоме што смо чули као Вашу биографију?

ОДГОВОР: Бих, пошто је она написана и објављена у мојој књизи „Завршна реч", као што су слушаоци чули, у књизи која у ствари представља моју завршну реч пред београдским Окружним судом. Та књига је објављена пролетос. Од онда су се догодиле неке нове ствари, у међувремену сам провео 3 месеца у Америци и у Канади, имао сам прилику и част да говорим у америчком Конгресу у јулу месецу ове године и тај говор ми је вредео велике популарности, тако да кажем, код наших емиграната, што политичких што економских, па су ме онда позивали у многе градове Америке и Канаде где постоје, где живе наши људи, и тамо сам држао многобројна предавања и упознао политичку ситуацију у нашој емиграцији која ми ни пре тога није била непозната. Још бих додао да сам у међувремену имао и ту част да ме је господин Синиша Николић, главни уредник „Самоуправе", опозиционог листа који излази у Новом Саду, позвао да будем уредник свих издања „Самоуправе"; у последњем броју „Самоуправе", оном који излази управо сутра, био сам гост-уредник тога листа те користим прилику да „Самоуправу" као опозициони лист похвалим пред слушаоцима и да их замолим да тамо пронађу оне информације које иначе недостају у другој нашој штампи. Сада бих можда полако прешао на излагање свог политичког програма, премда има елемената за још нешто биографских података.

ПИТАЊЕ: Дозволите ми, ако сте сагласни, да вас упитам нешто. Наиме, ови разговори, представљање кандидата и пре тога представљање политичких странака који, и које, учествују на изборима у Србији, углавном су испуњени политиком, говори се о економији. Међутим, слушајући вашу биографију, видим да је врло често истицано да се бавите песништвом, па је можда прилика да чујемо како успевате да помирите тог човека који се бави политиком, у себи наравно, и песника који покушава да донесе нешто на уметничком плану? Политика и уметност, рекао бих, нису баш претерано сродне гране делања.

ОДГОВОР: Јесу, наравно, ако човек има позицију какву ја имам и има такав духовни развој какав је био мој. Јесте, додуше, чудно да сам као песник кренуо још од раних гимназијских дана, као песник метафизичке и мистичке оријентације, и тада би се рекло да је из такве једне духовне позиције тежак пут силаска у раван свакодневице која припада политици. Међутим, ја имам високо мишљење о политици, за разлику од оног уобичајеног које је због срозавања политике као делатности у комунистичком режиму удаљило народ од таквог схватања. Ја имам, дакле, високо мишљење о политици, јер је политика сродна уметности, она је *умеће* обликовања људскога живота. И мислим да је то највеће од свих умећа, јер је људски живот најнепостојанија од свих твари. Умети обликовати људски живот, живот толико различитих људи, толико различитих хтења, тежњи, у једну складну целину, највеће је и најтеже од свих умећа. И у име таквог схватања ја се бавим политиком. А што се тиче поезије, често сам имао прилику да се на овај или онај начин, наравно незлобиво, и светим људима који су ми чинили зло тако што сам им говорио (наравно, то је једна сасвим безазлена освета), да не ваља да се са песницима тако понашају, јер оно што преостаје од живота јесте *реч*, песничка реч, песници су сведоци свога времена, те сам тако био у прилици да у својој *Уводној речи* на суђењу 1985. године, управо и оптужим тадашњу власт и државу да је управо своју смртну пресуду потписала тада, када је једног песника ставила у затвор као тобожњег непријатеља његовог народа.

ПИТАЊЕ: Ако сте вољни да разбијемо стереотипију ових разговора...

ОДГОВОР: Врло сам вољан.

ПИТАЊЕ: ... да нам прочитате једну своју песму.

ОДГОВОР: Па, ево, то је још нешто, један од доказа колико је рђаво понашати се тако како су се према мени понашали, дакле, са песницима. Ево, прочитаћу једну своју песму која је својевремено, још 1982. године, читана у Удружењу књижевника, поводом хапшења песника Гојка Ђога и која је тада доживела овације, а баш зато се и нашла, после, у Оптужници. Само то читање било је разлог да се та песма нађе у Оптужници. Песма се зове „Глог добављај, Бели граде". Има један мали увод, прозни, а потом ћу прочитати и целу песму.

Глог добављај, Бели граде

(Зашиљена песма)

(Последњег дана листпада 1978. године, београдско Ново гробље освануло је без свог граничног зида према бившој Гробљанској улици. Немирнијим становницима Вечне куће био је широм отворен излазак у град)

А последњи лист кад падне
Зид са гробља уклонише
Заваписмо: Бели граде
Вампири те преплавише!

Ничег нема да одели
Град од гробља, смрт од живих
Заваписмо: Граде бели
Оцрни те Нечастиви!

О бар душу заогрни
У потаји нека дише
Али авај! Граде црни
И душу ти оцрнише!

Све док гробље не ограде
Они што се паклу скрише
Вапићемо: Црни граде
Вампири ти крв попише!

Врелу ће је преточити
У свој барјак, покров наде
Али ти се не дај пити!
Глог добављај, Бели граде!

1978
Предео Жеге (Нови Београд)

ПИТАЊЕ: Господине Младеновићу, до сад смо имали прилике да чујемо неке за вас важне стране из ваше биографије, понешто и о вашем песничком деловању. Међутим, верујем да ће за слушаоце овог програма, за гласаче на предстојећим демократским изборима у Србији, бити веома битно, јако важно, оно што чини ваш економски и политички програм. Ево прилике да се са тим упознамо, да потенцијалне ваше бираче обавестите о томе шта сте намерни чинити ако будете изабрани за председника Републике.

ОДГОВОР: Пре него што кажем елементе свога програма, желео бих да њих излучим из одређене приче о мојој генерацији. Ја припадам генерацији која је васпитана у једном анти-националном духу. Ја јесам сасвим, целим својим бићем, из Србије, Шумадије, у себи спајам три велика седишта, геополитичка ако хоћете, српска, то су пре свега Ужице у којем сам рођен и одакле ми је мајчевина, затим Левач-Јагодина, одакле ми је очевина, преци су ми у Левач побегли крајем 18. века из Вучитрна, са Косова, одакле је и овај мој псеудоним, Слободан Вучитрн; а опет, по тазбини сам се уронио у Чачак, Мрчајевце, тако да некако осећам да у себи обједињујем сав дамар српске душе. Међутим, моја генерација није тако васпитавана, и могу себи да поласкам да сам био међу првима који су из једног анационалног васпитања открили у себи обавезу према прецима и према припадништву свом националном бићу. Тај се догађај за мене десио поодавно, дакле, негде 1977. године када сам отишао у Сремске Карловце да предајем филозофију и кроз Сремске Карловце доживео сам и осетио духовну величину Србије. Од тога времена почиње моје дуго размишљање и разговарање и окупљање пријатеља у

једноме тешком и мрачном времену у којем нисмо могли ни сањати да ће у неко догледно време доћи и до ослобађања. Ми смо тада стварали трасе будућег стратешког опредељења Србије, од гео-политичког до духовног, и улазећи, дакле, у свој програм, морам да се позовем на то време улажења у борбу за еманципацију наше свести, тј. то је можда погрешан израз „еманципација", јер је управо та еманципација од националног довела Србију до њеног потпуног утрнућа. Дакле, у тих, сада могу рећи тринаест, четрнаест година рада и борбе која је борба пренесена у добар део мојих текстова и мојих књига, припремали су се темељи овога програма који сада заступам. А моји гласачи и бирачи могу добар део тога видети у мојим досад објављеним књигама. Дакле, није сасвим свеједно *ко* шта заступа. Себе сматрам оним који има право, ко је стекао право тиме што просто и банално да кажем, никад није био комуниста, и никада се није мешао са комунистима него, напротив, увек се борио против њих и био њихова жртва која је успела, за разлику од многих других, да одоли и да не буде сломљена. Имам право да говорим у име те Србије која се борила и која је истрајавала, за разлику од неких других којима не оспоравам, наравно, право да говоре, али им оспоравам право да им верујем. Наравно, међу тим људима стоје и неки моји јако добри пријатељи, и не бих хтео да кажем ништа лоше против њих, имам велико разумевање за њихову борбу са властитом савешћу. Али, ако они данас заступају национално помирење, ја постављам питање, са ким они мисле да се мире? Пре свега мислим да они хоће да се мире са собом самима, да су се ставили у позицију нас који смо трпели у овоме режиму и сада у наше име хоће да се мире. Према томе, ја њима оспоравам право да говоре о националном помирењу које је идеја тако исфабрикована зато да се људи судионици у истом греху, комунистичком греху, амнестирају, да сами себе амнестирају. Они, дакле, то не могу говорити у име нас, нити могу говорити у моје име. И то је један од разлога што сам се одлучио да се кандидујем за председника Србије, ја ћу после и рећи како схватам функцију председника, зато да бих могао да говорим у име оне аутентичне, озбиљне Србије која се тешком муком борила и опстојавала и није правила пактове са ђаволом, него је

дочекала тај свој тренутак, а сад дочекује то да у њено име говоре они који су је управо и довели у пропаст. Толико о мојој генерацији и о мојој компетенцији да говорим у њено име, у име генерације која се тешком муком пробијала до свести и до самосвести.

Основ мог програма чини уверење да је српски народ један велики народ који, међутим, није умео да ту своју величину претвори у једну јавну, европску и светску величину. Велики народ по великој идеји за коју је живео и истрајавао. У нашој прошлости, не само најближој, било је великих резова, било је одбијања да се преузме оно велико које је стицано током векова. Навешћу један пример који ће многе изненадити: Реформа Вука Караџића је један контроверзан догађај, али веома битан за разумевање нашег менталитета и нашег идентитета. Вук Караџић је прекинуо вековни континуитет наше средњовековне културе, једним догматизмом новог, али то ново је у исти мах било и страховито старо, јер он је вратио, с друге стране, на јавну сцену нашег народа нешто што је он сачувао од памтивека, од најдревнијих времена. Дакле, континуитет средњовековне наше духовности, православне, прекинут је тиме, али је уведен један дужи континуитет. Целокупну нашу историју од онда видим као борбу између та два момента, један индоевропско наслеђе, обичаји, обичајност, каже се паганска, многобожачка, а с друге стране је хришћанска духовност која је била потиснута у други план и која је нарочито у току педесет година комунистичког ропства била изложена најцрњем прогону. Пример Вука Караџића навео сам да се види да смо ми имали великих резова, прекида у континуитету. Ово садашње време видим као време успостављања правог, истинског континуитета са читавом нашом историјом. Дакле, не да се било ко критикује ни да се било ко одбацује, у било ком правцу, него да се све велике духовне тековине, историјске, које припадају нашем народу обједине у једну вишу свест, кроз више самопознање, кроз једну самосвест која ће целокупну грађу наше историје, и духовну и културну, ставити на располагање Европи и свету, једном, како би то Андре Малро рекао, универзалном музеју цивилизације. Али те вредности наше прошлости нису само за музеј, наравно, оне су једна делатна сила која наш народ треба

да поведе на пут оне величине која њему и припада. Само ћу још као темељ, ако хоћете, свог програма који, наравно, није само мој програм јер је програм целог нашег народа, припоменути наше косовско заветно опредељење које је у читавој прошлости увек побеђивало у нашем народу, али које је у исти мах било једно трагично опредељење јер смо ми увек, одлучујући се за правду, за истину, за част, морали због тога да страдамо. То јесте предмет многих недоумица, многи се питају да ли и убудуће треба да се опредељујемо за тако високе вредности по цену страдања, али стоји чињеница да смо ми свој идентитет као народ створили управо опредељујући се за највеће тековине, највеће вредности цивилизованог живота. Међутим, косовско заветно опредељење ја данас не видим као опредељење на ново страдање, него управо као разлог да се убудуће избегну све те трагичне ситуације у којима се ми уједињујемо само зато да бисмо страдали. Зато је ова епоха у коју улазимо и којој ја желим да допринесем епоха словесности, ја сам дакле ревитализовао један стари појам, *словесност*, као високу самосвест о себи, о своме националном идентитету, дакле, као место сабирања свих наших умних снага и преузимања свих великих тековина наше прошлости. Из таквог темеља који ја не могу избећи да истакнем, улазећи у конкретне политичке детаље свога виђења наше будућности, следи онда и решеност за пре свега заједнички живот са нашом словесном браћом. Прва тачка нашег идентитета за мене јесте припадништво великом словенском роду, који је био и у прошлости, а нарочито у овоме столећу, изложен сатанској игри наших непријатеља који су нам наметнули бољшевизам као један сатански изум који је имао за циљ да сатре словенство. Ми, уколико желимо, а желимо, да стварамо српску државу, не смемо заборавити да нас припадништво великом словенском роду обавезује на дужност да у тој државотворности мислимо и на друге словенске народе. Тиме већ улазим и у питање које је овде по вашем редоследу стоји као прво, „опредељење за Југославију, за федерацију или конфедерацију".

ПИТАЊЕ: Да, постоји један низ питања, то су више тематски оквири за разговор са председничким кандидатима, раније смо тематски оквир користили за рад са странкама који

доста широко отвара могућности за дефиницију и одговор на нека питања која су везана за овај...

ОДГОВОР: Мени та питања готово да и нису потребна, зато што је можда згодније да монолог прекинемо неким Вашим питањем?

ПИТАЊЕ: Само изволите, нема проблема.

ОДГОВОР: Можете свакако да ускочите и да ме питате, јер бисте отприлике на тај начин можда пратили евентуална питања наших слушалаца. Дакле, у мом програму све ствари следе једна из друге, и нема ничега стављеног једно поред другог, него је све логично изведено из самих основних одредаба нашег националног бића, нашег националног идентитета. Према томе, опредељење за Југославију или Србију, за федерацију или конфедерацију, за мене је секундарно питање. Оно што је најбитније то је да српски народ не заборави оне своје основне одлике и велике идеје због којих се и очувао и постоји као велики народ.

Ја сам навео прву одлику нашег идентитета, а то је словенство. Друга одлика нашег идентитета, битна, јесте *Светосавље*, у које се укључује и наше косовско заветно опредељење. Склон сам да направим благу разлику између Православља и Светосавља, и морам да јавно признам да у том погледу са својим пријатељима, свештеницима, владикама, са којима сам о томе разговарао дуги низ година уназад, нисам баш увек био истомишљеник јер су они углавном склони да идентификују у потпуности Светосавље и Православље. По моме схватању, а то је оно схватање које треба да обележи и идеју словесности, идеју једног словесног, дакле разумног, умног сагледавања и усвајања свих духовних тековина наше прошлости, Светосавље јесте посебан српски облик хришћанства, посебан српски облик Православља у који је укључено оно што је само наш народ сачувао, за разлику од свих других народа, а то су предачки, прастари обичаји за које ми имамо потврде да их је наш народ сачувао још од ведских времена, значи од много, много хиљада година пре наше ере. Главни од тих обичаја које је наш народ сачувао и који га чини посебним народом јесте обичај *крсне славе*. Ја морам да кажем да је крсна слава забележена у Ведама

под именом „шрава“, дакле то је потпуно иста реч и потпуно исти обичај који представља породично окупљање у славу предака, са потпуно истим смислом и значењем као што данас слава, крсна слава, има у нашем народу. То показује да је наш народ народ великог памћења и да је наша Православна црква имала много разумевања за идентитет народа који је духовно предводила када је благословила крсну славу као сасвим сигурно прехришћански обичај, и када је умела да крсну славу укључи у Православље и да јој да виши духовни облик православни. Међутим, кроз тај виши духовни облик ми смо, заправо, као народ створили посебан облик религије који се зове Светосавље. Нема никаквог разлога да се ми устручавамо да једно мало померање у односу на слово православног догматског учења благосиљамо и усвојимо као неку своју посебност.

То је, дакле, друга одлика нашег идентитета. А међу осталима издвојио бих трећу , а то је *државотворност* српског народа. Имајући на уму те три одлике, ми са лакоћом извлачимо све друге елементе наше националне политике и лако налазимо практична решења. Прво, уколико смо као народ допринели, не само допринели, него и спровели, уједињење словенских народа у једну заједничку државу, треба да знамо да смо тиме заправо испољавали једну суштинску одлику свога националног бића. Ако бисмо се одрекли те тежње да се уједињујемо са другим словенским народима, ми бисмо порекли свој идентитет, не бисмо више били тај народ. Друго, као светосавски народ, ми се не смемо одрећи тежње да и спрам других народа мисионаримо у правцу преношења и проношења кроз векове истинског учења Господа овога света, Исуса Христа, и не треба да се стидимо да кажемо да смо ми један христолики, и христодоносни народ, равноапостолни народ који кроз своје Светосавље и своју Православну цркву кроз векове проноси истину и одржава се у високом регистру моралних вредности. Треће, и у овоме тренутку најважније, са практичним последицама, јесте наша државотворност и у том погледу лажна је дилема „конфедерација или федерација“, српски народ мора имати своју државу, звала

се она Србија или Југославија, а скучени хоризонти наших политичара из прошлости водили су ка томе да смо ми на известан начин своју мисионарску улогу и сузили, па смо заборавили да у словенске народе спадају и Бугари, дозволили смо да нас наши непријатељи позаваде са Бугарима. Друго, дозволили смо да се у оквиру Југославије пренаглашавају одређене народне тежње ка самосталности, и нисмо имали те националне снаге, јер су нам то други наметнули, да, на пример, једно природно израстање македонског народа спроведемо на један начин који би томе народу дао прави идентитет, а не овај који је сада заснован на антисрпским и ватиканским основама. Према томе, ваља нам нашој браћи Македонцима објаснити да их антисрпство садашњих македонских сепаратиста води заправо у њихову властиту пропаст, јер други једва чекају да их прогутају и униште оно што су од Срба добили. Уз такав један братски разговор, затим, уз објашњење том народу да македонска аутокефална црква добија и финансијску и моралну подршку од Ватикана, и да, дакле, силе нама непријатељске настоје да одвоје братске народе словенске, православне, светосавске, прави Македонци, они припадници правог македонског духа, неће се одвајати од Срба, нити ће тражити такву једну аутокефалност која је по сам тај народ погубна. Ушао сам у питање државотворности са практичним последицама.

ПИТАЊЕ: Могло би се извести сад, рекао бих, логично питање, о положају Србије у Југославији. Наиме, имајући у виду вашу тезу о државотворности, што је историјска чињеница, и имајући у виду при томе да је Србија у оквиру Југославије која је међународно призната као држава, како дефинисати, са ових позиција, положај Србије у Југославији?

ОДГОВОР: Он је за мене више него јасан. Србија је ушла у Југославију са миразом. У тренутку стварања Југославије међународни уговори су јасно одредили где се налазе српске границе. У име испољавања ове прве одлике нашег националног бића, словенства, братства са словенским народима, ми смо током времена уступали Хрватима део по део својих територија које нама по међународном уговору припадају да бисмо остали у

заједништву. Сматрали смо да то није толико битно да се унутрашње границе одређују или да их поштујемо. Међутим, уколико неко жели једнострано да изађе из ове земље, не може из ње изнети оно што у њу није унео. Сви добро знамо данас, ја себи ласкам да сам један од првих, ако не и први, који је још тамо од јануара када смо почели, када сам ишао у преко педесет градова и држао говоре подижући Радикалну странку, ја сам дакле можда и први скренуо пажњу на то да се Лондонским уговором, затим Мировним уговором са Мађарском из 1918. године који је уговор ратификовао и Хрватски сабор, Србија заправо обезбедила у погледу својих граница. Такође знамо да је Никола Пашић, наш највећи државник овога столећа, можда и свих времена, хтео да претходно обезбеди чвршће границе па да се тек онда уједињује са осталом нашом браћом. Међутим, краљ Александар је био можда под притисцима, које је морао из неких разлога да усвоји или да им подлегне, па је онда направљена таква Југославија која није обезбедила српске границе. Да не улазим сада у целу историју стварања хрватске бановине и ко је ту издао, ко је имао какве рачуне; без обзира на то чињеница је да у случају распада Југославије, и то једностраног изласка било које јединице из ње, тј. Хрватске или Словеније конкретно, те нове државе не могу рачунати на територије које нису њихове. За мене је, дакле, та ствар јасна, српске границе се знају. Верујем да ће већину наших слушалаца занимати где се налазе те границе.

ПИТАЊЕ: Управо сам хтео да вас питам. Добри познаваоци историје знају о чему говорите, како су се кретале границе Србије која је утврђена Лондонским уговором и Мировним уговором из 1918. са Мађарском. Овде не би било згорег да подсетимо слушаоце који у овом тренутку можда немају прецизан увид - наиме у овом тренутку се често потеже питање унутрашњих граница у Југославији.

ОДГОВОР: Оне су ваљане само уколико постоји Југославија. Уколико неко хоће да изађе из ње, не може да изнесе из ње оно што у њу није унео. А онда ступају на снагу међународни уговори, који нама савршено иду у корист. И ја морам сада да нагласим, о томе сам говорио и у америчком Конгресу, ево у последњој „Самоуправи" тог говора објављеног,

веома сам оштро замерио владајућој политици Србије и такозваном српском руководству (немојте ми замерити, ја сад не говорим ни о једној партији)...

ПИТАЊЕ: То је ваше право.

ОДГОВОР: ... што појединим својим потезима ризикује да Србија буде оптужена за распад Југославије. Дакле, то руководство је имало шансу, у тренутку када је плебисцитарно добило подршку целог српског народа, да моментално пређе ка успостављању демократске државе. То руководство је своју историјску шансу пропустило, допустило је да се сви наши, нећу рећи непријатељи, него противници, који су се сада историјски показали као противници, (...)

(На жалост, магнетофонска трака са овим (раз)говором сачувала је председничко представљање само до овог тренутка. По сећању аутора, следило је излагање "косовског аргумента" из "Идеја за програм НРС" и предсказање пропасти насилних метода Слободана Милошевића.

Опис околности под којима је дошло до ауторовог кандидовања за председника Србије читалац ће наћи на наредним страницама, у тексту "Олупина прекоокеанског брода...")

ПРАВО СРБИЈЕ НА СВОЈЕ ГРАНИЦЕ

- Координационом одбору
Народне радикалне странке -

Поштована господо,

Слободан сам да вас овим писмом обавестим о својој намери да прихватим иницијативу неколико Месних одбора и већег броја пријатеља и симпатизера НРС и да се кандидујем за Председника Народне радикалне странке.

Овим својим чином настојим да покренем питање потпуне демократизације унутарстраначког живота, на начин који је уобичајен у свим земљама развијене вишестраначке демократије. Било би ми изузетно драго да за мојим примером крену и други кандидати за Председника Странке и да на предстојећој Скупштини НРС у Тополи изнесу своје председничке програме, наравно пошто претходно обнародују своје кандидовање. Уверен сам да је то једини и прави начин да се избегне досадашња пракса која је довела до разбијања Странке и њеног краха на изборима. Такво опредељење подразумева и моју спремност да најискреније пружим руку честитања и сарадње сваком кандидату који би на демократски спроведеним изборима заслужио поверење већине наших чланова.

У овом тренутку, када се НРС исходом децембарских избора нашла у прилици да мора деjствовати као ванпарламентарна политичка снага, узимам слободу да вас обавестим о своме ставу по питању судбоносних одлука које су на путу да ових дана буду донесене. Сви смо ми уложили годину дана рада објашњавајући историјску неопходност очувања суверености јединствене државе у којој живи српски народ. Упозоравали смо целокупну јавност, а нарочито тадашњег и садашњег Председника Србије, да се ни под каквим условима не сме допустити издвајање територија које је Србија важећим

међународним уговорима унела у Југославију. Сматрам да је у овом часу обавеза НРС да пред читавом домаћом и светском јавношћу саопшти своју одлучност да не прихвата било који облик конфедерализације југословенске државе, одн. подвођење српских територија под суверенитет других држава. Нико нема право да својим потписом легализује неосноване претензије сепаратистичких вођа постојећих федералних јединица који настоје да озаконе правно неважеће, силом наметнуте одлуке тзв. АВНОЈ-а којима је кумовао Политбиро КПЈ.

Због тога сматрам да је обавеза Координационог одбора као привременог руководства НРС да оштро упозори Слободана Милошевића да се у текућим међурепубличким преговорима чврсто држи става који је Никола Пашић заступао приликом стварања Југославије. Сасвим је сигурно да би Србија изневерила своје биће и тековине својих ратова ако не би тежила заједничком животу са другим словенским народима, али то не значи да она треба да се одрекне права на своје границе које јој гарантују међународни уговори. Тренутак је да се исправи историјска грешка краља Александра који је дозволио да Србија уђе у Југославију без правног обезбеђења својих граница.

У овим драматичним тренуцима, у којима је судбина Србије на коцки, сви они који о тој судбини одлучују морају неизоставно уважити став НРС да је интерес Србије изнад свих страначких интереса. Народна радикална странка као мајчинска странка свих српских странака има посебну обавезу да Слободана Милошевића упозори на историјску одговорност за исход текућих преговора.

О Св. Сави 1991. г.
Земун

КАКО ИЗБЕЋИ ЛАКРДИЈУ

- Координационом одбору
Народне радикалне странке -

Поштовани пријатељи,

После дописа којим сам вам се први пут обратио (27. 01. 1990.), сада вам се обраћам други пут, са жељом да вас упознам са следећим својим ставовима:

1. Скупштина НРС, заказана за 23. фебруар у Крагујевцу, има шансу да обави посао обједињавања свих радикалских снага само под условом да обезбеди максималну демократичност избора за руководеће органе странке.

2. Да би ту демократичност обезбедио, Координациони одбор има обавезу да најкасније недељу дана пре Скупштине

а) достави свим Месним одборима нацрт Статута Странке ради благовременог приспећа примедби и предлога;

б) обавести све Месне одборе о коначном списку Одбора који имају право учешћа на Скупштини, о броју делегата и начину гласања;

ц) достави свим Месним одборима коначан списак приспелих кандидатура за сва руководећа места, што подразумева обавезу да се благовремено објави која су то места и прокламује начело обавезног јавног кандидовања, са биографским подацима и Програмом организовања Странке.

3. Уколико Координациони одбор није у стању да обезбеди овај минимум демократских услова до назначеног рока, Скупштина ће се претворити у нама добро познату лакрдију и продужити јавно упропашћавање великог радикалског имена, у чему више не желим да учествујем.

Желећи да на овај начин допринесем вашем одговорном раду, стојећи вам на располагању за сваку врсту помоћи, најсрдачније вас поздрављам.

Земун
9. 2. 1991. г.

ОЛУПИНА ПРЕКООКЕАНСКОГ БРОДА
(Погибија Оливера Новаковића)

- Писмо Николи Пашићу (Торонто) -

Драги Никола,

Пишем Ти више месеци после нашег сусрета и дружења у Торонту изражавајући Ти и овим путем захвалност за велики лични труд и изванредну организацију мог предавања на Универзитету.

Из Торонта сам отишао са чврстим заједничким уверењем да се са чела Народне радикалне странке морају уклонити људи који каљају њен светли образ, и са Твојим "мандатом", који су ми "поверили" и многи међу најистакнутијим представницима српске политичке емиграције које сам по Америци сретао и стицао за пријатеље, да се, наиме, по повратку у земљу заложим за промену руководства Странке не би ли оно заслужило поверење и помоћ свих патриота у Расејању.

Да си пратио узбудљиве догађаје у изборној кампањи у Србији и током самих избора, показао ми је телеграм којим си подржао моју кандидатуру за председника НРС. Твој телеграм стигао је, на моје изненађење, пред сам почетак Изборне скупштине у Дому омладине у Београду. Авај! На тој Скупштини, чланови "Одбора за клевете" извикивали су да је тај телеграм фалсификат, а харанга против мене, очигледно вођена из *удбачених* полицијских кругова, личила је на ону пролећну, када су ми, по избору за председника Извршног одбора, директно радили о глави.

Жалосно је да сам у свим тим догађајима морао учествовати, да сам толико свог идеализма потрошио на људе за које ми је сада жао да сам их уопште упознао. Уложио сам велики напор да се наша Радикална странка у последњи час прене и ослободи полицијске инфилтрације коју су оличавали сада већ бивши председник странке Вељко Губерина и његов адвокатски

шегрт Јанко Дучић. Али поступак смењивања Губерине није вршен срећно, јер се показало најпре да су моји сарадници били не само некомпетентни, него и преко сваке мере властољубиви, неискрени, дволични, тако да је мој труд испао узалудан и Странка је још више и дубље, као никада у својој историји, потонула.

Ако је за горку утеху, слично се догодило и са другим опозиционим странкама, јер су сви ти људи који су избили у први план и приграбили за себе привилегију да буду тумачи српских националних интереса, били у једнакој мери оптерећени својим личним амбицијама непоткрепљеним одговарајућом компетенцијом.

Затим, уместо да истискивање Губерине, инспектора Дучића и њихове клике, ојача Странку у кључном тренутку пред изборе и пружи јавности сведочанство о њеној унутрашњој снази, догодило се супротно и најнепопуларније - раздор, свађа, међусобно оптуживање преко штампе, једном речју распад система.

Томе је највише допринела изненадна и нерасветљена погибија адвоката Оливера Новаковића у саобраћајном удесу, уз Славена Радовановића мог јединог истинског пријатеља и савезника у Председништву, кога сам од самог почетка видео као будућег председника и правог наследника Твога деде. Тај несрећни догађај са несагледивим последицама збио се сутрадан по мом захтеву (уз унапред договорену Оливерову "логистичку" подршку) на седници Председништва, да Губерина поднесе оставку, и то у тренутку када су му лојалност изражавали сви месни одбори и сви најутицајнији страначки прваци. Било је то десет дана по мом повратку из Америке (пред средину октобра), и то, замисли, готово на истом месту на Новосадском аутопуту на којем смо нас двојица у мају искакали из мојих кола која су се запалила по нашем напуштању седнице Председништва на којој је Дучић захтевао да ме избаце из Странке "због величања Драже Михаиловића"!

Оливерова смрт потпуно ме је избацила из колосека. Ни тада ми ни на крај памети не би пало да се поред њега живог упуштам у битку за лидерску позицију, кад сам то, као што Ти је познато, већ једном одбио, уочи Оснивачке супштине, када ме је

на то наговарало 80% месних одбора, а сам Оливер и цео његов Савез за радикалну демократију то изричито захтевао као услов свога приступања у НРС.

О свему томе сам Ти, као што се сећаш, опширно приповедао, као и о свом ставу да као песник и философ не доживљавам себе као политичара него само извршавам своју патриотску дужност, крчећи пут Оливеру као најсуштијем оличењу српске радикалске мудрости. И сада, кад Оливера није више било, невољно сам се прихватио кандидатуре за председника Странке.

На поменутој Скупштини, до пред сам чин избора, свом једином против-кандидату, трибуну из Осечине др Шолету Станојевићу, нудио сам нагодбу да се пре гласања установи пропозиција да поражени аутоматски добија мандат за председника Извршног одбора. Није пристао. Није пристао иако је знао да су му шансе биле незнатне! А да је пристао, одмах бих му препустио лидерско место, јер је то човек који је у мојим очима био први иза Оливера. Својим предлогом за нагодбу желео сам да предупредим познату (не само) радикалску уједурму са намештањем гласања, којом су у априлу већ елиминисали адвоката Микицу Младеновића.

Показало се да је такав опрез био оправдан. У даљем току Скупштине, по бесмисленом натезању око начина гласања, др Шоле је остао кратких рукава (за мене се то подразумева, будући да је читава потоња фарса била режирана против мог доласка на чело Странке), јер је харанга *удбацила* нову листу од двадесет кандидата и по припремљеном сценарију узела контролу над пребројавањем гласова (то подразумева додавање или замену гласачких листића), што је довело до апсурдног резултата и до победе потпуних аутсајдера који су, природом своје неспособности, били предодређени да изгубе рат против паралелне Губеринине акције са узурпацијом печата и "вађењем" нових челника из редова потпуно анонимних чланова (пример: Тома Николић, задужен отприлике за отварање врата на колима када стигнем у Крагујевац, преко ноћи постаје потпредседник НРС!), па самим тим и до потпуне маргинализације најснажнијег политичког покрета у Србији.

Најзад, у последњи час сам решио да се и сам кандидујем за председника Србије, желећи да ту прилику искористим да целом српском народу изложим програм који сам у толико градова у замљи и Расејању, и у толико прилика током године, излагао, као и да му саопштим истину о целокупној изборној фарси и нелегалности новоуспостављене власти. Од тренутка пријављивања до самих избора имао сам за кампању само пет дана. Кривац за то је нико други него Вук Драшковић, који се показао као "комунистички џокер" јер је самовољно одлучио да одустане од бојкота избора, изневеривши заједнички захтев свих опозиционих странака да се избори одложе за 45 дана, као и захтев да се избори бојкотују уколико се изборно право не дозволи и припадницима наше емиграције. Тако се моја кампања свела на два телевизијска и један радио наступ, уз хендикеп да сам на државној телевизији говорио последњи, у позни сат, када више од пола Србије већ спава, са нелегално емитованим конкурентским изборним садржајима на друга два канала. Наравно, нисам имао никакву илузију у погледу својих шанси, али би оне заправо биле знатно веће да је било још оних 45 дана које ми је Вук одузео.

А замисли тек да је иза мене стајала цела Народна радикална странка! Такав је и био мој првобитни договор са Губерином, да он буде председник Странке, а ја кандидат за председника. Он се, међутим, није држао свог дела међусобно установљених пропозиција. Врло рано је дао на знање да су његови налогодавци на мене рачунали само као на покриће за веродостојност Странке у првој фази њеног наступа. Шта све нису чинили да ме онемогуће када су схватили да ја у њиховом колу нећу играти! Бар сам их спречио да од велике Народне радикалне странке начине скупштинског патуљка који ће легитимисати шарену лажу демократије, на шта су демократе пристале. Али авај! У том тренутку она је била олупина великог прекоокенанског брода који се слупао о подводне стене у плићаку српске окрађале памети.

Победа комуниста на изборима бацила је у очајање велики део наше Отаџбине. Накнадно се показало да је опозиција лоше вођена, да су направљене крушне грешке, али и

да је такозвана Социјалистичка странка потрошила огромне народне паре и сву силу своје медијске и пропагандне супериорности да се по сваку цену одржи на власти. Односи на нивоу Југославије су веома напети и неизвесни. Вукова странка је изгубила главу, па је ушла у коалицију са најљућим антисрпским странкама. Тиме је српска национална идеја изгубила свога заступника, ако га је у тој странци и у самом Вуку уопште и имала. Сада чинимо напор да вратимо у живот Радикалну странку, којој је њена капитална улога у рушењу комунизма била одузета свим могућим махинацијама.

Једна група истакнутих страначких личности убедила ме да се поново прихватим иницијативе и поред све одвратности коју осећам због срамних догађаја и поступака недораслих и недоличних људи који блате радикалско име. Ускоро ће се у Крагујевцу одржати Велика свеземаљска (изборна) скупштина на којој ће се кренути испочетка. Лидери свих фракција обавезали су се на ковертирање својих оставки. Тражио сам од Координационог одбора да се у потпуности испоштује демократска процедура при избору руководећих личности. Штавише, поштовањем те процедуре условио сам и свој останак у странци. Забрињава, међутим, Шешељево роварење и шуровање са неким личностима и одборима, подржавано и надувавано у режимској штампи. Да ли нам то комунисти, преко Томе Николића, *удбацују* свог опробаног џокера?

Моје сазнање из читавог претходног раздобља казује ми да смо ми пропустили да урадимо неке темељне ствари, неопходне за вођење било какве политике. Није основана заједничка информативна служба опозиције која би у свет одашиљала информације о истинским тежњама слободарске Србије. Сећаш се да смо о томе нашироко разговарали у Твоме дому, још онда сам ти изложио намеру да оснујем једну такву установу која ће се звати Одбор за правду и истину о Србима (ОПИС). Желим да у тај одбор укључим и личности из наше емиграције, пре свега оне везане за подручје информација (новине, радио-станице, итд.), из свих крајева света у којима живе Срби. То је, наравно, посао велики, али са још већим значајем и перспективом. Треба обезбедити почетна средства за рад. У ту

сврху припремам се за пут у Аустралију где су ме позвали људи који су преко разних канала слушали што моје говоре, што интервјуе. Управо сам о томе писао и Билу Ђуровићу, у нади да ћу у вашој средини добити подршку и помоћ.

Желим да Те обавестим о једном подухвату моје издавачке куће (био сам веома срећан да су нека издања "СФАИРОС"-а и пре мог доласка стигла у Националну академију и да си их Ти оценио као књиге од великог националног значаја). После "Православне Далмације" епископа далматинског Никодима Милаша, "Буђења српског народа" др Марка Младеновића (мог оца) и "Мемоара патријарха српског Гаврила Дожића", сада се спремам да објавим капитално дело под називом "Политика папа у доба светских ратова" које је написао чувени професор, историчар и писац, Немац по имену Карл-Хајнц Дешнер, а превео га на српски и опремио сјајним предговором и коментарима један од најумнијих Срба, др Милан Петровић, професор на Правном факултету у Нишу, мој велики пријатељ, иначе актуелни члан НРС. Та изузетно обимна књига (преко 1.000 страна) расветљава геноцидну политику Ватикана према Словенима, и посебно према Србима. Огромни трошкови које штампање те књиге изискује превазилази моје могућности, па сам слободан да Те замолим да испиташ код наших пријатеља, постоји ли расположење да се тај епохалан издавачки подухват помогне. Природно је да бих име сваког донатора, уз изразе захвалности за помоћ, ставио на почетак књиге. Приход од тог издања био би довољан да ми омогући покретање једне едиције под називом „Емигрантска сфера" у којој желим да објавим значајна дела наших писаца и историчара написана у емиграцији, превасходно везана за покрет ђенерала Драже Михаиловића и за самог Дражу лично.

Плашим се да је и у редовима наше емиграције завладало разочарање после нашег изборног пораза. Али ми настављамо борбу! Лично мислим да ће победа доћи онда када се пуном снагом у ту борбу укључи наша емиграција. Са своје стране, ја сам се тек сада наоштрио. Постао сам уредник свих издања листа „Самоуправа" који у Новом Саду објављује истакнути новинар Синиша Николић и у том листу непрекидно раскринкавам

не само комунистичку власт, него нарочито маскиране опозиционаре. Шаљем Ти неколико таквих чланака.

Имам жељу да се ове године сретнемо и у Канади и у Србији! (*Следи поздрав*)

О Св. Атанасију 1991. г.
Београд

РАДИКАЛСКО ЖИВО БЛАТО

- писмо Миленку-Билу Ђуровићу (Торонто), уреднику "Братства" -

Драги брате Миленко,

Пре десетак дана, око Цвети, јавих Ти се из Лондона, картом, а данас ми, у Београд, стиже „Братство". Видим да је ту свог удела имао и дивни господин Стојановић, мој имењак, коме се и овим путем најтоплије захваљујем на једном подстицајном писму, на које, нажалост, нисам одговорио, а у којем ми наговештава већу бригу око мог следећег доласка. „Изгледа да је цела Радикална странка на мртвој тачци", пишеш ми, и онда на крају изражаваш чуђење, „зашто је то тако, чуди ме", кажеш. Одмах сам пожелео да ти на то питање одговорим тако, да Ти се пред очима распетља чвор свеколиког прошлогодишњег замешатељства, у којем су улоге биле савршено подељене за одлично режирану представу. Али текући догађаји не дозвољавају ми толико удубљивање, па ћу Ти зато кратко рећи:

У овом тренутку постоје четири радикалне странке, а ја сам из свих јавно изашао када је у Крагујевцу 23. фебруара Шешељ извршио свој препад и основао Српску радикалну странку. Саопштио сам тада да му желим добродошлицу у РАДИКАЛСКО ЖИВО БЛАТО, из кога се ја, ево, последњим трзајем спасавам.

А за то време, док се све што у Странци вреди, у Крагујевцу борило против ове *уоброжене* немани, Вељко Губерина и Јанко Дучић су на београдском Радничком универзитету "Ђуро Салај", са шачицом својих трабаната, држали Велику свеземаљску скупштину! Мало што су обманули цело чланство обећањем да ће доћи у Крагујевац (Губерина је чак и ковертирао оставку!), него су још на тој лажираној Скупштини изабрали Дучића за председника!

Па ти сад остани у том друштву ниткова и превараната!

Томе је, дакле, послужила велика Народна радикална странка, да важи као симбол расцепа десних националних снага. Прошле године тај је посао за комунисте радио Губерина, ове Шешељ. Губерина је радикале вукао у РЕПУБЛИКАНСТВО, Шешељ их сада одвлачи у МАЛОСРПСКИ ИЗОЛАЦИОНИЗАМ који се дичи појмом Велике Србије! Суштина Шешељевог промашаја састоји се у неувиђању да народи не стичу величину и моћ пуким својим именом и територијом, него пре свега идејом за коју везују своје постојање. Грци су под именом Византије преко тисућу година владали половином света.

Било како му драго, ја сам радикале напустио. Прихватио сам позив да се ставим на чело Конзервативне странке, која ће, на мој захтев, оснивачку скупштину одржати на дан када је Дража одрекао капитулацију, дакле педесет година од његовог 18. априла. Шаљем Ти, дакле, нешто документације, из које видиш да са новом странком покушавам да надоместим одсуство праве Радикалне странке.

(*Следи поздрав*)

ПИПЦИ УНУТРАШЊИХ ПИЈАВИЦА

- писмо Иси Орловићу (Њујорк) -

Драги мој Орле,

Тешко ми је да ти пишем после толико времена, толико се тога догодило! Државе коју смо желели да очувамо више нема, па ипак људи, овде, још увек живе у њој! Осећамо пипке унутрашњих пијавица које нам постепено исисавају крв, а ми топовске цеви усмеравамо напоље, према глињеним голубовима, које нам потурају по старој шеми „непријатељ никад не мирује". Најљуће србују они који су српству до јуче, а и сутра ће, држали омчу око врата, издајници су српства грешници које су због великосрпства баш они прогањали, иако се ови ни за длаку нису променили.

Можда је права повластица *живети сада овде*, у том преобилном кошмару у којем си на ивици да не живиш *никад више нигде*.

Као што видиш по овом папиру, ја сам ОПИС био покренуо, и можда би се он раширио српским универзумом, да се не одлучих да ипак своју делатност превасходно вежем за политичку сцену. Са подручјем информација овде се прошле године много мајмунисало а урадило се врло мало. Ту су комунци показали мајсторство, да преваре народ у погледу рата и своје (јагњеће!) улоге у њему. Наравно да онда нису могли свет обавештавати о *правој истини*, наравно да смо сви ми зато медијски рат изгубили.

Уверен сам да ће ОПИС добити на значају када успемо да учврстимо Конзервативну странку. Тај процес је у току.

Тешко да уопште можеш замислити како сам страшно време преживео. Почев од слома Радикалне странке, по мом повратку из Америке, преко агоније (финансијске) моје издавачке куће која ми је једини извор прихода, па до сазнања да у пресудним данима за опстанак народни седиш сапет беспарицом

јер стари пљачкаши, преобучени у нова руха, са твојим идејама, због којих си међу њима и остао гоља, сада себи стварају још већи иметак.

Најгоре је од свега то, *бити Србин*. Сваки би да буде први, макар је и најгори. И онда је то једно бесконачно саплитање. Дода ли се томе застрашујући учинак полувековне комунистичке страховладе, разорена свест, обичаји, морал, погодићеш колико су ме пљачкали, и на пословном и на политичком плану. Одолевао сам и изграђивао механизме опстанка. Уосталом, целог живота, овде, и нисам ништа друго радио.

Сада је то ужасан један посао, основати странку а остати независан. Нећеш веровати, већи проблем за продор у јавност представља опозиција него власт, а од њеног спречавања још ми теже пада равнодушност породице и најближих пријатеља.

Страшан смо народ!

Само срећом, то за мене није ништа ново. Зато, и баш зато, најзад ћу и успети.

Зато што си ти у то, још од наших париских времена, био уверен, а и сам знаш кроз шта све човек мора проћи ако главу држи горе а кичму право, увек се окрепим и оснажим при помисли да тамо, с ону страну Велике Воде, у целој твојој породици, куца и моје срце.

Оно вам свима жели да се што успешније уклопите у живот треће домовине, али и да не посустанете у заједничкој борби за што бржи повратак првој.

(Ово писмо написано је на меморандуму "ОПИС-а" , што је скраћеница за "Одбор за Правду и Истину о Србима".)

КАМЕЛЕОНСКИ ШТАБ

АРГУМЕНТ О ЦРНОМ ЂАВОЛУ

(Ко с ђаволом тикве сади...)

- И са Црним ђаволом ћу се удружити само да се ослободимо комунизма - рече прерушени Црвени ђаво у Бачкој Паланци, 1. јула 1990. године.

Уствари, свако ко потегне за аргументом о Црном ђаволу (или Црном циганину) несвесна је жртва вешто смишљене обмане помоћу које ће комунисти вечно царевати. Јер шта је посао ђаволов него да се прерушава и да вара? Кобојаги, са ђаволом ћемо лакше изаћи на крај него са комунистима! И са Милошевићем!

На тој матрици покупили су силне (туђе) гласове на изборима они који су шегртовали управо у Ђаволовој воденици. И који су изгледали као *мање* зло!

Веће или мање, зло је зло.

Црвено или црно, свеједно.

Уосталом, исти тај народ који призива Црног ђавола, умео је некад да каже: "Ко с ђаволом тикве сади...."

НИ ПОМИРЕЊЕ НИ РЕВАНШИЗАМ

- Поводом мирења Вука Драшковића
са комунистима -

Овај чланак написан је у јеку опште, и моје личне, борбе за победу демократије у Србији, у сред предизборне грознице која у једнакој мери потреса и властодршце, непомирене са одбројаношћу својих дана, и народ у стању свикавања на неминовност промена.

Повратак страначког духа донео је на јавну сцену шаренило политичких партија, покрета и програма. И поред крајње опречних определења по неким кључним питањима (Србија - Југославија, федерација - конфедерација, монархија - република), све ово мноштво странака јединствено је у заступању скупа демократских начела и идеја, на којима почивају политика и економија савремених западних демократија.

Изненађује, међутим, заједнички нехај готово свих политичких странака за суштинско решавање питања српске политичке емиграције. Нисам запазио да се емиграција било где помиње другачије до у сврху „привлачења" исељеничког капитала.

Потпуно је занемарена чињеница да је питање емиграције пре свега и битно политичко питање.

Па ако и има истине у општеприхваћеном ставу да ће се крупна политичка питања решити променом економских односа, једнако је истинито да се економско укључивање емиграције у живот земље решава превасходно у сфери политике.

У политички простор одавно је пуштена крилатица о националном помирењу. Оно је сада добило свога заступника у једној брзо нараслој политичкој странци. Став о националном помирењу окићен је хришћанским знамењима и уместо оружјем, звечи прапорцима који најављују светлу будућност у миру и слози. Тај став рачуна са увреженим веровањем у опростивост српске душе.

Тако и српска политичка емиграција треба да заврши са изгнанством опростивши својим дојучерашњим прогонитељима!

Више је но очигледно да став о националном помирењу крије у себи крупну подвалу.

Пре свега, истим тим прапорцима мира и слоге свечарио је Јосип Броз Тито са својим јамарима над стотинама тисућа српских костију.

Друго, са опростивошћу српске душе одувек су рачунали они, који су му већ копали нове раке.

Далеко од тога да су протагонисти става о националном помирењу свесни ових страшних поређења.

Пре ће бити да је добар њихов део несвестан, на начин људи који не могу другачије мислити.

Из њих избија подсвест оптерећена истим оним категоријалним структурама које су владале њиховом свешћу док их нису одбацили као што се одбацује похабани капут.

Обукавши се у туђе рухо, и то управо у одело оних које су до голе коже прогањали, они сада хоће да се мире! И то у име својих дојучерашњих жртава!

Ставом о националном помирењу, они се то заправо мире са собом самима.

Са мном се на тај начин неће помирити.

Нити ће у моје име, дакле, у име онога ко је читавог свог живота, у комунистичкој страховлади, био унутрашњи емигрант, опраштати ратним злочинцима и протагонистима полувековног грађанског рата.

Став о националном помирењу чиста је негација начела правне државе које напоредо заступају наши измирителји. Не постоји декрет који може суспендовати време прошло и изузети из накнадне расподеле правде оне који су у томе времену укинули право.

Декрет о националном помирењу окреће се поново против оних, који су пола столећа живели без права на отаџбину, било да су живели изван ње, протерани као звери горске, било да су у њој живели у грађанској смрти.

Њима се сада поново прети законом о вербалном деликту! Најстроже ће бити кажњен онај ко у некога упери прстом

и каже: Овај господин био је некада друг који је у име народне власти, послао у смрт, или затвор, мога оца! А мене приморао на изгнанство!

Опет ће истим људима одузимати пасоше, или тим пасошима уцењивати исте оне којима су Слобода, Правда и Истина и раније били пречи од било чије воље да под маском закона спроводи своје самовлашће.

Наши национални измирителји сада ту исту вољу обећавају као начело јаче од владавине права.

Није се чудити: Најтеже је ослободити се старих навика.

За чуђење је то, што текући српски социјалистички камелеони не увиђају своју шансу и брже-боље не препусте власт националним измирителјима који им обећавају заштиту од разгневљеног народа. Јер народ који је прогледао на једно око, прогледаће ускоро и на друго.

Неки од нас који никада нису жмурили, него су широм гледали и оним трећим, непоткупивим оком истинољубља, немају право да прећуте оно што виде, уз сву наклоност за личну борбу појединих водећих „измирителја" за очишћење властите савести.

Њихов став о националном помирењу, само је виши, и утолико опаснији облик камелеонства од оног коме су прибегли савремени узурпатори власти у Србији.

Они немају право да говоре у име бар два милиона Срба у расејању, лишених отаџбине издајничком делатношћу оних које сада желе да амнестирају.

Они немају право да говоре у моје име, у име онога, ко је још 1982. године („Савременик" бр.17, Париз 1982. чланак „Мефистофелски загрљај Запада", под псеудонимом Слободан Вучитрн, види такође књигу „Следећи рат Драже Михаиловића" Чикаго 1990. г.) предвидео да ће последњи корак у самоспасавању комунизма бити прерушавање комуниста у кожу њихових непријатеља.

Тај су занат комунисти испекли још за време Другог светског рата!

Све то, међутим, не значи да ће се полувековни грађански рат у Србији, непролазно дело Јосипа Броза и српских комуниста, завршити осветом и крвопролићем.

Ако је до помирења и до праштања, они ће се догодити само у оквиру победе српских националних симбола, у које су нераздруживо уткане идеје слободе, истине и правде.

Њихов чувар била је српска политичка емиграција, чији повратак неће бити обележен помирењем са издајницима, него победом.

Вара се, међутим, свако ко верује да та победа значи отварање простора за освету и реваншизам.

Јер осветољубивост не приличи победничком духу српског народа.

САМОУПРАВА, Нови Сад, децембар 1990. г.

БРЗА СПОРОСТ ПРАХИС ЕВОЛУЦИЈЕ

(Чему се радује Света Стојановић?)

Прочитавши наслов интервјуа који је проф. Светозар Стојановић дао „Борби" („*Време радости*", Борба, 29. 12. 1990. г.), у први мах сам поверовао да се овај „философ и професор на америчким и британским универзитетима" послужио поступком ироније, не би ли изразио своју горчину пред очитим знацима политичког и економског слома југословенске државе и претећим растројством у које нас вуку заваћене национратије. Но увидевши да се (мој) бивши професор етике на београдском Филозофском факултету заиста радује, узрадовах се и ја, огрејан надом да ће ме професоров мудри „поглед са историјске перспективе" учинити судеоником у његовом досегнутом филозофском блаженству. Са најсмелијим очекивањима упустих се, дакле, у проучавање реченог интервјуа. Авај! Што сам се више примицао крају, то су разлози за радост постајали све мањи, а ојађеност расла до тачке на којој се неминовно намеће питање: Чему се то радује Света Стојановић?

Кажем „ојађеност", а не „озлојеђеност", „револт" или „гнев". Кажем „ојађеност", јер после свега, увиђам да Света Стојановић, собом самим и својим саборцима из генерације, има разлога за радост: *Њихово време још траје*! Оно време које су они конструисали, и чији им континуитет лежи на срцу! Оно време једне плиткоумне теоријске обмане, наметнуте тенковима, која је широм отворила врата сасвим посебном, високопарном интелектуалном шарлатанству, а затворила видик у сваки другачији „поглед са историјске перспективе". Кажем, дакле, „ојађеност", јер Света Стојановић није крив што верује да је еволутивни ток историје таман толико спор колико и његов властити, да се те две еволуције такорећи подударају, што ће самим тим рећи да он, Света Стојановић, еволуира изузетно брзо, знатно брже од нас који, несвесни те брзе спорости, још нисмо стигли дотле да се обрадујемо изборној легализацији

комуниста у Србији. Није крив, јер је мало шта својственије људској природи од те врсте самообмане, али је зато ништа мање одговоран за даље потурање, и протурање, једног начина мишљења који више нема право да од спреге лажног теоријског модела и фалсификованих „чињеница" гради било какву „историјску перспективу" са „погледом" у исто тако лажну конструкцију повесног згодовања.

Но погледајмо на каквим се то изворима напаја радошћу уважени професор.

Светозар Стојановић припада једном философском нараштају који је, да би уопште дошао до гласа, морао да усвоји режимски наметнут круг „теоријских" претпоставки и решења. Припадници тог јата „подобних" (оних, дакле, који су пристали да мисле у оквиру задате теме) доживели су свој тренутак катарзе и повраћеног самопоштовања обрушивши се 1962. г. на Бледу на „теорију одраза", обавивши тако на теоријском плану онај исти посао који је четрнаест година раније, у „борби" против стаљинизма, обавила титоистичка олигархија. Дабоме да је отуда и то раскршћавање са властитим „раним заблудама" дошло као одговор на наруџбину из политичких врхова - другачије се и није могло у условима тоталитарне полицијске контроле свеколиког духовног простора. „Бледско саветовање" значило је искорак према „праџис философији", која ће се потом, у наредне две деценије, ослањати на „откриће младог Маркса", на „историјски" (а не на „дијалектички") материјализам, на „теорију" револуције, анационализам, етички аморализам, на еманципацију човечанства кроз еманципацију пролетаријата и разне облике „дезалијенације" (ослобођење рада! одумирање државе! итд.) Устоличивши тако Марксово дело као катехизис (њихове књиге врве од цитата који доказују правоверност тумачења!) и као „епохалну раван мишљења", ови социјалистички апостоли посредовали су учвршћивању марксистичког „погледа на свет" у време када су га се у Србији, позних шездесетих година, као страног тела, већ одрицали и либерализовано тржиште и нови нараштаји политичких управљача, прожети сазнањем о непоткупивости економских закона. Тако су они студентске демонстрације 1968. године дочекали као тријумф свог

„младомарксизма“, преусмеривши чист излив младалачке срџбе против неприродности комунизма на исти начин на који ће Слободан Милошевић, двадесет година касније, преокренути, и за опстанак комунизма искористити, самоникли устанак српске пробуђене свести.

Тада, у дворишту и учионицама Капетан-Мишиног здања, ови философи који нису мислили епоху, него је епоха мислила њих, па су у својим властитим очима били већи што су се међусобно мање разликовали, сањали су светску револуцију, распад старог „угњетачког“ поретка, сном који је пре њих одсањао Карл Маркс. Они нису критиковали тадашњу комунистичку власт зато што је она насилним путем приграбила и одржавала тиранску власт, него зато што је изневеравала изворна начела марксизма! Зато је данашњи председник Демократске странке Драгољуб Мићуновић, под липама у дворишту поменутог здања - а писац ових редова, тада матурант Прве београдске гимназије, то слушао - и могао да ускликне предлог, да се Београдски универзитет убудуће зове „Црвени универзитет Карл Маркс“. Ни једном од његових марксистичких сабораца није тада падало ни на крај памети да помене вишестраначки систем, поробљеност Србије, српске жртве усташког и комунистичког геноцида, Голи оток, косовску издају (већ тада на делу!), злочиначке работе харизматског вође. Него су се 9. јуна ухватили у Козарачко коло после преварантског телевизијског говора тог истог, *њиховог*, вође који им је дао за право! Они су тада победили, а са њима *њихова* Октобарска револуција, *њихов* предратни комунистички покрет, *њихова* четрдесетпрва, *њихова* четрдесетосма, *њихова* црвена петокрака, *њихов* Црвени универзитет, *њихово* црвено. За узврат, они „поражени“ поизбациваше их из *њихове* Компартије, из које би они, зацело, били избацили њих, да су заиста победили. А онда их, шест година касније, избацише и са Филозофског факултета, отворивши им широм врата властите дисидентске еволуције по европским и светским универзитетима, на којима је *њихово* црвено све више бледело претварајући се у *њихово* розе.

Најзад су ови творци „нашег“ (њиховог!) пута у социјализам“ дочекали дан када су се њихових идеја дочепали „пробуђени“ српски комунисти, стварајући оно што се „у теорији“

(како воли да каже Света Стојановић) одавно зове национал-социјализам. То је био знак да се ова група („осморица"!) истомишљеника, односно, са становишта њихове епохалне свести, *истомишљених*, коначно раслоји. За једне (Михаило Марковић), то је био знак да у њихов еволутивни социјализам угради и историјски нужно занемариван српски национални момент. За друге (Драгољуб Мићуновић, Љубомир Тадић) њихова еволуција ка националном није спорна, али је ван спора и нужност еволуције самог социјализма према западном типу демократије (на страну то што се то онда зове инволуција). За треће (Небојша Попов), није спорна нужна еволуција ка грађанској демократији, али је зато недопустива еволуција према националном. Остављајући на страну четврте (Миладин Животић), који су благовремено поштено признали режимски карактер њиховог опозиционарства, видимо да су се ове три струје нашле у врху или на самом челу политичких странака, које су у плурализованом политичком простору биле међусобно сучељене, повукавши за собом велики број њихових некадашњих духовних заробљеника. Сада, међутим, интервјуом Свете Стојановића у „Борби", добијамо и пету еволутивну опцију осморице истомишљених (којој, наслућује се, припада и Загорка Пешић-Голубовић), ону која не жели да се страначки партикуларизује, него хоће да буде мишљена из саме свеопште еволутивне нужности модернитета!

Та пета опција резервише за себе позицију слободног интелектуалца. Слободни интелектуалац је онај ко историјске догађаје посматра и вреднује са осматрачнице историјске перспективе. За њега је и револуција (октобарска! титоистичка!) нужан чин у спором еволутивном ходу, тешко докучивом оку обичног смртника. Очигледно убацивање Лењина у позадину ратних операција зарад уништења руског Царства и спречавања руске победе у рату биће за нашег „слободног интелектуалца" израз „лукавства Ума" којим се спроводи еволутивни план револуционарне победе комунизма! Исто толико очигледно убацивање Тита у срце српског слободарског покрета, његово изазивање братоубилачког рата и потом долазак на власт уз помоћ „савезничког" бомбардовања српских градова и наступа Црвене Армије, све то зарад спречавања аутентично српског

пијемонстког похода ка границама Душановог царства, биће за нашег „слободног интелектуалца" припрема за „аутохтони долазак комуниста на власт" у Југославији! Зато ће сада оне земље, које нису имале срећу да им се комунизам догоди аутохтоно (!), него им је споља наметнут, моћи да га се безболно отресу! Ми, међутим, којима је пало у део да живимо саму епохалну суштину битног еволутивног бивствовања, ми нужно морамо проћи кроз фазу *посткомунизма* која не дозвољава да се брзо дође до цивилизацијског ступња који су други европски народи пребрзо, пре него што то допушта теорија, пре но што је то било у њиховом суштинском еволутивном интересу, достигли још пре стотину година. Штавише, пошто „теорија" не допушта да се диктаторски режими, бар не они који су израсли из еволутивно нужне воље самопоробљених народа, руше изнутра, вољом и делом истих тих народа, мора бити да нешто није у реду са стварношћу која се тако грубо поиграва са теоријом! Зато су ту „слободни интелектуалци" да јој очитају лекцију и врате је на пут истинске еволутивне нужности!

А по тој нужности, сматра утемељивач посткомунизма, „глобална светска динамика" није довољна да посредује брисању са лица земље система створеног да буде „алтернатива стаљинизму", у који смо „ми Југословени а и доста странаца" веровали као у трећи, самоуправни, титоистички пут између капитализма и социјализма. Иако је овај титоистички пут доживео свој крај, тај крај не означава његово рушење, чак ни урушавање (имплозију!), какав је случај са земљама без аутентичног, аутохтоног доласка комуниста на власт, него *кризу* која изискује трансформацију, прелаз у посткомунистичко друштво са значајним одликама континуитета! „Фаталне слабости" других комунистичких режима, које „теорија" нашег доктора постмарксизма раније није уочавала, а које су тамо неочекивано довеле до „имплозије комунизма" (лукавошћу Горбачова и „његове групе"), очито нису постојале у теорији и пракси Трећег пута. Зато су ту, код нас, „и велике могућности да се у трансформацији комунизам претвори не у просту негацију, у нешто сасвим друго, већ у оно што ја називам посткомунизам". „Велика могућност" значи да ми имамо велику шансу! Ми поново имамо шансу да пређемо пут за друге! Додуше,

тај „експеримент ин виво" није резултат наше грандоманије, него ми напросто не можемо одолети еволутивној нужности која се нама служи зато да епохалну раван мишљења одржи на планети и у време када се стварност свуда срозала испод њеног нивоа! Ето због чега треба да се радујемо нашим тензијама, етничким и тржишним! Наш је једини задатак да спречимо њихово прерастање у „контрадикцију" издржавајући „дуготрајан, мучан процес" како би теорија посткомунизма тријумфовала над накарадном стварношћу, макар и завршила као претходна теорија нашег доцториссимус-а.

Пратећи, са ојађеношћу, оваква умна разлоговања Светозара Стојановића, вратих се на оно првобитно питање, чему се он то радује у изборној победи прерушених комуниста. Да ли простој чињеници да смо напредовали ка демократији? Да ће даљим напретком, у следећем „вучењу", доћи до потпуне победе демократских снага? Не! Света Стојановић се радовао изборној победи *своје* теорије! Стварност није сасвим пропала када је у стању да се подвргава теоријским шемама, макар њени кројачи и не бирали средства да својим маказама искроје одело по својој мери! Он се узрадовао победи еволутивне нужности посткомунизма и посткомуниста, авети друштвене својине која ће сада означавати елемент континуитета са комунизмом и бити извориште континуитета „етатистичке социјалне сигурности"!

А што се тиче јединог елемента дисконтинуитета - вишестраначког система - зар није у теорији посткомунизма предвиђено да ће се и он уклопити у континуитет дисидентским (робијашким!) менталитетом лидера опозиције? Није ли то најбољи доказ за виталност титоистичког пута који је био у стању да своје најбоље изданке распореди на све битне тачке политичког простора?

Схвативши тако до краја политичку мисао легализације посттитоизма, нађох се пред новим питањем: Не грешим ли то можда са својим уверењем да изборна победа (пост)комуниста значи продужавање комунистичке агоније српског народа? Није ли тако савршено подударање теорије и праксе необорив доказ да је Србија изабрана земља за суштински проток дуготрајне, мучне еволутивне нужности, у чијем је спровођењу све изврнуто,

сем за оне који уживају повластицу да на своје лагарије стављају печат Историјске Перспективе?

Пред тим питањем, и пред том могућношћу, осетих да и у мени струји радост. Можда је за све нас спасоносно да нам и после Тита буде Тито? У најмању руку, сада смо бар сигурни да постоји неко ко ће нам то теоријски објаснити.

Gaudeamus igitur, *друже* Стојановићу!

У „БОРБИ" од 5. јануара 1991. г. објављено под називом:
„ПРАКСА СЕ ГРУБО ПОИГРАВА СА ТЕОРИЈОМ"

(Овај текст заслужује "рђ-веду". Првобитно, она је ту и стајала. Читалац је у дорађеном облику може прочитати на крају књиге под називом "Рђ-веда о Ђидо-Гецованцима", с обзиром на то да је аутор, после догађаја од 5. октобра 2000. г, нашао за сходно да је издвоји у посебан текст.)

УДБАЦИВАЊЕ И ПАСОШКА КОНТРОЛА ДУШЕ

(Запис о људима-одашиљачима,
протераним гласовима, дечјим играма УДБЕ,
спољној и унутрашњој емиграцији
и лакмус-интелектуалцима)

„Победа" комуниста на првим послератним „слободним" изборима у Србији и Црној Гори завршни је параграф у уводном поглављу нове агоније српског народа.

На страну сви други разлози за нерегуларност ових избора, па тиме и за даљу нелегитимност комунистичке власти, осврнућу се овде само на чињеницу непризнавања изборног права српској политичкој и економској емиграцији.

Од комуниста се друго и није могло очекивати, него да жртве својих прогона искључе из гласачког тела. Они и нису друго чинили него из земље, или у земљу, протеривали гласове који би их, једнога дана, надвикали. Зато сву одговорност за изборну срамоту српску сносе они страначки вођи, који су пристајањем на такве изборе још једном протерали своју прогнану браћу у коју су се, иначе, клели.

Ја сам се, на тим изборима, кандидовао за председника Србије не бих ли се нашао у прилици да измећу осталог и ту ствар, народу, кажем.

Зато и доликује да данашње охоле победнике, и нарочито њихове „опозиционе" помагаче, подсетимо на судбину оних, који ће још извесно време морати да чекају на повратак у ослобођену отаџбину.

Тог подсећања ради, ево најпре једног дневничког записа, сачињеног овога лета у Либертвилу (што ће бити доказ органима гоњења да ме трајним одузимањем шест томова дневника приликом хапшења пре шест година нису одучили од бележења истине, али и искушење за јавног тужиоца Милана Бајића да посегне и за овим томом):

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИС
Гробље у Либертвилу, 14. 08. 1990. г.

На месту где у вечном миру почивају Јован Дучић и Владика Николај, на месту где клеветницима, високо изливен у памћење, пркоси ђенерал Дража Михаиловић, бележим песму коју на хумки, од зликовачке руке невино пострадалој девојчици Иванки Милошевић (6. 8. 1967 - 19. 6. 1977), остави у спомен песник Ђорђе Николић:

Помени Господе Свога младенца Иванку
Коју смо учили Пресветом Имену Твом
Молим Ти се, помени нашу највећу радованку
Међу анђелима у Царству небеском

Ми смо је, Свети Саво, учили Светосављу
Па Ти се молим узми је за ученика
Од ње не беше безазленијег бића у Православљу
Нити је Србија имала невинијег мученика.

(Ђорђе Николић, из „Молитве за Иванку")

А девојчица је погинула заједно са јуначином Драгишом Кашиковићем. Била је ученица Латинске школе у Чикагу.

Мученичка смрт деветогодишње девојчице Иванке Милошевић, у седишту Српске народне одбране у Чикагу, заједно са великим националним борцем, истакнутим писцем оштра духа и пера и неуморним уредником "Слободе" Драгишом Кашиковићем, врхунац је злочиначке делатности комунистичких званичника против српског народа. Педесет шест убода ножем у тело недужног детета (зато што је дете видело и препознало убицу Драгише Кашиковића) зарило се у душу Србије онолико дубоко и онолико погубно, колико то ниједан други пример не може симболизовати.

Стојећи, потресен и ужаснут, пред хумком мале Иванке, и стиховима њеног ујака на српском гробљу у Либертвилу, сетих се осионих речи иследника Државне безбедности Зорана Мијатовића који ми се у зору 6. октобра 1984. године, после хапшења а усред шеснаесточасовног мрцварења у просторијама

антисрпског полицијског пакла, неопрезно, не знајући каквог сведока има пред собом, претећи обратио следећим речима:

- Ми се с њима играмо као са малом децом.

Они, то су, наравно, припадници српске политичке емиграције.

Видели смо каква је то врста игре.

Видели смо да се српска комунистичка полиција те игре играла и са правом малом децом.

Живећи у Паризу од 1980. до 1984. године, боравећи у различитим српским и југословенским срединама, сретао сам и распознавао облике *удбацивања* тих играча са судбином људи.

Безбројни су начини њиховог прерушавања.

Најлакше се распознају по томе, што не бирају прилику да хуле на комунизам, и на Тита.

Многи од њих су под уценом. Они можда говоре што искрено мисле, али њима је то наређено! Њихов је задатак да регрутују све нове и нове непријатеље! Да колебљивије истешу у праве, делатне антикомунисте! који ће потом добијати задатке, најчешће уношење пропагандног материјала у земљу, где их, међутим, по њиховим варошицама и селима спремно чекају инспектори УДБЕ и трпају у затвор као народне непријатеље.

Онда УДБА, после извесног времена, и извесне обраде, шаље ове грешнике назад. На задатак. Они се враћају у своје средине са ореолом антикомунистичких мученика. Не пада им на памет да се враћају тамо, где се за најмању ситницу пада у затвор, или остаје без пасоша. Тиме стичу неприкосновеност. Но и против своје воље, морају да откуцавају и да производе нове непријатеље! Ако ли одбију послушност, или обуставе рад, прогутаће их помрчина.

Таквих уцењених било је, на моме врату, много, припадали су свим слојевима, све до врхунских интелектуалаца.

Мудри и разумни тада стискају своје црвене пасоше и држе језик за зубима. Не одлазе у цркву где вршљају људи-одашиљачи. Избегавају своје сународнике. Гледају своја посла! Никад не знаш у коме чучи ђаво!

Други начин распознавања ових уговарача са ђаволом води нас у интелектуалне кругове. Ту срећемо читаву плејаду

лакмус-интелектуалаца који у додиру са комунистичком базом мењају боју тако да постају нераспознативи за безазлен свет. Они су под уцену пали некаквим својим ранијим грехом који ће сада доживотно откупљивати привилегованим правом на критику својих уцењивача! - учинак такве мимикрије могао је да изрежира једино Мефисто: Простодушан свет везиваће своју наду у пропаст омраженог режима управо за оне који ће у кључном тренутку издати, не увиђајући да је та издаја извршена унапред! При томе ови људи-лакмуси имаће за главни задатак да потисну и маргинализују праве комунистичке непријатеље, које ће систематски претварати у *унутрашње емигранте*, оне који у својој властитој земљи живе у грађанској смрти. Ова најмилија чеда режима биће повремено изложена оштрој званичној критици за књиге које ће увек висити на ивици забране, али никад неће бити забрањене, него ће том техником добити баснословне тираже. То је начин да се окупира јавни простор и да се производе лажни идоли, чија ће се прикривена колаборација са режимом маскирати све новим и новим доказима нарученог - наградног! - опозиционарства. Па ако су и они покашто „принуђени" на колаборацију онда је то доказ да другог пута заправо и нема!

Сада су, међутим, маске пале!

Дојучерашња господа изненада постадоше другови.

Било је, наиме, дошло време да се плати дуг за уживање свих овоземаљских блага!

Ђаво је био дошао по своје!

По душу!

Управо одјек и утицај ових интелектуалних мешетара изазива највећу смутњу у српској политичкој емиграцији.

Од њихових приказа увеличаних на колосалном пропагандном платну, честити српски родољуби нису видели истинске антикомунистичке борце, своју унутрашњу емигрантску сабраћу.

А тој господи-друговима није никада ни на крај памети пало да се у својим родољубивим проповедима спомену жртава комунистичког терора расејаних по свету.

Мала Иванка Милошевић узалудно је чекала на њих.

Уместо да њен гроб пренесу на место на којем Београд, и Србију, још увек ружи такозвана Кућа цвећа, они су на својим плећима изнели „легализацију" титоистичких узурпатора.

Али сад је бар јасно ко је ко.

И ђаволово доба проћи ће ускоро!

САМОУПРАВА, Нови Сад, јануар 1991. г.

СУНЦОКРЕТИ У КОМУНИСТИЧКОЈ БОТАНИЧКОЈ БАШТИ
или
КАМЕЛЕОНСКИ ШТАБ

- запис о Надстраначкој братији
или о најбољој комунистичкој партији -

Последњи изум Одбора за мимикрију ("Камелеонски штаб") Комунистичке интернационале (одсек за Србију) зове се: *Надстраначки интелектуалци.*

То су, по дефиницији, људи снабдевени најпожељнијим националним и демократским особинама, проверени борци за слободу свог поробљеног народа, политички, интелектуално и морално издигнути изнад свих појединачних и посебних, и нарочито личних, интереса. И што је најважније, све те врлине спречавају их да се определе за било коју политичку странку. Такво опредељење значило би изневеравање највише заповести родољубља: Држати на срцу цео народ, његове суштинске циљеве, не тек ову или ону *страну* његовог целовитог интереса.

Ето одакле се новаче чланови најбоље комунистичке партије.

Само се по себи разуме да из таквог семена ничу најраскошнији сунцокрети у комунистичкој ботаничкој башти. Црвени ботаничари их с љубављу заливају почастима, наградама, звањима, повластицама.

Ништа мање разумиво да ће се њихови сунцокретни вратови преко ноћи уприправити за окретање према новом Сунцу, када једном у Србији осване нови дан.

1991, Београд

С ЊИМА У ПОНОР, С ЊИМА ИЗ ПОНОРА

- Интервју Славици Лазић, "Српска реч", пролеће 1991. г. -

Зашто је Добрица Ћосић тврдио да не треба сметати Милошевићу? Зашто је Матија Бећковић најрежимскији? Зашто је Брана Црнчевић најповлашћенији? Зашто је Милорад Павић ћутао? Зашто су бивши праксисовци за комунисте? Зашто је Никола Милошевић на правој страни? Хиљаду зашто за једно зато.

СРПСКА РЕЧ: Познато је да сте крајем 70-их са групом пријатеља интелектуалаца створили странку која је носила назив Странка правога слова. Зашто нисте обновили ту странку када је отворен демократски политички простор и зашто сте се определили за Радикалну странку?

МИЛАН МЛАДЕНОВИЋ: Године 1977-78. учинио сам покушај да оснујем политичку странку, а свако ко зна у којем смо режиму и којем времену живели, мора знати да је та странка била тајна. То је био скуп људи који су тајно, стицајем околности око мене, размишљали о будућности Србије и српског народа са надом да ће српски народ узмоћи да се ослободи комунистичког јарма. Наравно да су такве акције у оно време биле скопчане са великим ризиком и зато сви ти разговори и све духовне размене нису имале свој јавни одјек. Стицајем околности средиште тог покрета и странке били су Сремски Карловци, где сам у оно време предаво философију у Карловачкој гимназији. Ми смо имали јасну свест да ударамо духовни темељ за будући спас Србије. Касније су се ти разговори пребацили у Београд, у мој стан који је имао симболичан назив „Сфаирос", како се данас зове моја издавачка кућа. Многи људи памте да су још у оно време долазили у Сфаирос, што није

промакло властима које су о таквим спонтаним скуповима имале своје информације, па се мени у оптужници, неку годину касније, 1984. године, и нашла та идеја о окупљању у становима која је била тада омиљена на репертоару државне безбедности, која је и једну другу групу људи, али левичара, такође гонила кривично због окупљања по становима.

Током прошле године предлагао сам својим пријатељима да оснујемо Српску демократску странку што је већ прелазак на конкретан политички терен, међутим у то време, још увек је владала следећа крилатица: „ДОБРИЦА СМАТРА ДА НЕ ТРЕБА СМЕТАТИ МИЛОШЕВИЋУ". То је био разлог да Србија заостане са политичком демократизацијом добрих годину дана.

Био сам у прилици да протагонисте обнављања Демократске странке упозорим да то не раде, ДА ЋЕ СЕ НАЋИ ПОД СТРАНИМ УТИЦАЈЕМ КОЈИ НА ИЗВЕСТАН НАЧИН КОНТРОЛИШЕ ДОГАЂАЈЕ НА РАЗНИМ СТРАНАМА СВЕТА КРОЗ ШИФРУ ДЕМОКРАТИЈЕ И КРОЗ ПОСТОЈАЊЕ ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ, да смо ми у таквој ситуацији да морамо стварати аутентичан српски покрет без икаквог мешања са стране и без икаквих патроната - људи попут Добрице Ћосића. У оснивање Радикалне странке нисам се укључио зато што сматрам да је идеја обнављања старих странака најбоља, али када је већ кренула Демократска, шта природније него да се обнови и Радикална странка која ће снажније допринети обједињавању свих националних снага.

СР: Ви сте због своје активности у политичкој емиграцији, посебно писањем у емигрантском часопису „Савременик" који излази у Паризу, доспели под кривичну оптужбу за непријатељско деловање. Том приликом сте осуђени на 14 месеци затвора и ту казну и одлежали. Оптужени сте да сте писали антикомунистичке текстове, из којих је провејавало Ваше припадништво ослободилачком покрету генерала Михаиловића. Да ли сте заиста били следбеник овог ослободилачког покрета?

ММ: Ја сам био оптужен да сам се налазио у врховима четничке емиграције. То су у првој вести о мом хапшењу и о будућем суђењу објавиле све новине. Шта значи то „у врховима четничке емиграције"? То је очито била једна формула у ономе

времену која је затварала уста свима и која је спречила и оне који су имали жељу да ме подрже и да се за моју судбину заузму, да учине било какав корак. У то време помишљати и везати некога за четништво значило је везати га за најтежу врсту криминала. Ја сам са своје стране одувек био присталица четничког равногорског покрета и одувек сам био не само симпатизер, него велики поштовалац ђенерала Михаиловића и његове жртве, коју је лично поднео, а која је симболично гледано и жртва читавог нашег народа. Чланак „Следећи рат Драже Михаиловића" објавио сам у Паризу и он је био једна од главних тачака инкриминације. Кроз њега сам изразио своју симпатију и своја очекивања за будућност у вези са рехабилитацијом личности Драже Михаиловића.

СР: Јесте ли били у Комунистичкој партији?

ММ: Ја сам одувек био против тог режима, никад нисам био у Комунистичкој партији иако сам у неким ситуацијама, као и многи други, стајао пред дилемом да будем прихваћен у овом друштву, да добијем егзистенцију, могућност нормалног живота, уз услов да уђем у КП, или да наставим свој пут борбе против тог наказног поретка чији сам био противник и жртва. Био сам позиван на београдски и новосадски Универзитет на филозофске катедре, где сам такорећи био и примљен од стране колектива, али накнадна интервенција спречила је да се запослим тамо где ми је и било место и да се бавим филозофијом неутрално и независно од политике.

СР: У току суђења и истражног поступка Ваше колеге из Удружења књижевника нису реаговале онако како је то било нормално очекивати?

ММ: Ваша оцена је сасвим тачна. У оно време паралелно је текао процес шесторици дисидената, левичара и бивших комуниста, па и тадашњих, јавно опредељених за прави комунизам, различит од овог званичног, режимског који су они оптуживали за изневеравање основних начела марксизма и комунизма. За време тог суђења, такозваног суђења шесторици, текао је паралелно мој процес и мој штрајк глађу 40 дана. Дешавало се да у исто време и у исти дан буду судске сеансе. У првим редовима оног суђења шесторици, дакле левичарима, који су уз то још били на слободи и подигли целу светску јавност за заштиту њихових права, седели су

редом сви виђени и славни дисиденти, на челу са Ђиласом, Добрицом Ћосићем, Матијом Бећковићем, тадашњим председником Удружења књижевника Србије Миодрагом Булатовићем, који је одиграо кључну улогу у тадашњем дезавуисању јавности поводом мог случаја и свих подметања која су извршена да бих се ја изложио пресуди, и што је најважније - маргинализацији.

Миодраг Булатовић је тада уживао репутацију великог опозиционара и важио је за личност која се бори за српску ствар, посебно за Косово. Међутим, у исто то време он је по информацијама, које је добио што од тужилаштва, што од полиције, ишао по Београду и по УКС са мојим чланцима, који су иначе били објављени под псеудонимима, застрашивао народ и указивао да је реч о опасном народном непријатељу везаном за четничку емиграцију.

КАДА ЈЕ ИЗГЛЕДАЛО ДА ЈЕ ФРАНЦУСКА 7 ОПОЗИЦИЈА РЕЖИМУ, ФРАНЦУСКА 7 није радила ништа друго него је само извршавала налоге режима који је морао да пусти неки вентил, да однекуд продува ветар привидне слободе. Власт се служила УКС да искаже своје намере кроз туђа уста пре него што сама ту реч не каже. У том смислу не постоји ни једна досадашња управа УКС која није била наручена управа, која није била режимска управа, а од свих управа које су икада постојале од бољшевичких времена, најрежимскија управа је ова сада на челу са Матијом Бећковићем. Њихове маске нису још сасвим пале, али свако ко је макар и површно гледао, могао је да види ДА ТА ТАКОЗВАНА ОПОЗИЦИЈА У КОЈУ ЈЕ СРПСКИ НАРОД ПОЛАГАО НАЈВЕЋУ НАДУ, НИЈЕ НИШТА ДРУГО НЕГО ПРОДУЖЕНА РУКА РЕЖИМА. Тако да када говоримо о људима који су мене тада оставили да робујем и црknем у затвору, морамо да бацимо поглед и много година уназад, када су ти исти људи бивали у сукобу са текућим режимом. Али не смемо потценити садашње сазнање, а ја сам сведок за то дуги низ година уназад, да су они у своме опозиционарству увек имали упориште у врху власти или у оном делу власти који се преко њих супротстављао својим опонентима у тој истој власти.

СР: Да ли смо ми заиста имали опозицију?

ММ: Скоро да и нисмо. Зато је целокупна опозициона сцена била подручје велике маскараде. Прошле године, они од којих се највише очекивало да допринесу победи српских националних снага ставили су се у отворену службу својим налогодавцима у чијој су служби раније били притајени. То народу, чини ми се, још увек није јасно. Примера ради, сада је Добрица Ћосић држао свој говор у Крушевцу, где је изричући ставове са којима се сви можемо сагласити, протурио и ставове са којима се у ствари нико од нас не саглашава а пропушта их као неки нужан данак тренутку. Добрици се опрашта због тога што, ето, он не може да се одрекне своје младости. Међутим, невоља је у томе што Добрица има право да чува интегритет своје личности, али нема никакво право да од спасавања свог интегритета прави јавну политику Србије. Нема право да у интегритет и континуитет српске историје, дакле оне вајкадашње, умеће један потпуно наопак, српском народу непријатељски, зликовачки покрет који га је водио до уништења, а сада у некаквом накнадном континуитету треба да се испостави да је баш тај исти покрет био једини пут којим је српско биће, врх српске интелигенције, МОРАО ДА ПРОЂЕ да би дошао до садашњих сазнања. Тобоже, није се могло без комунистичких злочина, није се могло без Добрице као комунисте, не би било никаквог другог континуитета да није било Добрице и комуниста који су ту, из саме суштине српског бића, морали да се појаве, морали да упропасте Србе да би Срби сада могли да се дигну са пуном свешћу да су дошли на руб понора, а ми се тобож увек дижемо са дна понора. ЕТО, ТАКВИ ЉУДИ НАС И ВОДЕ У ПОНОР А ОНДА ХОЋЕ ИЗ ЊЕГА ДА НАС ИЗВОДЕ.

СР: Да ли је било изузетака?

ММ: Био је један светао изузетак, то је личност професора др Николе Милошевића, који је и унутар те управе УКС, у време када сам ја био у затвору, издвојио свој глас подршке и допринео да се и током мог боравка у затвору узвитла Удружење, у најмању руку због тога што је М. Булатовић у оно време мојој супрузи која се борила као лавица за мене, тек ступивши у брак са мном и носећи дете у утроби, доживела то да

јој је М. Булатовић добронамерно претио да ће остати без посла уколико се и даље буде залагала за свог мужа! Ја нисам бог зна шта тражио, тражио сам да се Удружење заложи да ми се врате лични књижевни дневници у шест томова који су ми одузети и које ми ни до дана данашњег нису вратили. То ћутање је производ кетмановске политике, стратегија маргинализације одређених појава и личности.

СР: Ваше оптужбе су веома озбиљне. Оптужујете српску интелигенцију да је у добром броју инструментализована од стране режима?

ММ: РАЗБИЈАЊЕ ЗАБЛУДА О ТОЈ ТАКОЗВАНОЈ ОПОЗИЦИЈИ СВОДИ СЕ НА ЈЕДНУ РЕЧЕНИЦУ: ТИ ЉУДИ ПОДМЕТНУЛИ СУ СВОЈА ЛЕЂА ДА КОМУНИСТИ ОСТАНУ НА ВЛАСТИ. Ту укључујем и САНУ која се срамотно понашала, ту укључујем део свештенства који је срамно ћутао прошле године и није подстакао искрене напоре, тамо где су они били искрени, а било их је, да се створи јак национални фронт. Напротив, ти људи који су важили као нада народна и који су важили као критичари комунистичког режима, управо су најзаслужнији за останак комуниста на власти. Доћи ће време када ће се многи тога стидети.

Брана Црнчевић је најповлашћеније чедо режима, онај који од самог режима има опцију да може да критикује, и то да ситно уједа, да се бори за демократију, али да у кључним тренутцима чини највеће услуге. И то се видело током прошле године. У тој својој претензији да буде опозиционар, а у суштинској везаности за режим на чијем хлебу живи одувек, најзад је ипак долијао. Многи људи су најзад увидели да он није никакав опозиционар него стожер режима.

СР: Прокоментаришите ћутање Милорада Павића?

ММ: Милорада Павића веома ценим због његовог књижевног опуса, због његовог великог научног доприноса у науци о књижевности и његовог открића непознатих токова српске књижевности. Дакле, уз сву хвалу коју одајем његовој личности, морам да кажем да је он одиграо једну од најнегативнијих улога својом пасивношћу и неопредељеношћу за опозицију. Као млађи присталица и пријатељ саветујем да не

направи грешку Васка Попе, који је на путу ка Нобеловој награди сматрао да му је боље да иде уз режим, него против режима. На путу је да учини исту грешку као и Васко Попа. Милорад Павић је човек који заслужује да добије Нобелову награду и у том погледу не треба му подршка комунистичке државе, она може само да му штети.

СР: У последњем броју „Самоуправе" коју сада уређујете, дотакли сте интересантно питање да су комунисти кроз такозвано табуизирање и забрањивање књига које до краја никада није и извршено, у ствари протурали повећани интерес јавности за писце који су били у њиховој служби?

ММ: Хтео бих да на ово што сам претходно рекао, ради потпуне истине, ипак направим малу резерву. Многи од ових људи које сам помињао и у чију уметничку, можда и људску, вредност уопште не можемо сумњати, а једна од њих је М. Бећковић, можда верују да се другачије није могло при оном режиму. То морам да кажем и не могу да занемарим чињеницу да су и људи које толико критикујем као што је Д. Ћосић у једном дужем периоду играли значајну улогу у буђењу српске националне свести. Нећу да улазим у то како би то изгледало да су неки други људи имали опцију да ту свест буде.

Уз то морам да кажем да су они умели веома вешто да користе за свој лични просперитет и за своју личну промоцију такву повлашћену позицију такорећи ДОБРОДОШЛИХ ОПОЗИЦИОНАРА КОЈИ СУ АМОРТИЗОВАЛИ ЖЕШЋУ КРИТИКУ ТЕ СУ БАЛАНСИРАЈУЋИ НА ИВИЦИ ЗАБРАНЕ, НА ИВИЦИ ЈЕРЕСИ, ЗАПРАВО НАПРАВИЛИ ОГРОМНЕ ТИРАЖЕ СВОЈИМ КЊИГАМА И СОБОМ САМИМА НАПУНИЛИ АКАДЕМИЈУ НАУКА. Том техником, обострано договореном, створили су своју велику славу и наобјављивали се књига. Они су се врло брзо нагодили са властима, па је тако М. Бећковић добио Седмојулску награду, Брана Црнчевић посланичко место, итд. Ја сам био запрепашћен, да Матија, као син четника, прихвати да прими ту награду. Матија је тим чином ставио прст на исти онај ороз који је пуцао у српске жандарме 7. јула. Треба да буде свестан шта је урадио и да у демократском свету мора бити спреман да претрпи

јавну критику. Мора бити свестан да последице чинова које предузимамо не могу остати без јавног одјека.

СР: Говорили сте и у америчком Конгресу. Како ви процењујете утицај и ефекте залагања за српско питање Хелен Делић Бентли?

ММ: Имао сам задовољство да са Драгољубом Мићуновићем будем примљен код г-ђе Бентли у својству председника ИО Радикалне странке. Сасвим ћу вам искрено рећи да је мој утисак тада био да Хелен Делић, било из својих личних побуда, било из одређених обавеза које има према Стејт Департменту и евентуално према америчком Конгресу, унапред типује на Слободана Милошевића и да нас двојицу као лидере две тада највеће опозиционе странке уопште није запажала као евентуалне носиоце власти у Србији. Као да нас је управо и видела као агенсе легитимизације Слободана Милошевића и његовог пута. Као да је наш задатак био да приморамо Милошевића на демократски поступак, да ми треба да одиграмо улогу његове демократске легитимизације.

СР: Покушајте да нам појасните улогу и значај праксисоваца, неомарксиста који су сада веома присутни на политичкој сцени?

ММ: ОВО ЈЕ У СТВАРИ ВРЕМЕ ПРОДУЖЕТКА ПРАКСИС ФИЛОСОФИЈЕ. ОСТВАРУЈУ СЕ ЊИХОВЕ ТЕЖЊЕ и сасвим је нормално да Михаило Марковић онда буде сасвим отворено у Социјалистичкој партији, сасвим је природно да се Света Стојановић радује изборној победи комуниста, сасвим је природно да је Небојша Попов, залажући се строго за демократска начела, на српској позицији, уз сву очигледност да се ради о томе да се у једно философско промишљање наше актуелности на један органски начин угради сегмент националног који су они прескакали. Значи, није никакво изненађење видети их на тим позицијама али је сада изненађење да нема никакве шире полемике.

У „Борби" од 13. јануара објавио сам полемички напис поводом интервјуа који је један од водећих праксисоваца, професор др Света Стојановић, дао „Борби" уочи Нове године и насловио га са „Време радости". Ту се он ишчуђавао свима онима који су после првог круга гласања били очајни због победе комуниста, јер он

сматра да је већ сама чињеница да имамо слободне изборе огроман напредак и да не треба да будемо тужни него да се радујемо, и сад би то било време радости! Наравно, мене је тај угао гледања пренеразио. Изненадило ме слепило тог човека који није био у стању да одмери своју тадашњу визију и сакрије своју радост. Показао сам да се заправо Света Стојановић радовао победи *својих* марксистичких идеала, он каже *посткомунистичких начела*, јер је видео да ЊЕГОВО ВРЕМЕ ЈОШ ТРАЈЕ.

Ја сам у том чланку показао да се та група од осморице који су били моји професори и били истерани с Филозофског факултета, раслојила у међувремену, са једним запажањем да свако од њих у овом раслојавању ипак на неки начин држи континуитет са својом марксистичком и комунистичком прошлошћу. И из тога нисам изузео ни Драгољуба Мићуновића, садашњег лидера Демократске странке, који је заправо и у демократску странку УНЕО ЛЕВИЧАРСТВО и Демократску странку ПРЕТВОРИО У СТРАНКУ ЛЕВОГ ЦЕНТРА, што је противно њеној суштини. Она би требало да буде, заједно са Радикалном странком, додуше "левље" од ње, но ипак странка десног центра. Нисам изузео ни друге, тиме сам им упутио јавни изазов на дискусију.

(Део разговора који се односио на Вука Драшковића и његов удео у фабриковању "подобне опозиције" новинарка је из разумивих разлога - интервју је објављен у гласилу Српског покрета обнове - морала да изостави.)

СЛИКЕ БУДУЋЕГ ПАМЋЕЊА, ИЗМЕЂУ "ЛОНДОНА" И "МОСКВЕ"

- Дневнички записи -

Недеља, 10. лажујак (март) 1991. г.
Нови Београд,
у колима са Ненадом[1]

Са истог овог, давног, места из године 1969. године, на ивици Студенског града, крећем поново на неизвестан пут, и гле чуда! Поново ће Љубљана бити преломна тачка отискивања, једино што ћу Ријеку, по свему судећи, прескочити. Зато ћу, међутим, чини се, овога пута стићи не само до Париза и Лондона, него и до Москве.

*

СЛОБОДАНЧА УШЕСКУ

Хотел Цреина
Крањ

Угледав, синоћ око 20:30 часова, тенкове и борна кола на лондонској раскрсници, наилазећи Милошевом улицом из правца Министарства одбране, и друге тек прошавше према Народној Скупштини и Телевизији, препознадох, у души, слику вечитог памћења, и рече ми глас:

- Последњи пут, за дуго време, гледаш "Лондон"!

Десет минута потом, на месту где се, са врха Призренске, скреће у Балканску десно, и на Теразије лево, прошавши поред тенка чија се дугачка смртоносна цев просто зарила у Балканску улицу, окренем се и видим слику издвојену за памћење: Дивну фасаду "Москве"!

И опет, изнутра, чујем глас:

- Последњи пут, за дуго време, гледаш "Москву"!

Тако између "Лондона" и "Москве", пролазећи кроз срце свог града окупираног десетинама бољшевичких тенкова, одлучих да се својој кући, којој иначе бејах кренуо, уопште не вратим!

И да се што пре склоним ван домашаја партијске полиције Слоброзана Титошевића.

Тако је Слободанча Ушеску већ ујутру, привремено, остао без свог двоструког кума, који ће сада, у дежели, промислити где да дене и како употреби своју главу корисније него у каквом јендеку.

ТЕНКОВСКА АРГУМЕНТАЦИЈА
У ИМЕ НЕБЕСКОГ МИРА

Понедељак, 11 лажујак 1991. г.
Хотел Цреина, Крањ

Између Саве и Кокре, са дуго неслушаним, и нечитаним, словеначким у уху, и у оку, очекујем Наташу Бошњак и радио-вести из врелог Београда, на чијим се Теразијама данас вага судбина Србије, Југославије и Балкана.

Да ће у тренутку демонстрације војне силе студенти ући у игру - она супстанца коју ни паклени злоум бољшевички, ни тенковска аргументација, не могу распршити (сем у име Небеског Мира) - могло се погодити; али ни она неће бити довољна да се најмилије чедо Сотонино свргне са ахриманског престола.

Штавише, сваки нови догађај који ће словесном уму бити доказ више за очигледност зла, послужиће том нестрпивом брозовићу као разлог, и добродошао повод, да стегне по један нови завртањ.

У његовом *случају, Румунија се* неће *поновити, уз сав темишварски мирис београдског лажујка.*

Јасно ми то бејаше још кад из кревета, болестан, устадох, да на главну београдску улицу, тог кобног 9. лажујка, крочим баш у тренутку када се из правца "Лондона", из грдне масе,

разлегоше, у рафалу, пуцњи, чију једну жртву, који минут касније, видех како је, из "Таковског грма", уносе у тек пристала болничка кола, уз избезумљене повике сведока и прскање околних излога (чему је, за будуће памћење, ударила печат свебрижна појава Љиље Пећанац, наднесена над носила и над усковитлани млади свет).

Јасно ми то бејаше и доцније када успех да се пробијем у Скупштину Србије и упозорим Вука да скуп распусти, и за сутра закаже нови.[2]

МОЈ ДОМ ЖАЛЕ
РЕКЕ, КРИЛА, МЕЂУЗВЕЗДАНИ ПРОСТОРИ
И ПОВРЕМЕНИ ЗАКУПЦИ НЕБЕСКИХ КОНАКА

Уторак, 12. лажујак 1991. г.
Домжале

Мој дом жале реке, приморане на дугу пловидбу и све удаљенији живот од извора.

Мој дом жале ветар, и птице, и све што, авај! узмаже да се до крила вине, па после ништа не може спутати можество одлетања.

Мој дом жале простори, проденути између звезда, тако да и без подстицаја нашег ума непрекидно цуре у Бескон.

И облаци мој дом жале, бескућници, повремени закупци небеских конака, прожети истом завичајном чежњом која их, не би ли свој узела мах, непрекидно одгања на пут!

*

И ТВОЈ ДОМ ЖАЛЕ,
АЛЕКСАНДРЕ КАРАЂОРЂЕВИЋУ

И Твој дом жале, Александре Други Карађорђевићу, јуначни преци Србистана, и дед, и отац Твој, а већ су га прежалили сви гавраноиди, похарници, распикуће.

Не може!

Не дам!

Овде, на брегу изнад Домжалаз, где је и мени дежела, где сасвим усамљен, жут, лептир трепери над још спарушеним изданцима жића, на клупи чију даску замењује поломљена грана, одлучих: Да ми је хитно кренути у Лондон, по краља, и пре повратка у земљу 27. марта, у Москву, на договор са руским Младеновићем: Пут који су нацртали тенкови и слике будућег памћења.

1 Реч је о ауторовом брату др Ненаду Младеновићу који га је из бољшевизоване Србије пребацивао на територију већ навелико усташизоване Хрватске, одакле ће истог дана аутобусом продужити у Словенију. Тамо ће га, у Домжалама, прихватити "словеначки зет", братовљев шурак Бранко Бошњак.

2 Али Вук, на жалост, савете пријатеља није слушао. Његово ухо било је нађуљено на другу страну, са које се очекивало да народни бунт послужи као изговор за војни пуч и преузимање сложозанске команде над "брозном" Армијом.

3 Са "брега изнад Домжала" аутор је имао јасан поглед на војни аеродром "Брник" на коме је, иначе, радила поменута Бошњакова супруга Наташа. Увећан број летова, узрујаност особља и официрског кадра, гласине које су колале, најзад и вести из Београда, упућивали су на то да је у току војни пуч и да границе сваког тренутка могу бити затворене.

Суочен са таквим развојем догађаја, аутор је током бележења овог записа, *управо на овом месту*, одлучио да напусти "словеначки егзил". Исте вечери љубазни домаћини превезли су га до Трста и већ сутрадан обрео се у свом вечитом граду - Паризу.

Тако ће у аналима остати забележено да је Конзервативна странка настала из двоструког ауторовог отпора - необољшевичком режиму Слободана Милошевића и његовој "троброзанској" опозицији, као и да је светску промоцију доживела пре но што је своје прве видиве кораке учинила у земљи.

На жалост, тај образац као да се уткао у њену потоњу судбину. Председника Конзервативне странке примаће светски државници највишег ранга. У земљи, она као да ником није била потребна.

ПРОТИВ ТРОБРОЗАНИЈЕ ЗА КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ

1991 - 1992

НАШ ПРОГРАМ ЈЕ РЕСТАУРАЦИЈА МОНАРХИЈЕ

- Интервју париском QUOTIDIEN-у
од 22. марта 1991. г. -

"Путујем у Лондон на сусрет са краљем Александром, где ћу од њега тражити да дође у Југославију и у Србију пошто то народ захтева."

У тренутку када се Југославија заглибљује у пометњу и хаос, Милан Младеновић од Лужице, српски књижевник и песник, оснивач Конзервативне странке, не скрива своја монархистичка уверења. За њих преузима потпуну одговорност.

QUOTIDIEN. - Како сте дошли на идеју да оснујете Конзервативну странку?

МИЛАН МЛАДЕНОВИЋ. - Та странка је, у ствари, произашла из распада Радикалне странке коју сам основао прошле године, но у коју се убацила и разорила је комунистичка полиција.

Данас је Радикална странка, која на децембарским изборима није изборила ниједно посланичко место, подељена у три струје. Осуђена је, дакле, на пропаст. Зато је ваљало организовати нови покрет.

Наш програм је рестаурација монархије. Не ради се само о вољи за монархијом, него о обезбеђивању легитимитета власти који педесет година комунизма није могло укинути.

QU. - Верујете ли да би краљевина била у стању да спречи распад федерације?

М. М. - Раразарење земље програмирано је још АВНОЈ-ем, што значи: "Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије", под Титовим вођством, 1943. г. Комунистичка власт је, у основи, департмане монархистичког режима заменила

унутрашњим националним границама додељеним Републикама на потпуно произвољан начин. На тај начин је Тито, који је био Хрват, укључио у хрватске границе Далмацију и Славонију које ту никада нису припадале.

При свом оснивању, 1919. године, Комунистичка партија Југославије није имала другога циља до разарање земље. Комунисти су 1936. г. потписали уговор са усташама (хрватска фашистичка партија) о међусобном ненападању. А од 10. априла 1941. г. хрватски официри и војници дезертирали су и тако разбили јединство отпора.

QU. - Како се у овом тренутку гледа на монархистичку идеју у Југославији?

М.М. - Не може се у исти мах бити и антикомуниста и чувар учинака комунистичког режима, не признавати комунистичку власт и прихватити комунистичко обарање монархије. Што се нас тиче, ми стојимо на становишту 1) да је монархија једини носилац легитимне власти, 2) да српски комунизам служи као изговор непријатељима Србије да прикрију суштину: очување унутрашњих граница.

Хрватско становиште је некохерентно. Хрвати признају АВНОЈ, који је комунистичка творевина, и у исти мах оптужују Србе да су комунисти. Што се тиче Слободана Милошевића, он се понаша као издајник заташкавајући пред светским јавним мнењем истинске проблеме Србије ради спасавања комунизма.

QU. - Како изаћи из те збрке?

М.М. - Срби су жртвовали три милиона свог становништва за оснивање и очување Југославије. Наш народ се не може цепати. Хрвати и Словенци морају прихватити ту стварност, Срби неће допустити цепање Југославије. Ми смо, наравно, у пуној мери расположени да Хрватској и Словенији признамо ограничени суверенитет, али под условом да исту спремност покажу и они у признавању истих права Србима у Крајини. Они морају поштовати слово југословенског Устава.

Ја сам сасвим сигуран да ће Хрвати и Словенци пре прихватити краља него Милошевића. Али ако желе потпуну сувереност, мораће да се за њу туку.

QU. - Ви желите да исправите рђаву слику о Србији?

М.М. - Суд западњачких земаља о Србији је неправичан. Зато сам се упутио у више европских земаља. Лажно је веровати да су сви Срби комунисти. Сасвим обрнуто, они желе демократију и демократска решења за проблеме Југославије и излазак на крај са последицама педесетогодишње диктатуре.

Желим да упутим три позива: 1) *Александру II*, затраживши му да изрази вољу за повратком ради преузимања суверене власти, почев од обраћања армији, 2) *Милошевићу*, тражећи од њега оставку којом би омогућио васпостављање природне везе између нашег српског националног интереса и југословенске заједнице, 3) најзад *западњачком јавном мнењу*, не бих ли га уверио у демократску зрелост Србије и у то да је она ујединитељски елемент Југославије. Да се мора прихватити као истински савезник демократске Европе.

Разговор водио: Georges Dupoy (Жорж Дипоа)

ПРОГРАМ КОНЗЕРВАТИВНЕ СТРАНКЕ

- Саопштење Иницијативног одбора о оснивању Конзервативне странке -

Данас је у Петрограду (садашњи Зрењанин) основана Конзервативна странка, чији је циљ да обнови Краљевину Југославију.

Иницијативном одбору за оснивање Странке придружили су се присталице Југословенске радикалне заједнице окупљене око Светомира Милошевића из Петрограда, и групе радикала око Слободана Младеновића из Јагодине (садашње Светозарево) и Боре Станковића из Сремских Карловаца. На оснивачком скупу постигнута је сагласност по питању Програма, Статута и руководства, као и седишта Странке које ће бити у Београду, Улица Краља Милутина 7.

За председника Странке изабран је песник и философ др Милан Младеновић из Београда, за потпредседнике председник Иницијативног одбора г. Ђура Жарић из Београда и новинар Синиша Николић из Новог Сада, а за секретара књижевница Јасмина Ракић из Београда.

Оснивачки програм Конзераваативне странке јединствен је и по свом садржају и по обиму. То је сигурно најкраћи политички програм једне странке у нас, и у целини гласи:

Конзервативна странка
оснива се са циљем да својим деловањем:

1. Очува и оживотвори вековне религијске, културне и цивилизацијске вредности неговане у крилу српског, свих јужнословенских и осталих балканских народа;

2. Спречи распад југословенске државе и губитак њеног суверенитета;

3. Припреми услове за обнову Краљевине Југославије на челу са легитимним носиоцем суверене власти, насилно срушеном династијом Карађорђевића, у лику престолонаследника, Његовог краљевског височанства принца Александра ИИ;

4. Допринесе стварању претпоставки за обнову владавине права и ефикасног деловања државе;

5. Утиче на успостављање нарушеног поверења међу јужнословенским и другим балканским народима ради заједничког укључивања у процес текуће европске интеграције;

6. Створи услове за обнову полувековним неприродним развитком упропашћене привреде, и

7. Врати знамења и обнови институције предратне Југославије ради продужетка насилно прекинутог тока прожимања цивилизацијских, религијских, културних и националних ентитета на балканском простору.

18. април 1991. г.

Секретар Конзервативне странке
Јасмина Ракић

ТИТА ИЗМЕСТИТИ ИЗ СРБИЈЕ НА ЦИВИЛИЗОВАН НАЧИН

Конзервативна странка се придружује ужичком народу

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

Конзервативна странка се придружује ужичком народу и изражава му своје дивљење због мудрог бојкота Референдума о промени имена града.

Нико српски народ није питао када је име његовог бившег тлачитеља придавано градовима, улицама, школама, касарнама, предузећима. Зато нико нема ни право да позива народ да се по тако срамном питању изјашњава.

Позивамо представнике опозиционих странака да убудуће не упадају у сличне комунистичке замке, товарећи неприпремљеном народу терет одговорности за легитимизацију раније почињених бољшевичких злодела.

Питање избацивања имена Јосипа Броза и свих других припадника његовог завереничког покрета из имена градова и установа налази се у надлежности Скупштине Србије и она га, у најкраћем могућем року, мора ставити на дневни ред.

Исти је случај и са неопходношћу да се Меморијални комплекс "Јосип Броз", као и гроб бившег диктатора Југославије, на достојанствен начин, одлуком Скупштине Србије и Југославије, изместе из Београда, како се народ не би даље наводио да такву цивилизацијску обавезу изврши на нецивилизован начин.

Председник Конзервативне Странке
Милан Младеновић

22. април 1991. г.
Београд

ГЛОГОВ КОЛАЦ ЗА СТАНОВНИКА КУЋЕ ЦВЕЋА

- Отворено писмо Војиславу Шешељу -

Драги Војо,

Одлучио сам да Те позовем на сарадњу после Твог јавно изреченог наума да се стави крај на недолично присуство Јосипа Броза Тита у београдској и српској средини. Задовољство ми је да Те обавестим да је Главни одбор Конзервативне странке одлучио да своју истоветну акцију повеже са Твојом и на тај начин допринесе повезивању националних и демократских снага спремних да пруже свој пуни допринос докрајчењу "брозног времена".

Теби није непознато да сам ја од своје најраније младости био у непрекидној борби против оне силе зла чији је најуспешнији представник био покојни становник Куће цвећа. Није Ти непознато да сам због чланака писаних о њему одлежао четрнаест месеци на робији, у исто време када си и Ти, из сличних разлога, трпео исту судбину. Није Ти непознато да ми је због говора одржаног о њему почетком 1989. г. Слободан Милошевић одузео пасош и није ми га вратио годину дана. А није ти непознато ни то да сам прошле године, управо на дан 4. маја, у Јагодини, први одржао говор са захтевом да се изнесу на видело истинске велике личности наше новије историје, а овоме туђинском послушнику сатре сваки траг у нашем памћењу.

Зато сматрам да стојим на довољно квалификованом месту да од Тебе тражим да се у наумљеној акцији ослониш пре свега на савест и достојанство нашег народа коме не припада то да рушилачки руши рушилачко време. Позивам Те да својом акцијом не пружиш повода старим, добро познатим аветима да своје умеће поново довезу на тенковима у Београд. Позивам Те да

демонстрације 4. маја буду мирне, али да трају све док се сви захтеви српског народа не испуне. А ти захтеви су следећи:

1) Измештај гроба Ј. Б. Тита из Србије и његово лоцирање на место предвиђено за сахрану;

2) Распуштање Меморијалног комплекса "Ј. Б. Тито", образовање Одбора за располагање његовом имовином и коришћење земљишта;

3) Уклањање имена Ј. Б. Тита и његових комунистичких завереника из назива градова, улица, школа, предузећа, касарни и слично;

4) Истинито приказивање и вредновање догађаја и личности из новије српске историје;

5) Све ове одлуке да донесе Скупштина Србије.

Уверен сам да је снага ових захтева довољна да подигне на ноге цео српски народ. Њега су на ноге у прошлости могли подићи само узвишени циљеви, а позиве на рушење упућивали су други против нас.

Са уверењем да је куцнуо ЧАС ДОШЛОСТИ ИСТИНЕ, да овим чином наш народ треба да крене на пут у ДОБА СЛОВЕСНОСТИ, а не у ново бесловесно тумарање, још једном Те позивам на одмереност и сарадњу, уз мој стари поклич:

ГЛОГ ДОБАВЉАЈ, БЕЛИ ГРАДЕ!

1 Аутор је ову добронамерну поруку јавно упутио Шешељу и поред тога што му је овај непуна три месеца раније, као што је то читалац већ сазнао у претходном поглављу, уз помоћ Милошевићевих *булајфер-четника* "отео" Народну радикалну странку.

Дојучерашњи "народни", сада пребегли "српски" радикали, дочепали су се големог глоговог колца који је аутор симболично донео на протест 4. маја пошто га је претходно истесао и зашиљио у Чачку, са Витомиром и Ивом Ћаловићем, надахнут својом песмом "Глог добављај, Бели граде", написаном још 1978. године, за живота југословенског диктатора. (*в. ту песму горе на стр. 73*)

Не дозволивши аутору да се попне за говорницу и одржи говор, поменути пребези шенлучили су са племенитим комадом дрвета и тако изопачили његово симболично традиционално значење, испунивши тиме основни задатак и смисао постојања своје странке. Шешељ је после својатао тај колац као што и до дана данашњег својата и ружи радикалско име. Касније ће својатати и ауторов Земун.

ХРВАТСКА ЈЕ У РАТУ ПРОТИВ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

- Отворено писмо председницима дванаест хрватских опозиционих странака -

Поштована господо,

Дванаест хрватских опозиционих странака објавило је да се Хрватска налази у рату.

То је тачно.

Дванаест хрватских опозиционих странака прећутало је при том да се Хрватска налази у рату који је *сама* објавила.

Ви сте, као челници најугледнијих хрватских странака у петак, на конференцији за штампу, непрекидно говорили о *одбрани* Хрватске.

Ви сте, међутим, пропустили да обавестите јавност *ко* је напао Хрватску, ко је *нападач*.

Ред би био да као људи обавештени и умни саопштите свету о каквој је врсти рата реч.

Вама је познато да је Хрватска у лику својих републичких челника изразила вољу за отцепљењем од Југославије. Вама је познато да постоји само један начин да се та воља оваплоти у државни суверенитет Хрватске: Сецесионистички рат против Југославије.

Рат у коме се Хрватска налази зове се: Рат за отцепљење од Југославије. Тај рат објављен је оног тренутка када је Хрватска изразила вољу за суверенитетом, а *признао* га је Фрањо Туђман подигавши народ Сплита против ЈНА као јемца државног суверенитета Југославије.

Пошто је из претходних ставова јасно да је Хрватска *агресор* у рату у којем се налази, очекујем од вас љубазност да ми објасните зашто и од кога се Хрватска брани.

Да ли је Хрватска објавила рат само српском народу који живи на територији данашње брозовске Хрватске, оном народу који не жели да са њом учествује у комадању Југославије, нити да прихвати изношење српских земаља у другу државу? Да ли је Хрватска објавила рат само српском прерушеном бољшевичком руководству које јој служи као савршени изговор за испољавање сепаратистичке воље, а у ствари је већи терет српском него хрватском народу? Да ли је Хрватска објавила рат само Југословенској народној армији која у одсуству сувереног команданта служи само као параван за успешан исход сецесионистичког рата?

Не!

У самој суштини ствари, Хрватска је објавила рат јединоm сувереном конституенту југословенске државне заједнице, а ви врло добро знате да је то била српска држава по имену Краљевина Србија, која је у том тренутку обухватала и Црну Гору. Нападима на ЈНА у својству тобожњег заштитника српских интереса, хрватско руководство само маскира прави идентитет нападнутог, а то је Краљевина Србија у својству носиоца конститутивног суверенитета Југославије. А пошто је та држава, уткана у Краљевину Југославију, са њом нелегитимно уклоњена са историјске позорнице, хрватска објава сецесионистичког рата аутоматски реактивише њену рестаурацију. Из тога следи да кријумчарење сецесионистичког рата нападима на ЈНА нема никаквог правног покрића, јер ће ЈНА добити својство сувереног заштитника Југославије тек када се стави у службу суверене власти, а она припада насилно свргнутој династији Карађорђевића.

Отуда ви не можете порећи да је право српске државе да се и на бојном пољу бори за очување великих тековина својих ослободилачких ратова од 1912-1918. г. у којима је изгубила трећину свога становништва, уградивши га у суверенитет Југославије. Ви не можете ћутке прећи преко права српске државе да у будућности штити сународнике жртава незапамћеног геноцида почињеног у хрватској држави, такође отцепљеној од Југославије. Зато морате и очекивати да ће Србија, истрајете ли ви и даље у ширењу бојних поклича, схватити да је рат објављен Југославији уствари рат објављен Краљевини Србији, те да ће она

мобилисати све Србе, без обзира на политичку припадност, на истински *одбрамбени* рат.

Будући, међутим, уверен да се у ваше духове није до краја увукла она погубна неман, која је у недавној прошлости бацила тешку сенку на историјско достојанство вашег народа, позивам вас да упрегнете последње снаге на изналажење начина да свој народ извучете из страдалничке авантуре у коју га увлаче противници мира и цивилизацијског „суживота" свих историјских, етничких, културних и других индивидуалитета.

Зато би достојанству вашег високог звања доликовало да пре свега свој, хрватски, народ, а затим и целокупну светску јавност, обавестите о правој природи рата за који ви мобилишете своје сународнике. И пошто не сумњам да свима вама, као вођама демократски опредељених странака, на срцу пре свега лежи идеја владавине права, уверен сам, поштована господо, да ћете се после свих ових сазнања, часно одрећи тежње да будете нелегитимни баштиници произвољних авнојевских граница, и то у тренутку када доласком вашег сецесионистичког председника на чело Југославије, ступа на снагу самоукидање АВНОЈ-а.

И Конзервативна странка, и ја лично као велики поборник хрватског права на властити историјски индивидуалитет, најискреније вам пружамо руку пријатељства, у нади да ће вам ово писмо помоћи у трагању за леком од ратне грознице и за повратком мира и слободе у наш заједнички балкански и европски простор.

13. В 1991. г.
Земун

ТУЂИ КОНАЦ ЗА КРПЉЕЊЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Писма Немањи Марчетићу, главном уреднику "Соутх Слав Јоурнал" у Лондону -

Драги Немања,

Ваше идеје о краљу као регенту сећам се још из Лондона. Она је добра, али се поставља питање, ко ће донети одлуку да се народ, референдумом, по том питању изјашњава. Исто ствар стоји и са „сувереним краљевинама", јер нити реално има изгледа да било која „федерална јединица" предложи прелазак на монархију, нити да се, нарочито, не-Срби сагласе са Карађорђевићем као својим краљем, без обзира на све погодности таквога решења, на које Ви с правом указујете.

Да ли би претња грађанским ратом и перспектива обарања Милошевића били довољан и убедљив разлог да Хрвати и Муслимани пристану на српског краља-регента? ИСКРЕНО, НИКАД! Они су у свом издвајању већ толико далеко отишли, да се само још у Бога уздају, да ће Србе још увек под Милошевићем, дакле у слепилу, држати, како би се све до самог краја користили војском као параваном за вођење (и добијање!) сецесионистичког рата против Југославије, чиме ће за сву вечност легитимисати суверенитет над границама са српским територијама.

Хрвати ће (а за њима онда и Муслимани) на Ваш план пристати тек када почну да губе и ово што сада имају. Срби сами не смеју више пристати на краља Југославије док он претходно не обнови своје својство краља Србије, јер би у противном такав краљ био изложен истом оном притиску коме је подлегао Петар ИИ. А својство краља Србије већ је формално реактивисано од тренутка када је Хрватска повела сецесионистички рат против Југославије, јер је Краљевина Србија једини суверени оснивач Југославије, па тиме и једина позвана да за тај суверенитет јемчи

и за њега води одбрамбени рат. Наш Престолонаследник треба, дакле, да стане пред огледало и угледа српску круну која му већ стоји на глави; али како да ја то кажем народу када њему (Принцу) не пада на памет да превасходно игра на српску карту, чекајући да га позову братски загрљени Хрвати, Словенци, Шиптари, Муслимани! Знате ли колико хиљада пута треба да Вам напишем то: НИКАД! А што се Анте Марковића тиче, он ће упутити позив српском Краљу, на југословенском нивоу, онако исто како је то оцу Александровом учинио Шубашић, дакле тако да на референдуму буде без икаквих шанси.

Зато је једина нада да наша династија поврати своју легитимну власт српски пакет који гласи: СУВЕРЕНИТЕТ + КРАЉ = КОНФЕДЕРАЦИЈА ОГРАНИЧЕНО СУВЕРЕНИХ ДРЖАВА, међу којима ја само још Хрватску (осим Србије) видим као краљевину (са кнежевинама Крајином, Далмацијом, Славонијом, Истром, Загорјем са Загребом и слободним Дубровником), а остале као кнежевине. Заједничка држава би се звала: КРАЉЕВСТВО ЈУЖНИХ СЛОВЕНА. О суверености Босне, и нарочито Македоније, не може бити ни речи. Али то питање остављам за други пут.

Регент би, дакле, могао ступити у дејство само ако би прво као краљ Србије изјавио да прима објаву рата Хрватске и Словеније и стао да мобилише српску војску на одбрани Југославије и свог права на одбрану њеног суверенитета. ТО ЈЕ РЕАЛНОСТ КОЈЕ ЋЕ СВИ УСКОРО ПОСТАТИ СВЕСНИ! У име те реалности треба тражити савезнике међу Словенцима, Хрватима и Муслиманима. ЛАТИНИ ВАРАЈУ СА КОНФЕДЕРАЦИЈОМ, ОНИ ТРАЖЕ РАЗЛОГ ЗА РАЗЛАЗ. - Толико за сада.

6. ВИ 1991. г. Земун

*

Драги Немања,

Можда ће Вам годити да Ваш „Меморандум" проучавам паралелно са Гарашаниновим „Начертанијем", које ми на једвите јаде набавише у Историјском институту.

Коначно, дакле, читам интрегрални текст, чак и изворну верзију „Начертанија“, коју је, заправо, написао човек по имену Фрањо Зах.

Видим да основни смер тога документа сасвим иде у Вашем, и у мом правцу, а против следеће екипе: Михиз - Ћосић - Бећковић - Црнчевић - Перишић - Слободан Милошевић - Шешељ - Драшковић.

Тек толико да Вас вечерас обавестим, да Вам припремам одговор.

4. ВИИ 1991. г. Земун

*

Драги Немања,

Шаљем Вам допис о којем се још, за мог боравка у Лондону, договорисмо. (...)

Рекох, а то и сами видите, ситуација је очајна, али за утеху, из дана у дан повећава изгледе за обнову монархије.

И синоћ, и данас, говорио сам народу пред Скупштином Србије, и замислите, повукао сам тај силан свет да извикује: „Доле влада!“ и „Живео краљ!“.

Опстанак Милошевићев условио сам стварањем Владе националног јединства, оснивањем Српске народне одбране (уз повезивање са том организацијом у емиграцији), као и Одбора за правду и истину о Србији (ОПИС)...

6. ВИИ 1992. г.
Земун

*

Вихорно смењивање догађаја прекиде ме у довршетку, и слању, ових дописа.

У међувремену, јуче смо, код Патријарха, потписали неизречену, несрочену, ненаписану заклетву, да се странке и прваци неће завађати.

Е тога, код Срба, неће бити, као што ни у пустињи песка, у шуми дрвећа, а у Енглеској кише.

Наравно, искористили су предоброг Патријарха да саопште, да су све странке раскрстиле са Југославијом.

Ја сам, пред свим новинарима, саопштио, да се г. Глушчевић, износећи тај закључак, сувише препустио жељи за уопштавањем, па је пропустио да помене ситницу да је бар половина странака на ствар гледала супротно. Наравно, у штампи о томе ништа!

Вечерас смо слушали изјаву Слободана Милошевића и Вељка Кадијевића. И један и други општро говоре о миру, што значи да већ сутра или прекосутра можемо очекивати обнављање пожара. (...)

Пре две вечери гледали смо, и делимично слушали, Престолонаследников говор у Парламент Хоусес. Многима се допао. А замислите шта је Шешељ, јуче, рекао пред Патријархом: Да Србији не треба никакав краљ, да Александар ИИ то никада неће бити ЗАТО ШТО ЈЕ СРПСКИ ИЗДАЈНИК! А издајник је зато што хоће Југославију, и што Србију поново продаје (као и његов отац, каже) највећим српским злотворима. А за њим слично каска Јовић (СНО).

Драги Немања, готово да је - у извесном горком смислу - привилегија бити сада овде, учествовати у овим судбоносним догађајима. Али на догађаје је тешко утицати умом, јер Милошевић не жели да се консултује, будући да и даље води свој грађански рат.

Волео бих да могу помоћи у бољем и правовременом разумевању ситуације, у штабу Његовог височанства. Не знам како се, и колико, информишете и да ли напредује идеја о Крунском савету.

7. ВИИ 1991.
Земун

*

Драги Немања,

Споразум („заклетва“) код Патријарха није био споразум са владином странком, јер њен представник (стари добри бољшевик Михаило Марковић) није ни потписао, као ни Мићуновић, јер су обојица, до недавно нераздвојни пријатељи, у ствари избегли целивање Јеванђеља и Часног Крста, о Патријарховој руци да не говоримо (уз то, Мићуновић је пред

Његовом светошћу говорио са рукама у џеповима!), те на време утекли. Друга је ствар што је Милошевић ствар искористио да је јавности прикаже као подршку његовој политици, кроз став да су странке тобож раскрстиле са Југославијом (чему сам се ја на Конференцији за новинаре успротивио, али то нико није пренео). Саобразно таквом закључку, он сутрадан јавно одустаје од Словеније! и позива војску да стане на западне границе Србије! А Михиз, који је главни инспиратор Мале Србије и Милошевић га, као и Добрицу, слуша, објављује свој *Предлог* (који Вам шаљем) синхронизовано, као благослов „надстраначких интелектуалаца" за националну велеиздају!

Сасвим је зато природно да ја прихватам Ваше аксиоме, и то по редоследу који сте назначили. Али ствари, нажалост, стоје другачије када је реч о народном осећању које опредељује политику. Краљ ће изгубити све у Србији и код Срба стане ли да осуђује САО Крајину. Таман посла розоружавати Србе кад се Хрвати већ годину и по дана припремају за општенародни рат, и спремни су да понове геноцид! Хрватска врви од усташа из Аустралије и сл. Понижење војске у Словенији (Срби то доживљавају као своју срамоту), као и одолевање Крајине, створили су ситуацију да сада СРБИ ЖЕЛЕ РАТ! Дакле, тежња ка миру не може више бити ни разлог ни оправдање за било који политички потез или наум.

Наша је несрећа у томе што је Крајина постала неразмењива валута за Милошевићев опстанак. Јер ко да се поузда у ЈНА после словеначке издаје? Под садашњом командом, војска је употребљена као параван за победоносно ратовање Словеније и Хрватске ради легитимизације титовских граница и војног печата на суверености њихових држава. А томе ће послужити и другде, ако је негде пала одлука да се Југославија најпре рашчеречи („раздружи!") ради поновног крпљења туђим концем. Пад Крајине, губитак сувереног права на Босну и Македонију, срушили би, додуше, Милошевића, али зар је то цена коју треба да платимо за ослобађање од комунизма? Та није ли управо то био циљ њиховог оснивања и свеколиког делања у Југославији кроз цело ово столеће? да је поцепају, да је раскомадају, да је „балканизују", да је дакле присаобразе тлу чијем је суштиноименом изазову одолевала 73 године? да тако понизе и обезвреде Србију и сав њен двовековни напор?

Зато Вам кажем да ће Краљ туђи Милошевића не сузбијањем и потискивањем српских легитимистичких тежњи, него напротив, њиховим ојачавањем, јер се управо тако оснажују Ваши властити аксиоми. Зато први задатак будућег краља Југославије треба да буде претходна реституција његовог својства краља Србије, који по аксиому 2 ("очување спољних граница") мора победити сецесионисте и тако сачувати своје својство краља Југославије. Сећате ли се да смо се још у „Европи" сагласили око подржавања оба обележја круне? А што се тиче Македонаца и Муслимана, они у оснивању Југославије нису учествовали, па у овом рату Хрвата и Словенаца против Срба не могу имати равноправан глас. Довољно је, како Ви кажете, да буду неутрални. *Али то не значи и суверени*. Лично мислим да свим тим народима Краљ треба да обећава благостање и слободу, а не државу. И њима ће више одговарати да се у Југославију удружују као грађани и као народи, а не (не дај Боже!) као суверене државе, нарочито Хрватима, којима држава служи за беспримерно самоискључивање из редова цивилизованих народа.

РЕФЕРЕНДУМ У ХРВАТСКОЈ И СЛОВЕНИЈИ - ЕТАПА СЕЦЕСИОНИСТИЧКОГ РАТА ПРОТИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

За Конзервативну странку неприхватив је било какав разговор о комадању Југославије, па самим тим и референдум о отцепљењу неке од садашњих АВНОЈ-ем дефинисаних федералних јединица. Конзервативна странка стоји на становишту да би чак и по важећем Уставу СФРЈ нека од тих јединица могла да се отцепи само ако поведе и добије *сецесионистички рат против Југославије*, јер је за промену граница Југославије мирним путем потребна сагласност свих, а такве сагласности, као ни других правних и политичких претпоставки, зна се, нема.

Пошто то знају руководства Хрватске и Словеније, за њих је референдум за отцепљење само једна етапа необјављеног али стварног сецесионистичког рата који већ дуже време воде против Југославије.

За разлику од тог референдума, који има за циљ промену спољашњих граница Југославије, па самим тим и њено уништење са несагледивим међународним последицама, плебисцит српског народа у САО Крајина и другим деловима АВНОЈ-ске Хрватске одвија се у *оквиру* Југославије и не угрожава њен суверенитет, него га, напротив, учвршћује.

Конзервативна странка држи да је очување суверенитета Југославије неопходан услов за обнову Краљевине Југославије, што је иначе основни циљ Конзервативне странке.

За Главну управу,
Милан Младеновић, председник

19. маја 1991. г.
у Београду

ВИДОВДАНСКА ИЗЈАВА

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

Поводом традиционалног видовданског обележавања Косовске битке, Главна управа Конзервативне странке подсећа јавност да се на данашњи дан навршава *седамдесет година од доношења Видовданског устава* (28. јуна 1921. године), који је био први и једини демократски донет устав Југославије. У оба своја значења, и као симбол косовског хероизма у служби одбране највиших националних и заједничких цивилизацијских вредности, и као симбол демократије у јужнословенској заједници народа и култура, *Видовдан заслужује да буде слављен и као српски и као југословенски празник*. Жалосно је међутим, да ни српска ни југословенска држава нису ни покушале да кроз прославу Видовдана искористе највиши духовни потенцијал који нас за Европу везује спонама равноправности и заједништва у деоби исте историјске судбине. Сасвим супротно томе, и једна и друга су битно допринеле да се уместо у слози и миру овогодишњи Видовдан дочека у потпуној разједињености и у крвавим ратним обрачунима.

Конзервативна странка захтева од српског државног руководства, српске Владе и српске Народне скупштине да макар и са закашњењем Видовдан прогласе *државним празником Србије*, а то својство одузму 7. јулу, а да истовремено покрену поступак да се Видовдан слави на југословенском нивоу као *Дан уставности Југославије* уместо тзв. „Дана борца" који се слави 4. јула.

Конзервативна странка осуђује Савезну владу што је пропустила да међунационалне сукобе благовремено спречи расписивањем избора за Уставотворну скупштину Југославије, која би доношењем новог Устава Југославије политичким средствима предупредила нужност садашње војне интервенције.

Зато Конзервативна странка очекује од Председника Србије да у *косовско-заветном видовданском духу* одустане од најављеног слављења 7. јула у Нишу и да на тај начин престане са распиривањем грађанског рата међу Србима започетог пре 50 година на тај дан, а од Савезне скупштине да у *државотворном видовданском духу*, по обављеном обезбеђивању границе Југославије, хитно распусти Председништво СФРЈ и распише изборе за вишестраначку

Уставотворну скупштину, која би у року од шест месеци, доношењем новог Устава, омогућила успостављање легитимне власти у Југославији.

У изборној кампањи за Уставотворну скупштину, Конзервативна странка ће, уз залагање за примену начела Видовданског устава из 1921. године (један човек - један глас), а истрајавајући на својим програмским ставовима, захтевати обнову Краљевине Југославије, односно стварање *Уједињеног краљевства Јужних Словена*, у коме би садашње федералне јединице биле краљевине, кнежевине, војводства...

Изражавајући жаљење због палих жртава и распиривања ратног пожара, за које садашња руководства Словеније и Хрватске не могу избећи највећи део одговорности, Конзервативна странка позива на сарадњу све политичке чиниоце којима на срцу лежи високи идеал Видовдана.

Председник Конзервативне странке
др Милан Младеновић

28. јуни 1991. г.
Београд

САМОВОЉА И БЕЗНАЧЕЛНОСТ ВУКА ДРАШКОВИЋА

- Писмо Вуку Драшковићу -

Драги мој пријатељу,

Изузетно ми је жао што си ме приморао да Ти напишем ово писмо. Више бих волео да сам се од тога и овога пута морао уздржати, као и толико пута до сада, када си испољавао несхвативу несналазивост у улози која Ти је, Божјим промислом, била додељена у овом балканском политичком позоришту. Али сада си стварно превршио сваку меру, и ја више намам право да Те штедим, нити да пријатељске побуде претпостављам јавном добру које већ дуже време угрожаваш својим недовољно одмереним наступом.

И зато је тренутак да Ти кажем: С каквим Ти моралним правом уцењујеш Престолонаследника трагичном судбином његовог оца? Ниси ваљда заборавио да је двадесетогодишњи Петар ИИ упутио свој позив четницима да се ставе под Брозову команду верујући Черчилу који је у његовим очима био идол демократије бар исто онолико колико је Теби у твојој двадесетој години Тито био идол бољшевизма? Па ако неко и треба да упозори Принца на опасност од понављања трагичних догађаја и заблуда (што су, уосталом, добронамерни људи, без велике халабуке, одавно већ и учинили), где Ти да се јавиш за тај посао кад си на прошлогодишњим изборима одбио да се изјасниш као монархиста, а све донедавно заступао си став, бесмислен и смутив, да се легитимност Монархије мора доказивати новим референдумом, иако је било очигледно да тиме признајеш легитимност и правну ваљаност оног из 1945. године, ћоравокутијашког? И где баш Ти толико да очајаваш због недоласка Принчевог, када је свакоме постало јасно да је управо Твоја режија тога доласка био један од разлога да се тај дуго очекивани тренутак подреди идеји још дубљег раздора и

подвајања, а не помирења, на којем си Ти, пријашко, прошле године толико настојавао.

Не мислиш, ваљда, да би Његова светост патријарх српски учинио и један корак против доласка српскога краља када би тај долазак објединио све, или бар најзнатније националне снаге? Па уместо да свој далекодопирући глас употребиш за смањивање разлика и премошћавање провалија у израњаваном српству, Ти још хоћеш да већ нагрижену Династију увучеш у нови раскол, као да нам није довољно старих. А то радиш тако по себе погубно, да се не може избећи закључак да си Његово краљевско височанство довео у ситуацију да нужно мора запасти у грешку, већ и самим обазирањем на Твој позив, јер да прихвати, огрешиће се о природну краљевску тежњу коју је, уосталом, непрекидно испољавао, да дође на позив свих, а не прихвативши га, изневерио би очекивања највећег дела српског народа.

У тешкој амбивалентној политичкој ситуацији у којој си се нашао, ниси смео дозволити да се стекне утисак да своје пољуљане позиције желиш да учврстиш својатањем највише националне институције, која у једнакој мери мора припадати свима. Замисли на шта би то личило, да се на Престолонаследника острве сви они Срби чије си поверење од избора на овамо изгубио, из простог разлога што је он дошао на Твој позив. Лоше по Тебе, али по Круну још горе. А Ти у Одбор за дочек ниси позвао чак ни представнике монархистичких странака, а камо ли целу опозицију! Таквим понашањем Ти си у великој мери допринео растућем осећању неповерења према странкама и парламентарној демократији, чиме србокомунисти и њихова „надстраначка братија" мајсторски манипулишу, прикривајући кључну истину да су и Србија и Југославија и у најтежим ратним условима, у оба светска рата, имале вишестраначку владу и демократску Скупштину. И сада би да странке укину они који се највише куну у демократију! Њих је, наравно, лако прозрети, али је теже увидети свој удео у стварању погубне атмосфере. А најтеже је од свега помирити се са сазнањем да собом самим, наравно из најбољих намера, почињеш да штетиш, уколико се не зауставиш и себи самом признаш да си, и где, грешио.

Тешка срца пристао сам на закључак да је то баш тако као што Ти кажем. Ја спадам у оне који воле да се диве људској

величини, нарочито када она припада људима које познајем и које сматрам својим пријатељима. Тим очима гледао сам Твој политички успон прошле године, макар се и нисам могао чуду начудити, како нам то, после толиких година пријатељства, не полази за руком да ускладимо своје делатности усмерене ка истом циљу. Одговор на то чуђење дао си, међутим, Ти сам врло брзо, а он се састоји у сазнању да си на своја плећа товарио терет који Ти није припадао, па самим тим и ниси желео сарадњу.

Почетну повољну позицију коју си задобио као повлашћени припадник режима, искористио си за испољавање своје самоволје, уместо да си поделио одговорност за пресудне одлуке и тиме бар избегао да на Тебе падне кривица за излазак на изборе, на којима је опозиција, очигледно, послужила као демократска шарена лажа. Ниси мобилисао ону озбиљну, дубоку, дуготрајну Србију, коју си окренуо не само против себе, него и против свих нас који смо се за слободу борили, тако што си изазвао уверење да је демократија везана за екстремизам, превртивост, безначелност. Поделио си породице, генерације, емиграцију. Наравно да су од Тебе, у томе, успешнији били српски комунисти, али утолико пре Ти ниси смео дозволити да се народ окреће против народа. Ту си просту мудрост препустио онима који су њом варали. Ради ње написах Ти ово писмо, у очекивању да ћеш се на моје пријатељство убудуће више ослањати.

О Св. Софији 1991. г.
Земун

1 Аутор је ово писмо лично уручио Вуку Драшковићу, не желећи да се његовим објављивањем у штампи отежа контакт и „уразумљивање" председника СПО. Том приликом дошло је до првог и јединог сусрета од демонстрација пред Румунском амбасадом у децембру 1989. године па до објављивања ове књиге, и до (непријатног) политичког разговора двојице дугогодишњих пријатеља, ако се изузме сукоб у мају 1991. године, када је Драшковић грубо спречио приступање Конзервативне странке Уједињеној опозицији (за које се заложио председник Српске либералне странке др Никола Милошевић), због њене тобожње „колаборације" са „црвеним војводом" у познатом и до данас недовољно расветљеном догађају са опсадом „Куће цвећа" и глоговим коцем који је аутор, руковођен својом песмом „Глог

добављај, Бели граде“ (1978), истесао у Чачку, са Витомиром и Ивом Ћаловићем, а који је после својатао Драшковићев кум.

Уместо овог писма, Конзервативна странка је упутила јавности следеће саопштење:

САОПШТЕЊЕ ГЛАВНЕ УПРАВЕ КОНЗЕРВАТИВНЕ СТРАНКЕ

- Председник г. Милан Младеновић упутио писмо г. Вуку Драшковићу -

Председник Конзервативне странке, песник и философ г. Милан Младеновић, упутио је писмо председнику СПО г. Вуку Драшковићу, у којем га саветује да не подстиче мораторијум на рад политичких странака. У најтежим ратним условима, у оба светска рата, Србија и Југославија имале су вишестраначку владу и демократску Скупштину, каже у писму г. Младеновић, па би суспендовање страначког рада једва дочекали они који су навикли да владају без икакве контроле.

Истовремено, председник Конзервативне странке упозорио је г. Драшковића, да долазак престолонаследника Александра ИИ Карађорђевића треба да буде ствар свих грађана Србије, па тиме и свих политичких странака, укључујући ту и владајућу. Апсурдно је, истиче г. Милан Младеновић, да у Одбор за дочек Престолонаследника нису позвани бар и представници Светосавске странке и Роајалистичког блока, а о Конзервативној странци, која је једина у свој програм ставила име Александра ИИ као легалног носиоца легитимне власти, да и не говоримо. Зато г. Младеновић показује разумевање за патријарха Павла, који с пуним правом очекује да повратак Краља буде обележен идејом обједињења и слоге а не сукоба и раздора.

У даљем току писма г. Младеновић замера Вуку Драшковићу што није јасно истакао, да долазак Престолонаследника има суштински политички значај. Инсистирање на проглашењу Александра Карађорђевића за краља Југославије, значило би да српска политичка опозиција располаже озбиљном алтернативом за преузимање правног наследства пропале авнојске Југославије, што није био случај са начином на који су г. Драшковић и Српска демократска опозиција предочиле сценарио принчевог боравка у земљи, наглашава у свом писму Председник Конзервативне странке г. Милан Младеновић.

ОБРАЗОВАЊЕМ КРУНСКОГ САВЕТА УБРЗАЋЕ СЕ УСТОЛИЧЕЊЕ ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА АЛЕКСАНДРА ЗА КРАЉА ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

Конзервативна странка поздравља одлуку Његовог краљевског височанства принца Александра да дође у земљу на парастос своме деди Александру И Ујединитељу и предлаже му да свој долазак искористи као прилику за образовање КРУНСКОГ САВЕТА који би до принчевог проглашења за краља водио династичке послове у земљи и свету. То утолико пре што ће Конзервативна странка, на сутрашњем састанку Главног одбора, разматрати могућност да се лорду Карингтону предложи укључење принца Александра у рад Мировне конференције у Хагу.

Образовањем Крунског савета отворила би се врата политичким странкама и њиховим првацима да се приближе и збију уз Круну која мора оличавати идеју слоге и континуитета српске и југословенске државности.

У исти мах, Конзервативна странка позива све политичке субјекте у Србији, укључујући ту и владајућу странку и државне органе, да убрзају рад на стварању претпоставки за устоличење принца Александра Карађорђевића за краља Југославије.

др Милан Младеновић,
председник

2. октобар 1991. г.
Београд

СКАНДАЛЧИЋ ИСПРАЗНОГ МИСЛИОЦА

- Отворено писмо Бернар-Анри Левију -

Поштовани г. Леви,

Силно сте ме разочарали, готово и запрепастили, начином свога проласка кроз Београд, кроз Србију, кроз Југославију.

Ви сте позвани да будете гост Међународног сусрета писаца, чија је тема „Опстанак и опстанак књижевности". Ви сте тај позив прихватили, и српски су Вас писци, заједно са гостима, очекивали као угледног припадника великог француског народа, толико заслужног за заједничку ствар културе, демократије, слободе.

Ви сте, међутим, одмах по доласку на београдски аеродром, где сам Вас ја, у име српских писаца, дочекао, отказали гостопримство својих домаћина, захтевајући да Вам се на ноге донесе декларација о осуди кршења прекида ватре на ратиштима у Хрватској. Тим ултиматумом Ви сте условили своје учешће на Међународном сусрету.

Остали сте глуви на моја добронамерна упозорења да је такву декларацију, из очигледних техничких разлога, немогуће донети те да ћете таквим поступком само ићи на руку онима које желите да осудите, пруживши им лаку прилику да Вас сврстају међу заверенике против Србије и српског народа, него да ће најбоље бити да Ви на самом скупу изнесете свој захтев чиме бисте зацело добили подршку свих присутних писаца, а међу интелектуалцима српске и југословенске престонице задобили нове присталице и пријатеље.

Уместо тога, Ви сте сазвали конференцију за штампу, на којој сте, на своју властиту непроцењиву штету, демонстрирали изненађујућу површност, необавештеност и надменост, уза све то и запањујуће одсуство жеље да чујете било чији глас осим свог, што се тешко слаже са Вашом изјавом да сте у Београд дошли ради дијалога. Самим тим, Ви сте услед те, философији и философима непримерене неодговорности, нехајно сасули у лице читав низ тешких увреда народу у чију сте земљу управо били дошли, обрукавши тиме не само себе (јер себе сте својом умишљеношћу

аутоматски дисквалификовали из подручја релеванције), него и земљу коју сте представљали, а коју Срби са много разлога сматрају пријатељском.

При свему томе, није на последњем месту чињеница да сам Вас, одмах на аеродрому, подсетио да Вас ваш говор о опстанку књижевности у условима угроженог опстанка посебно обавезује и као припадника страдалничког јеврејског народа, утолико што су њега са српским заувек везали исти они џелати који сада са истим знамењима и истим намерама, спроводе у Хрватској своје ђаволље, геноцидно умеће.

Уместо да се тргнете и схватите озбиљност тог упозорења, Ви сте се пред београдске новинаре испрсили са једном грубом интернационалистичком реториком која без посредовања и без нијанси егализује све „национализме", а то сте учинили у земљи народа који је имао пола столећа времена да увиди ко му и зашто, управо тиме, тестерише дрво властитог памћења и опстанка.

Ви сте то учинили у земљи народа којег сте Ви, Французи, придобили, готово и приморали, да оснива државу и кује братство са својим непријатељима, а сада га жестоко осуђујете што ту државу, у коју је уградио три милиона својих житеља, жели да сачува. Ви сте тај рат осудили као најодвратнији и најбесмисленији од свих ратова и тражили сте да се са Вама унапред сложе сви српски писци. Чак сте рат у Ираку назвали „хуманим ратом", јер су онолика разарања и онолике страхоте били правична цена за зауздавање једног лудака, који је, међутим, све то преживео и остао на месту на којем је и био. Да у своме цинизму те изјаве нису више него провидне, морали би смо их окарактерисати као увредиве и неуљудне. Зар Ви мислите да игде на свету постоји писац који би одобрио било какав рат? Зар је Вама била потребна писмена потврда да долазите међу цивилизоване људе, камоли међу своје европске саучеснике?

Не, него је Вама био потребан скандал не бисте ли под рефлекторима савременог маркетинга узмогли да вишеструко појачате свој танушни глас. Добили сте скандалчић, који је Вашој испразној мисли дао таман онолики значај који она и заслужује.

Новембар 1991. г.
Београд

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА - ЈЕДИНИ ПРАВНИ НАСЛЕДНИЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

Поводом одлуке Европске заједнице о економској блокади Србије и Црне Горе, Главна управа Конзервативне странке обавештава јавност о своме ставу да та одлука није ништа друго него израз нелегитимне воље да се докрајчи разарање Југославије и да се уништењем њеног суверенитета обесправе њени правни наследници Србија и Црна Гора.

Изненађује податак да су уз ово распиривање сецесионистичких тежњи пристале и моћне савезнице Србије и Југославије из оба светска рата, Француска и Енглеска, дакле управо исте оне државе које су биле уз српски народ када је он велике тековине својих ослободилачких ратова несебично поделио са осталим југословенским народима и уложио их у оснивање Југославије.

Конзервативна странка која је у другој тачки свог Оснивачког програма поставила себи циљ да „спречи распад југословенске државе и губитак њеног суверенитета", истиче да супротно таквом нелегитимном држању Европске заједнице, суверенитет Југославије може легитимно очувати само српска земља коју оличавају српска и црногорска држава КАО ЈЕДИНИ СУВЕРЕНИ КОНСТИТУЕНТИ ЈУГОСЛАВИЈЕ, тј. државе оних народа који су је створили. Само на тај начин Србија и Црна Гора ће узмоћи да се супротставе насилничком понашању и саркастичном притиску из европског окружења, да се ПРАВНОГ НАСЛЕДСТВА Југославије лише управо оне државе и народи који су једини у њу уградили свој суверенитет.

ЗА ГЛАВНУ УПРАВУ
ПРЕДСЕДНИК
др Милан Младеновић

4. 12. 1991. г.
Београд

КОНЗЕРВАТИВЦИ НИСУ МРАЧЊАЦИ

- Јавни апел Слободану Милошевићу,
поводом његове навике да осуђује
„МРАЧНЕ КОНЗЕРВАТИВНЕ СНАГЕ“ -

Поштовани господине Председниче,

У своме говору поводом педесете годишњице устанка против фашизма, Ви сте, не први пут, придев „конзервативан“ употребили у изразито негативном контексту. Говорећи о поновном буђењу фашизма, Ви сте се послужили синтагмом „МРАЧНЕ КОНЗЕРВАТИВНЕ СНАГЕ“, за којом све чешће посежу и други јавни прегаоци који себе сматрају напредним.

Користим овај несрећан повод да Вам пренесем незадовољство чланова и присталица Конзервативне странке, који такав третман конзервативизма сматрају не само неоснованим и нетачним, него и увредљивим за један политички покрет који и у свету и у нас има и дугу традицију и велике цивилизацијске доприносе. То незадовољство је утолико веће што је Конзервативна странка, основана у априлу месецу ове године, поставила себи програмски циљ да „спречи распад југословенске државе и губитак њеног суверенитета“, дакле да с а ч у в а Југославију као тековину српских ослободилачких ратова, па је у том циљу и подржала Вашу властиту Београдску иницијативу, допунивши је предлогом да се на челу Треће Југославије нађе носилац легитимне власти принц Александар Карађорђевић.

Прилика је да Вас подсетим да се на српској политичкој сцени прошлог и нашег столећа конзервативни покрет уобличио у странку која је носила име СРПСКА НАПРЕДНА СТРАНКА. Чувени „напредњаци“ били су, дакле, конзервативци! Или обрнуто, конзервативци, чији је „отац“ у Србији био нико други него творац „Начертанија“ Илија Гарашанин, нису били ни назадњаци, ни мрачњаци, него управо напредњаци! Можда ћете

рећи да је то нека српска настраност, то „назадно напредњаштво", отприлике као да су Срби и ту ствар, као и толике друге, претумачили на неки свој особени начин. Али нису! Иначе би и Канађане, народ трезвен и одмерен, требало држати за исте такве особењаке када допуштају да им на челу државе стоји КОНЗЕРВАТИВНА ПРОГРЕСИВНА СТРАНКА!

У чему је онда ствар? Ко се то и зашто поиграо са нама, да до те мере побркамо појмове и значења, да чак и један председник државе напредно жигоше као назадно, а конзервативизам држи за виши ступањ градације у односу на мрачњаштво? Да ли је назадна и мрачна суштина конзервативистичке доктрине по којој се ново и боље могу остварити само на темељу очувања највреднијих достигнућа прошлости а не превратничким рушењем старог? Да можда ти придевци не припадају пре Вашем покрету који је кроз читаво наше столеће проденуо идеју, да се за појам напредног имају везати сви облици кидања са традицијом и одрођивања од миленијумских образаца народног живота?

Колико је скупа цена таквог „напредњаштва" комунистичког (и социјалистичког) покрета у нашем столећу најбоље је осетио српски народ као један од најконзервативнијих народа у историји, најконзервативнији баш зато, што је од незапамћених ведских времена умео да сачува древне обичаје, језик, крсну славу и да их угради у светосавску, дакле еминентно српску обраду православног хришћанства, а све су то оне вредности које су борци против мрачњаштва и конзервативизма хтели заувек сатрти. Зато Вама и служи на част што сте пресудно допринели враћању српскога брода у његову вишемилениjумску матицу, па самим тим и његовом поступном напретку, али Вам у исти мах на плећа пада и утолико већа одговорност, да се ослободите - рецимо то отворено - свих рецидива левичарског назадњаштва, у које зацело спада Ваша синтагма о „мрачним конзервативним снагама".

Постоји још један разлог из којег су се припадници и присталице Конзервативне странке нашли посебно погођени том Вашом изјавом. Ви сте, додуше, „конзервативно мрачњаштво" приписали „пораженим фашистичким аветима", али сте

пропустили да се присетите да су и њихови победници потом намакли ропски јарам српском народу, што им никада не би пошло за руком да се нису вешто окористили његовим ратним страдањем и савезничком издајом. Данас је бар свима јасно да између фашизма и бољшевичког комунизма и нема неке суштинске разлике, утолико пре што се и један и други заклињу у социјализам као свој заједнички именитељ. Ако фашизму с правом приписујете мрачњаштво, шта Вас спречава да на исти начин поступите и са комунизмом? Шта Вас, напротив, надахњује да у овом преосетивом тренутку призивате изазиваче грађанског рата у Србији 1941. године и потоње поробљиваче српског народа?

У нади да ћете на ова питања наћи достојанствен одговор пре но што то за наш народ, а нарочито за Вас лично, не буде касно, упућујем Вам јавни апел да са свог реторског репертоара скинете неадекватну употребу придева „конзервативан", тим пре што никоме од нас још није пало на памет да Ваше социјалистичко скретање према националном назове национал-социјализмом.

12. 12. 1991. г.
Земун

КО ВИШЕ ОБОЖАВА МИЛОШЕВИЋА - МИЛАН ПАРОШКИ ИЛИ КОСОВСКИ СРБИ?

- Говор у Грачаници, децембар 1991. г. -

(Крајем 1991. г. Конзервативна странка је са Народном странком Милана Парошког склопила "Савез за монархију" у оквиру кога је одржано више заједничких конференција за новинаре и предузето мноштво заједничких акција. Једна од њих је била и посета Косову и Метохији, којом приликом је и одржан овај говор.

Разлог да се ова напомена, мимо уобичајеног поступка у књизи, стави испред текста, налази се у кратком разговору између два Милана, обављеног непосредно пре ауторовог изласка за говорницу, без чијег познавања читалац не би разумео концепцију говора која је у делићу секунде морала бити промењена.

Парошки је, наиме, захтевао да аутор ни за живу главу у својој критици режима не помиње име Слободана Милошевића! "Зашто?" - питао је аутор згрануто. "Они га овде толико обожавају да ће нас све поизбацивати из сале" - уследио је одговор. "Па зашто смо онда овде дошли? Зар не треба да им откријемо истину, да им ту маглу скинемо с очију?" - "Може то и без Милошевића! Хоћеш да нас овде линчују? Молим те, обећај да га нећеш помињати!" - "А тако! Зар је дотле дошло? Па добро, ако је тако, обећавам!")

- Драге моје сестре, драга браћо, сељани и грађани наше Грачанице, нашег Косова, наше Метохије, који у свет гледате из саме зенице најчистијег српског ока! (*Аплауз*) Из исте оне зенице коју су душмани у вашем, и у најсветијем нашем српском храму ослепили, мислећи ваљда да ће наш народ, оставши без вида, остати без своје земље и без своје будућности! (*Аплауз*)

Ко је од вас могао помислити да ће доћи дан у коме би икоме пало на памет да Косово неће бити српско? Ко би смео да изађе на очи војводи Мишићу, војводи Бојовићу, војводи

Степи, војводи Путнику, ко би се усудио да стане пред благопочивше краљеве Петра и Александра и рапортира: Пећ и Призрен, Приштина и Вучитрн, Гњилане, Патријаршија, Богородица Љевишка, Девич, Лаб и Ситница, Самодрежа, Шар-планина нису више у Србији? Има ли некога међу вама ко би смео да изађе пред Милутина, пред несрећног му сина Стефана и силног унука Душана, и помене им Грачаницу, Високе Дечане и Свете Арханђеле, има ли икога ко би пред светог мученика Лазара и царицу Милицу, пред Обилића и девет Југовића, и казао: Гази-Местан није више у Србији, светом српском земљом господари Муратово турбе! Има ли?

- Нема! (*поклик из десетине грла*)

- Па ипак, ми видимо, и чујемо, да нам прети дан у коме ће нас на то суочавање позвати велики родитељи нашег народа. Шта да им тада кажемо? Како да се оправдамо, како да спасимо душу? Да ли ће нам бити крив онај Турчин Демирел, Сулејман Демирел, који је рекао да је Турска од Кине до Јадранског мора? Није рекао да је *била*, и да ће *опет бити*, рекао је начисто то, Турска *јесте*, *сада* јесте, све до Јадранског мора!

- Није! Неће бити! Никада неће бити! (*љутити повици из публике*)

- Наравно да није и да неће бити. Али ко ће нам онда бити крив ако се то стварно догоди? Зар нам већ свима није постало јасно да нека велика сила деценијама ради на томе да нас одавде отера, да оскрнави наше светле гробове и наша светилишта, толике векове борбе, толико проливене крви? Та сила подржава, подстиче и плаћа Шиптаре да се множе, корак по корак преузимају нашу свету земљу, куће, села, градове, читаве области. А како смо се ми бранили? *Ко* нас је бранио? *Ко* је у наше име дозволио да се из Албаније без икакве контроле досељава на десетине хиљада Шиптара који су се за живот само једне генерације намножили на стотине хиљада? И сви добили државну заштиту иако не испуњавају основне услове за стицање држављанства, па самим тим и грађанских права? А за то време и даље важи закон о забрани повратка Срба на Косово! Ко је тај закон донео? Ко? Хоће ли неко да каже?

- Тито! (*поклик из десетине грла*)

- Тако је. Па ако је Тито као Хрват и као комуниста одлучио да Косово отме Србима, хоћемо ли пред силним царем или светим књазом рећи да је Тито био издајник? Хоћемо ли рећи да је Хрват био српски издајник? И још комуниста? Може ли српски издајник бити неко ко није Србин?

- Не може! (*поново десетине здружених повика*)

- Да ли то онда значи да су му неки Срби то допустили? Да су прави издајници били Срби у његовим, у комунистичким редовима? Додуше, за њих се можда може наћи оправдање да су били заслепљени веровањем у лажљиве комунистичке идеале, да нису знали за прави циљ крвавог наметања комунизма Русима и Србима, и уопште свим Словенима. Можда њима није падало на ум да је одмах по Уједињењу Комунистичка партија код нас основана зато да својим подривачким деловањем замени два пропала царства, Аусто-Угарску и Турску, која су вековима у садејству завршавала ватикански и западњачки, нарочито британски, антисловенски и антинемачки програм. Многи од њих вероватно нису знали да су комунисти на својим конгресима двадесетих година себи као главни задатак поставили уништење "великосрпске Југославије", баш као и усташе, и да онда није било никакво изненађење да је Пијаде са Будаком потписао уговор о заједничкој борби комуниста и усташа против великосрпске хегемоније. Од њих се можда крило да су Ђилас, Коча Поповић и Владимир Велебит ишли у Загреб на "мартовске преговоре" са Немцима и да је последица тих преговора била битка на Неретви, у којој су комунисти - сасвим супротно њиховој лажној причи - у заједничким борбеним редовима са Немцима радили на уништењу правог српског ослободилачког покрета. Али зар не стоји чињеница да су бар двојица из те трочлане делегације били Срби? Ипак верујем да многи од Срба у потоњим комунистичким редовима нису знали за црвени терор који су комунисти спровели у Ужицу, иако је тамо шенлучио потоњи министар полиције и "заштитник" вас, косовских Срба, Пенезић-Крцун. Нису знали да су комунисти ушли у Ужице два дана после Дражиних четника, којом су приликом побили најугледније трговце, интелектуалце, свештенике, па се мој рођени деда Момир, отац шесторо деце, чудом и личном храброшћу избавио, ипак зато да му

кости данас труну у Лондону, иако је током рата спасао сигурне смрти много заблуделе младежи. Нису знали ни како је уистину започео грађански рат, нису знали да су ти ђаволови синови пуцали у леђа својим четничким саборцима док су ови јуришали на Краљево у заједничком нападу на овај лепи град на Ибру, и том приликом убили општеомиљеног капетана Дерока, о чему је народ испевао ону потресну песму.

И да вам више не набрајам које све још гадости и лажи можда нису знали многи међу српским комунистима који су после годинама служили Титу. Али оно што су сви знали, и на шта су сви пристали, или бар затварали очи, било је шта? била је забрана да се протерани Срби врате на Косово и Метохију!

- Тако је! (*повици са више места у сали*)

- Хоћемо ли онда рећи да су Срби који су учествовали у доношењу и спровођењу тог закона били шта?

- Издајници! (*громогласан поклик из десетине грла; атмосфера се у сали све више загрева*)

- Хајде да ипак не кажемо да су баш сви били издајници. Допустимо да су многи само обављали своју дужност, на пример војници и полицајци, а неки од политичара нису имали куд, знате каква су била времена и какви су били *они*, за непослушност се, или за не дај боже отпор, зачас губила глава. Али они који су у рату за Србе смишљали пасја гробља, а по назови ослобођењу стотине хиљада људи отерали у емиграцију а српске градове претворили у масовне гробнице, којима је чак и свети владика Николај био ратни злочинац, који су осудили и убили великог песника и дивног човека Светислава Стефановића, о злочину над ђенералом Дражом, српским Чичом, да вам и не говорим јер то већ сви знате - зар се за такве Србе уопште може наћи прикладнија реч? Ти су, дакле, српски патриоти извикивали ратне покличе за Трст док су истовремено празнили Косово и Метохију од Срба и припремали их за "повратак" Албанији, када се у њу једнога дана врати демократија - немојте се чудити, баш тим речима се изразио чак и један од најчувенијих комунистичких дисидената Михаило Михаилов. Али зар не увиђате да ствари стоје сасвим обрнуто? Зашто би смо се ми прибојавали демократије у Албанији? Па зар нису Шиптари у маси долазили

код нас бежећи од диктатуре? Шта логичније од тога да се они тамо и врате када нестану разлози њиховог изгнанства?

- Тако је!

- Ко нас онда лаже са причом да демократско решење отежава наш проблем? Зар се на Гази-Местану нисмо пре две године окупили у оноликом броју и пре него што је пао Берлински зид, зар нисмо показали незабележено јединство нације у вољи да први међу поробљеним народима збацимо комунистички јарам и ставимо крај на полувековно гушење националних и демократских идеала? И када би вас сада Цар и Књаз приупитали шта сте тог Видовдана очекивали у потоњим данима, месецима и годинама, бисте ли одговорили да прогнани Срби треба да се врате на своја вековна огњишта, а да Шиптари оду тамо одакле су и дошли? Зар половина од тих два милиона људи није била спремна да остане на својој светој земљи све док она једном заувек не постане српска?

- Тако је! Живео!

- И зар не бисте брижним владарима из Небеске Србије саопштили да од својих нових политичких вођа, овога пута уистину Срба, очекујете да изврше попис на Косову и Метохији, да сачине списак свих лица и породица без држављанства - а ми знамо да њих има на стотине хиљада, и да приступе њиховом постепеном исељавању? А да шиптарске староседеоце, и оне који су на легалан начин стекли грађанска права, укључе у заједнички живот, са ништа мањим, али не и већим, правима националних мањина која би им свуда у демократском свету припадала?

- Тако је!

- А шта се од онда догодило? Уместо да искористе демократизацију у Албанији и притиском на ту државу и на међународну заједницу издејствују међудржавни споразум који ће на дуготрајној основи тежити успостављању националне равнотеже грубо поремећене фашистичком и комунистичком узурпацијом, шта су урадили нови српски комунисти? Да ли су се Срби вратили на Косово и Метохију?

- Нису! (*усклик из петсто грла*)

- Да ли се и даље исељавају? И хоће ли то исељавање под оваквом влашћу престати?

- Неће! (*исти случај*)

- Да ли су се Шиптари иселили?

- Нису!

- Има ли изгледа да се иселе?

- Нема!

- А да ли је та ствар после Гази-Местана могла да се покрене?

- Могла је! (*више од половине сале већ је у јарости скочило на ноге*)

- А када би вам сада Душан и Лазар казали да су међу Србима постојали они који су то могли даураде а нису, иако су на време били упозорени, бисте ли им поверовали? Бисте ли закључили да су радили за или против народног интереса? Како би сте назвали такву могућу радњу свесног делања против свог народа?

- Издаја! Издаја! Из-да-ја! Из-да-ја! (*заорило се целом салом. Сви су већ на ногама*)

- И када би вас потом светли Цар и свети Књаз питали, коме сте то на Гази-Местану поклонили своје поверење, да ли сте уистину поверовали да један комуниста преко ноћи може променити ћуд и постати Србин, бисте ли им одговорили да у таквој националној занетости никоме не би пало ни на крај памети да неко са српским именом и презименом може бити толики... шта?

- Из-дај-ник! Из-дај-ник!

- Треба ли онда да вас питам шта би сте Цару и Књазу одговирили када би вас на крају питали за име тог издајника?

- Слободан Милошевић! (*грмну у један глас из здруженог српског косовског грла, а та се грмљавина утопи у дуготрајан вишеминутни аплауз.*

Пришавши своме месту за председавајућим столом, задихани говорник угледа забезекнуто, као рак црвено лице Милана Парошког коме се обрати следећим речима:

"Као што видиш, нисам га поменуо! Али сад бар знаш да га они мање обожавају него ти!")

ДА ЛИ ЈЕ ФРАНЦУСКА 7 ПРИТАЈЕНА ИСПОСТАВА ВЛАСТИ?

- Говор на Годишњој скупштини
Удружења књижевника Србије, децембар 1991. г. -

Даме и господо,

Никоме од нас у овоме времену није лако говорити, нити нам је у овом Удружењу лако одредити себе самога, свој властити положај у прилици у којој на челу Удружења стоје све сами умни славни људи, којима смо, међутим, сви заједно током овога раздобља које је иза нас, могли да ставимо многобројне примедбе.

Зато уз све разумевање и уз стопостотно саглашавање са дискусијом Радмиле Лазић, која је такорећи исказала и моје властите мисли, а верујем и мисли многих међу вама (уосталом оне сличне или исте које сам ја већ раније јавно исказао), морам да истакнем да би последња и најгора од свих ствари била када бисмо сад узели да се међусобно разрачунавамо, не покушавши да као Удружење нађемо заједнички језик и душу, ону своју душу која је такорећи постала душа, или умевала постати душом, целог нашег народа. Зато бих желео да се мој говор схвати пре свега као израз спремности на подршку Управи, истој овој Управи. Могу да кажем: Срећа те ова данашња Скупштина није изборна, јер бисмо можда том чињеницом дошли у ситуацију да се споримо, уместо да сада истим овим умним људима које високо уважавамо, после њиховог двогодишњег искуства, помогнемо да боље сагледају своју властиту улогу и да у наредном периоду мудрије воде наше Удружење.

Ово као увод у одређене критичке опаске које ћу сада изрећи поводом извештаја које смо чули, а дозволићете ми да после тога излучим и једну визију понашања нашег Удружења у наредном раздобљу.

Изненадило ме је да међу упокојеним члановима Удружења није било имена нашег пријатеља, песника из Дубровника Милана Милишића (*Milan Mili{i} je poginuo u ratnim sukobima oko Dubrovnika 1992. g.*), за кога не знам да ли је био или не члан нашега Удружења, али знам да је био пријатељ не малог броја наших песника... (*Довикивање из сале: Није био!*) Зато што сад чујем да није био наш члан, није ли ипак долично да његову трагичну погибију обележимо неким симболичним гестом?

Затим ме је изненадило да у извештају Душана Вукајловића није било речи о посети двадесет бизнисмена, или да кажемо виђенијих људи из српске политичке емиграције, који су дошли као гости нашег Удружења, а да нико од нас о томе није био обавештен, да је затим и сам Београд на један тек посредан начин - преко конференције за штампу - био обавештен о њиховом присуству, да су такорећи прошверцовани кроз Београд а да београдској и српској јавности уопште нису били представљени.

Даље ме је изненадило да у извештају мог врлог пријатеља и сарадника Златка Красног није било речи ни о скандалозном проласку кроз Београд Бернара Анри-Левија, француског „мислиоца" велике извиканости у Француској, који је овде дошао не би ли себи додао нешто мало скандалозне репутације, чиме нам је нанео велику штету.

Најзад, изненадило ме је да у овом извештају није било осврта на рад "Књижевних новина", као ни речи о нашем другом гласилу "Релатионс", што показује да ова Управа, у збиру драматичних догађаја који се тичу читаве наше нације, очито није имала довољно снаге да својом делатношћу обухвати и контролише оне најбитније активности кроз које се иначе испољава рад Удружења, чиме је на неки начин препустила приватизацији и евентуалној злоупотреби одвијање књижевног живота у Београду и у Србији. Као једну од тих приватизација и злоупотреба навешћу пример "Књижевних новина", чији главни уредник, уколико се не варам, од пре четири месеца потписује новине а физички уопште није присутан, него седи у Америци и притом, дакле, не сматра за сходно да уз минимум части напусти тај положај и поднесе оставку те допусти другим људима који заиста раде те новине да потпишу оно што раде. Да не говорим

о истој личности, веома истакнутом борцу против слободе изражавања, као председнику Српског ПЕН-центра. Наш ПЕН-центар је дозволио себи ту срамоту да на своје чело стави особу која се вишеструко истакла у спутавању слободе и права чланова нашег Удружења.

Наше Удружење не сме више бити притајена испостава режима. Дозволићу себи ту слободу да и овде поновим став који сам у више наврата јавно исказао, да га поновим, дакле, пред овде присутним актерима који су можда таквим изјавама били погођени. Не само ова, него и све раније управе УКС, по мојој скромној оцени, нису могле избећи одређену спрегу са текућом власти, те је отуд наше Удружење, наравно уз онај частан део самониклог бунта, одувек имало и ту улогу да за текућу власт обавља одређене послове, да се на пример преко протестних вечери изнесу на видело неки горући проблеми, што ће делу владајуће олигархије послужити као повод да се обрачуна са својим тврдокорним противницима, па су чак и инсценирани одређени јавни скандали не би ли се кроз њих извршило померање у јавним слободама. Мислим да је садашња Управа превазишла све досадашње у сервисирању текуће власти, при чему остајем и при оној првој оцени да се ради о дубоко промишљеном ставу, о некој врсти свесне коалиције руководилаца нашег Удружења са влашћу. Они су ваљда, попут Милана Недића у тешким условима окупације, сматрали да је у датој ситуацији та коалиција корисна јер је власт истакла неке позитивне намере или бар обећала да ће Србију довести до вишег ступња слободе и до враћања српским националним симболима. Тако бисмо потурање леђа за опстанак комуниста на власти имали да схватимо као неку врсту недићевске жртве. (*Смех у сали, али и довикивање: Немој да вређаш Недића!*)

Пре две године, са исте ове говорнице, ја сам рекао да ми живимо, или да ћемо ускоро живети, у држави која није ни социјалистичка, која неће бити ни федеративна, ни Република, која неће бити ни Југославија. То је, као што сте видели, пуно име и презиме државе у којој ми још увек живимо, и коју још увек покушава да сачува савезна армија, у спрези са српским политичким руководством. Као што видите, две године је од тада

протекло, а од социјализма, уколико се узме државно, уставно обележје, нема више ништа, од федеративности Југославије нема више ништа. Република се још увек нелегитимно одржава, јер умирањем АВНОЈ-а стекли су се сви услови да се ћоравокутијашко гласање поништи, те да се рестаурише монархија, па самим тим (с обзиром на евидентну сецесију Словеније и Хрватске) и Краљевина Србија, а за носиоца легитимне власти прогласи династија Карађорђевића. (*Снажни поклици у сали: Тако је...!*) И прошле и ове године пропуштена је прилика да се то безболно уради, и зато је сада наша национална сцена преоптерећена сукобима и мржњом, у чему предњаче управо чланови нашег Удружења!

Отуда препоручујем и овој Скупштини и текућој Управи да УКС поново постане трибина на којој ће се, у сврху општенационалног интереса, чути и међусобно плодно сучељавати најсупротстављенија мишљења у нашем народу, где ће се, дакле, садашњи истакнути политичари, иначе чланови нашег Удружења, припадници различитих политичких формација, сусрести између себе и расправити. То је прво. Друго, што се тиче идентитета српске државе, предлажем да став нашег Удружења у том погледу буде став оспоравања легитимитета власти у Србији, на челу са председником Слободаном Милошевићем, да и даље заступа интересе Србије, с обзиром на то да Србија не сме себи дозволити, и ми као савест овога народа не смемо себи дозволити, да се уз име Србије везују страховити злочини које ЈНА врши на територији административне Хрватске, али нарочито на територијама на којима живи српски народ, тако да та ЈНА, тобож освајајући територије за Србију, у ствари празни те територије од Срба, тако да никада више та територија српска бити неће. Треће, желим да скренем пажњу на чињеницу да је српска држава прогласила да се не налази у рату. Међутим, врло је јасно и правно очигледно да се Србија налази у рату. Србија се налази у рату зато што је Србија једини конституент Југославије који је у заједничку државу унео државни суверенитет. Онога тренутка када је неко покренуо сецесију, тога тренутка је објавио рат Србији, српској држави као Краљевини Србији, као сувереном конституенту Југославије. Правна истина је да је Србија нападнута, и жалосно је онда слушати о томе како Србија треба

да објави рат, *Србији је рат објављен*, и Србија само треба да га прими, али нема ко да га легитимно прими зато што се у Србији не налази носилац легитимне власти. То је српски краљ, који мора да погледа себе у огледало и да види да му та круна већ стоји на глави. (*Поново узвици: Тако је!*).

Завршио бих позивом да се Удружење књижевника, можда већ на овој Скупштини, одреди према чињеници да читава изборна кампања прошле године, деловање свих политичких странака, није било довољно да се било шта промени у српској држави. То се може видети и на први поглед - свуда у Европи пао је комунизам, а код нас нема промене имена иједне битне улице, иједне школе, иједнога града (има пар изузетака са градовима). Посебно бих нагласио да је задатак нашег Удружења да се побрине о томе да се макар имена великих писаца ставе на имена библиотека. Имамо неписмену радницу Ђуку Динић, којој је подогранак Исидора Секулић! Предлажем да се образује један Одбор који ће се активно залагати да се бар културне тековине нашег народа заштите од занемаривања и злоупотребе те да самим тим Удружење не прекине са својом јавном мисијом којом је изашло на велики глас. У противном, с разлогом ће се оснажити подозрење да је Француска 7 само вешто прерушени али утолико ефикаснији сервис текуће власти.

(„КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ“, 15. 5. 1992. г.
„Примедбе управи и визија будућег рада“)

КРАЉЕВИНА СРБИЈА - ПРАВНИ НАСЛЕДНИК ЈУГОСЛАВИЈЕ

Конзервативна странка учествоваће у раду Конвенције за Трећу Југославију

Континуитет југословенске државе везати за обнову легитимних права династије Карађорђевић

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

Главна управа Конзервативне странке одлучила је да Странка узме учешћа у раду Конвенције за Трећу Југославију, будући да се највећим делом свога обима Нацрт Конвенције саглашава са програмом Странке.

У складу са политичком доктрином конзервативизма, прва тачка оснивачког Програма изражава намеру Конзервативне странке да „очува и оживотвори вековне религијске, културне и цивилизацијске вредности неговане у крилу српског, свих јужнословенских и осталих балканских народа". Самим тим, сматрајући Југославију за државу која је већ остварени изражај те намере, Странка у другој тачки Програма ставља себи у задатак да „спречи распад југословенске државе и губитак њеног суверенитета", а у трећој дефинише начин да се такав циљ оствари „припремом услова за обнову Краљевине Југославије на челу са легитимним носиоцем суверене власти, насилно срушеном династијом Карађорђевића".

Полазећи од таквих програмских ставова и ранијих својих јавних залагања, Конзервативна странка ће се на Конвенцији залагати за југословенску државу, која ће у себе уградити СУВЕРЕНИТЕТ СРПСКИХ ДРЖАВА, КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ, КАО ЈЕДИНИХ СУВЕРЕНИХ ОСНИВАЧА ЈУГОСЛАВИЈЕ. То је једини начин да се очува правно наследство Југославије. Тиме се не оспорава право других народа који то желе, да суверено израженом вољом равноправно ступе у државну заједницу са свим српским државама (Србија, Црна Гора, обе Крајине и друге).

Једном речју, Конзервативна странка учествоваће у раду Конвенције са захтевом да она прихвати да ће се континуитет југословенске државе везати за реконституисање суверених српских држава Србије и Црне Горе са јасно дефинисаним границама и оснивачима Треће Југославије, и уколико Конвенција не затвори пут за обнову легитимних права династије Карађорђевића.

за Главну управу
др Милан Младеновић
председник

2. 1. 1992. г.
Београд

МИЛАН НЕДИЋ ЈЕ ПОДНЕО НАЈВЕЋУ ЖРТВУ ЗА СРПСКИ НАРОД

- Реаговање на текст Миливоја Глишића „Горка власт Француске 7“, НИН, 20. 12. 1991. г. -

Поштовани г. Глигоријевићу[1],

Са изненађењем сам прочитао чланак Вашег сарадника Миливоја Глишића под називом „Горка власт Француске 7“ у последњем броју НИН-а (20. 12. 1991. г.). Нико ко је био на Годишњој скупштини Удружења књижевника Србије и слушао моја излагања никако није могао закључити да сам ја „директно оптужио Матију Бећковића за спрегу са актуелном влашћу и посебно са Слободаном Милошевићем“, а камоли још да сам остао „упоран у оптужбама“. А тврдња која ми се приписује, да сам, назвавши Матију Бећковића савременим Миланом Недићем, за овог последњег рекао да је „идеале жртвовао за власт“, напросто ме је запрепастила, јер су и цело поређење, и цео исказ, имали потпуно супротан смисао. Најзад, нетачно је и да сам лично Матију означио „као кривца за скандалозан пролазак француског философа Анри Бернар Левија кроз Београд“ (узгред, човек се зове Бернар-Анри). Једноставно, суштина мог излагања и његова основна интонација до те мере су искривотворени и прилагођени вољи за црно-белим ретуширањем, да сам приморан да Вас замолим за заштиту и упознавање јавности са истином о мојим излагањима.

А истина је да сам ја, дискутујући о годишњем извештају Управе УКС, покушао да се ставим у кожу њених чланова, све самих најумнијих и најчеститијих наших писаца, те разумем неке од њихових поступака које су многи склони да схвате као подређивање Удружења књижевника потребама текуће власти. Набројавши неке такве поступке, посебно сам се осврнуо на Бећковићево примање Седмојулске награде 1989. године, за које сам ја у једном ранијем интервјуу рекао да значи

„поновно стављање прста на обарач пушке која је убила два српска жандарма".

Позивање на тај догађај за мене има посебан значај, јер је та награда додељена у време када се управа УКС нагло ућутала по питању одузимања мог пасоша и покретања кривичног поступка због говора који сам 3. марта те, 1989. године, а у поводу Цанкарјевог дома, одржао на Ванредној скупштини УКС. У томе говору ја сам Јосипа Броза назвао лажним царем који је ратно страдање српског народа искористио за комунистичко поробљавање Србије, али сам и упозорио на сличну опасност која нам прети од евентуалног извитоперења политике Слободана Милошевића. Пошто ми је државна безбедност одмах одузела и говор и пасош, а Управа УКС јавно запретила да ће у моју заштиту покренути протестне вечери и одржати конференцију за штампу за стране новинаре, дошло је до поменуте нагле промене курса Управе Удружења, у чему је предњачио потоњи посланик Републичке Скупштине на најдемократскијим једнопартијским изборима Брана Црнчевић, којом приликом се истакао и Гојко Ђого предложивши да се Управа срдачно захвали Државној безбедности на љубазности да први пут одговори на једно писмо писаца, макар то писмо и саопштавало да је против члана УКС покренут кривични поступак због коришћења права на јавну реч!

Баш зато што се у том критичном времену радило о мојој кожи, нико не може спорити да моји искази имају по мало и тежину сведочанства. Осећајући због тога посебну одговорност, дужан сам да кажем да се за такво понашање Управе УКС може наћи оправдање у њеној херојској одлуци да се управо у том тренутку јавно изјасни за вишепартијски систем, због чега јој заоштравање односа са полицијом и државом због такве једне ситнице каква је залагање за права једног писца, није ишло на руку. Високо ценећи најискреније родољубиве побуде својих колега из Управе, оканих се, дакле, свога пасоша, па сам на његово враћање чекао све до фебруара прошле године. Из истог дубоког уважавања и разумевања назвао сам Матијино примање Седмојулске награде чином ступања у тактичку коалицију са посткомунистичким режимом у Србији, одбијајући да га назовем колаборацијом. А у том истом смислу, назвао сам Матијин чин највећом личном жртвом, сродном

оној коју је своме роду поднео армијски ђенерал Милан Недић, када је пристао да стане на чело српске владе под немачком окупацијом. На тај начин изјаснио се о Милану Недићу српски патријарх Гаврило Дожић. Ја сам реактуализацији таквог става додао уверење, да је Матијино пружање руке режиму значило успостављање моста за прелаз целог једног нараштаја који има право на своје постепено освешћивање и ословешћивање, али да смо можда сведоци неопходности да се та рука повуче и ускрати онима, који Србију и српски народ вуку у подрум историје.

Очито је, дакле, господине Глигоријевићу, да мени није било ни на крај памети оно што ми Ваш лист приписује. Утолико могу само да изразим неверицу у погледу изјава које чланкописац Глишић потом приписује Матији Бећковићу који је, међутим, искреност и добронамерност мога иступа сасвим добро схватио, заложивши се после мога говора, и то по ко зна који пут, за враћање шест томова мојих књижевних дневника које ми је полиција одузела приликом хапшења 1984. г. а Врховни ми их суд Србије трајно одузео као "предмет извршења кривичног дела против народа и државе". Бећковићу Глишић приписује невероватне исказе у којима ме он, Матија, назива својим „најоштријим критичарем", „повлашћеним корисником државних благодати" (пратиоци, аутомобили!), „распаљеним партивођом", иако је свима познато како сам ја, још од избацивања из гимназије па до затвора, прошао са комунистичком државом, иако у овом свом скупштинском говору нисам помињао ни своју кандидатуру за председника Србије, ни Конзервативну странку чији сам председник.[2]

Можда се, додуше, Ваш сарадник и може оправдати када се упореди са мени необјашњивом потребом за сарказмом, са којим се, на Скупштини, о мени изразио свима драги Михиз. Михиз је мене тада искључио из круга оних писаца „којима прети опасност" да добију седмојулску (читај: било коју) награду. Уместо да се са њим надмећем у досеткашењу, па у том његовом исказу нађем доказ више за његов колаборационизам (за шта не тражим ни доказ мање), питам се да ли би се тако разметао потцењивањем да се потрудио да прочита бар једну моју књигу, утолико пре што му сигурно није непознато колико сам невоља имао да их уопште објавим.

За узврат, са поносом га обавештавам да је за мене највећа награда то, што под комунистичким режимом нисам добио икакву награду. Па ако ми је за такав став и требало некакво јавно признање, управо ми га је и доделио Михиз својим пуерилним шегачењем, јер док је таквих просудитеља као што је он, могућност добијања "било које награде" доживео бих не као претњу, него као увреду.

1 Реч је о изврсном публицисти Милу Глигоријевићу који је у то време био главни уредник НИН-а.

2 Даљи део текста уредништво НИН-а није објавило. Аутору је објашњено да је то учињено из респекта према Михизу.

НИН, Београд, 3. јануар 1992. г.

ПЕТОКРАКА ОДЛАЗИ У СТРАТОСФЕРУ

"Тражимо промену имена 64 улице у Земуну и скидање петокраке са црквице на Ивићевом тргу"

- Најава митинга Конзервативне странке -

Конзервативна странка позива грађане Земуна, како стоји у прогласу који је стигао и на адресу "Политике", на скидање петокраке са црквице на Ивићевом тргу у Земуну. У програму који почиње данас у 15, а требало би да се заврши у 17 сати, предвиђене су, поред "дезидеолигизовања" бивше Евангелистичке цркве, још две тачке: замена назива улица, и то Јакуба Кубуровића у Милоша Црњанског, Маршала Тита у Петра И Ослободиоца и Лењинова у Лазе Костића, као и "Митинг опомене властима" испред хале "Пинки". Најављено је учешће архитекте Пеђе Ристића, Милана Парошког, Боре Ђорђевића Чорбе, Зорана Милуновића, Томе Крсмановића и Милана Младеновића.

"Са ове три акције, Конзервативна странка жели да изврши демократксси притисак на земунску општину, а потом и шире, на власт у Србији која није испунила обећања дата у вези са променама идеолошких обележја", рекао нам је председник ове странке Милан Младеновић. "Општини ћемо предати и списак од 84 улице којима би требало променити име", наставио је Младеновић, додајући да је то око 60 одсто улица Земуна, што представља "еколошки проблем", тачније "загађење менталне средине".

А. Кнежевић

"ПОЛИТИКА", уторак, 11. фебруар 1992. г.

(На жалост, ниједна од најављених акција није успела јер их је полиција забранила, а јаке полицијске снаге држале су цео кварт у блокади. Горе од тога, водеће опозиционе странке нису се одазвале позиву да са својим члановима узму учешћа у овом симболичном чину спровођења властитих програма. Петокрака и дан-данас, у марту 2001. године, стоји на Црквици, а седиште Конзервативне странке се и даље налази у улици Јакуба Кубуровића)

ЛИКОН - САВЕЗ ЛИБЕРАЛА И КОНЗЕРВАТИВАЦА

- Предлог Српској либералној странци -

Поштоване колеге и пријатељи,

Обраћам вам се са предлогом да наше две странке, Српска либерална и Конзервативна, ступе у тесну сарадњу чији бисмо опсег и модалитет одмерили по утврђивању начела која ће бити предмет и основ наше сагласности. Склон сам да у пријатељству и уважавању које осећам према челницима ваше странке видим савезнике свом уверењу, да ће овај мој апел наићи на благонаклон пријем и разумевање.

Има неколико разлога који охрабрују мој оптимизам у погледу вашег одговора. Историјски гледано, идеје конзервативизма и либерализма темељне су и утемељујуће идеје грађанског друштва, па тиме и најзаслужније за економско благостање и досегнути ступањ цивилизацијских слобода и људских права у земљама западне демократије. Оне су нарочито биле значајне у геополитичком расту српске државе у ЏИЏ веку, којој су у нашем столећу највећу штету направила извитоперења ововековних политичких покрета оличених у демократији и социјализму. Док је Србија пратила пројекат националног програма Илије Гарашанина, који је не само *Начертанијем*, него и свеколиком својом државотворном делатношћу, иако конзерваторац, једнако задужио и либерале и народњаке, она је била на сигурном путу своје величине, па је зато и успела да стварањем државе Јужних Словена спроведе у дело основну идеју Гарашининову, да Србија постане политички *субјект*, што ће рећи носилац *суверене воље* у европском политичком простору. Када су, међутим, идеје оне политичке сцене коју је обележавао распон од конзервативног традиционализма српског народа до његове зреле воље да у свој хабитус утелови достигнућа европског либерализма, устукнуле пред јанусовским

дволичјем демократије (после Првог светског рата) и хилијастичким злодушјем социјализма ("брозна времена"), Србија се начас нашла на низбрдици на којој ових дана доживљава сусрет са самим дном.

Није зато случајно (односно, баш зато је *случено*) да су се као катализатори српске пропасти на политичкој сцени јасно оцртале управо Социјалистичка и Демократска странка. Кад је реч о радикалском покрету, он је и у време свога највећег цветања био *социјалистичко живо блато* у које је потонуо српски конзервативизам (није ли се Српска напредна странка угасила због хипертрофије радикалства и демократизма?), па онда није ни чудо да је то и сада, када Мефисто и његове комунистичке слуге у то блато гурају читав српски народ. Ја сам се из тог радикалског живог блата једва ишчупао, а тако мислим и ви из вашег демократског. Не излази ли на видело са готово доказном снагом, да сте ви, природно, уточиште нашли у здравом темељу демократије, либерализму, а ја на правом изворишту српског историјског радикализма, конзервативном *напредњаштву*, односно идеји поступног *надрастања* уместо муњевитог преврата као метода политичког деловања. Не могу да се не препустим нелагодном утиску да је наше мучно отимање за простор слободног дисања довело до обнављања политичких странака које реконструишући политичку сцену ЏИЏ века враћају нашу вољу у тачку исконског промишљања судбоносног пута националног опстанка. Управо ме такво осећање додатно обавезује на ову иницијативу, посебно после јасног сазнања да је покрет у који су уложене највеће наде и који је у једном тренутку заиста и покренуо велику идеју националне обнове, објективно послужио као тег око врата српског тела које тоне.

Сем што би послужила реконструисању темељних политичких идеја и њиховој реактуализацији, тесна сарадња Либералне и Конзервативне странке дала би снажан замах обнови уставне парламентарне монархије коју наше две странке најдоследније и најначелније заступају. Ваљда се опет, не без дубљег смисла, случило да сам ја предлог *савеза за монархију* између либерала и конзервативаца (ЛИКОН) вашем Председнику изнео

управо приликом Престолонаследниковог боравка у Београду, током свечаног пријема у "Интерконтиненталу".

Уздржавам се од жеље да вам овом приликом излажем и образлажем и друге предности савезништва међу нашим странкама. Биће за то времена ако нигде другде, оно бар на нашој трибини ВИДЕЛО СРЕДОМ У ПЕТ (Цетињска 32/1) коју бисмо радо видели сливеном са вашом веома истакнутом трибином. Сада желим да вам изразим уверење да би наша сарадња, у тренутку када су кулисе пале и на видело изашла сва величина издаје српских комуниста и њихових прерушених помагача, означила исконски тренутак једног новог духа, саобразног оном времену када су се врлином и пријатељством зидали темељи и надвисивали кровови наше националне куће.

19. 3. 1992. г.
Земун

ФАБРИКОВАЊЕ ПОДОБНЕ ОПОЗИЦИЈЕ

- Отворено писмо Независној телевизији СТУДИО Б -

Поштована господо,

За све нас који припадамо Конзервативној странци, а верујем и за највећи део искрених српских и југословенских родољуба и поборника демократије, највећа је потпора и охрабрење у неравноправној борби са остацима комунистичког режима, било сазнање да постоји једна независна новинска кућа и у њој људи неподмитивог слободарског духа. Славу која се рашчула и ван граница наше отаџбине НТВ "Студио Б" стекла је и заслужила управо поштеним обављањем свог новинарског задатка, истакавши начело независности и у само своје име, а непристрасност у информисању као мото целокупног свог деловања.

Не би било поштено да и вама и јавности не признам да се за Конзервативну странку не би ни упола чуло да није било "Студија Б". Једнако не би било поштено да прећутим да се у тој информативној кући дуги низ година налазе велики борци за истину, правду и слободну реч, којима се дивим. Али баш зато што је то тако, разлози части налажу ми да не прећутим ни сазнање да је та кућа посустала, да је изгубила свој прави смер, да је на путу да стави на коцку и проћерда велики углед који је стекла управо својом бескомпромисношћу у одбрани високих начела новинарске професије.

Како иначе да објасним себи чињеницу да се НТВ "Студио Б" није појавила на седам последњих конференција за штампу Конзервативне странке? Како другачије да објасним себи да је "Студио Б" прешао преко читавог низа изузетно значајних јавних залагања Конзервативне странке а у исто време давао огроман

публицитет не само безначајним него и неким апсурдним потезима парламентарних „опозиционих" странака? Како се онда отети утиску да "Студио Б", вољно или невољно, свесно или несвесно свеједно, али сигурно не вољом оних правих носилаца слободоумља, све поузданије наводи на сумњу да он нема другог задатка него да за потребе режима фабрикује подобну опозицију, ону која ће представљати шарену лажу демократије, крхки декор, кулису иза које ће се сакрити неизмењен диктаторски режим Слободана Милошевића? А у исти мах спречити или маргинализовати промоцију оних опозиционих снага на које господска и домаћинска Србија узалудно чека за све време трајања циркуске представе у режији прикривене Комунистичке партије Југославије?

Несрећан сам што сте ме приморали да вам ово писмо упутим у дан у који је јавност обавештена да је на чело Радио телевизије Србије дошла једна од најсмутнијих и најслугерањскијих личности раздобља комунистичке мимикрије, Милорад Вучелић. Његово постављање на место шефа Телевизије јасно говори да није далеко дан када ће комунистички октопод један свој отровни пипак обмотати и око вашег врата. Али у намери да се томе одупрете, нећете имати никаквог успеха одступајући корак по корак. Још мање очекујући да за вас показују разумевање они које жртвујете да бисте се како-тако одржали. Ваша једина заштита, непробојни плашт, јесте исти онај којим сте постали то што јесте: Потпуна јавност и једнака расподела права на информацију свима. Ви у вашим власититим редовима морате препознати и сузбити поборнике компромиса или, не дај боже, притајене колаборације са опаким режимом. Не сумњам да ће они бити ти који ће покушати да ме, због овога писма, сврстају у исти ред са Вучелићем. Мене, кога је тај исти Вучелић, као уредник у НИН-у и "Књижевним новинама", лишио сваког спомињања за време лежања на робији, а и после, када је прљав веш лажних опозиционара, његових налогодаваца, почео да излази на видело!

Зато од вас очекујем да ово писмо и захтеве Конзервативне странке који следе схватите као израз моје

најискреније воље да вас охрабрим и пружим вам помоћ која вам је очигледно потребна и коју ћете засигурно добити понајпре од оних родољубивих и опозиционих снага чијем сте маргинализовању свесрдно доприносили.

2. ИВ 1992. г. Земун

КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА НЕ ПРИЗНАЈЕ ОДЛУКУ О ПРОГЛАШЕЊУ НОВОГ УСТАВА

Слепи пут Слободана Милошевића завршиће се тамо где је и започео - на Косову и Метохији

- Саопштење Главне управе Конзервативне странке -

Усвајање текста новог Устава Савезне Републике Југославије у Скупштини Србије најкатастрофалнији је корак на слепом путу Слободана Милошевића који ће се завршити тамо где је и започео, када се словеначки, хрватски и босански сценарио буде применио на Косову и Метохији.

Овај Устав крајњи је израз узурпаторске воље да се одржи континуитет бољшевичке републиканске револуције под маском југословенског континуитета. Овај Устав ставља српски потпис на довршено дело комунистичког разбијања Југославије, започето још 1919. године. Доношењем тог Устава нелегитимно се пренебрегава већ обављено сливање две државе српског народа у Краљевину Србију (одлука Подгоричке скупштине од 26. новембра 1918. године) која је аутоматски ступила на снагу падом Авнојске Југославије, као што аутоматски ступа на снагу и легитимни носилац суверене власти, династија Карађорђевић у лику Његовог краљевског височанства престолонаследника Александра.

Конзервативна странка позива српски народ и грађане Србије и Црне Горе да се одупру овој најновијој комунистичкој обмани и приону на обнову Краљевине Србије као јединог сувереног оснивача, па самим тим и јединог правног наследника југословенске државе.

Конзервтивна странка позива све опозиционе странке да пруже отпор успостављању нове нелегитимне државе и да потпишу Ускршњу декларацију о обнови Краљевине Србије.

др Милан Младеновић,
Председник

24. IV 1992. г.

ЦИНИЧНО ЛАКРДИЈАШТВО СРПСКИХ КОМУНИСТА
или
ПОНИШТАВАЊЕ ДВОВЕКОВНИХ ТЕКОВИНА СРПСКЕ БОРБЕ

- Саопштење председника Конзервативне странке -

КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА НЕ ИДЕ
НА САВЕЗНЕ ИЗБОРЕ

Поводом непотпуног, нетачног и делом некоректног писања штампе о учешћу Конзервативне странке на вишестраначком скупу у "Сава центру", обавештавам јавност да КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА НЕЋЕ УЧЕСТВОВАТИ НА САВЕЗНИМ ИЗБОРИМА 31.МАЈА јер нису уважена два њена основна услова:

- да се ИЗБОРИ ОДЛОЖЕ ЗА ВИДОВДАН, и
- да се призна и обезбеди ОПШТЕ ИЗБОРНО ПРАВО ПРИПАДНИЦИМА СРПСКЕ ПОЛИТИЧКЕ И ЕКОНОМСКЕ ЕМИГРАЦИЈЕ.

Конзервативна странка је својом вољом да разговара о могућности избора учинила корак противан свом исказаном непризнавању СРЈ, коју сматра узурпаторским продужетком узурпаторске титовске Југославије. Тиме је КС пружила шансу владајућој странци и њеном режиму да на посредан начин омогући народу да се у ВИДОВДАНСКОМ ДУХУ демократски изјасни за ИСТИНСКЕ НОСИОЦЕ СРПСКЕ ДРЖАВОТВОРНЕ ВОЉЕ ОЛИЧЕНЕ У МОНАРХИЈИ, чиме би се та странка искупила за све своје тешке промашаје, а Србија ослободила комунизма без грађанског рата, разарања и проливања крви.

Глувило и слепило режима за добронамерне предлоге, као и журба да се приграби нова држава без минимума демократске обзирности, израз су ЦИНИЧНОГ ЛАКРДИЈАШТВА са којим су српски комунисти наумили да доврше разарачко дело Комунистичке партије

Југославије и униште све велике стечевине српске двовековне борбе за свој европски и цивилизацијски идентитет.

Уместо кандидатске листе, Конзервативна странка ће од сада припремати опело за лажну Југославију и убрзати припреме за обнову Краљевине Србије.

др Милан Младеновић
председник

15. мај 1992. г.
Земун

ШЕШЕЉ ЛУДА НА ДВОРУ КАРАЂОРЂЕВИЋА

Конзервативна странка се обратила престолонаследнику Александру

Председник Конзервативне странке, др Милан Младеновић, написао је писмо Његовом краљевском височанству, престолонаследнику Александру Карађорђевићу, у којем од њега тражи овлашћење да у име Двора понуди "војводи" Војиславу Шешељу радно место дворске луде на двору Карађорђевића, када се династија ускоро врати у Београд и заузме своје челно место у политичком животу Србије.

У свом писму председник Младеновић уверава Његово краљевско височанство да је г. Шешељ вишеструко доказао високи степен стручне оспособљености за обављање овога посла, одолевајући у дужем временском раздобљу свим искушењима разума, па нема никакве бојазни да би он у било ком тренутку могао смањити количину и квалитет својих будалаштина. То утолико пре, што је он, према речима г. Младеновића, посао луде толико успешно обављао за рачун Ћосића и Милошевића, да је највише увесељавао и највећма за себе придобијао оне своје муштерије које је најпре убедио да Србија нема с ким ратовати, затим им децу весело домамљивао на фронт, најзад их на сахранама тешио царством небеским. А све оне који су у њега дуго сумњали, на само себи својствен начин збрисао је својом изјавом на Војном универзитету „Мини Макс", да „сви они који кажу да нама није потребна Југославија, подмећу кукавичја јаја српском народу", оснаживши тиме свој безброј пута поновљени став да „нама није потребна никаква Југославија", у име чијег је остварења без двоумљења потписао Конвенцију о Трећој Југославији.

На крају писма, председник Конзервативне странке изражава бојазан да би Војвода од Карлобаг-Огулин-Карловац-Вировитице могао одбити понуђену част, уколико

престолонаследник не обезбеди довољно дубоку кесу са златницима и сребрњацима. Та је могућност, додуше, све мање вероватна, јер је лаковерни војвода Ђујић заврнуо доларску славину, схвативши да је уместо српског хероја финансирао комедијанта, а црвена братија само што није утекла са мегдана, опљачкавши што је за претходним титоидима преостало. Ипак г. Младеновић саветује Његовом краљевском височанству да ово упозорење схвати крајње озбиљно и својом брзом и богатом реакцијом спречи да глас о тако даровитој луди доспе на шпански или неки други двор, који сигурно не би пропустио прилику да нам преотме оно најбоље што имамо[1].

Да се та трагедија избегне, вредело би заједно са Шешељом примити у дворску службу и његовог новог спонзора, г. Алексеја Долгорукова, завршава своје писмо престолонаследнику Александру Карађорђевићу председник Конзервативне странке, г. Милан Младеновић.

Председник Одбора за дворска питања
Конзервативне странке
др Антоније Тезић[2]

"БАЛКАН ЕКСПРЕС", мај 1992. г.

1 Алузија на речи Матије Бећковића на Скупштини Удружења књижевника Србије у децембру 1991. г, изговорене да се њима именују тадашњи чланови Управе којој је М. Б. био председник.

2 Приређивач ове књиге потписао је ово Саопштење чији је прави творац сам аутор.

УОБРОЖЕЊЕ ОПОЗИЦИЈЕ
или
ТРОБРОЗАН
И ЦАРСКА НЕБЕСКОВАЧА

- Говор на скупу Удружене ванпарламентарне опозиције, на тему "Јединство опозиције" -

Поштовани пријатељи,

Ја сам и иначе љут на господина Мицког, али после његовог данашњег говора, молим га да ми се више не обраћа.

Господине Мицки, молим Вас да ми се од вечерас више не обраћате. (*Запрепашћење и тајац у дворани*)

Господин Мицки ми је, путем зомбирања, утиснуо у свест намеру да вечерас одржим један говор који би вас одушевио. И онда сам ја тај говор смишљао, све вођен Мицкијевим идејама, а онда је г-дин Мицки, малочас, пред вама, исти тај говор одржао сам, у намери да ме упропасти, и остави потпуно разоружаног, да немам шта више да кажем. (*Олакшање и смех у дворани*)

Господине Мицки, таквим својим поступком Ви сте ме само учврстили у намери, да све своје снаге посветим разбијању јединства опозиције! (*Громки аплауз*)

Али ако ви, господо, сматрате да сам се само лепо нашалио, грдно се варате! Да сам мислио више него озбиљно, доказаћу вам на још два примера. Како да се не наљутим на господина Вулетића који се први, као што сте чули, досетио да оснује странку када то нико није смео, а ја сам то учинио последњи? (*Смех у дворани*) А погледајте мог колегу и пријатеља Мишу Костића! Шта мислите, зашто ми је последњем дао реч? Видевши какви се сјајни говорници налазе на списку вечерашњих говорника, схватио је да ће они рећи све што се уопште о разједињености опозиције може рећи, па је одлучио да ме упропасти и оставио ме да говорим сада, када је већ све речено. Према томе, Мишо, не обраћај ми се више ни по каквом политичком питању! (*Смех, потом аплауз*)

Али ви сигурно и сада мислите да сам ја одлучио да вас вечерас увесељавам духовитим досеткама. Ни говора о томе! Ја сам одиста чврсто уверен да је наш најважнији задатак да радимо на разбијању јединства опозиције, јер је она уједињена преко сваке допустиве мере, и то са влашћу. (*Грохотан смех и у публици и међу учесницима*) Да је то доиста тако, ја ћу вам одмах показати, уверен да ћу тиме до сржи увредити своје вечерашње саговорнике и тиме учинити значајан корак према остварењу свога циља.

Елем, потпуна уједињеност српског политичког простора очитује се у чињеници да Србијом влада ТРОБИЋЕ које би смо могли назвати ТРОБРОЗАН[1]. Од кад међу живима нема Јосипа Тита, од кад су, дакле, минула БРОЗНА ВРЕМЕНА, сви су се српски вођи УОБРОЗИЛИ[2]. Тако је овај мртвац доказао истинитост оне мудре изреке која вели, НАЈВИШЕ ИМА ОНОГ ЧЕГА (КОГА) НЕМА.

Основни и заједнички лик у којем се очитује Тробиће назива се СЛОБРОЗАН. Када Троброзану устреба чврста рука, самовлашће и харизма комунистичког диктатора, онда се он појављује као СЛОБРОЗАН ТИТОШЕВИЋ (ТИТО-ШЕВИЋ!). Кад му устреба жестока опозиција, онда на сцену ступа као СЛОБРОЗАН МИЛОВУК. А када, најзад, тој опозицији треба ударити нож у леђа, и то тобож из њених редова, појављује се као СЛОБРОЗАН МИЛОШЕШЕЉ.

Миловук заговара миротворство, Милошешељ хушка на рат, и један и други данас поричу јучерашње, а сутра данашње, *један без другог не би били ни један ни други*. А када Троброзан пада према суноврату, падобран му отварају МИЋ-УНКОВИЋ са ЂИНЂА-КОРЊАЧАМА, и ГУБЕР-ДУЧЕ ОД ЖИВОГА БЛАТА, уз заглушујућу дреку коју у хору стварају многобројни зналци лајања и крекетања.

Сада се поставља питање: Како је Троброзан успео да до те мере опије народ, да он не препознаје ове БРОЗОСАУРУСЕ?

Ево како.

Справио је један опојни напитак са посебним својством, да у стварности производи учинак сасвим супротан предоченом циљу. Тај напитак са тајним називом СЛОБРОЗАНКА продаје он у више различитих паковања, од којих су на највећи глас изашле ЦАРСКА НЕБЕСКОВАЧА, ДЕМОКРАЂА, РАДИКАЉАЧА, СЛОГОВАЧА-УЈЕДИНКА, КРАЉЕВАЧА и ВЕЛИКОСРБОВАЧА.

Па када жедно Српство потегне од те Небесковаче, створи му се у утроби брозна неман која га изнутра изглође тако да уместо на небо, бројимице хрли под земљу.

И када му Миловук точи Краљевачу, то се оно поузданије окреће Републици.

А што Милошешељ штедрије точи Великосрбовачу, то се она србождерска неман све више жари те гута једну по једну српску земљу, па Србија мала да мања не може бити.

И док Мић-Унковић, уз заглушујуће таламбасање Ђинђакорњача, срче демокрaћу, а Губер-Дуче опија радикаљачом потомке Николе Пашића и трпа их у своје завичајно Живо Блато, то демократе и радикали све милоброзније! И мироброзније!

Најзад, када сви заједно, као ми вечерас, потегну слоговачуујединку, тим кукавни народ све несложнији и разједињенији!

Кад ствари тако стоје, није ли крајњи час да се уведе општа прохибиција? Јер у противном, народ ће ускоро захтевати да се брозна неман одобровољи пићем без икаквих примеса, оним пићем које јој је целу половину столећа точено без лажних етикета, и које се зове ЧИСТА БРОЗОВАЧА.[3]

мај 1992. г.
Београд

1 Од овог тренутка не вреди више бележити реаговање публике и учесника јер се већина присутних све до краја говора напросто пресавијала од смеха, у чему су међу говорницима предњачили отац Жарко Гавриловић и Зоран Глушчевић.

2 Аутор је ове и сродне изразе са основом „броз" (нпр. „брозота", „избезоброзити се", „зброзити се", „Ђуброзија", итд.) изумео и интерно употребљавао још у време живота комунистичког диктатора. На демонстрације против обележавања његове смрти 4. маја 1990. г. послао је омладинце Народне радикалне странке са транспарентима „КРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА" и „ДОЛЕ БРОЗОСАУРУСИ", који су имали великог одјека у јавности. (*О томе видети у* Уводу *за први том ове књиге*)

3 У општем разгаљењу и у сред овација које су уследиле, разабрао се глас Зорана Глушчевића који је, смехом дотеран до суза, узвикнуо: *„Милане, ти си ипак незаобилазан!"* Колико је то тачно, види се из чињенице да тумача суштине (сло)брозовлука више нису позивали на скупове Удружене опозиције.

Уредник ове књиге Зоран Р. Ковачевић овако је аутору протумачио то непозивање: "Схватили су да ти недостаје елементарно *оброзовање*!"

КОЊСКИ ВО
(две српске државе, под несрпским именом, без српских обележја)

- Дефиниција СР Југославије, по деда Момиру -

Мој покојни деда Момир имао је несрећу да остане без оца још у којој је оставио кућу, имање, иметак и жену са шесторо деце, али је, за узврат, имао срећу да "остатак живота" проведе у једној од престоница света, Лондону.

Када је сељаче из Крваваца, почетком овога столећа, узмогло да пређе у Ужице на школовање, упамтило је рогату марву коју је чобанило по питомим пашњацима око Ђетиње, и хитре атове који су се са воловима смењивали у запрегама натовареним летином и другим плодовима сеоске радиности.

Уосталом, ни по Ужицама се, у то време, ни дуго затим, нису кретала друга превозна средства.

Водећи ме једном приликом у зоолошки врт у лондонском Регент парк-у, пред ограђеном ливадом где су спокојно пасле, у покрету иначе ненадмашно вижљасте, али у мировању посве незграпне антилопе, честњејши Ужичанин ускликну:

- Какав је оно тамо *коњски во*?

Пред полазак у Америку, размишљајући како да саговорницима у Конгресу и Стате Департмент-у објасним Жабљачку Југославију, сетих се деда Момира и ове његове дефиниције.

Можда ће они тек на том језику разумети земљу сачињену од две српске државе под несрпским именом, без српских обележја?

31. мај 1992. г.
Ларнака, Кипар

МУЗИКА ТАНКЕ ЖИЦЕ КОМУНИСТИЧКЕ

- говор у Чикагу, на Конгресу
Српског културног клуба "Свети Сава" -

Поштовани оче Чедо, драги представници српских националних организација и посебно драги господине Будо Срећковићу, коме се посебно захваљујем на позиву да присуствујем овом банкету поводом годишње скупштине Српског културног клуба „Св. Сава".

Срећан сам што сам после две године поново међу вама и зато што видим да у вама није угасла жеља да помогнете нас у Отаџбини, иако сте имали много разлога за разочарање, иако смо вам пружили много разлога да у нас изгубите поверење.

Међутим, несрећан сам у исти мах, што за све ово време нисам видео, да је било ко из ваших редова дошао и остао у земљи да се заједно са нама бори. Додуше, морам рећи и то да са наше стране није било довољно позива, иако сам ја пре две године, пролазећи Америком, просто вапио и указивао на то да се комунизам неће победити док се у Србију не врати српска политичка емиграција. Да се комунизам неће срушити док се не заврши грађански рат, а грађански рат у Србији мораће завршити они који су остали без отаџбине због узурпације власти, и зато вам сада упућујем позив да се организовано вратите и да се укључите у борбу за победу над комунизмом, не би ли се тај грађански рат завршио.

Ви сте пратили шта се последњих година у Србији догађало и видели сте да је комунистички режим довео Србију на руб пропасти, на руб на коме Србија никада у својој историји није стајала. Ви сте видели да су многи честити људи уложили много напора, личне части, уложили су многи добар део свога живота, и тамо и овде, да се тај режим обори. А режим је у то

време изоловао Србију од читавог света и сада пред очима читавог света изгледамо као народ злочинац.

Ми наравно знамо, и наши пријатељи то знају, да је то далеко од истине, али је зато већа одговорност српских комуниста који су, иако Срби, довели Србију у такав положај, да ће требати више генерација да сперу ту љагу са лица српског народа.

Ви сте сведоци да се приближавају последњи дани тога режима. Комунисти не крију, међутим, и кажу да су на власт дошли оружјем и да без оружја власт неће предати. Видели сте, такође, да се српска опозиција коначно ујединила у напору да примора режим да без грађанског рата и без проливања крви одступи. Сутра ће у Београду цео народ, са патријархом Павлом, изаћи на улице, у напору да на миран начин примора власт да се повуче.

Поставља се питање, да ли ће такве методе уродити плодом? Да ли ће покушај интелектуалног Београда да примора Слободана Милошевића и комунистичку власт да одступи, уродити плодом? Морам вам рећи да нисам оптимиста. Знам с ким имамо посла. Зато сам, одазвавши се позиву својих пријатеља из Њујорка, одлучио да у овим критичним данима у којима не очекујем никакво брзо решење, нити било какву нарочиту промену власти, дођем међу вас са овим малочас изреченим позивом, који сада понављам две године касније. Српска ствар неће победити док се не заврши грађански рат. Тај грађански рат може добити само српска политичка емиграција.

Ја сам дошао са неколико предлога, са неколико идеја, о инструментима које би требало створити, које смо сви заједно пропустили да створимо, да се у наредном периоду смогне снага и победи, на демократски начин, комунистичка власт.

Пре свега, ја сам одавно запазио, да између нас у земљи и вас у емиграцији није постојала никаква озбиљна установљена информативна веза. Ви сте сада, захваљујући сателитској телевизији, изложени потпуној пропаганди комунистичког режима, који тако фризира информације, да нишани на танку жицу националних осећања. Највећа комунистичка вештина уствари јесте та вештина танке жице, танке струне, да злоупотребом националних осећања постигне сасвим супротан учинак и доведе

до крвопролића. Комунисти су 1941. године умели да се прикажу као јагњад, као борци за национална права. Само су Срби врло брзо прозрели њихове намере, па су их најурили из Србије. Сада су они до виртуозности развили ту вештину приказивања себе самих као бранилаца српских националних интереса. Међутим, паралелно, они су производили себи пожељну опозицију, тобожњу опозицију, која је врло брзо прозрена, која је имала да постоји зато, да се крвави трагови њиховог оргијања перу, да би се у једном одређеном тренутку српске националне снаге прогласиле као кривци за изазивање крвопролића и за хушкање на рат. Многи од нас погодиће које су то снаге, које су тамо формиране и истурене, зато да би једнога дана послужиле као изговор комунистима да нису они били ти који су хушкали на рат, него су националним странкама препустили иницијативу, а оне су се наводно, као и 1941. године, обрукале и изазвале грађански рат и крвопролиће, а они ће на крају опет да дођу и да буду измиритељи и да поново стварају братство и јединство. Та стратегија је поново на сцени и један део нас је прозрео ту стратегију и није дозволио да она узме већег маха, али ја морам да кажем да је ипак узела маха и да су и неки од вас донекле подлегли тој злокобној пропаганди и тој музици танке жице комунистичке. Зато бих вас замолио да то пренесете и онима који нису овде, пренесете ову жељу са којом сам дошао, у делегацији Конзервативне странке, да се, наиме, створи један *Одбор за правду и истину о Србима*, скраћено ОПИС, у који би ушли сви Срби који се баве информисањем.

Овде видим драгоцене саучеснике у таквом једном одбору, људе који се прегалачки баве објављивањем листова, часописа и одржавањем радио програма, чак и телевизијских. Тако би смо створили једну моћну информативну организацију, јер није непознато да се уствари данас победа у информативном рату много више рачуна, много више вреди него победа на бојном пољу.

Затим смо хтели да створимо један економски савет, који би такође имао шири карактер, где би били пословни људи, познаваоци економије из ваших редова, људи искуснији него ми, који смо били под праксом марксистичке, комунистичке

економије, како би се указала помоћ политичким странкама у тренутку када дођу следећи избори и када се надамо да ћемо успети да изнудимо поништење ових последњих избора и уопште те државе коју ми не признајемо - Савезну Републику Југославију. Ми сматрамо да је то једна окупаторска творевина пореклом из АВНОЈ-а. Да је то нова авнојска Југославија, па не можемо изаћи на изборе у једној држави коју не признајемо.

Ми хоћемо изборе за Уставотворну скупштину и сматрам да нећемо имати шансе на тим изборима уколико се на њима не појави српска политичка емиграција - истакнуте личности политичке емиграције.

Мени је вечерас најугледнији међу вама рекао - ми до сада таквог позива из Србије нисмо добили. Ја сада свима вама кажем, схватите овај позив званичним позивом да се укључите. На располагању вам стоји Конзервативна странка, као и друге политичке странке у Србији.

Надам се да ћемо имати прилике да се за време мога боравка о свему реченом посаветујемо, са свима који желе да се укључе у тај и такав посао.

У име таквог једног рада, који је до сада изостајао, и у име такве српске иницијативе, са сигурношћу да ћемо победити комунизам и да ћемо се најзад сви заједно наћи у слободној Србији, поздрављам вас и још једном захваљујем.

13. јун 1992. г.
Чикаго

ЗАЈЕДНИЧКИ РАД ЗА ДОБРО НАРОДА

- Именовање у Политички савет Круне -

Њ.К.В. Престолонаследник
А Л Е К С А Н Д А Р

30. јула 1992. г.

Господин Милан МЛАДЕНОВИЋ
КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА
Јакуба Кубуровића 3, 11080 Земун

Постовани господине Младеновићу,

Велика ми је част и задовољсво да и формално потврдим Ваше именовање за

члана Политичког савета Круне

које је извршено на дан 16. јула 1992. године. Радује ме што ћемо заједнички да радимо за добро нашег народа.

Дубоко сам уверен да се залагањем свих истинских демократа може обезбедити боља и светлија будућност наше земље. Сматрам да Политички савет и остала саветодавна тела Круне могу одиграти врло важну улогу у томе.

Што се мене лично тиче, потпуно сам у служби народа и спреман сам да се до краја заложим да се садашња тешка ситуација превазиђе. Рачунам на Вашу помоћ.

Молим вас такође да се по потреби обраћате директно по било ком питању.

Уз жеље за све најбоље и за успех у будућем раду,

Александар

ИЗБОРНИ ПРОГРАМ ПОКРЕТА ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ (1992)

НАЧЕЛНИ СТАВОВИ

1. ПОКРЕТ ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ образује се као *изборна коалиција* странака, појединаца и удружења сагласних са овим Програмом и његовим циљевима.

ПОКРЕТ ће продужити са деловањем и по завршетку избора, уколико то услови буду захтевали, све до остварења свих својих циљева.

2. Циљ окупљања у ПОКРЕТ је:

а) обнова легимитета власти, грађанских и верских слобода, правне државе и људских права у свим српским земљама,

б) обезбеђивање грађанског, народног и државног суверенитета српском народу, појединцима свих народности и њиховој Краљевини Србији,

в) васпостављање уставне парламентарне монархије Краљевине Србије као државе свих српских земаља, на челу са краљем Александром ИИ и династијом Карађорђевића,

г) обустављање полувековног грађанског рата, обнављање пријатељства и поверења, трговине и саобраћаја са светом, постизање историјског споразума са суседним народима о мирном и толерантном животу у оквиру словенског, средњеевропског, балканског и медитеранског заједништва,

д) повратак традиционалним вредностима домаћинског, породичног живота и моралним и религиозним идеалима свих прећашњих српских нараштаја.

3. ПОКРЕТ окупља све српске родољубе у Србији, Српским Крајинама, Македонији, Црној Гори, Расејању, као и у осталим

земљама бивше Југославије. У Покрет су добродошли припадници других народа и националних мањина који живе заједно са српским народом и којима су српске земље једина домовина.

4. ПОКРЕТ не признаје СР Југославију као легалну и легитимну творевину, али за метод своје борбе ипак пре свега прихвата учешће на парламентарним изборима унутар ње, уверен да ће победом свог изборног програма МИРНИМ ПУТЕМ обезбедити трансмисију према легалној власти.

5. ПОКРЕТ се залаже и бори за обједињавање изборног бирачког тела како би сви Срби у Српским Крајинама и Расејању, равноправно са грађанима такозване СР Југославије, бирали своје представнике у органе власти на нивоу обједињене Краљевине Србије.

6. ПОКРЕТ неће тражити од режима у Србији и Југославији дозволу да српска политичка и економска емиграција учествује на изборима, него ће изборну кампању и гласање организовати свуда у Расејању, урачунавши те гласове у укупан изборни резултат.

7. ПОКРЕТ је широм отворен и за појединце који се не осећају монархистима, а процењују да би уставно и парламентарно ограничени монарх (као у највећем броју савремених монархија) био сигуран јемац мира и благостања.

ИЗБОРНА ОБЕЋАЊА

Победом на изборима ПОКРЕТ ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ одмах ће:

1. Укинути СР Југославију и Републику Србију и све њихове органе,

2. Прогласити Краљевину Србију са Александром ИИ Карађорђевићем као Краљем свих српских земаља.

3. Садашњу Републику Србију прогласити за наследну Кнежевину Рашку са принцом АЛЕКСАНДРОМ Павловим Карађорђевићем на челу,

4. Садашњу Републику Црну Гору прогласити за наследну Кнежевину Зету са династијом Петровића (на челу са првим наследником православне вере),

5. Српске Крајине и Српску Републику Босну и Херцеговину објединити и прогласити за Кнежевство Српских Крајина са принцом Томиславом Карађорђевићем.

У оквиру ове Кнежевине установити Велика Војводства на чијем ће челу бити остали чланови из породице Карађорђевић, као на пример Велико Војводство Босанска Крајина са принцом Владимиром или Велико Војводство Книнска Крајина са принцезом Јелисаветом,

6. Победника на изборима за Председника Републике прогласити за Председника и мандатара Краљевске владе, а Скупштину образовану од изабраних посланика прогласити за Уставотворну Скупштину Краљевине Србије која ће одмах приступити изради новог Устава.

7. Донети закон о враћању свих права, имовине и почасти појединцима и организацијама српске политичке емиграције.

8. „Боже Правде" прогласити за химну, тробојку са крстом и четири оцила са круном за заставу, грб са крстом и четири оцила, двоглавим орлом са круном за хералдички симбол Краљевине Србије,

9. Донети закон о образовању Српске Народне Одбране као команде војске Краљевине Србије у континуитету са СНО у Расејању (односно о враћању седишта СНО у Београд, у сагласности са руководствима ове организације),

10. Затворити меморијални комплекс „Јосип Броз Тито" и уклонити посмртне остатке покојника изван граница Краљевине Србије,

11. Предложити Скупштини да донесе закон о забрани политичког организовања свим отвореним и прерушеним комунистичим партијама, и то до 7. јула 2041.

(ЗАВРШНИ СТАВОВИ)

1. Победом ПОКРЕТА ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ, Србија и српски народ вратиће се са кобне странпутице на којој су у заједницу са другим народима ступили без јасно дефинисаних граница и права,

2. Победом ПОКРЕТА завршиће се грађански рат који је Комунистичка партија Југославије распирила у српском народу 1941. г. и продужава да га распирује и данас, тражећи у његовом бесконачном трајању једину наду за свој опстанак.

јул-август 1992. г.
Њујорк - Торонто

КРАГУЈЕВАЧКА РАКА НА ОНТАРИЈУ

- Дневнички запис о Зборашима и Равногорцима -

26. жаропек (јул) 1992. г.
Торонто - Хамилтон

На обали Онтарија, између Драгишиних Бара и Огњених Љуљака, на левој обали Груже, диже се, одмах иза Ковиљаче, Гачева Дола (Прокопа) и Кречане, брдо Думача, које у овај час прелазимо Праско-Зоран Огњановић и градич моста преко јазова сербскијех,

да душману заградимо пута
да он више нашом Србијом не лута
(где год има Срба и постоји
дигните се, соколови моји!)

- одјекује пастирска песма са колског круговала.

На том брду, кад 1941. година замаче у листопадну јесен, из заседе поубијаше четници и партизани десет Немаца и ранише петнаест, ископавши тиме крагујевачку раку за српску невинчад.

То брдо, Думачу, не успевају ни до дана данашњег, а не желе, узајамно, ни до судњег, да пређу, и састану се на врху, Зборашu и Равногорци, и да раку, крагујевачку, затрпају .

У ту раку, у Шумарицама, бацају Равногорци Зборашe и у дан данашњи.

На том брду, Думачи, не дају Зборашu зори да и данас сване. Још увек траје ноћ у којој Немци леже мртви са одсеченим удовима у устима.

КО ЈЕ СТРАНАЦ У СРБИЈИ ИЛИ "ВЕЛИКИ СРПСКИ ПИСАЦ" ДОСТОЈАН НАЈГОРИХ КОМУНИСТИЧКИХ ТРАДИЦИЈА

- Изјава чланова Крунског савета и Крунског већа поводом интервјуа Добрице Ћосића "Вечерњим новостима" -

Изјаву г. Добрице Ћосића "Вечерњим новостима" од 4. августа 1992. године, да један британски држављанин именовањем Крунског савета и Крунског већа и зборовањем по "његовој Србији" жели да на "туђем" успостави Монархију - не можемо а да не назовемо речју недостојном великог српског писца, достојном најгорих комунистичких традиција.

Престолонаследника Александра Карађорђевића су Јосип Броз Тито и његова партија лишили држављанства још у колевци, и тај Указ - увредљив за правду и националну осетљивост сваког Србина - држава Србија још није поништила, а онај који себе сматра најљућим противником титоизма једино може да се на тај Указ позива!

Зборовима у српским градовима није успостављана Монархија, већ је Престолонаследнику Александру изражавала добродошлицу ослобођена, демократска Србија!

Оцену да ли је на туђем зидан Опленац или "Кућа цвећа", и шта је од то двоје дивља градња, препуштамо суду јавности.

Чини се да је овом изјавом г. Добрица Ћосић дао глас личним осећањима своје идеолошке младости и пристрасности на рачун савести писца и одговорности државника. Та изјава жалости тим више што се надодаје читав низ нискости и простачких измишљотина које се престолонаследнику Александру лансирају чак и са скупштинске говорнице. Та реч запањује и зато што је на

предлог самог г. Добрице Ћосића за председника савезне владе недавно изабран један амерички држављанин, који је бежећи од комунистичког режима постао Американац својом вољом! Многи су у том постављању видели крај бољшевизму, али тог краја нема и неће бити у оној Србији која потомку вожда Карађорђа и четири српска и црногорска краља одриче да је Србин!

Таква Србија може бити било чија, али не може бити цивилизована, демократска и правна, и губи право да се чуди што је зову како је зову.

(Следују потписи)

ШТА СЕ ДОГОДИЛО НАШЕМ ВЕЛИКОМ МОРАЛИСТИ

- Писмо др Ђорђа Вид Томашевића
Његовом Краљевском Височанству
Александру Карађорђевићу

Запрепашћен, огорчен и дубоко ојађен овим показатељем Ћосићевог промашеног расуђивања (да не кажем нешто много горе!), ја, наравно, од свег срца и безрезервно подржавам, подупирем и (тиме) потписујем текст Изјаве Крунског савета поводом интервјуа г. Добрице Ћосића "Вечерњим новостима". Шта се догодило нашем великом моралисти!

Одано и бескомпромисно на страни права Његовог Краљевског Височанства и са осећањем чврстог убеђења, патриотизма и правде.

др Ђ. В. Томашевић,
професор антропологије

6. август 1992. г.
Бафало

ДОМАЋИН ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Писмо Његовом краљевском височанству престолонаследнику Александру Карађорђевићу -

Ваше Височанство,

Обавештен сам да ме је мој уважени пријатељ, члан Крунског Већа, г. Драгомир Ацовић, писменим путем замолио да Вам изнесем своје погледе о југословенским питањима, поводом предстојеће Конференције о Југославији у Лондону. Жао ми је што се то није догодило раније, па сам за састављање својих "Нијагарских ставова" које Вам достављам имао буквално 24 сата, али се надам да ћу, упркос томе, макар и у последњи час, скромно допринети да Круна дође до најбољег становишта и одабере најцелисходније држање.

У овом тренутку не знам да ли је Династији и Вама упућен званичан позив да учествујете на Конференцији. Уколико није, предлажем Вам да уложите енергичан протест И ДА СЕ ТАМО, ПО ЦЕНУ СКАНДАЛА, ПОЈАВИТЕ, и то у својству ЈЕДИНОГ ЛЕГИТИМНОГ ПРЕТЕНДЕНТА НА СУКЦЕСИЈУ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СУВЕРЕНИТЕТА. Већи би скандал био да се питање реда у Кући решава без њеног Домаћина, што се, иначе, догађа већ безмало пола столећа.

Чујем од дивног Џорџа Томашевића да Вас је захватио песимизам. И мене би, ДА НЕМА ВАС, да не очекујем да ћете Ви, као Божји Помазаник, у одлучујућем тренутку испољити СВОЈУ суверену Вољу која је, кроз Вас испољена, Воља Божанска.

Задивио сам се Вашој одважности да упркос саветима најближих и опрезу одете у Своју Отаџбину и ставите се на њено чело. Учините тако и сада! Ваш српски народ вапије за Вашим КРАЉЕВСКИМ ЈА. Испољите га сада, по вољи народа и наше Свете Цркве, а по Божанском праву које Вам припада.

Жалим што немам прилику да ставове који следе заступам и браним лично, али се надам да су Вам на оно вредно у њима већ одавно скренули пажњу велики људи којима сте окружени.

Са најдубљом одношћу, Ваш

(*Следује потпис)*

25. август 1992. г.
Ниагара Фаллс

НИЈАГАРСКИ СТАВОВИ О СРБИЈИ И ЈУГОСЛАВИЈИ

- упућени Александру ИИ Карађорђевићу, поводом Конференције о Југославији у Лондону -

1. Круна Карађорђевића је апсолутни легитимни носилац континуитета СУВЕРЕНОСТИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ, а та легитимност проистиче из два основа:

(1) из суверенитета Југословенске државе (Александар Карађорђевић као КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ),

(2) из суверености српске државности (Александар Карађорђевић као КРАЉ СРБИЈЕ), уложене у Југославију.

2. Југословенско и српско својство Круне Карађорђевића у међусобном су прожимању и условљавању а сукцесивно се актуализују кроз ДВОСТРУКО РЕТРОГРАДНО ВАСПОСТАВЉАЊЕ ПРЕЋАШЊЕГ СТАЊА (реститутио ин интегрум) КАО СТАЊА ЛЕГИТИМИТЕТА,

(1) легитимност рестаурације КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ изводи се из укидања Друге (авнојевске, титовске) Југославије,

(2) легитимност рестаурације КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ из фактичности распада Југословенске државе, по праву СУВЕРЕНОГ ОСНИВАЧА.

3. Српско својство Круне Карађорђевића, односно РЕСТАУРАЦИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ, обезбеђује Круни СУВЕРЕНИТЕТ НАД СВИМ СРПСКИМ ЗЕМЉАМА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ на основу чињенице да су СРБИ У ДВОСТРУКОМ СМИСЛУ ОСНИВАЧИ ЈУГОСЛАВИЈЕ,

(1) као СУВЕРЕНИ НАРОД, равноправно са Словенцима и Хрватима на територији бивше Аустро-Угарске удружен у ЈУГОСЛОВЕНСКУ ДРЖАВУ СЛОВЕНАЦА, ХРВАТА И СРБА која се 1. децембра 1918. г. ујединила са Краљевином Србијом (одакле проистичу једнака права Срба те територије на

самоопредељење и на правну сукцесију југословенског суверенитета),

(2) као СУВЕРЕНА ДРЖАВА Краљевина Србија која је свој суверенитет пренела на Југославију (одакле проистиче њено неотуђиво право да из те државе изађе са оним што је у њу и унела).

4. СР ЈУГОСЛАВИЈА није легитимни баштиник континуитета СУВЕРЕНОСТИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ, јер то није ни Друга (авнојевска, титовска) Југославија, чија је она узурпаторски настављач.

(1) Да ли је (авнојевска, титовска) Југославија била легална и легитимна творевина и да ли јој се може признати статус легитимног настављача Прве (версајске, видовданске) Југославије почива на оцени, да ли су то својство (легитимност и легалност) имали избори, одн. референдум из 1945. године, на основу којег је Круна, одн. династија Карађорђевића, лишена својих легитимних права. Из непобитне чињенице да нису били ни легитимни (изнуђени су војном силом стране државе), ни легални (стање грађанског рата, „ћорава кутија", репресалије итд.) следи закључак да ДРУГА ЈУГОСЛАВИЈА НИЈЕ ЛЕГИТИМНИ БАШТИНИК КОНТИНУИТЕТА ВЕРСАЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ВЕЋ ЈЕ УЗУРПАТОРСКА ТВОРЕВИНА чијим се падом аутоматски успоставља пређашње стање као стање легитимитета.

(2) По истом рецепту као и њена титовска родитељка, Трећа (жабљачка, *слоброзанска*) Југославија је настала и без легитимног оснивача и без легалног поступка (Октроисани устав, збрзани избори без опозиције, итд.) и једна и друга у СИТУАЦИЈИ ГРАЂАНСКОГ РАТА који су изазивали њихови комунистички оснивачи (у питању је ИСТИ грађански рат започет 1941. године, непрекинут током целе половине столећа, чему сведочи дан-данашње постојање српске политичке емиграције), као и перпетуирање комунистичке власти у три облика мимикрије.

5. Ниједна друга државна, правна или политичка творевина настала у, или проистекла из Друге (авнојевске, титовске) Југославије не може претендовати на макар и делимичну сукцесију југословенског суверенитета БЕЗ ВЕЗИВАЊА ЗА КРУНУ КАРАЂОРЂЕВИЋА У ЊЕНОМ ДВОСТРУКОМ

СВОЈСТВУ (став 1.), НИТИ БЕЗ ПРИЗНАЊА СРПСКЕ КРУНЕ У ДВОСТРУКОМ СМИСЛУ ЊЕНОГ СУВЕРЕНИТЕТА.

(1) РЕПУБЛИКА СРБИЈА је реликт мртве авнојевске Југославије. Ниједан српски устав није донела демократски изабрана Уставотворна скупштина, и избори у децембру 1990. г. нису спроведени на легалан начин, па се од текућег „руководства" Србије и њеног председника мора захтевати неопозива оставка, а сукцесија легитимне власти оличене у краљу Александру ИИ Карађорђевићу обезбедити тако што ће он именовати привременог мандатара чиновничке владе задужене да спроведе изборе за Уставотворну скупштину.

(2) РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА може учествовати у сукцесији Југославије само као ДЕО КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ, на коју је свој суверенитет на легитиман правно неопозван начин пренела на ПОДГОРИЧКОЈ СКУПШТИНИ 26. новембра 1918. г. Црна Гора треба да буде НАСЛЕДНА КНЕЖЕВИНА на челу са династијом Петровића (у оквиру Краљевине Србије).

(3) СЛОВЕНАЧКА и ХРВАТСКА ДРЖАВА, створене и међународно признате после режиране војне „победе" над југословенском комунистичком војском, дакле војском НЕЛЕГИТИМНЕ, а у том тренутку и ФАКТИЧКИ НЕПОСТОЈЕЋЕ, ПРАВНО МРТВЕ, АВНОЈЕВСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ, не могу бити носиоци права на сукцесију Југославије по ТРИ ОСНОВА:

(а) једностраним проглашењем сецесије и Словенци и Хрвати ОДРЕКЛИ СУ СЕ СВАКЕ МОГУЋНОСТИ ДА ИЗ ЈУГОСЛАВИЈЕ ИЗНЕСУ ВИШЕ НЕГО ШТО СУ У ЊУ УНЕЛИ, (унели су своје право на самоопредељење, дакле само НАРОДНИ СУВЕРЕНИТЕТ, док су ДРЖАВНИ СУВЕРЕНИТЕТ, којег су се сада одрекли остваривали кроз, и у оквиру Југославије); отуд Срби никада не могу допустити ТЕРИТОРИЈАЛНО ПРОШИРЕЊЕ Хрватске на начин легитимисања титовске узурпације, и на основу одузимања права на самоопредељење Србима из Крајине.

(б) за своје отцепљење од Југославије нису добили сагласност од Срба у њиховом двоструком својству САОСНИВАЧА ЈУГОСЛАВИЈЕ (став 3.) нити су их на ту сагласност приморали победом у сецесионистичком рату;

(ц) из југословенског државног суверенитета не може се ни на који начин извести хрватска претензија на суверенитет над Српским Крајинама (овај основ тиче се само Хрвата), као што се не може извести ни из Хрватског Државног Права, јер и Србима на територији бивше Аустро-Угарске *а фортиори* припада право на самоопредељење.

(4) СРБИ У СРПСКИМ КРАЈИНАМА (укључујући ту и све српске државне творевине у Босни и Херцеговини) могу учествовати у правном наслеђивању Југославије САМО АКО СЕ СВОЈОМ СУВЕРЕНОМ ВОЉОМ (проистеклом из неотуђивог, у Југославију унетог права на самоопредељење) УДРУЖЕ У КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ КАО НАСЛЕДНИКА И ЧУВАРА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СУВЕРЕНИТЕТА.

(5) МАКЕДОНЦИ И МУСЛИМАНИ НЕМАЈУ НИКАКВОГ ПРАВА НА СУКЦЕСИЈУ ЈУГОСЛАВИЈЕ ни по основу народног, ни по основу државног суверенитета, јер не само да нису учествовали у оснивању Југославије, него у то доба нису постојали. КАО НАРОДИ и једни и други су настали на темељу геноцидне асимилације српског народа (али и других), ДРЖАВЕ су основали из нелегитимних идеолошко-верских побуда, Македонци са отвореном подршком ватиканског прозелитизма, Муслимани са нескривеним уплитањем исламског фундаментализма.

(а) Босанским Муслиманима је било мало што су од комунистичке Југославије искријумчарили МУСЛИМАНСКУ НАРОДНОСТ (оваплоћени доказ верског фундаментализма), него су још наумили да по праву наследства државе коју нису створили, а свим средствима је разарају, створе ИСЛАМСКУ ДРЖАВУ НА НАЈОСЕТЉИВИЈЕМ МЕСТУ ЕВРОПЕ.

Једини начин да босански муслимани учествују у сукцесији Југославије јесте да се изјасне као СЛОВЕНИ МУХАМЕДАНСКЕ ВЕРЕ, те да са Словенима православне и католичке вере раде на стварању СЛОВЕНСКЕ ИЗБОРНЕ КНЕЖЕВИНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ОКВИРУ БУДУЋЕГ КРАЉЕВСТВА ЈУЖНИХ СЛОВЕНА. А они који не желе да се определе као Словени, да се сврстају у ТУРСКУ или АРАПСКУ НАЦИОНАЛНУ МАЊИНУ.

(б) Македонци не могу рачунати на територију која по међународном праву припада Краљевини Србији. На сукцесију Југославије могу рачунати само као један од народа у оквиру

јужне провинције Краљевине Србије, највише као једна од провинција Краљевства Јужних Словена.

(в) АЛБАНЦИ (ШИПТАРИ), МАЂАРИ и припадници других националних мањина немају никаквих права на сукцесију југословенског државног суверенитета, али им у оквиру Краљевине Србије припадају сва права која националним мањинама припадају свуда у свету.

ЗАКЉУЧАК

Правна смрт и фактичко непостојање Друге (авнојске, титовске) Југославије, узурпаторски карактер Треће (жабљачке, слобозанске) Југославије, реална немогућност аутоматске или договорне успоставе једне заједничке прелазне југословенске државе, снабдевене прерогативима условног суверенитета, изнуђују

РЕТРОГРАДНО ЛЕГИТИМИСАЊЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ НА ЧЕЛУ СА УСТАВНИМ ПАРЛАМЕНТАРНИМ МОНАРХОМ АЛЕКСАНДРОМ ИИ КАРАЂОРЂЕВИЋЕМ КАО НОСИОЦЕМ И НАСЛЕДНИКОМ ИЗВОРНОГ СУВЕРЕНИТЕТА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВНОСТИ.

ТАКО ЋЕ СЕ СРПСКИ ЕЛЕМЕНТ У КРУНИ КАРАЂОРЂЕВИЋА РЕТРОГРАДНО ЛЕГИТИМИСАТИ ИЗВОЂЕЊЕМ ИЗ ЊЕНОГ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СВОЈСТВА КОЈЕМ ПАК СЛУЖИ КАО НЕОТУЂИВ ТЕМЕЉ.

У непосредном (краткорочном) смислу ова доктрина неће постићи резултат, али има све изгледе да буде победоносно оруђе на великом послу обнове Краљевине Србије и стварања КРАЉЕВСТВА ЈУЖНИХ СЛОВЕНА, уколико је Династија прихвати, јер би иза те доктрине стао ЦЕО СРПСКИ НАРОД, а не би била неприхватива ни за остале народе.

24-25. август 1992. г.
Ниагара Фаллс

КАКО ДРУГАЧИЈЕ ДА СЕ БУДИМ

- Дневнички запис из "Упоредног житописа"-

Уместо у Лондону, на Мировној конференцији о Југославији, ево где седим у Нијагари, тек за незнатан корак даље од почетка, на којем бејах по доласку на Континент, пре два и по месеца.

(....)

Управо у вечерњи Лондон отпремивши, Александру ИИ Карађорђевићу, НИЈАГАРСКЕ СТАВОВЕ О СРБИЈИ И ЈУГОСЛАВИЈИ, ево ме преко пута Америке, са шумом америчке нијагарске харфе и пенодолетним зором кроз про Дугиног моста, у уху и у оку, згранутог својом ли личном? српском ли родном? неспособношћу да живим у спокојном следовању својих послова и дана.

Сви очевидни докази погубног равнодушја, погибељног нехаја, толиких Срба које срећем, за мој натчовечански напор у стварању наде за словесни опстанак Србистана, нису ми довољни да дигнем руке и удубим се у своје списе.

Све ми се чешће чини, у борби са страшном усамљеношћу, коју не би могле више утолити ни легије сабораца ни следбеника, да зна Господ зашто ме излаже тако пакленским буђењима и очајним јутрима (као да ми сву несрећу страдалника по босништвима, херцеговиштима, по хрватиштима, сада пак и по србиштима, товари у мучан тучани сан, па и дан не служи другом чему, него да савладавам то израстајуће чудовиште које ждере кожу, утробу и дах), зашто ми пара сваког ткања вез, па сваки пут морам све изнова да ткам, зашто ме наводи на добре, али сироте, богате а таште, несебичне а неспособне, и од памети толико удаљене.

Како другачије да се будим док Сарајево ми черече, и Мостар, и никад нећу видети ни Вуковар, ни Осијек, онако како су чезнули да их баш ја видим?

Како другачије да се будим кад у овај час, док ми се у виду и слуху довикују весело вијорећа америчка застава и неуморни Нијагарин хук, живога Србина Турци набијају на колац, Хрвати му кожу деру и чупају срце, а мајци ваде из утробе плод?

Како другачије да се будим кад је најпре Србин Србину, па онда опет овај други првоме, разбрат и раскум, толико сиротиње код толиког богатства, толико беспомоћи код толике моћи, толико кривоумља крај толиког ума! Толико беспућа а колики пут!

Чеках брата и оца Миленка два сата, али ни отац ни брат не дођоше у тај сат.

Хвала му, јер олакшах душу овим записом, и сад Нијагара опет може мирно да тече, а кнез од Лужице да удари, пешке, са тешком торбом списа и писаћим стројем, јер као што ни она не може да се отараси воде, тако ни песник дубоког живота, и он и она се највише подижући кроз најдубљи пад.

Уторак, 25. коловоз 1992. г.
Мицхел'с Инн, Слапови Нијагаре

ГОДИНА ПОВРАТКА ДИНАСТИЈЕ

- Писмо др Срђану Трифковићу, секретару Краљевске канцеларије у Лондону -

Драги Срђане,

Жао ми је што наш сусрет у Кливленду и Торонту није дао прилику да поразговарамо дуже и темељитије. Ипак, задовољан сам почетком наше сарадње. Честитам Престолонаследнику на мудрости да за главног покретача краљевских послова изабере особу Вашег карактера и образовања.

Сада желим да, према договору, у писмени облик ставим садржај својих предлога које Вам изрекох у колима, од Торонта до Нијагаре.

И Круна би морала да на неки начин обележи стопедесету годишњицу доласка династије Карађорђевића на власт у Србији (2/15. септембар 1842. г.). Најбоља форма била би, можда, да крунска тела дају ЗАЈЕДНИЧКУ ИЗЈАВУ О ПРАВНОЈ НИШТАВНОСТИ РЕФЕРЕНДУМА из 1945. године, па самим тим и о легитимном праву Династије на аутоматску сукцесију југословенског суверенитета.

Одлично би одјекнуло да се раздобље од наредних годину дана прогласи за *Годину повратка династије Карађорђевића*.

ИИ Ваљало би да Престолонаследник именује у крунска тела неке од најистакнутијих личности из Канаде која је за нас посебно значајна због великог прилива политичких и економских избеглица из свих крајева Југославије. Предлажем да се у *Крунски Савет* именују сјајни и веома угледни др Димитрије Пивнички из Монтреала, таст председника Канаде, затим председник Српске националне академије у Торонту г. Никола Пашић, најзад и стари, општеомиљени бивши председник Српске

Народне Одбране Милутин Бајчетић. Крунски политички савет добило би са Бором Драгашевићем велико појачање, исто тако са Миленком Ђуровићем (уредник "Братства" и Радио-часа "Равна Гора"), а *Крунском већу* дао би велики допринос г. Драган Тодоровић, потпредседник Пашићеве Академије, високи канадски функционер. Главне четничке организације на обе стране морале би дати хитно своје представнике у Политички Савет, исто тако и Збор, јер би то ублажило још увек љуте међусобне завађености и у корену сасекло огромну антиалександровску пропаганду, охрабривши тврде монархистичке борце (шта бих дао да ми је један Стево Кангрга, оличење домаћинске честитости и националне исправности, био на помоћи у својству саветника Круне!).

ИИИ Пропуштена је прилика да се 12. септембар искористи као повод за једну изјаву Престолонаследника у којој би он поновио извињење свога оца четницима и српском народу због изнуђеног именовања Тита за врховног команданта националне војске, али би и нагласио да ТО ИМЕНОВАЊЕ НИЈЕ БИЛО АБДИКАЦИЈА, него да је Круна, и са њом легитимна власт, насилно прогнана лажираним ћоравокутијашким референдумом. ТАКВУ ИЗЈАВУ ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИК БИ МОРАО ХИТНО ДА ПУСТИ У ОПТИЦАЈ. У њој би требало рећи да је млади Краљ поверовао Черчилу (који је у његовим очима био патријарх демократије) да је то само тактички потез који ће се обеснажити скорим референдумом. Најјаче на "пропагандисте" делује аргумент да је Петар ИИ био приморан на потпис бомбардовањем српских градова (ту их одмах уђуткам).

Иста би изјава морала да садржи и прихвативо објашњење за неколико спорних а грубо злоупотребљаваних околности из Принчеве биографије:

1) ЈЕЗИК -

а) ни Петар И није добро знао српски, па га је научио перфектно,

б) млади Престолонаследник је бежао од српског и од Срба клонећи се трагичне судбине свога оца и трагикомичне ситуације, бити без краљевства краљ,

в) а Тито га је добро говорио?

г) кад буде у СВОЈОЈ земљи и разговарао са народом, ослободиће се "перфекционистичког" страха, па ће се показати да он заправо језик зна, као што одлично говори четири европска језика.

2) ОДРИЦАЊЕ ОД ПРЕСТОЛА - просто демантовати.

3) ЕНГЛЕСКИ ОФИЦИР -

а) и Петар И био је француски официр, чак одликован за храброст (указати на трг и споменик посвећене његовом сину, на улазу у Булоњску шуму у Паризу, и на улицу са његовим именом надомак Тријумфалне капије);

б) Краљевић Марко и деспот Стефан Лазаревић били су турски официри, и сл.

4) НЕДОЛАЗАК НА САХРАНУ ОЦА - то је најубитачнији аргумент и ту само Бог и Престолонаследник знају објашњење;

5) ЗАНЕМАРИВАЊЕ СРПСКЕ ЕМИГРАЦИЈЕ - делимично демантовати, делимично оправдати.

СМАТРАМ ДА КАНЦЕЛАРИЈА НЕ СМЕ ОСТАТИ ПАСИВНА ПРЕМА ПРОПАГАНДНОЈ АГРЕСИЈИ ПРЕРУШЕНИХ КОМУНИСТА.

Нешто од горњих образложака не доликује да се нађе у самој Принчевој Изјави, али би зато ваљало да их некако лансира Крунски савет.

ИВ Зашто се под изјаве Круне не потписују имена чланова Политичког Савета? Да ли је то тело нижега ранга? Лично мислим да би те изјаве имале много већу ПОЛИТИЧКУ тежину ако би на тај начин обједињавале становишта већег броја странака.

В Да ли су Престолонаследник и Крунска тела разматрали могућност да ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИК ПОСЕТИ БАЊА ЛУКУ? Ако нису, овим покрећем иницијативу да се обаве све потребне консултације и припреме за ту посету. Сматрам да ће у Босни ускоро (ако већ није) започети партизански обрачун са четницима. СРПСКИ КРАЉ МОРА ОТИЋИ ТАМО ГДЕ СЕ КАО

ХИМНА СВИРА И ПЕВА "БОЖЕ ПРАВДЕ", јер после може бити касно.

Као политички саветник Круне, дајем следеће упозорење:

КО ХОЋЕ ПОБЕДУ У СРБИЈИ, МОРА ПРЕТХОДНО (ОРУЖАНО) ПОБЕДИТИ У БОСНИ!

ВИ Најзад, најважније: ИЗБОРИ У НОВЕМБРУ.

Сматрам потпуно погрешним и противдејственим систематско бојкотовање свих избора, посебно кад то коло воде ОНИ КОЈИ СУ САМОВОЉНО ИЗАШЛИ ОНДА КАДА ИХ ЈЕ СТВАРНО ТРЕБАЛО БОЈКОТОВАТИ, уз то још ДОНЕДАВНО (а вероватно и сада) ПОБОРНИЦИ РЕФЕРЕНДУМА ЗА МОНАРХИЈУ.

"Широким масама" много је симпатичнији АКТИВНИ СТАВ ПРЕМА ИЗБОРИМА, па макар се на њих У ПОСЛЕДЊИ ЧАС и не изашло. Па ваљда је свакоме јасно да је режим створио толико фалсификоване демократије, да ће свој караван протерати и поред свег кевтања опозиције.

Ништа не вреди илузија о њиховој нелегитимности када ће их "свет" за трен ока признати чим продају и последњи српски интерес. Та зар нас "ћорава кутија" ничему није научила?

СВЕТ, МЕЂУТИМ, ТРЕБА ДА ВИДИ ДА У СРБИЈИ ПОСТОЈИ ДРУГА, ПРАВА АНТИКОМУНИСТИЧКА ОПОЗИЦИЈА КОЈА ЋЕ ПОДИЋИ СРПСКОГ ДОМАЋИНА. "Дисидетска опозиција" сатеривала је народ у ловишта национал-комунизма (комуно-нацизма) и тиме качила Династији тег око врата, довољан да је потопи под танак лед анационализма на који је тако насукана.

Кратко речено, "ЗАЈЕДНИЧКИ ИЗБОРНИ ПРОГРАМ" (који Вам уз писмо достављам) једног ПОКРЕТА ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ на чијем образовању ужурбано радим, извршио би током изборне кампање, и завршио, огроман посао враћања поверења народа у земљи и Расејању и у националну опозицију и у Династију, истеравши главне (отете) адуте из руку крадљиваца и опсенара. ЕВЕНТУАЛНИ ИЗБОРНИ ПОРАЗ (уколико би пала одлука да се на крају ипак иде у изборни ризик) НЕ БИ КОМПРОМИТОВАО ДИНАСТИЈУ, НИТИ БИ ЗНАЧИО ПРИЗНАЊЕ ЛЕГИТИМНОСТИ ТИХ ИЗБОРА (разлози се јасно

виде у тачки И/3 "Изборног програма"). С друге стране, сам назив и сврха ПОКРЕТА одрешују руке Круни да буде "пристрасна" према овој политичкој формацији, чији би вођи морали бити све сами чланови Политичког савета Круне.

12. септембар 1992. г.
Слапови Ниjагаре

ЖИВО БЛАТО СРБОКОМУНИЗМА

- Интервју др Петру Павловићу за "Погледе" -

Услед инфилтрације комуниста на свим политичким и друштвеним нивоима у данашњој Србији, сматра Милан Младеновић, песник и философ, председник Конзервативне странке и члан Политичког савета Крунског већа, Србија ће изаћи из ћорсокака тек када буде окончан грађански рат између самих Срба који траје непрестано од 1941. године и кад на престо конзервативне монархије ступи престолонаследник Александар.

Вођства опозиционих политичких организација која су се јуначки борила за време титоизма, пала су на испиту и морају се хитно освежавати и отварати.

ПОГЛЕДИ: *Господине Младеновићу, приликом нашег недавног сусрета у Чикагу саопштили сте ми да до сада никада нисте говорили за „Погледе". То је необично када се има на уму да се Ви због уређивања емигрантског часописа „Савременик" са г. Бошком Врачаревићем и писања у њему, осуђени 1984. године на четрнаест месеци затвора као четник и „народни непријатељ".*

МЛАДЕНОВИЋ: Очито да то није било довољно да надокнадим два крупна недостатка која су ме дисквалификовала, а то су да никада нисам био члан комунистичке партије, и да сам пореклом стопостотни Шумадинац.

ПОГЛЕДИ: *Ни то да сте почетком 1990. године обновили Народну радикалну странку и били њен председник Извршног одбора није Вас довело на странице „Погледа"? Ни то да сте из ње иступили и пре годину дана основали Конзервативну странку и дошли на њено чело?*

МЛАДЕНОВИЋ: То је заиста тешко објаснити. Можда се Ваше уредништво свикло да им се људи сами јављају, а ја сам сматрао да је ред да ми се неко, као сада Ви, обрати. Одсуство публицитета обезвређује велики труд. Ја и иначе нисам био миљеник штампе. Да су моје активности биле под рефлекторима

као што је био случај са другим опозиционим лидерима (а и сада је), верујем да би данас било много мање оних који сматрају да је српска политичка опозиција изневерила њихова очекивања.

ПОГЛЕДИ: *Током боравка у САД и Канади срели сте значајне политичке и јавне личности. Примио Вас је канадски премијер Малруни, водили сте разговоре у Стејт департману? Да ли сте својим саговорницима успели да пренесете нешто од истине о Србији и како су то они примили?*

МЛАДЕНОВИЋ: У Вашингтону сам се поново сусрео са великим борцем за Србе и Србију Хелен Делић Бентли (напишите овако: Делић Србије Хелен Бентли!) и она ми је отворила врата Стејт департмана. Тамо ме је примио саветник Џемса Бејкера за источна питања, подсекретар *Ралф Џонсон*. Рекао сам му да ниједна влада у Београду не може пристати на то да Србе „ван Србије" препусти геноцидном затирању. Тражио сам од њега да Америка не подржава баштинике титоизма, Павелићеве сецесионисте у Загребу и муслиманске фундаменталисте у Сарајеву, па ни београдске пост-комунисте без обзира на привид америчког притиска на њих. Нисам био задовољан разговором јер нисам осетио искреност америчке тежње за миром у Босни и обновом демократије у Србији.

У Отави ме је примио канадски први министар и председник Конзервативне прогресивне странке Канаде *Брајан Малруни*. Изненадило ме је његово добро познавање нијанси наших сукоба. Тражио је да му кажем где видим излаз из балканског ћорсокака. Заложио сам се за обнову легитимне власти, а она припада династији Карађорђевића и престолонаследнику (односно краљу) Александру. Своје неотуђиво својство Краља Југославије он ће одржати крунисањем за Краља Србије, јер је Србија (са Црној Гором) једини суверени оснивач, па самим тим и правни наследник Југославије. Малруни се веома повољно изразио о престолонаследнику Александру лично. Каже да је о свом утиску говорио и Џорџу Бушу. Десетак дана после нашег сусрета био му је у посети сам Престолонаследник, одмах по завршетку своје посете Србији.

ПОГЛЕДИ: *Ово је Ваш други боравак у САД и Канади. Видите ли неку разлику у српској емиграцији у односу на стање пре две године?*

МЛАДЕНОВИЋ: Разлика је огромна. Додуше, и тада су велика очекивања била помућена сваћом међу опозиционим лидерима, који су претходно добили велику моралну подршку и материјалну, па сам се свуда сусретао са неповерењем. Али, тада су комунисти били у великој дефанзиви. Садашњи тренутак је обележен њиховим мајсторским коришћењем српске националне трагедије за легитимисање свог опстанка на власти у Србији. Они су у том умећу ненадмашни, што и није чудо када се зна каквог су учитеља у изазивању братоубилачког рата добили 1941. године. Истерани из амбасада, конзулата, трговачких представништава и других агентских јазбина, сада су добили директиву да освоје српске националне организације, посебно црквене одборе, оптужујући их за националну неосетљивост и неактивност. То би се можда могло и озбиљно узети у обзир да главне коловође те офанзиве нису најчешће људи који до јуче никада нису ушли у цркву а често су и активно радили против ње и емиграције, у служби конзулата. У ту замку у великом броју упадају искрени родољуби, некомунисти, којима су, с друге стране, националне организације не затвориле, него замандалиле врата.

ПОГЛЕДИ: *Став наших исељеника према политичким посетиоцима из земље често је врло темпераментан, у шта сте се недавно уверили када сте покушали да иступите, заједно са г. Мићуновићем, на једном скупу у Канади. Шта се ту, заправо, догодило?*

МЛАДЕНОВИЋ: На Ниајагари, на Видовдан, случио се дан из снова, недеља, двадесет хиљада српских душа, сунчано, топло, а у Београду у тај час, први пут после педесет година, поставила се глава двоглавог орла на српско раме, први пут су се пред народом нашли заједно Патријарх и Краљ, оличење духовне и световне власти. Чекао сам са узбуђењем, да у узаврели видовдански ваздух кликнем ту најлепшу од свих вести, да је наш обезглављени народ повратио своју главу, и то у који симболичан дан! И тада се на помен имена *Драгољуба*

Мићуновића, који се ту нашао потпуно независно од мене, сручила лавина, гневни видовданци тражили су његово уклањање са бине на којој смо седели. Чак ни *Владици Георгију* нису дали да говори! Онда су организатори реч ускратили и мени, иако сам био сигуран да бих преокренуо ситуацију, да бих пробудио народ да кличе Краљу и Краљевини Србији.

ПОГЛЕДИ: *Имате ли утисак да су Срби у Америци и Канади, које сте посетили, стварно заинтересовани за догађаје у земљи и да имају вољу да помогну старом крају?*

МЛАДЕНОВИЋ: Воља је огромна, чак до опсесивности, али су сви облици организације катастрофално подбацили. *Вођства политичких организација, која су се јуначки борила за време титоизма, пала су на испиту и морају се хитно освежавати и отварати*. Не могу да поверујем да је емиграција пропустила да створи властиту политичку снагу на српској вишестраначкој сцени, дозволивши да тако крупну ствар као што је завршетак грађанског рата препусти и гурне у сабласне руке комунистичких дисидената, новопечених демократа. Таквим пасивним ставом вођи емиграције претворили су огроман број најзагрижењих родољуба, читаву једну војску, у пуке немоћне посматраче, навијаче који се љуте на своје љубимце-гладијаторе што им голе руке нису довољне да савладају дивље звери.

ПОГЛЕДИ: *Чиме објашњавате такав став, такво држање, емигрантских вођа?*

МЛАДЕНОВИЋ: Разочарање није никакав савезник, још мање изговор у политици. Зато и јесу политичари, да изналазе нова решења када сва друга пропадну, да охрабрују народ када он посустане. Прибојавам се да су политичке прилике у емиграцији помало копија србијанске позорнице, и овде осећам исти облик блокаде. Не треба сметнути с ума да су то и овде и тамо ипак - Срби. Али, вођи емиграције не смеју заборавити да је емиграција живо тело, сушто отеловљење оног начела које једино може свргнути комунистичког Левијатана са свим његовим мимикријама, а то је начело ради чије је одбране она и настала као политичка емиграција, начело грађанске и националне слободе. Грађански рат који је Комунистичка партија започела 1941. године против српског народа мора се завршити победом

тог начела, самим тим и његовог носиоца, српске политичке емиграције.

Ја сам са тим схватањем наступио у америчком Конгресу пре две године и био дочекан са овацијама. Но, одмах потом, када сам тражио да се спаси Народна радикална странка од инфилтрације и унутрашњег распада, није ми било довољно ни три месеца предавања, разговора, убеђивања да обезбедим организовану подршку - па сада има седам радикалних странака. Уместо да сав тај напор донесе какав било плод, гледао сам како се на моје очи оснива Конгрес уједињења, а то је онај Конгрес који и данас тражи да се Срби уједињују под истим оним безбожницима и републиканцима који су већ једном одсекли (а и данас одсецају) обе орлове главе са српског тела па се оно копрца као обезглављена кокош.

После принудног напуштања *радикалског живог блата* (то је назив једне од мојих књига која ће се ускоро појавити), кренуо сам испочетка, основао и развио Конзервативну странку и донео је сада емиграцији са предлогом да то буде њена странка, да се преко ње успостави мост поверења неопходан за победу на предстојећим демократским изборима или бар за притисак да они то доиста буду.

ПОГЛЕДИ: *Да ли сте осетили да режимска пропаганда има одјека у Расејању?*

МЛАДЕНОВИЋ: Осетио сам, и то на својој кожи. У неке градове уопште нисам могао ни да привирим, на пример у Питсбург, иако ми је предавање два пута најављивано. Тамо постоји велики Српски центар, цела зграда, тамо излази „Србобран", али тамо Срби из Србије нису добродошли, посебно ако припадају „опозицији". И онда видим да човек из Питсбурга, директор поменутог Центра који је у два наврата спречио мој сусрет са Србима, шаље отворено писмо и оптужује српску опозицију као издајничку. Тамо је сигурно увео сателитски програм који најцрњом и најперфиднијом пропагандом трује српска родољубива осећања и усмерава их против кога год режим пожели, а овамо не дозвољава да се људи сусретну и упознају са другачијим мишљењем.

У Монтреалу ми је, у црквеној сали, одмах после предавања, три четвртине присутних пожелело недобродошлицу, тражећи да се „сви ујединимо под Слободаном Милошевићем" у заштити Срба изван Србије, дакле управо под оним безбожником који је управо те Србе оставио на цедилу и кога је осудила Српска православна црква. А завршило се тако да је три четвртине, на крају, аплаудирало мени, а коловођа „ујединитеља" по имену Добра Миљевић узрујано напустио скуп.

ПОГЛЕДИ: *Није ли таквом држању великог дела емиграције допринела и српска опозиција? Мислите ли да она ваљано обавља свој посао?*

МЛАДЕНОВИЋ: Делимично јесте, али Ви треба да знате да се тамо голим рукама боримо против великог организованог зла. Осим тога, то што се данас назива „српска политичка опозиција" у великој је мери дело уплитања самог режима, његове бриге да целу политичку сцену држи под својом контролом. Шта ће Вам бољег доказа од чињенице да је прави оснивач Демократске странке Добрица Ћосић, а да су му први помоћници и реализатори тога посла били најљући данашњи опозиционари? Или да су сам *Ћосић, Брана Црнчевић, Миодраг Перишић* такорећи до јуче замајавали емиграцију представљајући се као анти-комунисти? Да о завађеним кумовима овде не говорим, бившим убеђеним титовцима који су наследили бољшевичку ауторитарност и који у својој близини не трпе никога ко са њима није суделовао у комунистичком греху. Природно је да су они режимска мезимчад, да их режим, када посустану, сам подиже да на њихово место не би дошли они опасни, који се са комунистима нису мешали.

ПОГЛЕДИ: *По Вашем мишљењу и према платформи Конзервативне странке, који су данас најважнији српски политички проблеми које је потребно анализирати и решити?*

МЛАДЕНОВИЋ: Далеко најважнији јесте проблем успостављања легитимне власти у Србији (и шире, на целој територији бивше Југославије), јер се тиме испуњава основни услов за завршетак грађанског рата започетог 1941. године, чији је саставни део и овај текући у Босни и Српским Крајинама. Тек по завршетку тог рата може се озбиљно приступити одбрани нације од спољног непријатеља, обнови правне државе и тржишне привреде

које је комунизам разорио, хватање корака са светом и урастање у заједнички организам међународног саживота, за шта нас квалификују традиционалне вредности наше цивилизације. Најпре, дакле, обнова Краљевине Србије.

ПОГЛЕДИ: *Какве би потезе, по Вашем мишљењу, српска Влада требало да повуче како би одбранила српске позиције и извукла земљу из незавидне политичке и економске ситуације у којој се налази?*

МЛАДЕНОВИЋ: Најбољи потез у одбрани српских позиција учинила би та Влада када би одмах поднела оставку. Мислим да ћете се у то уверити нарочито после Конференције о Југославији у Лондону... Што се тиче „југословенске" владе, поуздам се да ће г. Панић одржати обећање и омогућити максимално демократске изборе, помогавши тиме да се победом нашег изборног програма мирним, ненасилним путем изврши обарање узурпаторске црвене републике и обнови грађанска држава као уставна парламентарна монархија.

ПОГЛЕДИ: *Значи ли то да се Конзервативна странка спрема за изборе? Како коментаришете услове које је Демократски покрет Србије поставио Влади?*

МЛАДЕНОВИЋ: Конзервативна странка се спрема да победи на изборима као странка најближа души српске емиграције, којој припада и морално право и политичка обавеза да ту победу извојује. Ми се спремамо за дугорочну борбу, али ћемо можда успети и сада. Услови ДЕПОС-а су добри и ми се са њима слажемо, једино што нећемо питати власт за дозволу да спроведемо гласање у емиграцији. Наши одбори широм света врше припреме за то гласање. Комунисте ће оборити управо ти ПРОТЕРАНИ ГЛАСОВИ Срба у Расејању. Без њих, без гласова деце која су спречена да се роде у својој Отаџбини, нико никада више неће моћи да влада Србијом.

ПОГЛЕДИ: *Најзад, господине Младеновићу, реците нам нешто о својим даљим намерама. У Чикагу је објављена Ваша књига „Следећи рат Драже Михаиловића". Поменули сте „Радикалско живо блато"? Чујем да Вас зову у Аустралију. Изборна кампања?*

МЛАДЕНОВИЋ: Крајње је време да обелоданим своју политичку трилогију „На председничком путу": 1. "СРБИЈА ИЗА РЕШЕТАКА (песник у комунистичком ропству)", „РАДИКАЛСКО ЖИВО БЛАТО (Демократија у режији Удбе)" и „КОНЗЕРВАТИВНА СТРАНКА И НАДСТРАНАЧКА БРАТИЈА". Сајам књига пада у сам јек изборне кампање. Нећете веровати, ових дана у Ниjагари сређујем те рукописе за штампу.

Што се тиче Аустралије, посету сам одлагао већ два пута, плашим се да ће тако бити и трећи пут, иако жарко желим да се сретнем са нашом дивном заједницом на јужној хемисфери. И тамо се морају установити одбори Конзервативне странке, као и Одбора за правду и истину о Србима (ОПИС) који сам већ основао у петнаестак градова Канаде и Америке, и дописништва нашег листа ВИДЕЛО... Али о томе следећи пут.

ПОКРЕТ ЗА ОБНОВУ КРАЉЕВИНЕ

- Интервју "Политици" по повратку са путовања по Америци и Канади -

Милан Младеновић, председник Конзервативне странке, после тромесечног боравка у Канади и САД, говори о јединственом програму који би био темељ покрета за обнову Краљевине Србије и за излазак из садашњег ћорсокака.

Милан Младеновић (од Лужице), председник Конзервативне странке, песник и филозоф, члан Крунског политичког савета, протекла три и по месеца боравио је у САД и Канади. Сусрео се током тог путовања и са Брајаном Малрунијём, канадским председником, и са Ралфом Џонсоном, шефом Одсека за источна питања америчког Стејт департмента, као и са руководствима свих српских политичких организација у расејању.

У разговору за наш лист господин Младеновић указује на јединствени захтев свих наших сународника и њихових организација у Дијаспори; обједињавати све истинске националне снаге и у наредним изборима и у свим потоњим делатносима,

- Стигавши у Београд - каже Младеновић - видим огроман наслов у Политици - "Ко ће да уједини опозицију". Видим и слике неких водећих, што опозиционих, што владајућих лидера. На то питање одговор гласи: нити ико од њих, нити ко други, него ће то постићи један јединствени програм.

Програм свеопштег слагања

Али, како такав програм сачинити? Одговарајући на ово питање, председник Конзервативне странке каже:

- Ја сам такав програм управо донео са собом. Он је резултат стотина и хиљада разговора са људима свих категорија. То је програм свеопштег слагања који је Конзервативна странка упутила српским политичким и националним организацијама у српским земљама и Расејању. Он је темељ за стварање једног Покрета за обнову Краљевине Србије. Уједине ли се све српске опозиционе странке око

таквог програма и у такав покрет, српска емиграција пружиће огромну подршку, и повртити поверење у опозицију, које је готово у потпуности била изгубила.

Зашто је то поверење изгубњено?

- Сви који ме познају - каже Младеновић - знају да се никада нисам либио да и о себи и о другима кажем целу истину. Зато нећу сакрити да сам био запрепашћен негативним учинком који су код наших људи широм света оставили неки од првака садашње политичке сцене, а у назад три-четири године изазвали су највеће наде у обнову српске државности и традиционалних вредности националног живота.

- Ипак - наставља Младеновић - успео сам да пробијем блокаду и да најзад успоставим топле односе поверења са руководсвима најважнијих политичких организација (Српска народна одбрана и у САД и у Канади, Српски културни клуб "Свети Сава" на чијем сам Конгресу био један од говорника, организација српских четника "Равна Гора", итд.)

Питамо председника Конзервативне странке да ли су тим контактима допринеле конкретне одренице Програма о коме говори.

- Него шта! На многобројним предавањима испрва сам био суочен са неслогама "кривоумља". широм емиграције штедро га распирује режимска пропаганда, оличена у шесточасовном сателитском програму који се гледа по свим српским кафанама и по свим црквеним салама. Незапамћен је учинак рашчеречених утроба и свих врста мучења, сервираних преко ТВ екрана ојађеном народу, као основни садржај живота у Отаџбини. Али, после изношења убедљивих разлога, ситуација се брзо мењала. Људи би схватили да само промена власти у Србији , односно успостава легимитета власти и образовања једне Владе националног поверења и јединства могу довести до изласка из ћорсокака.

Говорећи о легимитету власти, Милан Младеновић каже да је крајње време да људи на којима лежи највећа одговорност, најзад уложе све снаге ради стварања трансмисије ка легитимној власти и колективном суверенитету целог српског народа, и у Крајинама и у Расејању. Због тога ће, на пример, Конзервативна странка изборе спровести у целој Дијаспори и Крајнама.

- Што се легитимне власти тиче - каже Младеновић - она припада династији Карађорђевића. Такозвана СР Југославија нелегитимна је и као продужетак нелегитимне (ћоравокутијашке, Друге, авнојске) Југославије, и као држава октроисана нелегалним Уставом и фалсификованим изборима. Неопходно је било, а и сада није касно, да

се као правни наследник мртве авнојске Југославије именује Краљевина Србија, као једини суверени оснивач југословенске државе.

Српске кнежевине

Шта тада чинити с другим српским земљама?

- То ме је питао и престолонаследник Александар пред Лондонску конференцију. Одговорио сам једним документом под називом "Нијагарски ставови о Србији и Југославији". Према том документу, српски народ на територији бивше Аустро-Угарске, потпуно равноправно са хрватским и словеначким, има право да из Југославије изнесе оно што је у њу и унео, а то је право на самопредељење. Не постоје никакве сметње да се потом рестаурише Краљевина Србија као држава свих српских земаља, које би унутар ње добиле статус кнежевина, са принчевима из куће Карађорђевић на челу (данашња Република Србија била би, на пример, Кнежевина Рашка са Томиславом Карађорђевићем на челу, а Црна Гора Кнежевина Зета, са династијом Петровића, уколико у њој има православних).

О својим сусретима са угледним канадским и америчким политичарима Милан Младеновић каже:

- У Стате Департмент-у сам свом саговорнику рекао да је ембарго против Србије најбољи начин да се одржи режим Слободана Милошевића јер му се у руке ставља родољубиви аргумент који је код Срба пресудан. За Брајана Малруниja било је откриће да се суверена Босна много лакше брани идејом заједничког словенског бића свих зарађених народа у Босни него хушкањем фундаменталистичког баштиника титоизма. Последица: два дана иза мог разговора с њим свеколика канадска штампа, а за њим ускоро и америчка, почела је да употребљава термин Муслим Славс (Муслимански Словени). Наравно, ја сам Малруниjу рекао да је кључ за отварање Балканске браве обнова слободне српске државе Краљевине Србије. Недељу дана иза нашег разговора Малруни је примио и престолонаследника Александра Карађорђевића.

Разговор водио: С. Кљакић

"ПОЛИТИКА", 3. октобар 1992. г.

КОМУНИСТИ МАШУ ШАРЕНОМ ЛАЖОМ

- интервју, СЕДМИЦА (Шабац), 21. октобар 1992. г. -

И да није овог времена кад дужници себи опраштају дугове, кад оптужени пресуђују, муцави држе филипике а глуви штимају гласачко гудало и кад слепи воде окате, постојали би разлози да се поразговара са др Миланом Младеновићем, философом, песником, издавачем и, тек по нужди, политичарем, Председником Конзервативне странке, недвосмислено роjалистичког и легалистичког опредељења.

Наиме, овај разговор смо уприличили непосредно по завршетку Конвенције ДЕПОС-а, од које су чак и они мање наивни и мање дезорjентисани Срби очекивали смислен одговор на оно једино, судбинско, питање - Шта нас (још) чека?

О ЈУГОСЛАВИЈИ:

"Отцепљење је третирано као победа у рату са Југославијом и над њеном оперетском војском, у исти мах одржавао се некакав привид постојања Југославије, као паравана, да би се од ње отцепили они који то још нису стигли да учине и који ће, наравно, победом добити државност. Сви смо сведоци босанске драме, а и ту је једини домаћи задатак - победа над Југославијом. Дакле, десиће се да због Превлаке и Црна Гора најури југословенску војску и добије признање од целог света, док ће Србија остати Југославија."

О МИЛОШЕВИЋУ:

"Показао је завидну владалачку способност, супериорну у односу на своје такмаце. Али беспринципијелности његове "социјалистичке" управе морао се супроставити озбиљан национални програм, са најмање две упоришне тачке, око којих би се окупила опозиција. Један је обнова легитимитета власти, оличена у Круни, друга је очување виталних интереса везаних за српску државност. На тој *другој* тачки опозиција је изгубила и битку и поверење српског народа. И то не само у земљи, већ и у Расејању."

СЕДМИЦА: Господине Младеновићу, приметио сам да сте врло критични према неким људима који су се вечерас огласили са ДЕПОС-ове говорнице...

МЛАДЕНОВИЋ: Не, нисам критичан ни према коме. Напротив, просто сам задивљен бројем умних људи који су се окупили ради заједничког отпора према срљању Србије у бездан без повратка. Велика је ствар да је било коме пошло за руком да окупи толики број умних људи, да под једном заставом обједини толики број аутономних воља, па сам у том смислу пун поштовања и дивљења за труд који су опозиционе снаге уложиле...

СЕДМИЦА: Али?!

МЛАДЕНОВИЋ: Баш са тим - али. Не бих могао, у крајњој линији, да се идентификујем са оним крајњим циљем, позадином целог тог демократског окупљања. Кад то кажем, мислим на извесност да је следећи логичан потез укључивање у редове ДЕПОС-а САДАШЊЕГ Председника Републике Југославије г. Ћосића, па и г. Панића, из чега извлачим закључак да је реч о једној притајеној коалицији, једном скупу људи који, заправо, доводи у питање суверенитет српске државе и крајњих националних циљева које је Србија бранила два столећа. Не може се начело демократије узети за покриће при распродаји српских територија и српских интереса.

СЕДМИЦА: Не мислите, ваљда, и ви на Ћосићев потпис везан за Превлаку?

МЛАДЕНОВИЋ: Апсолутно! И не само на Превлаку! Само стварање СР Југославије је потпуно нелегитиман корак, не само по начину на који је то изведено, него и у самој правној идеји конституисања те државе, у смислу одржавања континуитета са покојном (а ипак још увек живом, дакле вампирском!) авнојевском Југославијом; а био је тренутак да се та смрт авнојевско-титовске Југославије искористи за повратак у истински континуитет српске државности, који припада Српској држави, Краљевини Србији, која је била једини суверени оснивач Југославије. Стварање СРЈ је слепи пут, катастрофалан и погубан. Велики број умних људи, које смо данас видели на ДЕПОС-у, није вероватно ни свестан те погубности подржавајући оне који данас воде СРЈ.

СЕДМИЦА: Нешто се дешава са Црном Гором. Тачније, владајућа црногорска партија, до скора сестрински блиска СПС-у, као да полако напушта линију заједништва, неће ли нас ускоро задесити да се од саме Србије поново ствара Југославија?

МЛАДЕНОВИЋ: Мислим да смо на корак од те могућности. Од почетка ратних сукоба и сецесије Словеније, затим и Хрватске, Југославија ничем другом и није служила него да буде параван како би сецесионисти победили у рату, чиме су међународно признање легитимисале како Словенија, тако и Хрватска. Наравно, то није тако представљено.

СЕДМИЦА: Ви сте као члан Политичког већа Крунског савета вероватно имали прилике да у бројним контактима са светским дипломатама "напипате" који су разлози глобалних планера за овакве поступке према Србији. Ако уопште и постоји такав план, ко стоји иза њега?

МЛАДЕНОВИЋ: Они који се не могу убројати у српске пријатеље, а многима је јасно ко су они и без именовања... Нови светски поредак је, заправо, стари светски поредак, чији сценарио има овакав ток: Обнова турског уплитања на Балкан и васкрсавање Аустро-Угарске као тампон зоне између Немачке и Русије, и преградног зида између Источних и Јужних Словена. Растурање Југославије као творевине која је истовремено и анти-немачка и анти-руска треба да обезбеди балканско-медитерански простор од природних амбиција Немачке и Русије, а то се постиже васкрсавањем старог турског царства, које треба да одигра улогу тампон зоне како би се препречио и руски и немачки продор у топла мора, на средоземне мореузе које Енглези контролишу већ вековима. Из тога је онда јасно ко стоји иза разбијања Југославије - ојачана Немачка и из комунистичке чељусти избављена Русија. Али ако пођемо од тога да је Југославија, иако дело српских тежњи, у неку руку била тамница Србије, следује да су за Немачку и Русију управо Срби најприроднији савезници при њеном разграђивању! И једна и друга пробуђена европска сила, самим тим, најрадије би виделе једну јаку Србију, али англосаксонски интерес - до јуче уједињен у Велику Југославију као замену за аустријско и турско присуство на Балкану - сада изискује да се Србија до краја

изнури и распарча, не би ли туђински фактор - католички са севера и муслимански са југоистока - преузео своју стару улогу анти-немачког и анти-руског жандарма. Окрени-обрни, на крају српски душебрижници постају Французи који се у међуположају између Немачке и Британије појављују као посредници.

СЕДМИЦА: Интересантно је да наша официјелна штампа увек стоји на становишту да искључиво Немачка стоји иза распада титоистичке Југославије, што значи да, по овом што сте Ви рекли, Немачка тиме сама себи не ускаче у уста, као што би изгледало на први поглед?

МЛАДЕНОВИЋ: Не. Овде је само повлађивање и давање концесија Немачкој, до одређеног тренутка, јер Британија (а прикривено ни Француска) не би без великих потреса дозволила да та концесија буде безусловна. Да би се даривала Немачка, услов је пропуштање Турске у Балкански простор, а она је, као што рекох, једна природна брана немачком (и руском) продору на медитеранску вододелницу. Игра се заправо на две карте: Америка, која води велику светску политику као једина суперсила, на тај начин два своја савезника уравнотежује у име свог врховног интереса. Баш на начин на који је то некада радила и Енглеска. И све се савршено уклапа у тај назови нови светски поредак. Јасно је да у том поткусурuвању нико не води рачуна о кожи мање моћних народа (намерно не кажем малих, јер Срби су велики народ кога туђинци непрекидно истребљују).

СЕДМИЦА: У светлу тих сазнања логично се намеће питање: Како да Србија опстане кад поред свих санкција и блокада, још увек не формулише своје национално питање, основицу од које бисмо полазили и која би нам скинула копрену с очију, разбистрила ум.

МЛАДЕНОВИЋ: Не може се политика водити на црно-белој основи: Ово су пријатељи, ово непријатељи. Свако зачас може постати и једно и друго. Национални ум мора разабирати изукрштаност интереса свих учесника у политичком надметању. Стефан Немања је умео да пропусти германске крсташе према Цариграду, ови су византијског цара протерали у Никеју, а Србија стекла и краљевину и аутокефалну цркву! Слично је с почетка Другог светског рата размишљао и кнез Павле.

Дуготрајни, вишевековни национални циљеви морају се прилагођавати тренутном односу снага, ваља се привремено повући, притајити, очувати биолошку енергију народа. Али то не значи да треба погазити велике принципе свог властитог бића. А Срби су, одрођени у комунисте (а сада и комунисти прерушени у Србе) то већ у великој мери учинили. Зато су сада, као ретко кад у прошлости, обезглављени, са лажном елитом, са циничном криминализованом влашћу, са инструментализованом квази-опозицијом. Међутим, за разлику од опозиције, рекло би се да власт оличена у Милошевићу и његовој олигархији, има јасан циљ. А то је одржање власти по сваку цену. Разрађена је маестрална методологија и Милошевић се показао као велики политичар, и то му признање јавно одајем, што наравно не значи да оправдавам његове поступке и циљеве. Напротив. Уколико су вештији, то су тренутно по нас, а у будућности по њега, погубнији.

Ја сам био, сада, преко три месеца на путу, просто очајнички гледајући како је тај режим, преко сателитске телевизије, али и због неадекватног понашања опозиције, успео да добије присталице, и то у великом проценту, међу Србима у Расејању. То ме је, донекле, отрезнило. Јер, објективно гледајући, немогуће је да су сви Срби изгубили памет да подлегну једној обмани - или, у тој политици има нечега чега нема у политици опозиције?

СЕДМИЦА: Црна перспектива. Међутим, шта је са тим националним програмом?

МЛАДЕНОВИЋ: Када сам пошао од чињенице распада Југославије, и погледао шта ту ко може очекивати, видео сам да као нужни сукцесори излазе Краљевина Србија и Црна Гора као једини суверени оснивачи Југославије - јасно, мислим на српску државу из 1918. године којој је приступила Црна Гора, а којој су се потом придружили Хрвати и Словенци, а са њима и српски народ на територији бивше Аустро-Угарске, потпуно равноправно са хрватским и словеначким, као народима у оквиру некадашње црно-жуте монархије којима је припадало право на самоопредељење. У тренутку распада титоистичке Југославије, долазимо до тога да и српски народ има једнако право на самоопредељење као и хрватски или словеначки народ.

СЕДМИЦА: У неку руку, ви сте реченим апострофирали слепило опозиције која као да није одмакла даље од првих митингашких парола, којима је, истина, стекла гласове. Међутим, као да опозиција нема неки други јасан циљ, што се прелама у свести бирача, као жеља једног режима да заузме место другог?

МЛАДЕНОВИЋ: Тачно. Опозиција, у тежњи да изгледа „европејски", напустила је једини могући циљ: Обнову легитимне власти у лику монархије. Истина, и сада опозиција може поставити ово питање, само без општих фраза о демократији. Пошто није постављен тај јасан циљ у заштити српског националног интереса везаног за јединство српског националног простора, опозиција рескира да поново изгуби на изборима. Не може се српски народ везивати за демократске слободе, начелне и апстрактне, а да се заборави на оно основно родољубље као еминентну националну црту. Е, ту се Милошевић показао као вешт политичар. Он је, једноставно, од опозиције преузео тај барјак родољубља и приказао се народу као бранилац српских интереса, без обзира што је он у суштини одговоран, јер је имао власт, за понижења и издају која је евидентна. Јер, он је пристао на Венсов план, он је, стварајући СРЈ, оставио изван отаџбине српске територије. Његова је одговорност и одговараће пред историјом. А српска опозиција ће одговарати што му је препустила у руке тај родољубиви аргумент, да је народ веровао да он одустаје само зато што мора, што је то супротно од његових намера. Иако му је намера била баш то - стварање мртворођенчета у замену за опстанак на власти. Јер, Милошевића на власт доводи војно-полицијска олигархија, а иза њега се крије цео један интерес, и ми сада треба да поверујемо да ће на чело опозиције, а против Милошевића, стати Ћосић! Народ добро осећа да га неко жедног преводи преко воде.

СЕДМИЦА: Ипак, у два наврата г. Ћосић је индиректно стао на чело фронта против Милошевића. Сетите се само његове одбране свог премијера...

МЛАДЕНОВИЋ: Чиста режија! Природно је да се створи неко ко може тако жестоко, са становишта власти, да критикује Милошевића; а да Ћосић није подржао Панића, овај би остао потпуно изолован, с обзиром на стопостотну превласт Милошевићеве клике у Парламенту. Природно је да се овде

појави један такав ауторитет, који привидно штити Панића, и да се створи једна лажна напетост, да би се тежиште сукоба и тежиште опозиције померило са праве контроверзе. Тако да се сада цео народ опредељује између Панића и Милошевића, а у основи је иста екипа на делу!

Био сам у прилици, на путовању, да разговарам на врло високом нивоу у Стејт Департменту са шефом одсека за источна питања г. Ралфом Џонсоном. Рекао сам му, ако стварно хоћете да уклоните Милошевића, скините ембарго и његов режим пада за десет дана. Али, ми не можемо да га скинемо кад му ви дајете главни адут у руке. Јер Срби никад неће дићи руку на оног кога сви нападају. Ембаргом га ви штитите и дајете му изговор за све његове потезе којима се распродају српске земље. У ствари, Милошевић је онај на којег рачуна нови светски поредак, који озбиљној националној струји не би могао да потури своје гафове. Осим голом силом, наравно.

СЕДМИЦА: Значи, ми смо у улози опитног кунића?

МЛАДЕНОВИЋ: Упркос свему, српски народ има шансу да изађе из овог ћорсокака, и не само да очува, већ и да врати и оснажи свој суверенитет.

Разговор водио:
Милан Милинковић

МИРИС ПАЉЕВИНЕ
или
ПОВРАТАК БРОЗОСАУРУСА

1992 - 2001

ПОВРАТАК БРОЗОСАУРУСА

- Одбору Конзервативне странке за Канаду,
на руке председнику г. Димитрију Пивничком -

Драги пријатељи,

(...) Оно што суштински одређује тренутак српске политичке ситуације после жабљачких избора, које је без остатка бојкотовала чак и оваква опозиција, и нарочито после лакрдијашког наступа Милана Панића, јесте масовни и отворени повратак *брозосауруса* на јавну сцену.

Комунизам је преживео! Комунистички злочинци из рата и "обнове", *ћоравокутијаши*, обезбедили су себи услове за природну смрт! Успели су да на обе завађене стране поставе своје људе, на радна места шефова опозиције! Чак би се рекло да су *ДЕПОС-комунисти брознији од слоброзанаца*! Јер замислите, док Панић и Добрица, не трепнувши, препуштају Хрватима Превлаку ("*Што бисмо ратовали због безвредног комада земље!*"), дотле се комунистички камелеоњани јавно обзнањују као баштиници српске националне идеје!

Природно да се Воја Коштуница кога краси искрени патриотизам (монархиста, верник привржен Цркви, активно опредељен за јединство српског државног простора, Равногорац и по пореклу и по убеђењу) издвојио из таквог друштва. Са њим су кренули многи којима мондијалистичка прашина није замаглила српске наочари на демократском оку.

Штета је што Воја није прихватио сарадњу коју сам му понудио. Можда је требало да будем упорнији. Рекао сам му телефоном:

"Ти си сада дошао на конзервативни програм. Ево Ти Конзервативне странке, са њом никоме не мораш да се правдаш због уписивања српског садржаја у празан образац демократије као што то морају демократе. Што се мене тиче, моје амбиције нису

политичке и ја једва чекам да вођство Странке предам *политичкој* личности достојној да пред светом заступа континуитет српског традиционализма који су на темељу Гарашаниновог жНачертанија' спроводили и Обреновићи и Карађорђевићи."

Обавестио сам га о широм отвореним вратима на која сам као председник Конзервативне странке наилазио на политичком врху Француске, Америке и Канаде, и то у тренутку када су она за све друге српске политичаре била строго затворена, као и о високом квалитету Срба из Расејања који су се у Странку учланили.

Пошто је начелно прихватио разговор, заказали смо састанак. На жалост, уместо њега, дочекао ме је његов потпредседник, иначе одличан писац, есејиста и критичар, Предраг Протић.

Показало се да они желе да задрже демократско име у називу своје нове странке.

Ништа није вредело указивање на утисак цепања, неслоге и заваде који ће произвести бесконачно умножавање демократског префикса у пролиферацији страначких идентитета, какав је већ случај са погубном партеногенезом Народне радикалне странке.

Зар није неупоредиво делотворније, рекао сам, на прави начин идентификовати властита уверења и назвати их адекватним, уз то још и непотрошеним именом чије значење свет савршено разуме и аутоматски га уграђује у вековни кодекс политичког подразумевања? Зар нам је демократско и социјалистичко *левичарење* до те мере испрало мозак да се добровољно лишавамо упоришта *конзервативне интернационале* која почива на уважавању националног полазишта у склапању интернационалног мозаика народа и држава? Зар да нам због историјског сентимента према Пашићу и Народној радикалној странци национална идеја побегне у *радикализам* чији језик и идеја изазивају подозрење у озбиљном политичком свету, у шта сам се лично уверио у међународним контактима као председник Извршног одбора НРС?

"Али конзервативност не може да прође код Срба", узвратио је Протић, "та реч је врло непопуларна, асоцира на назадњаштво."

"Тада Ви пристајете на учинке комунистичке пропагнде", узвратио сам. "И наш председник непрекидно конзервативце назива мрачњацима".

На томе се све и завршило.

Коштуница је своју нову странку, као што знате, назвао "Демократска странка Србије" што је, с обзиром на његово јасно залагање за јединство српског државног простора, непримерено. Тада би заједничка држава свих Срба морала да се зове "Србија", а то је, уз сву нашу жељу, и нереално и неостваривo. Први на то не би пристали Црногорци.

Али прави назив који би изразио његово уверење, ако је већ желео да остане демократа - "Српска демократска странка" - већ је "потрошен" именом странке др Јована Рашковића и др Радована Караџића са којима Коштуница иначе одржава најсрдачније односе. А они би сигурно били и срдачнији и отворенији да прекодрински Срби нису приморани да се ослањају на Милошевића

То је управо оно исто име које сам ја још у јесен 1989. године предлагао свом дугогодишњем политичком фавориту из "брозних времена" и пријатељу др Кости Чавошком као збирну ознаку за две суштинске одлике нашег бића које треба обновити а на које се острвио комунизам - Српство и Демократија.

Чавошки је тада подлегао гроловском демократском либерализму (зато и није чудо да је завршио у додуше "Српској", но ипак Либералној странци) и идеји обнове предратних странака (што је онда и мене, противно личном уверењу, повукло на обнову традиционалног радикализма). Плашим се да је Коштуница сада подлегао жељи да оснује нешто *своје*, без обзира на очигледност да његовој демократској опцији припада префикс "српска" а не суфикс "Србије".

Ако то не би било тако, морали би смо да замислимо једну од две могућности,

1) да се др Војислав Коштуница задовољио будућом демократском Србијом без српских земаља изван Матице, или

2) да се председник Демократске странке Србије суштински не разликује од Ћосића, Милошевића, Драшковића и Шешеља, од којих Ћосић, из нечисте комунистичке савести, *патологизује*, Милошевић, из политичког прагматизма, *злоупотребљава*, Драшковић, услед опседнутости личном харизмом, *патетизује и вулгаризује*, Шешељ, из нарученог лакрдијаштва, *карикатурализује и омражава* идеју Србије у њеним етничким и историјским границама.

У овом другом случају Коштуница се не би разликовао ни од мог програма који су поменути брозосауруси изнакарадили. Јер идеји "Велике Србије" која би се могла остварити кроз *Савез српских држава* или *Сједињене српске државе* коју суштински подржавају Немци и Руси, брзо би се придружили Французи и Италијани (а Америка би се у први мах држала резервисано због противљења Велике Британије), када би се она садејствено заступала на мудар и истанчан начин.

Али пут ка том циљу не утире демократија, него конзервативизам који демократију подразумева као своју абецеду - онај *напредњачки конзервативизам* који је вама у Канади сам по себи разумив кроз назив ваше *Прогресивне конзервативне странке*, који су управо Срби још у ЏИЏ веку први патентирали са *Напредњачком странком*, и у који однедавно убеђујем председника обновљене Напредне странке др Бранислава-Бату Павловића, предлажући му уједињење наше две партије.

Друга противуречност у програму Коштуничине Демократске странке Србије изазива чуђење. Као врхунски правник, уз то легалиста и легитимиста, Коштуница се програмски опредељује за референдум по питању будућег облика владавине! Не могу да поверујем да он свесно легитимише и легализује *ћоравокутијашку узурпацију*. Пре мислим да не жели да изгуби републиканске гласаче који ће још дуго бити под утицајем лаживе комунистичке приче о *превазиђености монархије*.

Желим да верујем да се он таквим пропустима није сврстао у друштво васкрслих брозосауруса.

Тробојна српска маска коју су комунисти справљали почетком осамдесетих и коју сам управо ја распознао у "Следећем рату Драже Михаиловића" и предсказао њено слепљивање за једнобојно комунистичко лице, управо сада ружи Србију и споља и изнутра.

Није далеко дан када ће њен гротескни изглед, попут лица Горгоне Медузе, скаменити понајвише оне који у њу данас гледају са беспаметним дивљењем. (...)

1993. г.
Земун

1 То је био други ауторов покушај да вођство странке препусти некој угледној *политичкој* личности, а у наредним годинама тих покушаја биће још три. Први пут је (1992. г.) сам јавно понудио оставку, уступајући своје место "некој истакнутој јавној личности конзервативних схватања", што су Главни одбор и Конзервативна омладина енергично одбили. После Коштунице (у тренутку његовог напуштања "Депос"-а), председнички положај "смешио се" Зорану Хорвану, који је напустио СПО, али није био у стању да испуни неопходан демократски услов - да ваљано организује Скупштину странке и на њој, уз подршку свог претходника, буде изабран за председника. После су дошли на ред Слободан Ракитић, када је излазио из СПО, најзад и Владан Батић, када је напуштао Коштуницу и ДСС.

АНТИСЕМИТИЗАМ РАСПИРУЈУ ЗАШТИТНИЦИ ЕКСТРЕМНЕ МАСОНЕРИЈЕ

- Позив на конференцију за новинаре "СФАИРОСА" и Конзервативне странке -

Конференција за новинаре
Говоре: др Милан Младеновић и Зоран Хорван
петак, 1. април 1994. г. у 12:00
Књижара"Сфаироса" Нови Миланијум, Генерала Жданова 27

-ЗАХТЕВ ЗА СКИДАЊЕ ЗАБРАНЕ
СА "ПРОТОКОЛА СИОНСКИХ МУДРАЦА"
- СФАИРОС ЋЕ ПОНОВО ШТАМПАТИ
"ПРОТОКОЛЕ СИОНСКИХ МУДРАЦА"

- СФАИРОС протестује против забране било које књиге и захтева од јавног тужиоца скидање забране са ПРОТОКОЛА СИОНСКИХ МУДРАЦА.

- Да ли су ПРОТОКОЛИ фалсификат или не нека просуди стручна јавност, али нека претходно књига изађе на видело.

- Осуда хушкачког писања ПОЛИТИКЕ (Влајчић, Ћургуз) и хајкачке кампање Удружења књижевника Србије и Српског ПЕН центра. АНТИСЕМИТИЗАМ РАСПИРУЈУ УПРАВО ОНИ КОЈИ СЕ ПРЕДСТАВЉАЈУ КАО ЗАШТИТНИЦИ ЈЕВРЕЈА! Управо јеврејски народ треба заштитити од екстремне масонерије!

- СФАИРОС у свом издавачком програму има ПРОТОКОЛ СИОНСКИХ МУДРАЦА са стручним предговором и коментаром и неће одустати од објављивања ове књиге у својој едицији ТАБУ СФЕРА.

- Сви који се залажу за забрањивање књига показују своје право лице и откривају своје намере и своје духовно порекло.

- Захтеву за скидање забране придружује се и Извршни одбор Конзервативне Странке.

МИРИС ПАЉЕВИНЕ СИОНСКИХ ПРОТОКОЛА

- Писмо Савезу јеврејских општина Југославије и Јеврејској општини Београд -

Поштована господо,

Обраћам вам се у намери да ас ближе упознам са разлозима који су моју Издавачку кућу "СФАИРОС" и мене лично као писца и јавног делатника побудили да се супротставим захтевима за забрану "Протокола сионских мудраца" и да најавим ново, критичко издање исте књиге. Истовремено, надајући се ашем разумевању и подршци, желим да вас овим писмом позовем на сарадњу и замолим за пружање неопходне стручне помоћи у тумачењу и вредновању овог спорног списа, приликом његовог објављивања. Најзад, склон сам да вас замолим да се и ви пред јавношћу придружите захтеву, који је близак и ставу САНУ, да се књиге, какве год биле, не спаљују, јер то УВЕК доводи до погубних последица, посебно у нашем случају у којем са мирисом паљевине лако можемо наслутити претњу обнове прошлих времена.

Верујем да сте ви и из навода у штампи могли разумети да у нашим побудама нема ни трунке антисемитских осећања, већ је наше залагање за објављивање списа о коме је реч одређено начелним разлозима и жељом за извлачење ове теме из мутног и идеологизованог контекста "опште завере и мрачних сила иза кулиса историје". Ново издање, са стручним коментаром, неопходно је из више разлога: Оваквим приступом се спречава да један у много аспеката спорни текст, проблематичне вредности, добије значај који му не припада и чар "забрањеног воћа". Такође, биле би спречене манипулације до којих је дошло у забрањеном издању "Протокола", са неукусним поднасловом, који открива сумњиве намере или површност издавача.

Сматрам да циљеви "СФАИРОСА" у целини одговарају и намерама јеврејске заједнице у Југославији, која је део оне целине која се у историји пречесто осведочавала у погубну моћ лажи, полуистина и осионости власти, здружене са глупошћу и примитивизмом гомиле. Мени као издавачу и "СФАИРОСУ" као кући ваша помоћ у стручном погледу и свака врста сугестије која би осветлила све аспекте "Протокола" (психолошке, историјске...), а посебно њихов савремени положај код нас и у овом несрећном времену, била би више него добродошла.

Мислим да је долично и оправдано прилику за тумачење и коментар текста дати управо оној страни која је у овом веку због овог и сличних текстова највише пострадала - која је консеквенце текста преживела (или боље речено, успела да преживи).

У нади да делите моје уверење да су демократски механизми и стручна јавност једини могући и дозвољени "цензор" у културној сфери и да ћете моју молбу и понуду размотрити са одговарајућом пажњом, очекујем ваш одговор и предлоге за могућу сарадњу.

До нашег следећег контакта или сусрета, примите изразе мог искреног уважавања.

11. април 1994. г.
Београд

ЗАБРАНА НЕПОЖЕЉНИХ КЊИГА НЕ КРШИ ДЕМОКРАТСКА НАЧЕЛА

- Одговор Савеза јеврејских општина Југославије -

Поштовани господине Младеновићу,

Захваљујемо Вам на писму од 11. априла о. г. у којем образлажете своје ставове у вези са објављивањем и захтевом за забраном "Протокола сионских мудраца". По нашем дубоком уверењу забрана оваквих и сличних списа уопште не представља кршење демократских начела слободе изражавања. Уосталом до забране и спречавања растурања "Протокола" долазило је и у земљама попут Велике Британије и Француске, које се сигурно не могу назвати недемократским због таквих поступака. Уосталом, све демократске земље имају законе о спречавању ширења расне мржње, а "Протоколи" немају никакав други циљ до да подстичу управо развој такве мржње и неразумевања према припадницима јеврејског народа.

Другим речима, сматрамо да никакво издање "Протокола". с критичким коментарима или без њих, не може да спречи такво њихово дејство. Њиховим објављивањем српска култура ништа не добија, већ се сврстава у онај жалостан ред земаља које то чине са јасном антисематском намером. Према информацијама које поседује Институт за јеврејска питања из Лондона, током последње две године "Протоколи" су, у европским земљама, објављени једино у Шпанији (издавач је једна неонацистичка организација) и Великој Британији (арапски издавачи). Остала издања угледала су светлост дана у земљама Средње и Источне Европе, те у разним арапским и муслиманским земљама.

Све то потврђује наше уверење да не постоје никакви разлози за новим издањима "Протокола", а још мање за учешће Савеза у таквим подухватима.

Када је реч о Вашем другом предлогу - објављивању едиције посвећене баштини јеврејског народа - морамо да нагласимо да Савез има скромну издавачку делатност, коју никако не може даље да шири. Питање учешћа неког члана заједнице у уређивању такве едиције треба упутити појединцима који су за такав рад заинтересовани.

С поштовањем,

Др Лавослав Каделбург,
почасни председник

Давид Албахари,
председник

20. мај 1994. г.
Београд

КО ДРУКЧИЈЕ КАЖЕ...
или
ПИРОМАНСКИ НАГОН АЛБАХАРИЈЕВСКЕ ДЕМОКРАТИЈЕ[1]

- Писмо "Политици", за рубрику "Међу нама" -

"То није демократија" (10. 05)
"Лов на вештице је почео!" (28. 05)
"Књиге се не спаљују", "Слобода мишљења односи се на истину" (7. 06)

Од када је почело моје јавно супротстављање забрани књиге "Протоколи сионских мудраца", многи су ми пријатељи и добронамерни саговорници рекли: "Ма шта ти треба да се качиш са Јеврејима!" Свакоме понаособ поновио сам свој став који је са конференције за новинаре Конзервативне странке и издавачке куће "Сфаирос" (1. април) сутрадан пренела целокупна штампа: Да је реч о доследном залагању за неприкосновеност начела слободе штампе и свих видова јавног изражавања, да би једном начињен преседан сутра могао бити увод у повампирење комунистичких авети, са њиховим познатим навикама у култури, најзад да ни критиковање једног дела Јевреја није исто што и антисемитизам, као што ни критиковање неких Срба или владајуће српске политике која злоупотребљава национална осећања народа не значи бити србождер.

Вреди ли напомињати да сам своје опрезне критичаре подсетио на бројне Јевреје широм света који су ми били и остали пријатељи, и да је један од њих управо Зоран Хорван који је заједно са мном иступио на поменутој конференцији за новинаре, испољивши одважност да јавно заштити своје честите саплеменике од њихових параноичних душебрижника? И да

нема ни једног међу њима који ће ме због оваквог постављања ствари прогласити антисемитом? Гушење, потискивање, забашуривање, затирање историјских сведочанстава, макар она била и фалсификати, законито производи ефекат бумеранга и не доприноси проширивању простора толеранције него га, напротив, сабија у зачепљену боцу која ће кад-тад експлодирати.

Друга је ствар како ће, ко и са којом сврхом употребити или злоупотрбити овај или онај рукопис, књигу, књижевни, полтички или историјски документ. Али ако је у демократији ишта извесно, онда је то аксиом да начело *јавне проверивости* најделотворније сузбија утицај и дејство сваке врсте неаутентичности или фалсификата. Зато ми је тешко схватива формулација Давида Албахарија који ми у одговору на писмо које сам у том духу написао Јеврејској општини узвраћа дословце да *"забрана оваквих и сличних списа уопште не представља кршење демократских начела слободе изражавања".* Ништа нетачније и у себи противуречније не би могло да се смисли. Јер такав став подразумева да се неко већ унапред ставио изнад јавности, у положај компетентног пресудиоца, приграбивши себи право да мериторно одређује шта је добро а шта зло за народ *и пре но што је он сазнао какво му се добро или зло спрема*. Како иначе протумачити синтагму "*овакви* и *слични* списи"? Какви? Зар понуда "Сфаирос"-а да се на то питање одговори објављивањем *таквог* списа уз стручан коментар истински компетентног зналца по избору Јеврејске општине није пар еџе́ленце демократски чин? Шта је од та два демократија? Забрана и уништење или јавност и оповргавање? Не могу ваљда бити обоје? Чак су и комунисти, додуше у свом колабирајућем стању, када су своје седнице одржавали у позоришним и циркуским шминкерницама, досегли до начела "Књига на књигу" које је, на жалост, Албахарију, одличном писцу, бар судећи по овој антологијској реченици и целом његовом писму, једнако блиско колико и Тертулијану, Савонароли или Игнацију Лојоли.

У сваком случају, Давид Албахари (и њему дописани почасни председник Савеза јеврејских општина Југославије др

Лавослав Каделбург) нису имали икаквог разлога за бојазан да би објављивање "Протокола сионских мудраца" могло распирити антисемитизам у српском народу као што би то можда био случај у некој од земаља које они набрајају у свом писму. Нигде Јевреји (као уосталом ни Роми) нису пронашли братскије уточиште него међу Србима, ваљда зато што са њима деле судбину расејаног народа, и што се на њих, у свим светским гужвама, обрушава злоум Мефистових слугу. А понајвише зато што, наспрам оних који оптужују Јевреје за распеће Христа, српска деца већ са мајчиним млеком посисају сећање на дан када су њихови јеврејски вршњаци у Јерусалиму са цвећем дочекали Господа.

"Сионски протоколи" можда и јесу фалсификат, допустимо чак и да је то научно доказано. Али шта ћемо са тачком гледишта са које се они могу тумачити и као *генијална књижевно-политичка фикција*? Нешто као негативна утопија? Као упозорење да би нам се нешто тако могло догодити? Зашто би такво упозорење морало бити схваћено као сигнал да се истребљују или бар мрзе Јевреји као народ? И зар би ти замишљени завереници баш морали да се схвате искључиво као Јевреји? Не придружују ли се њима, *таквима, замишљенима*, према замисли самих "Протокола", најелитнији (макар и најпоткупивији) представници свих других народа? С друге стране, зар не би могло изазвати дивљење домишљање једне групе представника "расутог народа" да за тај народ изнађе начин очувања свог идентитета у вишемилениjумском изгнанству са светог завичајног тла? Зар то не би могао бити и путоказ другим народима сличне судбине да открију свој властити пут ка опстанку? С друге стране, зар све Србе треба уништити зато што се неколицина ужагрених или неодговорних међу њима докопала микрофона, пушке или власти? Или све Хрвате због незабележеног масовног истребљења Срба које је произашло из једног оболелог дела хрватског ума?

Шта пак са очигледном чињеницом да се та негативна утопија историјски остварила (опет независно од тога ко су главнокомандујући у спровођењу тог сценарија), да се са наше данашње тачке гледишта историјска збивања до у длаку

подударају са дијаболичним наумом фиктивних мудраца? Шта са општеусвојеним данашњим знањем о узроцима ратова, револуција, верских и националних сукоба не само на општем, него и на сваком најнезнатнијем локалном плану, да судбину милијарди људи, националних економија, читавих геополитичких регија и чак континената одређују потребе и закономерности кретања крупног финансијског капитала под контролом шачице банкара заштићених стоструким веловима тајних друштава која постављају и смењују владе, шефове држава, облике политичког уређења, чак и верске поглаваре - баш као што је то прецизно предвиђено у "Протоколима"?

Шта, најзад, ако је старозаветна јеврејска опсесија собом као изабраним божјим народом један од кључних инструмената којима се скривени ум човечанства служио да у појединим раздобљима историје људско овладавање овоземаљском судбином снажно повуче напред? Зар се не може замислити да је идеја о концентрисању финансијске, па потом, *а фортиори*, и сваке друге моћи у мали број руку сасвим легитимна, *визионарска*, антиципација планетарне контроле ентропијских искушења савременог технолошког развоја који се мора обуздати стварањем јединствене светске владе? Зашто би онда "сионска завера" морала бити обавезно осенчена искључиво тамним бојама? Можда због сличних претензија других националних или интересних група? Можда су из таквог опречног интереса и фабриковани "Протоколи" као вешто маскирана оптужница против Јевреја? Ако је и тако, њено објављивање више ће шкодити онима који су је подигли.

Нека сва ова размишљања буду схваћена као прилог за могући другачији, *позитиван*, учинак објављивања "Протокола сионских мудраца". Кад кажем "позитиван", нека то буде схваћено дијалектички, јер је сва муниција негативитета испаљена у невидиву (унапред уклоњену) мету, и то из таквих демократских пушкарница какве су - боже саклони - Удружење књижевника Србије и Српски ПЕН центар!

Ко би поверовао да је Француска 7, после оноликих протеста у име недодирivости слободе изражавања и

објављивања, постала адреса београдске канцеларије сионских мудраца!

Ко би поверовао да је Француска 7 расписала конкурс за учлањивање у хор који већ из свег гласа и из петних жила пева своју нову химну:

Ко друкчије каже
Клевеће и лаже!

Видим на страницама "Политике" да се у тај хор учланио и мени иначе веома драг проф. др Љубомир Тадић. Бар он, као философ, притом марксиста, могао је показати нешто више смисла за дијалектизацију проблема који је тресао европску *мисао* вековима и који се не може свести на сиромашну албахаријевску демократију прожету пироманским нагоном.

Из наведених разлога постаје јасно: *Објавити је боље него спалити*! И још: *Спалити је штетније него објавити*!

Мирис паљевине веома омамљујуће делује на ноздрве.

Они који данас подстичу спаљивање "Протокола", сутра ће са равнодушношћу посматрати ломаче на којима ће горети рукописи, библиотеке, градови, па чак и живи људи.

Бар смо ми Срби искусили какве су последице заташкавања и кривотворења историјских чињеница. У Пољској нисам могао убедити своје угледне домаћине да је постојао Јасеновац: Они нису веровали мени, а ја својим очима, да се "највећем српском граду после Београда" ни име не помиње у Великој пољској енциклопедији која заузима цео орман! Потом ни у Енциклопедији Другог светског рата! Шта онда друго очекивати него баш ово што се Србима управо сада догађа? Шта него мефистофеловско обртање улога, лицемерно произвођење џелата у жртву и жртве у џелата, при чему се овом последњем перу руке, да што недужније понови свој злочин?

1 Овај текст написан је као писмо "Политици", за рубрику "Међу нама". Због презаузетости, аутор није стигао да га сведе на меру те рубрике, па га није ни послао. Оно се сада објављује први пут.

У рукопису је остало његово потоње проширење из кога наводимо један одломак:

"Шта вреди! Сутрадан по медијском обнародовању моје намере да, упркос забрани, у својој издавачкој кући објавим "Протоколе" са стручним коментарима јер је тај подухват и иначе предвиђен издавачким планом, "Сфаирос" је добио отказ на коришћење закупљене штампарије у Југословенском библиографском институту! И друге невоље изненада почеше да се множе, из невидивог правца, из потиха! (...)"

Али нека читалац на наставак сачека, док се пред јавношћу не појави књига "Муке по Сфаиросу". У замену нека послуже два текста који предочавају једну од небројених последица спремности да се лични став јавно заступа без обзира на последице.

КЊИГЕ ЗАВРШИЛЕ У БЛАТУ

Кроз прозор у двориште избачено
близу 10.000 књига, а није поштеђен ни инвентар.

- Напис у "Вечерњим новостима", децембар 1993. г. -
Снимио: Б. Петровић, писао: М. Крсмановић

КЊИГА је, кажу, човеков најбољи пријатељ. Међутим, неки не мисле тако, па се понашају као у нека вандалска времена. Радници из општине Палилула који су јуче принудно иселили издавачку кућу "Сфаирос" из Шајкашке 15, бацили су на блатњаву земљу готово - 10.000 књига.

Своје место у блату нашла су дела познатих светских и домаћих аутора. Ни инвентар није поштеђен.

- Све је могло да се реши на леп начин - каже књижевник Милан Младеновић, власник "Сфаироса" - Намеравао сам да књиге пренесем у књижару, међутим, док сам отишао по своје људе, општински радници су почели да их - избацују кроз прозор у двориште. Нисам могао да верујем. Није само реч о великој материјалној штети већ о једном крајње несхватљивом односу према писаној речи, односно култури.

"Сфаирос" је иначе користио за складиште кућу једног од својих сарадника, а у току је био правно-имовински спор. Младеновић истиче да су га тек јуче, и то телефоном, обавестили да треба да се исели из просторија.

- Пристао сам без поговора на исељење, иако имам уговор о праву на коришћење - каже Младеновић. - Просторије користим већ седам година, па је ваљда и ред био да ми најаве рок за исељење.

Уз појединачне, у двориште су избачени и комплети књига. Према процени Младеновића укупна вредност побацаних књига износи, око 180.000 немачких марака. Сви напори да јуче од надлежних у општини Палилула сазнамо да ли је на овај начин морала да се спроведе једна одлука, остали су без успеха.

КЊИГЕ ИЛИ ПУШКЕ

Да ли ће књиге из књижаре "Сфаирос" бити избачене на улицу?[1]

- Позив на спасавање књижаре "Сфаирос"-а у Генерал Ждановој 27 -

Од пролећа 1994. године у улици Генерала Жданова 27, у некадашњем седишту Коњичког Савеза Југославије, налази се књижара издавачке куће "Сфаирос".

Претходни корисник овог пословног простора у власништву општине Врачар, поменути Коњички Савез Југославије, добио је отказ и по судском решењу ИВ општинског суда у Београду заказано је исељење за дан 2. новембар. Извршни органи изашли су на лице места, али је избацивање књига које припадају садашњем кориснику простора Издавачкој кући "Сфаирос", избегнуто у последњи час и одложено за недељу дана, за четвртак, 9. новембар.

Од дана када је "Сфаирос" ступио у овај пословни простор, у којем се налазе администрација, редакција и књижара, трају напори да се право његовог трајног коришћења пренесе на ову Издавачку кућу. Формална сметња била је да је општина Врачар тај простор обећала једном предузећу које се бави продајом оружја.

Таквој намери супротставили су се станари зграде где се овај пословни простор налази, писменим актом у којем захтевају да ту остане књижара која је дала уметничко и културно обележје целом крају. Међутим, и поред упорног настојања представника "Сфаирос"-а да се искористе реалне правне могућности да се ово питање реши, општина Врачар до сада није ништа предузела, дозволивши да спор између Духа и Оружја решавају управо они који носе оружје.

Овај допис јесте последњи вапај упућен јавности да се пронађу компетентнији пресуђивачи, али у исти мах позив одговорним у општини Врачар да не дозволе вандализам примерен подцивилизацијским срединама.

Подсећамо да је "Сфаирос" као кућа која је током осмогодишњег постојања пружила нашој култури многобројна значајна дела наше и светске духовности, прошлог децембра већ доживео до тада незабележени вандализам власти када су егзекутори општине Палилула из тадашње редакције "Сфаирос"- а у Шајкашкој улици бр. 15, кроз прозор у блато избацили велику количину књига. Те књиге нашле су уточиште у бившим просторијама Коњичког савеза Југославије, сада им прети нови егзодус.

После новог избацивања, "Сфаирос" више нема где.

др Милан Младеновић, књижевник,
главни и одговорни уредник

3. новембар 1995. г.

1 Књиге из књижаре "Нови Миланијум" нису избачене на улицу, али су зато потрпане у три камиона и као кромпири побацане у ауторову гаражу у Земуну.

Овај допис упућен је целокупној штампи, одговорним лицима у општини "Врачар" и председницима Демократске странке и Демократске странке Србије које су делиле власт на Врачару.

Председник врачарске општине био је у то време Драган Маршићанин. Председник Демократске странке био је др Зоран Ђинђић. Председник Демократске странке Србије био је др Војислав Коштуница.

У последњи час спасен је чувени Глогов колац који је годину и по дана висио у излогу књижаре, уз текст песме "Глог добављај, Бели граде". У мају месецу 2001. године доживеће свој десети рођендан. Још увек чека да буде употребљен.

У простор некадашње књижаре није се уселило оружје него - хлеб! Аркан, који је изгледа стајао иза човека са надимком Трша и иза чудног понашања људи у врачарској општини, за ову се прилику вратио свом основном занимању.

Јадно изгледа та пекара. Никакав асортиман, готово да нико у њу не улази. Чини се да је она само "излог" за неке друге работе.

После тог вандализма, "Сфаирос" се, као што је то у "Позиву на спасавање" најављено, више нигде није уселио.

Штампа је изванредно реаговала. Јавност је била згрожена, али су се, осим Удружења просветних радника на челу са својим пожртвованим председником Љубишом Јаблановом, сви оглушили.

Да ли је куцнуо час да некадашњи господари Врачара, сада господари државе, искупе грех према издавачкој кући свог пријатеља чијем су уништењу нехајно допринели?

БРОЗОСАУРА
ИЛИ
ДА ЛИ ЈЕ КОЛУБАРА ПЛОВНА ЗА "КАДИЊАЧУ"?
(Захвалност Мирјани Марковић на њеном дневничком патриотизму)

- Писмо уредништву "Дуге" -

"Осећам да је ово почетак једног дивног пријатељства"
Хемфри у "Казабланци"

Поштовани господине уреднице,

Најсрдачније Вас молим да посредством Вашег цењеног листа пренесете моју захвалност госпођи Мирјани Марковић на њеном здушном залагању за успостављање континуитета у новијој српској историји које је испољила у свом дневничком запису "Колубара и Кадињача", и за примену једнаких мерила при вредновању крупних историјских догађаја из наше недавне прошлости.

Посебно бих Вам био благодаран да ми ову молбу услишите јер за своју жељу да изразим поменуту захвалност имам и додатан разлог. Наиме, док обновитеља дневничког жанра у нашој литератури сва своја умна разматрања природних и друштвених појава објављује у Вашем листу у виду дневничких забелешки и пре но што их напише, прижељкујем и надам се да ће јој понестати инспирације, па ћу у неком наставку препознати и неки од својих записа из шест "Париских дневника" које ми Ваша омиљена списатељка и њен муж већ десет година држе узапћеним, без намере да их било ком другом дају на читање. Увиђате ли каква би то за мене била радост да се бар

на тај начин, под њеним именом, сачува за потомство бар део мојих вишетомних париских и европских писанија која су, међутим, имала тај неопростиви недостатак, да су утирала пут потпуној интеграцији Србије у Европу?

Али осим бојазни да ће управо тај стратешки момент суздржати љубитељку азијатског идентитета Србије и обожаватељку високотиражног кинеског комунизма да се лати преписивања, онеспокојава ме још једна стрепња: Можда се највећи списатељски таленат другарице Јулке састоји у способности увиђања да би разлика у нивоу писања била одвећ распознатива?

Овим желим да је растеретим те бриге: Слободно нека да маха свом ресавском инстинкту. Обећавам да је нећу одати. А кад исцрпи свих тих 1.500 страна, нека не брине: Написао сам ја, од париских времена, бар још толико!

Ако сам пак све до сада био лишен задовољства да у Вашем листу, захваљујући љубазности прве даме Србије, угледам неки од својих записа, ипак сам гајио наду да ће она њиховом лектиром омекшати своја тврда комунистичка уверења и почети да оправдава вишњу вољу којом је рођена као Српкиња.

Кад гле чуда!

Ево где са читавом нацијом, благодарећи поменутом дневничком тексту, добијам на знање да је такво моје педагошко очекивање (не андрагошко, јер се другарица Мира са цветићем у коси и својим меким умилним гласом понаша као добра Титова пионирка) било не само излишно, него да ми ваља са скрушеношћу признати да сам дозволио себи несмотреност да у међусобном одмеравању положаја на родољубивој лествици напросто заменим улоге! И да ми сада, сасвим обрнуто, предстоји да *ја* прођем кроз њену школу искреног и истинског патриотизма!

*

На мене је као гром из ведра неба деловало сазнање да је Мирјана Марковић васпитана у колубарском, солунском,

кајмакчаланском, кумановском, па самим тим и косовском духу. Делио сам предрасуду доброг дела наше јавности да је моја некадашња комшиница, читавим својим дугогодишњим јавним радом, оличавала најтврђу линију комунистичког покрета, управо ону која је прекинула континуитет српских традиционалних, националних и верских вредности. Нисам могао ни сањати да је она на зиду собе у својој пожаревачкој кући држала све сама обележја српске националне величине ("Албанска споменица"! "Југословенска круна"! "Бели орлови са мачевима"! "Свети Сава"!), излажући се тиме опасности да јој не само политички, него и егзистенцијално, науде окорели комунистички функционери какве помиње у својој потресној исповести.

Ко би помислио да управо Мирјана Марковић спада у оне изузетке којима је срце куцало са српским подвижницима из балканских и ослободилачких ратова, истовремено као и за "једнако вредне подвиге бораца са Сутјеске, Неретве, Дрвара и Јајца"? Најтеже од свега било је пак замислити да ће Мирјана Марковић ставити знак једнакости између једне битке на Колубари, чији је бесмисао најавио социјалистички првак Димитрије Туцовић (изгубивши у њој на исто тако бесмислен начин и свој живот) и једне светле, песнички овековечене битке на Кадињачи, чијим се хероизмом напајао и њен и нараштај њене деце? Јер, хероизам Кадињаче и осталих побројаних места победоносног наступа Револуције означавао је у свести новога нараштаја тачку НОВОГ ПОЧЕТКА, исконски тренутак ПРАВЕ ИСТОРИЈЕ у односу на који су сви пређашњи догађаји били мрачна предисторија човечанства, како је то поучавао пророк комунизма Карл Маркс.

Зато је за мене право откровење било сазнање да је Мирјана Марковић, јавно проповедајући дисконтинуитет, очито садржан у идеји НОВОГ ПОЧЕТКА, у потаји грејала душу идејом континуитета српског националног завета.

Као ретко кад, осетио сам дубоку ганутост над судбином целог једног честитог нараштаја, коме не само да су на душу натоварили грех незапамћеног братоубилаштва, него су га још и приморали да тај грех представља као остварење највећег моралног и националног императива. Можда први пут у свом животу посумњао сам у исправност својих властитих националних уверења, која су ме

још од ране младости одржавала у грађанској смрти, коштајући ме робије и сваке врсте прогона. Нису ли највећи српски родољуби били комунистички завереници, управо тиме што су тумачећи дубоко скривене истинске српске интересе, били приморани да потамане (и то у савезништву и са пријатељима и са непријатељима српским) искрене, али науму Светског Духа недорасле српске родољубе, који су само умишљали да својом борбом оличавају континуитет са колубарским, дакле косовским и солунским, завештањем? И мутатис мутандис, нису ли ти родољуби, на челу са ђенералом Драгољубом Михаиловићем, ЗАИСТА били издајници, тиме што нису схватили да им се ваља добровољно жртвовати истинским заступницима српског интереса, комунистичким интернационалистима, поредвођеним церским србоубицом, Јосипом Титом?

Сва ова питања, произашла из ганутости исповешћу Мирјане Марковић у тексту "Колубара и Кадињача", навела су ме на дубоко преиспитивање вредности укорењених параметара за вредновање историјских догађаја. Можда заиста тројица погинулих Немаца на Кадињачи ИСТОРИЈСКИ вреди више него сто педесет хиљада погинулих на Колубари? Можда бежанија Врховног штаба из комунистичким терором опустошеног Ужица вреди исто колико и неодступање Прве армије и војводе Мишића са Равне Горе и Сувобора? Можда општенародни отпор српског народа у Првом светском рату вреди мање него грађански и братоубилачки рат који је зарад недокучивих циљева Светског Духа, у јеку националног отпора, у Другом светском рату изазвала југословенска секција Коминтерне? Можда, заиста, у српском народу два ТАКВА добра и не могу бити похрањена у памћењу на скали истоврсног вредновања.

На сва ова питања, на крају, намеће ми се још једно. Да ли и ја, као наследник оних недораслих родољуба, чијим именима, такође, ни једна актуелна влада није склона да именује улице у српским градовима, припадам оним "моралним структурама" којима је Мирјана Марковић заувек затворила врата своје пожаревачке куће, окићена знамењима српског историјског континуитета? Охрабрен сазнањем да се власница овог зида и његових знамења са дубоким презрењем изражава о свом некадашњем критичару и партијском другу, садашњем превртљивом спроводиоцу њених потајних националних опредељења, сигуран сам да за мене та врата не само да нису

затворена, него и да ће ми их Мирјана Марковић, у најмању руку у знак узврата за захвалност коју јој за њену храбру исповест овим путем изржавам, широм отворити.

Такође сам сигуран да ће отварање тих врата значити и затварање досијеа у којем се "Албанска споменица" поредила са дипломом за шнајдера и одгајање голубова.

(Уз овај текст, који "Дуга", наравно, није објавила, нису забележени датум и година. Уврстивши га у ову књигу, подсетили смо аутора на заједљиве редове посвећене судбини његових дневника који су недуго после овог писма спаљени.

"Тај текст треба сместити тачно између сведочанстава о две паљевине, сионских протокола и мојих дневника", прокоментарисао је. "А када ми држава буде исплаћивала штету, мораће да обрачуна тираже и зараду које је другарица Брозосаура са својим основачким благотелетањем *намакла по Русији, Кини и Индији. Тек тада ће свима бити јасно да се нисам шегачио када сам јој у том писму изражавао захвалност.")*

МИРИС ПАЉЕВИНЕ ДНЕВНИКА И ПРОТОКОЛА

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ (НИ)СУ СЕ ИЗМЕНИЛЕ

- Упутство судије Милована Перовића
(према "Политици" од 4. новембра 1992. г.) -

У Палати правде, у Окружном суду, чувају се све ствари одузете од Милана Младеновића. На списку је 21 предмет. Судија Милован Перовић каже:

"Удружење књижевника Србије је поднело захтев да се Младеновићу врате одузети предмети, а ванрасправно веће је донело решење 31. јула 1992. године којим се овај захтев одбацује, јер УКС није овлашћено да тражи повраћај одузетих предмета. Решење је УКС достављено 12. августа ове године, са роком за жалбу од три дана. Жалба није у том року стигла[1] и ако дође накнадно, биће одбијена због неблаговременог достављања."

Судија Перовић зато сматра да "Младеновић свакако треба да се обрати суду, јер су се у међувремену промениле политичке прилике, па ће, у складу са законом, суд оценити да ли одузете књиге и дневници могу да се врате".[2]

1 Решење је, наравно, достављено усред лета, када се зна да у Удружењу књижевника нема никога. Сам аутор налазио се у том тренутку на путовању по Америци и Канади.

2 Обавештен по повратку са пута о "летњој уйдурми" Окружног суда и о пропуштеном жалбеном року, али и о начелној сагласности адвоката Удружења са ставом Пресуде о "неовлашћености Удружења", аутор је одбио да сам поднесе захтев за повраћај дневника, сматрајући да је реч о још једној подвали у којој појединац против осионе државе нема икаквих изгледа. Њему је још увек било несхвативо да се Удружење књижевника, које је за много мања огрешења власти о људска права и уметничке слободе подизало светску халабуку, у овом случају без преседана задовољавало јаловим дописивањем и повременим пуким вербалним негодовањем. Сматрао је да се на злехудој судбини његових списа само опримерује свеопште зло комунистичке антицивилизацијске

идеологије и да стога цео случај далеко премашује опсег личне угрожености, попримајући *начелне* размере које изискују одговарајуће реаговање из редова слободоумњем обележене књижевничке организације.

Да се у својој процени није преварио, показаће се три године касније, када ће га пријатељи-адвокати Вениjамин Пејовић и нарочито Градимир Ј. Московљевић наговорити да по упутству судије Перовића покрене поступак за повраћај дневника и за ревизију целокупног судског процеса.

ПОЛИТИЧКИ ПРВАЦИ
- СВЕДОЦИ У ОБНОВЉЕНОМ ПРОЦЕСУ

- Конференција за новинаре,
Међународни прес центар, 17. јануар 1995. г. -

Обнавља се судски процес др Милану Младеновићу,
председнику Конзервативне странке,
за дело кривичне делатности "против народа и државе"

За сведоке се предлажу:
Слободан Милошевић, Вук Драшковић,
Војислав Шешељ, Никола Милошевић, Драгољуб Мићуновић,
Слободан Ракитић, Зоран Ђинђић, и други политички прваци

Пре тачно 10 година, др Милан Младеновић је осуђен и одлежао 18 (касније преиначено на 14) месеци затвора због кривичног дела "непријатељске делатности против народа и државе" (КЗ члан 131), и стварања непријатељске групе за обарање комунистичког режима у Југославији током свог четворогодишњег боравка у Паризу. Културна и дисидентска јавност је тада Младеновића оставила без подршке, фаворизујући политичке дисиденте из комунистичких редова.

Др Младеновић је у Паризу учествовао у уређивању демократског часописа "Савременик" који је издавао господин Бошко Врачаревић. Радио је код политичког емигранта Владе Владисављевића на уређивању његових анти-комунистичких књига и одржавао присне везе са политичким емигрантима међу којима је најистакнутија била Олга Луковић-Пјановић, писац књиге "Срби - народ најстарији"

Из садашње перспективе, ставови због којих је садашњи председник Конзервативне странке осуђен, изгледају веома актуелно. Идеја обнове процеса је у томе да се ти ставови налазе уткани у политичке програме свих главних политичких странака, укључујући и владајућу. И друго, личности које је полицијски извештај, предочен Суду, оклеветао као народне непријатеље, данас недвосмислено слове као осведочене патриоте, па се захтева отклањање тог документа као релевантног судског доказа и накнадно успостављање правде по питању поменутих личности.

Најзад, крунски доказ у суђењу др Милану Младеновићу су његови лични књижевни дневници који су му правоснажном судском одлуком трајно одузети, па се захтева да се таква одлука поништи и дневници врате аутору.

Дневни ред:

1. *Захтев за обнову процеса* др Милану Младеновићу за дело "непријатељске делатности против народа и државе":

1.1. *Захтев за позивање нових сведока* - Слободан Милошевић, Вук Драшковић, Војислав Шешељ, Слободан Ракитић, Никола Милошевић, Драгољуб Мићуновић, Зоран Ђинђић, и други (*подносилац захтева адвокат Градимир Ј. Московљевић*);

1.2. *Захтев за правно обеснажење и одузимање својсва судског доказа полицијском извештају о емигрантима - народним непријатељима* (Олга Луковић-Пјановић, Бошко Врачаревић, Влада Владисављевић), тобожњим народним непријатељима и члановима "непријатељске групе" коју је у Паризу основао др Милан Младеновић (*Подносилац захтева адвокат Венијамин Пејовић*);

1.3. *Захтев за враћање личних књижевних дневника* који су др Младеновићу полицијски заплењени, судски трајно одузети и до данас нису враћени (*подносилац захтева адвокат Венијамин Пејовић*)

2. *Представљање књиге "Завршна реч -Увод у доба словесности"* која је заправо Младеновићева завршна реч на суду изговорена пред београдским Окружним судом на дан 4 фебруара 1995. године, за коју је поговор и опсежну хронологију сачинио млади *философ Небојша Ковачевић*, а илустровао *академски сликар Рајко Ковачевић*.

Учесници:

- Венијамин Пејовић, адвокат
- Градимир Ј. Московљевић, адвокат
- Небојша Ковачевић, философ
- Рајко Ковачевић, академски сликар
- др Милан Младеновић, песник и философ

Ксенија Голубовић
заменик главног уредника "Сфаирос"-а

ИЗВЕШТАЈИ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ О ПОЛИТИЧКИМ ЕМИГРАНТИМА БИЛИ СУ ЛАЖНИ

- Допис адвоката Венијамина Пејовића -

Нисам у могућности да лично учествујем у разговору који ће се водити о страдањима господина Милана Младеновића. Али желим, са задовољством, да укажем на једну значајну околност везану за кривични поступак против г. Младеновића и судску одлуку. Иначе, о самом предмету могло би се говорити доста, са разних аспеката.

Ова моја опсервација односи се на извештаје тадашњег Републичког секретеријата за унутрашње послове - Одељења друштвене безбедности. Ти извештаји (два) коришћени су као доказ у кривичном поступку.

У овим извештајима дата је једна чудна, свакако произвољна и нетачна оцена одређених личности. То су Бошко Врачаревић, Олга Луковић-Пјановић, Влада Владисављевић и други. Прогласише их, ето, овим извештајима за народне непријатеље, да они желе зло своме народу. А ради се, што је познато, о значајним личностима нашег народа, демократама и патриотама. Зато, сматрам да треба у поступку код надлежног суда тражити доношење одлуке којом би се утврдило да су ти извештаји - јер се ради о исправама, документима - неистините садржине. Једна таква судска одлука, поред других могућих доказа, послужила би као основ за подизање и захтева за понављање поступка.

Пошто време ствари поставља на своја места, сматрам да би било правично, и због тих честитих људи, издејствовати једну овакву судску одлуку - да је садржина тих извештаја нетачна, неистинита.

Једна таква одлука, судска, имала би и шири значај. Једна добра страна такве одлуке огледала би се у томе што би утицала да се органима унутрашњих послова одузме могућност да *стварају* доказе за суд и друге органе, оне, дакле "доказе" који по природи ствари не могу бити коришћени у поступку пред судом, поготово "доказе" који задиру у основна права човека. Јер, основно је право сваког човека да га ни један орган његове државе, поготово орган унутрашњих послова, не може самовољно прогласити непријатељем

свога народа. Свела би се овлашћења органа унутрашњих послова, када је у питању кривични прогон, само на оно што им је и овлашћење: откривање учинилаца кривичних дела и прикупљање доказа у том циљу.

С поштовањем,
Вениjамин Пејовић

16. фебруар 1995. г.
Београд

ЗАХТЕВ ЗА ОБНОВУ ПРОЦЕСА И ПОВРАЋАЈ ДНЕВНИКА ЈЕ НЕОСНОВАН

Окружни суд у Београду, у већу састављеном од судија Стојана Никића, као преседника већа и судија Драгише Слијепчевића и Горана Чавлине као чланова већа, уз учешће стручног сарадника Весне Анђелковић, као записничара, у крив. предмету против осуђеног МЛАДЕНОВИЋ МИЛАНА, због крив. дела из чл. 131 КЗ СФРЈ, одлучујући о захтеву за понављање кривичног поступка и захтеву за повраћај личних дневника и књига браниоца осуђеног, у седници већа одржаној дана 29. 9. 1995. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

1. ОДБАЦУЈЕ СЕ захтев браниоца осуђеног Младеновић Милана за понављање кривичног поступка окончаног пресудом Врховног суда Србије Кж. И.637/85 од 5. 9. 1985. којом је само у погледу одлуке о казни преиначена пресуда Окружног суда у Београду К бр. 645/84 од 4. 2. 1985. године.

2. ОДБИЈА СЕ као неоснован захтев браниоца осуђеног Младеновић Милана за повраћај личних дневника и књига који су од осуђеног одузети правоснажним решењем Окружног суда у Београду К. бр. 645/84 - Ка. 769/87 од 30. 5. 1987 године.

(Следи образложење)

Са свега напред изнетог, одлучено је као у изреци решење на основу чл. 407 ст. 1 у вези чл. 406 ст. 1 ЗКП, а сходно овлашћењима већа за чл. 23 ст. 6 ЗКП.

Записничар
Весна Анђелковић, с. р.

Председник већа
судија Стојан Никић, с. р.

ПРАВНА ПОУКА

Против овог решења дозвољена је жалба у року од три дана од дана пријема писменог отправка решења, преко овог суда Врховном суду Србије.

ТИПИЧАН ПРИМЕР ИНКВИЗИЦИЈСКОГ РАЗМИШЉАЊА

- Жалба Градимира Московљевића
на решење о неприхватању захтева
за ревизију процеса и враћање дневника -

ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ

К. бр. 645/84

За Врховни суд Србије
Београд

Ж А Л Б А
осуђеног др Милана Младеновића из Земуна

Жалба се изјављује благовремено и првостепено решење побија у целости због

- битне повреде одредаба кривичног поступка,
- повреде кривичног закона, као и због
- погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Првостепеним решењем одбачен је Захтев осуђеног Младеновића за понављење кривичног поступка, а одбијен је захтев да му се врате одузети лични дневници и књиге.

Наведено решење може да уђе у анале и енциклопедије апсурда, најблаже речено. Данас, после свих друштвених промена - а мора се говорити политичким језиком, јер је процес у коме је Младеновић осуђен био политички, и јер је и побијано решење политичка, а не правна творевина - одбацујуће и одбијајуће решење личи на зао архајски сан, на повампирену освету мастодонтске симбиозе Жданова и Вишинског.

Првостепени суд је одбацио захтев "јер бранилац ... не истиче нове чињенице или нове доказе ...", мада у захтеву бранилац управо предлаже нове доказе и нове чињенице, уколико суд еи хипотеси не сматра, на пример, евентуално сведочење Председника Републике Србије ирелевантним или правно непостојећим доказом. Суд својим несхватљивим ставом контрапродуктивно подстиче вероватно оно што није хтео - дезавуише евентуално мишљење еминетнтних личности, а њихова могућа сведочења унапред унижава у чин недостојан судског разматрања. Независно од тога, првостепено решење је супротно слову Захтева за понављање кривичног поступка (погрешно га интерпретира) што то решење чини неиспитивим, у чему се види апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка.

Одлука суда да не врати Младеновићу личне дневнике и књиге, и то данас када не постоји ни један позитиван пропис који би такво узапћење дозвољавао, чудовишна је и типичан је пример инквизицијског размишљања. Даљи коментар о томе свакако је непотребан.

Зато се предлаже преиначење првостепеног решења у смислу жалбених навода или укидања истог.[1]

Крушевац, 16. октобар 1995. г.

За окр. Милана Младеновића
адвокат
Градимир Ј. Московљевић

1 Адвокат Г. Ј. Московљевић жалио се, као што видимо, у законски предвиђеном року. До данас (март 2001. г.) нема никаквог одговора.

Чињеница да су заплењени дневници самим тим били предмет текућег судског спорења неће сметати "надлежним судским органима" да са њима поступе онако како ће читалац видети на наредним страницама.

МЛАДЕНОВИЋ ПРОТИВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

- Тужба адвоката мр Слободана Гавриловића -

Окружном суду у Београду

Тужилац:
др Милан Младеновић из Земуна, Јакуба Кубуровића 3,
кога заступа
мр Слободан Гавриловић, адвокат из Београда, Теразије 13/ВИ

Туженик:
Република Србија - Министарство правде,
Београд, Српских владара 14

У Београду, 26. 5. 1997. г.

1. Презентовање процесне грађе од значаја за предмет овог спора изискује барем најсумарније упознавање са околностима једне одистински животне драме Милана Младеновића од Лужице - философа, песника, есејисте и преводиоца.

(*Следује историјат судског процеса, са освртом на пресуде о "непријатељској делатности" и о одузимању дневника*)

Образложења ових пресуда, као и комплетни списи предмета, неминовно евоцирају време сужене друштвене и политичке свести, омеђене категоријама "непријатељске емиграције", "антикомунистичке субверзије", "антинародних и антидржавних елемената" и сл. Верујемо да време тих и таквих светоназора, тим пре и инкриминација, припада прошлости. У сваком случају, Милан Младеновић је стоички издржао казну, испаштајући за "деликт" слободне речи и критичке свести. Он сада ужива ту привилегију одабраних да се може, мирне душе и чисте савести, препустити неумитности једино веродостојне - историјске рехабилитације. Идеје и ставови које је заступао више нису прокажени

- штавише уткани су у политички програм и деловање низа странака, а опомене и предсказања др Младеновића о предстојећим злехудим годинама српског народа су се, на његову и нашу жалост, обистинили.

(Следује набрајање одузетих књига, списа и дневника: 1. Дневник вођен 1979. године; 2. "Септембарски дневник" из Париза; 3. Дневник "Плетеније словес" из 1982. године; 4. Дневник "Париз-Београд" из 1981, 1982. године; 5. Дневник "Књига воље"; 6. Дневник "Доба словесности". Потом следи информација о судским решењима о трајном одузимању дневника.)

3. Свакако да предмет ове парнице није, нити може бити, довођење у питање наведених решења по линији кривичног права. Међутим, одузети дневници, као интимни - необјављени записи Милана Младеновића, активирају низ питања њиховог ауторскоправног статуса и заштите, иначе правно аутономних у односу на дате оквире спроведеног и правоснажно окончаног кривичног поступка. Није испразна метафора ако се каже да је у писање тих дневника - несумњиво ауторских дела, др Милан Младеновић уткао најдрагоценији период свог животног искуства и књижевно-философског рада. Да се послужимо његовим речима, "то су били једини сапутници на путовањима, сведоци свих уплитања и исплитања из матице живота, једини повереници великих осамљености".

Иначе, реч је о слободном уметнику, о члану Удружења књижевника Србије од 1983. године, а Српског филозофског друштва још од 1975. године, аутору 10 објављених књига, преведених на више језика, учеснику бројних угледних међународних фестивала поезије. Дневнике, као специфичан књижевни израз, др Младеновић пише још од гимназијских дана. У тој нисци дневника - као окосници ауторског опуса, поменимо како оне дневнике који су написани (неки и објављени) пре "спорног" периода и узапћених дневника: "Опсенаријум" (1975-1977), Индијски дневник - "Азијопис" (1978), "Изучавање времена" (1981), као и оне дневнике написане по изласку из затвора: "Живот у овостранству" (1987-1994), "Упоредни житопис" (1989-1993), "Земаљски шар" (1995-1996).[1]

Дневничке белешке др Младеновић је користио као материјал за књиге "Српска душа Торонта", објављену 1993. године, и "Душе градова", објављену 1988. године, а намера му је да их укомпонује у свој животни пројекат под називом "Нови Миланијум". Др Младеновић је сад већ од такве животне и стваралачке зрелости кад почиње сабирати

и правити билансе свог стваралачког рада. Недоступност предметних - "спорних" дневника га у томе осујећује.

(Следује информација о разлозима Суда за одузимање дневника)

4. Ако се ондашњи кривични суд драстично огрешио и казнио једног интелектуалца због дружења са заграничним сународницима с којима је делио визију другачије - узорне отаџбине, ако су при том, као крунски доказ кривице (зло)употребљени интимни - необјављени дневници, ако је аутору и његовом браниоцу готово онемогућено да се током поступка упознају са садржином дневника ради њиховог ваљаног представљања суду и тужиоцу, сматрамо да би врхунац тог огрешења било ускраћивање др Милану Младеновићу моралног ауторског права приступа својим узапћеним дневницима, ради њиховог ауторског оплемењивања и дораде, превођења, коначно својеврсне евокације и реинтегрисања оне племените везе коју аутор осећа према свом делу.

(Следује цитат из текста Бранка Маширевића: "Против дневника", "Књижевна реч" од 25. јануара 1985. г. у коме доминира следећа реченица: "Читање туђих дневника (...) означава губитак свих обзира....")

А дневнике др Милана Младеновића, у које је исписивао своју интиму, књижевна и филозофска промишљања, бруталношћу кривичног процеса непосвећено су "читали" само полицајци, судије и тужиоци, напрасно им придајући антидржавне/антинародне конотације. Из целине 6 дневника руком писаних (на 1.000 или 1.500 страница, ни аутор се више не сећа), у периоду 1979-1984, ондашње власти су произвољно истргле не више од десетак реченица и зловољно их усмериле против аутора.

5. Језиком формалноправних аргумената:

У овом спору суочавамо се са ситуацијом одузетих дневника, као предмета. С обзиром на начело рестрикованог тумачења и примене казнених одредби (члан 6 КЗ СФРЈ: Учиниоцу кривичног дела у извршењу кривичне санкције могу бити одузета или ограничена одређена права само у мери која одговара природи и садржини те санкције и само на начин којим се обезбеђује поштовање личности учиниоца и његовог људског достојанства), а посебно на когентност принципа неприкосновености и поштовања ауторове духовне везе са својим делом, речена мера одузимања предмета извршења кривичног дела у питању не

подразумева поништавање ауторства на дневницима, као ни деривирајућих, пре свега, моралних ауторскоправних прерогатива. Другим речима, одузимањем опредмећених дневничких записа аутор је ускраћен само за цорпус мецханицум својих дела, а њихов анимус - супстрат ауторског дела, остаје правно интактан. Доследно следећи уставне одредбе о слободи научног и уметничког стварања (чл. 53 Устава СРЈ, односно чл. 33 Устава Републике Србије), заштитне одредбе чл. 99 Закона о ауторском праву ("Ауторско право не може бити предмет принудног извршења; недовршена дела и необјављени рукописи не могу бити предмет принудног извршења"), прихваћене међународне стандарде и уговоре које је потписала наша земља, а имајући у виду чињеницу да се ради о делима инкорпорисаним у једном - оригиналном примерку (рукописи), као и да она садрже само неколико "инкриминишућих" реченица, има се сматрати да је аутор прикраћен само за фактицитет власништва над дневницима, као предметима. Његова ауторска - пре свега морална права, остају очувана.

У супротном, уколико би се "интерес опште безбедности" широко тумачио и примењивао и тиме учинио превалентним у односу на права интелектуалне својине, били би угрожени сами темељи иначе цивилизацијског начела заштите и поштовања духовног стваралаштва.

С напред наведених разлога предлажемо да Окружни суд у Београду, као надлежан, донесе следећу

П Р Е С У Д У

1. Утврђује се да су предметни тужиочеви дневнички записи ауторска дела. 2. Налаже се туженику - Републици Србији, да преко свог Министарства задуженог за правду омогући приступ др Милану Младеновићу оригиналним примерцима, тј. рукописима његових дневника.

За тужиоца:
мр Слободан Гавриловић, адвокат

1 На жалост, овај обиман и страствено писани дневник у коме су опеване "душе градова Србије", изгубљен је пошто га је аутор заборавио у кући Александра и Софије Којић у Новом Саду. Сутрадан послат у представништво њиховог предузећа у Београду, без трага је нестао на релацији возач - заступник фирме Бранко Нађ - његова секретарица.

Помињање ових имена има тежину апела њиховим власницима да претресу своје ормане и памћење, јер постоји нада да се овај

драгоцени рукопис пронађе. То се посебно односи на дражесну и веома образовану г-ђу Којић која, изгледа, и поред више пута поновљених ауторових молби, није схватила с ким и са чим има посла и какву је одговорност себи натоварила на савест, вероватно зато што је аутор у посету њеном дому дошао у друштву контроверзне мајке Ангелине према којој је имала интуитивно женско подозрење.

Иако се аутор, коме је губитак овог дневника теже пао него заплењивање и спаљивање свих шест париских, јер се тек његовим писањем истински вратио својој највећој списатељској страсти, тешка срца помирио са његовим коначним нестанком - ваљда навикнут да губи баш оно што му је бивало најдрагоценије - приређивач гаји наду да ће се овај "Земаљски шар" (касније је аутор под тим насловом објавио књигу песама) пронаћи бар у архивама Државне безбедности, на начин на који је ту ствар представио блистави драмски писац Душко Ковачевић у свом "Професионалцу".

Да ствар буде још грђа, и следећа два ауторова дневника, и један и други под називом "Нови Миланијум" (понављање наслова из истог разлога из кога је папа Војтила узео име свог кратковладајућег изненада преминулог претходника), на волшебан су начин нестала, један у аутобусу за Херцег Нови, други на бањалучкој аутобуској станици. Зоран Р. Ковачевић, духовити уредник ове књиге, песник, афористичар и *сатаритичар* (његов неологизам, изведен из глагола *сатарити)*, овако је тешио свог ужичког земљака: "Мира Брозосаура се спрема преко гране, па се докопава својих будућих бест-селера". А другом приликом: "То ти је муниција којом ћеш пуцати у наредним вековима. Једнога дана, код жСотбија' или бар у жКући Лазаревић', ти ће дневници вредети читаво богатство."

СХОДНО ВАЖЕЋИМ ПРОПИСИМА ДНЕВНИЦИ СУ КОМИСИЈСКИ УНИШТЕНИ!

- Поднесак Републичког јавног правобраниоца -

Република Србија
РЕПУБЛИЧКО ЈАВНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО

ОКРУЖНИ СУД У БЕОГРАДУ

ТУЖИЛАЦ: др Милан Младеновић из Земуна
ТУЖЕНА: Република Србија - Окружни суд у Београду, Београд, коју заступа Републички јавни правобранилац

Основ спора: Предаја ствари

ПОДНЕСАК ТУЖЕНЕ

Заступник тужене оспорава тужбени захтев у целини, с тим што истиче да је увидом у уписник Окружног суда у Београду утврђено да је пресудом Окружног суда у Беогаду К. бр. 645/ 84, а која је пресуда потврђена од стране Врховног суда Србије пресудом Кж. бр. 637/ 85 од 05. 09. 1985. године, тужилац осуђен на казну затвора у трајању од 1 године и 2 месеца, а уз то му је изречена мера безбедности из члана 69. КЗЈ одузимањем свих премета извршења кривичног дела (часописа и књига).

Сходно важећим прописима списи предмета су комисијски уништени 1996. године, па из наведених разлога никакве друге податке заступник тужене није могао добити од Окружног суда у Београду.

Са изнетих разлога заступник тужене предлаже да суд одбије тужбени захтев тужиоца као неоснован, а истог обавеже на плаћање парничних трошкова.

ЗАМЕНИК РЕПУБЛИЧКОГ
ЈАВНОГ ПРАВОБРАНИОЦА
Стеван

Николић
дана 26. 9. 1996. г.

ГЕРАСИМИЈАДА ИЛИ КОЛИКО У ТРОБРОЗАНИЈИ ВРЕДИ ЗАКОН

Пре спаљивања дневника, Окружни суд се није обратио установи овлашћеној за излучивање предмета законски неподложних уништењу

- Допис Историјског архива Београда -

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ БЕОГРАДА

АДВОКАТСКА КАНЦЕЛАРИЈА ИГЊАЧЕВИЋ
Адвокат мр Слободан Гавриловић

Београд, 22. 12. 1997. г.

У вези Вашег дописа, а везано за предмет др Милана Младеновића из Београда, обавештавам Вас да је Историјски архив Београда био само писмено обавештен да је Окружни суд отпочео рад на излучивању документације чији су рокови према Листи категорија истекли. Међутим, до данас Архив није добио од Суда никакав попис грађе предложене за излучивање, као што је уобичајно, а самим тим не постоји у Историјском архиву Београда записник и решење од стране наше Комисије.

Зато Вам предлажемо да се још једном обратите Суду због наведених предмета судији Добривоју Герасимовићу који је иначе председник Комисије за излучивање.

Што се тиче Вашег захтева за ауторитативно мишљење о статусу наведених списа, обавештавамо Вас да је Историјски архив Београда заинтересован за трајно чување само оних списа који могу послужити истраживачима за проучавање ближе и даље прошлости нашег друштва, а ови списи не спадају у ту категорију.

Директор Историјског архива Београда
Божа Драшкић

КЊИГЕ НА ЛОМАЧИ

Како је књижевнику Милану Младеновићу
пре тринаест година уништено
шест свезака дневника употребљених
као доказни материјал у судском спору1

- Напис Зорана Радисављевића у "Политици"

Октобра 1984. године, по повратку са вишегодишњег боравка у Паризу, где је одбранио докторат на Сорбони, Милана Младеновића, књижевника, философа и преводиоца, привела је полиција на "информативни разговор", с кога се вратио после четрнаест месеци. Младеновић је осуђен због непријатељске делатности против народа и државе јер је сарађивао у емигрантском часопису "Савременик", који је излазио у Паризу. Чланци објављивани у овом часопису касније су штампани у Младеновићевој књизи "Следећи рат Драже Михаиловића", штампаној у Чикагу.

У Сежани, на граници, Младеновићу је одузето шеснаест пакета пуних књига и часописа. У преметачини његовог стана, полиција је однела и нека писма, личну архиву, преписку, разне белешке и шест свезака дневника (око 1.500 страница). Писац схвата да су сви ти његови папири били доказни материјал у истражном поступку, али не схвата зашто му ствари, а пре свега дневници који су ауторско дело, нису враћени када је поступак завршен.

САПУТНИЦИ НА ПУТОВАЊИМА

Младеновић је безуспешно водио спорове годинама, али дневнике није успео да врати. Спор је водило и Удружење књижевника Србије, чији је Младеновић члан од 1973. године, али без резултата. Пре пет година, Милован Перовић, судија

Окружног суда у Београду, рекао је за наш лист да Удружење књижевника Србије "није овлашћено да тражи повраћај одузетих предмета", али да Суду треба да се обрати сам Младеновић и да ће му све бити враћено, јер су се, у међувремену, "промениле политичке прилике".

- Мој адвокат Венијамин Пејовић упутио је Окружном суду у Београду захтев за повраћај личних дневника и књига 15. фебруара 1995. године. Одговора није било, а онда је стигла вест да су сви списи уништени 1996. године. Реч је о делу од непроцењиве вредности - *истиче Милан Младеновић.*

У мају ове године Милан Младеновић је тужио Републику Србију - Министарство правде. Његов адвокат Слободан Гавриловић каже:

- У писање ових дневника, несумњиво ауторских дела, др Милан Младеновић је уткао најдрагоценији период свог живота и књижевно-философског рада. То су, каже сам аутор, били његови "једини сапутници на путовањима, сведоци свих уплитања и исплитања из матице живота, једини повереници великих осамљености".

У тужби, поднетој Окружном суду у Београду 26. маја 1997. године, тражено је да се Младеновићу омогући "приступ дневницима". У допису који је стигао крајем септембра, а који је потписао Стеван Николић, заменик Републичког јавног правобраниоца, дословце стоји:

"Сходно важећим прописима, списи предмета су комисијски уништени 1996. године2, па из наведених разлога никакве друге податке заступник тужене није могао добити од Окружног суда у Београду".

УЗУРПИРАЊЕ ИНТИМЕ

- Никоме, па ни држави, не сме се допустити узурпирање било чије интиме, па ни оне садржане у дневничким записима, тим пре што је реч о књижевном и философском промишљању једног аутора. Никакав разлог, иначе, накарадно протумаченог "јавног интереса", не сме бити доминантан наспрам нечије интиме и слободне речи - упозорава адвокат Гавриловић.

Како су дневници већ уништени, исецкани или спаљени, свеједно, адвокату није преостало ништа друго него да преиначи тужбу и тражи накнаду штете, по основу повреде материјалних ауторских права од 600.000,00 динара, а по основи повреде моралних материјалних права у износу од 1.000.000,00 динара, све са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате.

Адвокати толико могу. Остаје, међутим, нејасно како је могуће да се један суд у овој земљи, на крају ЏЏ века, одлучи да спали ауторско дело - шест свезака интимног дневника.

Зоран Радисављевић

ПОЛИТИКА, 11. 11. 1997. г.

1 Изузетно коректан и тачан напис изврсног новинара З. Радисављевића (који је већ раније писао у "Политици" о судбини ауторових дневника, *в. горе текст "Књиге у затвору"*) оскрнавио је дежурни уредник "Политике" овом тенденциозном дезинформацијом у поднаслову. Из текста је јасно да дневници нису уништени "пре тринаест година", пре "друга Слобе", него на врхунцу његове владавине. Циљ је очигледно био да се грех за спаљивање књижевних списа припише "ранијем режиму".

2 "Важећи прописи" предвиђају да се "списи предмета" уништавају десет година по правоснажности пресуде. Из Одговора Окружног суда у Београду Српском ПЕН Центру од 10. 06. 1987. године, објављеном у првом тому ове књиге под називом *"Дневници се не могу вратити до правоснажности пресуде"* сазнајемо да пресуда још није била правоснажна до 30. 05. 1987. године (на тај датум је донета првостепена пресуда), а правоснажну пресуду донео је Врховни суд Србије на дан 18. 12. 1987. г. То значи да у тренутку спаљивања није истекло десет година, па не може бити речи о поштовању "важећих прописа".

Осим тога, постоји читав низ законских одредби које одређене предмете изузимају од уништења. Без обзира на то што је ауторов бранилац мр Слободан Гавриловић током суђења бриљантно доказао да ауторски дневници несумњиво спадају у такве предмете, Суд се грубо оглушио о Закон и пресудио у корист тужене Републике Србије. Али ту проблематику читалац ће подробније моћи да испрати када ускоро изађе ауторова књига "Србија иза решетака".

Саопштење Управе удружења књижевника Србије

ИНКВИЗИЦИЈА У СРБИЈИ

- Утврдити конкретну и појединачну одговорност криваца за уништење ауторских рукописа -

- Извршити ревизију свих судских процеса против српских писаца од 1944. године до данас

- Отворити истражне и кривичне архиве -

У спору књижевника Милана Младеновића, који се већ више од једне деценије води у Палати правде, а у новије време за повраћај књижевних дневника означених као предмет извршења "кривичне радње" - запрепашћени смо најновијим обртом. Суд, је, наиме, дао образложење да нема разлога за даље вођење овога спора пошто је "инкриминисано дело" - рукописни дневници Милана Младеновића - у међувремену уништено.

Уверени смо да у међународном праву и у нашем законодавству не постоји ни један члан закона који предвиђа уништење оригиналног књижевног дела. Стога захтевамо од свих надлежних правосудних инстанци да не дозволе да овај преседан прође без детаљних образложења нашој јавности. У случају да је поменуто уништење дневника доиста извршено, УКС неодложно захтева од јавног тужилаштва да отвори истражни поступак и утврди конкретну и појединачну одговорност свих учесника овог непримереног чина уништавања културних добра у које недвосмислено спадају и оригинални рукописи свих наших књижевника.

УКС захтева ревизију свих судских процеса који су вођени против српских књижевника од 1944. године до данас.

Тражимо, такође, отварање истражне и кривичне архиве како би појединци и заинтересоване стручне групе биле у стању да истраже све облике и мере репресије које су у протеклом периоду нанеле нашој култури и књижевности несагледиве штете.

Указујемо на неколико карактеристичних и трагичних случајева: суђења Слободану Јовановићу, Григорију Божовићу, Светиславу Стефановићу, Борославу Пекићу, Драгославу Михаиловићу, Драгољубу Игњатовићу, Гојку Ђогу, Драгољубу Петровићу.

Сматрамо да демократизација друштва треба да обухвати све његове сегменте - па и судство.

9. децембар 1997. г.

У име Управе УКС
Слободан Ракитић, председник

ТЕКСТ КОЈИ ЈЕ "РУШИО ДРЖАВУ"

Окружни суд био је дужан да се пре уништавања списа обрати Архиву Србије, што није учињено

- Интервју за "Демократију" -

- Ни Хитлер ни инквизиција нису уништавали оригиналне рукописе, већ су их чували у архивама, а спаљивали копије - *изјавио је за "Демократију" књижевник Милан Младеновић чијих је шест дневника заплењено 1984. године и највероватније уништено. Према члану 31 Кривичног закона Милан Младеновић осуђен је због непријатељске делатности против народа и државе и због стварања непријатељске групе.*

- Боравећи почетком 80-тих година на Сорбони где сам спремао докторат, писао сам књижевне дневнике, који су ми заједно са другим списима, после покретања кривичног поступка, отети у преметачини која је извршена у мом стану - *каже књижевник Младеновић* - Не постоји ни једна мени блиска особа која те 1984. године није саслушана у Истражном затвору, а многи од њих претрпели су велике душевне ломове. После тога осуђен сам на 18, а потом на 14 месеци притвора које сам одлежао у затвору.

Шта је заправо писало у тим дневницима? На хиљаду и по исписаних страница постојао је само један текст који је држави могао сметати. Реч је о тексту "Следећи рат Драже Михаиловића" који сам најпре записао у дневнику, а потом у нешто измењеном облику објавио у париском листу "Савременик", који сам у то време уређивао са Бошком Врачаревићем. На основу тога текста држава је закључила да организујем непријатељске делатности и кренула у невиђену хајку. Ради се заправо о систематском уништењу српске духовне елите, јер сам ја у то време контактирао са многобројним светским интелектуалцима и

вероватно представљао опасност за ову за земљу. Била је то самозаштита пропалог режима који се бавио прогоном српских интелектуалаца и њихових дела - *каже Милан Младеновић, подсећајући да су поводом овог нечувеног судског процеса до сада одржана четири рочишта.*

- Бруталност вођења процеса запањила је све оне који су пратили процес. Једног момента туженик (Република Србија) и ја као тужилац, имали смо усаглашен заједнички став који се тицао једне одреднице у поступку, али је Суд и то одбацио. Мој адвокат Слободан Гавриловић и ја тражили смо приступ дневницима као ауторским рукописима који су одузети не као доказни материјал, већ као предмет извршења кривишне радње, јер сам пишући их " рушио државу"! Нас интересује да ли су сви дневници уништени, а ако јесу, ко је то учинио. Осим тога према закону, Окружни суд је дужан да се пре уништавања било којих "инкринимисаних" списа обрати Архиву Србије, чиме би сви оригинални рукописи били заштићени. Међутим, од 1991. године у Архив Србије није стигао ни један споран рукопис, а мој случај је само један у низу истих - *додао је Милан Младеновић.*

ДЕМОКРАТИЈА, 13-14. децембар 1997. г. Београд

ПОВАМПИРЕНИ СТАЉИНИЗАМ

Уништавање рукописа има претеће значење по људску слободу и по људске животе

- Изјава председника УКС Слободана Ракитића за "Политику" -

Саопштење за јавност Управе Удружења књижевника Србије дато је поводом најновијег сазнања песника Милана Младеновића о уништењу његових дневничких рукописа и других списа, што је учињено 1996. године, значи колико јуче. Удружење књижевника има моралну обавезу да осуди овај чин и упозори јавност да комунистичка идеологија - које званично више нема - и даље узима своје жртве.

Овај, надам се закаснели, репресивни акт над интелектуалном својином може да представља и почетак новог круга кажњавања и застрашивања. УКС очекује да ова застрашујућа вест буде демантована од стране могућих уништитеља песникових рукописа, али је у сваком случају жива опомена да је време за духовну реституцију писаца и њихових још увек ухапшених рукописа. У периоду комунистичке владавине осуђивани су писци по разним основама, без обзира да ли су били монархисти, републиканци, десничари, левичари, националисти и интернационалисти, па се у архивама бивше СФРЈ налазе бројни рукописи које треба вратити ауторима и њиховим наследницима, и дати јавности на увид и оцену.

Посебно поглавље о људском страдању представља Голи оток, полигон инквизиције двадесетог века, од кога дижу руке, а чије жртве чекају истину о својој патњи и њеним узроцима.

Уништавање симбола, а рукопис јесте симбол стваралаштва и духовне слободе, има претеће значење по људску слободу, а то значи и по људске животе.

15. децембар 1997. г.

Слободан Ракитић,
Председник УКС

ДИСИДЕНТИМА МОРАЛНА САТИСФАКЦИЈА

- Адвокат Тома Фила о рехабилитацији осуђених писаца -

Недавно покренута иницијатива Удружења књижевника Србије да се изврши ревизија политичких процеса вођених у последњих 50 година против писаца и њихових дела и судска рехабилитација тих истих "дисидената" изазвала је приличан одјек у јавности. Колико је, међутим, могуће извршити ревизију судских процеса из прошлости и рехабилитовати писце који су због својих књига хапшени и затварани, за "Демократију" говори адвокат Тома Фила.

У јавности постоји заблуда да су писци осуђивани због вербалног деликта који и сада постоји у закону. Под вербалним деликтом може се подразумевати и најобичнија псовка, увреда и слично, а они нису због тога осуђивани! По закону њихово кривично дело било је деликт мишљења који се зове непријатељска пропаганда и који је, на срећу, избачен из закона почетком 90-тих година, када је у Србији започео вишепартиски систем - наглашава Тома Фила.

Друга битна ствар је у томе што би се евентуална ревизија судских процеса вођених против писаца одвијала само према законима из прошлости који су их и осудили, а не према данашњим, измењеним. Осим тога, по закону сви судски процеси завршени током 50-тих година не могу се обнављати што говори да су се комунисти добро обезбедили.

Према томе, једина могућност која стоји на расположењу Удружењу књижевника Србије је морална, а не законска рехабилитација њихових колега. Подсетићу вас да је 1991. године Адвокатска комора успела да издејствује моралну рехабилитацију адвоката који су, такође због деликта мишљења, осуђивани и хапшени. Тако су почасно уз присуство њихових породица враћени у Удружење адвоката. С обзиром на то да је и Удружење књижевника еснафско удружење, могу се надати само моралној сатисфакцији и рехабилитацији осуђиваних књижевника - завршио је адвокат Тома Фила.

"Демократија", Београд, 25. 12. 1997. г.

О "ЗАКОНСКОМ" ФИЛОТОМИЗМУ (ЉУБОСЕЦКАНИЈУ)

Шта спречава судску рехабилитацију српских писаца?

- Писмо "Демократији" -

Поштовани главни уредниче,

Својим очима нисам могао поверовати да се адвокат таквог угледа какав ужива Тома Фила одважио да ауторитативно промовише тако крупне нетачности из домена своје струке, како је то учинио у својој изјави за Ваш цењени лист од 25. децембра ове године под насловом "Дисидентима морална сатисфакција".

КАКО ЈЕ ДОШЛО ДО СПАЉИВАЊА ДНЕВНИКА?

Изјава се односи на Саопштење Удружења књижевника Србије (у даљем тексту УКС) поводом судског уништења мојих књижевних дневника писаних у Паризу у периоду 1981-1984 године. Током полицијског, а потом и кривичног поступка који је против мене вођен 1984-1985 г. због "непријатељске делатности против народа и државе" (чл. 131 бившег Кривичног закона Србије), узапћено је шест томова тих дневника са око 1500 страна руком писаног текста и потом трајно заплењено са коначном квалификацијом да је реч о "предмету извршења кривичне радње против народа и државе".

Писање дневника изједначено је, дакле, са терористичким чином, а сами дневници са подметнутим експлозивом! У складу са таквом судском логиком, дневници су (још увек) прошле 1996. године, заједно са целокупним списима предмета, у које спада и обиље других заплењених "експлозивних" предмета као што су: Забрањене књиге, преписка са "сумњивим лицима", "антидржавне" забелешке, лична

документација, итд, "комисијски уништени", тобож по "важећим законским прописима"!

Такав епилог могао је бити спречен да је садашњи режим комунистичког брачног пара Марковић-Милошевић правилно реаговао на вишегодишње захтеве и упозорења УКС, Филозофског друштва Србије и једног дела демократизоване јавности, да се дневници и остали заплењени предмети врате власнику и тиме пружи доказ да се "нова власт" битно разликује од претходне коју је сврсгла управо у име демократских и националних начела која су у датом случају била изложена судском прогону.

Шанса за то указала се почетком 1995. године, када су два моја браниоца (гг. Вениjамин Пејовић и Градимир Московљевић) поднела два паралелна захтева за ревизију процеса, један поводом целокупне инкриминације (Московљевић), други поводом дневника (Пејовић). Први је глатко одбијен са аргументацијом потпуно истоветном као у време брозовлука, други до дана данашњег није добио икакав судски одговор!

Дневници су, дакле, уништени у сред незавршеног процеса у којем је требало да послуже као крунски доказ ко је био непријатељ народа, њихов писац или они који су га извели пред суд и осудили на робијање (четрнаест месеци).

Ствар је, међутим, изашла на видело тако што је, најпре, мој овлашћени бранилац, мр Слободан Гавриловић, у пролеће ове године поднео тужбу против Републике Србије, са захтевом да ми се омогући приступ узурпованим ауторским делима, а тужена страна, потом, поднеском обавестила Суд да је тај приступ немогућ јер су дневници у међувремену уништени.

За Суд је то било довољно да донесе негативну пресуду, тј. да одбије тужбени захтев за надокнадом моралне и материјалне штете!

Куцнуо је, дакле, био час да се ствари истерају на чистац!

ДИВЉАШТВО ДОЗВОЉЕНО ЗАКОНОМ?

Згранути оваквим инквизиторским уништавањем културних добара, чланови Управе УКС захтевали су својим саопштењем да се јавно именују кривци за тај беспримерни (зло)чин, видевши у

њему продужетак исте оне идеолошке злоупотребе права и судства која је била један од главних разлога за потпуни крах комунизма на светском плану (да ли и у Србији?). А осим тога, узели су тај случај за повод да се коначно и у нашој земљи, макар и са толико година закашњења, поднесе рачун о толиким злочинима против културе, и то путем отварања полицијских и судских архива и ревизијом судских процеса вођених против српских писаца.

Запањен сам сазнањем да адвокат формата Томе Филе у целој тој давно очекиваној иницијативи, а поводом тако очигледног и обавезујућег случаја, види само (својУ?) бригу да бивши комунистички режим (а са њим и његове садашње заштитнике) амнестује за злочине према таквим књижевним величинама какве су биле: Слободан Јовановић, Глигорије Божовић, Светислав Стефановић, Милош Црњански, Борислав Пекић...!

Како другачије протумачити његов став да би се "евентуална ревизија судских процеса вођених против писаца одвијала само према законима из прошлости који су их и осудили, а не према данашњим измењеним"? Како разумети тврдњу да "*по закону* (подвукао М.М.) сви судски процеси завршени током 50-тих година не могу се обнављати, што говори да су се комунисти добро обезбедили"? По ком то закону? И који то комунисти, они претходни, отворени, или ови садашњи, невешто камуфлирани? А ако је неко и донео такав бесмислени закон, онда он само доказује да су комунисти и даље на власти са истом (прикривеном) идеологијом, те да њихово заметање трагова не може бити разлог за спречавање накнадног васпостављања правде и правног, не само моралног, него и матреријалног и сваког другог обештећења осуђиваних или погубљених писаца и њихових наследника. Зашто онда тај разлог важи за једног угледног адвоката? Зар Тома Фила као припадник часне - адвокатске - професије не увиђа да Саопштење УКС подразумева не само захтев за ревизијом поменутих судских процеса, него и за осудом оних који су их водили? Па самим тим, а фортиори, и оних који их данас, "законима" или продужавањем државног терора, штите?

Уосталом, у поменутој представци Јавног правобранилаштва, које од моје тужбе брани Републику Србију, стоји дословце, као што смо видели, да су моји дневници уништени "по важећим законским прописима"! Не знам шта је горе: Да такво дивљаштво "закон" заиста дозвољава, или је дивљаштво почињено упркос закону.

А првостепени (Окружни) суд у Београду пресудио је да је уништење оригиналних књижевних рукописа било законито!

Да ли је од те врсте и "закон" на који се позива Тома Фила?

(ОБНОВЉЕНИ) ПРОЦЕСИ МОГУ ДА ПОЧНУ!

По његовој логици, довољно је, дакле, да "нова власт" укине закон о "непријатељској пропаганди" по коме су, наводно, суђени, осуђивани и погубљивани српски писци а њихова дела уништавана, па да им је по закону могуће пружити једино моралну сатисфакцију. Зар укидање тог члана закона као ванправног ингредијента у правни поредак не подразумева и скидање правне квалификације са инкримисаних дела, па самим тим и њихово аутоматско сврставање под идеју истинске правне надокнаде за претрпљено државно огрешење о људска, стваралачка, политичка, егзистенцијална и сва друга права загарантована општим цивилизацијским кодексом? Онај ко то не увиђа, очигледно да штити правно устројство постојећег режима који с једне стране заговара државно-правни континуитет са претходном државом, а са друге жели да се крију мчарски представи свету као баштиник новоусвојених цивилизацијских правних тековина иако потајно одржава и идеолошки континуитет. Отуда је став Томе Филе о једино могућој "моралној рехабилитацији" српских писаца чисто идеолошки став у најцрњем комунистичком смислу, и то утолико више што се разметљивије прерушава у привид "законске" неприкосновености. Зато се он у основи и не разликује од расуђивања судије који је уништавање ауторских списа правно санкционисао као законито.

Али оно поражавајуће по исказе угледног београдског адвоката долази тек сада. На страну то што син славнога оца као

да не зна да су "вербални деликт" и "непријатељска пропаганда" два имена за исту "законску" инкриминацију (чл. 133 бившег КЗС) - први од ових израза само је популарни, колоквијални назив за онај други - он не зна ни то да, самим тим, члан о "непријатељској пропаганди" није укинут, тиме што, како сам каже, није укинута одредба о "вербалном деликту", а затим ни да су неки од најкрупнијих процеса против писаца подвођени под "законску" одредбу о ткзв. "непријатељској делатности против народа и државе" која и данас постоји у важећем Кривичном закону (протерана на велика врата 1990, враћена је на мала 1993. г.). Према томе, и по имплицитном учењу Томе Филе (назовимо га *филотомија*), следује да се комунисти нису баш тако "добро обезбедили" јер нису из "закона" уклонили члан о "непријатељској делатности"!

Процеси, дакле, по оба филотомистичка основа, могу да почну, упркос изричитој забрани оснивача *љубосецканија* (српски превод за филотомију)!

КО ЈЕ ВАИСТИНУ БИО НЕПРИЈАТЕЉ?

Невоља је, међутим, једино у томе, што се не види који би то суд данас, и по којим законима, повео и водио поступак судске рехабилитације осуђених и пострадалих српских писаца. Да ли инквизиција (Палата правде! сиц!) из улице Слободана Пенезића Крцуна (која је, уосталом, смештена у улицу савршено одговарајућег имена, јер зна се како је друг Крцун пресуђивао)? Да ли по доктринарним начелима "законског" филотомизма? Зар после спаљивања мојих дневника није јасно да би их они, по тим начелима, поново осудили? А оне мртве још једном убили!

Када се ствари тако белодано истерају на чистац, јасно је да се цело питање своди на то, да се улога тужилаца и тужених промени, чему је увод моја тужба поводом дневника. Тада би се и смисао филотомизма променио! Тек тада би се по важећим прописима могли применити некадашњи закони, тек тада би изашло на видело ко је ваистину обављао "непријатељску делатност" и "пропаганду", ко је ваистину био непријатељ свога народа.

Што се мене тиче, прилику да то саопштим добио сам још у јануару 1985. године, пред Већем Окружног суда у Београду. Само се по себи разуме да је нисам пропустио, већ у *Уводној речи*. Пошто сам и ја (као што смо видели) суђен и осуђен као непријатељ, а не као клеветник (непријатељска пропаганда!) свога народа, то се радо одричем судске рехабилитације (довољна ми је она филотомична, морална!), јер бих иначе ризиковао да поново одлежим четрнаест месеци! (Још сам и добро прошао 1995. г, када ме је Града Московљевић наговорио да тражимо обнову процеса, нудећи Суду за сведоке моје осведочене патриотске и демократске следбенике какви су били, и остали, гг. Слободан Милошевић, Вук Драшковић и Војислав Шешељ, а по питању дневника г-ђа Мира Марковић!). Уз сву захвалност и уважавање за племениту иницијативу мојих колега и пријатеља из УКС, у оваквом режиму желим да и даље будем непријатељ!

А кад је већ о дневницима реч - да са њима завршим пошто је са њима све и почело - њихова ме жалосна судбина само учвршћује у уверењу да ће ватра у којој су они изгорели ускоро прогутати и оне који су је њима потпалили, и оснажује пророчанство изговорено у *Завршној речи*, да ће ускоро *суђени судити судијама*.

27. децембар 1997. г.
Београд

("Демократија" овај допис није објавила, иако је написан после договора са уредницом)

ЧЕМУ (И КОМЕ) СЛУЖИ ПЕН

- Скупштини Српског ПЕН центра -

Поштоване колеге,

Са жаљењем вас обавештавам да су правосудни органи Републике Србије током 1996. године, наводно по „важећим законским прописима“, и наводно „комисијски“, уништили шест томова мојих књижевних дневника (око 1500 страница оригиналног рукописа), обиље друге документације (преписка, забелешке, архивски и административни материјал,) и мноштво „забрањених“ књига, што ми је све било полицијски заплењено приликом хапшења у октобру 1984. године, а потом судском одлуком проглашено за „предмет извршења кривичног дела против народа и државе“ и трајно одузето.

До овог сазнања дошао сам у другој половини прошле године током судског процеса који је против Републике Србије покренуо мој овлашћени бранилац мр Слободан Гавриловић, захтевајући најпре да ми се дневницима и осталим рукописима као ауторским делима омогући приступ. По приспећу писмене представке Јавног правобранилаштва Србије, у којој се саопштава да је приступ немогућ јер су дневници и остали „судски списи“ уништени, тужба је преиначена у захтев за „моралним и материјалним обештећењем“, али је судско веће Окружног суда у Београду - иначе виновника реченог уништења - по кратком и бруталном поступку одбило све тужбене захтеве и почетком децембра пресудило у корист починиоца овог незапамћеног противцивилизацијског вандализма.

На овај догађај, за који зналци кажу да је без преседана у историји правосуђа, реаговало је током истог месеца Удружење књижевника Србије, „неодложно“ захтевајући од надлежних органа да „овај преседан не прође без детаљног образложења нашој јавности“, да се јавно поднесе рачун о „члану закона који

предвиђа уништење оригиналног књижевног дела", да, најзад, „јавно тужилаштво отвори истражни поступак и утврди конкретну и појединачну одговорност свих учесника овог непримереног чина уништавања културних добара у које недвосмислено спадају и оригинални рукописи свих наших књижевника".

Иако су од овог саопштења протекла цела два месеца, изостало је било какво званично реаговање. Осим тога, није било никаквог одјека из правца незаобилазних чинилаца у борби за обезбеђивање цивилизацијских услова живота и стваралаштва у Србији, у које на првом месту, по своме одређењу, спада и ПЕН-центар Србије. Уместо тога, стигла ми је уплатница на износ од 5.000,00 динара, на име таксе за жалбу Врховном суду Србије!

Обраћам вам се зато са уверењем да је ваша Скупштина право место да се овим поводом, али и поводом додатног захтева Удружења књижевника Србије да се спроведе „ревизија свих судских процеса који су вођени против српских књижевника од 1944. године до данас", ПЕН-центар Србије не само изјасни, него и преузме оно место које од њега целокупна наша и светска слободоумна јавност с пуним правом очекује.

5. фебруар 1998. г.
Земун

(ПЕН центар на ово писмо није реаговао, али се огласио две године касније, по сазнању да је Врховни суд Србије одбио ауторову жалбу за надокнаду штете.)

ПРОТИВ СУДСКОГ УНИШТАВАЊА РУКОПИСА

- Протест Српског ПЕН Центра -

Својом пресудом од 16. фебруара 2000. године Врховни суд Србије оценио је неоснованим захтев књижевника др Милана Младеновића да му се надокнади штета за заплењене и уништене рукописе, који су од 1985. године били предмет истраге и судског спора.

Позивајући се на одредбе Повеље Међународног ПЕН-а, која изричито каже да у свим околностима дела уметности треба да буду заштићена од насиља, арбитражне цензуре и других облика потискивања слободе изражавања, Српски ПЕН Центар изражава одлучно негодовање против такве пресуде Врховног суда Србије.

Српски ПЕН Центар стоји на гледишту да је неприкосновена тековина човечанства то да ни држава ни црква одлуком својих судова не могу писце лишавати њихових дела, спаљивати заплењене рукописе и по своме нахођењу спречавати слободу речи и мишљења, нити самовољно уништавати туђа уметничка и књижевна дела.

У Београду, 23. маја 2000. г.

За Српски ПЕН Центар
председник
др Предраг Палавестра

КО ЗАБАШУРУЈЕ ЗЛОЧИН

- Писмо Удружењу књижевника Србије -

Драги пријатељи и колеге,

Слободан сам да вам овим путем изразим захвалност на јавном залагању за откривање и именовање одговорних у судском уништењу мојих књижевних дневника, рукописа, књижевне архиве и књига, као и на мудрости да тај жалосни повод искористите за покретање питања судске рехабилитације прогањаних, осуђиваних и погубљених писаца у времену отворене комунистичке владавине над Србијом.

Сви смо сведоци да је ваша иницијатива широко одјекнула, али и да на њу ни у једном од назначених захтева није било икаквог званичног реаговања. Као добар познавалац механизама којима се комунистички режим служи да препокрије своја тешка огрешења о елементарне цивилизацијске кодексе (јер пре овог случаја већ сам два пута послужио као повод да се преко моје коже учини „помак" у освајању демократских слобода), осећам обавезу да вам изнесем своје гледање на учинак ваше иницијативе и да вам предложим следеће кораке за њен успешан продужетак:

1. Кад је реч о општијем (па тиме ваљда и важнијем) делу вашег захтева, јавно реаговање текло је у знаку става који је обзнанио адвокат Тома Фила, да је правосудна рехабилитација жртава комунистичких судских злочина „по важећим законским прописима" немогућа, па „према томе, једина могућност која стоји на располагању Удружењу књижевника Србије је морална, а не законска рехабилитација њихових колега" („Дисидентима морална сатисфакција", Демократија, 25. децембар 1997. г.).

На жалост, овај цинични закључак, који по свему очигледно изражава жеље и становиште садашњег режима, злоупотребно је стављен (па тиме на неки начин аутору и приписан) у наслов горког

а добронамерног реаговања једног од најпозванијих наших колега, прогањаног, суђеног и осуђеног, великог писца Драгослава Михаиловића („По закону - рехабилитација немогућа", Политика, 25. децембар 1997. г.).

Да је реч о редакцијској злоупотреби, најбоље показују најпре ауторова огорченост због таквог назови законског стања ствари (огорченост која између редова упућује на став о идеолошком континуитету садашњег са бившим режимом), а онда и суздржан и мудар предлог некадашњег недужног заточеника Голог отока, сасвим супротан оном претходном, „филотомистичком", о задовољавању „моралном рехабилитацијом", најзад и изричит позив режиму „да изнађе и начине за давање правне сатисфакције својим некадашњим жртвама". Бићу слободан да вам овај предлог, због његове принципијелне важности, наведем ин ецтенсо, јер он непосредно упућује на могући следећи корак Удружења на продужавању покренуте иницијативе, уз напомену да се са тим предлогом, уз једну допуну, лично у потпуности слажем, али само у границама претпоставке, очигледно илузорне, да ће текући режим његовим прихватањем пристати да порекне сам основ свога постојања, јер тада би морао релевантним правним актом да укине и авнојске одлуке, и „ћораво-кутијашке" изборе, те да самим тим легализује носиоца легитимне власти а похапси још увек живе починиоце државно-правних злочина и вршиоце узурпаторског терора против појединаца и целог српског народа.

Ево, дакле, предлога Драгослава Михаиловића:

„На тај начин многобројни злочини су у важећем правном систему просто забетонирани. Зато бих, као лаик, рекао да је за спровођење ових рехабилитација потребно, најпре, да обе републичке скупштине, српска и црногорска, донесу опште законе о рехабилитацији жртава државног терора из времена титоизма (...) После тога појединачна рехабилитација би се спроводила као законска обавеза, на основама личних захтева жртава или њихових наследника. Нека се, дакле, држава, која је у протеклих пола века пронашла правне формулације да своје злочине покрије некаквим законима, потруди да изнађе и начине за давање правне сатисфакције својим некадашњим жртвама".

Допуна овог предлога уствари је само његов логички додатак, да наиме ви, као Управа УКС, од наших угледних чланова, од којих су неки врхунски правници, образујете Стални одбор за спровођење законске рехабилитације српских писаца, на основама предлога Драгослава Михаиловића.

2. Кад је реч о захтеву да се осветле околности уништења мојих рукописа и именују и казне кривци, ваше саопштење издато је када је Окружни суд у Београду већ по кратком и бруталном поступку одбио моју тужбу против Републике Србије која је, осим првобитног захтева за приступ рукописима, садржала и потоњи захтев за морално и материјално обештећење. Сада се за жалбу Врховном суду Србије захтева судска такса од 5.000,00 динара! Сам начин вођења поступка не само да није заостајао за добро познатим методама бољшевичког схватања правде, него му је још придодао и злокобни мирис ранонацистичких паљевина у извођењу углађених јуришника Хитлерјугенд-а.

Већ и тај догађај, чији су сведоци и неки од чланова Управе УКС, указује на извор наше невоље: Она више није у прошлости, она је ту, пред нашим очима, и свакодневно узима своје нове жртве. Као и у случају "филотомистичког" закључка о „моралној рехабилитацији" којим се препокрива суштински захтев за осудом правих злочинаца, постоји опасност да се овде, самим новинским покретањем тако крупног („важнијег"!) питања на страницама најугледнијег режимског листа, ствара идилична слика о либералном карактеру садашњег режима, а уствари се забашурује садашњи злочин који по својим размерама готово да нема преседана у историји правосуђа.

Чињеница да већ трећи месец нема никаквог званичног реаговања на ваш енергични захтев, а да би ме и ваше остајање на ступњу „покренуте иницијативе", и беспримерно ћутање српског ПЕН-а и осталих релевантних културних и политичких чинилаца, довело у ситуацију да и даље сам, под описаним неравноправним условима, истерујем правду по питању које већ безмало деценију и по далеко надмашује личне оквире, овлашћује ме да вам, имајући притом у виду и множење свакодневних примера угрожавања уметничких и стваралачких слобода, па чак и егзистенција писаца и других уметника, предложим следеће:

Да се у оквиру Трибине „Француска 7“ покрене стална расправа по овим питањима, као средство упозорења и притиска, уз учешће најугледнијих наших колега и других посленика јавне речи.

Плашим се да би у противном и ова Управа УКС послужила режиму као најистуреније одељење палијативног и профилактичког убризгавања вакцине за вечити живот на смрт болесног српског организма зараженог комунизмом.

Са уверењем да то неће бити тако, искрено ваш

3. фебруар 1998. г.
Земун

(На жалост, било је. Удружење књижевника Србије није реаговало на овај допис нити је више ишта предузело по питању судске рехабилитације политички осуђиваних писаца)

Суђења српским писцима

ДНЕВНИЦИ ОПАСНИ КАО ДРОГА

Књижевник Милан Младеновић је због непријатељске делатности одлежао у затвору годину дана и два месеца - Зашто дневници нису враћени аутору - Ко је дао налог да се списи униште?

- Напис Зорана Радисављевића у "Политици" -

Недавно је Удружење књижевника Србије затражило ревизију свих судских процеса вођених против српских писаца од 1944. до данас, пре свега да би се истражили сви облици репресије, којису у протеклом периоду нанели несагледиве штете нашој култури, али и зато што "жртве траже истину ". У овом броју објављујемо текст о суђењу Милану Младеновићу.

Несхватљивом одлуком надлежних у Окружном суду у Београду шест свезака дневника књижевника Милана Младеновића је уништено, исечено у стару хартију или спаљено, свеједно. А реч је о ауторском делу у које је Младеновић уткао најбоље године свог живота и најплоднији период свог књижевног и филозофског рада. На овај неразумни поступак, непримерен времену у којем живимо, реаговало је и Удружење књижевника Србије које је крајем прошле године захтевало од Јавног тужилаштва да покрене истражни поступак и утврди конкретну одговорност свих учесника овог непримерног чина.

Одјека барем за сада, нема. Напротив, судови терају по старом, као да је Броз још жив.

У нашој серији текстова о суђењима писцима у послератној Југославији подсећамо на случај књижевника Милана Младеновића, који још обија судске прагове с вером да је правда спора, али, ипак достижна.

Хапшење на граници

У октобру 1984. године, по повратку из Француске, где је на Сорбони одбранио докторат, књижевника Милана Младеновића, на

граници, привела је полиција на такозвани информативни разговор, због непријатељске делатности, јер је сарађивао у емигрантском часопису "Савременик". Младеновић је одробијао годину дана и два месеца. У судским списима су остале забележене квалификације "непријатељска емиграција", "антикомунистичка субверзија", "антидржавни и антинародни елемент".

На граници у Сежани Младеновићу је одузето 16 пакета пуних књига и часописа, а у преметачини његовог стана полиција је однела још нека писма, личну архиву, преписку, разне белешке и шест свезака дневника - укупнно 1.500 страна. Младеновић схвата да су сви папири, па и дневници, били део доказног материјала у истражном поступку, али ни данас не разуме зашто му барем дневници, који су ауторско дело, нису враћени када је поступак окончан.

Милан Младеновић је безуспешно водио судске спорове годинама, али своје дневнике није успео да врати. Захтев за повраћај дневника и књига Младеновићев адвокат Венијамин В. Пејовић упутио је последњи пут 15. фебруара 1995. године. Одговора дуго није било, а онда је стигла вест да су дневници уништени 1996. године!

У тужби поднетој Окружном суду у Београду 28. маја 1997. године, адвокат Слободан Гавриловић тражио је да се Милану Младеновићу омогући приступ дневницима. У допису који је стигао крајем септембра, а који је потписао Стеван Николић, заменик републичког јавног правобраниоца, стоји да су спорни списи комисијски уништени 1996. године.

Пошто су дневници уништени, адвокат је пресавио табак, написао нову тужбу и тражио накнаду штете - по основу ауторских права - у висини од 6.000 динара, а по основу повреде моралних ауторских права - у износу од милион динара.

Одбијен тужбени захтев

Окружни суд у Београду (судија Неда Антонић), почетком децембра 1997. године, донео је пресуду којом се одбија тужбени захтев за надокнаду штете. У образложењу пресуде се не спори да су дневници постојали (помињу се само четири свеске), али се "у целости" оспорава тужбени захтев. Потврђује се, такође, да су списи, вођени под шифром: К.бр. 645/84, уништени.

На крају је правна порука, печат суда и потпис Неде Антонић.

У овом правном спису нема ни речи о људима који су се, на крају другог миленијума, дрзнули да дају налог да се дневници

књижевника Милана Младеновића униште. Они ће, највероватније, остати сакривени иза некаквих параграфа, институција система, државе.

Слободан Гавриловић, адвокат Милана Младеновића, не губи наду. Упутио је жалбу Врховном суду Србије. Иако Закон о извршењу кривичних санкција пружа више различитих могућности, Окружни суд у Београду се одлучио на најдрастичнију меру - уништавање дневника, као да је у питању дрога или порнографски материјал. А у закону о ауторском праву се изричито каже да недовршена дела и необјављени рукописи не могу бити предмет принудног извршења.

На наше питање шта очекују од Врховног суда Србије, адвокат Слободан Гавриловић каже: "Хоћу да верујем да ће жалба бити савесно и професионално разматрана."

"ПОЛИТИКА", понедељак, 2. март 1998. г.

1 Са овим текстом завршена је у "Политици" серија написа о страдањима знаменитих српских писаца под комунизмом, покренута Саопштењем Удружења књижевника Србије поводом спаљивања ауторових "Париских дневника".

ЕПИЛОЗИ

САВЕЗ РАДИКАЛНИХ ДЕМОКРАТА БИО ЈЕ ПРВИ

- Реаговање на напис "Либерали су били први" Предрага М. Вулетића у "Политици" -

Тачна је оцена цењеног г. Предрага М. Вулетића (*"Либерали су били први", среда 2. 11. 1994.*) да се новинар Р. Ранковић није одвећ удубио у проблем рађања странака у Србији у зиму 1989-1990. године (*"Хроника рађања странака у Србији", 25. 10. 1994*), али ни његов текст није без извесних нетачности.

Пре демократа и либерала, основан је у Новом Саду "Савез радикалних демократа" на челу са покојним адвокатом Оливером Новаковићем. Вест о оснивању овог савеза објављена је у Вечерњим новостима дана 7. октобра 1989. године. Поред председника, оснивачку групу сачињавали су Синиша Николић (садашњи потпредседник Конзервативне странке), Илија Кончаревић (потоњи председник Скупштине Републике Српске Крајине), Илија Петровић (министар за информације у влади те Републике), философ Александар М. Петровић, арх. Војислав Девић и други. Сви чланови овог Савеза, као и Савез у целини, прикључили су се Народној радикалној странци уочи Велике свеземаљске Скупштине 29. априла 1990. године (што оповргава тврдњу П. Вулетића да су се једино либерали уједињавали), и то после вишемесечних преговора које је у име Главног одбора водио управо потписник ових редова.

За исту личност везан је и покушај да се оснује политички савез конкурентан Савезу комуниста и Социјалистичком савезу, учињен целих годину дана раније, приликом покретања едиције "Словесна сфера" у издавачкој кући "СФАРИОС". Предлог је био да се то постигне променом речи "Друштво" речју "Савез" у поступку обнове Друштва српске словесности, претече Српске академије наука и уметности. Програмски текст под називом "Стратегија словесне сфере" тискан је потом једним својим делом на полеђини свих књига ове едиције.

Овећа група угледних сарадника "Сфаирос"-а окупила се на дан Св. Луке у редакцији (Шајкашка бр. 15) и упутила у "Кулу на седам ветрова" Милића од Мачве, где је тридесетак писаца, филозофа, историчара, правника, сликара, музичара расправљало о политичкој артикулацији обнове националне духовности. Били су ту, осим сазивача, домаћина и неколицине владика још и Жарко Видовић, Марко Младеновић, Коста Чавошки, Петар Опачић, Миодраг Ђукић, Милорад Лазић, Адам Пуслојић, Велимир Абрамовић, Жарко Петровић, Славен Радовановић и други. Савез није основан јер је у овом саставу преовладао став Добрице Ћосића који је пренео Коста Чавошки: "Сувише је рано, да не сметамо Слоби".

Друга нетачност у напису Предрага Вулетића тиче се јавног скидања Титове слике у Дому инжењера и техничара 15. марта 1990. године приликом скупа свих до тада образованих опозиционих странака. Слику нису скинули либерали, него неколицина присутних лидера, а на упорно захтевање Љиљане Пећанац, која се огласила из публике. Председавајући Александар Петров отклањао је тај захтев образложењем: "Ми је нисмо ни ставили, па је нећемо ни скидати". Први је реаговао потписник ових редова (чије се лице једино да разазнати на фотографији Ђорђа Вукоја), па Војислав Шешељ, прискочио је одмах Александар Стефановић из Ваљева (тада звани "Аца Либерал", потоњи "Аца Четник", па "Аца Радикал"[1]) и најзад Вук Драшковић.

Да је "Аца Либерал" учествовао у скидању слике не значи, на жалост, да је то учинак Либералне странке.

ПОЛИТИКА, рубрика "МЕЂУ НАМА",
9. новембар 1994. г.

1 Од тог времена Аца је постао "Демохришћанин". (*Прим. уредника*)

(Напис у "Политици" објављен је без дела који се односи на покушај оснивања "Савеза српске словесности")

МАНАСТИР СВЕТИХ АРХАНЂЕЛА - СИМБОЛ ЦАРСКЕ ДРЖАВНОСТИ

- Писмо Ђорђу Николићу, председнику Српског националног одбора у Чикагу -

Поштовани господине Николићу,

Велика ми је част да Вам се могу обратити молбом да о великом националном подухвату обнове Душанове царске задужбине, манастира Светих Арханђела код Призрена, обавестите све српске националне организације у Расејању које су чланице Српског националног одбора.

Друштво за обнову и духовно оживљавање манастира Светих Арханђела код Призрена основано је 1990. године са циљем да кроз обнову овог симбола српске царске државотворности покрене све националне духове на заштиту свете српске земље, и то управо на месту на којем је она била, и остала, најугроженија. Резултат петогодишњег рада већ је ту - радови на манастирском комплексу започели су крајем прошле године. Тренутно се зида манастирски конак у који ће се - ако бог да, те се сакупе средства - уселити монашка заједница и извођачи будућих радова на обнови мале цркве Светог Николе и велике цркве Светих Арханђела у којој се налази Душанова гробница.

Први председник Друштва био је сам српски патријарх Павле, тада епископ рашко-призренски, а наследио га је садашњи епископ др Артемије. Друштво окупља врхунске стручњаке из разних области науке и уметности, од археологије и архитектуре, преко етнологије и екологије, па до историје уметности и књижевности. До сада у Расејању није било већег одјека овог највећег и најсимболичнијег националног подухвата, највећим делом зато што је у претходном раздобљу било много опструкције у редовима Управног одбора. Пошто су те тешкоће савладане, наша је жеља да подухват обнове Светих Арханђела

до краја овога века, и миленијума, постане заштитни знак саборности свеколиког нашег народа у ослобађању од атеистичке идеолошке стеге и од туђинских управљача који су затирали српске светле традиције.

Зашто су Свети Арханђели управо такав симбол?

Почетком ЏВИИ века, чувени србомрзац Синан-паша, исти онај који је на Врачару спалио мошти светог Саве, до темеља је срушио цркву и цео манастирски комплекс Светих Арханђела и од камења Душанове царске задужбине сазидао Синан-пашину џамију која и данас стоји на сред Призрена. Чак је и Душанова гробница уграђена у зидове Синан-пашине џамије. И данас се и голим оком на зидовима Синан-пашине џамије могу разазнати старословенски написи са велике цркве Светих Арханђела. Шта може бити веће надахнуће данашњем српском нараштају него да се обнови храм који је у себи оличавао и аутокефалност српске цркве и моћ српске државе?

Наше је уверење да се Свети Арханђели не могу обновити без планетарне заједничке акције свих Срба. А и да могу, опет би тај подухват имао горак укус изопштености најбољег дела нашег народа који се расејао светом јер на својој родној земљи није имао своју Отаџбину. Нова српска држава мора израсти из заједничке свести целог српског народа о неопходности да се њен темељ угради у многовековну традицију коју су ововековни ништитељи покушали да сатру. Нигде као на примеру Светих Арханђела не може се рачунати на свеопшту сагласност свих наших сународника.

Овогодишња Скупштина Друштва за обнову Светих Арханђела одржава се у суботу, 8. априла 1995. године у атријуму Народног музеја у Београду. Она ће значити нов снажан подстицај вишегодишњем послу који нам предстоји. Обраћамо Вам се, господине Николићу, са надом да ћете и Ви лично, и сви чланови Српског националног одбора појединачно и колективно, поделити нашу жељу да од обнове Светих Арханђела начинимо симбол наше националне обнове.

Са великим уважавањем за Ваше напоре на обједињавању националних организација у Расејању, и за труд да

успоставите тешње везе са нама који се боримо у Отаџбини, изражавам Вам своје најдубље поштовање.

др Милан Младеновић
потпредседник Друштва
за обнову манастира Светих Арханђела

5. априла 1995. г.
Београд

ГРАЂАНСКИ ПРОТЕСТ БЕЗ НАЦИОНАЛНИХ ЛИДЕРА[1]

- писмо СВЕСРПСКОМ КОНГРЕСУ, Српски национални одбор (Чикаго) -

Драга браћо и сестре,

Част ми је и задовољство да вашем (и нашем) Конгресу упутим поздраве и најлепше жеље из узавреле Отаџбине, и то у тренутку када је она на најбољем путу да збаци јарам полувековног комунистичког ропства. Одржавање ваше Скупштине пада у најбољи могући час. Уверен сам да ће ваше одлуке и подршка побуњеном народу широм Србије имати широки одјек и допринети како обнављању демократије у Србији, тако и враћању међународног угледа српског народа. То утолико пре што најобавештенији и најодговорнији људи у Отаџбини знају да је Свесрпски конгрес најзначајнија и најдоследнија политичка организација српског Расејања.

Управо то знање и то очекивање овлашћују ме да вам уз најлепше жеље за успешан рад упутим и неколико речи везаних за процену демонстрација које су захватиле сада већ и све градове и варошице у Србији. Пажљивом посматрачу не може измаћи из вида да су дестабилизација политичких прилика и слабљење режима у Србији ојачали Милошевићеву преговарачку позицију на Лондонској конференцији о Босни, јер су му његови западњачки тутори, као јемцу Дејтонског споразума, морали да пруже извесне уступке. Тако је он у Лондону у најмању руку успео да до 15. фебруара одложи спровођење за њега најнепријатније дејтонске обавезе - предају или бар поделу Брчког, на шта, међутим, Срби без рата никада неће пристати.

Ако је то тако, није далеко од памети могућност да је режим, у договору са делом и иначе „кооперативне" опозиције, режирао сукоб око поништења другог круга локалних избора. Да

ли се онда и једнима и другима догодило изненађење које се зове српски народ? Тај народ који је после полувековног чекања препознао реалну шансу да се ослободи под-цивилизацијске диктатуре и својим масовним одазивом онемогућио да се ствари зауставе на пола пута? Ако је и то тако, да ли су догађаји, у пуној мери превазишавши свој повод, позвали у игру и друге политичке чиниоце који изражавају неупоредиво ширу скалу народног очекивања од оне коју собом оличавају политичке странке окупљене у коалицији „Заједно"?

Није мали број вредних и сваког поштовања достојних људи који уочавају да се за говорницом те коалиције, пред стотинама хиљада Срба, смењују један за другим представници свих сепаратистичких (војвођански сепаратиста Чанак, црногорски Перовић, шиптарски Демаћи), анти-националних и југо-носталгичних формација (Пешићева са Грађанским савезом, од народа извиждани и најурени Добрица Ћосић - народ му је певао *Од Тополе, од Тополе / па до Равне Горе*, Небојша Попов - некадашњи УЈДИ, Синиша Ковачевић - онај који се у позоришном комаду испљувао по светом Сави, сам Вук Драшковић у својим све наглашенијим грађанствујушчим акцентима), а да се није појавио ниједан (и словима ни један једини) представник и најумереније националне опције. Да ли је то испољавање мудрости пред западњачким светом, по принципу „да се Власи не сете"? Ако је и тако, не прети ли опасност да је народ увучен као глумац (кловн?) у једну циркуску представу која се Србима увек подмеће када их за 27. март треба наградити 6. априлом?

У сваком случају, необорива је чињеница да су се национално и демократски опредељене снаге (и странке) нашле насукане на сувом, да су обезглављене и да немају ни истинског смера, а још мање вођства. Већ је очигледно да највећу корист од тога извлаче Шешељ (о чијем вулгарном прорежимском национализму не вреди трошити речи) и сам Милошевић коме се на тај начин на талон враћа већ прокоцкана национална карта. Греше, међутим, они који из ових чињеница закључују да Коалицију треба осудити. То би у овој ситуацији значило не само изневерити, него и осудити народ. Њу само треба ограничити у настојању да

искључиво са својим програмом стоји на челу неупоредиво ширих народних захтева.

Како то учинити? Као и у свим другим људским стварима, ојачавање средстава за постизање властитог циља неупоредиво је делотворнији метод од слабљења противничког. У конкретном случају то значи: Пружити помоћ и себе самог ангажовати на страни оних који заступају тај циљ. Ако сам слободан да вам то, сестре и браћо, препоручим на крају овог обраћања, то је зато што увиђам да развој ситуације у Отаџбини први пут од краја Другог светског рата пружа не само реалну могућност, него и истинску неопходност да се политичке организације у српској емиграцији појаве као делатни чинилац у политичком животу земље, ради оснажења национално-демократских снага које су се (још једном) нашле на маргини најзначајнијег догађаја новије српске историје.

Ко то први да учини ако не Свесрпски Конгрес?

15. децембар 1996. г.
Београд

1 Приређивач жали што у овом тренутку нема на располагању говоре које је аутор током грађанског протеста, пред стотинама хиљада људи, одржао у Нишу (два пута), Прокупљу, Јагодини, Ћуприји, Трстенику, на платоу пред Филозофским и на Природно-математичком факултету у Београду, као и на Црквено-народном сабору у Приштини, непосредно по завршетку протеста.

Занимљиво је овде споменути да је у Нишу говор започео одавањем поште свом деди по оцу, Животију Младеновићу, предратном секретару Моравске бановине, подстакавши сто хиљада људи да скандира "Живота, Живота!"

На жалост, велика говорница на Тргу Слободе у Београду и овога је пута била затворена за писца "Завршне речи", који је пред комунистичким судом, дванаест година раније, први пророковао да ће се цела Србија подићи на ноге и истиснути тућинске намеснике. Са те говорнице, из уста троје сталних говорника, излазиле су речи које су потекле из његовог срца и ума. Да ли би оне у ухо и душу народа упловиле са већом веродостојношћу да су се могле отиснути из његовог грла?

ПРОГРАМ ПРЕПОРОДА СРБИЈЕ[1]

- Програмска платформа изборне кампање
за председника Србије
испред коалиције "Препород" (1997. г.) -

ПРЕТХОДНЕ ОДРЕДБЕ

чл. 1

ПРОГРАМ ПРЕПОРОДА СРБИЈЕ ослања се на покрет господствене и домаћинске Србије у циљу свеопштег народног, привредног и државног препорода српског народа и грађана у свим српским земљама и у Расејању, али и припадника свих националних мањина који живе са српским народом, као и за излазак српског народа и српских земаља из међународне политичке, привредне, културне и духовне изолације, за интеграцију вредности српске цивилизације у Европу и свет, што ће се постићи без превратничких метода, путем поступног напретка и васпостављања најпре међусобног, а затим и свеопштег поверења међу појединцима, народима и вероисповестима, уз поштовање традиције српског народа, његове обичајности, демократичности, духа толеранције и других највиших вредности његове цивилизације.

(...)

ПРОГРАМСКЕ ОДРЕДБЕ

чл. 7

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за:

- Независну српску државу као државу српског народа и свих грађана Србије, и то као уставну парламентарну монархију

на челу са легалним носиоцем легитимне власти, краљем Александром ИИ Карађорђевићем.

- Територијални интегритет српске државе са Косовом и Метохијом, Старом Србијом (Рашка - ткз. Санџак) и Војводином, уз међународно покретање питања о правном статусу данашње БЈР Македоније, односно о њеном припадништву државној територији Србије.

- Државни савез са свим другим српским државама (укључујући ту Републику Српску, Црну Гору, Српску Крајину и Македонију),

- Тесну сарадњу и интеграционе процесе са свим државама на простору бивше Југославије и на целокупном словенском, балканском, средњеевропском и медитеранском простору.

чл. 8

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за укидање одредаба и њихових правних последица које су санкционисале геноцид и драстично нарушиле етничку равнотежу на Косову и Метохији, Босни и Херцеговини, Хрватској и Српским Крајинама која је владала пре 6. априла 1941. године, као и за налажење правичног и међународно-правног решења за статус српског народа и српских земаља на територији бивше Југославије, са посебном бригом за избеглице из српских земаља и за албанске емигранте у Србији којима треба помоћи да се врате у своју од комунизма ослобођену земљу, као и за Србе у Албанији и другим суседним земљама чија права треба регулисати по принципу реципроцитета.

чл. 9

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за враћање свих одузетих грађанских и изборних права свим припадницима српске политичке емиграције (што подразумева и посебне међународне уговоре са владама земаља у којима они живе), признања права и одликовања ратницима (медаље за храброст,

дупле пензије и сл.), враћање имовине и обештећење свих жртава комунистичког терора, као и за правичан третман жртава и преживелих учесника недавно завршеног рата у српским земљама бивше Југославије.

чл. 10

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за враћање свих српских националних симбола, посебно двоглавог орла са круном у грбу као симбола сливене духовне и световне, дакле црквене и краљевске власти, затим четири оцила на застави и најзад химне "Боже правде".

чл. 11

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за денационализацију имовине и добара одузетих у свим комунистичким послератним реформама, њихово враћање или правично обештећивање власника било у земљи или иностранству, посебно за враћање имовине Српској православној цркви и династији Карађорђевића.

чл. 12

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за конфискацију друштвене, државне и приватне имовине у власништву комунистичке државе и њених садашњих и бивших представника, стечене узурпацијом, отимачином или другим видовима бесправља и насилништва, за враћање опљачкане девизне штедње грађана, као и за сузбијање деловања подземља и пресецање везе између подземља и тајних служби државне безбедности као експонената владајуће посткомунистичке олигархије.

чл. 13

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за обнову и пораст наталитета српског становништва путем глобалног стратешког усмерења према препороду породице и према

социјалној заштити мајке и детета и државног субвенционисања свих слојева становништва који су обесхрабрени и онемогућени да рађају и подижу децу. У том циљу, ПРОГРАМ ПРЕПОРОДА СРБИЈЕ предвиђа оснивање високостручног ОДБОРА ЗА ОБНОВУ СТАНОВНИШТВА.

чл. 14

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за препород целокупног привредног живота укидањем друштвене својине и њеним преображајем у државну, приватну и јавну, што ће се постићи ослањањем на тржишне критеријуме привређивања, оптималном приватизацијом и реприватизацијом, акционарским повластицама, оздрављењем (и преименовањем) националне валуте, пореског и банкарског система путем обезбеђивања услова за сигурност улагања страног капитала (посебно капитала Срба и других грађана Србије који живе у Расејању), законским повлашћивањем приватног предузетништва и омогућавањем стварања крупних приватних предузећа, глобалним премештањем тежишта економије са индустрије на пољопривреду, историјски, здравствени (бањски) и сеоски туризам, на подизање и обнову села и успостављање нарушене демографске равнотеже враћањем осиромашеног градског становништва земљи и селу и традиционалним вредностима домаћинског живота.

чл. 15

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за неспутано испољавање свих видова политичких, националних, верских и грађанских слобода, као и за поштовање људских, политичких, националних, верских и других грађанских права свих грађана Србије, других српских земаља и припадника национлних мањина, са свим правима и обавезама које проистичу из важећих повеља Уједињених нација, са посебним нагласком на ослобађање права на слободно информисање путем укидања државног монопола на средства информисања.

чл. 16

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за већу економску, социјалну, пензијску, пореску и здравствену заштиту целокупног, а посебно најугроженијег дела становништва, побољшање статуса социјалних и здравствених радника и услова рада у одговарајућим социјалним и здравственим установама.

чл. 17

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за слободно и независно судство, за убрзање и ефикасност деловања судских, правосудних и управних органа, за побољшање материјалног статуса судија и људи запослених у судству, те за смањење и оптимализацију државног апарата.

чл. 18

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за посебну бригу о духовном, душевном и физичком препороду српске омладине, у чему ће се посебна брига посветити развоју физичке културе и спорта као најповлашћенијем домену младог нараштаја, и то од улагања у општу физичку образованост, па до врхунског спорта од чијих ће резултата у највећој мери зависити и повећање угледа српског народа и српске државе у свету.

чл. 19

ПРЕПОРОД се залаже и трајно ће се залагати за образовни и васпитни систем заснован на складном прожимању темељних националних вредности и тековина савремене цивилизације, за програме који ће бити поједностављени и прилагођени свестраном развоју личности младих људи, за побољшање статуса просветних радника и васпитача од предшколских установа до високошколског образовања, за отварање приватних школа и универзитета, али и субвенционисаних високошколских установа за обнову наставног и васпитног кадра, све то зарад подизања новог нараштаја који

ће на достојанствен начин преузети бригу за очување највећих домашаја, опстанак и препород српске државе и заједничких цивилизацијских вредности у њој.

1 Аутор је по други пут кандидован за председника Србије на председничким изборима крајем 1997. године.

Овога пута кандидовала га је вишестраначка коалиција "Препород", основана уочи Српске нове године, 13. јануара 1997. г. у Соко Бањи. Њена велика активност трајала је све до завршетка поменутих председничких и истовремених општинских избора крајем 1997. године, када се распала, мање због изборног неуспеха колико због драстичне режимске инфилтрације која се непрекидно осведочавала током вишемесечног труда да се створи "трећа снага", наспрам "троброзанске" спреге власти и опозиције, а у току предвиђеног и догођеног, за народ разочаравајућег, распада коалиције "Заједно".

РАВНОГОРСКИ ЖРТВЕНИ ТЕГ

- уредничка белешка уз књигу „Равногорске песме“ др Драгоја Тодоровића (Сфаирос, 1997. г.) -

Мало је народа у повести који су срж свога бића умели да искажу и одрже кроз песму. Још мање је оних чији су начин трајања и опстајања постојано изражавали тврду везаност за неку велику идеју. А у најређе изузетке спадају народи који у најсудбоноснијим тренуцима показују спремност да за ту идеју поднесу и највећу жртву.

Када се у једно споје ове три одлике - песмотворење судбине, постојано трајање за идеју вишег смисла бивствовања и осведочавање те идеје кроз највећу жртву - добија се одређење те несвакидашње повесне чињенице која се зове српски народ.

Од косовских (лазарних, обилићних и бранковићних) времена, када се овај тролик заувек урезао у српску душу, ниједан други догађај није у тој истој, косовској, мери изразио српско биће колико равногорски покрет ђенерала Драже Михаиловића. До те мере, да се без устезања најпре може ставити знак једнакости између косовске и равногорске епопеје, а одмах потом ставити претежући вишак на жртвене теразије Равне Горе.

У чему се састоји тај тег?

Косовски јунаци, на челу са светим Кнезом, јесу поднели свесну жртву за одбрану Отаџбине, и посредно за очување хришћанског обележја европске цивилизације. Али они су том жртвом за „царство небеско“ поразили непријатеља те цивилизације, задобивши вечну захвалност себи савремених савезника и њихових потомака.

Равногорска жртва, посебно кроз лични чин ђенерала Михаиловића, поднета је у име заштите те исте цивилизације не само од њена два властита зла, комунизма и фашизма, него и од самих савезника који су у тренутку победе изневерили управо оне вредности за које су се борили.

А да је у питању истинска епопеја кроз коју је српски народ на још виши ступањ издигао начело свога постојања, доказује управо ова књига, у којој ће се после дугог чекања, први пут на једном месту, наћи докази величанственог народног стваралаштва, које је епски хероизам равногорских бораца препевао у запамћену и неизбрисиву судбину.

КОСОВСКИ И РАВНОГОРСКИ ЗАВЕТ У СУДБИНИ РАДОВАНА КАРАЏИЋА

(поводом Декларације Удружења књижевника Србије за заштиту Радована Караџића)

- говор пред владом Републике Српске на Палама -

Међународна хајка на др Радована Караџића, истакнутог српског песника, интелектуалца и државника, употребљена као средство дисквалификације народа на чијем је он челу био у ратном вихору деведесетих година, лишена је легитимности са четири битне тачке гледишта чије занемаривање дискредитује хајкаче у њиховом упорном настојању да свој политички волунтаризам, праћен дипломатско-војним насилништвом и медијско-пропагандним бешчашћем, прикажу у светлости идеје права.

Те тачке гледишта су следеће:

И *Историјска* (тиче се вишемилениjумске српске историје),

ИИ *Правна* (тиче се 1. међународно-правне ситуације која показује да су Срби водили одбрамбени рат, и 2. кодекса међународног ратног права који оповргава све оптужбе против др Караџића),

ИИИ Политичка (тиче се 1. стратегије тзв. „Новог светског поретка", па самим тим и 2. пристрасности међународне заједнице у расподели одговорности вођа зараћених страна),

ИВ Морална (тиче се личности др Радована Караџића), и

В Персонална (тиче се његове симболичке идентификације са вековном идејом српског народа).

И Са *историјске* тачке гледишта, др Караџић је заступао вољу српског народа да остане у државној заједници са другим словенским народима удруженим у Југославију, заснованој на вековима стицаном историјском праву на самоопредељење. Имајући то у виду, прогониоци овог патриоте прожетог

свесловенском, па самим тим и јужнословенском, инспирацијом (уосталом, његова најзнаменитија песничка збирка носи наслов „Словенски гост"), не би смели да пренебрегну, а у потпуности пренебрегавају:

1) да је српски народ дуже од једног миленијума дубоко укорењен у босанску земљу и да је пре више од осам векова стварао на тој земљи своје државне заједнице;

2) да се из тог народа, најчешће путем присилне верске конверзије, одлио највећи део данашњих муслимана и Хрвата;

3) да је српски народ у Босни и Херцеговини другим верским и етничким заједницама, осим порекла и језика, испоручивао и постојану и осведочену културну и цивилизацијску матрицу која је управо духом толеранције и саживотности резултовала великим делима уметности и низом блиставих стваралачких личности од којих је једна чак и добитник Нобелове награде за књижевност;

4) да је тај народ суверено израженом вољом на крају Првог светског рата ступио у југословенску државну заједницу, да је током Другог светског рата био изложен геноциду који су над њим под нацистичком заставом извршили муслимани и Хрвати,

5) да је на крају тог рата комунистичким насиљем приморан да у њој живи унутар комунистичким методама октроисаних граница тзв. Социјалистичке (тада Федеративне) републике БиХ,

6) да се најзад деведесетих година овог века легитимно супротставио новом диктату који га је најпре лишавао права на самоопредељење при монтираном комадању Југославије, а онда још једном приморавао на исте оне титовске границе, овога пута у оквиру октроисане самосталне државе, изван вековима стицаног заједништва са другим деловима српског народа.

ИИ С *правне* тачке гледишта,

1. ни босанским муслиманима, ни босанским Хрватима, не припада никакво право на сукцесију државног суверенитета државе из које су наумили да се издвоје, претходно је уништивши. По том питању, за ову прилику цитираћу ставове које сам 1992. године упутио Његовом краљевском височанству Александру ИИ

Карађорђевићу у својству његовог саветника, уочи лондонске Конференције о Југославији:

„СРБИ У СРПСКИМ КРАЈИНАМА (укључујући ту и све српске државне творевине у Босни и Херцеговини) могу учествовати у правном наслеђивању Југославије САМО АКО СЕ СВОЈОМ СУВЕРЕНОМ ВОЉОМ (проистеклом из неотуђивог, у Југославију унетог права на самоопредељење) УДРУЖЕ У КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ КАО НАСЛЕДНИКА И ЧУВАРА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СУВЕРЕНИТЕТА.

МАКЕДОНЦИ И МУСЛИМАНИ НЕМАЈУ НИКАКВОГ ПРАВА НА СУКЦЕСИЈУ ЈУГОСЛАВИЈЕ ни по основу народног, ни по основу државног суверенитета, јер не само да нису учествовали у оснивању Југославије, него у то доба нису ни постојали КАО НАРОДИ. И једни и други су настали на темељу геноцидне асимилације српског народа (али и других), ДРЖАВЕ су основали из нелегитимних идеолошко-верских побуда, Македонци са отвореном подршком ватиканског прозелитизма, Муслимани са нескривеним уплитањем исламског фундаментализма.

а) Босанским муслиманима је било мало што су од комунистичке Југославије искријумчарили МУСЛИМАНСКУ НАРОДНОСТ (оваплоћени доказ верског фундаментализма), него су још наумили да по праву наследства државе коју нису створили, а свим средствима је разарају, створе ИСЛАМСКУ ДРЖАВУ НА НАЈОСЕТЉИВИЈЕМ МЕСТУ ЕВРОПЕ.

Једини начин да босански муслимани учествују у сукцесији Југославије јесте да се изјасне као СЛОВЕНИ МУХАМЕДАНСКЕ ВЕРЕ, те да са Словенима православне и католичке вере раде на стварању СЛОВЕНСКЕ ИЗБОРНЕ КНЕЖЕВИНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ОКВИРУ БУДУЋЕГ КРАЉЕВСТВА ЈУЖНИХ СЛОВЕНА. А они који не желе да се определе као Словени, да се сврстају у ТУРСКУ или АРАПСКУ НАЦИОНАЛНУ МАЊИНУ.“ [1]

Већ и из ових ставова јасно је да међународна заједница није имала никаквог правног основа да заступа страну сецесиониста и разбијача једне суверене државе, нарочито не из перспективе међународног признања њених под титоизмом насилно успостављених унутрашњих граница. Срби су, према томе, водили *одбрамбени рат* у који су против своје воље увучени. Зашто им се онда суди као агресорима? Јасно је да је сваки даљи говор о правном озакоњењу насиља - и бившег и садашњег - беспредметан и прелази у моралну сферу.

Друга је ствар што босански Срби чије руководство представља ова влада пред којом имам част да говорим нису искористили најјачу карту која им је стајала на располагању, а то је карта Прве Југославије чију је рестаурацију у критичном тренутку (1990-1992. г.) спречио Слободан Милошевић са својом левичарски острашћеном анационалном кликом у Београду. Версајски уговор као конститутивни акт при оснивању Југославије морао је бити меродаван у разграничавању права при њеном распаду. Природно је да је режим у Београду све учинио да не поништи авнојске одлуке јер би тиме самог себе почистио са политичке и националне сцене, али шта је вас спречавало да се томе благовремено супротставите? Зар то није био начин да се пребришу брозовске (брозне) границе и пред Бадентерову комисију изађе са неотуђивим правима суверених оснивача Југославије? Ја сам по том питању са Радованом Караџићем водио спор 3. јануара 1992. године у Скупштини Југославије, током Конвенције за Трећу Југославију. И данас ми је тешко да схватим зашто је он тако упорно сматрао да би престанак авнојске Југославије представљао прекид југословенског државног континуитета. Страшно би било и помислити да је он са Добрицом Ћосићем и осталим *брозосаурусима* делио став да Прва, краљевска, српска Југославија није ни вредела постојања. Па ипак, он се тада ватрено солидарисао са спроводиоцима визионарског наума аустроугарског каплара, да се Југославија искористи за отимање Србији свега што је уз огромне жртве стекла у име свесловенске идеје! Па када је версајска рестаурација пропуштена пре отцепљења Хрватске и Словеније, последњи је час био да се она изврши тада, уочи навелико наговештаваног босанског рата, утолико пре што су Срби у Српској Крајини контролисали готово све српске територије и образовали своју државу. Уместо тога, Милошевић је брже-боље оставио на цедилу и „босанске" и „хрватске" Србе октроисањем жабљачке Југославије, оставивши их ван њених граница, а поменути комунистички писац пожурио да се стави на њено чело! Шта је онда вас спречило да уместо Републике прогласите бар Кнежевину када сте већ српску круну ставили у државни грб? Тада би ваљда било јасно да се *Коридор* не би завршио на Дрини него у Београду.

Овај низ сукцесивних грешака и очајно лоших процена баца другачије светло на улогу др Караџића у босанском рату. Мене би јако занимало шта он сада о томе мисли, после глувила из 1992. године. Он, наравно, нема шта да тражи на Хашком трибуналу, али би пред једним Српским трибуналом, бар што се мене тиче, морао бар да одговори, зашто је тако слепо веровао самозваном „оцу нације" (а у ствари очуху и гробару).

2. С друге стране, оптуживати за ратне злочине политичког, државног и војног шефа само једне од три зараћене стране излази из кодекса Међународног ратног права.

ИИИ С *политичке* тачке гледишта,

1) оправдана воља водећег дела међународне заједнице да се и на балканском простору подстакну и развију етнички и државни индивидуалитети, али у исти мах афирмише и грађански принцип државног устројства, неправично је, неправно, и чак нечовечно расподељена у односу на српску државотворну етничку групацију. Босански Срби су жигосани због заштите већег добра - очувања југословенске државне мултиетничке, мултикултурне и мултиконфесионалне заједнице, док су њени разбијачи у исто време награђени обећањем државе која им ни по међународном праву, ни по (не)пристанку српске стране, ни по реалној снази да се тај циљ постигне, дакле ни по чему, не припада! Природно је закључити да један такав противправан циљ, за који не постоји сагласност сувереног баштиника историјских и политичких права, води до одлуке да се он постигне насилним средствима. Ко је онда изазвао рат? Ко је агресор? Ко треба да одговара за злочине против човечанства?

2) Даље, у свим тренуцима босанског рата, српска страна је испољавала вољу за уступцима и преговорима (у чему је улога др Караџића била пресудна) који су редовно били прекидани неумереним и нереалним апетитом супротне стране. Осим тога, отворени цинични бојкот српских мировних иницијатива подржаван је таквим страхотним, у историји ратова незабележеним, поступцима попут монтаже масакра на пијаци Маркале, где је злочин над властитим народом учињен само зато да се у прави час припише непријатељској страни и произведе

једнодушно згражавање целог цивилизованог света. Кога онда треба извести пред суд? Кога оптужити за злочине против човечанства?

3) Најзад, у коначном исходу рата, у међусобном одмеравању снага, идеја и права, победничка српска страна је спољашњом војном интервенцијом приморана да поклекне и пристане на дејтонску капитулацију коју је, додуше - ако је за утеху - потписао исти онај који је војевање и започео, и коме је капитулантство после неизмерних губитака и жртви у територијама и „живој сили" постало и главно занимање и омиљена забава.

Сасвим је друга ствар, и прелази у други домен разматрања, питање: Зашто су босански Срби на челу са Радованом Караџићем дозволили да „ствар демократије" и „људских права" на нашем вековном тлу у име „међународне заједнице" заступају принципијелни противници, чак и непријатељи, западњачке цивилизације? Зар одбрана националних интереса није могла да бар реторички (а сви су разлози постојали да се то учини и суштински) укључи и „грађански" момент?

ИВ С *моралне* тачке гледишта, поставља се питање, зашто се водећа светска сила, у тежњи да се пад америцана устоличи као трајна основа светског поретка, ослонила најпре на отворене протагонисте исламског фундаментализма (Изетбеговићева „Исламска декларација"), затим на нескривене сукцесоре Павелићевог усташког фашизма и Степинчевог геноцидног прозелитизма (*в. нарочито књигу: Милорад Лазић „Крсташки рат НДХ", Сфаирос 1991*), најзад на жалосне отпатке комунистичког брозовлука у Београду, уместо на осведочене тековине српског демократског космополитизма и личности које те тековине својим јавним идентитетом осведочавају и заступају? И даље, зашто је та иста сила под маском међународне заједнице испољила пристрасност при неуједначеној расподели одговорности не само у односу на вође зараћених страна, него и на сукобљене народе уопште, када се њено властито масло лицемерно стало заташкавати под циркуском шатром Хашког трибунала?

У одговор на ова питања желим да подсетим на два међу осталим текстовима које сам пре више од петнаест година написао и објавио у Паризу и која су ми вредела добрих четрнаест месеци затвора. Наслови тих текстова били су: „Следећи рат Драже Михаиловића" и „Мефистофеловски загрљај Запада". „Следећи рат" ђенерала Михаиловића, пророкован тим написом, замишљен је тада као духовни рат за одбрану високих вредности српске цивилизације, „Мефистофелски загрљај" схваћен је пак као метафора за зло које се дохватило душе Запада, зло које би се са ње могло спрати управо таквим гестовима као што би то било накнадно успостављање правде за равногорске страдалнике, и нарочито кроз будуће непонављање злочина према Србима. Уместо тога, злочин је, као што видимо, у току, а рат је постао стваран. Равну Гору замениле су Пале, а ђенерала Дражу Михаиловића др Радован Караџић.

Упознајући се, у време писања поменутих текстова, са потанкостима страдања ђенерала Михаиловића, нисам могао доћи к себи од чуда, да ниједан моћни фактор из демократског света није био у стању да спаси главу свом најоданијем и најзаслужнијем савезнику. Непрекидно сам био прожет утиском да бих се, да сам каквим случајем био савременик тог догађања, умешао у њега и дао све од себе да се избегне трагични епилог. Али сам врло брзо увидео да је савезничка издаја Србије произишла из самог метафизичког зла које је зацарило душом западњачког човечанства, оног зла које је равногорске жртве произвело у великомученике са мисијом да својим примером обуздају даље ширење тога зла. Да ли је требало да се равногорска поука на овако драматичан начин понови на Палама па да до те истине дође цео савремени српски нараштај?

Код овог питања, морална тачка гледишта захтева да се коначно опримери предметом наше Декларације, личном судбином др Радована Караџића.

В С *персоналне* тачке гледишта, међународна хајка на др Караџића очигледно представља понављање историје коју су Срби већ преживели кроз трагичну судбину ђенерала Драже

Михаиловића, с том разликом што је тадашња „међународна заједница" џелатски посао препустила свом комунистичком фавориту, србоубици Јосипу Брозу („другу Титу"), а овога пута преузима га на себе, прикривајући правог наручиоца који седи у Београду.

У оба случаја, као жртве за одстрел одабране су митске личности српске идеје које су се својом харизматичношћу претвориле у најчистији симбол српских националних и демократских идеала. Тиме је „међународна заједница" јасно дала до знања да жели обезглављење Срба, тј. њиховог права на сувереност и пуни историјски и политички идентитет. Зашто? Зашто српски национални хероји треба да се премећу у издајнике и злочинце, а њихови егзекутори у свеце западњачког мефистофеловског лицемерја? Шта је то у српској идеји што водеће силе Запада постојано изазива на обртање вредносних, моралних и политичких предзнака?

Застрашујућа је реч првог човека прве земље света - застрашујућа због своје ранчерске неозбиљности и неодговорности - да тај човек (Радован Караџић) „треба једноставно да ишчезне"!

Увиђајући подударност судбине др Караџића са судбином великог творца равногорске идеје, склон сам да и ову Декларацију схватим као први корак у спречавању поновљеног зла.

Подударност судбина ђенерала Михаиловића и др Караџића преноси се на подударност равногорског и пањанског идеала. Разумевајући величину свесне Михаиловићеве жртве, схватио сам да је она поднета и због тога да Срби у будућности извуку поуку и избегну ситуацију која ће их бацити у челични, мефистофеловски, загрљај Запада.

Видимо да су Срби поново у томе загрљају. Видимо да је Запад поново на путу да почини огрешење које је у свету духа и у потоњим историјским и „светоарханђелским" сравњивањима, страшније од смрти којој излажу неуништив народ и његове вође. Видимо да и сада у Београду седе заступник и заступница јајчанске (јајарске) идеологије коју је Запад протерао из своје кућe а силом наметнуо источним, понајпре словенским, народима.

Да ли на српској страни има снаге да се национална, косовска, тополска, топчидерска, равногорска, пађанска идеја легитимише као садејствена у напору најчаснијих западњака да ословесте душу Запада и улазак у Нови миленијум прославе као улазак у Доба Словесности?

Тој садејствености, том ословешћивању, стицању дакле опште свести да ће продужетак мефистофеловског пира најзад довести до самопотирања човечанства, посвећена је и ова Декларација за заштиту људског и егзистенцијалног идентитета др Радована Караџића (а да уз њега, бар на овом, свакако не последњем месту, поменемо и митско-херојску личност ђенерала Ратка Младића), па тиме и целокупног српског народа. Око ње се већ окупио најумнији и најодговорнији део српске интелигенције.

Потребно је да се окупљање продужи. Потребно је да оно прерасте у организацију светских размера. Потребно је да косовски, тополски, топчидерски, равногорски дух Пала прожме најпре душу целог нашег народа, затим окупи умне и честите људе из целог света, најзад и најодговорније вође данашњег суновратног човечанства.

1 Шири контекст ових ставова читалац може пронаћи у овој књизи, у предметном тексту „Нијагарски ставови о Србији и Југославији".

(ЈОШ) НЕ У САВЕЗ ЗА ПРОМЕНЕ

- Писмо г. Небојши Човићу -

Поштовани господине Човићу

Желим да Вам изразим задовољство због Вашег љубазног позива и потоњег пријема у просторијама Ваше странке, којом сте приликом још једном осведочили свој урођени демократски инстинкт, начином на који сте упутили позив, међу осталима и Конзервативној странци, за укључивање у Савез за промене.

Жао ми је што Вас у овом тренутку морам известити да је Главна управа Конзервативне странке, на своме састанку од 11. 1. 1999. г, одлучила да у овом тренутку, до сазивања Главног одбора, одложи изјашњење по питању приступа Конзервативне странке Савезу за промене. Главни одбор заседаће у четвртак, 21. јануара, па се надам да ће се дефинитивни став до тада искристалисати.

Разлог за ово одлагање лежи у чињеници да је Конзервативна странка пре више месеци ступила у Радикалско-демократски савез, који обједињава већи број странака (међу осталима: Напредњачку странку, Радничку партију Србије, Свесрпски савез, Народну странку, Стару радикалну странку, Савез пензионера, итд.) Став је Главне управе КС да би све странке удружене у овај Савез требало да заједнички приступе Савезу за промене, наравно уз неопходне претходне консултације на нивоу нашег Политичког савета и Вашег Вашег Политичког промогивног тима, као и нашег Одбора за међустраначке односе. Ускоро ће и та сагласност бити успостављена.

До тада, желим да Вас уверим у своју личну, као и у вољу целе Конзервативне странке, да се на предстојећим изборима окупе све истинске демократске и националне снаге, способне да изборним путем оборе ненародни и узурпаторки режим Слободана Милошевића и његове супруге.

ГЛАВНА УПРАВА КОНЗЕРВАТИВНЕ СТРАНКЕ
др Милан Младеновић, председник

12. јануар 1999. г. Београд

КАТАКЛИЗА
или
ВАШИНГТОНСКИ ЗЕНОН И БЕОГРАДСКИ ЗЕЦ

Када је Зенон из Елеје, ученик свог суграђанина Парменида, смишљао своје чувене заумице, хотећи да докаже теорију свог учитеља о немогућности кретања услед бесконачне дељивости простора и времена, стајао је зачуђен пред необоривом чињеницом да Брзоноги Ахил (или пак Дугоухи Зец) ипак сустиже корњачу и да се стрела ипак одапиње из лука и погађа мету.

И поред потпуне убеђености у савршену беспрекорност својих образложака, он није ни помишљао да би се они могли применити било где у стварности. А да је и помислио, сигурно би се ужаснуо од тог бесконачног комадања живе пуноће живота претворене у санту леда.

Када је Зенон из Вашингтона заумио да раскомада Југославију и Србију и ратни пожар из Азије пресели у двориште Европе, решио је да свом елејском колеги докаже не само да је његов мисаони састав примењив и у стварности, него и да од тога нема ичег простијег.

У том циљу, поступио је на следећи начин: Пустио је из западних провинција у срце Балкана вековну ватиканско-сионску корњачу и преко Босне и Старе Србије усмерио је према Косову. Истовремено је међу стипендистима Елејског универзитета "Бенелуксифер" са седиштем на Вол-стриту (истурена одељења у једном римском кварту и у Луксембургу) пажљиво одабрао расан примерак дугоухе брзоноге врсте, поставио га у Београд и темељно га упознао са Парменидовим учењем, са посебним течајем на тему доказа свог елејског претходника. Јасно му је дао на знање да му дугоухост у овој прилици више вреди од брзих ногу и да му је боље слушати него трчати. Наредио му је да *мирује*

под Авалским торњем (на шта га упућује и само име његове зечје изабранице) јер се корњача не само не може, него и не сме стићи, јер би се у противном ражестило Елејско Биће које се у међувремену преселило у Брисел, одакле жари, и у Хаг, где пали ватру за ражањ на којем завршавају непослушни зечеви, посебно они који одбијају да одраде своју стипендију.

На то му Београдски Зец јогунасто узврати - тачно према предвиђању, јер због те своје карактерне особине управо је међу многим кандидатима и изабран за елејског прогониоца најдуговечнијег и најспоријег створења - да нема те корњаче коју зец његовог калибра не би сустигао, и да су елејске приче пуке измишљотине робовласничких и буржоаских експлоататора које су убедљиво оповргли другови Хераклит, Маркс и Енгелс, а у нашем веку товариш Лењин и друг Тито.

Увидевши да је Дугоушко, тачно по плану, оболео од *хераклитиса*, Зенон му притворно као терапију преписа *парменидон*, али истовремено позва Бен Ел Луксифера и нареди му да се маши џиновске сатаре (*НАТО*), искомада означени простор у мноштво ситних острва (*балканске државице*), окружи их водом (*забрањене зоне*) и одреди бродаре (*УНПРОФОР, СФОР, КФОР*), те да најзад сву воду око његовог острва (које ће успут и даље елејски упорно уситњавати) прописно заледи (*санкцијама*) и претвори је у *ката-клизу*, тако да друг зец не може ни искорачити из своје јазбине (*Добановци*) а да се одмах не оклизне на првој поледици и не тресне задњицом о лед.

И док се Дугоушко досетио да направи клизаљке и потом уложио време и труд на савладавање вештине клизања, корњача је лагано одмицала.

Најзад, када се добро опремио и стреловито кренуо за спорим бегунцем, све у жељи да Зенона врати у стварност бергсоновским ослањањем на *животни полет* који поништава просторно-временску условљеност Духа, вашингтонски Елејац баци ватру са неба и избуши рупе на замрзнутој ката-клизи гонича те се овај очас нађе у леденој води.

1999. г. Земун

МИРНО АЛИ ОДЛУЧНО КА ПРОМЕНАМА

- Говор на Изборној скупштини Удружења књижевника Србије 18. новембра 2000. г. -

Пре безмало једанаест година - многи од присутних сетиће се тога - саопштио сам са ове говорнице да ми живимо у држави чије име ни једним од четири своја придевка не изражава суштину државе у којој бисмо желели да живимо. Саопштио сам тада да ће осванути дан када ћемо се пробудити и рећи себи: Ова држава није ни социјалистичка, ни федеративна, ни република, а није ни Југославија.

Шта се од тог пророчанства до данас остварило? Недуго после његовог изрицања, нестале су прве две одреднице. Њих је заменио придевак "савезна". Јасно је данас да у чињеничном стању (а на корак смо да се то озваничи и у правном) не влада "савезност" две преостале федеративне јединице Југославије, да би правилније било рећи "Несавезна Република", или још боље, да се нашалим, "Несавесна Југославија".

Шта рећи о друга два одређења државе чија је судбина пре једанаест година била предмет прорицања?

У дан када син кнеза Павла, високообразовани кнез Александар Карађорђевић, прима у Старом двору представнике нове власти (која се, додуше, и даље кити именом опозиције), ваљда је јасно да Република одбројава своје последње дане. Ваљда је јасно и то да ћемо се једног блиског јутра пробудити - као што је ономад са овога места пророковано - и рећи: Држава у којој ме дочекује овај дан зове се Краљевина Србија.

Али пређимо сада на оно због чега смо данас овде.

Да би смо у правој светлости сагледали место на којем се налази Удружење књижевника Србије чија нас је будућност данас окупила на овој Скупштини, не можемо а да не упоредимо опште

стање нашег народа и наше државе после свргавања диктатуре Слободана Милошевића са стањем које је владало од времена комунистичког поробљавања Србије и Југославије.

Српски писци делили су са народом злехуду судбину. Многи су остали без отаџбине, многи без породице и иметка, многи и без главе. Највећи пак број српских писаца - и то је оно што је најпогубнији трајан учинак комунизма - остао је без слободе. А они који су је ипак, упркос терору, за себе узимали, морали су да плате данак који се звао грађанска смрт. У случају и на подручју стваралаштва, посебно у књижевности, грађанска смрт је равна непостојању. Јер ако нема доступа читаоцу, писана реч је "мртво слово на папиру". Ако нема одјека, песникова реч је "глас вепијућег у пустињи". И то је био највећи изум комунистичких ништитеља: Да ућуткају, да пригуше, да прећуте, омаловаже.

Природно је да се при таквом стању ствари успостављала лажна скала вредности. Ко је уопште могао да постоји, морао је на овај или онај начин да буде њихов. Природно је онда и да је УКС на овај или онај начин морало да буде њихово.

Већ је то са ове говорнице, много година уназад, упозоравано. Упирало се прстом на управе Удружења које су кетмановски одрађивале посао за невидиве налогодавце из редова режимске олигархије. На жалост, садашња одлазећа Управа није у том погледу била никакав изузетак. Напротив. Примера ради, када је свима било јасно да се бомбе НАТО-пакта не могу избећи, и да се мефистофеловски загљај Запада неумољиво стеже око српског врата, УКС је, по старом добром обичају, потегао да протестним вечерима брани највише људске, па самим тим и патриотске вредности. А по старом рђавом обичају урадило је то на начин увредив за добар део свог патриотског чланства, тако што се на списку говорника прве вечери нашао све сам партизан до партизана. Кад кажем партизан, мислим и на оне који су без задршке ишли уз партизанску власт Слободана Милошевића који је опљачкао арсенал српског патриотизма и злоупотребио га за брукање Срба и Србије пред цивилизованим светом, онако како то могу само прерушени комунисти, премазани српским ратничким

бојама. Ступивши у оправдани протест против агресије на Србију, челници нашег Удржења спречили су да се чује ко је истински наручилац бомбардовања и какав му је био циљ.

Није, дакле, реч о томе да се УКС деполитизује и претвори у еснафску организацију. Слободна реч српских писаца треба и убудуће да неспутано одјекује са говорнице Удружења, јер нигде није речено нити писано да ће нова или нека будућа власт испунити очекивања народа. То је неспорно. Али све друго је спорно. Иако је последњих година знатно унапредила проток књижевног стваралаштава у опште национално ухо, одлазећа Управа и њена администрација нису искористиле ни десети део могућности које су им стајале на располагању. То се нарочито односи на систематско представљање наше књижевности у свету. Истини за вољу, спољашње прилике, међународни притисак на нашу земљу и изолација, нису том циљу ишли на руку. Али утолико су улога и одговорност књижевног удружења били већи. Да та улога није ни изблиза испуњена, нити одговорност преузета, показује спречавање оснивања Књижевне амбасаде добре воље управо из редова Управе УКС, иако је оснивање те амбасаде била одлука Скупштине.

Предлози измене Статута које смо данас чули више су него добродошли, али су многи од тих садржаја могли и морали бити уграђени у рад Удружења много раније, а таквих иницијатива није недостајало. Незамисливо је да су компјутер, штампач и скенер тек сада набављени. Више година се касни са отварањем веб-сајта на Интернету. Екстензивно организовање Међународног сусрета умањује његов одјек и значај бар неколико пута. Уместо да буде зрачеће средиште наше књижевности према свету, наш међународни часопис тавори у мршавом простору несамосвесне провинцијалности, за шта се не могу окривити наше угледне колеге које са много љубави и ентузијазма обављају један капиталан а потцењен посао.

Најзад, и свакако не на последњем месту, много је било приватизације у раду годинама непромењене поставке челних људи Удружења. Персонална затвореност укочила је рад свих делатних органа УКС. Нема нових, млађих људи, самим тим нема нових свежих идеја, савременијег приступа.

Зато је разлога за незадовољство много. Из тог светла треба ценити и данашњи побуњенички наступ дела наших колега, изведен и неспретно и непристојно. Истина је: Нове идеје треба да понесу нови људи. Време је за смену генерација. Нека се та промена, међутим, изврши мирно, поступно, али и одлучно, исто онако како је наш велики народ, после мученичког полувековног трпљења, нашао снагу да, своју судбину узевши у властите руке, испољи мудру опростивост а не осветнички гнев.

1 Овај говор написан је и прочитан (и потом подељен штампи) на фамозној Изборној скупштини УКС на којој је дошло до немилих догађаја и до туче међу писцима. Разлози за вишегодишње незадовољство које је аутор у њему изложио - као и увек јавно, "на месту предвиђеном за критику и размену супротстављених мишљења" - нису га побудили да се прикључи "побуњеницима" који су оспоравали легитимитет Управи која је самовољно продужила свој мандат, захтевајући да се она сматра непостојећом, самоукинутом, због прекорачења свих рокова за одржавање Скупштине.

На Скупштини је аутор на предлог Милосава В. Р. Јовановића изабран за мандатара Одбора за заштиту уметничких слобода, дакле истог оног одбора који га је петнаестак година раније, на челу са др Николом Милошевићем, снажно узимао у заштиту. А у накарадном и (као и увек) изманипулисаном гласању за нову Управу остао је други "испод црте", највећим делом зато што делегатима није подељена листа кандидата него су њихова имена изговарана усмено и уписивана руком гласача, тако да је добар део преосталих и исцрпљених чланова Удружења већ навелико испунио квоту од петнаест изабраника пре но што је гласноговорник Изборне комисије стигао да изговори ауторово име, последње, тридесетидруго на листи!

Занимљиво је да је говор објављен у "Политици" под називом "Много приватизације", и то управо на дан, и управо у контексту најаве, "побуњеничке "контра-Скупштине", али без почетног и завршног његовог дела. Изостанак овог последњег, у којем се у исто време критикују и методе "пучиста", створио је погрешан утисак да је аутор заправо био до тада скривени инспиратор побуне.

АПСУРДНО СЛАВЉЕЊЕ ЋОРАВЕ КУТИЈЕ

ДИСКОНТИНУИТЕТ СРПСКЕ ДРЖАВНОСТИ НА МЕЂУНАРОДНОМ - КОНТИНУИТЕТ КОМУНИСТИЧКЕ ДРЖАВЕ НА УНУТРАШЊЕМ ПЛАНУ

7 - МАРТ - ДРЖАВНИ ПРАЗНИК БУДУЋЕ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

- Саопштење председника Конзервативне странке -

Слављење 29. новембра као *државног празника* апсурдно је после победе демократске опозиције из два разлога:

1. Тај датум везан је за узурпаторско свргавање монархије истовременим терористичким завођењем комунизма и републикансва. Комунизам и Република довезли су се на истом, туђинском, тенку. Зазвечали су истим звуком са дна "ћораве кутије". Може ли се сада срушити комунизам и задржати Република? Наравно, НЕ МОЖЕ. Ако се, међутим, и даље слави 29 новембар, да ли то значи да комунизам и комунисти и даље владају прерушени у демократско рухо?

2. Уласком у Уједињене Нације као НОВА држава која се одриче континуитета, СР Југославија се лишила не само обавезе, него и ПРАВА, да баштини конститутивне тековине претходних држава. Суверенитет садашње СР Југославије почива на међународном признању народне воље изражене 24. септембра и 5. октобра ове године, оне воље која је потрла управо ону тековину коју оличава 29. новембар. Зашто се онда тај датум слави као државни празник? Да ли је покриће за то чињеница да је нова власт изабрана према важећем "жабљачком" Уставу који се ослања на континуитет са СФРЈ?

Ако је тако, следује апсурдан закључак: Србија се на међународном плану одриче континуитета и са њим свих предности које он пружа, а на унутрашњем задржава тај континуитет са свим наказностима које из њега произилазе.

Конзервативна странка се оштро противи прекиду југословенског континуитета јер он подразумева Краљевину Србију као основ и исход њеног суверенитета. Распад Југославије изискује да српски народ сачува оно сто је у њу унео, а то је управо КРАЉЕВИНА СРБИЈА.

Зато је апсурдно слављење "ћораве кутије" повод да се каже:

НОВА ДЕМОКРАТСКА ВЛАСТ НИЈЕ ДОБИЛА МАНДАТ ОД НАРОДА ДА КРИЈУМЧАРИСКИ ПРОДУЖАВА АВНОЈСКУ И ЖАБЉАЧКУ АГОНИЈУ СРБИЈЕ.

Прави национални празник треба да буде 7. март (22. фебруар по старом календару), када је 1882. г. Србија под краљем Миланом поново постала краљевина.

23. новембар 2000. г.
Београд

"ТИТОЛА" ЗА МАРШАЛ-БРАВАРА или ПОЛИТИЧКИ ПОЧЕТАК ЗОРАНА ЂИНЂИЋА[1]

- реаговање на разговор са Зораном Ђинђићем на БК Телевизији 21. децембра 2000. г. -

Уз честитке за изванредно вођење и спровођење победничке стратегије, којим је демократску идеју, њене заговорнике, најзад и себе лично, довео на врх политичког живота Србије, желим да Зорана Ђинђића подсетим на догађаје везане за почетак његове политичке каријере, јер их у разговору на "БК телевизији", уочи избора 23. децембра, вероватно услед заборавности, није приказао на веродостојан начин.

Описујући свој долазак на чело побуњених студената Филозофског факултета, Ђинђић је изјавио да је у том тренутку његов претходник на том положају, "легендарни Влада Мијановић", већ дуже време био у затвору, да за то време није било никакве активности, те да је он организовао студенте и започео са побунама и штрајковима.

На жалост, ништа од тога није тачно. Истини за вољу, Влада Мијановић је заиста био легенда (прославио се код новобеоградског Подвожњака 1968. године) са којом се тешко може мерити било ко од потоњих студентских вођа. Тачно је, наравно, и да је због својих активности на месту председника Факултетског одбора савеза студената (чувени ФОСС Филозофског факултета) осуђен на годину дана затвора, делећи судбину са својом супругом Љиљаном Јовичић која је одлежала три месеца. Али када је Зоран Ђинђић изабран за председника ФОСС-а, Влада Мијановић је већ најмање шест месеци био на

слободи, а бар годину дана раније, дакле у сред његовог робијања, а управо у тренутку када се садашњи председник владе Србије уписивао на Филозофски факултет (1971. г.), група студената са четврте године филозофије, на челу са потписником ових редова, извршила је прави демократски пуч осујетивши фаворите озлоглашеног Универзитетског комитета, у сарадњи са тадашњим деканом Дејаном Медаковићем преузела студентску организацију у своје руке и током читаве школске године 71-72. изазивала драматичне сукобе са властима које нису презале од хапшења, претњи, застрашивања и других видова репресије.

Посебно је занимљиво како је Зоран Ђинђић дошао на место председника ФОСС-а Филозофског факултета. Жалости ме да је мој млађи колега и пријатељ пропустио да о томе обавести јавност, али сам сигуран да њему неће недостајати прилика и повода да тај пропуст исправи, јер би то била прилика да се ода пошта нашем заједничком професору филозофије из Девете (ново)београдске гимназије, касније професору на Новосадском универзитету, покојном др Милану Ковачевићу, као и да се спомену имена неких истакнутих сабораца из времена када се са чела студентског бунта није ишло у страначке фотеље него у затвор.

Годинама је Милан Ковачевић своје најталентованије ђаке упућивао на студиј филозофије, одржавајући са њима личне пријатељске везе и повезујући их међусобно. Тај подвиг је био утолико већи што је Девета гимназија била озлоглашена због диктаторског понашања вишегодишњег директора Веље Милошевића, стрица донедавног председника Југославије. Слободоумље које је код ученика подстицао Ковачевић мене је на крају трећег разреда гимназије коштало избацивања из школе, а исто је прошао и Слободан Жунић, данас један од наших водећих филозофа. Због мноштва таквих случајева, истакнути новинар "Студија Б", иначе члан Ђинђићевог ФОСС-а, Милорад Рогановић, духовито је своју Новобеоградску гимназију назвао "Девети круг". Упркос томе, или баш зато, на Групи за филозофију спонтано је настала "Новобеоградска филозофска школа". Њени чланови би потом, у оквиру испита из педагогије, долазили у Девету гимназију на хоспитовање и тамо својим даровитим наследницима

убризгавали додатни философски серум. Тако је омиљени професор визионарски удесио да се моје предавање о Бергсону одржи управо у разреду у којем је предњачио Зоран Ђинђић. Било је то у пролеће 1971. г. Природно да сам новопеченог бруцоша, у јесен исте године, по већ устаљеном протоколу "Деветог круга", постепено уводио у активности ФОСС-а којима сам руководио уз помоћ Слободана Жуњића.

Живо се сећам првог јавног политичког наступа Зорана Ђинђића. Било је то на неком симпозијуму у Врњачкој Бањи, где су "философи", по обичају, били у окршају са "комитеткама" и "комитечама". Сасвим млад и свима непознат, Ђинђић је изазвао шок, чак и панику, својим изузетно оштрим говором у којем никог није штедео. Жуњић се препао и јавно оградио. Ја сам пак био поносан на "Девети круг", Одмах ми је било јасно ко ће од наше генерације преузети штафету перманентне побуне, кога ћу одредити за свог наследника.

За то се ускоро указала прилика.

Крајем маја 1972. године (мислим да је био 22. мај), чувено "двориште под липама" Капетан Мишиног здања које су тада делили Филозофски факултет и Ректорат Београдског универзитета, осванула је излепљено анти-титовским паролама. Био је то дан када је маршалу Југославије, машин-бравару из Кумровца (маршал-бравару!), додељивана титула (титола!) почасног доктора Београдског универзитета. Био је то херојски чин студента социологије Драгише Пауновића. Настала је општа пометња, додељивање “титоле” је одложено, а ФОСС изложен страховитом политичком и полицијском притиску. Тих дана сам четири пута хапшен на улици, у кафани, чак и на "Коларцу", где сам читао песме са припадницима "књижевне генерације на Универзитету (чији је духовни вођа била Драгиња Урошевић) и задржаван по више сати у мучном испитивању. Сличан је случај био и са другим члановима ФОСС-а. Верујем да је тада и Ђинђић доживео своје "ватрено крштење" у полицији, о којем је говорио на “БК Телевизији”.

ФОСС је испрва одолевао притисцима. Проблем је био: Стати "иза" Драгише Пауновића или се "оградити" од његовог чина и практично га изручити полицији и изложити га судском гоњењу. И да

нисам знао за његову намеру (а знао сам), не би могло бити речи о "ограђивању". На заједничком састанку Наставничког већа Филозофског факултета и Универзитетског комитета одржаном истог дана (сви су моментално били мобилисани!), студенти су остали чврсти у захтеву да се стане на крај "брозној" диктатури. Најобавезнијим да се томе супротставе осетили су се професори праксисовци, чланови "групе осморице", којима је претила опасност да се "студентски несташлук" припише њима као озбиљна политичка субверзија. У нелагоди између две ватре, њихово образложење је било (најактивнији је био Михаило Марковић) да "још није сазрело време".

Притисак је, међутим, делимично уродио плодом. На поновљеном гласању у ФОСС-у, остао сам у мањини и самим тим, сходно демократским начелима, одмах поднео оставку.

Ипак, пословима ФОСС-а руководио сам "из позадине" све до јесени, када сам у традиционалном говору "бруцошима" у Сали хероја представио нови ФОСС са Зораном Аврамовићем, Драганом Глумичићем, Павлом Раком, Милорадом Рогановићем и другима, чији је председник био Зоран Ђинђић.

28. децембар 2000. г.
Земун

1 Игром несрећног случаја, овај текст, намењен јавности, није доспео у штампу. Таман кад је био написан, догодила се у предговору описана пљачка ауторовог стана која га је изложила много већим бригама, па је "прави тренутак" за његово објављивање пропуштен.

"ЖИВИ И ПУСТИ ДРУГИМА ДА ЖИВЕ"

- Поводом хапшења Радослава-Лала Секулића -

Запрепашћен сам сазнањем да се иза решетака нашао најспособнији човек (не само привредник), и највећи добротвор, кога сам у свом животу испуњеном сусретима, сарадњом и пријатељством са хиљадама вредних великих и богатих људи у земљи, српском Расејању и свету, имао част и срећу да упознам.

У очекивању да рука правде сустигне паразитску камарилу која је не само материјално него и морално опустошила Србију, користећи народни јад за своје беспримерно бахато богаћење, стиже нам вест да се ново српско правосуђе обрушило на Радослава Секулића који је свој иметак стекао огромном радиношћу, личним примером пружајући узор домаћинског традиционализма који је умео да се одржи и у најтежим временима комунистичке окупације Србије.

Апсурдно звучи већ сама инкриминација да је Лале Секулић, "оштетио друштвену заједницу" - формулација неуко наслеђена из (да ли уистину?) минулих "брозних времена", у којима су народне дерикоже обмањивале фантомом "друштвене својине". А тек цифра тог оштећења! Ако се цифра од 3.000.000.00 динара подели на четири (јер оснивач "Јавора" и препородитељ целог ивањичког краја дели злехуду судбину са још тројицом "саучесника"), излази да је Лалету Секулићу било наспело да од некога узме делић средстава која је из свог џепа уложио у изградњу путева, цркава, домова културе, дечијих вртића, школа по запуштеним српским забитима у које комунистички спасиоци никада нису уложили ни честитог цвоњка.

Сада из штампе сазнајемо да је платио и оправку моста преко Дунава, код Бешке.

У прилог хитног ослобађања Радослава Секулића, па тиме и ублажавања јавне бруке којом нова власт ризикује да најкраћим путем прокоцка поверење хиљада породица којима је

овај творац девизе *"Живи и пусти другима да живе"* посредно или непосредно омогућио да дођу до посла и пристојне егзистенције, желим да из свог искуства посведочим о његовој људској величини.

Сасвим супротно наопаком усмерењу многих наших породица (а у њих, на жалост, спада и моја) које су цео нови нараштај одгајиле под опсесивном лозинком *"Што даље од својих, да се неком не замериш"*, Лале Секулић је кренуо од *своје* породице, од *свога* краја, *својих* земљака, познаника и пријатеља, да би стигао до *своје* Србије. Док су се толике породице изнутра кидале под разорним дејством западњачког обрасца, да деца и пре пунолетства треба да почну са радом и осамостаљивањем - *код нас* разорним утолико што посла нигде а могућа зарада толико мизерна да се не може издржавати породица - др Секулић је тај образац *умогућио* и онда егземпларно применио, омогућивши запослење, осамостаљење и благостање стечено радом свакоме ко му се нашао у видокругу.

До те мере се Лалетов метод разликовао од философије *ушећереног формализма* ("баклавизам", појам који дугујемо прерано преминулом кардиологу из Ужица др Миодрагу Симићу) у ширим међупородичним односима, да сам га небројено пута потегао као доказ неупоредиво веће успешности ослањања на традиционалну породичну солидарност. Овај горки повод пружа ми прилику да интерно употребљавани појам *лализам* (насупрот *баклавизму*) предложим као општу ознаку за нов, модеран, савременим условима прилагођен вид исконског народног задругарства.

Имао сам ту срећу да се у све то лично уверим јер је др Радослав Секулић сваки пут испољавао предусретивост када бих му се обратио за помоћ при објављивању неке књиге, увек, међутим, скромно замоливши да се његова донација у књизи не истиче. Држао сам се тог аманета имајући у виду да бих му, због своје антикомунистичке репутације, могао нашкодити, па је тако и "Олгијански пут", пре две године, "прећутао" чињеницу да је његово штампање платио Лале Секулић. Овога пута, међутим, када се Србија ослободила "сложозанске" авети, нисам могао а да његовим именом не овенчам "Крај брозног времена".

Неки, додуше, сматрају да је Лале Секулић народу враћао део онога што му је претходно, користећи се монополистичким прописима, узео. Ако је и тако (а није, јер он је, стичући за себе, непрекидно омогућавао и другима да стичу, живећи, омогућавао и другима да живе), зар таквима није пало на ум да је он на тај начин узео понајвише од оних харачлија који су те исте прописе доносили не би ли све приграбили за себе?

Зашто те бахате дерикоже - а има их много - још не долазе под удар правде? Зашто се уместо њих иза решетака нашао један од највећих народних добротвора Радослав Лале Секулић?

27. март 2001. г.
Београд

ПОСТ ФЕСТУМ

БЕСКРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА
или
РЂ ВЕДА О ЂИДО-ГЕЏОВАНИМА

Колико год да сам жалио због неизласка ове књиге када сам сматрао да јој је било време, доживео сам тренутак свог горког задовољења у слављеничкој ноћи између 5. и 6. октобра 2000. године.

Угледавши на телевизијском екрану, на програму тек ослобођеног "Студија Б", самозадовољну појаву проф. др Светозара Стојановића, у својству председника Управног одбора "Радио-Индекса", схватио сам да би без тог догађаја прича о Слоброзанији, Троброзанији и Ђидо-Геџованији била лишена свог логичног краја.

Исти онај човек који је сеирио над поразом пробуђене националне Србије, славећи 1990. г. изборну победу свог и друг-Геџиног посткомунистичког фаворита Слободана Милошевића, и сада је први изашао пред народ, овога пута да свог некадашњег миљеника прободе глоговим коцем.

Ко није умео да чита, тог истог тренутка могао се описменити.

Творци стратегије "прљавих руку", који су, тобож на српску корист, произвели "највећег српског политичара после Пашића", дочекали су тренутак да га, по обављеном "прљавом" послу, уклоне са сцене и објаве давно замишљени "прелаз ка демократији".

Цинизам тако отворене поруке насамареном народу који је у том истом часу по трговима српских градова славио рушење комунизма, не слутећи да у ствари подастире тепих за повратак Брозосауруса, заслужује да се вратимо на једног од јунака ове књиге, на личност којој је пало у део да се у Ђаволово име исцери у лице бесконачној српској наивности.

*

Проф. др Светозар Стојановић имао је са писцем ових редова честе блиске контакте у време када је овај као председник студената Филозофског факултета био у жижи узбудивих политичких збивања која су вазда бунтовничке студенте везивале за "осморицу" непоћудних професора. Храбри текстови које је у том периоду проф. Стојановић објавио о "харизматском вођи" на врхунцу његове диктаторске владавине читани су и препричавани са одушевљењем у кругу младих филозофа чији је идејни вођа био управо писац ових редова.

Упркос томе,

а) једини професор који ме је током читавих студија оборио на испиту био је Света Стојановић (убрзо потом, на поновљеном испиту код проф. Вука Павићевића добио сам највишу оцену), и

б) током безмало двадесет наредних година, речени професор је поред свог студента и доброг познаника пролазио "као поред турског гробља", чинећи се у безбројним приликама сусретања као да га не примећује или не познаје, поносито држећи главу високо у небесима, као, тобож, занет својим високим, недокучивим мислима које, забога, стоје далеко изнад елементарне грађанске пристојности (у томе сам препознао одређени тип понашања који сам у односу на себе запазио и код неких других личности са којима сам у неком ранијем периоду бивао близак, нпр. код Жике Стојковића, подозревајући да је реч о наученој радњи која личи на оне које се преузимају као обавеза на одређеном ступњу масонске иницијације, али и са жаљењем увиђајући - уколико је идентификација била тачна, а судећи по том понашању које је својствено једном пролазном ступњу њене хијерархије - да у тој организацији проф. Стојановић дуго није напредовао). Али се после овог текста ситуација изненада променила, па догађај који је на то указао заслужује да буде посебно описан.

У мају те исте 1991. године, током једног викенда, боравио сам у Сталаћу, у гостима код свог великог пријатеља, кардиолога др Свете Нагулића. У исто време одржавао се у

оближњем Крушевцу редовни симпозијум Српског филозофског друштва. На те симпозијуме више нисам желео да идем јер су ми више дојадила јалова (марксистичка) прежвакавања увек истих личности на увек исте теме којих сам се наслушао још од својих студентских дана, од којих сам још времена узалудно покушавао да нађем саговорнике за другачији приступ филозофији. Др Нагулић је, међутим, настојавао да "скокнемо" до Крушевца јер је тамо желео да се сретне са учесником Симпозијума а својим пацијентом Милованом Ђиласом - Ђидом.

- Милане, дођите да Вас упознам са Ђиласом - чуо сам глас Свете Нагулића у гужви испред хотела "Рубин", где су филозофи чекали на аутобус који ће их повести на протоколарни излет.

- Хвала, докторе - узвратио сам прокрчивши себи пут до места на којем је честити кардиолог стајао са творцем "пасјих гробаља" у Црној Гори - не желим да се упознајем са ратним злочинцима!

На те речи, којима је уследио хитар окрет и још хитрији покрет у супротном смеру, изненада се из гужве (не знам, додуше, да ли због њих, јер их је са своје раздаљине тешко могао чути) издвоји висока и вижљаста фигура др Светозара Стојановића која се напросто баци преко околних, нижих растом, филозофа, и уз неочекиване речи добродошлице:

- Здраво, када си стигао? -

- пронађе најкраћи пут да свој вишеструко подразумевајући поглед, а затим још показатељнији стисак руке, сручи у око и у руку одлазећег колеге.

Али после тог догађаја, у свим другим многобројним приликама, радосни човек Света Стојановић је и даље одбијао да напредује.

*

Све би то можда било недовољно да се напише ова *Рђеведа* да није још две околности, од којих прва засигурно заслужује "шмирглу" за душу водећег теоретичара пост-комунизма, а друга

за инокосног дијагностичара свих облика мимикрије "брозног времена".

Прва се околност тиче улоге Добрице Ћосића (па самим тим и др Светозара Стојановића) у образовању Крунског савета, друга неколико личности које се у тексту "Брза спорост праџис еволуције" помало неоправдано и неопрезно "бацају у исти кош" са извршним секретаром друга Геџе. И једна и друга околност изискују, међутим, заједничку претходну причу.

У време свога студирања, у више наврата имао сам прилику да од свог омиљеног професора др Миладина Животића (који је, иначе, намеравао да ме узме за асистента, али је 1984. године са "осморицом истомишљених" био избачен са Филозофског факултета у Београду), да се за њихове филозофске ставове заинтересовао и њима лично приближио "један велики српски писац".

Руку на срце, то приближавање било ми је потпуно неразумиво, јер се у филозофском деловању "осморице" није могао ни наслутити и најмањи национални дашак, а за неког ко се прославио као писац српске епопеје, и тиме заслужио да га Животић назове "велики српски писац", макар се и звао "друг Геџа", било је у најмању руку необично да се "приближава" учењу младомарксиста и праксисоваца. Али приучено сељаче из Велике Дренове, прослављени комесар Јастребачког партизанског одреда и послератни егзекутор запамћен као "друг Секирица", повлашћени путник на фараонском "Галебу" (у ком га је својству, као и његове сапутнике, онако маестрално искарикирао Рајко Ђурђевић у својој драми "Маршал"), потоњи самозвани "отац (а у ствари очух) нације", решило је да се филозофски дообразује!

Живо се сећам његовог дубокомисленог седења и помног слушања марксистичких брбљарија на филозофским симпозијумима у Аранђеловцу и Тополи (*сиц! права места за шегачење са српском филозофијом!*), са значајним бележењем теза. Те као сваки аутодидакт прескочило целокупну филозофију, нашавши упориште што међу кобојаги најумнијим људима његовог народа, што у њиховој филозофској мисли која самим тим мора бити и највиши домашај епохалног мишљења!

Е тај корифеј међу комунистичким дисидентима - пређимо тиме на прву од поменутих околности - који је чак и код најљућих антикомунистичких емиграната задобио симпатије због душебрижништва над српским егзодусом са Косова и постепеним губљењем те свете земље, преузео је најзад у пресудном тренутку кормило над српским бродом тако што је најпре истурио Слободана Милошевића и његову национал-комунистичку камарилу подржану ђидо-гецованском емиграцијом, назвавши овог послушног супруга своје бољшевички затуцане жене "новим српским Пашићем (!), а потом се и сам испео на палубу и преправио пловило у бојни брод чији је прамац усмерио право у чељуст Бездана.

И тада је у емиграцију послао свог фаворита међу "истомишљеним философима" Свету Стојановића, да у тренутку када је због његове стратегије "прљавих руку" свет изложио Србију на стуб срама, придобије најповеривије пријатеље Александра ИИ Карађорђевића, не би ли легитимног претендента на српски престо наговорили да образовањем Крунског савета "мало помогне" у смањењу притиска на земљу и на народ његовог славног чукундеде!

Речено - учињено!

Што није учинио када га је на то правовремено саветовао писац ове књиге, тада већ председник Конзервативне странке, осведочени анти-комуниста и националиста, не би ли се тим чином предупредила сецесија Словеније и Хрватске и спречило пуцање Југославије по авнојевским шавовима, наследник српске круне је учинио када су то од њега тражили управо комунистички креатори такве Југославије и пост-комунистички довршиоци тог брозног (не)дела!

И док је Стојановић по Америци варао најугледније Србе подгрејавајући им лажну наду у непосредност обнове Монархије, дотле су Троброзанци навукли Престолонаследника у земљу, да га на најпростачкији начин насамаре, а Врховни Кормилар, друг Геца, сем што је за озбиљан посао који је припадао Српском Краљу, довео прерушеног господина, *друга* Панића, по занимању циркузанта на бициклу, да се још додатно наруга распамећеним

Србима ("Индијанцима", како он воли да зове своје раднике у Галеници, које треба држати у резервату!), пренеразио је своје лаковерне крунске поверенике када је, уместо речи добродошлице, овако дочекао повратак монарха у Отаџбину:

"Шта тражи овај странац у мојој Србији?"

То, дакле, није више била *њихова* Србија.

Полакомио се друг Секирица! Већ је, јадан, поверовао да је то *његова*, Гецина Србија, његова и Ђидова, *Ђидо-Гецованија*!

Тако се догодило да, на своју жалост, честита учена господа из Расељене, тек именовани чланови крунских тела, нису морала дуго да чекају на разоткривање правог смисла ове партитуре у извођењу "Ђидо-гецованског какофонијског оркестра" државе Слроброзаније.

Писац ове књиге нема довољно речи да опише неверицу и следствујушче очајање честњејшег Џорџа Вида Томашевића по сазнању да је вишегодишњи миљеник српске анти-комунистичке Расељене, творац "прљаве стратегије" којом је на њене здраве очи намакао наочари за кратковидост, уствари био најобичнији комунистички камелеон. Преварант!

Примивши усплахирен телефонски позив из Бафала, морао сам да истог часа седнем у кола и из канадске се Ниагара Фаллс, преко реке са најславнијим водопадом, сручим у Америку, не бих ли читавог дана ублажавао озлојеђеност и огорчење учитеља насамареног српског Престолонаследника. Читалац се у то могао уверити из писма др Џорџа Вид Томашевића ЊКВ Александру Карађорђевићу *(в. текст "Ко је странац у Србији")* чији почетак гласи:

"Запрепашћен, огорчен и дубоко ојађен овим показатељем Ћосићевог промашеног расуђивања (да не кажем нешто много горе!), ја, наравно, од свег срца и безрезервно подржавам, подупирем и (тиме) потписујем текст Изјаве Крунског савета поводом интервјуа г. Добрице Ћосића жВечерњим новостима'. Шта се догодило нашем великом моралисти!"

Али није он једини који је имао да осети како му се плећа претварају у сапи и на њих намиче коњокрадички самар! Ускоро је и коњокрадица са Мораве добио свог херцеговачког јахача!

Јер он, који је потурио Слоброзанију, вребајући тренутак да је преметне у Ђидо-Гецованију, сметнуо је с ума хегеловску дијалектику слуге и господара (већ смо видели на који је начин прескочио цео курс из философије!) и превидео да је и он у слугиним очима имао само употребну вредност.

И да ће његов слуга одгајити своју служинчад!

Тако је писац "Деоба" имао да сазна како се његов младалачки наук окреће против свога творца. Слоброзанија се за трен ока, уместо у Ђидо-Гецованију, претворила у Троброзанију! Најпре се "демократски џокер" Вук Драшковић батинама дао привести памети, заменивши улогу са својим шешељастим кумом, који ће му уступити место режимске удворице, прекројивши одежду дворске луде у маскирну одећу шефа пљувачке "наградне опозиције".

Гецованија је преко ноћи поражена на свим фронтовима, чак и у Академији наука! Ко би поверовао да ће јој последње (и једино!) упориште остати најславнија српска адреса - Француска7!

Шта је очуху Србије друго преостало него роварење по Ђинђа-опозицији, где је под вештом и виспреном диригентском палицом самосвесног младог философа пострадао његов верни тројански коњ Миодраг Перишић?

А онда и роварење по слоброзанским редовима, где се насукао други његов вечити ђидо-гецовански Тројанац, друг Вучела!

Шта мари што му је Србија у грађанском протесту 1996-97. године, када се дрзнуо да изађе пред народ, отпоздравила песмом коју је он затирао, што секирицом по Крушевцу, што умовањем под Опленцем -

"*Од Тополе, од Тополе*
Па до Равне Горе
Свуд су страже, свуд су страже
Ђенерала Драже"

- разлегало се на Теразијама из сливеног грла 300.000 Београђана!

Али ни то му није било довољно!

Ево га где изненада васкрсава - учлањује се у "Отпор"! Ево га где се сјајној али духовно нестасалој омладини намеће као корифеј демократске идеје! Ево где са њим, наравно, долази стиснута комунистичка пест! Једино што на тај начин здруженим длану и прстима недостаје, јесте држаља секирице којом би он, да се поново роди, према властитим речима, *поново таманио четнике*, на шта му је његов херцеговачки јахач, са себи својственом духовитошћу, довикнуо:

"Добрице, немој молим те поново да се родиш!"

Друга околност, за коју сам рекао да изискује "шмирглу" за стругање рђе са душе овог "дијагностичара свих облика мимикрије брозног времена", тј. са моје властите, а односи се на "неколико личности које се у тексту жБрза спорост праџис еволуције' помало неоправдано и неопрезно жбацају у исти кошж са извршним секретаром друга Геџе", пружа ми прилику да на крају ове књиге донекле ублажим мени несвојствену црно-белу слику коју је покашто, у жару трајних, повремених и често привремених политичких размимоилажења, за собом остављало ово перо.

У поменутом тексту, за прерано преминулог професора др Миладина Животића као из пушке је испаљено да је он "на време признао режимски карактер свог опозиционарства", јер је за разлику од осталих праксисоваца пристао да се врати на Филозофски факултет и преузме своју катедру.

Та оцена напросто није тачна.

Професор Животић је и са своје катедре наставио да исповеда своја философска и политичка уверења. Она су га, додуше, у годинама отварања и рашчлањавања политичке сцене довела најпре до извесног несналажења, а потом до анационалног "Београдског круга" (у коме је запажену улогу имао и један од мојих некада најбољих пријатеља Обрад Савић), али зар тај "Круг" није био бар доследнији од такође анационалног "Круга", часописа који је некада као "самиздат" објављивао проф. др Младен Козомара, који је, иако убеђени лењиниста, у међувремену израстао у слоброзанског Србина? И који је као педагог, руку под руку са колегом-пријатељем из

заједничког нам "Деветог круга" (*в. горе текст "Докторска титола за маршал-бравара или Политички почетак Зорана Ђинђића"*), између осталих васпитавао и такве "тршаве" студенте који су били у стању да нас сплеткарошки заваде и под утицајем таквог васпитања касније изроне као аркановски оружари-пекари (*поводом "тршавог" студента в. горе белешку уз текст "Књиге или пушке"*)? Зар су могли бити другачији ти васпитачи када су у то исто време нашли начина да се огреше о најсветију дужност сваког ученика - да поштује и уважава свог учитеља, тешко и примитивно увредивши великог човека и мислиоца, свог гимназијског професора др Милана Ковачевића, само зато што их је он очински саветовао - уосталом као и ја братски - да поделе "власт" у уређивању часописа "Теорија" са "либералном" струјом на челу са др Костом Чавошким и др Војиславом Коштуницом? И о другу, још светију дужност, дужност пријатељства, када су свога друга, писца ових редова, "пријатељским убеђивањем" спречили да им постане колега на Филозофском факултету на који су сами, као *морално-политички подобни*, доспели жестоким подрепашењем, и тиме му потпуно променили судбину? Што су на сродан начин учинили и дестак година касније, када су на Катедру (они, Велики Срби!) довели човека по имену *Микулић* који се, међутим, ничим није могао мерити са једним од најдаровитијих младих српских филозофа последњих деценија Слободаном Благојевићем који је током својих студија стигао да са старогрчког, први пут у толиким вековима јужнословенске културе, преведе замашан опус Плотинових *Енеада*!

Нека читалац не помисли да сам ове податке навео из рђ-ведијанске острашћености, заборавивши да управо у овим редовима ублажавам учинке њених огрешења. Навео сам их као негодбену (негативну) противтежу господском, правом *васпитачком,* држању професора Животића у тренутку нашег првог сусрета по објављивању неприличног суда о њему у "Брзој спорости...".

Ушао сам са уобичајеним закашњењем на Скупштину Филозофског друштва Србије. Прво лице које већ са врата угледах међу двеста људи, и за које ми се напросто прикова поглед, припадало је професору Миладину Животићу. Његов

широко развучени осмех, праћен тобожњим припређивањем кажипрстом ("Но, но!"), за којом је уследио позивајући замах руке и прављење места поред њега у иначе крцатој сали, намах ми нелагоду претворише у пријатност и кајање.

И то кајање сада желим да исповедим, када дивног великог човека нема више међу живима.

Не кажем да за малочас жигосане философе, најближе и најдраже пријатеље своје младости, не бих већ сада имао много оправдавајућег разумевања.

Али нека оно сачека другу прилику, када се исти догађаји и исте личности појаве у књижевном или философском контексту.

Друго нехајно огрешење тиче се једне од првих дама наше философије, часне и доследне проф. др Загорке Пешић Голубовић. Њу сам неопрезно, у једној загради, додуше са резервом коју изражава ограда "по свему судећи", сврстао у категорију нестраначки усмерених "слободних интелектуалаца". Можда је та оцена и била тачна, можда се г-ђа Голубовић и саглашавала са тачком гледишта свог колеге из друштва "осморице" (одн. осморо), али није било на месту да се њој припишу сви потом критици подвргнути ставови Свете Стојановића. Овој би књизи било много приличније да изнесе на видело велики лични допринос др Заге Голубовић у залагању Философског друштва Србије за моје ослобађање, у првим недељама робијања. Сада увиђам да је из првог тома приређивач изоставио саопштење тог Друштва са њеним потписом. За утеху, оно ће ускоро бити објављено у "Србији иза решетака".

Најзад, најжалије би ми било да се из повремених критичких осврта на политичке ставове и поступке проф. др Драгољуба Мићуновића и на његов пут од промотора "Црвеног универзитета Карл Маркс" до шефа и корифеја вишестраначке демократије, стекне погрешан утисак о *личности* тог човека кога већ више од три деценије познајем као непомиривог противника свих облика тоталитарног понашања и исте такве власти. Можда не постоји бољи пример за осведочење права на лични развој и поступну промену властитих уверења.

Није Драгољуб Мићуновић преко ноћи постао демократа. Он је то као личност одувек био, за разлику од Вука Драшковића кроз чији се демократски плашт до нагости провидео неизмењив аутократски карактер. А у борби идеја, које су на жалост у дубокој сенци борбе личности за престиж и власт, Мићун је умео да се коригује и узраста. Као испуњење више правде доживљавам круну његовог побуњеничког живота - долазак на чело Народне скупштине.

*

Зла коб која се над Србију наднела у ноћи њеног великог препорода уноси зебњу и неверицу у срце исцрпљеног народа: Неће ли ваљда поново *једни те исти, једно те исто*?

Држим да је управо тог питања ради ова књига угледала светлост дана баш кад јој је дошло време.

Ко год је прочита, бар ће знати одакле ветар дува.

Милан Петровић

ЗАШТО ПРЕПОРУЧУЈЕМ

- Уместо поговора -

Драги Милане,

Пошто ово писмо сматрам неодвојивим делом своје препоруке да се Твоја књига објави и чита, ту препоруку условљавам тиме, да се оно у целини објави у њеном првом или другом делу.

Но, пишући га, осећам извесну непријатност, јер си ми за то оставио, у свом познатом маниру, свега неколико сати. У тој својој журби и хитњи подсећаш на оног философског Ахила, који стално трчи, а некакве корњаче ипак пре њега стижу на циљ.

Елем, драги мој Ахиле, твоју дводелну књигу срдачно препоручујем свакој српској традиционалистичкој, антикомунистичкој и монархистичкој души, јер ће у њој наћи своје адекватно огледало. Њоме Ти улазиш у замак где већ столују три велика борца пером за српску ствар - покојни др Лазо Костић, Ратибор Ђурђевић и Веселин Ђуретић.

А посебно бих указао на Твој визионарски дар којим си пре свију других прозрео лаж псеудо-национализма а уствари прерушеног комунизма који је српски народ довео на руб пропасти (што си Ти, уосталом, још давно пророковао у својим "Песмама Ивице Понора").

*Оно што Тебе одликује, чини несумњивим оригиналом, јесте да си Ти песник-философ, не дакле песник и философ, већ уједно и неодвојиво то двоје. И одатле проистиче највећа ценост ове дводелнице, која се састоји у подвођењу политичке стварности под естетске категорије, нарочито категорије ружног и смешног, речју, онога што су Латини назвали "ридикуле". Коме би осим Теби могло пасти на памет да доба титоизма назове "*брозним временом*", при чему "брозно"*

асоцира на "грозно". Или да Милошевића и његова два главна саучесника назове "тробићем", "Троброзаном", које је "Слоброзан Титошевић", "Слоброзан Миловук" и "Слоброзан Милошешељ". И ко би могао да нађе бољу дефиницију за садашњу, досовску власт, него што је "Ђидо-Гецованија", по њеним родоначелницима Ђиласу-Ђиди и Д. Ћосићу-Геци. "Ђидогецованија" мене подсећа и на "говеђину", па одатле и на "луде краве". Чух недавно да су ђидогецовани одлучили да из Америке увезу генски манипулисано жито, што једино може имати за циљ да од Србије створи демократију "лудих крава", која већ одавно постоји у земљи која себе, нимало случајно, назива земљом неограничених могућности.

Ипак, ту Твоју музу из доњег света не би требало да сувише напрежеш. За хвалу је твоје настојање да уведеш старословенске називе месеци, слично као код Хрвата..Само ми се нека твоја измишљања не свиђају. Рецимо, назив за септембар, " гроздобер" , подсећа ме на "стрводер" или на "србождер". Кованице, напосе сложенице, најбоље су онда када треба да изразе нешто ружно-смешно, и готово никада нису лепе. Препоручујем Ти да узмеш називе месеци какве употребљавају Хрвати, са изузетком назива који у српском језику ништа не значе, као што су "вељача" (личи на "крмачу"), "ожујак", "свибањ". На њихово место могу доћи имена старих богова или нешто слично. Чуо сам да су Украјинци након стицања независности такође увели старословенске називе месеци: можда би те нешто одатле могло надахнути.

Пошто немам више времена да Те хвалим, указаћу и на неке ствари које ми се не свиђају, да би их, у следећем издању, могао да поправиш. Сам си написао да ми се "Завршна реч" не допада. А ево зашто. Сматрам, наиме, да "Завршна реч" уопште није "завршна реч". Права завршна реч је беседа о правди и кривди у једном одређеном случају. То дотични текст није, па би му требало наћи неко друго име; уосталом, и ти то осећаш, па си му дао поднаслов "Увод у доба словесности". Други би недостатак био формалне природе; чини ми се да је његово писање у прози промашај, и да је требало да буде написан у стиховима.

Сматрам и да си подлегао демолиберализму када си повукао напоредницу између Франка и Броза, по принципу да су

*и један и други били "диктатори" (И, стр. 46). Но, камо лепе среће да смо ми Срби имали, уместо Брозове, диктатуру налик Франковој. Данас бисмо имали велику и богату државу, у којој нас не би усрећивали ни Броз, ни Слоброзан, ни Ђидогеџованлук. Занимљиво је да велики српски демолиберал и Јован Претеча ђидогеџованства, Милан Грол, који је био утирач пута до власти Брозу, да би потом постао његов отирач за ноге, за време ратне емиграције пише и ово: "Како је сад - тамо се виде две стране: слободарски покрет с Титом и једна касарнска чизма с програмом Франковим" (*Лондонски дневник 1941-1945*, стр. 587). Та "касарнска чизма" је чича Дража! Но, где би нам био крај да је чича Дража био као Франко. Тада би Броз још 1941. био одаслат у Вечна ловишта, да тамо са Кербером лови фурије.*

*Не свиђа ми се ни то што Шешељу нудиш посао "дворске луде на двору Карађорђевића". Прво, то је лична увреда, поготово јер је много паметнији од њих. Друго, према Шешељу не треба бити једностран. Дакако, као политички угурсуз, Шешељ ће ући у историју српске некултуре. С друге пак стране, он је сјајан интелектуалац, код кога посебно ценим то, што је био председник Редакционог одбора за издавање сабраних дела др Лаза Костића и написао монографију о његовом емигрантском опусу (*Српска слободарска мисао*, 3/2000, стр. 543). Тиме је он изборио трајно место у историји српске културе.*

Крупна Ти је грешка, коју си, додуше, тражио да исправим, али ми ниси дао довољно времена за то, када Србију и Црну Гору називаш "јединим правним наследницима" и, уопште, када говориш о "сукцесији" као нечем добром (нарочито ИИ, 108, 128, 135, 137, 148, 169). Сукцесија је, уствари, нешто врло лоше с тачке гледишта Твоје аспирације да аутоматски уведеш монархију и доведеш Карађорђевиће у Србији. Правно, сукцесија наступа када нека држава нестане, умре. Када, напротив, једна држава наставља постојање друге, то јест када је то иста држава само с другачијим државним уређењем или делом територије, онда је то континуитет. Код нас, тај континуитет је постојао између Кнежевине Србије и Краљевине Југославије, и најзад авнојске и жабљачке Југославије. Међутим, када су ђидогеџованци, по налогу из Беле штале Великих лудих крава, признали да је Југославија

умрла, и да они хоће да буду њени сукцесори, као и Хрвати, Словенци, итд, онда је прекинут и континуитет као основ претензије династије да се аутоматски врати на престо у Београду: сада је то њено право једнако праву да дође на престо у Загребу, Љубљани, Сарајеву или Скопљу. Све то лепо објасни принцу Александру Карађорђевићу, кога од милоште зовем прике, *када Те следећи пут буде позвао на кафу.*

Твојраб *Божији*
Милан Петровић

У Нишу, 30. март 2001. г

ХА-ХА-ХАГИОГРАФИЈА СЛОБОДАНА МИЛОШЕВИЋА

-

Ха-ха Хаг!
Владимир Јовићевић Јов

Дражајши пријатељу,

Није ми било право да од Тебе чујем оправдано љутите, безмало срдите речи, због кратког рока који Ти је за писање "Препоруке" био на располагању од тренутка када си добио коначну верзију другог тома књиге. Оћутао сам, јер каквог смисла има да се правдам?

Што се мене тиче, тај се рок могао још отезати, јер га ми, најзад, сами себи постављамо, а ја сам га не знам већ колико пута прекардашио. Али сада су ме "притисли" у "Сфаирос"-у, обећао сам, и сад немам куд. Хвала Ти да си успео да текст напишеш и пошаљеш га, уздам се у добру срећу да ће стићи ујутру.

Ипак, желим да Те овим путем подсетим на велике невоље са којима сам се борио од прве ноћи Новог, *нашег*, *софијанског*, Миланијума, који су ми, као што знаш, "архонти Таме" честитали пљачком целокупне компјутерске опреме, желећи ваљда да ме упозоре да ми овај Нови неће бити ништа бољи од Старог, *њиховог*.

Тако сам небројене текстове морао поново да прекуцавам, за некима ноћима да трагам, па непронађене изнова да пишем (*"Зашто ми пара сваког ткања вез, па сваки пут морам све изнова да ткам"* - можеш то, гле! прочитати у књизи, у дневничком запису *"Како другачије да се будим"* из 1992. г.), а без штампача морао да се довијам око "цеђења" текстова из мислионара (тако сам назвао "рачунар") и око њиховог пуког умножавања.

У целој тој невољи осећао сам се као мутант сачињен од Прометеја и Сизифа.

Једино ме теши да сам Ти кратким роком одузео мање времена које Ти је, као и увек, драгоцено.

Не знам зашто, али сви су изгледи да је овој књизи из неке више сфере досуђено да без моје заслуге добије своје пуно тематско заокружење. "Без моје заслуге" - јер има ли се на уму колико ли сам само пута пропустио да њеним правовременим објављивањем јавно осведочим зачуђујуће календарске подударности између њених "довршавања" и кључних историјских догађаја који су се напросто из ње изливали и у њу враћали као ехо ка извору звука, тешко је отети се утиску о тајинском (мистичком) присуству неког у себе поузданог, дубљег знања које повлашћује спорост, непрагматичност, неискоришћавање повољних прилика, неправовременост делатника, не би ли се ипак управо *њим таквим* докопало правог тренутка да се слије са својим предметом.

Читалац се, уосталом, са оваквим разматрањем срео више пута у овој књизи, као што си могао да запазиш.

(*У сред овог самооправдавања, малочас, и 23х, зазвони ми телефон. Тргох се из безвремена.*

"Је л' могуће да не знаш шта се већ неколико сати догађа у граду?" - то су били Смиљка и њен усплахирени глас. "Како да знам, ваљда ти *знаш да су ми украли телевизор. А и да га имам, где сад да дангубим кад завршавам књигу!"*

"Укључи бар тај радио. Завучеш се у ту твоју капсулу, пловиш васионом, и баш те брига шта се догађа на Земљи. Тресеш политику, а не слушаш ни вести!"

"Шта ми ту околишаш, реци већ једном шта се догађа. Да није васкрсао Орсон Велс и довео ванземаљце?

"Кажем ја Истоку да си ти страшно духовит. Чудим се да то још нико није запазио!"

"Ма како није! Престани више са својим смиљоказима*! Знао сам да ћеш то да кажеш, баш си као магнетофон и као та твоја порука на секретаруши! Да није поново 5. октобар?*

"Супротно, супротно од тога! Народ је на улици! Цео свет гледа, на Целебесу гледају, а ти у Земуну немаш појма!"

"На којој улици? Докле ћеш више да ме замајаваш?

"У Ужичкој! Хапсе Слободана Милошевића!")

Ко би, небеса! могао предвидети шта ће се дешавати баш у овој ноћи у којој Твоје писмо - завршни текст у књизи! - путује ка мени, у ноћи током чијег сам дана од своје "прогонитељке", наше Сузане Лазаревић, уз пуно одобравање др Антонија Тезића, чуо следећу реченицу:

"Побогу си брате, па заврши с тим писањем већ једном! Промашићемо сваки рок, *књизи пролази време!",* на шта сам јој узвратио:

"Не брини, овога пута одржаћу реч, *ноћас ће све бити готово*!"

Ко би могао поверовати да ће та ноћ у којој ће "све бити готово" бити ноћ хапшења (или бар покушаја хапшења) Слободана Милошевића, да ће се последња тачка истовремено ставити и на "Пад Сброзаније" и на пад Сброзаније!

А то је управо *ова* ноћ, то је управо *овај* трен, то је тренутак у коме се коначно подударају повест и згодовање, Дух и Збиће!

*

Ноћ, 31. март - 1. април

Јутрос ми поштар донесе Твоје писмо-препоруку те прионух да га прекуцам и уградим на место поговора, као што смо се договорили, искористивши то као повод да од Сузане и др Тезића "украдем" још један дан.

Запањила ме је и задивила брзина којом је та пошиљка стигла - послао си је из Ниша јуче у шест поподне, а у Земуну је већ била данас (ако је то још увек данас, јер већ одбројавам ситне сате првог априла), у десет сати ујутру!

Али историјска ствар се догодила, и она ме је, наравно, запањила у много већој мери, и због ње Ти сада и пишем ове редове, напрасно одлучивши - на ужас приређивача - да их као одговор на Твоје писмо ставим на сам крај "Краја брозног времена" који је већ, као и само брозно време, доживео и преживео неколико крајева.

Замисли тог непојамног стицаја да су Твоје ужурбано писање рецензије и потоња поштанска операција њеног

експресног слања пали баш у исто време када је почео да се стеже обруч око главног јунака овог другог тома! И да га ја завршавам управо сада, док са радија ишчекујем вест да је Слободанча Ушеску, Сброзан Мироскочиви, и како већ све Милошевића, "од милоште" нисам називао, положио оружје и тиме ставио исту тачку на крај своје ере и моје књиге!

У чекању да та вест стигне, док телефон непрекидно звриј као у сред радног времена и омета ме у раду, желим да Ти напишем неколико речи о Твојим надахнутим и духовитим запажањима.

Као прво, хвала Ти на високом друштву у које си ме сврстао. Ако се са Твојом оценом бар упола сложе и други ауторитети Твога ранга, знаћу да нисам трађио време борећи се толике године за "српску ствар", да нисам узалуд истрпео (и још увек трпим) веома тешке последице те борбе, и што је најважније, нећу зажалити што сам себе самог одузимао Поезији, а својим песмама собом самим запречавао пут ка читаоцима.

Дивно је што си ме назвао Ахилом у тренутку када себе доживљавам као Сизифа! Заиста, корњаче су моја Ахилова пета! Али пошто сам ја од гимназијских дана бергсоновац (још пре нашег упознавања пре равно тридесет година!), ипак знам како да на концу, *пре тачке Кона*, сустигнем то оличење "споре достижности". Јер све, најзад, зависи од тога, *шта* ко сматра за циљ, и *где* се налази крајња мета. Тамо, куда смо се Ти и ја, пре тридесет година, упутили, ту ћемо и стићи, не заборави да смо још онда, на Мљету, орочили избављење Србије на четрдесет година!

Још једно десетлеће мораће "ватиканско-сионска корњача" (сети се текста *"Вашингтонски Зенон и Београдски зец"!*) да се трка са нама, а Бенелуксифер нас, као ни до сада, неће парализовати никаквом дозом *парменидона*!

(*Ево, четири ујутру, већ други пут јављају да наш пријатељ Зоран Живковић наговештава брз и мирољубив расплет - гле! мирољубив! Па да, Мирољубив је Слоба, и зато је водио и изгубио четири рата!*)

А сада неколико речи о Твојим замеркама.

Опаска о именима месеца умесна је начелно, али у конкретном случају, "гроздобер", на жалост, нисам ја измислио, он је чак присутан и код других словенских народа. Осим тога, мени се и свиђа и не подсећа ме на речи са завршетком "дер" и "ждер". По том начелу сличнозвучности морале би да се отпишу многе прелепе речи. Тих назива има у нашој баштини на претек, много лепших од неких који су се одомаћили код Хрвата (коловрат, коложег...), а ја сам за своје задовољство изумео неке који повезују више истовремених захтева - *свитањ* за јануар, *сретањ* за фебруар, *лажујак* за март (њега сам, додуше, пронашао код Скока, у значењу "лажљиви месец", иако мислим да би се "ожујак" могао пре растумачити као метатеза од "оjужак"), *магнолиј* за април, *жаропек* за јули, *маглени* за новембар, итд. Велики допринос оживљавању старих назива дао је последњих година мој вајкадашњи пријатељ, велики етнолог, Миле Недељковић, у својим "месецословима". Ја сам се пак после неких песничких књига изложио пажњи да уводим "хрваштине" у српски језик. Чак се изврсни песник Радивоје Станивук нашао увређен кад сам му у датуму посвете за "Земаљски шар" написао "травањ", са гнушањем је вратио књигу мислећи да му се подсмевам. После му је Невена Витошевић открила да је то стара и занемарена *српска* реч, "он не да Хрватима српски језик", објаснила му је. И танани песник "Тамне градитељке" дошао је да се извини и преузме одбачену књигу.

Опаска о демолибералима сјајна је и тачна, иако је тачно и то да их ни ја у књизи нисам баш штедео. Наравно да одавно са Тобом делим став о односу Франка и Тита, и о вечним ловиштима која је чича Дража ускратио овом последњем, и то још од оних времена када си ми управо Ти саопштио чувену Келзенову дефиницију о фашизму као диктатури средњег сталежа и комунизму као диктатури олоша (значи ипак диктатура у оба случаја). Посебно Ти захваљујем на примеру са Гролом који ће целој књизи пружити снажну потпору и ојачати разлоге за опрез у погледу говеђине која нам се дотура из "Беле штале Великих лудих крава" и која зачас Ђидо-Гецованију може претворити у Ђи-Дос-Гецованију.

О разлозима да се "Завршна реч" нађе у књизи било је доста осврта и у њој самој, па ћу Ти за ову прилику рећи само

толико да си Ти за сада једини човек који не дели моје мишљење, да је то најбоље од свега што сам икад написао. Не могу сада да се сетим да ли је др Тезић негде у рђ-ведама описао околности под којима је она настала. Замисли да је петнаест робијаша данима општило шапатом, спроводећи заједничку одлуку да ме не ометају за окрајком стола који су ми доделили за писање и добровољно гладовање! Лично не разумем најбоље став да оваква каква је, она "није беседа о правди и кривди у одређеном случају". То што ми није дозвољено да је прочитам целу, па сам највећи део њеног садржаја морао да изговорим по сећању, ваљда јој не одузима својство "одређеног случаја"? Наглашавам Ти да у целокупном тексту није измењена не само реч, него ни једна једина запета. Мојом руком писала је тада нека виша свест и мени је било дато да то знам, знао сам да се мојим рукописом не исписује *моја* одбрана пред комунистичким прогонитељима, него потписује *њихова* смртна пресуда која их изручује неумољивом џелату Правде - времену.

А када смо већ код "правде и кривде", имам и ја једну језичку примедбу. "Кривда" је једна лоше и погрешно скована реч, јер да је ваљана, морали би смо, наспрам "праведности", имати и "криведност"! Како то очигледно није случај, закључујемо да "правда" не долази од "бити у праву", да јој "право" није у корену, него од "пра-ведности", дакле од "пра-веде", што значи "пра-вест", "пра-вид", "пра-реч", "пра-слово", "пра-знање"...

(*Ево, баш у овај час, двадесет до пет, јављају да се у Ужичкој нешто догађа. Чују се пуцњи! Коментатор са лица места их одбројава - стиже до пет! Комешање на излазу из резиденције, аутомобили излазе у већем броју - готово је!* Готов је! *Ево и званичне вести: Воде га у Централни затвор!*)

Сада ће, дакле, дражајши пријатељу, он бити тамо где сам био ја!

Да ли то значи да ће ускоро куцнути час да и ја будем тамо где је био он?

КРАЈ КЊИГЕ ДРУГЕ